Rita Monaldi - Francesco Sorti

Secretum

ROMAN

Çeviren: Eren Yücesan Cendey



RITA MONALDI
FRANCESCO SORTI

Secretum

ÇEVİREN:
EREN YÜCESAN CENDEY

ROMAN

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2342
Edebiyat - 713

Secretum / Rita Monaldi - Francesco Sorti
Özgün Adı: Secretum
Çeviren: Eren Yücesan Cendey

Kitap Editörü: Filiz Özdem
Düzelti: İncilay Yılmazyurt

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Üç-Er Ofset
Yüzyıl Mah. Massit 5. Cad. No: 15 Bağcılar / İstanbul

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Kitaplaşmamış İtalyanca nüsha
YKY'de 1. Baskı: İstanbul, Mayıs 2006
ISBN 975-08-1090-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2006
© 2004 by Monaldi&Sorti
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://yky.estore.com.tr
www.teleweb.com.tr

SECRETUM

Bu yeryüzündeki her şey bir maskaralıktır,
ama Tanrı komedinin bu biçimde oynanmasını tayin etmiştir.

(Rotterdamlı Erasmus, *Deliliğe Övgü*)

Yapı Kredi Yayınları - 2342
Edebiyat - 713

Secretum / Rita Monaldi - Francesco Sorti
Özgün Adı: Secretum
Çeviren: Eren Yücesan Cendey

Kitap Editörü: Filiz Özdem
Düzelti: İncilay Yılmazyurt

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Üç-Er Ofset
Yüzyıl Mah. Massit 5. Cad. No: 15 Bağcılar / İstanbul

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Kitaplaşmamış İtalyanca nüsha
YKY'de 1. Baskı: İstanbul, Mayıs 2006
ISBN 975-08-1090-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2006
© 2004 by Monaldi&Sorti
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://yky.estore.com.tr
www.teleweb.com.tr

SECRETUM

Bu yeryüzündeki her şey bir maskaralıktır,
ama Tanrı komedinin bu biçimde oynanmasını tayin etmiştir.

(Rotterdamlı Erasmus, *Deliliğe Övgü*)

Köstence 14 Şubat 2041

Ekselansları Monsenyör
Alessio Tanari
Aziz Davaları Komisyonu Kâtibi
Vatikan Şehri

Sevgili Alessio,

Size son kez yazmamdan bu yana bir yıl geçti. Bana hiç yanıt vermediniz. Birkaç ay önce beklenmedik biçimde (belki bunu biliyorsunuzdur) Romanya'ya atandım. Karadeniz kıyısındaki bu minik kentte, Köstence'deki düşkünler yurdunda görev yapan az sayıdaki din adamından biriyim.

Burada "yoksulluk" sözcüğü bir zamanlar bizde de olduğu gibi acımasız ve kesin bir anlam taşıyor. Çürümüş ve yıkılmak üzere olan evler, tabelasız ve pis sokaklarda oynayan perişan giyimli çocuklar, sosyalizm gerçeğinin layık gördüğü korkunç yapıların pencerelerinden güvensiz bakışlarla bakan yorgun yüzlü kadınlar, çıplak ve hırpalanmış; grilik ve sefalet dört bir yanda.

Birkaç ay önce kaderimin beni sürüklediği kent, toprak işte bu. Rahiplik görevimi yerine getirmem için buraya çağrıldım ve yükümlülüklerimi asla ihmal etmeyeceğim. Bu ülkenin yoksulluğu da, her köşeyi sarmış olan hüzün de beni bundan alıkoymayacaktır.

Bildiğiniz gibi gelmiş olduğum yerler buralardan çok değişikti. Birkaç ay öncesine dek Manzoni'ye ölümsüz yapıtlar esinlemiş olan güler yüzlü göl kenti Como'nun Piskoposuydum: Varlıklı

Lombardia'nın eski incisi; soylu anılarla yüklü, kendine özgü tarihsel merkezinde bugün işadamlarını, moda uzmanlarını, futbolcuları, varlıklı ipek sanayicilerini konuk eden Como!

Ne var ki bu beklenmedik ve çarpıcı değişim görevimi uygulamamı etkilemeyecektir. Burada Köstence'de bana gereksinme duyulduğu; hevesimin bu toprağın ruhsal gereksinmelerine başka her şeyden daha çok yanıt vereceği ve (yalnızca iki haftalık bir önbildirimle) İtalya'dan buraya gelmemin, ne bir derece düşmesi ne de bir cezalandırma olarak algılanması gerektiği söylendi.

Haber bana iletilir iletilmez, pek çok kuşkumu (ve itiraf etmeliyim; bir o kadar da şaşkınlığımı) dile getirdim çünkü artık çok uzaklarda kalan gençlik yıllarımda Fransa'da aldığım birkaç aylık eğitim dışında, rahiplik görevimi İtalya dışında yerine getirmemiştim.

Piskoposluk pozisyonunu mesleğimi taçlandıracak bir görev olarak değerlendirsem de ilerlemiş yaşıma karşın Fransa'da, İspanya'da (bu ülkelerin dillerini bilirim) hatta Latin Amerika'da önerilecek bir yeri kabul edebilirdim.

Elbette bu sıra dışı bir uygulama olurdu çünkü bir Piskoposun –kariyerinde büyük lekeler yoksa– ha deyince uzak ülkelere atanması çok ender olarak görülür. Bildiğiniz gibi benim durumumda böyle bir nokta yoktur ve naklimin aniliği ve sözlü bildirimi yüzünden Como'lu bazı müminler kuşkulanmaktan kendilerini alamadılar.

Benzeri bir kararı da takdiri ilahiden kaynaklandığını düşünerek sorgusuz sualsiz kabullenirdim, ne bir alınganlık ne pişmanlık gösterirdim. Oysa dilinden geleneklerine, tarihinden günümüz ihtiyaçlarına kadar hakkında hiçbir şey bilmediğim Romanya'ya gönderilmeme karar verildi. Boş yere çabalayarak dilini bir an önce öğrenmek için küçük kilisemde yörenin çocuklarıyla top koşturmaktan yorgun bacaklarımdan çektiğim eziyeti dindirmeye çalışırken buluyorum kendimi.

Bu itirafımı hoş görün ama ruhumda dinmek bilmeyen ince bir sızı var. Ne var ki bunun kaynağı ne alınyazım (yazgım Tanrının arzusuyla belirlendiğinden bunu huzur dolu bir minnetle kabul ederim) ne de onu belirleyen gizemli koşullardır. Azap çekmeme neden olan koşulları, şimdi Siz aydınlatacaksınız.

Size bir yıl önce yazmış ve son derece hassas bir olguyu dikkatlerinize sunmuştum. 1676-1689 yılları arasında görevde kalan, 1683'te Viyana'yı kuşatan Türklere savaş açan Hıristiyan ordularını harekete geçiren ve destekleyen, Muhammet'e inananları Avrupa'dan sonsuza dek kovan Kutlu Papa XI. Innocentius Odescalchi'nin aziz ilan edilmesi davasının yoğun biçimde sürdüğü dönemdi. Papa aslen Como'lu olduğu için davanın soruşturmasını yürütmek bana kalmıştı ve Papa bu davaya özel bir duyarlılık gösteriyordu. İslamın tarihsel ve yankılar uyandıran yenilgisi 1683 yılının 12 Eylül sabahı gerçekleşmişti; saat farkı hesaplanacak olursa o anda New York'ta henüz 11 Eylül idi. Şimdi; 11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki İkiz Kuleler'e yapılan trajik İslam saldırısından kırk yıl sonra bu iki tarih arasındaki bağlantı çok sevilen Papamızın dikkatinden kaçmamıştı; bu nedenle –İslam karşıtı olan– XI. Innocentius'u tam bu iki tarihin yıldönümlerinde aziz ilan etmek, Hıristiyan değerlerini ve Avrupa ile Batı'yı Kuran'ın ideallerinden ayıran uçurumu onaylama eylemi anlamına gelecekti.

İşte bu soruşturmanın sonucunda Size o basılmamış yapıtı göndermiştim. Anımsıyor musunuz? İzlerini yıllar önce yitirdiğim arkadaşların, Rita ve Francesco'nun basılmamış bir yapıtıydı. Kutlu ilan edilmiş Innocentius'un koşullarına gölge düşüren bir dizi olay söz konusuydu. Gerçekten de Papalığı sırasında basit kişisel ilgilerine yenik düşerek yaşamıştı. Hıristiyan Prensliklerini Türklere karşı silahlanma konusunda yüreklendirirken, İsa Efendimizin onu kullandığını düşünebiliriz ama başka değişik durumlarda paraya aşırı düşkünlüğü nedeniyle Hıristiyan ahlakını ağır suçlamalara ve Avrupa'daki Katolik Dinini onarılması olanaksız zararlara uğratmıştı.

Anımsayacağınız gibi o dönemde, Sizden durumu Papaya aktarmanızı, onun susmak ya da –umut ettiğim üzere– *imprimatur* vererek yayına izin vermesini, gerçeği herkesin gözleri önüne sermek konusunda karar bildirmesini rica etmiştim.

İçtenlikle söyleyeyim, en azından bir yanıt beklemiştim. Beni yazmaya yönlendiren ağır olayların ötesinde rahip okulunda öğretmeniniz olan benden, haber almaktan hoşnut olacağınızı san-

mıştım. Sorularıma yanıt alabilmek için uzun süre beklemem gerektiğini biliyordum; hatta Papa Cenaplarının bilgisine sunduğum açıklamaların ağırlığı nedeniyle bu sürenin çok çok uzun olacağım da düşünüyordum. Gene de bu gibi durumlarda olduğu gibi bana en azından bir yanıt notu yollamanızı beklemiştim.

Oysa hiçbir şey almadım. Aylar boyunca, davanın sonucuna bağlı olacağını umduğum yanıtı bekledim ama ne yazılı ne de sözel bir iletişim kurabildik. Papa Cenaplarının durumu düşünmek, değerlendirmek, tartmak ihtiyacı duyacağını biliyordum. Belki de gizlilik kaydıyla uzmanlara danışacaktı. Sabırla bekledim: Hem bu sırrı taşımaya hem de kutluluk ününü korumaya zorunlu olduğumdan Sizden ve Papadan başka hiç kimseye bu buluşumu açamazdım.

Sonunda günün birinde bir Milano kitapçısında binlerce başka benzerinin arasında ona rastladım: Kitabın kapağında iki arkadaşımın adı vardı.

Ve kapağı açtığımda onayımı da aldım: Evet gerçekten *o* kitaptı. Bu nasıl mümkün olabilirdi? Basıma kim vermişti? Hemen kendi kendimi yanıtladım: Papamız bizzat bu kitabın yayınlanmasını emretmiş olmalıydı. Belki de Papadan beklediğim *imprimatur* sonunda kesin ve etkili biçimde gelmişti ve Rita ve Francesco'nun yazıları doğrudan basılarak elime ulaşmıştı.

Papa XI. Innocentius'un aziz ilan edilme davasının kesin olarak durdurulduğu açıktı. Peki ben neden bundan haberdar edilmemiştim? Neden Alessio, kitabın yayınından sonra ve en azından Sizden bir işaret almamıştım?

Neredeyse size yeniden yazacaktım ki, günün birinde, sabahın erken saatlerinde bir ileti aldım.

Sanki bugünmüş gibi, alışılmadık bir belirginlikle anımsıyorum. Tam çalışma odama girerken sekreterim elinde bir zarfla çıkageldi. Bana uzattı. Bunu açarken koridorun loş ışığında, kapakta basılı Papalık işaretini gördüm ve zarfın içindeki kart ellerimden kaydı gitti.

Bir görüşmeye çağrılıyordum. Çağrının üzerindeki tarih oldukça ivediydi; iki gün sonraydı ve üstelik Pazar gününe denk geliyordu. Randevu saati (sabahın altısıydı) ve görüşeceğim kişi bundan daha da heyecan vericiydi: Vatikan Devleti Bakanı Monsenyör Jaime Rubellas.

Kardinal Rubellas ile buluşma olağanüstü nezaket içinde geçti. Özellikle sağlık durumumu, Piskoposluğumun gerektirdiklerini, benim gücümün bunları karşılayıp karşılamadığını öğrenmek istedi. Sonra kısaca XI. Innocentius'un aziz ilan edilmesi davasının gidişi üzerine bilgi verdi. Kitabın yayımlanmasından haberi olup olmadığını şaşkınlıkla sordum. Beni yanıtlamadı ama sanki ona meydan okuyormuşum gibi bir bakış fırlattı.

O âna dek Köstence'de bana duyulan büyük ihtiyaç, günümüz Kilisesinin yeni cepheleri, Romanya'daki ruhların ne denli ihmal edildiği konusunda beni bilgilendirdi.

Devlet Bakanının atanmam konusunu bildirişindeki sevimlilikte; bu açıklamayı bizzat onun yapmasının, buluşmanın böyle alışılmadık biçimde, adeta meraklı gözlerden gizlenircesine gerçekleşmesinin nedenleri yatıyor olabilirdi; İtalya'dan ne kadar uzak kalacağımı da anlamamıştım.

Sonunda Monsenyör Rubellas hiç beklenmedik bir anda bu görüşmemiz ve içeriğinin büyük bir giz olarak kalması gerektiğini bildirdi.

O sabah Roma'da kendi kendime yöneltmediğim sorular, Sinyor Alessio şimdi Köstence'deki odamda akşamları sabırla eklerin sözcüklerden sonra geldiği bu acayip dili, Rumenceyi çalışırken aklıma takılıyor.

Buraya gelir gelmez Köstence'nin Roma İmparatorluğu yönetimi altında bulunduğu dönemde adının Tomi olduğunu öğrendim. Sonra bir bölge haritasına bakarken yakınlarımızda ismi ilginç Ovidiu'nun bulunduğunu gördüm.

İşte o anda zihnimde bir şimşek çaktı. Latin edebiyatı kitapçığını çabucak gözden geçirdim: Belleğim beni yanıltmıyordu. Köstence, adı Tomi iken Sezar Augustus ünlü ozan Ovidius'u açık saçık şiirler yazdığı gerekçesiyle buraya sürgüne göndermişti, ama gerçekte onun imparatorluk sarayına ilişkin fazla bilgi sahibi olduğundan kuşkulanıyordu. Beşer yıllık iki dönem boyunca Augustus

onun yalvarmalarına kulak asmadı ve sonunda Ovidius öldü. Roma'yı bir daha asla görememişti.

Sevgili Alessio, bir yıl önce Size duyduğum güvenin karşılığının nasıl ödendiğini şimdi biliyorum. Tomi'ye sürülmem ile "yazınsal suçlar" yüzünden sürgüne gönderilenler arasında bağ kurmam durumu aydınlığa kavuşturdu. İki arkadaşımın kitabı Papalık tarafından bastırılmakla kalmamış, gökte tek bulut yokken hepinizin üzerine yıldırımlar düşmüştü. Ve hepiniz olayın ardında ben olduğumu, matbaaya benim verdiğimi düşündünüz. Bu nedenle beni buraya sürgün ettiniz.

Ama yanıldınız. Ben de aynen sizler gibi o kitabın nasıl yayımlandığına ilişkin hiçbir şey bilmiyorum: Buralardaki Ortodoks kiliselerinin ilahilerinde söylenegeldiği üzere *quem nullum latet secretum* "bütün sırları bilen" Tanrı, O'na karşı davranışlarda bulunanları bile amaçları doğrultusunda kullanır. Benim bu mektubun ekine göz attıysanız neden söz ettiğimi anlamışsınızdır: Rita ve Francesco'ya ait bir başka elyazması! Bu da belki tarihsel bir belge, belki de bir romandır; kim bilir? Bunu keşfetme keyfini bizzat yaşayabilirsiniz, tabii Size ekte gönderdiğim belgesel kanıtları okumak isterseniz..

Elbette bu elyazmasının elime ne zaman geçtiğini, nereden postaya verilmiş olduğunu ve iki eski dostumu bulup bulmadığımı soracaksınızdır. Bu soruların yanıtlarını bu kez size veremeyeceğim. Eminim nedenini anlarsınız.

Son olarak bunu Size neden gönderdiğimi de merak edeceksiniz. Şaşkınlığınızı, bu elyazmasının özgün olup olmadığını, kurduğunuz mantığa uyup uymadığını sorgulayışınızı görür gibi oluyorum. Aradığınız yanıt bu üçünden biridir.

Tanrı yeniden sizi koyulacağınız bu okuma eylemi boyunca esinlendirsin. Ve Tanrı bir kez daha, takdirinin vasıtası kılsın Sizi.

Lorenzo Dell'Agio; *pulvis et cinis**

* Toz ve kül. Dinsel anlamda bir kullanım: Hepimiz bu hale geleceğiz.

1700 YILINDA ROMA'DA

XII. INNOCENTIUS'UN

Papalık Yönetimi altında yaşanan

Şanlı Girişimlerin

GERÇEK VE SEÇKİN TUTANAĞI

Yüce Ekselansları ve Saygıdeğer

Rahip Atto Melani'ye
Üstlerinin izni ile
adanmıştır.

Roma Michel'Ercole basımı
MDCCII

Yüce, Saygıdeğer Efendim

1700 yılının temmuz ayında Roma'da yaşanan olağanüstü olaylara ilişkin bilgileri özet olarak ama ayrıntılarını atlamadan Zat-ı Âlilerinize bildirmemin yerinde bir görev olacağı konusundaki inancım her an daha da artmaktadır; bu olaylar Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralı Majesteleri Louis'nin çok saygın ve çok ulu bir kulunun başından geçtiğinden konuyu size taraflıca aktarırken söz dağarcığımın sizi tatmin etmesi benim başlıca görevim sayılacaktır.

Bu yapıt sıradan bir cahilin çalışmasının ürünüdür ama Siz Yüce Zat-ı Âlilerinizin benim yabani esin perimden rahatsız olmayacağınız konusunda büyük umutlar beslemekteyim. Armağanım mütevazı olsa da, niyetim zengindir.

İlerleyen sayfalarda yazmaya çalıştığım övgülerde yetersiz kalmışsam beni bağışlamanızı dilerim. Güneş, başkaları onu övmese de daima Güneş'tir. Bunun karşılığında tek beklentim burada yinelemeyeceğim vaadinizdi; sizin kadar cömert bir ruhun durduk yerde özelliklerini yitirmeyeceğinden eminim.

Ekselanslarına uzun ve sağlıklı bir yaşam dilerim ki benim de umutlarım uzun soluklu olsun: Alçakgönüllülükle önünüzde saygıyla eğilirim.

7 Temmuz 1700
Birinci Gün

1700 yılının Temmuz ayının 7'sinde, Roma göklerinde yüksek ve kızgın güneş öğle saatlerinde parlarken Yüce Tanrımız bana Villa Spada bahçelerinde (vasat bir karşılıkla) fazlasıyla yorulmayı nasip etmişti.

Bakışlarımı yerden kaldırıp ufka dikince, uzakta, bu özel durum için ardına dek açılmış olan parmaklıkların ve onur kapısına dizilmiş muhafızların ardında gördüğüm beyaz toz bulutu, yavaş yavaş ilerleyen davetlilerin atlı arabalarının oluşturduğu uzun yılanın başından yükseliyordu.

Villanın öteki hizmetkârlarıyla hemen paylaştığım bu görüntüden sonra her zamanki gibi merakıma yenik düşerek çevreme bakınınca, hazırlıkların neşeyle daha da hızlandığını fark ettim: Günlerdir hizmetkârlara bin bir çeşit buyruk veren ve şimdi telaşla köşkün arkasına seğirten uşaklar kilere son yiyecekleri taşımakta olan hizmetlileri düzene sokmaya çalışıyor; bu arada meyve ve sebze kasalarını indirmekte olan köylüler arka kapıya yanaştırdıkları atlı arabalarına binmek için acele ediyor; yanakları gibi pembe ve kadife çiçeklerden derdikleri demetleri özenle verebilecekleri uygun kişileri uşakların arasında aramakla oyalanan kadınlarını çağırıyorlardı.

Solgun yüzlü nakışçı kadınlar, bu kızgın güneş altında insanın gözlerini kamaştıran damasko kumaşları, işli fildişi rengi örtüleri ve perdeleri teslim etmeye geliyorlardı; marangozlar sıraları, koltukları ve sahneleri çivilemeyi ve rendelemeyi bitirmeye uğraşırlar-

ken sesleri, doğal tiyatroların akustiğini gözden geçirmeye gelmiş müzisyenlerin alıştırmalarına karışıyordu; mimarlar sıcak yüzünden uflayarak, perukları ellerinde, kısık gözlerle yolları ve sahne biçiminde hazırladıkları ortamı yeniden gözden geçiriyorlardı.

Bunca çalışma boşuna değildi. Kardinal Fabrizio Spada, iki gün sonra burada, benzersiz servetinin vârisi, yirmi bir yaşındaki yeğeni Clemente'yi, Kardinallik Kutsal Koleji'nin saygın bir üyesinin yeğeni olan Maria Pulcheria Rocci ile evlendirecekti.

Kardinal Spada, düğünün şanına uygun olabilmesi için Saygın Din Adamlarını, Soyluları ve *Cavaliere*leri* Gianicolo Tepesi'ndeki Acqua Paola Çeşmesi'nin yakınında kentin en havadar ve manzaralı yeri olan aile villasında ağırlayacaktı.

Yaz sıcağı nedeniyle, düğün aslında çok daha görkemli ve büyük olan ama aşağıda, kentin Capo di Ferro Alanı'nda bulunan aile sarayında değil konukların iç açan kır manzaralarının tadına varabileceği villada yapılacaktı.

Şenlikli düğün aslında resmî olarak o gün başlıyordu ve öngörüldüğü gibi tam öğle saatinde hevesli konukların atlı arabaları ufukta dizilmeye başlamıştı. Dört bir yandan soylu ailelerin ve yüksek din adamlarının gelmesi bekleniyordu: Yönetimsel Güçlerin diplomatik temsilcileri, Kutsal Kolej'in üyeleri, büyük ailelerin torunları ve yaşlı üyeleri gibi. İlk resmî kutlamaların düğün gününde başlaması bekleniyordu: Doğal ve yapma sahnelerde, yerel yeşilliklerle egzotik çiçeklerin karışımı, bin bir biçime bürünmüş el yapımı kâğıtlarla oluşturulmuş süsler, Süleyman'ın hazinesinden daha çok, Idria'nın gümüşlerinden parlaktı.

Hazırlıkların uğultusu yüzünden henüz sesleri duyulmayan atlı arabaların kaldırdığı toz bulutu giderek yaklaşıyordu ve Villa Spada'ya varan son dönemeçte arabaların gösterişli süslerinin parıltısı ışıldıyordu.

Bizlere, ilkönce Roma dışından konukların buraya varacağı ve yolculuk yorgunluğunu üzerlerinden atabilmek için köyde birkaç sakin akşam geçirecekleri söylenmişti. Böylece davete katıldıklarında dinlenmiş ve hatta biraz da güneşlenmiş olabileceklerdi. El-

* Cavaliere; bir soyluluk unvanı, şövalye.

bette bu da düğünün keyfine ve iyi sonuçlarına katkıda bulunacaktı.

Romalı konuklar ise isterlerse Villa Spada'da konaklayabilecekler, ama yazıhaneleri ve ticarethanelerindeki işler nedeniyle çok meşgullerse her gün öğle saatlerinde atlı arabalarla gelip akşamları kendi konutlarına geri dönebileceklerdi.

Planlara göre düğünden sonra, birkaç gün ve akşam boyunca eğlenceli ve gösterişli şenlikler olacaktı: Çimenlerin üzerinde yapılacak piknikler dışında av, müzik, tiyatro, sosyete oyunları ve hatta bir Akademi hazırlanmıştı. Bitirmek için de havai fişekler atılacaktı. Düğün gününden başlayarak bir bütün hafta sürecek kutlamalar 15 Temmuz Perşembeye kadar uzayacaktı ve konuklar veda etmeden onlara kente kadar eşlik edilecek, Capo di Ferro Alanı'ndaki görkemli Spada Malikânesi ziyaret edilecek, yalnızca evin freskleri, manzarası ve ustalıklı mimarisi konuşulmasın diye, Kardinal Fabrizio'nun ataları Kardinal Bernardino ve kardeşi Virgilio'nun yarım yüzyıl önce oluşturdukları çok zengin tablo, kitap, antika ve değerli eşya koleksiyonu görülecekti; ben bütün bunları görmemiştim, ama görenlerin ne kadar hayrete düştüğünü biliyordum.

Ufukta görünen atlı arabaların tekerleklerinin sesi duyulmaya başlamıştı ve daha dikkatli bakınca sadece tek bir arabanın geldiğini gördüm: Elbette, diye düşündüm, soylu kişiler kortejleri ile kendileri arasına mesafe koymayı severlerdi: Böylece hem her biri hak ettiği karşılama törenini layıkıyla yaşar hem de bu tür eski arkadaşlıklar arasında bile rastlanabilen ve Tanrı esirgesin, kimi zaman kanlı düellolara bile yol açan istenmeyen karşılaşmaların önü alınmış olurdu.

Gerçekte, konusunda tartışılmaz bir üstünlüğü olan Tören Üstadı ve Evin Kâhyası Don Paschatio Melchiorri'nin varlığı sayesinde böyle bir tehlike büyük ölçüde sınırlandırılmıştı: Davetlileri o karşılayacaktı. Ev sahibi Kardinal Fabrizio'nun Devlet Bakanlığı görevi ile fazlasıyla meşgul olduğunu herkes biliyordu.

Yaklaşan arabanın armasını anlamaya çalışıp uzaktaki öteki arabaların kaldırdığı toza bakarken bir kez daha kendi kendime Villa Spada'yı olaya mekân olarak seçmenin ne kadar sağduyulu bir görüş olduğunu yineliyordum. Güneş battıktan sonra Gianico-

lo bahçeleri kesinlikle serin olurdu. Bunu çok iyi bilirdim çünkü çok uzun zamandır villaya gidip geliyordum. Mütevazı çiftliğim, San Pancrazio kapısına oldukça yakın bir yerde bulunuyordu. Karım Cloridia ve ben tarlalarımızdan topladığımız leziz otları ve meyveleri Villa Spada'da yaşayan ailelere satma şansı buluyorduk. Ve arada bir olağandışı işlere yardım etmek için çağrılıyordum: Sözgelimi çatıya ya da tavan arası penceresine tırmanmak çok ufak tefek ve çevik olduğum için bana düşüyordu. Bu şölende olduğu gibi fazla çalışana ihtiyaç duyulduğu zamanlarda Spada Malikânesi'nin personeli eksiksiz çalışıyor, ben de onlara katılıyordum. Kentteki malikânenin boşalmasını fırsat bilen Kardinal yapıda süsleme ve güzelleştirme işlemlerine başlıyordu; şimdi de yeni çift için hazırlanan yatak odasının fresklerini yaptırmaktaydı.

Birkaç aydır Çiçek Üstadının emrinde toprağı çapalamak, ekmek, budamak ve bakım yapmak gibi işlerde çalışıyordum. Yapacak iş çoktu. Villa Spada sahiplerini utandırmamalıydı. Villanın parmaklıkları önündeki alana, verimli ve gür yeşilliklerin yumuşak ve mis kokulu yılanlar gibi sardığı sütunlar, başlıklarla süslenmiş kemerler, kapılar, localar yapılmıştı. Giriş yolu bundan önce bağın asmalarıyla çevriliyken, şimdi iki harika çiçek tarhıyla bezenmişti. Bütün duvarlar yeşile boyanmıştı ve üzerlerine sahte pencereler resmedilmişti; bahçelerin çimleri insanlarda üzerinde çıplak ayakla gezinme isteği uyandıracak biçimde Çiçek Üstadının uyarıları doğrultusunda biçilmişti.

Villanın ailenin yaşamasma ayrılmış olan köşkü önüne varılınca üzerini morsalkımların sardığı bir çardak ile bu salkımların tatlı gölgesi ve mis kokusu karşılıyordu gelenleri. Çardak mimari kemerlerle düzenlenmiş ve yeşilliklerle sarılmıştı.

Köşkün yanında adamakıllı yeniden düzenlenmiş olan İtalyan bahçesi uzanıyordu. Bu çevresi duvarlarla kapalı, gizli bir bahçeydi. Bahçeyi çevreleyen duvarlara manzaralar ve mitoloji kahramanları resmedilmişti. İnsanın karşısına her yandan tanrılar, aşklar, satirler çıkıveriyordu; bahçenin içindeyse gölgelerin loşluğunda insan meraklı bakışlardan uzak dinlenebilir, derin düşüncelere dalabilir; kavakları, karaağaçları, vişne ve erik ağaçlarını, tatlı üzüm bağlarını, Bolonya ve Napoli'den getirtilmiş ağaçları, kestane, ayva, çınar, nar ve dut ağaçlarını, çeşmeleri, minik su oyunlarını, terasları ve başka bin bir güzelliği seyredebilirdi.

Bunun ardında uzanan bostan da yeniden ekilip dikilmiş ve burada demlenerek içilebilecek, yakı yapılabilecek şifalı otlar yetiştiriliyordu. Şifalı bitkiler bostanı adaçayı ve biberiye duvarları ile çevriliydi ve bunlar da özenli geometrik biçimlerde budanmıştı; buradaki hoş koku ziyaretçilerin başını döndürmeye yeterdi. Binanın arkasında uzanan ve bir koruluğun gölgelediği yol, nikâhın kıyılacağı, Spada ailesinin özel şapeline gidiyordu. Buradan çıkınca kente doğru inen tepelerde üç yol açılıyordu; biri –şenlik için yapılan ve neredeyse tamamlanmak üzere olan– bir açık hava tiyatrosuna, ikincisi –muhafızlar, komedi sanatçıları, tesisatçılar gibi çalışanların yattığı– küçük bir eve, üçüncüsü de arka kapıya çıkıyordu.

Yeniden ön kapıya dönecek olursak, bağın kırlık girişinin tam ortasından –giriş yoluna paralel ama daha içerlek– uzun bir yol uzanıyordu ve orman perileriyle süslü yuvarlak çeşmeye ulaşıyordu, sonra da ikindi kahvaltılarının yapıldığı, üzeri çizgili bir keten tente ile örtülü, oymalı tahta banklar ve sıraların serpiştirilmiş olduğu bakımlı çayır başlıyordu.

İlk kez gelen bir ziyaretçi bunlara hayranlıkla bakakalıyor, ama bunun yalnızca bir eşik olduğunu ve harikulade bir bağa açıldığını fark ediyordu. Ziyaretçinin şaşkınlıkla büyümüş gözbebekleri etkileyici Roma surlarına, işlemeli duvarlara takılıyordu; bu duvarlar arada sırada toprağa gömülüp arada sırada çıkarak binlerce yıldan beri sağ taraftan ufka doğru uzanıyordu. Bu beklenmedik, heyecan verici görüntü gözkapaklarının hızla açılıp kapanmasına, kalbin deli gibi çarpmasına neden oluyordu. Bütün bu cömert koku ve büyünün keyfi arasında her şey haz vermek için yaratılmış gibi duruyordu; her şey bir şiirdi.

Benzersiz Villa Spada, büyük bir kutlamaya sahne olacaktı; artık o küçük ve şirin yazlık köşk olmaktan çıkmıştı ve Capo Di Ferro Alanı'ndaki Spada Malikânesi'nin ihtişamına yetişmişti.

Villa şimdi yüzü kızarmadan iki yüzyıl önceki köşklerin görkemiyle boy ölçüşebilirdi; o tarihlerde Giuliano da Sangallo ve Baldassare Peruzzi Roma'yı hizmetleriyle onurlandırıyordu; bunlardan birincisi Villa Chigi'ye talip olmuş, öteki ise Kardinal Alidosi tarafından Magliana'daki villaya yerleştirilmişti. Giuliano Romano gene o tarihlerde Gianicolo Tepesi'nde Datario Turini'nin villasına başladığında Bramante ile Raffaello dehalarını ortaya ko-

yuyorlar; biri Belvedere Vaticano'yu öteki de Villa Madam'ı yaratıyordu.

Aslında, artık anımsanmayacak kadar uzun bir zamandan bu yana Ebedi Kent Roma'da soylu beyler yeşillikler içinde varlıklı konutlar inşa ettiriyorlardı ve senede ancak birkaç kez oraya giderek gündelik iş ve sorunlarından uzaklaşmak için bu yeşilliğe gömülüyorlardı. Romalılar zamanında yapılan büyük kır evlerini (bu evlerde Horatius'tan Catullus'a kadar büyük ozanlar şiirlerini okumuştu) okuduklarım ya da bilgili kitapçılarla (ya da kentin bağlarını ve bostanlarını herkesten iyi tanıyan yaşlı çiftçilerle) sohbetlerim sayesinde bilirdim. Onaltıncı yüzyılın yarısından başlayarak, yani anlattığım olaylardan yüz elli yıl önce Roma'nın büyük Prensleri kent çevresinde keyif çattıkları villalar inşa ettirmeyi ve kırların sessizliğinde gündelik dertlerini unutmayı âdet edinmişlerdi. Aureliane Surları içinde ya da yakınlarında çorak düzlüklerin ya da bataklık tarlaların yerine yavaş yavaş bağlar dikmişler ve oralara birer bağ köşkü kondurmuşlar; böylece zaman içinde hem bir villaya hem de geniş bahçesine sahip olmuşlardı.

İlk villaların surları ve burçları vardı (korunmasız Capponi Bağı'nın girişinde bunlar hâlâ görülebilir); sıkıcı Ortaçağ'ın parıltılı mirası olan görkemli evler aynı zamanda sahipleri olan soylu beylerin kaleleriydi ama yıllar içinde bu stil yumuşadı: Her soylu kişi bağlara, bostanlara, meyve bahçelerine, ormanlara, çamlıklara bakan bir konut edinme hevesine kapıldı çünkü böylece koltuğunda oturduğu zaman seyrettiği bu harika manzaranın onun olduğu duygusunu yaşayabiliyor, efendiliğinin tadını çıkartabiliyordu.

* * *

Villanın çevresindeki parklarda yapılan düzenlemelere bir de Kutsal Kent'te hüküm süren şen hava eklenmişti. İçinde bulunduğumuz İS 1700 yılı, Jübile* Yılı'ydı. Dünyanın dört bir yanından hacılar, günahlarının affedilmesini, kilisenin bağışlayıcı merhametine kabul edilmeyi umarak buraya akıyorlardı. Çevredeki tepelerin eteklerinde bulunan Romea yoluna girer girmez San Piet-

* Katolik kilisesinde genellikle yirmi beş yılda bir kutlanan ve bir yıl süren bayram.

ro Kilisesi'nin kubbesini gören –ve bu nedenle kendilerine Romealılar denen– hacılar şehit kanının kırmızısını, İsa'nın bakirelerinin zambak beyazını taşıyan kentlerin en yücesine bir ilahi söylemeye başlıyorlardı. Hanlar, misafirhaneler, yatılı okullar ve hatta onları ağırlamakla yükümlü olan özel konutlar hacı doluydu; ara sokaklar ve alanlar gece gündüz karınca gibi kaynayan ve ilahiler okuyan insanlar tarafından arşınlanıyordu. Geceler, tarikatların dur durak bilmeden merkezin sokaklarını canlandıran fener alaylarıyla aydınlanıyordu. Bu coşku içinde kırbaççıların vahşi gösterisi bile insanları korkutmaz olmuştu: Çilecilerin terli ve yaralı sırtlarına vurdukları kamçıların şakırtısı, manastırların serin avlularında çömez rahibelerin dillendirdikleri utangaç şarkılarına karışıyordu. Hacılar, İsa'nın Vekilinin kentine gelir gelmez aştıkları uzun yollara karşın hemen San Pietro'ya koşuyorlar ve ancak Havari'nin kabrinde dua ettikten sonra dinlenmeye çekiliyorlardı. Ertesi gün barınaklarından çıkmadan yere diz çöküyorlar, yüreklerini Göklere açıyorlar, istavroz çıkarıyorlar, İsa'nın ve Kutsal Bakire Meryem'in Yaşantısının Gizemleri üzerine derin düşüncelere dalıyorlar, tespih çekiyorlar, sonra Jübile için Dört Bazilika turuna çıkıyorlar, Kırk Saat ya da Kutsal Merdivene Tırmanış vaazını dinliyorlar, böylece günahlarından bütünüyle sıyrılabileceklerini umuyorlardı.

Sözün özü, VIII. Bonifatius'un zamanından beri on binlercesinin yaptığını yineleyen hacılar yirmi beşinci yıl kutlamalarının uyum ve huzur içinde akıp gitmesini sağlıyorlardı. Ama aslında her şey göründüğü gibi değildi. Müminlerin ve Romalıların oluşturduğu kitlenin yüreğinde sessiz bir kaygı vardı: Papa Cenapları ağır hastaydı.

Daha iki yıl önce, gerçek adı Antonio Pignatelli olan Papa XII. Innocentius'un ayağında ağır bir gut hastalığı başlamış ve yavaş yavaş ilerleyerek olağan işlerini yürütmesini engellemişti. Jübile Yılının ocak ayında hafif bir iyileşme göstermiş, şubat ayında Kardinaller Toplantısı'nı yürütebilmişti. Ne var ki, onu zorlayan yaşlılık ve hastalık nedeniyle Kutsal Kapı'yı açamamıştı.

Kutsal Yıl ilerledikçe Roma'ya koşanların sayısı artıyordu. Papa, Piskoposlarının ve Kardinallerinin üstlendiği görevlerini yerine getiremediği için üzüntü duyuyordu. Her gün binlerce kişinin

koştuğu San Pietro Kilisesi'nde müminlerin itiraflarını dinlemek Kardinal Penitenziere'ye düşmüştü.

Şubatın son haftasında Papa yeniden fenalaştı. Nisanda Monte Cavallo Papalık Sarayı'nın balkonundan müminler kalabalığını kutsama gücünü kendinde buldu. Mayısta Dört Bazilikayı bizzat ziyaret etti, ay sonuna doğru da Toskana Grandükünü kabul etti. Haziran ortasına gelindiğinde adeta iyileşmişti: Villa Spada'ya iki adım uzaklıktaki San Pietro in Montorio Çeşmesi'ni ve pek çok kiliseyi ziyaret edebilmişti.

İlkbahar ilerlerken herkes Papa Cenaplarının sağlığının bir kar topundan daha dayanıksız olduğunu biliyordu: Yaz sıcağı hiç de iyi şeyler vaat etmiyordu. Papanın yakınında olanlar onun halsizlikle, uykusuz gecelerle, beklenmedik ve keskin sancılarla boğuştuğunu fısıldıyorlardı. Gene de, Papanın seksen beş yaşında olduğunu birbirlerine anımsatmaktan geri kalmıyorlardı.

1700 yılının Jübile törenleri ne mutlu ki Efendimiz XII. Innocentius tarafından başlatılmış olmakla beraber bir sonraki Papa tarafından sonlandırılma olasılığı taşıyordu. Roma'da bunun hiç görülmedik bir durum olduğu söyleniyordu, ama gene de olanaksız değildi. İnsanların bir bölümü Kardinallerin kasımda bir araya toplanacaklarını öne sürerken bir bölümü de bunu ağustosta bekliyordu. En kötümser olanlar, yaz sıcaklarının Papa Cenaplarının son güç kırıntısını da yok edeceğini ileri sürüyordu.

Papalık hükümetinin (ve her Romalının) duyguları Jübile'nin huzurlu havası ve Papanın iyi olmayan sağlık haberleri arasında gidip geliyordu. Ben de bu konuyla kişisel bir nedenle ilgileniyordum: Papa yaşadığı sürece ona hizmet etme onurunu koruyacaktım; arada sırada Roma'da herkesten daha çok korkulan ve saygı duyulan kişi olan Kardinal Fabrizio Spada Hazretlerine hizmet ediyordum çünkü Papa Cenapları onu Devlet Bakanı olarak seçmişti.

Elbette çok hayırlı ve çok ünlü bir kişi olan Kardinal Spada'yı iyi tanıdığımı ileri süremezdim ama gene de onun çok dürüst ve namuslu olduğu kadar öngörülerinde ve kavrayışlarında çok keskin bir zekâsı olduğunu sık sık duyuyordum. Papa Cenapları XII. Innocentius'un onu yanına seçmesi boşuna olmamalıydı. Bu nedenle başlamak üzere olan şölenin yalnızca sıradan bir soylu ruhlar toplantısı olmakla kalmayacağını ama yüce bir Kardinaller, El-

çiler, Piskoposlar, Prensler ve başka ulu kişiler birlikteliği olacağını sezinliyordum. Konuklar, müzisyenlerin ve oyuncuların gösterilerini, ozanların dinletilerini, törensel vaazlarını beğeniyle izleyecek; Villa Spada bahçelerinin Roma'da Barberini ailesi zamanından beri görülmemiş bezeme zenginliğine hayran olacaktı.

* * *

Bu arada yaklaşan ilk atlı arabanın armasını görebilmiştim: Rospigliosi ailesine aitti. Armanın altında onların renklerini taşıyan gösterişli bir püskül vardı ki bu, arabanın ailenin soyundan olmayan, koruması altında olan saygıdeğer bir konuğunu taşıdığını gösteriyordu.

Araba onur kapısına doğru yaklaşmaktaydı. Ama artık arabaların villanın bahçesine girişleri, kapıların açılışı, konukların zarafetle karşılanışları ilgimi çekmiyordu. İlk başlarda köşkün köşesine bucağına gizlenerek yardımcıların koşmasını, konukların inmeleri için tabureler yetiştirmelerini, hizmetçi kızların ev sahibinin ikramı olarak meyve sepetleri dolaştırmalarını, törenden sorumlu kişinin, konukların yorgunluğu nedeniyle yarıda kesilen hoş geldin konuşmalarını gözetlemiş ama şimdi sıkılmıştım.

Varlığımla soylu beylerin gelişine gölge ederek rahatsızlık yaratmamak için yeniden çalışmaya koyuldum.

Tarhların taşlarını ayıklar, çalıları budar, çitleri düzeltir, ayrıkotlarını yolarken arada bir yerden kaldırdığım bakışlarımı yedi tepeli kente doğru çevirdiğimde tatlı esinti bana armağan olarak prova yapan orkestranın ezgilerini taşıyordu. Kızgın güneş ışığından sakınmak için elimi alnıma dayayarak sol tarafa baktığımda çok uzaklarda San Pietro'nun görkemli kubbesini, sağda daha mütevazı ama gene de gösterişli Sant'Andrea della Valle'yi, ortada kulesiyle dikkat çeken Sant'Ivo alla Sapienza'yı ve tam yanında Pantheon'un pagan kubbesini görüyordum; hepsinin arkasında ise Monte Cavallo'da yükselen kudretli ve sakin Papalık Sarayı Quirinale duruyordu.

Kısacık molalarımdan birini daha bitirip bazı çalıları biçmek için eğildiğimde, kendiminkinin yanında uzayan bir gölge gördüm.

Onu uzun uzun izledim: Hiç kımıldamadı. Oysa benim çapayı tutan elim kendiliğinden hareket ediyordu. Çapanın ucu arkamda, yolun kenarında duran gölgenin sınırlarını çiziyordu. Uzun eteği, peruğu ve rahip başlığı... işte o zaman gölge, sanki elimin çizdiği sınırları canlandırmak istercesine yavaşça güneşe döndü ve profilini gösterdi: Toprağın üstünde gösterişli bir burun, çekimser bir çene, haddini bilmez dudaklar belirdi... Bu çizgilerin üzerinden geçmekten çok onları adeta okşamaya başlayan elim titriyordu. Artık hiç kuşkum kalmamıştı.

* * *

Atto Melani. Gözlerimi toprağa kazıdığım çizgilerden ayıramazken bir düşünceler yumağı bakışımı, duyuşumu bulandırmıştı. Rahip Melani... Benim için Sinyor Melani. Atto, Atto'nun ta kendisi.

Gölge uysallıkla bekliyordu.

Kaç yıl geçmişti aradan? On altı mı? Hayır, on yedi diye hesaplarken, arkamı dönmek için cesaretimi toplamaya uğraşıyordum. Zamanın küçümsemeye meyilli yasasıyla, binlerce anı ve düşünce o minicik saniyelere doluşuverdiler. Rahip Melani'den hiçbir hayat belirtisi gelmeden on yedi yıl geçmişti. Ve şimdi yeniden ortaya çıkıyordu, gölgesi hemen yanı başımda, benimkiyle üst üste diye mekanik bir biçimde yineleyerek nihayet yerden kalktım ve yavaş yavaş ona doğru döndüm.

Ve sonunda gözbebeklerim güneşle küçülüverdi.

Ondan ayrıldığım günden daha kısa boylu ve iki büklüm olarak bir bastona dayanmış duruyordu. İlk karşılaştığımız gün giydiği rahip başlığı ve solgun menekşe rengi uzun giysisi ile sanki bir başka yüzyıldan gelmiş gibi duran Melani, artık pek demode kalışını sorun etmez gibiydi. Benim donuk ve şaşkın bakışlarım karşısında sessiz ve savunmasız bir doğallık içindeydi.

"Dinlenmeye gidiyorum; henüz geldim. Daha sonra görüşürüz. Seni çağırtacağım."

Güneşin parlak ışıkları arasında köşk yönünde gözden kayboluverdi.

Taş kesilmiştim. Bahçenin ortasında böyle ayakta, kımıltısız ne kadar durdum bilmiyorum. Galateia gibi bembeyaz ve buz ke-

sen göğsüm, aldığım soluklarla yavaş yavaş canlandı. Ancak o anda, yıllardır Rahip Melani'yi anımsadıkça bir pençe tarafından sıkılan yüreğimden coşkun bir sevgi ve keder selinin çağıldayarak akmaya başladığını fark ettim.

* * *

Onun adına Paris'e gönderdiğim mektuplar kara bir sessizlik anaforunca yutulmuştu. Yıllar boyunca bir haber alabilmek umuduyla Fransız Postasına musallat olmuştum. Kaygımı dizginleyebilmek adına kederli ama kesin bir ileti almaya bile razıydım. Binlerce kez şöyle bir haber alacağımı hayal ettim:

Görevim nedeniyle size acı bir haber vererek Rahip Atto Melani'nin ölüm haberini duyurmak zorundayım....

Oysa o da olmamıştı. Hiç beklenmedik biçimde karşımda belirmesiyle soluğumun kesildiği âna dek... Gördüğüme inanamıyordum: Rospigliosi'lerin saygın konuğu, Villa Spada'nın değerli davetlisi o, gelir gelmez ilk olarak beni, çapasının üzerine eğilmiş bir çiftçiyi ziyaret etmişti. Rahip Melani'nin dostluğu ve sadakati, uzaklığı ve yılları yenmişti.

İşimin bir bölümünü aceleyle bitirip katırıma atladığım gibi evimin yolunu tuttum. Haberi Cloridia'ya vermek için sabırsızlanıyordum.

Yol boyunca bu hiç beklenmedik ve coşkulu ortaya çıkış yüzünden duygulanmış biçimde "Hangi birine şaşırayım?" deyip durdum. Ne heyecan, ne mutluluk! O dönemde Rahip Melani'nin önüme serdiği bilgiyle, öğretilerin ve tutkuların anaforunda yaşadıklarım şimdi bir rüyadaymışçasına gözlerimin önünden geçiyordu....

Zaman aktıkça, heyecan ve minnetime bir de soru eklendi. Atto nasıl olmuş da beni Villa Spada'da bulmuştu? Beni, dell'Orso Sokağı'nda bir zamanlar çalıştığım ve tanıştığımız Donzello Hanı'nda araması daha mantıklı olurdu. Oysa, belli ki yeğeninin düğünü için Kardinal tarafından davet edilmiş olan rahip beni nerede bulacağını çok iyi bilerek doğrudan yanıma gelmişti.

Peki bunu kimden öğrenmişti? Bu kesinlikle Villa Spada'dan biri olamazdı. Buradaki hiç kimse bizim eski dostluğumuzdan haberdar değildi; kaldı ki villadaki varlığımın dikkat çekici hiçbir yanı yoktu. Bunun dışında ortak bir tanıdığımız bile yoktu. On yedi yıl önce Donzello Hanı'nda yaşanmış eski bir serüvendi bu. O olağanüstü olayları önce kısaca günlüğüme kaydetmiş sonra da bunlardan yararlanarak gururlandığım anılarımı yazmıştım. Haber alabilmek umuduyla ona yazdığım son mektupların birinde, bundan Atto'ya da söz etmiştim.

Tarlaların arasından tıngır mıngır geçerken anılarımın gemini serbest bıraktım ve bir an için o uzak ve şaşırtıcı olayları yeniden yaşar gibi oldum: Veba, zehirlemeler, dehlizlerdeki takipler, Viyana Savaşı, Avrupa Krallarının komploları...

Her şeyi yeni baştan belleğimde canlandırabilmem ne harika diye düşündüm; ilk zamanlarda uykum kaçtığında tuttuğum güncenin sayfalarını gözlerimin önünden geçirdiğimi anımsadım. Artık Atto'nun o sevimsiz davranışlarını, kabahatlerini, sefilliklerini ve küfürlerini anımsamak beni rahatsız etmiyordu. Kendimi rahatlamış hatta mutlu hissetmem için yazımın sonuna gelmem yetiyordu: *Deo Gratias** hâlâ yanımda olan Cloridiamın aşkı; tarlalarda sürdürdüğüm çalışmamın saflığı ve son olarak da kimsenin neler yaşamış olabileceğini tahmin etmeyeceği bir çiftçi olarak Villa Spada'ya yanaşmam... Ah, tabii. Villa Spada.

Binlerce akrep tarafından sokulmuşçasına katırımı topukladım ve eve doğru koşturdum.

Ne yazık ki sonunda gerçeği anlamıştım.

Cloridia yoktu. Soluk soluğa kitaplarımı sakladığım sandıklara seğirttim. Hepsini aceleyle boşalttım, sandığın dibine baktım: Anılarımı yazdığım defter yok olmuştu.

* * *

İçimden, "Hırsızsın, haydutsun, sahtekârsın," diye söyleniyordum; "ben de salağım, aptalım, hayvanım."

Anılarımı yazdığımı Atto'ya haber vermekle büyük bir yanlış

* *Tanrıya şükür.*

yapmıştım! O sayfalarda Rahip Melani'nin pek çok sırrı, sadakatsizlik ve ihanetlerinin pek çok kanıtı vardı! Bu defterimin varlığından haberdar olur olmaz, –ah bunu ancak şimdi anlayabiliyordum– satılık adamlarından birini Roma'ya salmış ve defterimi çaldırmıştı. Savunmasız evime girmek ve defteri arayıp bulmak onlar için çocuk oyuncağıydı.

Atto'ya, kendime ve anılarımı çalması için yolladığı her kimse, hepsine sövüp duruyordum. Zaten Rahip Melani'den başka ne beklenebilirdi ki? Pek çok düzenbazlığını anımsamam yeterliydi.

Fransız casusu, kastrato şarkıcı: Bu kadarı bile onun hakkındaki her şeyi açıklıyordu. Şarkıcılık mesleği çok uzun zamandan bu yana sona ermişti. Ama gençken çok ünlü bir sopranoydu ve konserler verme bahanesiyle yıllarca Avrupa saraylarının yarısında casusluk yapmıştı.

Günlük ekmeğini daima kaçak, sahte ve hileli yollardan kazanmıştı; pusular, komplolar, cinayetler yolunun üzerindeki adımlar olmuştu. Bir pipoyu eline alıp tabancaymış gibi yutturmayı iyi bilir; yalan söylemeye bile ihtiyaç duymadan gerçeği çok iyi saklayabilir, uydurduğu masallarla karşısındakini ağlatabilirdi (hatta kendi de ağlardı); birini gizlice izleme ve hırsızlık konusunda uzmandı.

Öte yandan müthiş kıvrak ve parlak bir zekâsı vardı. Anımsadığıma göre Devlet konusundaki bilgisi Kralların sırları düzeyindeydi. Bunun yanı sıra canlı ve keskin davranışlarıyla tereyağından kıl çeker gibi insan ruhunu delip geçerdi. Pırıltılı bakışlarıyla karşısındakinin sempatisini kazanır, çenebazlığıyla komşusunun kalbini çalardı.

Ama bütün bu iyi nitelikleri en iğrenç amaçlara hizmet ederdi. Seni bazı açıklamalarla aydınlatıyorsa, bu sadece senin kabulünü kazanmak için olurdu. Görevli olduğunu söylese bile bunun içinde mutlaka kendi kirli hedefleri bulunurdu. Ve eğer sana dostluk vaat ediyorsa, diye düşünüyordum hınçla, bunu işine gelen hizmetleri alabilmek için yapardı.

Bunun kanıtı mı? Eski dostlarına karşı kayıtsızlığıydı. Beni tam on yedi yıl boyunca arayıp sormamıştı. Ve şimdi hiçbir şey olmamışçasına acil olarak hizmetine çağırıyordu...

Gözlerimi gözlerine dikerek, "Hayır Sinyor Atto, artık on yedi yıl önceki delikanlı değilim," demek isterdim. Artık hayat hakkında deneyimli, beylerinin karşısında ürkek değil ama saygılı, her

duruma hazırlıklı ve kendine öncelik tanıyan bir insan olduğumu ona kanıtlayacaktım. Her ne kadar boyumun kısalığı yüzünden bana hâlâ herkes delikanlı dese de kendimi Atto'nun yıllar önce tanıdığı o delikanlıdan çok farklı hissediyordum.

Hayır, artık Rahip Melani'nin vereceği görevleri kabul edemezdim. Kaldı ki, anılarımın çalınmasını asla bağışlayamazdım.

Dinlenmek ve kendimi bu hüzünlü düşüncelerden sıyırabilmek için yatağıma uzandım ve bir o yana bir bu yana dönerek çarşaflara eziyet etmeye başladım. Ancak o zaman Cloridia'nın eve dönmeyeceğini söylemiş olduğunu anımsadım: Her iyi ebe ya da *obstetrike* gibi (uzun yıllar sonucunda bu konuda çok deneyim kazanmıştı) doğuma birkaç günü kalan anne adaylarının evlerini dolaşıyordu. Benim tatlı yavrularım, iki küçük kızımız da onun yanındaydı. Biri altı, biri on yaşında olan iki kızımız büyümüş sayılırlardı ve (hayran oldukları) annelerinin peşinden hiç ayrılmıyorlardı; bu çok değerli mesleği onlar da öğreniyorlardı. Ebenin ihtiyaç duyduğu her an yardıma hazır olarak yanında bekliyorlar, gerektiğinde sıcak yağı, göbeği kesmek için makası uzatıyorlar, hatta beceriyle sonu yani plasentayı çıkarabiliyorlar; ebe annelerine el uzatıyorlardı.

İnsan içine çıktıklarında gayet aklı selim sahibi; evin dört duvarı arasında bir neşe yumağı olan civcivlerim birer gölge gibi annelerini izlerlerdi. Şimdi onların da yokluğu yüzünden ev bana daha da boş ve hüzünlü geliyor; yetim çocukluğumun kederli günlerini anımsatıyordu.

Yalnızlığın etkisiyle acıklı düşünceler daha da ağırlaşmaya başladı. Uykusuzluğun soğuk kollarında yatarken sevginin avutmasından uzak, yatağımda karımın yokluğunu iyice hissettim.

İştahım olmadığı için yemek yemeden bir saat yattıktan sonra işlerimi bitirmek için Villa Spada'ya dönmeye karar verdim. Kısa da olsa, dinlenmek iyi gelmişti: Rahip Melani'nin hoşuma mı gittiğini yoksa beni tedirgin mi ettiğini bilemediğim beklenmedik dönüşünün şokunu atlatmıştım. Melani, diye düşündüm, bir masal canavarı gibi beklenmedik biçimde karşıma çıkarak varlığımın sessiz ezgisini altüst etti. Artık onu düşünmemeye çalışsam iyi olacaktı.

Beni çağırtacaktı; uyarmıştı: O ana kadar kendi görevlerimle ilgilenebilirdim. Yapacak pek çok işimden, beni en çok oyalayanına eğildim: Büyük kuş evini temizlemek. Genellikle bu işi üstlenen hizmetkâr, ayağındaki iyileşmek bilmeyen yara yüzünden giderek daha fazla yatmak zorunda kalıyordu. Bu nedenle bu işi ilk kez yapmayacaktım: Yemleri alıp kafese doğru yürüdüm.

Okur, Villa Spada'da kuş evi gibi egzotik bir yer olduğunu öğrenince şaşırabilir. Roma villalarında eğlence unsurları çok çeşitli ve zengindi. Kardinal de' Medici, Pincio Tepesi'ndeki villasında ayılar, aslanlar ve devekuşları beslerdi; Borghese ve Pamphili villalarında geyikler, ala geyikler serbestçe dolaşıyorlardı. Papa X. Leone zamanında Vatikan bahçelerinde Annone adında bir filin gezindiği bilinirdi. Hayvanların yanı sıra konukları eğlendirmek için Villa Pamphili'de tahta bir çekiçle topları belli bir uzaklığa ya da deliğe atarak oynanan *pallio*; Malta Şövalyeleri Villası'nda ve Villa Costaguti'de kiminin bilardo dediği ve sabunla cilalanmış toprak ya da bir bez gerilmiş masa üzerinde oyun oynanırdı; villa Mattei'de ise yaz akşamlarının hüzünlü havasını yenmek için açık hava bilardosu hazırlanmıştı.

Kuş evi villanın uzak bir köşesinde, şapelle bostanın ortasında, bir dizi ağaç ve çalılık tarafından gözlerden saklanmış olarak duruyordu. Kuşların hava değişimlerinden fazla etkilenmemeleri için kışın güneş alan ama yazın gölgede kalan bir yere kurulmuştu. Kare planlı küçük bir şato biçiminde yapılmıştı; köşedeki dört kule ile merkez yapının üzerine tel ağlarla kubbeler örülmüştü. Bunların da tepesine üçgen kuleler kondurulmuş ve tepelerine demir rüzgârgülleri takılmıştı. Kuşların uzak mesafeler uçtuklarını sanmaları için, içeriye gökyüzü ve uzak manzara freskleri yapılmıştı. Şuraya buraya yapraklarını dökmeyen pırnal ve defne ağaçları dikilmiş, kuşların yuva yapmaları için içine çalı çırpı konmuş saksılar yerleştirilmiş, dört büyük su kabı yapılmıştı. Bazı cins kuşlar başka kafeslerde barınsalar bile, bu kuş evindeki pek çok örnek hem seyretmesi hem dinlemesi keyif veren türlerden oluşuyordu: Bülbüller, küçük tavuskuşları, keklikler, üveyikler, sülünler, kirazkuşları, ispinozlar, karatavuklar, kumrular, saksağanlar ve başkaları.

Ürkekçe kuş evine girmemle hepsi birden telaşla kanat çırpmaya başladı. Bana söylendiğine göre kuşlara her zaman aynı kişi ba-

kım yapmalı ve beslemeliydi çünkü zamanla ona karşı güven ve dostluk geliştirirlerdi. Her zamanki bakıcı yerine içeriye benim girmem bazılarında huzursuzluk yaratmış olabilirdi. Yavaş ve sessiz adımlar atarken birkaç tavuskuşu peşimden geliyor, bazı kuşlar düşmanca başımın çevresinde dönüyordu. Bir karatavuk sırtıma konup kanatlarını ensemin üzerinde çırpmaya başlayınca ürperdim ve mucize eseri gözü pekçe üzerime gelen bir saksağanla çarpışmadım.

Onları, "Uslu durmazsanız çeker giderim; siz de aç kalırsınız!" diyerek tehdit ettim.

Ama yanıt olarak daha güçlü bir cıvıltı, kanat çırpışı, uçuşma selinin ortasında kaldım ve başıma bir karış kala savurduğum saldırılardan zor kurtuldum.

Korkuyla bir kenara çekilerek bu fırtınanın dinmesini bekledim. Kuşları ve kuş evini yönetmenin bana göre bir iş olmadığını düşündüm.

Sonunda en yaramaz kuşlar da sakinleşince, su ve yiyecek kaplarını temizleyip taze su ve hindiba, pancar, binbirdelik otu, marul, bitki tohumları, buğday, arpa, kenevir tohumlarıyla doldurdum. Sonra yuva yapmalarına yarayan kuşkonmaz otlarından bol bol serpiştirdim. Elimdeki ekmek kırıntılarını dağıtırken, genç ve aç bir kuş koluma atladı ve iştah açıcı ekmekleri arkadaşlarından önce kapmak istedi.

Tünekleri temizledikten, yerdeki pislikleri süpürdükten sonra kuş evinin pis kokusunu ve karmaşasını ardımda bırakmaktan memnun çıkışa yöneldim. Tam kapıyı kapatıyordum ki, yüreğim ağzıma geliverdi.

Bir tabanca patladı. Bir kurşun beni sıyırıp geçti. Birisi bana ateş ediyordu.

İçgüdüsel olarak yere eğildim, ellerimle başımı örttüm. Sonra sert ve kalın bir sesin beni işaret ederek şöyle dediğini duydum: "Onu tutuklayın. Hırsızdır."

Gene içgüdüsel olarak ellerimi kaldırarak teslim olur gibi yaptım. Döndüm ama kimseyi göremedim. Unutkanlığıma gülerek elimi alnıma vurdum. Sonra yavaşça bakışlarımı çevirdim ve onu, her zamanki yerinde gördüm.

Kuş evinin kapısını kapatırken korkumu yenmeye çalışarak: "Çok komiksin!" dedim.

"Onu tutuklayın, dedim. O bir hırsızdır. *Buuum.*"

İkinci tabanca patlaması birincisinden daha da sahiciydi ve villanın en acayip yaratığının kim olduğunu ortaya koyuyordu: Papağan Sezar Augustus.

Yeri gelmişken bu acayip kuşun huyundan ve davranışlarından söz edeyim çünkü anlatmak üzere olduğum olayda onun da büyük bir rolü var.

Marifetleri sebebiyle papağana bazı yazarların "Kuşların Işığı", "Batı Hint Adaları Kralı" gibi adlar verdiğini bilirdim çünkü ilk papağanlar Büyük İskender'e Taprobana Adası'ndan getirilmişti; sonraları türünün pek çok örneği Batı Hint adalarında, özellikle de Küba ve Manacapan'da bulunmuştu. Sonra herkes (bazılarına göre yüzden fazla çeşidi olan) papağanın insan sesini, gürültüleri, başka sesleri taklit etme gibi benzersiz bir yeteneği olduğunu bilir. Yıllar önce Roma'da yaşayan pek saygıdeğer Kardinal Madruzzo'nun papağanı, insan sesini taklit edebilirken *Cavaliere* Cassiano Del Pozzo'nun papağanı insan sesi çıkartamıyor, yalnızca kedi ve köpek sesini taklit edebiliyordu. Bazıları da değişik türdeki kuşlar gibi ötebiliyordu. Vatikan Devleti'nin dışında Savoie Prensi'nin papağanı hâlâ anımsanır çünkü pek çoğunun anlattığı gibi bu kuş pek hazırcevapmış ve pek dilliymiş. Kardinal Colonna'nın papağanına gelince ezbere bütün *İncil*'i okuyabiliyordu. Son olarak da Villa Spada'nın yanı başında bulunan Barberini konutuna yeni gelen bir papağanın Sezar Augustus ile aynı cinste; beyaz ve sarı renkli, iyi bir konuşmacı olduğu söyleniyordu.

Ne var ki Sezar Augustus bütün kardeşlerinden üstündü. O insan sesini mükemmel olarak taklit edebilirken, yeni tanıştığı ve konuşmasını şöyle böyle duyduğu insanların seslerindeki tonu, vurguyu, aksanı ve hatta telaffuz bozukluklarını bile aynen yineleyebiliyordu. Gök gürültüsünün, pınarında kaynayan suyun, esintiyle hışırdayan yaprakların, uğuldayan rüzgârın ve hatta çağıldayan dalgaların sesini çıkartmak bile onun için çok kolaydı. Elbette, köpekler, kediler, inekler, eşekler, atlar, her türlü kuş ve belki de henüz ötüşünü duymadığı hayvanlar gibi bağırmak da onun için pek kolaydı. Kapı gıcırtısının, atılan adımların, ateş eden eski ve yeni tip tabancaların, çıngırak ve zillerin, dörtnala giden atın, hızla çarpan kapının, seyyar satıcıların naralarının, bir bebeğin ağlama-

sının, düelloda çarpışan kılıç şakırtısının, her türlü gülme ve inlemenin, şıkırdayan tabak, bardak ve kaşıkların sesini bire bir tekrarlamak Sezar Augustus için eğlencelikti.

Sanki papağanın içinde bütün bir evren, dev bir sahneye çıkmış ve her gün, olağanüstü, tanımlanamaz, aşılamaz taklit yeteneklerini deniyordu. Bunun yanı sıra papağanın öyle inanılmaz bir belleği vardı ki, sesleri ve fısıltıları işittikten haftalar sonra yineleyerek her türlü insani yeteneğin bile ötesine geçerdi.

Kimse onun kaç yaşında olduğunu bilmiyordu: Kimisi elli, kimisi de yetmiş yaşında olduğunu iddia ederdi. Bunların her ikisi de doğru olabilirdi çünkü papağanların yüz yaşını devirdikleri görülmemiş bir şey değildi ve pek çoğu sahibinden sonra da yaşamayı sürdürürdü.

Benzersiz yeteneği ile Sezar Augustus bütün zamanların en ünlü papağanı sayılabilirdi, ama bu mümkün değildi. Villa Spada'nın papağanı bir süredir yeteneklerini sergilemekten vazgeçmişti. Kısaca söylemek gerekirse, dilsiz taklidi yapıyordu.

Ricalar, yalvarmalar, emirler ve hatta bizzat Kardinal Spada tarafından verilen katı bir açlık cezasıyla bile kandırılamadı. Olan olmuştu: Sezar Augustus yıllardan beri (kaç yıl olduğunu kimse anımsamıyordu) içine kapanmıştı ve pek inatçı bir sessizliğe gömülmüştü.

Elbette bunun nedenini bilen yoktu. Sezar Augustus'un aslında Kardinal Fabrizio'nun amcası olan ve kırk yıl önce ölen rahip Virgilio Spada'ya ait olduğu biliniyordu. Papağana Roma İmparatorluğu'nun en büyük imparatorunun adını veren de antik kültüre ve klasik dünyaya düşkün Virgilio idi. Büyük bir olasılıkla sessizlik bir sevgi belirtisiydi: Virgilio'nun kuşuna büyük bir tutkuyla bağlı olduğu biliniyordu ve hizmetkârlar arasındaki söylentiye bakılacak olunursa efendisinin ölümü ile Sezar Augustus karalar bağlamıştı. Papağanın gagasını kilitleyen acaba bu keder miydi? Gerçekten de sessizlik yemini etmiş gibiydi ve anlamsızca eski efendisinin hayata dönmesini bekliyordu.

Ama ben durumun böyle olmadığını biliyordum. Sezar Augustus konuşuyordu ve ben de buna tanıklık ediyordum; daha doğrusu bu ayrıcalık bir tek bana aitti. Kuş, yalnızca beni görünce gagasını açıyordu. Bunun nedenini ben de bilmiyordum: Beni se-

vimli bulduğunu düşünüyordum. Ona nezaketli davranan bir tek bendim; bütün hizmetkârların tersine ne dallarla dürterek ne taş atarak konuşması için baskı yapıyordum.

Birkaç kez, az önce benim yanımda konuştuğu konusunda yeminler ederek arkadaşlarımın yanında da gevezelik etmeye zorladımsa da o bana bomboş gözlerle bakmıştı. Beni salak durumuna düşürmüş, birkaç denemeden sonra bana kimseler inanmamıştı. Papağan artık konuşmuyor, belki de hiçbir zaman konuşmamıştı diyerek omzuma şöyle bir vurmuşlardı.

Spada ailesinin yaşlı hizmetkârları birer birer öldükçe Sezar Augustus'un numaralarını anımsayanlar azalıyordu. Belki de sarı hotozlu bu koca beyaz kuşun ne marifetleri olduğunu bilen bir tek ben kalmıştım.

Tam da o gün, belki de bir değişiklik olsun diye, kuş bana bu yeteneğini anımsatmıştı. Asıllarmdan daha gerçek gelen sahte tabanca patlayışı ve (Sezar Augustus'un Roma günlerinde sık sık duymuş olabileceği) muhafız sesi beni şaşırtmıştı. Bu seslerin aslını nerede duymuş olabileceğini anlamak mümkün değildi. Sezar Augustus her zaman özel bir ayrıcalığın tadını çıkartmıştı: Öteki kuşlara karışmazdı çünkü kendi özel kuş evinde özel tüneği ve yemliği ile yalnız yaşardı. Üstelik buradan sık sık çıkar kimi zaman sadece villanın bahçelerinde dolaşır kimi zaman da haftalarca dönmemek üzere yok olurdu. Kentte gezerken taklit dağarcığına yeni sesler ekler, ama bunların afallamış haldeki tek dinleyicisi de ben olurdum.

Sezar Augustus üç ya da dört kez *"Dona nobis hodie panem cotidianum"** diye Efendimizin sözlerini tekrar etti.

"Sana bin kez sövmemelisin dedim!" diye çıkıştım. "Yoksa... Ah, şimdi anladım ne istediğini... Haklısın..."

Gerçekten de bütün öteki kuşların suyunu ve yemini tazelemiştim, onu en sona bırakmıştım. Gururu yaralanmıştı ama bununla da kalmamıştı. Sezar Augustus her zaman müthiş iştahlı bir kuş olmuştu ve ne versen yerdi: Ekmek, peynir, çorba (hele şaraplı olursa daha da iyiydi), kestane, ceviz, elma, armut, kiraz ve başka pek çok şey. Ama bir kuşta değil soylu bir beyde rastlanacak olan

* Bize günlük ekmeğimizi bahşet.

tutkusu çikolataydı. Arada bir villada verilen davetlerden artan olursa gagasını ve kara dilini bu pahalı ve egzotik içeceğe batırmasına izin verilirdi.

Buna öyle düşkündü ki kimi zaman günler boyunca (onun karakterine uymayan biçimde) beni dürtükler ve bir kaşık çikolata vermem için diretirdi.

Onun da suyunu tazelemiş; yemliğini meyve ve tohumlarla doldurmuştum ki yaklaşan ayak sesleri duydum.

"Delikanlı hâlâ burada mısın?" dedi uşaklardan biri. "Seni arayan biri var. Arka taraftaki merdivenlerin dibinde bekliyor."

* * *

"Hadi hadi, ağlama, eninde sonunda görüşeceğimizi biliyordun. Atto Melani'nin derisi sağlamdır!" Atto beni kollarımdan tutmuş, kardeşçe sarsıyordu. "Ama ben ağlamıyorum ki..."

"Sus, sus, bir şey söyleme; hakkında bilgi topladım, iki tane güzel kızın varmış, adları ne? Ne heyecanlı..." Bunları kulağıma fısıldarken başımı okşuyor, beni sevgiyle kucaklıyordu.

Birkaç köylü kadın bu sahneyi şaşkınlıkla izliyordu.

Rahip sanki hiçbir şey olmamış gibi, "Ne büyük bir sürpriz, baba olmuşsun," diyordu. "Şöyle bir bakınca bunu anlamak olanaksız... Hiç değişmemişsin..."

Bu saptamanın bir övgü mü yoksa yergi mi olduğunu anlayamadım ama sonunda Atto'nun kollarından güçlükle sıyrılıp bir adım geri attım. Sanki kendimi bir saldırıdan korumaya çalışır gibiydim.

Gördüklerime inanamıyordum: Rahip bir tarantula sokmuş gibi davranıyordu. Yaklaştığımı gördüğünde üçgen ve küçük gözleriyle bana dikkatle bakarken, istemim dışında kırıştırdığım alnımı, çattığım kaşlarımı görmüş ve ansızın tavır değiştirerek beni kucaklamaya ve öpmeye doymayan o yaşlı çenebaza dönüşmüştü.

Soğuk tavrımın farkında değil gibi davranıyordu; koluma girerek beni villanın bostanlarına doğru sürükledi.

Alçak bir sesle ve içten bir vurguyla, "Şimdi anlat bakalım oğlum, neler gördün, neler yaşadın?" derken güçlükle yalancı akasyaların olduğu yola saptık ve ortalıkta gezinen, son düzenlemelerle uğraşan yabancı bahçıvanların arasına girdik.

Eski olaylardan başlayarak yazdığım günlüğümün çalınmasını düşünerek onu, "Aslında olanları çok iyi biliyor olmanız gerekir," diye yanıtladım.

Babacan bir tavırla sözümü keserek, "Biliyorum, biliyorum," derken bir katafalk yardımıyla geçici bir mimari şahesere dönüşen Villa Spada'nın çeşmesini hayranlıkla seyrediyordu.

Büyük bir taş kozalaktan suyun döküldüğü o her zamanki yalın ve basit çeşmenin yerinde şimdi yarı balık yarı insan tanrı Triton yükseliyordu; piramit biçimindeki kayaya kuyruğuyla sarınan tanrının iki kulplu, koca karınlı bir testiden gürültüyle döktüğü su, fıskiyeden bir şemsiye gibi dağıldıktan sonra müzikal bir çağıldamayla gene kendi ayaklarına dökülüyordu. Çevresindeki nilüfer havuzu, yarı açmış ve tembelce salınan su bitkilerinin durgun halini gösteriyordu.

Atto hayranlık dolu bir ilgiyle Triton'u ve güzel su oyunlarını seyrediyordu.

"Güzel çeşme," yorumunu yaptı. "Hem Triton iyi yapılmış hem de sahte kayalar ince ince oyulmuş. Bir zamanlar Tivoli'deki Villa d'Este bahçesinde bir su orgu vardı; sonra aynından Quirinale bahçelerinde, Frascati'deki Aldobrandini Villası'nda ve de Kral I. Francesco'nun emriyle Fransa'da da yapıldı. Borazan, hatta kuş sesi çıkartıyordu. Su perilerinin başında duran yarı su dolu saksılara gizlenmiş metal borulara üflemek yeterliydi."

Çeşmenin çevresinde dolaştı. Onu izlemedim. Sonra karşıda durdu, fıskiyelerin arasında bakışlarını dolaştırdı ve sonra bana baktı.

"Öldüğünü sandığı eski bir dostun ansızın karşısına çıkması insanın sadece yüreğini hoplatmaz, kafasını da karıştırır," diyerek yeniden söze başladı. "Göreceksin, zamanla eski duygularımızı canlandıracağız."

"Zamanla mı? Roma'da ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz?" Onun karanlık işlerinden birine dahil olma düşüncesi beni kaygılandırmıştı.

Durdu. Sanki yanıtını bilgelikle damıtmak istercesine kısık gözleriyle bana baktı, sonra bakışlarını önce çeşmeye sonra ufka dikti.

İşte o zaman onu inceleme fırsatı buldum. Pörsümüş ve sarkmış yanakları, burnunun ve alnının kırışmış derisi, dudaklarının kenarındaki çatlaklar, şakaklarında dolaşan mavimsi kılcal damar-

lar, hâlâ canlı ama küçük ve çukur gözleri, sararmış göz akları ve hepsinden de çok boynu zamanın acımasız yontucu kaleminin izlerini yansıtıyordu. Yüzüne sürdüğü kalın pudra katmanı, yaşının izlerini yumuşatacağına Atto'yu mahzun bir hayalet görüntüsüne dönüştürmüştü. Giysisinin kolundan sarkan dantellerden görebildiğim kadarıyla elleri buruşuk, lekeliydi.

On yedi yıl önce tanıdığım, yaşlıca ama dinç bir adamdı. Şimdi ise karşımda bir ihtiyarcık duruyordu.

Onun çökmesini ısrarla inceleyen bakışlarımı sanki fark etmemiş gibi birkaç saniye sustu, bakışlarını mavi göklere dikti ve bir elini omzuma dayadı. O anda müthiş yorgun olduğunu hissettim.

"Roma'da ne kadar mı kalacağım?" diye kendi kendine tekrar ederken aklı başka yerde gibiydi. "Doğru ya, ne kadar kalacağıma karar vermeliyim."

Bunamış gibiydi.

Bu arada morsalkımların sardığı çardağın altına gelmiştik. Gölgenin serin esintisi bizi rahatlattı. Sıcak bir temmuz ayıydı: Geceleri bile gündüzün kızgın havası sürüyordu.

"Tanrıya şükür, birazcık gölge bulduk." Atto bir banka oturdu ve elindeki dantelli ipek mendille terini kuruladı. Sonra ayağa kalktı, morsalkımlardan birine uzanıp koparttı ve yerine oturup çiçeğin mis kokusunu içine çekti. Ansızın bana bir tokat attı ve boğulurcasına gülmeye başladı:

"Ne garip, her zamanki gibi ahmakça sorular soruyorsun! Ah, eski dostlarm hiç değişmediklerini görmek harika, gerçekten müthiş bir şey. Roma'da ne kadar mı kalacağım? Oğlum, bunun yanıtı çok basit: Kutlamalara katılmak için bütün hafta boyunca burada, Villa Spada'da kalacağım. Ama Kardinaller Meclisi'nin toplantısına kadar da Roma'dan ayrılmayacağım. Şimdi yanıma gel ve soru sormayı bırak." Bunu söyledikten sonra çevik bir hareketle ayağa fırladı, yeniden neşeyle koluma girdi.

Melani şeytanı, diye düşündüm hem öfkeyle hem de neşeyle; biraz önce bunamış gibi duran adam şimdi bir yılanbalığı gibi hızla ilerliyordu. Hangi davranışının gerçek hali olduğunu anlamak her zaman olanaksızdı.

"Sinyor Atto," dedim sesimin tonunu yükselterek, "Size saygıda kusur etmeyi aklımdan bile geçirmem. Ama dün hayatımın en kötü anlarından birini yaşadım ve bu nedenle...."

"Ah, ne fena. Ne oldu?" Bunu söylerken bir yandan morsalkımı kokluyor, bir yandan bastonunun topuzunda parmaklarıyla tempo tutuyordu.

"Evime hırsız girdi. Anlıyor musunuz? So-yul-dum." Bunu dile getirirken bastırdığım öfkem yeniden su yüzüne çıkmaya başlamıştı.

"Ah, anladım; dert etme," dedi sükûnetle, "bu benim de başıma gelmişti. Otuz yıl önce Monte Cavallo'daki Kapuçin rahibelerinin manastırında kalırken değerli taşları olan üç altın yüzüğümü, kalp şeklinde bir pırlantamı, üzeri yakut ve türkuvazlarla işli, altın varaklı lapis kapaklı kitabımı, Fransız malı devetüyü pelerinimi, eldivenlerimi, yelpazelerimi, nefesimi ferahlatan pastillerimi, ateş düşürücü haplarımı, İspanyol balmumumu çaldılar."

Bunun üzerine patladım:

"Kesin lütfen Sinyor Atto. Anlamıyormuş gibi yapmayın: Anılarımı yazdığım defteri, on yedi yıl önce tanıştığımızda başımızdan geçen olayların öyküsünü siz aldınız. Ben içimi yalnızca size dökmüştüm, defterin varlığından sadece siz haberdardınız ve karşılık olarak ne yaptınız? Onu çaldırttınız!"

Atto duruşunu hiç bozmadı. Morsalkım çiçeğini yavaşça bir çalının üzerine bıraktı, parmağıyla bastonunun gümüş topuzuna vurmayı sürdürdü ve içimi dökmem için bana süre tanıdı.

"Bir an bile beni düşünmediniz! Sıcak gözyaşları döken, size aralıksız yazan ben, bir tek yanıt alabilmek için yalvardım. Ama siz ancak birilerinin anılarını okuyabileceği, arkadaşlarına ihanet eden, dürüst insanların sırlarını çalan, her an her şeye hazır olan düzenbazlığınızı öğreneceğini fark ettiğiniz an harekete geçtiniz."

Elimin tersiyle alnımdaki terleri sildim; heyecandan soluk soluğa kalmıştım. Atto, iki parmağının ucuyla dantel mendilini bana uzatınca kabul etmek zorunda kaldım. Kendimi tükenmiş hissediyordum.

En sonunda uzak bir ses tonuyla, "Bitirdin mi?" diye sordu.

"Ben... işte... size kırgınım. Anılarımı geri istiyorum." Bu sözleri gevelerken rahibin on yedi yıl önceki küstah delikanlıyı anımsayacağından korktum; artık küçük bir delikanlı değildim.

"Ah, bunun sırası değil şimdi. Elyazman artık güvenli ellerde. Birisi senin anılarına *imprimatur* vermeden, onu Paris'te iyi bir yere sakladım."

"O halde kabul ediyorsunuz: Siz bir hırsızsınız."

"Bir hırsız... bir hırsız..." diye tekrarladı. "Ağır sözleri çok seviyorsun. Oysa kalemin pek de fena sayılmaz: Hikâyeni okurken eğlendim. Bazı vurgulamalarda abartmışsın, bazı sözlerinle bana gölge düşürmüşsün. Öte yandan pek safsın: Rahip Melani hakkında bunları yazmak, sonra da..."

"Evet, bunu ben de fark ettim."

"Söylediğim gibi, emek vererek yazdığın satırları okumak hoşuma gitti. Hatta bazı yerlerini bayağı etkileyici buldum. Kalemin akıcı, kimi yeri basit ama hiçbir zaman sıkıcı değil. Bakalım bu işin sana bir yararı dokunacak mı? Baba olduğunu söylememişsin, öğrenmek hoşuma giderdi... Gene de seni anlayabilirim: Her baba için yavrularının doğumu yeni bir günün başlangıcıdır ama bu olayın o karanlık hikâyenin içinde yer almaması doğaldı."

Civcivlerimden şimdi de söz etmek istemediğimi belirtmek amacıyla düşmanca bir sessizliğe büründüm.

"Bu yıllar boyunca kitaplar, gazeteler, şiirler okumuşsundur..." diyerek konuyu değiştirdi ve beni konuşmaya teşvik etti.

"Aslında, Sinyor Atto," dedim, "tarih, politika, ilahiyat, azizlerin hayatları gibi kitaplara meraklıyım ve okurum. Şairlerden ise Chiabrera, Achillini, Filicaia... Gazetelere gelince... onları okumam."

"Mükemmel. İşte ihtiyacım olan adam sensin."

"Ne için?"

"Anılarını birilerine gösterdin mi?"

"Hayır."

"Başka kopyası var mı?"

"Hayır, kopya etmeye zamanım olmadı. Neden sordunuz?"

"Bin yeter mi?" diye sordu bu sefer.

Aslında ne demek istediğini anlamaya başlamıştım ama, "Ne demek istediğinizi anlamıyorum," dedim.

"Tamam. Bin iki yüz *scudo*, Roma parası. Ama bir tane fazla değil. Anıların iki kopya olmalı."

İşte böylece Rahip Melani, onunla ilk karşılaşmamızı ve bunu izleyen serüvenlerimizi anlattığım anılarımı satın almış oldu.

Bunun yanı sıra, aynı paraya başka anıları, hatta günlüğü daha önceden satın almış oluyordu: Onun Villa Spada konukluğunun ayrıntılı anlatımını.

Yeniden gezinmeye başladığımızda, "Villa Spada mı?" dedim şaşkınlıkla.

"Evet. Senin efendin Vatikan Devleti'nin Bakanıdır ve Kardinaller Meclisi'nin toplanmasına bir şey kalmadı. Roma aristokrasisinin kaymak tabakasının, dinsel hiyerarşinin ve de Elçilerin burada sadece düğün için mi toplandıklarını sanıyorsun? Kardinaller Meclisi'nin satranç maçı başladı bile oğlum. Villa Spada'da satrancın en önemli hamleleri yapılacaktır; inan bana."

"Ve eminim siz hiçbir taşın hareketini kaçırmak istemeyeceksinizdir."

"Kardinaller Meclisi demek benim işim demektir," derken hiç tevazu göstermiyordu. "Unutma ki konuğu olmakla övündüğüm Pistoia'nın ünlü ailesi de' Rospigliosi, ailesinden bir Papa çıkarma onurunu bana borçludur."

On yedi yıl önce Atto'nun IX. Clemens Rospigliosi'nin Papa seçilmesinde parmağı olmakla övündüğünü anımsıyordum.

"Bu nedenle, oğlum; önümüzdeki günlerde göreceğin ve işiteceğin her şeyi benim için yazacak, benim sana önereceğim notları da ekleyeceksin. Sonra kendine bir kopya ayırmadan, ardından yeniden yazmadan elyazmanı bana teslim edeceksin. İşte anlaşmamız budur. Şimdilik bu kadar," diyerek sözlerini sona erdirdi.

Şaşakalmıştım.

"Hoşuna gitmedi mi? Yazarlar olmasa, insanlar ve şöhretleri o gün unutulur; erdemleri kendileriyle birlikte gömülür giderdi. Ama onların kitaplarda yazılı kalan anıları asla ölmez!" Rahip Melani bal gibi tatlı bir ses tonuyla, tane tane tumturaklı sözleriyle gönlümü çelmeye çalışıyordu.

Atto konuşmasını sürdürürken, haksız olmadığını düşünüyordum.

"Bilge bir filozof olan Anaksarkhos, bu hayatta elde edilebilecek en iyi şeyin, insanın mesleğinde zeki ve başarılı olarak tanınması olduğunu söylerdi. Gerçekten de bir sanatta bin tane bilgili ve deneyimli insan olsa da, yalnızca kendilerini tanıtmak için çaba gösterenler övgülere layık olabilecekler ve adları sonsuza dek yaşayacaktır."

Yanlış anlamadıysam, Rahip Melani onun o günlerdeki davranışlarını kayda geçirecek bir tür biyografi yazarı arıyordu. Rahibin dehşet verici atılganlığını anımsayarak ve pek çok şeye el atma hevesinde olduğunu anlayarak kaygıya düştüm.

"İşte ben de bunu göz önünde bulundurarak," diyen Atto konuşmasını en şatafatlı ses tonuyla sürdürdü, "gençliğimde öğrenmek için, yetişkinliğimde öğrendiklerimi uygulamak için uğraştım; şimdi de bütün dünyanın beni tanıması için çabalıyorum. Pek çok prense ve büyük adama sözlerimle, öğütlerimle ve eylemlerimle yararlı oldum, diplomasi sanatı içinde kaybolup giden pek çok rapor yazdım, pek çoğu benim değerimi bildi, beni yanından ayırmadı."

Atto'nun sadakatini bir patrondan ötekine kolaylıkla kaydırabildiğini anımsayarak kendi kendime gülümsedim ve "Pek çoğunun da işine gelmedi," diye düşündüm.

Rahip, sanki düşündüklerimi hissetmiş gibi, söylediklerini vurgulamak için "Ve söylediklerime tanık olarak," diye ekledi; "anılarına yazman için pek çok örnek anlatacağım ve herkes bu gerçeklerle tanışacak. Ve bunlar olağanüstü örnekler olduğu için, okuyanlara da büyük yararlar sağlayacak."

* * *

Büyütmekte olduğumuz iki yavrumuz olduğu için bu para Cloridia ile benim çok işimize yarayacaktı. Bu nedenle benden çalmış olduğu şeyi satın almasına ses çıkarmadım; zaten onu geri almayı ummuyordum. "Tek bir şey var Sinyor Atto," dedim sonunda, "kalemimin bu tarihsel olayları belgeleyecek güçte olduğunu sanmıyorum."

Aslında ürpermeme neden olan, pek çok saygıdeğer ve ileri gelen kişinin günün birinde benim yazımı ellerine alıp okuyacak olmalarıydı. Atto bunu anladı.

"Sen okurlardan korkuyorsun. Ve bu korkun nedeniyle çiftçi olarak kalmayı yeğliyorsun; doğru değil mi?" Bunu söylerken durup ağaçtan bir erik kopardı.

Ona itiraf eden gözlerle baktım.

"O halde kitabının önsözünde, 'değerli Okurlar' yerine 'fesat Okurlar'a seslenirsin."

"Yani?"

Melani derin bir soluk aldı, dantel mendiliyle eriği parlatırken yüzünde bilgiç bir ifade, pek kitabi bir dille beni eğitmeye başladı: "Bilmeni isterim ki yıllar önce ben de bin bir zahmetle yazdıkları-

mı yayımlarken, genel eğilime uyarak metinde olabilecek yanlışlar nedeniyle değerli Okurlarımdan özür dilemiştim. Ama şimdi, bunca deneyimden sonra biliyorum ki, değerli Okurlar başkalarının yapıtlarını sağduyuyla okurlarken kitabın içinde gerçekten değerli ne varsa bunu bulurlar, bulamazlarsa da Yazarın iyi niyetine sığınırlar. Ben de düşündüm ki, kitapları önsözlerinde fesat ve uğursuz Okurlara adamak gereklidir; çünkü onlar en küçücük bir yanlışı bile bulabilmek için kulaklarını dikip öyle okurlar."

Eriği dişledi, sonra durup boş bakışlarımı inceledi:

"Öyleyse bu burnu büyükler (Latince sözcükler arayarak), bu uğursuzlar ve sivri dilliler; her kitabı düzeysiz, her yapıtı kusurlu, her kavramı çarpık ve her emeği boşuna görenler yapıtlarımı okumasınlar, bakmasınlar, çünkü biliyorum ki, onlar ne kadar az beğenirlerse başkaları o kadar çok sevecektir. Bu kuşçuklardan biri bana yılan dilli yorumlar yaptığında ne yanıt veriyorum, biliyor musun?"

Ona soran bakışlarla baktım.

"Şöyle diyorum: 'Eğer Beyefendileri yapıtımı uzun buldularsa, yarısını okusunlar; kısa buldularsa, kendileri eklenti yapsınlar; fazla açık seçik buldularsa anlamak için fazla zahmet harcamayacaklar demektir; fazla karanlıksa yorumlarını sınırlı tutsunlar; malzemesini ve tarzını yetersiz buldularsa, ne âlâ, zengin bir malzemeyle uğraşmak zorunda kalmayacaklar demektir.' "

Rahip, eriğin çekirdeğini sanki sivri dillilerden birinin kalemiymişçesine sert bir biçimde tükürerek vaazını sona erdirdi. Onun bu kararlı tutumuna hayran olmuştum: İnsanın, diye düşündüm, Atto Melani'den öğrenecekleri hiç bitmiyor.

"Yapıtlarınızı okumadım Sinyor Atto, ama eminim söyleyebileceğim en kötü şey, onların fazlasıyla bilgi yüklü olduklarıdır," diyerek onu övdüm.

Dolu ağzıyla, "Rahat ol," dedi, "fazla bilgi yüklü olduğunu söylemezler: Evet bu da bir övgüdür ve bu kara kargaların doğasında yanlışlıkla bile olsa övmek yoktur. En çok söyleyecekleri şudur: 'O başka yazarların yapıtlarından yararlanmış.' Güzel söyleyecekler ve de bu doğru olacak. Ama ben başka yapıtlardan yararlanmakta aşırıya kaçmam ve yazarların adlarını anar, onları gereğince yüceltirim. Bu noktada Hippokrates'in emeklerinden yararlanmasına karşın, adını bir kez bile anmadığı için Aristoteles'i asla bağışlamam."

"İzin verirseniz," diyerek söz alıp Atto'ya artık bir zamanlarki çırak çocuk olmadığımı ve aradan geçen zamanda ne derin bilgi edindiğimi kanıtlamak için abartısız bir ses tonuyla şöyle dedim: "Bu sivri dilli beylere San Girolamo'nun iftiracılara yanıt olarak Yeremya'nın dördüncü cildinde, San Matteo konusunun girişinde söylediklerini yinelemek gerekir: Kitaplarını yazarken Origenes'in yapıtlarından yararlandığı için özür dilerken, bununla kınama değil övgüyü hak ettiğini, zaten eskilerin hepsinin bu geleneği izlediğini söyler. Başka Yazarların yapıtlarından yararlanmak hırsızlık olsaydı, Ennius, Cecilius, Plautus, Cicero, Vergilius hakkında neler diyecektik? Ve hatta Doğu'dan yaklaşık sekiz bin dizeyi kendi kitaplarında kullanan Hilarius'a ne söylenebilir?"

Rahip hafif bir beğeni yüklü şaşırma belirtisi gösterirken benim bu çıkışımdan babacan bir haz duymuş gibiydi ve sonra eğilerek çeşmeden su içti.

"Ve iyi düşünürsek," diyerek horozlandım, "sizin söylediğiniz gibi fesat okurlara seslenmek gerekli bile değil çünkü o ünlü ve kadim söylevi anımsarsak, dürüst bir insan için en büyük felaketin kötü insanlarca sevilmek ve övülmek; en büyük lütfun onlarca kınanmak ve nefret edilmek olduğunu anımsarız."

Rahip gözlerini az ilerideki kiraz ağacına dikerek, "Ah, düzeltileri bütün kalbimle severim," dedi, "ama hor görmelerden nefret ederim. Yanlışlarım düzeltildiği zaman bir Düşünür olarak uyaran kişiyi öğretmen yerine koyar, Hıristiyan olarak onu kardeşim gibi görürüm çünkü incelikle bana büyük yardımı dokunmaktadır. Ama unutma oğlum, başkalarının yapıtlarını zar zor okuyabilmelerine karşın kitabın adını sökemeden hemen o koca burunlarını kıvırırlar, öfke dolu bilgisizliklerinin birikimi olan yergileri birbiri ardına dizerler. Onlardan birinin eli kalem tutacak olsa, yazılarında onu bunu kınamaktan başka şey olmaz. Zaten..." gülümseyerek sözlerini şöyle bitirdi: "Onlara bu Genel Sansür Ayrıcalığını hangi İlkeden çıkardıklarını sormak iyi olur. Özür dilerim ama bana şu tepedeki güzel kirazlardan toplar mısın?"

"Gerçekten haklısınız," rahibin bu dirayetine hayran olarak ağaca tırmanmaya başladım, "evet, kuşkulu durumları ele almak ve gerçeği ortaya çıkartmak gerekir: Ama bunu felsefenin özünden, Hıristiyanlığın öğütlerinden öğrendiğimiz o tevazu ile yapmalıyız."

"Elbette, ölçülü ve ılımlı düzelti, kutsaldır," diyerek coşkuyla sürdürdü konuşmasını, "hiçbir Edip, ne kadar büyük olursa olsun düzeltiyi reddetmemelidir çünkü kendi bilgisinin yanılgısına düşmeyecek adam yoktur. *İncil* yazanlar, Havariler, Peygamberler ve Papalar Tanrının verdiği esinle yazmışlardır ve bu nedenle de iyi yazmışlardır; ama onlardan sonra yazanların hepsi az ya da çok yanılmışlardır. Hastayı iyileştireceğine döven kişi Hekim olacağına çok kısa zamanda Cellat olacaktır."

Kiraz ağacından inerken meyve bahçesinde başlattığımız konuşma sırasında lafımı ağzıma tıkadığı için aktaramadığım bilgiçliğimi tamamlamak için rahibe yanıt vermeye hazırlanıyordum.

"Bu kadar yeter oğlum çünkü düşünce hızlı koştukça kibir kazanır. Oysa, edinmemiz gereken alçakgönüllülüktür, kendini beğenmişlik değil. İnsanın yapıtları aklının zavallılığı yüzünden kusurludur ve bu yapıtları küçümseyenlerin çıkması zamanımıza özgü bir mutsuzluktur. Sana şimdi öğrettiklerimin, günün birinde yazacaklarının, iftiracıların elinde bütünüyle terk edilmiş ve savunmasız kalmaması konusunda yararlı olmasını diliyorum. Yüce Rabbimiz bize düzeltebilmemiz için yanlışlarımızı tanımayı nasip etsin; başkalarını da iyi niyetli şeyleri kınamaktan korusun; Tanrı bizim ve başkalarının hatalarını bağışlasın."

Bunları söyledikten sonra topladığım kirazları birlikte yemeye davet ettik. Kirazları tadma vararak yerken, aynı zamanda rahibin beni zihinsel emeğin alçakgönüllülüğüne davet ederek kısır böbürlenmeden uzaklaştırması nedeniyle Tanrıya şükrettim. Zaten *İncil* de, "Ne mutlu ruhta yoksul olanlara çünkü Tanrının Krallığı onlarındır," demiyor muydu?

Birkaç saniye sonra Melani bana memnuniyetle baktı ve başka bir söz eklemeden yoksul mahallemizin tefecisine bozdurabileceğim bir bono uzattı. Yavaşça aldım. İşte olmuştu: Yazınsal bir hizmet karşılığında kendimi Atto Melani'ye satmıştım; yazınsal demem lafın gelişiydi çünkü bu fiyatın içinde (kalemin kazanç kapısı olduğu pek çok durumda olduğu gibi) o benim bütün hizmetimi satın almıştı. Sevgi, tepki, çıkar duyguları arasında bocalar, kirazların mayhoş lezzetini ağzımda dolaştırırken olan olmuş, onun hizmetine girmiştim bile.

* * *

Yürüyerek köşk tarafına döndük ve bu arada gelmiş olan pek çok konuğun arabasını gördük. Sonunda korkulan olmuştu: Roma'dan davet edilen konuklar bile düğüne iki gün önceden gelmişlerdi. Ziyafetlerin bu akşamdan başlayacağı bilindiği için (Atto dahil) hiç kimse şölenlerin resmen başlamasını beklemeye sabredememişti.

Atto dikkatle arabaların üstündeki armaları inceler gibiydi; belki de bu kutlama haftasında Spada ailesinin muhteşem konukseverliğini kimlerle paylaşacağını anlamaya çalışıyordu.

"Efendinin, hizmetkârlarından birine Livio Odescalchi ve Markiz Serlupi'nin geleceğini söylediğini duydum. Bekle..." derken beni tuttu ve görünmeyeceği ama kendinin görebileceği uzaklıktan arabaları incelemeye başladı. "Şu tanıdık bir yüz; sanırım... Evet, işte o Monsenyör D'Aste." Arabadan inen kır saçlı ve zayıf ihtiyarcık Kardinallik nişanları ve süsleri içinde adeta görünmez olmuştu. "İşte Papanın Monsenyör Paçavracık dediği, böyle ufak tefek, hantal ve solgun bir kişi." Bu sözleri söylerken umursamazca gülen Atto, Roma'daki dedikodulardan haberdar olduğunu göstermeye çalışıyordu.

"Hizmetkârların hareketlendiğini görüyorum şurada," diye sürdürdü sözlerini, "herhalde kendini beğenmiş Barberini ya da Colonna ailesinden birileridir; onlar daima dünyanın merkezi olduklarını sanırlar. Arkadaki arabada Durazzolar'ın arması olduğuna göre içinde Kardinal Marcello vardır; Faenza'da Piskoposluk yaptığına göre oldukça uzun bir yol katetmiş sayılır. Canı eğlenmek istiyorsa, iyice dinlenmesi gerekecek. Eh, haydi bakalım Kardinal Bichi de geldi" diyen Atto gözlerini iyice kısmıştı. "Kardinal Fabrizio ile bu kadar samimi olduklarını bilmiyordum."

"Bu arada Sinyor Atto, ben de sizin Kardinal Spada ile tanıştığınızı bilmiyordum," diyerek, onun bu uzaktan uzağa bilmişliğini kasten böldüm.

"Ah, onun uzun yıllar boyunca Papanın Fransa Elçiliğini üstlendiğini bilmiyor muydun? Bir zamanlar Paris'te çok sık görüşürdük. O, nasıl desem, insanı rahatlatan bir kişidir; en büyük korkusu düşman kazanmaktır. Bu da işe yarar çünkü Roma'da yükselmenin tek yolu budur. Eminim Paris'te birlikte geçirdiğimiz döne-

mi iyi anımsar çünkü Kardinallik ataması tam o dönemde bildirilmişti; yanılmıyorsam, yıl 1676 idi. Daha önceleri de Savoie'da Papalık Elçiliği yapmış, deneyim kazanmıştı. Üç kez Kardinaller Meclisi'ne katıldı 1676'da IX. Innocentius; 1689'da VIII. Alexander ve 1691 yılında da şimdiki Papanın seçimi için oy kullandı. Bu onun katıldığı dördüncü seçim olacak. Elli yedi yaşındaki bir Kardinal için hiç de fena sayılmaz, değil mi?"

Yıllar geçmiş ama Atto'nun onlarca Papa ve Kardinallerin kariyerlerindeki ayrıntıları arşivleme alışkanlığı değişmemişti. Pek Hıristiyan Kral belki artık pek atletik sayılamayacak ama kesinlikle müthiş bir belleği olan bu temsilcisine güvenebilirdi.

"Sizce Spada bu sefer Papa seçilebilir mi?" Bunu sorarken günün birinde bir Papanın ailesinden birilerinin yanında hizmetkâr olabilme umudunu taşıyordum.

"Kesinlikle hayır. Daha çok genç. Belki yirmi ya da otuz yıl daha yaşar; bunu düşünmekle bile öteki erguvan rengi giysililer ateşlenip yataklara düşerler" diye kıkırdayan Melani şöyle dedi: "Şimdi bana pek yüz vermeyecektir çünkü beni selamladıkça Fransız Kralının kulu olduğu sanılır diye korkacaktır. Zavallıcıklar, bu Kardinalleri de anlayışla karşılamak gerekir!"

* * *

Bu arada girişteki parmaklıkların yakınına gelmiştik ki, villanın önündeki yolda beliren titrek ve kambur, başında iki tel saçı kalmış, sırtında içi kâğıt dolu bir sepet taşıyan ihtiyarcığı gördük. Çekingence şapkasını eline aldı ve uşaklara bir şey sormaya kalkıştı ama onu kovmaya yeltendiler. Aslında, kim olursa olsun hizmetkârlar kapısından girmesi gerekirdi; bu mütevazı insanlar villanın soylu konuklarının karşısına çıkmamalıydılar; o zaman hor görülebilirlerdi.

Rahip onun yanına yanaştı ve eliyle beni de çağırdı. İhtiyarcığın gömlek kollarında lastik bir tutucu, üzerinde de kararmış bir deri önlük vardı: Belli ki bir zanaatkâr, belki de bir matbaacıydı.

Atto demir kapıdan çıkarak, yolun ortasında durdu ve ona, "Siz Coronari Sokağı'ndaki ciltçi Haver'siniz değil mi?" diye sordu. "Sizi ben çağırttım. Size göre bir işim var." Bunu söyledikten sonra cebinden bir tomar kâğıt çıkardı.

"Kapağı nasıl istiyorsunuz?"

"Koyun derisi."

"Kapakta ya da sırtta yazı olacak mı?"

"Hayır."

İkisi daha sonra hızla başka kararlar daha aldılar ve Atto ihtiyarın eline avans olarak bir avuç dolusu para bıraktı.

Ansızın sokağın bize göre sol tarafına yanaşan arabanın içinden bir çığlık duyuldu.

Yüksek ve gür bir ses, "Yakalayın adamı, yakalayın!" diye bağırıyordu.

Karanlık ve hızlı bir gölge belirdi, aramızdan geçerken ciltçiye ve Rahip Melani'ye çarptı; Melani öfke ve acı dolu bir çığlık atarak yandaki çukura devrildi.

Atto'nun elindeki bütün kâğıtlar uçuşarak dört bir yana dağıldı; ciltçinin kâğıtları da sepetten dökülerek aynı kaderi paylaştı; o sırada rahiple beraber yere düşen gölge kıvrıla kıvrıla yuvarlandı gitti.

Sonunda bir yerde durunca onun üstü başı kirli, perişan bir genç olduğunu gördüm; gömleği yırtık, sakalı uzamış ve başına gelen olay yüzünden gözlerinde çok zavallı bir ifade vardı. Boynuna eski püskü bir torba takmıştı ve düşünce bunun içinden de kirli bir şeyler döküldü. Deri bir torba, bir çift eski çorap, yağlı kâğıtlar gözüme ilişti; belki de karnını doyurmak ya da hayatta kalabilmek için çöpleri karıştırarak bunları bulmuştu.

Ama ne onu daha iyi incelemeye, ne Atto'ya ve yabancıya el uzatmaya fırsatım oldu çünkü başlangıçta duyduğumuz çığlık giderek daha yüksek ve şiddetli olmaya başlamıştı.

"Yakalayın onu, yakalayın!" Az önceki ses avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Villa'yı koruyan muhafızların yaşadığı kulübenin içinden bağırışlar ve sövgüler duyulunca, genç adam ayağa kalktı ve yeniden koşmaya başladı; çalıların arasında gözden kayboldu.

Atto ise doğrularak oturmuştu ama kendi kendine ayağa kalkmayı beceremiyordu. Ona yardım eli uzatmak üzere giderken, ciltçi de kâğıtları toplayıp sepetine koymaya başlamıştı ki, villanın iki muhafızı hızla yanımızdan geçtiler ve zavallıyı kovalayana katıldılar. Muhafızlar da ne yazık ki Atto'ya çarpıp onu yeniden devirdiler. At üzerindeki muhafız taşlı yolda giderken Kardinal Spa-

da'ya ufak tefek el işleri getiren iki rahibeye ve iki köpeğe çarpmaktan son anda kurtuldu. Rahibelerin çığlıkları ve hayvanların bağırmaları yüzünden ortalık karışmıştı.

Çaresizlik içinde inildeyen Melani'ye yardım edebilmek için ona doğru koştum.

"Off, önce şu deli, şimdi de bu!.. Kolum, ah kolum!"

Atto'nun ceketinin sağ kolu giderek kara bir renge bürünüyordu; belki de bıçak darbesi almıştı. Giysisini sıyırdım. Rahibin pörsük ve solgun kolundaki fena yaradan oluk oluk kan akıyordu.

Köşkte yaşayan ve gardıropçulara yardım eden iki dindar kadın bu olanlara tanık oldular ve bize biraz gazlı bezle merhem verdiler; bu merhemin Atto'nun koluna çok iyi geleceği konusunda bizi temin ettiler.

Gazlı bezle kolunu sararken, Atto, "Zavallı kolum, demek kaderde bu da varmış," diye sızlanıyordu. "On bir yıl önce yine bir çukura düşmüştüm: Kolum ve sırtımdan çok kötü yaralanmıştım; az daha ölüyordum. O kaza yüzünden Dük Chaulnes ile birlikte katılacağım XI. Innocentius'un ölümünden sonraki Kardinaller Meclisi için Roma'ya gelememiştim."

Kendimi tutamayarak, "Demek ki Kardinaller Meclisleri size yaramıyor," dememle rahip bana kötü kötü baktı.

Bu arada meraklılardan, çocuklardan ve çevre köylülerinden oluşan bir kalabalık çevremize toplanmıştı.

"Lanet olsun şu iki adama," diye söylendi Melani, "birincisi çok hızlıydı, ikincisi çok ağır."

Az önceki yüksek ve gür ses, "Ağır mı?" diye bağırdı. "O Cerreto'luyu az daha yakalıyordum!"

Bu kaba ve ağır sözler yüzünden kalabalık insan çemberi açıldı.

Konuşan adam boyumun üç, enimin iki katı genişliğindeydi ve belki de benden dört kat ağırdı. Ona gözlerimi diktim: Sarışındı, cesur bir görünümü vardı ama eskiden almış olduğu bir darbeyle ortadan yarılmış kaşı yüzünden, sert ve kaba hareketlerine ters düşen hüzünlü bir havası vardı.

"Size Slezya kılıçlarının ucu üzerine yemin ederim ki zarar vermek istememiştim," diyerek bir adım öne geldi.

İzin bile istemeden Atto'yu yerden kaldırıverdi ve hiç zorlanmadan onu bir çam gibi ayağa dikti. Çevremize biriken kalabalık,

meraklarını doyurma niyetindeydi ama villanın muhafızları ve uşakları tarafından dağıtıldılar. Bu arada ciltçi, parmaklığın önüne arkasına uçan Atto'nun kâğıtlarını derlemeye çalışıyordu.

Atto ayakta durmaya ve üzerini silkelemeye çalışarak, "Sen bir muhafızsın," dedi; "peki, kimi kovalıyordun?"

"Söyledim ya, bir Cerreto'luyu, bir serseriyi, bir asalağı, o ahaliye hangi şeytanın adını verirseniz verin. Belki de sizi soymak istiyordu... Vay anasını!"

"Ah, bir dilenciydi," dedim.

"Senin adın ne?" diye sordu Atto.

"Sfasciamonti."*

Atto, acısına karşın onu baştan ayağa süzdü.

"Güzel bir ad, sana da pek uygun. Nerede çalışıyorsun?" Onun nereden fırladığını görmediği için bu soruyu soruyordu.

"Genellikle Panico Sokağı taraflarında. Dünden beri ise şurada," diyerek Villa Spada'yı gösterdi.

Kardinal Fabrizio'nun kutlamaların olaysız geçmesi için tuttuğu muhafızlardan biri olduğunu açıkladı. Derken ciltçi telaşla yanaştı:

"Ekselansları, sizi yaralayan silahı buldum," diyerek Atto'ya kabzası kare biçiminde bir tür parlak hançer gösterdi.

Sfasciamonti hançeri kaptığı gibi cebine attı.

Atto buna karşı çıkarak, "Hey, bir dakika, o beni yaralayan bıçak," dedi.

"İyi ya işte. Olay mahallinde bulunan suç aleti Vali ve Savcıya aittir. Ben villanın güvenliği için burada bulunuyorum ve sadece görevimi yerine getiriyorum."

"Muhafız, başıma gelenleri gördün. Tanrıya şükür o bıçak yalnızca kolumu sıyırdı, sırtımı değil. Eğer meslektaşların onu yakalarlarsa, bunun da cezasını çekmesini istiyorum."

"Size Wallenstein'in fişekliği adına söz veriyorum ve yemin ediyorum," diye kükreyen Sfasciamonti oralarda dikilenlerin kalbine korku saldı.

Yara pek hafif değildi ve kanama durmamıştı. İki hizmetçi kız daha ellerinde gazlı bezlerle koştular ve kanı durdurmak için yeni-

* Dağdeviren.

den sardılar. Rahip Melani'nin acıya nasıl sabırla katlandığını görerek ona hayranlık duydum: Bu onun tanımadığım bir niteliğiydi. Bu arada yerden Atto'nun kâğıtlarını toplamayı bitiren ciltçi ile başka konular konuşmak üzere biraz daha oyalandı. Sıra ciltçinin bu kâğıtları ciltleyip bir kitap haline getirmesindeydi. Çarçabuk fiyatta anlaştılar ve ertesi gün için sözleştiler.

Atto bu kötü yarayı göstermek için bir hekim ya da cerrah çağırtmayı düşünürken köşke doğru yürümeye başladık.

"Şimdilik fazla ağrımıyor, umarım daha kötü olmaz. Yazıklar olsun bana, ciltçiye ana kapının önünde randevu verdiğim âna! Ama bu kitapçığıma çok değer veriyordum."

"Sahi, ciltletmeye verdiğiniz neydi?"

"Ah, önemli bir şey değil." Bunu söylerken kaşlarını kaldırdı ve dudaklarını kiraz gibi büzdü.

* * *

Başka söz etmeden köşke girdik. Rahip Melani'nin benim soruma geçiştirme bir yanıt vermesi daha doğrusu hiç yanıt vermemesi, merakımı daha fazla artırmıştı. Şu bin iki yüz *scudo* yüzünden birkaç gün daha rahiple aynı kaderi paylaşacak, onun Villa Spada günlerini kayda geçirecektim. Oysa beni kesin olarak nelerin beklediğini hâlâ bilmiyordum.

Veda etmek için rahipten izin istedim ve yapılacak pek çok işim olduğunu söyledim. Aslında o gün için fazla bir iş kalmamıştı: Hem evin daimi hizmetlilerinden değildim hem de şölenin hazırlıkları neredeyse tamamlanmıştı. Ama son olanlar üzerine biraz kafa yorabilmek için yalnız kalmak istiyordum. Rahip ise cerrah gelene kadar yanında kalmam için rica etti.

"Lütfen kolumdaki bantları biraz daha sık: Kadınlar gevşek bağladığı için kan kaybediyorum," derken sesinde bir sabırsızlık belirtisi vardı.

Böylece kaldım ve oda hizmetlisinin getirdiği bezlerle kolu yeniden sıkıca sardım.

"Fransızca bir kitap mı, Sinyor Atto?" Sonunda cesaretimi toplayıp, az önceki konuya dönebilmiştim.

"Evet ve hayır," dedi gizemle.

"Ah, belki de Fransa'da dolaşan ama her zaman olduğu gibi Amsterdam'da basılmış bir kitaptır," diyerek ağzından laf almaya çalıştım.

"Hayır," dedi bıkkın bir sesle, "aslında o bir kitap bile değil."

"O halde imzasız bir yazı," dedim giderek büyüyen merakımı dindirme amacıyla.

Cerrahın gelmesiyle konuşmamız yarım kaldı. Hekim, Atto'nun kolunu inceler, oda hizmetlisine emirler verirken ben düşünme fırsatı buldum.

On yedi yıl süren sessizlikten sonra beklenmedik bir anda karşıma çıkan Atto Melani'nin beni görevlendirerek yaşanacak olayları kayda geçirmemi istemesi elbette sıradan bir olay değildi. Bir başka önemli olay da onun Kardinal Fabrizio Spada'nın yeğeninin düğününe gelen konuklar arasmda bulunmasıydı. Kardinal, Napoli Krallığı'nda doğmuş, bu nedenle İspanya yanlısı XII. Innocentius'un Papalık görevi sırasında Devlet Bakanlığı yapmıştı. Papa Innocentius ölmek üzereydi ve Roma'da aylardır Kardinaller Meclisi'nin hazırlıkları yapılıyordu. Melani, Fransız ajanı idi yani kurt kuzuların ağılına girmişti.

Rahibi iyi tanıyordum ve ona ilişkin düşüncelerimi geliştirmeme gerek yoktu. Tek ve çok sıradan bir kuralı izlemem yeterliydi: Fesat düşünmek. Bu her zaman işe yarardı. Günlüğümden Devlet Bakanı olan Kardinalin hizmetinde çalıştığımı öğrenen Melani'nin kendini Spada'ların düğününe zorla davet ettirdiğinden adım gibi emindim. Belki de bana az önce anlattığı üzere Kardinalle eski tanışıklığını bahane etmişti. Şimdi de harika bir rastlantı sonucu ona hizmet edebileceğim bir yerde bulduğu beni kullanmaya karar vermişti. Ama acaba bu sefer aklında ne vardı? Bunu keşfetmek o kadar kolay olmayacaktı. Zihnimde net olan tek bir şey vardı: Gücümün yettiği, aklımın erdiği kadarıyla, Melani'nin bin bir çeşit düzenbazlığının, efendim Kardinal Spada'ya zarar vermesine izin vermeyecektim. Melani'nin beni görevlendirdiği iyi olmuştu; böylece hiç olmazsa onu denetleyebilirdim.

Bu arada cerrah işini yapmış, Atto'nun inlemesine izin vermeden işini bitirmişti; Başkâhya henüz burada bulunmadığından cerraha ödenecek bir miktar para da rahibin cebinden çıkmıştı.

"Ne biçim bir konukseverlik bu?" dedi suratını buruşturan

Melani, "konukları bıçaklanıyor ve bakım parasını da yine kendisi ödüyor."

Villa Spada'nın Kâhyası Don Paschatio orada olmadığı için Tören Görevlisi, Melani'nin başucuna geldi ve ona hemen öğle yemeği getirilmesini, kolunun rahatsızlığı nedeniyle iki hizmetlinin daima yanında kalmasını, her arzusunun yerine getirilmesini buyurdu; sonra defalarca özür diledi, kentin haydutları ve dilencilerine lanet okudu ve her Jübile zamanında kenti cüzam hastanesine çevirenlere söylendi, onun zararlarının en uygun biçimde giderileceğini, başına gelen bu çok korkunç olaym kesinlikle telafi edileceğini, bu şölen günlerinde kapıya yedek muhafızlar dikmekle akıllılık ettiklerini ama Kâhyanın şimdi onlara da hesap soracağını anlattı. Bu sözler çeyrek saat sürdü; Atto bunları dinlerken uyuyakaldı. Ben de fırsattan yararlanarak oradan ayrıldım.

Atto'ya saldırı olayı içimde korkuyla karışık bir merak duygusu uyandırdı. Giriş kapısındaki gözüme kusurlu görünen bazı çalılara ip bağlama bahanesiyle önlüğümün cebindeki budama makasını çıkardım ve yeniden giriş kapısına yöneldim.

"Az önceki kaza yetmedi mi delikanlı?"

Döndüm, daha doğrusu başımı göğe doğru kaldırdım.

"Çevredeki orman Cerreto'lu dolu olmalı. Gene başmın derde girmesini mi istiyorsun?"

Bu, muhafızları denetleyen Sfasciamonti idi.

"Ah, çevreyi mi kolaçan ediyordunuz?"

"Evet. Bu Cerreto'lular lanettir. Tanrı bütün sabah yıldızları adına bizi onlardan korusun," derken kaygıyla çevresine bakıyordu.

Cerreto'lu... Anlamını tam olarak bilemediğim bu sözcük üzerinde ısrar ediyordu; sanki anlamını sormamı ister gibiydi.

"Cerreto'lu nedir?"

"Şşşşt. Kahrolası. Herkesin seni duymasını mı istiyorsun?" Sfasciamonti beni şiddetle kolumdan yakaladı ve sanki çalıların altlarında bir Cerreto'lu gizlenebilirmiş gibi çekerek oradan uzaklaştırdı.

Beni duvarın dibine itti, bir saldırıdan korkarmışçasına abartılı biçimde sağı solu gözden geçirdi.

"Cerreto'lu... nasıl desem? Düşkün, dilenci, berduş, it kopuktur... Anlayacağın serseridir."

Uzakta, parkın içinde düğün için tutulmuş olan orkestranın seslerine tiyatro ve sergi sahnelerinin kurulmasında çalışan işçilerin son çekiç sesleri karışıyordu.

"Yani bunların Çingeneler gibi dilenci olduklarını mı söylüyorsunuz?"

"Evet, öyle. Daha doğrusu hayır." Sanki kızmış gibiydi. "Neler söyletiyorsun böyle bana? Cerreto'lular daha beterdir, yani daha iyidir. Cerreto'lular şeytanla işbirliği yaparlar." Bu cümleyi fısıldayarak söylerken haç çıkarmıştı.

"Şeytanla mı?" diye haykırdım şaşkınlıkla. "Yoksa Aziz Uffizio onları mı arar?"

Sfasciamonti başını salladı ve sanki konunun ağırlığını vurgulamak istercesine gözlerini yalvarırcasına gökyüzüne çevirdi.

"Ah, bilseydin delikanlı, bir bilebilseydin."

"Peki, sonuç olarak ne yapıyor bunlar."

"Sadaka istiyorlar."

"Hepsi bu mu?" Hayal kırıklığına uğramıştım. "Sadaka istemek kötü mü ki? Yoksullarsa ne suçları var?"

"Yoksul olduklarını kim söyledi?"

"Eh, sadaka istediklerini söylediniz ya!"

"Evet ama bu yalnızca ihtiyaç yüzünden yapılmayabilir, onların seçimi de olabilir."

"Onların seçimi mi?" Gülmeye başlamıştım çünkü bu kas yığını olan Sfasciamonti'nin kafasının içinde birkaç gramdan fazla beyin olmadığına karar vermiştim.

"Şöyle söyleyelim: Kazanç için yaparlar. İster inan, ister inanma, dilenmek dünyadaki en kazançlı mesleklerden biridir. Üç saatin içinde, senin bir ayda kazandığından fazlasını kazanırlar."

Ne diyeceğimi bilemediğim için sustum.

"Sayıları çok mudur?"

"Elbette. Her yerde varlar."

Bir an için son sorumu ne kadar kendinden emin olarak yanıtladığı dikkatimi çekti. Çevreye bakınıyor, araba ve meşgul uşak kaynayan yolu inceliyordu; fazla konuşmuş olmaktan pişman gibiydi.

"Her şeyi Roma Valisi Monsenyör Pallavicini'ye de anlattım," dedi; "ama kimse bunlarla ilgilenmek istemiyor. Şöyle diyorlar: 'Sakin ol Sfasciamonti. Bir kadeh içki al Sfasciamonti.' Ama ben bi-

liyorum. Roma, Cerreto'lu dolu ama onları kimse görmüyor. Kötü bir şey olmuşsa onlardan bilmeliyiz."

"O genci kovalıyordunuz ve Rahip Melani yaralanmıştı..."

"Evet, işte. Rahibi yaralayan bir Cerreto'luydu."

"Bir Cerreto'lu olduğunu nasıl biliyorsunuz?"

"San Pancrazio'daydım onu tanıdığımda. Polis bir süredir peşindeydi. Bu Cerreto'lular bir türlü ele geçmezler. Bir şey yapmaya çalıştığını hemen anladım; bir görev peşindeydi. Villa Spada'ya yaklaşması hoşuma gitmedi ve onu izledim."

"Görev mi? Bundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?" İçimdeki inançsızlık kırıntısıyla sormuştum bunu.

"Bir Cerreto'lu sokakta sağa sola bakmadan yürümez çünkü gözü başkalarının çantasındadır ya da bir düzenbazlık peşindedir. Daima çalarak, çırparak ve taciz ederek gezerler. Onları iyi tanırım: O fazla kurnaz gözler, çürük bakışlar yalnız onlarda olur. Sıradan insanlar gibi önüne bakarak yürüyen bir Cerreto'lu daha önemli bir iş peşindedir. Bağırdım ama villanın öteki muhafızları beni duymadılar. Elimden kaçırdığım yazık oldu; ondan çok bilgi alabilirdik."

Benim yerimde Atto Melani olsaydı nasıl davranırdı diye düşündüm.

Sonra, "Eminim onun hakkında bilgi edinirsiniz," dedim; "Cerreto'lunun hangi deliğe girdiğini er geç öğrenirsiniz." Bu muhafızı pohpohlamak istemiştim.

"Kesinlikle öğrenirim. Sfasciamonti her zaman kime ne soracağını bilir," dedi. Gözlerindeki parıltı kazanç değil gurur peşindeydi.

* * *

Sfasciamonti yeniden çevreyi kolaçan etmeye başladığında ben onun devasa bedeninin uzaktaki surlarla karışmasını seyrediyordum; o sırada leylek gibi uzun bacaklı ve sarsak bir gencin bana doğru yürüdüğünü fark ettim.

"Affedersiniz," dedi dostça bir ses tonuyla, "Rahip Melani'nin kâtibiyim. Bu sabah onunla birlikte geldim. Birkaç saatliğine kente dönmüştüm ama şimdi yolumu bulamıyorum: Nereden giriliyor içeriye? Burada camlı bir kapı yok muydu?"

Ona camlı kapının köşkün arka kısmında olduğunu söyledim.

"Yanlış anlamadıysam Atto Melani'nin kâtibi olduğunuzu söylediniz değil mi?" diye sordum hemen. Atto bu defa yalnız gelmediğini söylememişti.

"Öyle. Onu tanıyor musunuz?"

Kâtibini peşime takıp yanına götürdüğümde Atto Melani bize çıkıştı: "İyi ki geldiniz! Nereye yok olmuştunuz?"

Kâtibi Atto'ya götürürken iyice inceleme fırsatı bulmuştum. Büyük kartal burnu, kalın ve kirli camları olan gözlükle kapanmış iki mavi gözün ortasında duruyordu; çalıya benzeyen kaşları sarışındı. Tepesinde bir tutam saç, zayıf boynunun üzerinde kocaman ve sivri bir âdemelması vardı.

"Kardinal Casanate'ye saygılarımı sunmaya gitmiştim," diyerek özür diledi, "biraz geç kaldım."

Hem sabırsızlanan, hem eğlenen Atto, "Dur tahmin edeyim," dedi, "sizi bir süre ön odada bekletmişler, üç bin kez kim olduğunuzu ve kim tarafından gönderildiğinizi sormuşlardır. Sonunda bir yarım saat daha beklettikten sonra Casanate'nin öldüğünü söylemişlerdir."

Kâtip, "Gerçekten de, öyle..." diye geveledi.

"Ortadan yok olduğunuz zaman nerelere gittiğinizi bana söylemenizi kaç kez tembihledim? Kardinal Casanate öleli altı ay oluyor: Ben biliyordum ve sizi böyle rezil olmaktan kurtarırdım." Sonra bana dönerek, "Delikanlı" dedi, "bu Buvat. Jean Buvat. Paris Kraliyet Kitaplığı'nda yazıcıdır ve de iyi bir insandır. Biraz dalgındır ve şarabı çok sever. Bazen benim yanımda olma onurunu kazanır ve bu kez de öyle oldu."

Onun Atto'nun yardımcılarından biri olduğunu anımsıyorum çünkü rahip ilk karşılaşmamızda bana ondan söz etmiş, olağanüstü yetenekli bir yazı uzmanı olduğunu anlatmıştı.

Utangaç bir tavırla birbirimizi selamladık. Pantolonunun içine simit gibi tıkıştırdığı buruşuk gömleği, gömleğinin fiyonk yapılmadan büzüştürülmüş kolları, onun özensiz bir tip olduğunu gösteriyordu.

Rahibin kabalığını örtbas etmek için nazik bir tavırla ona, "Dilimizi çok iyi konuşuyorsunuz," dedim.

Atto gene söze karışarak, "Ah, onun asıl yeteneği konuşulan diller üzerine değildir," dedi. "Buvat eline kalem aldı mı harikalar yaratır. Ama senin gibi değil: Sen yaratıcısın. O kopya eder. Ve bunu hiç kimsenin yapamadığı gibi yapar. Ama bunu bir başka sefer konuşuruz. Haydi Buvat, gidip üzerinizi değiştirin; her zamanki gibi ortaya çıkamayacak bir kılıktasınız."

Buvat tek söz etmeden valizinin ve yatağının bulunduğu yandaki odaya çekildi.

Orada bulunduğum için Atto'ya Sfasciamonti ile yaptığım konuşmayı aktardım.

* * *

"Cerreto'lu diyorsun. Gizli örgütler. Demek ki senin şu muhafıza göre o serseri elindeki hançerle buraya rastlantı sonucu gelmiş ama hançer benim kolumu yaralamış. İlginç doğrusu."

Kuşkusunu görünce, "Başka bir savınız var mı?" diye sordum.

"Ah, hayır yok. Öylesine söylemiştim," dedi düşünceli bir sesle. "Hem Fransa'da da dilenciler arasında böyle bir tutum var. Ama bunlar herkesin konuştuğu ama kanıtlayamadığı şeylerdir."

Rahip beni şimdi bahçelere bakan pencerelerin önünde, oda giysisini giymiş, kırmızı bir kadife koltuğa oturmuş olarak karşılamıştı. Yanındaki masada zengin öğle yemeğinden artanlar duruyordu: Hâlâ rezene kokan büyük bir gölgebalığının kılçığı tabaktaydı. Sabahtan beri bir şey yemediğimi anımsadım ve midemde ince bir sızı hissettim.

Atto yaralı kolunu sıvazlayarak, "Eski gelenekleri bilirim," dedi, "ama bunların günümüzde yittiğini düşünüyorum. Bir zamanlar Paris'te büyük Sezar ya da Tules Kralı vardı; berduşların ve serserilerin hükümdarıydı. Köpeklerin çektiği sefil bir araba üzerinde kentte dolaşır, gerçek Krala nazire yapardı. Her kentte sarayının, muhafızlarının, kullarının olduğu söylenirdi. Hatta genel devletler toplantısı bile yapardı."

"Yani halk toplantısı mı?"

"Evet. Soylular, rahipler, hanımefendiler yerine binlerce dilenciyi, hırsızı, asalağı, sahtekârı, fahişeyi ve cüceleri toplardı... Yani her türden adamı diyelim." Kırdığı potu düzeltmek için telaşa kapıldı ve "hadi şu usta önlüğünü çıkart üstünden, eminim sana yük oluyordur," diyerek durumu geçiştirmeye çalıştı.

Melani'nin pek de hoş olmayan bu şakasından alınmadım: Yer altı dünyasının karanlık mağaralarında ne çok benzerimin gelip geçtiğini iyi biliyordum. Ve talihin bana harika bir öpücük kondurmuş olduğunun da farkındaydım.

Atto'nun davetini sevinerek yerine getirdim ve üzerimdeki bahçıvan önlüğünü çıkardım; o sırada uşaklardan biri izin isteyerek odaya girdi ve rahibe bir mektup teslim etti.

Uşak gidince rahip sözlerine devam ederek, "Almanya'da da benzeri şeyler olduğunu sanıyorum. Sahte Dilenciler Örgütü; ya da daha güneyde olmuştur. Bana söylendiğine göre İspanya'da da bu tip gruplar varmış. Ama bunlar gizlidir ve daha fazlasının bilinebileceğini sanmıyorum."

"Anlayamıyorum. Neden bu kadar büyük bir giz perdesi var? Karanlık işler yapmaya gereksinme duyacak olanların beyler ve devlet adamları olduğunu düşünüyorum."

Elindeki mektubun mum damgasını açarken Atto alaycı bir gülümsemeyle, "Yanılıyorsun," dedi. Sonra gene ciddi bir sesle konuşmaya başladı: "Herkes gizeme bayılır. İnsanlığın yarısı kendi amaçlarında giz sahibi olmak isterler. Öteki yarısı da kendilerine yarar sağlamak için bu gizi çözmeye çalışırlar."

"Ya dilenciler?"

"Anladığın üzere, bunlar genellikle sahte dilencilerdir. Sahtekârlar. Ve bu zaten yeterince giz dolu bir olaydır."

"Ama sokakta sahtekârlık yapmak için gerçekten gizli bir örgüte ait olmak mı gerekir? Sfasciamonti'nin söylediği gibi şeytanla işbirliği mi yapılır? Ben burada pek çok dilenci gördüm; hele hele şimdi Jübile zamanı olduğu için pek bollar. Onların yüzlerine iyice bakarsan, gerçekte sadaka peşinde değil, boğaz kesme derdinde olduklarını anlarsın. Ama burada bir örgüt kurmak, hele de gizli olursa..."

"Ya ayakkabılarınız?" Atto benim arkamda bir yere bakarak şöyle dedi: "Ayaklarınız çıplak olarak bu şekilde mi insan içine çıkmayı düşünüyorsunuz?"

Dönüp yıkanmış, taranmış, temiz giysiler giymiş olan Buvat'ya baktım; yeşilimsi ayakkabıları parçalanmış değilse bile oldukça yıpranmıştı; meşeden yapılmış topuklarından biri kırılmıştı, bağcıkları da tamamen sökülmüş, sarkıyordu.

"Yeni ayakkabılarımı Rospigliosi Malikânesi'nde unuttum."

Genç adam itiraf etme cesaretini bulmuştu. "Ama akşam olmadan gidip alacağıma söz veririm."

"Aklınızı da orada unutmamaya bakın." Rahip gence güvensizlik duymaya razı olmuş gibiydi. "Ve her zaman yaptığınız gibi oyalanmayın, lütfen."

"Kolunuz nasıl?" diye sordum.

"Muhteşem; keskin bir bıçakla kolumu lime lime etmelerine her zaman bayılmışımdır." Bunu söyledikten sonra nihayet aldığı mektubu okumaya koyuldu.

Hızla okurken, hissettiği duygular aynı hızla yüzünden okunuyordu; önce kaşlarını çattı, sonra yüzünde aydınlık bir gülümseme belirdi ve çenesindeki çukur titredi. En sonunda düşünceli bakışlarını pencerenin dışına, uzaklara dikti. Benzi solmuştu.

"Kötü bir haber mi var?" Bu soruyu korkarak sorarken, kâtiple birbirimize bakmıştık.

Rahibin boş bakışlarından beni duymadığını anladık.

"Maria..." mektubu uyduruktan katlayıp oda giysisinin cebine sokarken bu adı söylediğini duyar gibi oldum.

Koltukta oturuyor olmasına karşın gezinti bastonuna dayanmıştı; sanki aldığı çok ağır haberin yükü altında ezilmemeye çalışır gibiydi. Bir anda yeniden yaşlı ve yorgun Atto Melani olup çıkmıştı.

"Şimdi gidin. Siz de Buvat lütfen. Beni yalnız bırakın."

"Ama... bir şeye ihtiyaç duymadığınızdan emin misiniz?" diye sordum tereddütle.

"Şimdi değil. Akşam güneş batarken dönün."

* * *

Rahibi odasmda yalnız bırakıp hizmetlilere ayrılmış merdiveni inince Buvat ve ben; kızgın öğle güneşiyle yüz yüze geldik.

Çok merak etmiştim: Atto'yu böylesine yıkan ağır haber ne olabilirdi? Adı dudaklarından böylesine tatlı biçimde dökülen gizemli Maria kimdi? Yoksa Bakire Meryem Anamıza mı seslenmişti?

Buvat'nın yanında yavaş yavaş yürürken bunları düşündüm ve açıklanamaz bir durum olduğuna karar verdim. Atto'nun inanç konusunda pek ateşli biri olmadığını bilirdim: Anımsadığıma göre en tehlikeli anlarda bile Tanrıdan yardım istediğini duymamıştım.

Ama bu Maria dünyamıza ait bir kadın idiyse, durum daha da acayipti. Atto'nun bu adı fısıldarken nasıl iç çektiğini ve nasıl solgunlaştığını görünce kavuşulamamış bir aşk, eski ve doyuma ulaşamamış bir tutku, bir yürek çarpmtısı gelmişti aklıma. Kısacası bir aşk.

Bir kadına duyulan aşk: Kastrato Atto Melani'den beklenmeyecek tek duygu bu olmalıydı.

Ahırlara doğru bakarak ve gözümle seyisi arayarak Buvat'ya, "Sizi güneş altında Rospigliosi Sarayı'na kadar güzel bir at gezintisi bekliyor," dedim.

"Ah!" dedi mutsuz bir ifadeyle, "Daha yemek bile yemedim."

Bu sözün üstüne atladım.

"Arzu ederseniz, size mutfakta acele bir şeyler hazırlatırım. Rahatsız olmazsanız..."

Rahip Melani'nin kâtibi bu önerimi ikiletmedi. Hemen geri döndük; köşkün arka kapısından çıktık ve Villa Spada'nın mutfaklarındaki kargaşanın içine daldık.

Bulaşıkçıların ve akşam yemeklerini hazırlamaya başlayan aşçı yamaklarının telaşı arasında bir iki artık yemek buldum: Tereyağı lülesi ve limon dilimleriyle süslenmiş, kılçıkları temizlenmiş ve tuzu alınmış salamura ançüezler, iki mayasız pide, mavi-beyaz çin porseleni bir kupa içine doldurulmuş zeytin ve soğanlar. Bir de misket üzümü şarabı ele geçirdim. Artık açlıktan ölmek üzereydim; tabak süslemelerinden artan birkaç marul yaprağının içine otlu peynirden koydum. Elbette uzun bir çalışma gününün sonunda bu beni doyurmaya yetmezdi ama en azından akşam yemeğine kadar ölmeden dayanmama yardım ederdi.

Mutfağın acayip telaşlı olduğu bir anda geç kalmış öğle yemeğimizi yiyebileceğimiz sakin bir köşe bulmamız elbette mümkün değildi. Bunun yanı sıra amacım Atto Melani'ye kâtiplik yapan bu uzun boylu ve suskun yabancı hakkındaki bilgimi biraz derinleştirmekti. Belki o zaman şu Maria'ya ve rahibin alışılmadık davranışına ilişkin bir şeyler öğrenebilirdim; tabii rahibin kendi ve benim geleceğim hakkındaki tasarılarını da öğrensem iyi olurdu.

Buvat'ya parkın çimleri üzerine oturmayı önerince, bunu da ikiletmeden kabul etti; bir erik ya da şeftali ağacının altına oturursak yemekten sonraki meyvemizi de taze taze koparıp yeme fırsatı

bulurduk. Tereddüt etmeden oradan bir sepetle, büyük bir kenevir örtü kaptık ve kızgın güneşin altında yanmış olan çakıllara basarak Villa Spada Şapeline doğru yürüdük. Sık meyve ağaçlarından oluşmuş koru aniden karar verdiğimiz pikniğimiz için harika bir mekândı. Korunun altındaki mis kokulu gölgeliğe girince, toprağın serinliği ayaklarımıza nefes aldırdı. Şapele doğru korunun bitimine oturacaktık ama Papazlardan biri, Don Tibaldutio Lucidi, ilahî görevlerinden yorgun düşerek bedenini dinlendirmeye karar verdiği ve uzandığı çimende gayet yüksek bir sesle, pek nağmeli biçimde horlamaya başladığı için biraz uzaklaştık. Papaz efendi ile aramızda yeterince mesafe bıraktık ve olgun meyvelerle dolu bir erik ağacının altına oturduk; çevremiz ise yabani çileklerle doluydu.

Çimenlerin üzerine örtümüzü yayarken, konuşmayı başlatmak için, "Demek Paris Kraliyet Kitaplığı'nda yazıcısınız," dedim.

"Majesteleri için yazıcıyım, kendim için ise yazarım." Yarı ciddi yarı şaka bunu söylerken, açlıkla yiyecek sepetimizi karıştırıyordu. "Bugün Rahip Melani'nin benim hakkımda söyledikleri doğru değildir. Ben yalnızca kopya etmiyorum aynı zamanda yaratıyordum da."

Buvat, Atto'nun onu küçümseyerek söylediklerine alınmıştı ama gene de kendi kendiyle belli belirsiz alay edişi sesinin tonuna yansımıştı; –aslında yücelmiş ama daha düşük düzeylerde yaşamak zorunda olan ruhlara özgü olarak– kendi bile kendini ciddiye almanın olanaksız olduğunu düşünür gibiydi.

"Peki ne hakkında yazıyorsunuz?"

"İmzasız da olsa filolojiyle ilgili yazıyorum. Marca Anconitana* yöresinde bulunan Nostra Signora di Loreto'ya yaptığım bir hac ziyaretimi fırsat bilerek yıllar önce ele geçirdiğim bazı Latince yazıları baskıya verdim."

"Marca Anconitana mı dediniz?"

"Evet," derken acı acı güldü ve elini zeytin dolu kaba daldırdı, "*İncil* yazarlarından biri şöyle der: *Nemo propheta in patria.*** Paris'te hiçbir şey yayınlamadım: Paramı bile alamıyorum. Neyse ki Rahip Melani bana arada sırada işler ısmarlıyor; kitaplığın pinti ve

* İtalya'nın Marche bölgesi – Ancona kenti

** *İncil*'de geçen "Kimse vatanında peygamber olarak kabul edilmez" ifadesi kişinin değerinin kendi ortamında takdir edilmediği anlamında kullanılıyor.

kıskanç müdürüne kalsam... Ama sen de kendinden söz etsene; rahip senin de yazdığını söylemişti."

"Şey, tam olarak öyle sayılmaz. Şimdiye dek basılmış bir yapıtım yok; hoşuma giderdi ama böyle bir olanağım olmadı." Bunu söylerken utandığım için gözlerimi ondan kaçırdım ve sanki bütün dikkatimi tereyağlı ançüeze vermiş gibi yaptım.

Kaleme aldığım tek yapıtın, Donzello Hanı'nda rahiple birlikte yaşadıklarımız olduğunu ve bunun da Atto tarafından çalındığını ona açıklamadım.

"Anlıyorum. Ama şimdi yanılmıyorsam, rahip sana bugünlerde yaşanacak olayları kayıt etme işini vermiş." Bunu söylerken mayasız pidelerden birini aldı ve tereyağı sürmek için içini açtı.

"Aslında ne yapmam gerektiğini tam olarak anlamadıysam da, öyle dedi."

"Bana bu niyetinden söz etmişti: Pek de fena yazmadığını söyledi. Şanslısın, Melani iyi para öder," derken bir yandan da pidenin arasına balık koyuyordu.

"Eh, evet," diye onayladım; konunun yeniden rahibe kaymasına memnun olmuştum. "Rahip Melani size ne gibi işler sipariş ediyor?"

Buvat beni duymamış gibiydi. Bir an durup düşündü, dolu pidesinin içine limon sıktı, sonra bana: "Neden bana yazdıklarını göstermiyorsun, belki bir yayınevi bulmana yardımcı olabilirim," dedi.

"Yok değmez; Sinyor Buvat. O sadece bir günlüktü ve de gündelik bir dille yazılmıştı." Ben de burnumu otlu peynirime sokmuştum, çünkü öneriyi reddetme bahanem pek gülünçtü.

Ekmeğini dişlerken Buvat, "Bu da ne demek oluyor?" diye karşı çıktı. "Sanki 1500'lerde miyiz? Sen özgür doğdun mu, doğmadın mı? Bu nedenle istediğin gibi davranabilirsin. Onu Almanca ya da İbranice yazınca bir tepki almayacağın gibi halk diliyle yazınca da hiçbir şey olmaz."

Ekmeğinden bir lokma almak için konuşmasına ara verirken, bir eliyle de bardağına şarap koymam için işaret ediyordu.

"Zaten halk dilimiz en ince ayrıntıyı bile dile getirebilecek kadar büyük bir Yücelikte değil mi?" dedi dolu ağzıyla. "Monsenyör Panigarola yapıtına İlahiyatın en büyük gizemlerini koymadan önce

çok seçkin iki ruh, Monsenyör Cornelio Muso ve Fiamma da bunu yapmışlardı. Ekselansları Sinyor Alessandro Piccolomini Felsefenin tümünü böyle anlattı; Mattiolo Tıp hakkında, Valve de Anatomi hakkında ne biliyorsa halk dilimizle yazdı. Sen bir günlüğe yazdığın üç beş gevezeliği mi yayınlayamayacaksın? Kraliçe olan İlahiyatın, hanımefendi olan Felsefenin, hamarat olan Tıbbın bir arada yaşadıkları eve, günlük gibi bir hizmetçi kız mı sığamayacak?"

"Ama benim halk dili dediğim Toskana ağzı değil Roma ağzı," dedim ben de ağzımdaki çiğnerken.

"'Ah, demek sen Toskana ağzında yazmadın!' der üstat Aristarco. Ben de sana derim ki, Almanca yazmadığın gibi tabii ki Toskana ağzında da yazmadın çünkü sen Romalısın. Toskana ağzına meraklı olan alsm Boccaccio'yu, Bembo'yu okusun; tadını çıkartsın." Piknik arkadaşım komik bir dille ve sesle konuştuktan sonra sözlerini büyük bir yudum şarapla sonlandırdı.

Keskin zekâlı biri bu Buvat, diye düşünürken, marulumdan koca bir lokma ısırdım. Bu otun taze tadına karşın bir tutam kıskançlığın midemi yaktığını hissettim: Keşke ben de bu kişi kadar hazırcevap ve rahat olsaydım. Üstelik Fransız olduğu için bütün bunları anlatırken anadilini kullanmıyordu. Ne mutlu ona.

"Gene de söylemeliyim ki," dedi soğanların sonunu sıyırırken; "Bu kötü kullanım siz bütün İtalyanlara özgü bir olay: Kıskanç meslektaşlar halkı. Ne barbar bir gelenek bu sizinki? Başkasının övgüsünü ölümcül düşman görmek sizde rastlanan bir durum. Üstün bir zekâ aranızdan çıkar, adı gittikçe ünlenirse çekirge istilasına uğrar ve didik didik edilir; yoluna eleştiri tohumları atılır, lanetler okunur ve sonunda bu değer sefalete geri döner."

Gerçekten de haklıydı, açlığımı da bastırınca söylediklerine razı olmam kolaylaşmıştı; ama gene de bu kusurun yalnızca İtalyancaya ait olmadığını düşünüyordum. Az önce, tek kuruş ödemediği için açlıktan ölmesine neden olan pinti kitaplık şefinin kıskançlığının yarattığı baskıdan söz eden o değil miydi? Paris'te tek bir satır yayımlamasına izin vermemişlerdi ama İtalya'da bir yapıtını bastırmayı başarmıştı. Her şeye karşın bunu ona anımsatmaktan kaçındım: Bu İtalyanların dışında bütün halklara özgü bir zayıflık olmalıydı; demek ki halkımızın gururuydu. Kaldı ki, bu Jean Buvat denen adamı üzmekte hiçbir çıkarım yoktu.

Pikniğimiz bitmek üzereydi. Buvat'nın ağzından Melani'ye ilişkin tek söz alamamıştım ve üstelik söz dönüp dolaşıp tehlikeli bir biçimde benim günlüğüme gelmişti: Defterimi çaldığı halde Atto'yu kâtibine gammazlamamak gibi bir düşüncem yoktu; ama bunu söylersem Buvat, Atto Melani hakkında bir dizi soru sormaya başlayacaktı; patronunun eski düzenbazlıklarını ona anlatacak gücü kendimde bulamayacaktım. Bu nedenle konuyu değiştirdim, bir yandan yiyip bir yandan yiyecek sepetini karıştırmayı sürdüren Buvat'ya artık karnımızı doyurduğumuzu, sıranın ağzımızı tatlandırmak için gölgesiyle bize konukseverlik eden ağacın olgun eriklerinden koparmaya geldiğini anımsattım. Malum nedenlerden ötürü meyve toplama işini Buvat üstlendi; ben de örtümüzle olgun erikleri parlatıp sepete yerleştirdim. Konuşmamız kendiliğinden sona erdi ve ayinsel bir sessizlik içinde eriklerimize gömüldük; arada hiç durmadan dişlerimizin etlerinden ayırdığı çekirdekleri uzaklara fırlatmakla oyalanıyorduk, o kadar. Korunun altındaki serin otların üzerinde uzanmamız, yaz başmda ağaçları sarmış olan yaprakların tatlı esintiyle hışırdamaları, toprak anayla iyice bütünleştikten sonra dudaklarımızla toplamaya başladığımız yabani çilekler bir oldular ve gözlerimizi kapadılar; ikimiz de uyuyakaldık. – Buvat'nın horlamasını duyuyor, içimden onu akşam burada olmak istiyorsa ayakkabılarını almak için bir an önce kente gitmesi gerektiğini anımsatarak uyandırmalıyım diye geçiriyordum ama aynı anda bir başka horlamanın daha yükselmeye başladığını, hatta onu bastırdığını duyuyordum: Bu horlama bana çok yakın ve tanıdık geliyordu: Ben de uyuyakalmıştım ve keyifle horluyordum.

7 Temmuz 1700
İlk Akşam

Uyandırıldığımızda gün batıyordu. Villa Spada, iki gün sonra Rocci-Spada çiftinin düğününe sahne olacak görsel yapılanmaları ve süslemeleri hayranlıkla seyreden konukların söyleşerek parklarda dolaşmalarıyla canlanmıştı. Seslerin yankısı bizim korunun içine dek geliyordu.

"Saygıdeğer Kardinalim; izin verin de elinizi öpeyim."

"Sevgili Monsenyör; bu ne zevkli bir karşılaşma!" dedi karşısındaki.

"Bu benim için bir zevk, Kardinalim," diyordu üçüncü bir ses.

İkinci ses yeniden söz alarak, "Demek siz de buradasınız," dedi. "Sevgili Marki, sevincimden söyleyecek söz bulamıyorum. Ama durun, Markiz'i selamlamama izin verin lütfen."

"Kardinalim, ben de sizin elinizi öpmek isterim," dedi bir bayan sesi.

(O kutlama günlerinde bu kişileri sık sık gördüğüm için) sonradan tereddüt etmeden söyleyebileceğim üzere, bu övgüleri dile getiren kentinden henüz gelmiş olan Faenza Piskoposu Kardinal Durazzo idi; onunla konuşanlar ise Dirlik Başkanı Monsenyör Grimaldi, Marki ve Markiz Serlupi idi.

"Yolculuğunuz nasıl geçti Kardinalim?"

"Eh, sıcak yüzünden biraz yorucuydu. Ama Tanrının izniyle geldik. Bu davete sadece Devlet Bakanına duyduğum sevgi nedeniyle geldim; bu çok açık; yoksa bu tür eğlenceler için fazlasıyla yaşlıyım. Benim gibi bir ihtiyar için hava da çok sıcak."

Monsenyör Grimaldi onu onaylayarak, "Evet, çok sıcak!" dedi.

Markiz Serlupi de söze karışarak, "Sanki İspanya'dayız; bana söylediklerine göre orası alev alev yanıyormuş."

"Ah, hayır; İspanya'ya ilişkin güzel bir anım var. Harika bir anı; emin olun. Ah, bağışlayın, eski bir dostumu gördüm. Markiz, saygılarımı sunarım!"

Kardinal Durazzo'nun henüz başladığı konuşmasını aniden keserek peşinde uşağı bu üçlüyü terk ettiğini ve sonradan Carlo Bernardini olduğunu öğrendiğim bir başka Kardinale doğru yürüdüğünü gördüm.

"Ama şu anı..." Markiz Serlupi'nin kocasına yakındığını işittim.

"Ne anısı? Ben bir şey söylemeyecektim."

Monsenyör Grimaldi söze karışarak, "Bakın Marki," dedi, "Saygıdeğer eşinizin izniyle söylemek isterim ki, Kardinal Durazzo; bu unvanı almadan önce İspanya'da Papalık Elçiliği görevini üstlenmişti."

"Yani?"

"Söylentilere göre, ama bunlar sadece söylentidir; Kardinal Hazretleri İspanya Kralı'nca pek beğenilmemiş ve daha kesin bir bilgiye göre yanında götürmüş olduğu akrabaları yabancıların saldırısına uğramış; bunlardan biri de yaraları yüzünden ölmüş. Bu nedenle, anlayacağınız üzere, zamanın geçmesiyle..."

"Ne demek istiyorsunuz?"

Monsenyör Grimaldi, Markize hoşgörüyle baktı.

Markiz sabırsızlanarak konuşmaya başladı ve "Demek oluyor ki, çok sevgili kocacığım; Kardinal Hazretleri bir sonraki kurulda Papa seçilebilecek adaylardan biri olduğuna göre dolaylı bile olsa İspanyollara ilişkin bir şey işitmek istemeyecektir. Bu da onun seçilmesini engelleyebilir. Anımsarsınız, iki gün önce bizim evde de bunu konuşmuştuk."

"Hayır, tabii ki her şeyi anımsayamam." Ortama uyum sağlayamamaktan ötürü keyfi kaçan Marki Serlupi, Papa seçilme olasılığı olan bir kişi hakkında yanlış sözler söylediği için pişman olmuştu; eşi Markiz Serlupi ise o anda bir başka konuğa hoş geldiniz diyen Monsenyör Grimaldi ile gülümseyerek vedalaşıyordu.

Başlamak üzere olan şölenin gerçekte ne gibi bir özelliği olacağını bu ilk durumda anlamıştım. Rahip Melani haklıydı. Aslında

villada her şey konukların ağır konulardan sıyrılıp eğlenmesi ve dinlenmesi için düzenlenmiş gibi görünse de davete katılanların yürekleri ve akılları tamamen o günlerde yaşanacak büyük olaya; yakında toplanacak olan Kardinaller Meclisi'ne kilitlenmişti. Her konuşma, her cümle, her tek hece Kardinallerin ve Prenslerin sandalyelerinde çivi varmış gibi yerlerinden sıçramalarına neden oluyordu; eğlenceye gelmiş gibi yapsalar bile hepsi Devlet Bakanı olan Kardinalin villasına kendi mevkiini ya da emrinde oldukları kişiyi yükseltmek amacıyla gelmişti.

Tam o anda Monsenyör Grimaldi'nin hoş geldiniz dediği konuğun Kardinal Spada'dan başkası olmadığını fark ettim; ev sahibi, yanında kâhyası Don Paschatio Melchiorri ile birlikte Grimaldi'yi selamladıktan sonra davetliler arasında keşfe çıkmıştı.

Tavuskuşu gibi süslü Kardinal başlığına karşm Fabrizio Spada'yı tanımamıştım çünkü yüzünde sevimsiz bir hava vardı: Çok sinirli ve dalgın görünüyordu.

Korudan köşke doğru yürüyen Kardinal, sıcaktan bunalarak "Ya tiyatro?" dedi, "tiyatro neden hâlâ kurulmadı?"

"Son noktaya geldik Kardinal Hazretleri; yani büyük aşamalar kaydettik ve pratik olarak sorunu çözümledik ve şimdilik..."

"Değerli Kâhyam; ben aşama değil sonuç istiyorum. Yarın tiyatromuz hazır olmalı. Konukların geldiklerini biliyor musunuz, bilmiyor musunuz?"

"Kardinal Hazretleri, haklısınız ama..."

"Her şeyle ben ilgilenemem Don Paschatio! Benim kafamda bin türlü iş var!" Ev sahibi çaresiz ve umutsuz görünüyordu.

Evin Kâhyası ve Tören Üstadı olan kişi de ağzından baklayı çıkaramadan eğilip bükülüyor, sıkıntılı görünüyordu.

"Ya minderler? Minderler dikildi mi?"

"Hemen hemen hazırlar; daha doğrusu neredeyse hepsi hazır efendim.."

"Anladım, hazır değiller. Kutsal Kolej'in yaşlı üyelerini ben çıplak toprağa mı oturtacağım?"

Bunu da söyledikten sonra Kardinal Spada peşinde bir sürü hizmetli ile zavallı Don Paschatio'yu olduğu yerde bıraktı ve yürüyüp gitti; Kâhya ise benim onu gözetlediğimden habersiz yolun ortasında kalakaldı ve tozlu ayakkabılarını silmeye başladı.

"Hay Allah; ayakkabılarım!" Don Paschatio'nun ayakkabılarını sildiğini görünce aklı başına gelen Buvat paldır küldür ayağa fırladı, "gidip almayı unuttum."

Ama artık Rospigliosi Sarayı'na gitmek için çok geçti ve bu nedenle benim önerimi kabul ederek gizli yollardan iki büklüm geçerek görünmeden köşke gitmeyi ve kendi ayakkabılarından birini vermeye razı olacak bir hizmetli aramaya karar verdi.

"Uşak ayakkabısı!" Buvat sepetin içine pikniğimizden artakalanları doldururken utançla söyleniyordu; "ama gene de benimkilerden iyidir."

Yere serdiğimiz örtüyü kıvırıp kolumun altına aldım ve seslerin geldiği yönün tam tersine doğru ilerlemeye başladık. Parkın sınırında kalmaya dikkat ederek şenliğin ışıklarından uzaklaştık ve karanlık bir yolla villanın bağlarına giden yola girdik. Günbatımı bize suçortaklığı ederken, fazla zorlanmadan köşkün servis kapısını bulmayı başardık.

Hesaplı bahşiş karşılığında Buvat ayaklarına siyah rugan ve fiyonklu bir çift ayakkabı bulunca Atto Melani ile olan randevumuza gittik. Kapıyı çalmamıza bile gerek kalmadı: Rahip peruğunu takmış, pudrasını sürmüş, her türlü süsünü kondurmuş, yanaklarını kıpkırmızı boyayıp üzerini Fransız modasına uygun olarak (minik değil gülünç görünen bayağı büyük) benlerle süslemiş, işlemeli atlas giysisini kuşanmış eşikte bizi bekliyordu; sabırsızlık belirtisi olarak da gezinti bastonunu yere vurup duruyordu. Her zamanki kırmızı rahip çoraplarının yerine beyaz çorap giymiş olduğu dikkatimi çekti.

"Hangi cehenneme girdiniz Buvat? Tam bir saattir sizi bekliyorum! Yoksa halktan bir insan gibi aşağıya tek başıma inmemi mi istediniz? Bütün öteki davetliler bahçedeler; söyler misiniz, ben buraya bunun için mi geldim? Odamda çürüyüp, pencereden Kardinal Durazzo'nun keyifle Marki Serlupi ile sohbet etmesini mi seyredeyim?"

Buvat'nın ayakkabıları mum ışığında parıldayınca, rahibin bakışları hemen sekreterinin ayaklarına kaydı.

"Susun. Bilmek istemiyorum." Derin bir iç çekişle gönülsüzce olanları açıklamaya niyetlenen kâtibinin konuşmasını önledi, gözlerini gökyüzüne çevirdi.

Atto benim varlığıma en ufak bir ilgi bile göstermeden uzak-

laştı. Buvat bana çekingen bir baş hareketiyle veda ederken, Atto durmadan geriye döndü ve bana da onu izlememi buyurdu.

"Oğlum, gözünü dört aç: Kardinal Spada Devlet Bakanıdır; eğer herhangi önemli bir durum oluşursa, bunu sezinleyebileceğini biliyorum. Elbette Evin Kâhyası ile yaptığı tartışmalar bizi ilgilendirmez."

"Aslına bakarsanız, sizin adınıza çevreyi gözetleyeceğim diye söz vermemiştim."

"Hiçbir şey gözetlemek zorunda değilsin: Bunu zaten beceremezsin. Sadece gözlerini, kulaklarını ve beynini işler durumda tut. Dünyayı anlamak için bunlar yeter de artar bile. Hepsi bu: Yarın sabah güneş doğarken yanımda ol."

Rahibin aceleyle Spada'nın öteki ünlü konuklarıyla konuşmaya başladığını gördüm: Elbette amacı eğlenmek değildi. Pencereden bakarken, Kardinal Spada'nın kâhyasını nasıl azarladığını o da görmüştü ve Devlet Bakanının nasıl kuruntu ve kaygı dolu olduğunu hissetmişti: Belki de bu nedenle bana o son öğütleri vermişti: Gözlerimi ev sahibinden ayırmamalıydım.

Ertesi sabah çok erken saatte Atto'nun yanında olmam gerektiğine göre, o geceyi köşkte geçirmemin daha akıllıca olacağına karar verdim. Zaten Cloridiam evde değildi. Yatağımızda yalnız uyumak bana işkencelerin en büyüğü gibi geliyordu. Tavan arasındaki hizmetliler salonunda beni bekleyen bir yer yatağına kıvrılmak işime gelecekti doğrusu.

Akşam yemeğinden önce Evin Kâhyasına uğrayıp yapmamı istediği bir iş var mı diye sormak istediğim anda, ceplerinde bahçıvan aletlerimin olduğu iş önlüğümü rahibin odasında unuttuğumu anımsadım. Rahibin, odasma girerek önlüğümü almama kızmayacağını düşündüm. Oda hizmetlilerinden birinden Melani'nin odasını açan anahtarı istedim. Resmen olmasa da o kadar uzun zamandır villada çalışıyordum ki, herkes bana güveniyordu.

İçeriye girip önlüğümü aldım ve tam çıkacakken gözlerim Atto'nun yazı masasına kaydı: Orada bol miktarda mürekkep emen kum ve iki tane de kırılmış kaz tüyü vardı. Rahibin bizim piknik kaçamağımız sırasında uzun bir yazı yazmış olduğu ve bunu heyecanla kaleme aldığı anlaşılıyordu: Ancak bu kadar telaşlı bir el yazısı sırasında iki kaz tüyünü kırılabilirdi. Acaba bunun üstlen-

miş olduğu ve onu böylesine gergin kılan görevle bir ilgisi var mıydı?

Pencereden aşağıya şöyle bir baktım. Rahip Melani ve Buvat parkın yollarından birinde ilerliyorlardı. Artık onları göremez olmaya başlamıştım ki, az önce odada gözüme ilişmiş olan ama ne olduğunu çıkaramadığım bir aracı anımsadım. Hemen çevreme bakındım: Onu nerede fark etmiştim? Ah, evet işte; kahvaltı koltuğunun üstünde duruyordu. Yanılmamıştım. Bu bir dürbündü. Hayatımda hiç elime dürbün almamış olsam da bunun ne işe yaradığını biliyordum çünkü Roma'da ünlü Vanvitelli kentin ünlü ve güzel manzaralarını seyrettirmek için bunun benzeri aletler kullanırdı.

Böylece dürbünü elime alıp yüzüme yaklaştırdım ve gözlerimi artık iyice uzaklaşmış olan Atto ve kâtibine çevirdim. Bu aygıtın böylesine mucizevi biçimde uzak şeyleri yakın, küçücük şeyleri büyük kılmasına hayran oldum; Rahip Tesaurus'un keskin zekâsıyla sıkıcı konuları neşeli, neşeli konuları ise hüzünlü kılmasını anımsadım. Acayip heyecanlanmış olarak gözkapaklarım hâlâ aygıtın sert madenine yapışmış olarak yanlışlıkla göklerin mavisini, ağaçların yeşilliğini seyrettiğimi fark ettim ve kendimi insanlar arasında kartal, memeliler arasında yırtıcı bir kuş gibi hissettim; neyse ki en sonunda bakışlarımı doğru bir yöne sabitleyebildim.

Atto'nun önce iki Kardinali, sonra da yanında iki genç kız olan soylu bir hanımı reverans yaparak selamladığını gördüm. Elinde bir şarap kadehi tutan Buvat ayağı takılınca şarapla az daha bu soylu hanımın giysisini mahvedecekti. Melani onun koluna girerek üç hanımdan özür diledi ve Buvat'yı sert biçimde azarladı; o ise bardağı bıraktı ve beceriksizce siyah çoraplarına bulaşan tozu toprağı silkelemeye başladı. Parkın o taraftaki yollarında ilerlemek pek kolay değildi; çevrede hâlâ uşaklar, işçiler ve ustalar çalışıyordu; tiyatronun yapımında kullandıkları malzemeleri, inşaatın döküntülerini hâlâ ortadan kaldırmamışlardı; geçici olarak yapılan mimari yapılar, açığa kurulacak sofraların yerleştirilmesi ve bunun da yanı sıra bahçe düzenleme ve sulama işleri bütün hızıyla sürüyordu.

Atto ile Buvat'nın iki soylu beyle daha rastlaştıklarını ve konuştuklarını görür görmez kararımı verdim. Beklediğim fırsat gel-

mişti. Eğer bu Fransız kurt, İspanyol kuzularının inine geldiyse, ben de kurdun ininde araştırma yapma fırsatını kaçırmamalıydım.

Aslında bu yaptığımdan utanıyordum. Rahip beni hizmetine almış, bol bol para ödemişti. Ama gene de bir bocalama içersindeydim. Sonunda, geçici patronumun amacını öğrenebilirsem ona daha yararlı olabilirim diye düşündüm: Görevlerim arasında henüz bana açıklamamış oldukları da vardı elbette.

Böylece mektupları, daha doğrusu rahibin bizim yokluğumuzda böylesine büyük bir tutkuyla yazmış olduğu *bir* mektubu bulabilmek için odayı ince ince gözden geçirmeye başladım. Onu henüz göndertmemiş olduğundan emindim: Rahibin bana söylemiş olduğu üzere mektup kopyalama işi de yapan Buvat odaya çok geç geldiğinden, beyler arasında alışılagelmiş bir davranış örneği olarak Atto'nun özel arşivi için bir kopya yazmaya fırsatı olmamıştı. Mektubun gönderilmemiş olmasının bir kanıtı da yazı masasının üzerinde balmumu izi olmamasıydı ve Atto'nun zarfı kapamak için eriteceği mum henüz yanmamış olarak sehpada duruyordu.

Boş yere arandım durdum. Atto'nun sandığında ve odada bulunan iki dolaba yerleştirilmiş eşyalar arasında ilk bakışta mektuptan iz yoktu. Bir coğrafi haritanın ve bazı elyazması notaların yanında bir tomar haber kâğıdı duruyordu. Bunlar gazetelerin ilanları ve ekleri idi ve rahip bunların kenarlarına ince ince notlar almış, yorumlar yapmıştı. Genellikle Kardinallik Kutsal Koleji'ni ilgilendiren olaylardı ve Atto çok eskilerde kalmış olaylara ilişkin notlar düşmüştü. Aslında bunlar değişik Kardinaller arasındaki ilişkilere ve Kardinaller Meclisi döneminde yaşanan rekabetlere ait dedikodulardı. Bunlar üzerinde hızla göz gezdirmek bile beni eğlendirdi.

Az zamanım olduğu için, bunlarla oyalanmak istemedim. Bir ilaç çekmecesini açtım ve orada sadece kremler ve merhemler, peruk için bir parfüm ve bir şişe Macaristan Kraliçesi Suyu gördüm. İkinci çekmecede küçük bir ayna, bir süs iğnesi, kopçalı kurdeleler, iki köstek ile saat vardı. Kayda değer bir şey bulamamıştım. Yünden bir paçavrayı yoklayınca, yüreğimde bir sıkışmayla buna bir tabanca sarılı olduğunu anladım. Atto hangi amaçla gelmişti Villa Spada'ya? Düğünlere silahlı olarak gidilmez diye düşündüm. On yedi yıl önce düşmanlarımızı kandırmak için elindeki pipoyu tabanca niyetine yutturmuştu ve karşısındaki kişiyi bal gibi

kandırmıştı. Şimdi kendi canından korkuyor olmalıydı ki, yolculuğa çıkarken yanına bir silah almıştı.

Ayakkabılarına ve çantalarına da bir göz attıktan sonra giysilerini karıştırmaya başladım: Her zamanki gibi rahip yanında on sene yetecek kadar giysi getirmişti. Sırayla rahip giysisinin altına giyilen iç etekler, yakalar, bel kuşakları, kısa ve dar ceketler, sıra sıra düğmeli ceketler, uzun ceketler, başlıklar ve bereler, kısa pantolonlar, dar uzun pantolonlar, boyna takılan Venedik işi dantelli fırfırlar, kol ağzı fırfırları, Bohemya gömlekleri, pelerinler silsilesiyle burun buruna geldim. Kaba saba ellerim çok değerli ipekler, parlak atlaslar, kadifeler, güderiler, Elhamra derileri, canfesler, brokarlar, Floransa usulü ipek işlemeler, altın ipliklerle işlemeli giysilerin önlerine ya da arkalarına iliştirilecek saten pliler, Milano ve Cenova satenleri üzerinde kaydı. Gözlerim boz renginden inci, ateş, yosun, gülkurusuna, tutam tutam kızıla, kara duta, kumrucuğa, çiğde rengine, çuval rengine, kestane kabuğuna, süt beyazına, yanardöner ve kunduz grisi, gümüş ve altın işlemelere kadar seçme renklere takıldı.

Uzun sessizlik yıllarından sonra ansızın karşıma çıktığı gün üzerinde olan o soluk giysisi bu zengin giysiler arasında pek aykırı duruyordu. Şaşkınlıkla bu görkemli gardıropta onun gibi demode başka bir giysinin olmadığını fark ettim. Bunun nedenini hemen anladım: Atto o giysiyi benim için özel olarak giymişti çünkü sürekli olarak değişen moda, insan yüzünün zamanla uğradığı çöküntüye eklenince ben karşımda gördüğüm kişinin anılarımda yaşattığım rahip olduğunu anlamayabilirdim. Yokluğunu ne kadar çok hissettiğimi biliyordu ve beni etkilemeye çalışıyordu.

Ona minnettar mı yoksa kırgın mı hissetmeliydim kendimi (bu, durumu hangi bakış açısından değerlendirdiğime bakardı) diye düşünürken bir yandan uzun iç eteğini inceliyordum ve itiraf ederim ki uzak gençliğime ait değerli pek çok anı zihnime üşüşmüştü.

Giysinin göğüs kısmında önce mücevher olduğunu sandığım bir kabarıklık hissettim. Ama bunu ters yüz edince Karmeliten tarikatına özgü Carmelo Meryemi* işlemeli Yakalığı olduğunu anladım; Bakire Meryem Anamız bu Kutsal Giysiyi giyenleri, ölümlerinden sonraki ilk cumartesi günü Araf eziyetlerinden kurtarmaya ve onlara merhamet etmeye söz vermiş. Parmaklarım altında dik-

* Ya da Carmine (Carmelo) Meryemi / Bakiresi

kat çeken şey ise üç sallantı idi: Yakalığın tam kalp seviyesine gelen yerine dikilmiş minik kesenin içinde üç inci tanesi vardı.

Bu üç inciyi hemen anımsadım: On yedi yıl önce birbirimizin izini yitirmeden önce Donzello Hanı'nda Atto ile aramızda geçen son fırtınalı tartışma sırasında çok sözü edilen üç Venedik incisi, üç papatya idi bu.

Bir öfke nöbetiyle yere attığım bu üç inciyi nasıl topladığını ve bunca zamandır nasıl sakladığını ancak şimdi anlayabiliyordum. Bütün bu yıllar boyunca onları tam kalbinin üzerinde Meryem Ana'ya sessiz bir dua olarak taşımıştı.

Ne var ki Atto'nun bu incileri taktığı Yakalığı her an üzerinde taşımadığını da fark ettim; şimdi gardıropta asılı şu eski giysinin üzerinde bırakıp gitmişti işte. Ama öte yandan da şimdi beni bulduğuna göre adağı yerine gelmişti ve incilere ihtiyacı kalmamıştı.

Ah seni gidi kurnaz rahip, diye söyleniyordum ama içten içe onun gözünde bu kadar büyük bir değer ve önem taşıdığımı öğrenmek de beni duygulandırıyordu; ben de bütün eski kinlerime karşın onu kalbimin ta derinliklerinden sevdiğimi yadsıyamazdım bu noktada. Ve eğer neredeyse yirmi yılı birlikte geçirdiğim duygularım yakın zamanda yaptığı fenalıklara karşın hâlâ sönmemişse, bu sevgiye teslim olmalıydım.

Onun odasını karıştırdığım için ince bir pişmanlık duyarak gitmeye karar verdim ama tam eşikte yeniden duraksadım: Artık küçük bir çocuk değildim, kalbimin sesi aklımın ışığını söndürmüyordu. Ve o an aklım her ne olursa olsun Atto'ya pek güvenmemek gerektiğini kulağıma fısıldıyordu.

Böyle düşününce ruh durumum yeniden değişti. Düşündüm ki, yalnızca kendi adıma konuşmam gerekiyorsa, rahibin özel hayatına girmemeliydim. Ama Atto ile aramızdaki karşılıklı derin sevgi, kabul etmiş olduğum görevi bana unutturmamalıydı; yani bugünlerde yaşanacak olayları günlüğüme kaydetmek, başka çehreler altında her türden tuzak ve tehlikeyi (ve böyle olacağından emindim) gizleyebilir diye düşündüm. Ya biri onu Roma'da casusluk yaparak gelecek Kardinaller Meclisi'nin gelişimini kirletmekle suçlarsa? Zaten çok uzak olmayan bir geçmişte, bir sonraki Papanın seçilişinde Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralının çıkarlarını korumak istemesini kendi de gizemli bir hale sokmamıştı. Belki bu oyunlara efendim Kardinal Spada ve onun konukları da düşecekti.

Sonunda vardığım karara göre hem kendimi hem de sevgili ailemi korumak adına, ne gibi tehlikelerle yüz yüze olduğumu öğrenmek benim sadece hakkım değil, aynı zamanda görevimdi.

Kuruntularımı bu bahaneyle susturarak yeniden araştırmaya başladım. Yatağın altını ve arkasını, dolapların üstünü, koltuk minderlerinin altını, altın süslemelerle işli kollukları olan sandalyenin altını aradım. Tabloların arkasına baktım: Gene bir şey bulamadım; benden önce birisi bu tabloların telasını tuvalden ayırmış ve içlerine bir şey gizlemiş ya da aramıştı. Odanın geri kalan noktalarında yaptığım araştırmalar da sonuç vermedi. Buvat'nın mütevazı odasındaki birkaç parça eşyacığının arasında da hiçbir şey saklı değildi.

Gene de iyi bildiğim bir şey vardı: Atto, ilk karşılaşmamızda öğrendiğim üzere yolculuk yaparken yanına pek çok evrak alırdı. Zaman başka zamandı, ben de değişmiştim. Ama Atto aynı kalmıştı: En azından entrikacı ve şiddet dolu kimliğine ilişkin alışkanlıkları öyleydi. Yapabilmek için bilmeliydi. Bilebilmek için anımsamalıydı; ve bunun için yanında taşıdığı mektuplar, günlükler, notlar bir casusun bütün bir hayatının gezici arşivini oluşturuyordu.

Gizli kâğıtları bulabilmek için ellerimi ve gözlerimi boşu boşuna yormaktan vazgeçip belleğimi serbestçe gezinmesi için başıboş bıraktım. Bunun sonucunda bir aydınlanma hissettim. On yedi yıl öncesine ait bir anım aklıma geliverdi. Atto ve benim gece vakti içine düştüğümüz esrarın anahtarını nasıl bulduğumuz uzak ama canlı bir anı olarak gözlerimin önünde beliriverdi. Bunlar da bazı kâğıtlardı ve içgüdü ile mantık (ve de temizlik) yüzünden daha önce bakmadığımız bir yerde bulunmuşlardı: Kirli iç çamaşırlarının arasında.

"Beni küçümsedin, Rahip Melani!" diye mırıldanarak ikinci kez kirli çamaşır sepetini açtım ve bu kez içini karıştırdım. Parmaklarımın arasında tuttuğum pantolonun astarının içinde bir tomar kâğıdın hışırdadığını duydum. Pantolonu çıkardım; astar iyi dikilmemişti, daha doğrusu ana kumaşa birkaç kopça ile tutturulmuştu. Kopçaları açınca insanın eli rahatlıkla iki kat kumaşın arasına girebiliyordu. Ben de öyle yaptım ve parmaklarımın ucuna yassı ve geniş bir nesnenin değdiğini hissettim. Bunu alıp çıkardım. Kalın bir kâğıtla sarılmış ve kurdeleyle düğümlenmiş bir pa-

ketti. Kâğıtlardan başka bir şey yoktu ama öyle düzenli paketlenmişti ki, bir dilbalığı gibi elimin altında yatıyordu. Sessiz bir zafer duygusuyla paketi parmaklarımın arasında evirip çevirdim.

Çok fazla zamanım yoktu. Atto elbette hem villayı hem de onun gibi düğünden iki gün önce gelen konukları yakından görmek isteyecekti. Gene de bir ihtiyaç yüzünden odasma geri gelmek isteyebilir, beni suçüstü yakalayabilirdi. Bir casusu tanımak için ben de casusluk yapıyordum: Elimi çabuk tutmalıydım.

* * *

Kurdeleyi çözdüm. Paketin kapağında, altta, ancak aşina bir gözün seçebileceği minicik bir yazı gördüm:

İspanya Tahtı - Maria

Kâğıt tomarını açtım. Hepsi Melani'ye yazılmış pek çok mektup vardı; ama hiçbirinde imza yoktu. Heyecanını bastırmayı başaramayan bir kişinin telaşlı, düzensiz yazısı gözlerimin önündeydi. Deyim yerindeyse, satırlar kâğıda sığmamışlardı; yazan kişi satırların yanlarına da notlar düşmüştü. Hiç kuşku yok ki bu yazı bir hanım elinden çıkmıştı. Durum son derece açıktı; bu yazı, gizemli Maria'ya, Atto'nun içini çekerek telaffuz ettiği isme aitti.

İspanya'da taht sırası neydi, bunu da tam bir kesinlikle bu kâğıtlardan öğrenebilecektim. İlk mektup yazan kişi kimliğini fazla ayan beyan etmemeyi seçmişti ve dost olmayan gözlere iştah açıcı haberler verme niyetinde değildi; bu nedenle mektuba şöyle başlamıştı:

Pek Sevgili Dostum;

İşte buradayım; Roma yakınlarına vardım. Olaylar çok hızlı gelişiyor. Bir mola sırasında sizin zaten biliyor olduğunuzu tahmin ettiğim bir şeyi öğrendim: Birkaç gün önce İspanya Elçisi Uzeda Dükü, Papa tarafından iki kez kabul edilme hakkı kazanmış. Kardinallik şapkasının yurttaşı Monsenyör Borgia'ya verilmesinin onaylanması üzerine Papanın huzuruna kabul edilmek ve ona teşekkür etmek arzusunu gösteren Uzeda özel bir ulak aracılığıyla Madrid'den acil ve resmî bir mektup almış; bu

nedenle Kont, Papa Cenaplarının kendisini bir kez daha dinlemesini dilemiş. Ona İspanya Kralı tarafından gönderilen ve bir rica barındıran mektubu teslim etmiş. Kral, XII. Innocentius'tan, tahtta haleflik konusunda arabuluculuk yapmasını diliyormuş!

Aynı gün Devlet Bakanı ve ortak dostumuz Kardinal Fabrizio Spada'nın Dük Uzeda'nın Spagna Alanı'nda bulunan konutuna gittiği görülmüş. Sorunun bir gelişme gösteriyor olduğu anlaşılmış.

Genellikle gazete okumadığım için İspanya Tahtına kimin çıktığından hiç haberim yoktu. Oysa bu mektubu yazan kişinin bu konuyla yakından ilgilendiği pek belliydi.

Tahmin ediyorum ki bütün Roma bunun dedikodusunu yapıyordur. İspanyamızın genç Katolik Kralı II. Carlos bir vâris bırakmadan ölmek üzere. El Rey gidiyor dostum, yeryüzünden kısa ve acı dolu geçişinin bıraktığı izler giderek silikleşiyor; ama hiç kimse onun bu alabildiğine geniş Krallığının kime kalacağını bilemiyor.*

İspanya Krallığı'nın Kastilya, Aragona, Okyanus ötesi sömürgeler, koloniler ve hatta Napoli ile Sicilya'ya kadar yayıldığını biliyordum. Gerçekten de çok büyük bir toprağa sahipti.

Bizler, bizi bekleyen görevin yüceliğine layık olabilecek miyiz? Ah Silvio, Silvio! Yazın ham meyveleri arasında olgun bir kaderle karşılaştın. Ama dikkat et! Sağduyusunu hamken kopartanın, cehalet meyvesi olgun olur.

Çok şaşırmıştım: Mektupta Atto'ya neden Silvio diye hitap ediliyordu? Şu benzetmelerin anlamı neydi, Melani cehalet ve ham bir sağduyu ile mi suçlanıyordu?

Mektup gene anlamı pek gizli bir cümle ile sona eriyordu:

Lidio'ya bana sorduğu sorunun yanıtını gene veremediğimi söyleyin. O nedenini bilir.

Mektubu okumayı sürdürdüm. Buna ek olarak bir tür yapay ama ayrıntılı rapor vardı.

* Kral.

Olayların Şimdiki Durumunun Özeti

Burada karmakarışık bilgiler vardı ve son zamanlarda İspanya Tahtına çıkacak kişiyle ilgili yapılan yorumlar anlatılıyordu.

İspanya düşüşe geçti ve bugün hiç kimse Kilisenin ilk oğlu, Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralı On Dördüncü Luis'yi düşündüğü gibi Katolik Kralı geçirmiyor aklından. Ama Tanrıya şükürler olsun İspanya Hükümdarı, Kastilya'nın, Aragona'nın, Toledo'nun, Galiçya'nın, Sevilla'nın, Granada'nın, Kordoba'nın, Nursia'nın, İaen'in, Doğu Cezayir'in, Cebelitarık'ın, Kanarya Adaları'nın, Hint Adaları'nın ve ayrıca Büyük Okyanus'taki anakaranın ve adaların, Kuzeyin, Güneyin, Filipinlerin ve başka pek çok adanın, keşfedilmiş ve keşfedilecek toprakların Kralıdır. Ve Aragona Tacı aracılığıyla vârisi Valensiya, Katalonya, Napoli, Sicilya, Mayorka, Minorka ve Sardunya adalarının da tahtına oturacaktır. Elbette Milano Devleti, Brabante, Limburg, Lüksemburg, Gueldria, Fiandra Düklükleri, ve Felemenk topraklarının İspanya Kralına ait olan ya da olabilecek olan topraklarını saymaya gerek görmedik. İspanya Tahtına oturacak kişi gerçekten de dünyanın efendisi olacaktır.

Demek ki, İspanya Kralı yani mektubu yazan kişinin deyişiyle *el Rey* bir vâris bırakmadan ölüyordu ve dünyanın dört bir yanına dağılmış ve İspanya Tacını dünyanın en büyük Krallığı yapan bunca toprağın kimin yönetimine geçeceği önemli bir sorundu. Bir sonraki mektuptan öğrendiğime göre yakın zamana kadar İspanya Tahtının bir vârisi vardı: Bu Bavyera'nın Seçici Prensi Giuseppe Ferdinando akrabalık bağları nedeniyle tahta oturmayı en çok hak eden kişiydi. Ama sonra bundan bir yıl önce, Giuseppe Ferdinando da ansızın ölmüştü. Öyle beklenmedik bir ölümdü ki bu, olayın hemen ertesinde bütün Avrupa saraylarında bir zehirlenme dedikodusu yayılıvermişti.

Şimdi geriye iki varsayım kalıyordu: İspanya'nın ölümün eşiğinde olan Kralı II. Carlos ya Fransız Hükümdarı XIV. Louis'nin bir yeğenini ya da Avusturya İmparatoru I. Leopold'ün soyundan birini yerine atayabilirdi.

Ama bu iki çözüm de risk ve tereddüt barındırıyordu. İlk durumda Avrupa'nın en korkulan gücü olan Fransa, İspanya'nın dünyanın her yerindeki topraklarını kendininkilere ekleyerek Avrupa'nın ve dünyanın en büyük monarşisi haline gelecekti.

İkinci durumda, yani Carlos'un yerine bir Viyanalıyı seçmesi halinde sadece yüce V. Carlos'un kendi emri altında toplamayı başarabildiği bir imparatorluk yeniden doğacaktı. Bu imparatorluğun sınırları Viyana'dan Madrid'e, Milano'dan Sicilya'ya, Napoli'den uzak Amerika'ya kadar yayılacaktı.

Bu ikinci varsayım biraz daha akla yatkındı çünkü İspanya Kralı II. Carlos Avusturya Kralı Leopold gibi Habsburg Hanedanı'ndandı.

Mektupta bu âna dek Fransa'nın düşmanlarıyla (yani bütün öteki Avrupa ülkeleriyle) dengeyi koruyabildiği anlatılıyordu. İspanya ile arasındaki barış sağlanalı epey olmuştu. Ve İspanya ve Hollanda gibi düşmanlarıyla yaptığı anlaşmaya göre, vârisi olmadığı çoktan belli olan II. Carlos'un büyük İspanya topraklarını aralarında paylaşabileceklerdi.

Ama paylaşma anlaşması bir ay önce resmen açıklanınca İspanyollar müthiş öfkelenmişlerdi: İspanya Kralı, çarmıha gerilmiş İsa Efendimizin giysilerinin askerler tarafından parçalanmasını anımsatacak bir şekilde, öteki devletlerin kendi topraklarını paylaşmasına razı olamazdı.

Rapor şöyle sona eriyordu:

Eğer el Rey şimdi ölürse, durum iyice karışır. Paylaşma anlaşması uygulamaya konamayacak kadar zor bir hal aldı. Öte yandan Fransa, dört bir tarafının Viyana İmparatoru tarafından sarılmasını içine sindiremez. Ötekiler, yani imparator I. Leopold'den İngiltere Kralına, sapkın Hollandalı Willem Oranje'a kadar bütün Krallar da İspanya'nın tek lokmada yutulmasına izin vermezler.

Sonra şöyle bir not okudum:

Biliyorum, bugün beni bekliyordunuz ama beklenmedik bazı olaylar beni engellediyse de kucaklaşacağımız an pek yakındır. Beni yarın akşam saatlerinde bekleyin.

Bir sonraki kâğıt bir başka el yazısıyla yazılmıştı: Atto'nun deli gibi aradığım yanıtını bulmuştum işte. Tahmin ettiğim gibi Buvat özel arşiv için bir kopyasını yazmadığı için henüz mumlanarak kapatılmamıştı.

Yüce Gönüllü Madam,

Bildiğiniz gibi bu aylarda bütün ülkelerin Elçileri ve Kral Hazretleri İspanya Tahtına kimin geçeceği konusuyla derinden ve delicesine ilgilenmekteler. Herkes kulağını dört açmış, pürdikkat öteki Krallardan bir haber ya da sır öğrenme susuzluğu içinde tutuşuyor. Her şey İspanya, Fransa Elçileri ve İmparator arasında dolaşıyor; aynen Penelope ve iki talibi arasında olduğu gibi. Üç Krallık da tahta kimin çıkacağı konusunda Papanın vereceği kararı bekliyor: Fransa mı yoksa İmparatorluk mu? Sayın Papa Cenaplarının Katolik Krala öğütleri ne olacaktır? Angio Dükünü mü yoksa Arşidük Carlos'u mu seçecektir?

Durum benim için aydınlanmıştı: Roma'da İspanya İmparatorluğu'nun kaderi belirlenecekti. Elbette üç Güç de Papanm vereceği kararı kabul edecekti.

Bu soylu hanımın mektubu aslında Papanın bir görüşünü değil onun hakemliğini anlatıyordu.

Burada, Roma'da bin bir türlü girdap dönüyor. Üstelik durumu daha da karmaşık kılmak istercesine üç büyük Gücün, yani İspanya'nın, Fransa'nın ve İmparatorluğun Elçileri de bu topraklarda henüz çok yeniler. Kutsal Roma İmparatorluğu İmparatoru Majesteleri Habsburg Hanedanı'ndan Sezar I. Leopold'ün Elçisi Kont Leopold Joseph von Lamberg altı ay önce görevi devraldı.

Keskin zekâlı bir İspanyol olan Uzeda Dükü bir yıl önce geldi. Aynı şey Fransız diplomat Louis Grimaldi için de geçerlidir; Valentinois ve Monako Prensi soyundan gelen bu kişi öyle kavgacıdır ki, yararından çok zararı dokunur ve şimdiden saçma etiket kuralları yüzünden Roma'nın yarısı ile kavga etmiştir. Majesteleri onun kulağını çekmiş ve önce onu konuk eden ülke ile verimli ilişkiler kurmakla ilgilenmesini öğütlemiştir.

Bu kişinin Fransa'nın yararına işler yapabileceği pek sanılmamaktadır. Neyse ki Pek Hıristiyan Kral sadece ona güvenmek zorunda değildir.

Biz kendimizden söz edelim. Şimdi ve daima sağlığınızın yerinde olmasını umarım. Ne yazık ki kendim için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Bugün Villa Spada'ya geldiğimde başıma acayip bir kaza geldi: Bir yabancı sağ kolumu bıçaklayarak beni yaraladı.

Sözün burasında rahip durumu biraz abartarak beyaz gömle-

ğine yayılan al kandan, cerrahın bakımına nasıl kahramanca dayandığından ve benzeri duygularından söz ediyordu.

Ah, o beni delip geçen vahşi bıçak! Nasıl da boş bulundum! Ah, keşke daha dayanıklı olabilseydim! Bana saldırdılar! Hâlâ yaram sızlıyor ve inliyorum!

Atto, bu Maria'yı etkilemeye mi çalışıyordu? Mektubun tonundan onun bu hanımı baştan çıkarmaya çalıştığını sezinler gibi oldum.

Rahip Melani sözlerini sürdürerek, villanın kapısındaki muhafızlara karşın yaralandığını ama saldıran kişinin bir dilenciden başkası olmadığını, gene de organize bir saldırıya hedef olmaktan kuşkulandığını ve bu nedenle –Kardinal Fabrizio'nun yeğeninin düğününe davetli ama henüz Villa Spada'ya varmamış olan– Elçi Lamberg tarafından gelir gelmez kabul edilmeyi dileyeceğini aktarıyordu.

Ama sevgili dostum, yarayı tedavi edelim, saldırıyı değil; intikam yarayı şifalandırmaz.

Bu açıklamalar beni şaşırttı. Sfasciamonti ile yaptığım konuşmayı ona aktardığım zaman Atto'nun nasıl kuşkucu davrandığına tanık olmuştum; şimdi de Melani'nin çok kesin şüpheleri olduğunu öğreniyordum. Bana neden bundan söz etmemişti? Buvat'ya güvensizlik duyamazdı çünkü bütün mektuplarını ona kopya ettiriyordu. Yoksa güvenmediği kişi ben miydim? Bu son varsayım da bana pek inanılır görünmüyordu. O günlerde olanları kaydetmem için bana para bile ödemişti. Öte yandan Rahip Melani ile insanın hiçbir şeyden emin olamayacağını düşünmeden edemedim...

Mektup Atto Melani'nin dudaklarından ya da kaleminden döküldüğüne inanamayacağım kadar tatlı sözlerle bitiyordu.

Bir süre daha Roma kapılarında oyalanarak beni bekleteceğinizi öğrenmek bilseniz ne büyük bir ıstıraptır...

Ah zalim! Siz bir ok atsanız bile o sizin okunuzdur; ve zaten size ait olan hedefi yaralamış olursunuz! Sizin mektubunuz güzel gözlerinizin açtığı yarayı vurdu.

Kolum yeniden kanamaya başladı ve sizin kolunuza girme onurunu ve sevincini kazanana dek kanaması durmayacaktır. Bu nedenle Villa Spa-

da'ya ve bana gelmekte acele ediniz, pek sevgili dostum; yoksa vicdan azabı çekeceksiniz.

En sonunda da karşı koyulması olanaksız bu baygın ve yapışkan sözlerden sonra bir not eklenmişti.

Şimdi de Lidio'nun mutluluğunu hiçe mi sayıyorsunuz?

İşte gene bu Lidio adı çıkmıştı karşıma. Bu pek ilginç isimli yabancının kim olacağı üstünde çok durmadım: Rahip Melani'nin yazıştığı bu gizemli kişinin kim olduğunu önceden öğrenemezsem bir sonuca varmama olanak yoktu.

Maria da Villa Spada'ya gelmesi beklenen konuklardan biriydi. Ve de geç kalmıştı: Mektubu okurken rahibin yüzünde beliren kederin nedeni bu olmalıydı.

Atto'nun ona kadim bir dostu olarak seslenmesinden vardığım sonuca göre Maria belli bir yaşa gelmiş soylu bir hanımdı ve aralarında otuz yıllık dostların sözü ediliyordu. Her iki mektupta da ailesinden söz etmemişti: Sanki o da yalnız yolculuk eden biriydi. Hem yüksek sınıfa mensup hem de pek önemli bir hanım olmalı diye düşündüm, yoksa onu tek başına düğüne davet etmeye cesaret edemezdi. Yaşlıca ve yalnız hanımefendiler, dul veya değil genellikle yalnızlıklarına gömülerek kendilerini duaya verirlerdi ya da kimi zaman manastıra kapanırlardı. Toplumdan uzaklaşırlar, sevap işleri dışmda kimse onları rahatsız etmeye cesaret edemezdi. Ve bu hanım böyle bir daveti kabul ettiğine göre kendine özgü bir insan olduğu besbelliydi.

Onu tanımak, en azından kim olduğunu öğrenmek için derin bir merak duydum. Tomardaki öteki mektuplara hızla göz attım. Hepsi ondan geliyordu ve İspanya'nın taht sorunundan söz ediyordu. Maria, İspanyol olmalıydı. Ya da (benim dilimde böylesine düzgün yazdığına göre) orada oturan veya sorunlarıyla yakından ilgilenen bir İtalyandı. Her ne olursa olsun, mektuplarda gönderen kişinin kişiliği ile ilgili bilgiler gayet iyi gizlenmişti. Onun villaya gelişini beklemekten başka çarem yoktu. Ya da belli etmeden Buvat'nın ağzını aramalıydım.

Mektupların geri kalanını okumayı bir başka güne erteledim: Rahibin ve kâtibinin yokluğundan yeterince yararlanmıştım. Kendimi tehlikeye atıp yakalanmamalıydım.

* * *

Atto'nun odasında araştırma yapmadan önce kararlaştırdığım gibi, akşam yemeği olarak bir şeyler çöplenmek ve sonra da Kâhyanın hizmetine koşmak için aşağıya indim.

Rahibin odasının anahtarını yerine koyduktan sonra mutfağa doğru ilerliyordum ki, Kardinal Fabrizio Spada'nın Papalık Sarayı'nda görevli olan arabacısının çılgınlar gibi telaşla dışarı çıktığını gördüm. Sık sık villaya gelip giden Venedikli sütçü kadını görünce neler olup bittiğini sordum.

"Bir şey yok" dedi. "Kardinal Spada bugünlerde hep çok telaşlı ve öfkeli; galiba Papalık Sarayı'nda çok meşgul. Belli ki onu bunca kaygılandıran önemli bir sorun var; evet Kardinal Hazretleri sürekli keyifsiz görünüyor. Arabacısı da bu nedenle çok çalışıyor; kentle villa arasında mekik dokuyor ve bir Elçi getirip bir Kardinal götürüyor; ya da tersi. Anladığım kadarıyla Papayla ilgili bir işler dönüyor ve arabacı da bunun yorgunluğunu yaşıyor."

Dilim tutulmuştu. Kadınların gücüne hayran olmamak elde değildi: Şu basit sütçü kadın bile villanın mutfağına gire çıka benim bir günde uğraşa uğraşa edindiğim bilgiyi kapıvermişti işte. Cloridiam Romalı soylu kadınların (ve hizmetçilerinin) en çok aradığı ebelerden biri olduğundan ben de bunu bire bir gözlemlerdim: Akşamları eve döndüğünde taşıdığı haberlerle düzenli olarak bir gazete yayınlayabilirdim.

Sütçü kadın sanki düşüncelerimi okumuş gibi, "Ah, zarif hanımınıza benden selamlar götürün ve o iki minik yavrunuzu da öpün lütfen," diye ekledi. "Biliyor musunuz karınız, kocası olacak o keçiyi yola getireli beri kız kardeşimin gebeliği çok daha iyi geçiyor. Eşiniz gerçekten çok değerli bir insan!"

Biliyordum elbette; Cloridia artık yalnızca bir ebe değil, gerçek bir yol gösterici olarak da görev yapıyordu. Öyle emre amade ve yetkin bir otorite olmuştu ki her sınıftan kadın en özel ve hassas konularda onun yol gösterici ışığına gereksinme duyuyordu.

Kadının gebeliği sırasında kocanın eğitiminden bebeğin bakımına kadar her konuda aydınlatıcıydı: Gülümsemesi her an yüzünde, sözleri her an dilinin ucunda hazırdı. Öylesine becerikliydi ki çok zaman San Bartolomeo'daki Tiber Adası'nda bulunan Fatebenefratelli Hastanesi'nin asırlık duvarları arasmda çalışan ünlü *medicus* ve cerrah Baiocco onu da yardıma çağırırdı.

Hatırşinas, neşeli, sevimli, şakacı, cesur Cloridia gebeleri daima fazla sancı çekmeden doğurtacağı konusunda ikna ederdi; bunun yolunu çok iyi bildiğini ve pek çok gebe de bunu başardığını anlatarak onları rahatlatırdı. Aslında bu yalan bile olsa Platon'un *Devlet* yapıtından beri hastaları bu yolla avutmak kabul edilebilen bir durumdu.

On beş yıllık ebelik deneyiminden sonra Cloridia artık kadınlar ve onların çevreleri tarafmdan aile hakemi olarak görülüyordu.

Sütçü kadının yanından ayrıldıktan sonra hizmetlilerin akşam yemeklerini yedikleri sofranın bir ucunda kendime de yer açtım. Sessizce karnımı doyururken Atto'nun sözleri üzerine düşünme fırsatı buldum: Dünyayı daha iyi tanımak için gözünü, kulağını dört açmak ve aklını alesta tutmak gerekir demişti. Benim Cloridiamın yaptığı da bu değil miydi? Ben ise çok iyi biliyordum ki bunu beceremiyordum. Masum ve genç bir çırak olarak Donzello Hanı'nda çalıştığım günlerden beri bu konuda bir adım bile atamamıştım. O zamanlar deneyimsizdim, şimdi ise tam tersine fazlasıyla biriktirdiğim deneyim yüzünden kendimi durdurmaya çalışıyordum çünkü her gün karşılaştığım soysuzluklar beni insanlardan uzaklaştırmaya başlamıştı.

Belki de beni yeni bir Cincinnatus olmakla suçlayan karım haklıydı. Doğruydu; hafta içi tırmığımın, hafta sonu kitaplarımın üzerinde iki büklüm eğilen ben ne görüyor, ne duyuyor, ne soru soruyordum. Hatta komşularla bile yakın ilişkiler kurmamaya hatta tanışmamaya özen gösteriyordum. Öyle ki bir haber duyup da akşam eve gelip Cloridia'ya anlattığım her sefer aynı yorumu duyuyordum: "Yeni mi öğrendin? Bu çok eski bir haber; herkes biliyor."

Evet, dünyaya karşı öfkeliydim ama itiraf ederim ki ondan korkuyordum da; çünkü Kötülük nedir görmüştüm.

Ama şimdi her şey değişmişti. Rahip Melani'nin beklenmedik biçimde karşıma çıkması hayatımda yeni bir deprem yaratmıştı. Biliyorum Cloridia, Melani'nin beni tatlı sözlerle yeniden tavlamasıy-

la alay edecekti: Ama bunun ne önemi vardı ki? Onu çok seviyordum; bana bir öğrenciymişim gibi bilgiçlik tasladığında, gülerek dalga geçtiğinde de ona bayılıyordum. Kaldı ki anı defterimin bin iki yüz *scudo* değerinde olduğunu öğrendiği zaman gülemeyecekti.

Evet değişen bir şeyler vardı: Bedenim her zaman bir cüce olmuştu ve hâlâ öyleydi; ben de kendimi hem bedensel hem ruhsal olarak her zaman bir cüce olarak hissetmişsem de artık tanrısal merhametin bana bağışlamış olduğu pek az yetenekten birini gizlendiği yerden çıkarmalı ve onu kazanca çevirmeliydim. Öte yandan dolabında bulduğum Yakalıktan anladığıma göre, rahibin Tanrı korkusu yaşlandıkça daha da artmıştı.

Ben gerçekte Atto Melani'ye neler borçluydum? Sadece bende bir güvensizlik yaratmış olan hayal kırıklığımı değil zavallı hayatımın en harika olayını da ona borçluydum: Her şeyden önce Cloridia'yı onun sayesinde tanımıştım. On yedi yıl önce rahip hayatıma girip hem benim hem Donzello Hanı'nda kalanların yaşantısını altüst etmeseydi biricik karımla asla yakınlaşamazdım; o da o zamanlar içine düşmüş olduğu rezil ve yasadışı anafordan canını kurtaramazdı.

Bugün dünyanın nesnelerinin bilgisini, insanların düşüncelerinin anlamını ölçüp biçebiliyorsam, bunu da Atto'dan öğrenmiştim. Düşüncelerin anlamını çözmek aslında yürek parçalayıcı bir bilimdi ama o ürkek çıraktan gerçek bir erkek yaratabilmişti.

Akşam yemeğini bitirince bu gibi düşünceleri bir tarafa bırakıp sofradan kalkarken aklım son haberlere takıldı. Sütçü kadından aldığım bilgilerle öğrendiklerim onaylanmıştı: Rahip Melani haklıydı. Monte Cavallo'da bulunan Papalık Sarayı'nın üst katlarında önemli işler dönüyordu.

* * *

Aşçıbaşıya teşekkür edip adımımı mutfaktan dışarı attığım anda bir ses beni görevimin başına çağırdı:

"Sinyor Kuş Evinin Efendisi!"

Aslında bana ait olmayan bu sıfatla bana seslenen; tam aradığım kişiydi: Kâhya Don Paschatio Melchiorri.

Don Paschatio emrindeki herkesin sorumluluğuna ayrıcalıklı biçimde saygı gösterir ve bütün çalışanlarını sevgiyle yönetirken, görevine tumturaklı ve ciddi bir hava katmaktan hoşlanırdı. Don

Paschatio için saygı duyulması gereken ilk nitelik, kişinin görevinin adı olduğu için emrindeki herkese, sadakat ve alçakgönüllülükle hizmet ettiğimiz Spada Malikânesi'nin görkemine uygun gösterişli sıfatlar yüklerdi. İşte ben de kafesteki kuşlara giderek sıklıkla su ve yem vermeye başladığım için Kuş Evinin Efendisi olup çıkmıştım. Yakınlarda yaşayan bir çiftçi arada sırada gelip bahçelerdeki tarhları bellediği, gübrelediği, ağaçları budadığı için don Paschatio ona artık (gerçek adı) Giuseppe ile değil Budama Üstadı diye sesleniyordu. Bağcı Lorenzo Villa Spada'ya altın rengi üzümler ve güneş sarısı şaraplar sattığı için Bağ Üstadı sıfatını hak etmişti. Zamanla don Paschatio benim gibi en sıradan görevlilere gelene dek herkese bir unvan yakıştırmıştı. Don Paschatio çevrede gezinmeye başladıysa havada "Seyislerin Efendisi, günaydın!" "Satın Alma Üstadı Yardımcısı, iyi akşamlar!" gibi havalı adlar uçuşmaya başladı demektir. "Doğrama Yardımcısı Üstat; benim masamı gösterin lütfen!" Bu sıfatlar aslında ahırda çalışan, mutfağa sebze alımıyla ilgilenen ya da aşçının verdiği sebzeleri doğrayan yamaklara aitti. O bunu gösteriş olsun diye değil efendisine vermekte olduğu hizmete olan saygısından yapıyordu. Ona parmağını kes deseniz belki biraz düşünürdü ama hiç kimse soylu ve değerli Spada ailesine derin bir bağ ve sadakatle yürekten hizmet etme zevkini ve onurunu elinden alamazdı.

İşte o akşam da benim aşçıya, "Yarın görüşürüz Şef!" diyerek vedalaşmamı duyan don Paschatio bu seslenişimi fazlasıyla laubali ve sıradan bulmuştu.

"Bakın, Sinyor Kuş Evinin Efendisi!" Sesindeki tona bakılırsa beni çok müthiş bir tehlikeye karşı uyarmak ister gibiydi. "Şef, Aşçıyı, Et ve Sebzeleri Doğrayanları, Yamakları, Mutfak Hizmetlilerini ve de Satın Almacıyı yönetir."

"Don Paschatio, biliyorum, ben..."

"Söylememe izin verin Sinyor Kuş Evinin Efendisi. İyi bir Şef, Satın Almacı için listeyi hazırlamalı, alınanların yazdığı listeyle uygunluğunu denetlemeli, mutfaktan doğru Aşçının eline geçmesini sağlamalıdır. Yiyeceklerin sergilenmesi..."

"İnanın, ben yalnızca düşünmüştüm ki..." diyerek çaresizce araya girmeye çalıştım ama olmadı.

"Yiyecekler en sıradan sofrada bile bir şölen veriliyormuş gibi sergilenmelidir; bir Şef, mesleği icabı en az malzemeyi en zengin

biçimde göstermeli, en az harcamayla bir başka uzmanın iki katı harcayarak alamayacağı yiyecekleri edinerek kilerini doldurabilmelidir. Sadece emretmeyi ve yönetmeyi bilen Şefler hem kendi onurlarıyla hem Efendilerinin saygınlığıyla oynamış, mesleklerinin şanına gölge düşürmüş olanlardır. Beni dinliyor musunuz, Sinyor Kuş Evinin Efendisi?"

"Evet, don Paschatio!" dedim uysallıkla.

"Sonra, Şef pişmiş yemeklerin bozulmadan korunmasına, sofraya soğumadan tam zamanında ve yeterli sayıda gelmesine, Efendisinin ağız tadına uygun olmasına, hem tabak çanağın bulunduğu odaya hem mutfağa bir yabancının hatta ev halkından birinin girmemesine özen göstermelidir. Efendisinin tabağına konacak yemeğin en iyi kalite olması, mümkün olduğunca az elden geçmesi, yiyeceklerin bozulmaması, hatta zehirlenmemesi onun sorumluluğundadır. Sinyor Kuş Evinin Efendisi, anlayacağınız, Ev Sahibinin hayatı Şefin elindedir."

"Ne demek istediğinizi anlıyorum ama ben sadece veda etmek istemiştim..."

"Sinyor Kuş Evinin Efendisi, size anlatmaya çalıştığım üzere, vedalaşırken bile Spada evinin kurallarına uygun davranmanızı ve Şefi layık olduğu saygınlıkla selamlamanızı rica ediyorum." Sesindeki ciddiyete bakarsanız, aşçıbaşının sözlerimden çok alındığını sanabilirdiniz, oysa şu anda onun aklında bin bir türlü iş vardı.

"Size söz veriyorum Üstadım," derken onun hitap biçiminin bana da bulaştığını anladım, çünkü ben ona her zaman don Paschatio derdim.

Düğün için sürdürülen müthiş hazırlıklar yüzünden bu konuya her zaman özen gösteren don Paschatio'nun unvanlar konusunda hassasiyeti kabarmıştı.

Sonunda, "Sinyor Kuş Evinin Efendisi, bana verilen haberlerden, Sayın Kardinal Spada Hazretlerinin konukları arasında bulunan ve hizmet vermekten onur duyduğumuz yabancı bir *Cavaliere*'nin sizden hizmet almak istediğini öğrendim. Sizin dürüstlüğünüzden kuşkum olmadığı için karışmak istemem ama her zaman tezcanlı ve titiz bir kişiliğe sahip olduğunu bildiğimiz *Cavaliere* ile aranızda bir sorun baş gösterirse ya da hizmetiniz onun ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalırsa bunu kendi aranızda çözmenizi rica ediyorum."

"Bağışlayın, ama bunu nasıl öğrendiniz?" diye sordum şaşkınlıkla.

Don Paschatio, "Bu sadece bana bildirildi ve... evet, sizin sorumluluk ve nezaket dolu anlayışınızı bekliyorum," dedi.

Atto'nun o günlerde Villa Spada'da beni hizmetine alabilmek için sağa sola bahşiş dağıtması gerekmişti, belki bizzat don Paschatio da bundan sebeplenirken, rahibin isterse ne kadar cömert bir kişi olabileceğini öğrenmişti.

Bunun üzerine ona, gerek varsa, çalışmaya hazır olduğumu bildirdim.

"Elbette Sinyor Kuş Evinin Efendisi," dedi hem kırgın hem hoşnut bir ses tonuyla, "bazıları işine ihanet ettiği için şu anda sizin bana büyük yardımınız dokunacaktır."

Bana o gün öğleden sonra bazı hizmetkârların çekip gittiklerini, bu yüzden Kardinal Spada'nın yapımı için haftalar öncesinden emir verdiği tiyatronun kirişlerinin çakılmasının yarım kaldığını, işin bu nedenle zamanında tamamlanamadığını anlattı. Ben bu hizmetkârların neden yok olduklarını aslında biliyordum: İşçiler bugün bir grup köylü kıza rastlamışlar, onları yanlarına alıp biraz kırıştırmak için Porta San Pancrazio'nun dışında Quattro Venti'deki Corsini Köşkü'nün arkasındaki çayırlığa uzanmışlardı. Bu pek sıradan gerekçeyi o anda açıklamadım çünkü hem gammazlık yapmak istemiyordum hem de don Paschatio'yu daha fazla üzmeye gerek yoktu. Yüzü zaten pek solgundu. Hem çalışanları onu bir kez daha ekmiş, hem de Kardinal Spada acayip kafasını ütülemişti.

Efendisiyle konuşmasına kulak misafiri olduğumu bilmediği için bana yalan söyleyerek, "Kardinal Hazretlerine cezalandırılacak işçilerin listesini sundum," dedi. "Bu nedenle her türlü hizmette açık var. Sinyor Kuş Evinin Efendisi, bu yüce konuta, Villa Spada'ya hizmet etmekte mahir ellerinizi kullanmaya karar verirseniz, size minnettar kalırım. Şimdi uygun bir giysi, daha doğrusu bir uşak giysisi giyip Kardinal Hazretlerinin sofraya geçmek üzere olan konuklarına yiyecek ve içecek servis etmeye başlamanızı rica edeceğim. Şu anda hepsi çeşmenin çevresindeki çimlerdeler ve akşam yemeğine başlamak üzereler. Ben de çevrede olacağım. Şimdi gidip hazırlanın lütfen."

Uşak giysimi giyerken irkildiğimi söylemeliyim: Bana teslim edilen giysiler beyaz bir sarık, bir pala, ucu sivri iki pabuç, şalvar, tünik ve parlak kumaştan bir kuşaktı. Elbette söylemeye gerek yok, bütün bunlar bana üç numara büyüktü.

Ah, evet söylemeyi unuttum: Akşam yemeklerinin sunumunun egzotik bir hava taşıması için oryantal bir ortam hazırlanmıştı; bu nedenle uşaklar da böyle giyiniyorlardı. Başlığın üzerindeki sorguç bunun kesinlikle bir yeniçeri yani kudretli ve dehşetli Türk Sultanının muhafızının giysisi olduğunu gösteriyordu. Ama bu sonradan göreceklerim yanında hiçbir şeydi.

Bu pek Türk çağrışımlı giysiyi üzerime geçirdikten sonra ilk soğuk yiyecekleri servis etmek üzere iki gümüş tepsiyi yüklendim. Bunların birinde yaprakları ve çiçekleri üzerinde sunulan taze incirler vardı ve üzerlerine buz serpiştirilmişti; ötekinde ise Sicilya meyveleri yer alıyordu; uşakların gezdirdiği öteki tepsilerde; kefal havyarı, Ceneviz ezmesi, ağaçkavunu dilimleriyle süslenmiş şamfıstıklı karameller, semirsin diye iğdiş etilmiş horoz eti sürülmüş kanapeler, üç renkli hamurdan minik lokmalar, salatalar ve buzlu beyaz pastacıklar gözüme ilişti.

Büyük çardağın altından geçerken köşkten çeşmeye giden yola girdim ve buradan da sofralara ulaştım. Yürürken villaya girişe paralel tarhlarda açan hintnergislerinin, güzelavrat otlarının, zambakların ve bağın tatlı üzümlerinin baygın kokusu aklımı başımdan aldı. Neyse ki günün sıcağı akşamı kucaklamaya başlayan tatlı esintiyle hafiflemişti.

Sofraların oraya gelince, dekorasyonun hem pek sevimli hem de pek gösterişli olduğunu görerek şaşırdım. Yıldızlı gökkubbenin altında, yemyeşil çimenlerin üstündeki Türk pavyonları sanki gerçek bir Doğu sarayı kurulmuş izlenimi uyandırıyordu; oysa bunlar ahşap kirişlere sarılmış her renkten ve ipincecik dokumalarla, göz alıcı Ermeni tülleriyle yapılmıştı; sofraların öbeklenmesiyle oluşmuş pavyonların kubbelerine altın yaldız bir hilal takılmıştı. Hepsinin çevresinde gece için mangallar yakılmıştı ve bunlardan yayılan mis gibi kokular insanların düşüncelerini yumuşatıp, duygularını okşuyordu. Az ötede yapay bir çitle ayrılmış olarak daha az gösterişli sofralar kurulmuş ve Kardinallerin ve Prenslerin eşlikçileri ve yardımcıları olan kâtipler buraya yerleştirilmişti. (Buvat da

burada yerini almış, kadehine şarap doldurmaya başlamıştı bile.) Bu yüksek düzeyli insanların pek çoğu ya ilerlemiş yaşlarda olduklarından ya da gut hastalığından mustarip olduklarından yanlarında her zaman bir yardımcı ile dolaşmak zorundaydılar.

Biz uşaklar ana sofraya hizmet ediyorduk; buradaki konuklar yerlere serilen Doğu işi deve tüyü rengi halılara oturmuşlardı, çevrelerindeki yeniçeri kılıklı görevliler ter içinde ama ciddiyetle çevreyi aydınlatan meşaleleri tutuyorlardı.

Böylesi bir ihtişamın ortasında benim ve öteki uşakların taşıdığı tepsilerle akşam yemeği açılmış oluyordu. Büyük Hazlar Sahnesinin şıklığı ve görkeminden şaşkına dönmüş durumda, şu anda da Orkestra Şefi gibi bir meşalenin arkasına gizlenerek uşaklardan oluşan barış ordusunu izleyen Üstat Şefin buyrukları doğrultusunda yiyecekleri dağıtmaya başladım. En son konuğa kadar herkesin şarabı kadehine konmuştu. O anda don Paschatio'nun ve Şefin heyecandan çakmak çakmak yanan bakışlarını üzerimde hissedince pek önemli bir konuğa servis yapmakta olduğumu anladım.

"...Bunun üzerine ona bir kez daha sordum: Bu sorunu nasıl çözmeyi düşünüyorsunuz sayın Papa Cenapları? Kutsal Papamız o anda yemek yemeyi bitirmiş ve ellerini yıkıyordu. Beni şöyle yanıtladı: Daha anlamadınız mı Monsenyör? Aynen Pontius Pilatus gibi."

Sofradaki herkes kahkahaya boğuldu. Beklenmedik ve hassas görevimden ötürü o kadar heyecanlıydım ki, bu denli yüksek düzeyli kişilerin, Piskoposların oluşturduğu bir topluluktan böylesine rahat konuşma ve kahkahaların yükselmesi beni adeta felç etti. Grubun böyle neşelenmesini sağlayan Kardinal Durazzo, uzun meslek yaşantısı boyunca tanımış olduğu pek çok Papadan birinin sözlerini fesat ama nükteli sözlerle böyle anlatıyordu. Sofranın öteki ucunda oturan tek bir kişinin bu şaka karşısında kayıtsız kaldığını hatta buz gibi bir yüz ifadesi takındığını fark ettim; daha sonra bunun nedenini de öğrenecektim.

Konukların bazıları kendilerini tutamayıp öyle çok gülmüşlerdi ki gözlerinden yaşlar boşanmıştı ve şimdi yüzlerini temizlemekle uğraşıyorlardı; işte bu esnada Kardinal Durazzo şu sözleri ekledi: "Gene de gerçekten aziz bir Papa oldu; bütün zamanların en erdemli Papalarından biriydi."

Çenesine akan şarap damlalarını peçetesiyle silmeye çalışan bir başka Kardinal, "Gerçekten aziz bir kişiydi..." dedi.

Sofranın öteki başındakiler de, "Bütün Avrupa azizlik mertebesi vermek istiyor," dedi.

Bakışlarımı kaldırdığımda Üstat Şef ve don Paschiato'nun benim bakışlarımı yakalamaya, dikkatimi çekerek burnumun dibindeki bir şeyi göstermeye uğraştıklarını gördüm. Baktım: Kardinal Durazzo gözlerini bana dikmiş, bekliyordu. Az önceki kahkahalar yüzünden sersemlemiş, ona yiyecek sunmayı unutmuştum.

"Evet delikanlı, Pontius Pilatus gibi yapacağıma Efendimizin çölde yaptığı gibi yapmamı mı bekliyorsun?" deyince herkes bir kahkaha daha patlattı.

Aceleyle Kardinale ve yakınında oturanlara incir ikram ettim ama kafam bu arada gerçekten karmakarışık olmuştu. Spada evine yakışmayan, bağışlanması zor bir hata yapmış bu da yetmezmiş gibi birkaç saniye için bile olsa konukların maskarası olmuştum. Yanaklarım alev alev don Paschatio'ya yardım etmeyi önerdiğim âna lanet ettim. Bakışlarımı kaldırmaya cesaret bile edemiyordum: Don Paschatio'nun kaygı, Üstat Şefin öfke dolu bakışlarıyla karşılaşmaktan korkuyordum. Neyse ki bu akşamki asıl kutlama ve şölen değildi. Kardinal Spada'nın kendisi burada yoktu ve ancak iki gün sonra asıl kutlamalar başlarken gelecekti.

"..Yakında toparlanacağına inanmakta haklısın. En azından böyle umuluyor." Servis yapmayı sürdürürken birinin böyle dediğini duydum.

"Eh, evet, öyle umuluyor." Söylenenleri yankı gibi yineleyen bu kişinin adının Monsenyör Aldrovandi olduğunu daha sonra öğrenecektim. "Bugün geldiğim Bolonya'da bana her gün, her saat ısrarla onun sağlığına ilişkin sorular soruyorlar. Herkes çok kaygılı."

Papanın sağlığından söz edildiğini ve herkesin kendi düşüncesini söylediğini fark etmiştim.

"Umalım, umalım. Ve dua edelim; dua her şeyi çözümler." Ciddi ama söylediklerine kendisi de inanmazmış gibi konuşan kişi sonunda bir haç çıkardı.

"Roma'da ne kadar büyük iyilikler yaptı. Ripa Grande'de, San Michele Düşkünler Yurdu'nu yaptırdı, her yıl yoksullara yüz kırk bin *scudo* para dağıttı..."

Prenses Farnese söze karışarak, "Ne yazık ki Pontine Bataklıklarını kurutmayı başaramadı," dedi.

"İzin verirseniz, Pontine'de olanın ve Roma'yı basan sellerin suçlusu doğa değil; önceki Papaların düşüncesizce yok ettikleri ormanlardır; bunların en bilineni ise II. Julius ve X. Leo'dur," diyen Monsenyör Aldrovandi bu sözleriyle şu andaki Papaya söylenecek her türlü olumsuz sözü yanıtlamaya hazır olduğunu belirtir gibiydi. "Yanılmıyorsam Papa III. Paulus da ormansızlaşmaya neden olmuştu."

Bu son cümlede incelikle atılmış bir taş vardı çünkü Prenses Papa III. Paolo'nun yani gerçek adıyla Alessandro Farnese'nin soyundan geliyordu.

O da buna yanıt olarak, "Baccano Korusu'nun kesilmesinin nedeni, hırsızların ve katillerin orada barınıyor olmasıydı," dedi.

Sonradan Prens Caetani olduğunu öğreneceğim konuklardan biri, "Şimdi de Sermoneta ve Cisterna ormanlarında olduğu gibi..." dedi, "bu ormanlar kesilirse sorun çözümlenir." Onu dinleyenlerin soğuk bakışları karşısında "Elbette bunun yasal bir dayanağı da olmalıdır," diye ekledi.

Daha sonradan öğrendiğime göre Caetani Prensleri her yeni seçilen Papadan, kendi mülkleri olan bu koruları kâr amacıyla kesmek için izin isterlerdi.

Monsenyör Aldrovandi dudaklarında bir gülümsemeyle şöyle dedi: "Bence yüce Tanrıya dua edelim ki Albano Laziale bölgesindekiler gibi bütün ormanların uzun ömürleri olsun. Bu ağaçların gerçekten kesilecekleri o kötü gün sağlığımıza pek zararlı olan Avusturya'dan esen soğuk, Libya'dan esen sıcak rüzgârlardan, keşişlemelerden sığınacak yer bulamayacağız. Roma'daki halkın sağlığı artık korunmasız kalacak."

Caetani gözünü bile kırpmadan bu sözleri sineye çekmek zorunda kaldı.

"Antik Roma zamanında çevrede bir tek bataklık bile yoktu," Aldrovandi kendinden emin sözlerini sürdürüyordu, "güney rüzgârlarını tutan del Mare Ormanı, XIII. Gregorius tarafından dirliğe zenginlik katma amacıyla kestirilmişti ama bunun sonucunda Roma ve çevresinin havasına büyük zarar verdi."

Borghese ailesinin bir üyesiyle evli olduğu için soyu bu büyük Papaya dayanan Prenses Rossano hemen söze karışarak, "Şunu

söyleyebilirim ki, Papa V. Paulus, Orsini ailesinin Palo ve Cerveteri makilerini kesmesini önlemek için elinden geleni yaptı."

"XII. Innocentius Cenapları yıllardan beri yeşillikleri özellikle de Nettuno, Terracina ve Conca makilerini korumak için genelgeler yayınlayıp durur. Bolonyalılarla Ferraralılar aralarında kavga edip durmasalar, Romagna bölgesinde de düzen sağlayabilirdi. Yeni Anzio limanını bitirememesinin nedeni de finansman eksikliğidir çünkü o halkının parasını ölçüsüzce harcamaktan kaçınmıştır. Bütün zorluklara karşın gene de büyük sorunları hiçbir zaman göz ardı etmemiştir. Yılın 25 Mart günü değil de 1 Ocak günü başlamasına karar veren de o olmadı mı?"

Yanında oturanla derin bir dedikoduya dalmış olanlar dışındakilerde, genel bir onaylama sesi dolaştı.

"Tor di Nona Tiyatrosu'nu yıktırmakla yazık etti." Bu sözler az önce Kardinal Durazzo'nun şakasına gülmeyen *Cavaliere*'ye aitti.

Şu âna dek ağzından çıkan bütün övgüleri sanki Papanın ölüm haberini vermeye yönelik bilgiler gibi aktardığını fark etmeyen Monsenyör Aldrovandi Papaya yönelik ilk eleştiri akınını durdurmayı başarmıştı ama Roma'nın en parlak tiyatrolarından birini kamuoyunun tepkisine karşın yıkma eleştirisini duymazdan gelmişti; yanındaki iskemlede oturan kişiye dönerek ötekilere sırtını dönmeyi yeğlemişti.

Ona hizmet ederken, iki hanımefendinin şöyle fısıldadığını duydum: "Kardinal Spinola di Santa Cecilia'yı gördünüz mü?"

"Ah, görmez miyim?!" diye kıs kıs güldü öteki. "Kardinaller Meclisi yaklaştıkça ayağındaki gut iyileşmiş gibi davranıyor. Hiçbir şeyi kaçırmamak için bir çocuk gibi ortalıkta geziniyor. Onun yaşındaki birinin bu akşam burada böyle yemesi içmesi eğlenmesi..."

"Spada'nın baş dostudur ama ikisi de bunu gizlemeye çalışıyor."

"Biliyorum, biliyorum."

"Kardinal Albani daha görünmedi mi?"

"İki gün sonra düğüne gelecek; söylentilere göre acil olarak Papalığın bir mektubunu hazırlıyormuş."

Yemek sofrası at nalı biçiminde hazırlanmıştı. Masanın diğer tarafının sonuna geldiğimde yüz çizgileri son derece aşina birine servis yaptım; onun kim olduğunu tam çıkartacaktım ki, tepsiyi taşımakta olan kolumda sert ve etkili bir darbe hissettim. İşte bu

felaketim oldu. Sola yığılan incirler, yaprakları ve buzla beraber az önce servis yaptığım yaşlı kişinin yüzüne ve giysilerine döküldü. Tepsi kırık bir çan gibi gümbürdeyerek yere düştü. Gülme ve kızma arasında değişen genel bir uğultu ortalıkta dolaştı. Bu sırada zavallı soylu adam üzerine düşen incirleri temizlerken panik içinde çevreme bakındım. Don Paschatio ve Şefe ve bütün konuklara bunun benim suçum olmadığını, servis yapmakta olduğum konuğun tepsiye vurduğunu nasıl açıklayabilirdim? Pişmanlık içinde konuğa bakarken ona söyleyecek hiçbir sözüm olmadığının bilincindeydim; çünkü hizmetkâr her zaman suçludur. Ancak o anda konuğu tanıyabildim. Bu Atto idi.

Hemen ama vasat bir ceza aldım. Beş dakika sonra elimde bir tepsi değil, yemek yiyenleri gündüz gibi aydınlatan o çok büyük, çok ağır ve çok sıcak meşalelerden birini tutuyordum. Göğsümü şişirerek, yerimden kımıldamadan bütün bir akşam yemeği boyunca canlı şamdan olarak dikilecektim. Rahip Melani'ye öfke kusuyordum; neden bu acımasız hareketi yaptığını, ceza almamı neden istediğini ve Villa Spada'da halihazırda sahip olduğum ve ileride de sürdüreceğim işimi neden tehlikeye attığını bir türlü anlayamıyordum. Yemek devam ederken boşu boşuna onun gözlerini yakalamaya çalışıyordum; zaten tam arkasında durduğum için ensesinden başka bir şey göremiyordum.

Korkuluk gibi dikilmekte zorlanıyordum: Yemek henüz başladığı için sabırlı olmalıydım. Sıcak yiyeceklerin ilk yarısı henüz servis edilmişti: Sütle çırpılmış yumurtalı çorba, tereyağı, ağaçkavunu dilimleri, balkabağı ve tarçın; çiçekler, otlar, karabiber ve bademli limon sosu ile sunulan haşlanmış mersinbalığı başı.

Meşalenin verdiği sıcaklık dayanılır gibi değildi ve başımdaki sarığın altından sel gibi ter akıyordu. Kaçak hizmetliler, köylü kızlar ile cilveleşmek için kaçmakla pek iyi yapmışlar diye düşünüyordum. Gene de derinden derine don Paschatio'ya asla ihanet edemeyeceğimi ve onu böyle zor günlerde yalnız bırakamayacağımı biliyordum.

Bu kımıltısız ve kızgın işkencede tek avuntum, benimle bu çileyi paylaşan öteki yedi arkadaşımdı; ellerinde meşale öylece duruyorlar ve yapabilecekleri tek şeyi yapıp oradaki Kardinalleri ve Pek Soylu Kişileri seyrediyorlardı. Sofranın çevresinde bana düşen yer pek özellikliydi; bunu az sonra anlatmaya çalışacağım.

Tam cezama razı olmuştum ki Atto ansızın bana doğru döndü.

"Baksana delikanlı; bu benim oturduğum yer pek karanlık; kendimi mağarada sanıyorum. Şu elindeki meşaleyle bana biraz yaklaşabilir misin?" Bunu söylerken yüzünde öyle ekşi bir ifade, sesinde öyle bir ton vardı ki, herkes ona bütünüyle yabancı herhangi bir uşak olduğumu düşünebilirdi.

Söylediğini yapmaktan başka çarem yoktu: Masaya daha yaklaşarak, masanın pekâlâ aydınlık olan o köşesini daha da ışıklandırdım.

Atto'nun kafasından kim bilir neler geçiyordu? Bana neden önce o hareketi yapmıştı ve şimdi de işkence ediyordu?

Bu arada yemek yiyen konuklar önemsiz konularda daldan dala atlayarak çene çalıyorlardı. Her zaman kimin ne anlattığını anlayamıyordum çünkü benim bulunduğum köşeden konukların sadece bir bölümünü görebiliyordum; zaten kımıldamadığım için başka türlüsü olanaksızdı. Zaten o akşam konukların seslerine ve yüzlerine henüz aşina değildim. (Sonraki günlerde hemen hepsini iyice tanıdım.)

"... Bağışlayın Monsenyör ama tüfeği ancak tazılardan sorumlu kişi taşıyabilir."

"Evet Ekselansları ama söylememe izin verirseniz, bunu uşağınıza ya da üzenginizi tutan kişiye de taşıtabilirsiniz."

"Pekâlâ. Sonra?"

"Dediğim gibi yabandomuzu korkaksa, açık alanda dövüşmeye cesaret edemez ve tüfek ile vurabilirsiniz. Bir zamanlar ava pek meraklı olan Caetaniler böyle yaparlardı."

"Öyle mi? Peki şu Prens Peretti için ne söyleyeceksiniz bakalım!"

"Hepinizden beni bağışlamanızı diliyorum ve rica ederim üzerinize alınmayın ama Bracciano Dükünü bu işe karıştırmasak iyi olur!" Bunu söyleyen adı geçen Dükün dul eşi Prenses Orsini idi.

"Siz herhalde Prens Odescalchi'den söz etmek istemiştiniz" dedi ince ve buz gibi soğuk bir ses. Ona baktım. Bu, Papayı Pontius Pilatus ile karşılaştıran Kardinal Durazzo'nun esprisine gülmeyen kişiydi.

Soğuk hava birkaç saniye sofranın üzerine asılı kaldı. Prenses Orsini, ailesine ait varlıkların iyi anılarını korumak telaşında, iflas sonucunda Orsini'lerin topraklarının büyük bölümünün Prens Li-

vio Odescalchi'ye satıldığını ve böylece hem toprakların, hem üzerindeki mülklerin sahibiyle birlikte ad değiştirdiğini unutmuş olmalıydı.

Prenses, karşısındaki kişiye, aralarında akrabalık ya da arkadaşlık ilişkisi olan kişilere yapıldığı üzere, "Haklısınız, kuzen" diye hitap ederek şöyle dedi: "Ve şimdi Sizin evinizin adını taşıyor olmaları büyük bir mutluluk."

Demek ki Prensese karşı çıkan kişi rahmetli Papa XI. Innocentius'un yeğeni don Livio Odescalchi idi. Kardinal Durazzo'nun az önce keyifle anlattığı anekdot demek ki bu Papaya aitti ve bu nedenle büyük zenginliğini amcasına borçlu olan Prens Odescalchi pek soğuk davranmıştı. Nihayet on yedi yıl önce Donzello Hanı'nda hakkında insanın tüylerini ürpertecek şeyler öğrendiğim Papanın yeğenini görüyordum. O anıları zihnimden kovaladım; onlar hem karımm hem de zavallı kayınpederimin fazlasıyla canını yakmışlardı.

O akşam, don Livio'nun Tor di Nona Tiyatrosu'nda bir locaya sahip olduğunu ama şimdiki Papa burayı yıktırdığı için artık oraya gidemediğini de öğrendim. İşte bu gece Monsenyör Aldrovandi'yi bu konu üzerinde sıkıştırmasının nedeni buydu.

"Efestos'un ocağı adına, oğlum ensemi yaktın. Biraz geri gitsene."

Atto bir kez daha arkasını dönerek beni haşlamıştı ve neredeyse eliyle itekleyerek beni ondan uzakta ve başka bir noktada durmaya zorlamıştı. Beni iki kez uyarınca yerimi değiştirmiş ve böylece masanın bir ucundan ötekine gitmiştim.

Yemek, benim gibi bu ortamlara son derece yabancı olan birinin bile fark edebileceği üzere son derece rahat ve samimi bir düzeyde ilerliyordu. Ancak arada bir büyük ailelerin arasındaki o yüksek dinsel hiyerarşiye bağlı olarak ince ama zehirli oklar fırlatılıyor ve bir gurur savaşı yaşanıyordu. Ama bu Kardinaller ve Prenslerin uymak zorunda oldukları katı protokol; burada senli benli bir havaya bürünmüştü; bunun nedeni seçilmiş yerin ve buranın döşenmesinin getirdiği keyifli hava olabilirdi. "Hepinizden özür dileyerek, bir an sessizlik rica ediyorum! Siz değerli konuklarımızın bildiği üzere şu an aramızda olmayan ve ağır devlet görevleri sebebiyle Roma'da bulunan Kardinal Spada onuruna kadeh kaldırmak istiyorum." Bunu söyleyen Roma Valisi Monsenyör

Pallavicini idi. "O bu akşam konuklarına babalık değilse de amcalık yapmam için benden ricada bulundu."

Konuklar hep bir ağızdan bu sözlere gülüştüler.

"Onu görür görmez," diye sözlerini sürdürdü Pallavicini, "önce siyasi yeteneklerinden ötürü kendisini kutlayacağım, sonra da bizi İspanyol ya da Fransız tarzı sofralarla değil de dört bir tarafımızı Osmanlılarla çevirip ağırladığı için ona minnetlerimi bildireceğim."

Bir başka neşeli uğultu yükseldi.

"Bu durum bize Hıristiyanların ortak kaderini anımsatıyor." Pallavicini tatlı tatlı konuşurken arada bir Yüce Osmanlı Kapısının pek yakın dostu olan Pek Hıristiyan Kralın olağanüstü *a latere** Elçisi Kardinal d'Estrees'e bakıyordu.

D'Estrees hazırcevaplıkla Viyana İmparatorluğu'nun müttefikleri olarak Katolik olmalarına karşın sapkınlık yolunu seçen Hollandalıları ve İngilizleri ima ederek, "Ve sapkınlık düşmanlarının," dedi.

Birisinin pek yüksek bir ses tonuyla tıslar gibi, "Kapı'dan fazla söz etmeye gelmez, yoksa D'Estrees çekip gider," dediğini duydum.

Hiçbir şeyi kaçırmayan Kardinal Durazzo'nun "Sakin ol, sakin ol, böyle şeyler söyleme," dediğini duydum. "Yeniçerilerden biri önce bana incir ikram etmek istemedi, şimdi de sapkınlardan söz edildiğini duyunca meşaleyle beni ateşe vermeye çalışıyor."

Sofrada yeniden müthiş bir kahkaha patladı; Kardinalin bir bahtsızlık sonucu incirleri üzerine devirmemden söz ettiğini anlayınca yüzüme hiçbir şey duymamış gibi bir ifade verip, meşalemi daha da dik tutmaya çalıştım.

Sofrada benzeri siyasi tartışmaların olacağını tahmin eden Kardinal Spada'nın son derece temkinli bir kişi olarak önceden pek çok önlem aldığını don Paschatio'dan öğrenmiştim. Sözgelişi birinin meyveyi İspanyol tarzı ya da Fransız tarzı soymaya kalkmasını önlemek için bütün meyveler soyularak sunuluyordu.

Elbette birkaç yıldır beylerin kiminin İspanyol kiminin Fransız modasına göre giyindiğini görme tehlikesiyle karşı karşıya değildik çünkü Versaielles Sarayı'nın ihtişamından sonra Pek Hıristiyan Kral gibi giyinmek çok moda olmuştu. Ama gene de giysilerin bazı ayrıntılarından ipuçları elde edilebiliyordu: Uzun ceketlerin ceplerine konan mendiller (İspanyollar sağa, Fransızlar sola takıyordu);

* Papa soyundan danışman yardımcısı

çoraplar (Fransızlar beyaz, İspanyollar kırmızı giyiyordu) belirgin işaretler olduğu için Rahip Melani o akşam her zamanki kırmızı rahip giysisinin yerine beyazlar giyinmişti.

Hanımefendilerin işaretleri de yakalarına taktıkları minik bir demet çiçek oluyordu; *Guelfe*'ye (İspanyol partileri) ait olanlar sağ göğüslerine, *Ghibelline* (Fransa yanlısı) olanlar ise sol göğüslerine minicik demetler iliştiriyorlardı. Ama en büyük kaza kurulacak sofranın şu ya da bu tarafın geleneklerine göre hazırlanmasıydı; özellikle çatal ve bıçakların yerleştirilmeleriyle konukların siyasi görüşlerine önemli göndermeler yapılabilirdi. İşte bu nedenle alışılageldik yollardan sapılarak o güne dek hiç denenmemiş bir tarza başvurulmuştu: Bıçaklar, çatallar ve kaşıklar boylamasına bardakların içine sokulmuştu. Bu konukları gerçekten pek şaşırtmıştı ama gereksiz tartışmaları da önlemişti.

"... Av köpekleri ise başka bir konudur..." Bunu söyleyen Kardinalin başında Fransız tarzı pek gösterişli bir peruk vardı.

"Öyle mi diyorsunuz?"

"Söylemem şu ki, Prens Peretti'nin bir zamanlar altmış tane av köpeği vardı ve yazları onları uzaklara gönderirdi; böylece hem köpeklerin sıcaktan bunalmasını önler, hem de kendi tasarruf ederdi."

Köpeklerle ava çıkmanın nimetlerinden söz eden, kocaman peruğunun gölgesinde kalarak konuşan Kardinal Santa Croce idi.

"Parasal sorunları olduğunu bu biçimde herkese anımsatmasına gerek yoktu." Pek yakınımda oturan genç bir din adamı, söyleşinin minik gruplara dağılmasından yararlanarak hemen yanında oturan kişiye böyle söyledi.

Öteki de gülerek, "Eh, Santa Croce* de çarmıha gerildi," dedi, "şöhretiyle birlikte dili de uzadı ve içinde kalması gereken sözler yerlere dökülmeye başladı."

Bunları söyleyen, henüz adını bilemediğim bir Kardinaldi; kederli bir havası olmasına karşın iştahla önündekileri silip süpürüyordu.

Gene talih bana dostluğunu gösterdi de (ya da daha sonra açıklayacağım bir başka etken) o anda hizmetkârlardan biri bu Kardinale yaklaşarak bir pusula verdi.

* Croce: Haç- çarmıh.

"Sayın Kardinalim, Ekselansları Spinola Hazretleri için bir mektup var."

"Acaba Spinola di Santa Cecilia için mi, yoksa yeğenim Spinola di San Cesareo için mi? Aslında Ripetta başkanı Spinola için de olabilir. Bu akşam üçümüz de buradayız!"

Hizmetkâr ne yanıt vereceğini bilemeden sustu.

"Üstat Kâhya bu mektubun Ekselansları Kardinal Spinola için olduğunu söyledi bana."

"O halde ben olabilirim. Ver bakalım."

Pusulayı açmasıyla kapaması bir oldu.

"Bunu hemen şu karşıda oturan Kardinal Spinola di San Cesareo'ya teslim et. Gördün mü bak; şurada oturan."

Onun yanında oturan kişi başını yeniden tabağına döndürdü ve yemek yemeyi sürdürdü ama Spinola di Santa Cecilia (şimdi onun kimliği tam olarak belirginleşmişti) onu yeniden söyleşiye davet ederek: "Biliyor musun? Şu Kâhya olacak şapşal, yeğenim Spinola di San Cesareo'ya gelen pusulayı bana yollatmış," dedi.

Bu sözler yanındakinin pek ilgisini çekmişe benziyordu: "Ah, öyle mi?"

Pusulada şöyle yazıyordu: "Yarın şafakta üçünüz de tekneye binin. A'yı ben uyarırım."

"A mı? O da kim?"

"Ben ne bileyim. Belli ki tekneye binmekten hoşlanan biri ama teknenin batmayacağını umarım." Spinola bunu söylerken kikirdiyordu.

Konuklar gecenin çok ilerleyen saatlerinde sofradan kalktılar. Ben bitkin düşmüştüm: Saatlerdir taşımakta olduğum meşalenin ateşi yüzünden yüzümün yarısı alev alev yanıyordu ve bütün bedenim ter içinde kalmıştı. Biz ışık tutanlar son konuk oradan ayrılana dek yerimizde kalmak zorundaydık. İşte bu nedenle açıklama istemek için yanıp tutuşmama karşın bir türlü Atto'ya yanaşamadım. Onun yanında Buvat ile uzaklaşmasını seyrederken hizmetkârlar sofralara dizilmiş mumları söndürmeye başlamışlardı. Rahip gözünün ucuyla bile bana bakmamıştı.

* * *

Tavan arasındaki hizmetkârlar yatakhanesine vardığımda o kadar yorgundum ki düşünmeye bile halim kalmamıştı. Arkadaşlarımın horultusu kaygımı körüklüyordu: Rahip şimdiye dek görülmemiş biçimde bana kötü davranmıştı. Artık hiçbir şey anlamaz olmuştum. Hem kafam karışmış hem umutsuzluğa kapılmıştım.

Yeniden Melani ile işbirliği yapmayı kabul etmekle bağışlanamaz bir hata yapmış olmaktan ötürü korkuyordum. Kendimi olayların akışına kaptırmıştım oysa biraz zaman isteyip düşünmeliydim. Hatta neden olmasın, onu bir süre deneyebilirdim. Oysa tek bir gün içinde Atto hiçbir şey olmamış gibi hayatımın orta yerine bir bomba gibi düşmüştü. Ne var ki kendimi tutamayıp paraya tamah etmiştim...

Soyundum ve boş bulduğum yataklardan birine kıvrılıp derin ve rüyasız bir uykuya daldım.

"....Şölen yüzünden hırpalamışlar onu."

"Nerede olmuş?"

"Coronari Sokağı'nda. Dört, beş kişi yolunu kesmiş ve neyi var neyi yoksa soymuşlar adamı."

Az ötemde heyecanla konuşan iki kişi uykumu bölmüştü. Hizmetkârlardan ikisi çirkin bir saldırıdan söz ediyorlardı.

"Ne iş yapıyormuş adamcağız?"

"Ciltçiymiş.

* * *

Bu haberi alır almaz soluk soluğa koşuşturmam sandığım ve umduğum yararı sağlamadı.

Servis merdivenlerinden yuvarlana yuvarlana indim ve Rahip Melani'nin odasının kapısını vurdum; o çoktan savaş baltalarını kuşanmıştı bile. Ben onu yatakta bulacağımı sanırken, elleri mürekkep lekesi içinde, kâğıtlarına gömülmüştü bile. Belli ki henüz bir mektup kaleme almıştı. Derin düşüncelere dalmış gözlerle ve altüst olmuş bir suratla beni selamladı.

"Size kötü bir olayı haber vermek için geldim."

"Biliyorum. Ciltçi Haver öldü."

Şaşkınlık içinde, "Nereden öğrendiniz?" diye sordum.

"Peki sen nereden öğrendin?"

"Şimdi iki uşağın aralarında konuştuklarını duydum."

"Demek benim kaynaklarım seninkinden daha iyi. Şu Sfasciamonti denen muhafız az önce buradaydı. Bana o söyledi."

"Bu saatte mi?"

Rahip beni yanıtlama lütfunu göstermeden, "Ben de Buvat'yı gönderip seni çağırtacaktım," dedi. "Aşağıdaki ahırda o muhafızla randevumuz var."

"Bu olayın, bugün sizin uğradınız saldırıyla bir ilgisi olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

"Bak gördün mü sen de aynı şeyi düşünüyorsun. Öyle olmasa gecenin bir yarısında buraya koşmazdın," dedi Atto karşılık olarak.

Tek söz etmeden üçümüz birlikte ahıra indik; Sfasciamonti iki atın çektiği üstü açık bir servis arabasına binmiş bizi bekliyordu. Bizim dışımızda bir de arabacı vardı.

Arabacı atları ahırdan çıkarıp arkamızdan kapıyı kapatırken muhafızımız pek heyecanlanmış, "Bin patlama adına," deyip duruyordu. "Sanırım şöyle oldu. Zavallı Haver'in yatağı dükkânının üst kısmındaymış. Gece üç ya da dört kişi içeriye girmişler; bazıları daha fazla sayıda olduklarını söylüyor. İçeriye nasıl girdikleri anlaşılamadı. Kapı zorlanmamış. Zavallıcığın elini ayağını bağlayıp, ağzına da bir yün parçası tıkmışlar. Sonra dört bir yanı karıştırmışlar. Ne kadar parası varsa alıp kaçmışlar. Kim bilir ne kadar zaman sonra ağzındaki bezi çıkarıp bağırmaya başlamış. Sonra da şoka girmiş. Çok korkmuş tabii. Komşularına başına gelenleri anlatırken fenalaşmış. Doktor yetişip geldiğinde ölüsünü bulmuş."

"Yaralanmış mı ki?" diye sordum.

"Cesedini görmedim çünkü benden önce başka muhafızlar olay yerine koşmuş. Şimdi adamlarımdan biri bilgi topluyor."

"Biz olay yerine mi gidiyoruz?" diye sordum bu sefer de.

"Neredeyse," dedi rahip, "çok yakınına gidiyoruz."

Coronari Sokağı'nın az ötesindeki Fiammetta Alanı'nda durduk. Gecenin karanlığı ay ışığıyla biraz aydınlanıyordu. Serin ve latif bir hava vardı. Sfasciamonti arabadan inip bize beklememizi söyledi. Çevremize bakındık ama tek bir canlı bile görmedik. Sonra arabasının tepesinde giden bir bostancı gördük. Çok geçmeden bir ıslık hepimizi yerinden sıçrattı.

Bu bir kapının girişine gizlenen Sfasciamonti idi; kendi gizlen-

mişti ama koca göbeği meydandaydı. Koluyla bizi yanma çağırıyordu. Ona yaklaştık.

Ona yaklaşmamızla bizi zorla karanlık ve nemli girintiye çekince, "Hey, yavaş biraz!" dedik.

Muhafız iyice içeriye gizlenerek ve sırtını kapının kapalı kanadına yapıştırarak, "Şşşşt," dedi.

"İki Cerreto'lu sizi gözetliyor. Beni görünce saklandılar, belki de kaçmışlardır. Kontrol etmeliyim."

"Bizi mi gözetliyorlardı?" dedi Atto kaygıyla.

"Sessiz olun! İşte şuradalar!" Sfasciamonti kapının açık kanatları arasında kalan incecik yerden dışarıya bakmamızı söyledi.

Soluğumuzu tuttuk. Boynumuzu dikkatle uzatınca sokaktan geçmekte olan ve üzeri inanılmaz derecede yırtık pırtık, sefil perişan iki ihtiyar gördük.

"Sersemin tekisin Sfasciamonti!" Atto rahatlayarak derin bir soluk aldı. "Bir ayakları çukurda olan şu tipler mi izliyor bizi?"

"Cerreto'lular insanı belli etmeden izlerler. Gizlenirler," dedi bizim muhafız gözünü bile kırpmadan.

"Tamam," dedi Rahip Melani onun sözünü keserek, "sana söylediğim o kişiyle konuştun mu?"

"Her şey yolunda, hay yüz tüfek tepmesi adına!" Sfasciamonti kendi acayip küfürlerinden birini daha ederek bizi rahatlatmaya çalışıyordu.

Burası Coronari Sokağı'nı kesen ve ciltçinin dükkânının bir blok ötesinde bulunan bir yerdi. Olayı incelemekle görevli muhafızların çevrede dolaşıyor olma olasılıkları nedeniyle hem Atto hem de Sfasciamonti bin bir dalavere çevirdiler ve zar zor dükkâna varabildik. Neyse ki karanlık niyetimize yardımcı oluyordu.

"Neden gizleniyoruz Sinyor Atto? Bizim bu cinayetle hiçbir ilgimiz yok ki!"

Melani beni yanıtlamadı.

Sfasciamonti, Fiammetta Alanı'ndan çıkıp San Salvatore in Lauro Alanı'na doğru yürürken, "Cinayeti soruşturan yargıç iki yeni muhafız görevlendirdi. Onları tanımıyorum," dedi.

Ponte Mahallesi'nin ara sokaklarından geçerken Buvat önce yerde uyuyan, üstü başı yırtık tarikat üyesi din adamlarına, sonra üst üste dizilmiş sandıklara ve nihayet ertesi sabah kuracakları Pazarı beklerken yerde uyuyan köylülerin sepetlerine takıldı. Ku-

maşların ve kapakların altından marul, suteresi, taze peynir görünüyordu.

Randevumuz meraklı gözlerden uzak bir çelenkçinin dükkânındaydı. Yüzü kırışık usta bizi saygıyla karşıladı, uzun zamandır tanırmış gibi Atto'yu selamladı ve bizi dükkânın arka kısmına aldı. Pek serin olan bu odada tahta ve kemik, kısa ve uzun her renk ve tonda tespihler maharetle dizilmiş, duvarlara asılmış ya da masanın üzerine serilmişti. Tespih ustası bir çekmeceyi açtı.

"İşte buyurun." İçinde minik bir tablo olduğunu tahmin ettiğim lacivert kadife keseyi gene saygıyla Atto'ya uzattı.

Bunu söyledikten sonra da tespihçiyle Sfasciamonti dükkânın arkasında gözden kayboldular. Atto, yaklaşması için Buvat'ya işaret etti.

Anlamıyordum. Ciltçinin ölümü bizi neden bu kadar aceleyle bu kutsal eşyalarla dolu dükkâna sürüklemişti; acaba duvara asmak için bir aziz resmi mi satın alacaktık? Bu iki olayı birbirine bağlayamıyordum.

Atto ne düşündüğümü sezinleyerek beni bir kolumdan tuttu ve açıklama yapma zamanının geldiğine karar verdi.

"Bu sabah ciltçiyle kitapçığı buraya, bu dürüst kişinin dükkânına teslim etmesi konusunda anlaşmıştım."

Demek ki ustanın Melani'ye teslim ettiği kesenin içinde bir resim değil, rahibin hakkında söz etmekten bunca kaçındığı o gizemli kitapçık vardı.

"Bu çelenk ustasını iyi tanırım; ne zaman ihtiyaç duysam bana yardımcı olur ve ona güvenebileceğimi bilirim." Bir çelenk ustasının ona ne gibi yararları dokunduğuna ya da kitabın içeriğine ilişkin bir açıklamayla beni aydınlatmamıştı gene.

"Ciltçi genellikle dükkânında oturmadığı için, onu buradan teslim almamın daha kolay olacağını düşünmüştüm" diyerek sözlerine devam etti. "Zaten ciltleme parasını önceden ödemiştim. Çok da iyi yapmışım. Yoksa şimdi kitapçığımı ele geçirebilmek için bin türlü soru soran muhafızlarla uğraşmak zorunda kalacaktım: Yok ciltçiyi tanıyor muyum, onunla ne zamandan beri ve ne ilişkilerim vardı... İşin yoksa onlara da zavallı Haver ile konuşurken yabancının tekinin koluma bir bıçak darbesi vurduğunu anlat! Bana asla inanmayacaklardı: Ne gibi sorular sorabileceklerini de tahmin ediyorum: Nasıl oluyor da tam o anda bıçaklanıyordum; bu iki olay arasında mut-

laka bir ilişki olduğunu düşüneceklerdi. Sizin Roma'da işiniz ne diyecek, bir sürü şey soracaklardı. Boş verelim bunları çocuğum...."

Sonra Atto onunla gitmem için işaret etti. Çıkışa değil, az önce Sfasciamonti ile ustanın girdikleri iç bölüme yöneldi.

Arkada elli yaşlarında bir kadın vardı ve inanılmaz eski ve bakımsız bir masanın başında oturuyordu. Sfasciamonti ve çelenk ustasıyla konuşuyordu; Buvat ise yarı uykulu onları dinliyordu. Atto içeriye girince onun soylu bir kişi olduğunu anlayan kadın saygıyla ayağa kalktı.

"Bitirdiniz mi?" diye sordu Melani.

Muhafız ve Buvat evet dediler.

"O kadın, zavallı Haver'in bitişiğinde oturuyormuş." Dükkândan ayrılıp, San Salvatore in Lauro Alanı'nı ardımızda bırakırken Sfasciamonti bize öğrendiklerini aktardı. "Her şeyi pencereden görmüş. Birinin seslenerek Haver'in kapısına vurduğunu duymuş. Çok merhametli biri olduğunu bildiğim adamcağız kapıyı açmış, iki tip daha belirince kapamak istemiş ama başaramamış. Yarım saat sonra kapıdan çıkarlarken ellerinde bir sürü kâğıt ve ciltlenmiş kitap varmış."

Atto, "Zavallı Haver. Zavallı aptal," şeklinde bir yorum yaptı.

Ben, Atto'ya bakarak, "İyi ama kâğıtları neden almışlar, anlayamadım," diye sordum.

Suratı kapkara olan Sfasciamonti kendi yorumunu getirerek, "Ortalıkta Cerreto'lular varken, hiçbir şey anlaşılmaz."

Atto bu sözlerden biraz bıktığını belli ederek, "Onların gene sizin dilencileriniz olduğundan nasıl bu kadar eminsiniz?" dedi.

"Deneyim. Ortaya biri çıkınca, yani şu koşarak gelen ve sizi yaralayan, arkadan mutlaka devamı gelir." Sfasciamonti'nin yüzü pek ciddiydi.

Atto ansızın durdu ve üçlünün tutuklanmasıyla ilgilendi.

"Tanrı aşkına neden söz ediyorsun? Sfasciamonti, senin bu yarım ağız yaptığın açıklamalarla bir yere varamayız. Bana baştan sona şu şartalanların ne olduklarını bir anlatsan!"

Sfasciamonti onu uysallıkla düzeltti: "Bir Cerreto'lu."

Bundan emindi. Bunu asla kabul etmezdi ama Atto Melani daha o zamandan korku yılanının ayak bileklerinden karnına kadar tırmanmakta olduğunu hissediyordu.

Sfasciamonti'nin söz ettiği acayip tiplerden biriyle karşılaşmış ve bıçak darbesi yemiş olduğunun farkındaydı; kolu hâlâ acıyordu ve hareketlerini engelliyordu. Sonra da o sırada konuşmakta olduğu ciltçi aynı akşam dükkânında öldürülmüştü. Kendi kitapçığını ciltlemesi için o zavallı adamcağızı seçmişti çünkü. Böylesi rastlantılar hiç kimsenin hoşuna gitmezdi.

"Her şeyden önce şunu bilmek isterim," diyen rahibin ruhuna işlemiş sabırsızlığı, yaşlı uzuvlarının yorgunluğuyla mücadele ediyordu ve bu nedenle ayrıca öfkeliydi: "Onlar kendi hesaplarına mı çalışıyorlar, yoksa birileri tarafından mı görevlendiriliyorlar? Ve kim tarafından?"

"Bunu keşfetmek bu kadar kolay mı sanıyorsunuz? Cerreto'luların olduğu yerde her zaman pek acayip işler olur. Hatta sadece *acayip* işler olur."

Bunun üzerine bizim muhafız öğrenebildiği kadarıyla bu Cerreto'luların kökenini ve bu topluluğun gizemli doğasını anlatmaya başladı.

"Cerreto'lular. Kötü insanlar. Roma'dan kaçarak saklanmış oldukları Umbria bölgesindeki Cerreto'dan gelirler. Bunlar din adamlarıydı ama üstleri olan rahipler tarafından kovulmuşlardı."

Açıklamanın devamından anladığına göre Cerreto'ya yerleşen Cerreto'lular kendilerine yeni bir başrahip seçmişler. O da bunları zekâlarına göre gruplara, türlere, tarikatlara ayırmış: *Bianti, Felsi, Affrati, Falsi Bordoni, Accattosi, Affarfanti, Accapponi, Alacrimanti, Ascioni, Accadenti, Cagnabaldi, Mutuatori, Attremanti, Admiracti, Acconi, Attarantati, Apezzenti, Cocchini, Spectini, Iucchi, Falpatori, Affarinati, Alampadati, Reliquarii, Paulani, Alacerbanti, Calicidarii, Lotori, Crociarii, Compatrizanti, Affamiglioli, Vergognosi, Morghigeni, Testatori....*

"Bütün bu adları nasıl anımsıyorsunuz?"

"Bu da benim mesleğim..."

Aynı zamanda *Pitocchi* de denen *Biantiler* Papaların ya da Piskoposların mühürlerini taklit etmişler ve günahları bağışlama iznini kazandıklarını söyleyip böbürlenirler ve saf insanlardan avuç avuç altın alıp karşılığında onları Araf ve Cehennemden kurtarabileceklerini, her türlü günahlarından arındırabileceklerini söylerlermiş.

"*Felsi*'lere böyle denir, çünkü sahtekârdırlar; kâhin olduklarını söyleyerek köylerdeki gariban insanları kandırırlar; kutsal ruhla dolu olduklarını iddia ederek para karşılığında onlara gelecekleri-

ni söyleme numarası yaparlar. *Affrati*'ler sahte din adamlarıdır, asla böyle bir eğitim almamışlardır ama ülkeyi baştan başa dolaşıp kutsal ayinler yaparlar, sadaka toplarlar, günahların bağışlanması için sadaka vermeye zorlarlar ve bütün paraları ceplerine atarlar. *Falsi Bordoni*'ler yalancı hacılardır; Kutsal Topraklara, Roma'ya, San Giacomo di Galizia'ya ya da Lourdes Meryemi'ne gitmek için para dilenirler. *Attaccosi*'ler kardeşlerinin ya da akrabalarının Türklerin eline esir düştüğünü ve onları kurtarmak için paraya ihtiyaç duyduklarını söyleyerek dilenirler ama bu da doğru değildir. *Affarfanti*'lere gelince...."

"Bir dakika: Cerreto'lular bütün bunları yapıyorlarsa, neden kimse onları durdurmuyor?" dedi Atto.

"Çünkü tanınmıyorlar. Tarikatlara ayrılmış olduklarından kimse onların kaç tür olduklarını, nerelerde bulunduklarını bilmez."

"Bunlar sizin söylediğiniz gibi birer tarikat mı yoksa bayağı namussuzlar çetesi mi?"

"Her ikisi de. Aslen namussuzlar: Ama gizli ritüelleri ile aralarında sadakat ve kardeşlik yeminleri ediyorlar. Bu nedenle içlerinden biri yakalansa bile, ötekiler onun asla konuşmayacağından emindirler. Yoksa bir lanete uğrar. En azından onlar buna inanırlar."

"Ne gibi ritüelleri var?"

"Tam olarak bilinmiyor. Herhalde kara ayinler, kan kardeşlikleri gibi şeyler. Ama bunları gören olmadı. Bu gibi ayinlerini kent dışında ıssız yerlerde yapıyorlar: Terk edilmiş evlerde, yıkılmış kiliselerde..."

"Roma'da bunlardan çok mu var?"

"Zaten *özellikle* Roma'da çok var."

"Neden?"

"Çünkü Papa burada. Papanın olduğu yerde para olur. Bir de kandırılabilecek hacılar var. Hele şimdi Jübile Yılı ya, para ve hacı bolluğu var."

Atto, "Hiçbir Papa bu tarikatlara karşı dinsel bir yaptırım uygulamadı mı?" diye sordu.

"Bir tarikatın –ya da bir suçlu grubunun– yasaklanması için varlığının tam olarak bilinmesi gerekir" dedi Sfasciamonti. "Suçları belirlenir, üyelerin adları ve kimlikleri bilinir. Ne olduğu anlaşılamayan, adı ve evi bilinmeyen çapulculardan oluşan bir öbek insana ne denebilir ki?"

Atto sessizce bunu kabul etti ve düşünceli bir biçimde çenesini kaşıdı.

Arabamıza döndüğümüzde güneş doğmak üzereydi. Sfasciamonti bizden ayrıldı.

"Daha sonra Villa Spada'ya geleceğim. Şimdi evime uğramalıyım. Annem beni bekler. Bugün ona erzak götürme günüm. Zamanında gitmezsem meraklanır."

* * *

"Şimdi siz ikiniz benim için bir şey yapacaksınız."

Ben şaşkınlıkla, "Beraber mi?" derken, Buvat ile birbirimize baktık. Sfasciamonti'den henüz ayrılmıştık. Rahip Melani Villa Spada'ya dönmek üzere arabaya yerleşmişti ve biz binmeden kapısını kapatmıştı bile.

Yanıt olarak hiç de aydınlatıcı olmayan bir biçimde, "Siz şimdilik burada kalacaksınız," dedi.

Sonra bana kapalı ve mühürlenmiş bir mektup verdi. Bunu hemen tanıdım: Bu *o* mektuptu; gizemli Maria'ya yanıt olarak yazılan mektup.

Buvat ve ben cılız bir sesle, "Ama Sinyor Atto," diye karşı koymaya çalıştık çünkü yeni bir gün doğmadan biraz dinlenmek istiyorduk.

"Sonra. Şimdi gidin. Mektubu Buvat teslim edecek." Sonra bana dönerek, "Tek başına olacak," dedi ve ekledi: "Senin giysilerin pek uygun değil. Zaman geçirmeden sana yeni bir giysi armağan etmeliyim. Şimdi nereye gideceğinizi açıklayayım. Buvat'ya anlatırsam boşuna nefes tüketmiş olurum."

"Israr etmeme izin verin lütfen," diye karşı çıktım.

Sonra da hemen zarfın üstündeki adı okudum:

Pek Saygıdeğer Madam Connetablesse Colonna

Düşünceler zihnimin içinde uçuştular ve hangisine öncelik tanıyacağımı bilemedim: Eve gidip dinlenmeye (ve huzursuz edici son olaylar üzerine düşünmeye) can atıyordum ama aynı zaman-

da Atto ile gizli gizli yazışan ve villaya gelmesi beklenen gizemli Maria'nın kimliği bana açık ediliyordu.

Yüce Madam Connetablesse Colonna: Bu adı biliyordum. Avrupa'nın en eski ve en soylu ailelerinden birinin soyundan gelen Romalı Prens ve Connetable Lorenzo Onofrio Colonna'nın adını duymayan yoktu. Prens on yıl kadar önce ölmüştü ve bu şahıs da onun dul eşi olmalıydı.

Atto, oflayarak, "Tamam, dinleyelim bakalım," dedi; benim ısrarlarıma dayanamamıştı. "Ne istiyorsun?"

O anda rahibin yüzündeki sabırsız ifadenin sanki ansızın bir şey düşünmüş ya da anımsamışçasına hayret ifadesiyle yer değiştirdiğini fark ettim.

"Ne aptalım! Gel otur oğlum." Arabanın kapısını açtı ve beni hemen içeriye aldı. "Elbette konuşmamız gerekiyor. Haydi anlat bakalım her şeyi. Hatta, umuyorum, gecenin herhangi bir yarısında dinlenme dakikalarından çalarak, duyduğun şeylerle ilgili bana bir rapor yazmışsındır." Bunu söylerken dünyanın en doğal sözünü ediyormuş gibiydi; bütün geceyi birlikte Roma sokaklarında geçirdiğimizi unutmuş gibiydi.

"Ne duyması? Nerede?"

"Doğru ya! Dün akşamki yemekte zoraki bir meşale turu attırarak seni Kardinal Spinola'nın arkasına yolladım ya. Haydi söyle bakalım; neler dedi?"

Soluksuz kaldım. Atto bir önceki akşam sofranın karanlık olduğunu söyleyerek beni yanına çağırdığını sonra da ateşin ensesini yaktığı bahanesiyle sofranın öteki ucuna iteklediğini itiraf ediyordu işte. Hepsi de bu değildi: Rahip bütün bu numaraları ben konukların sözlerini dinleyeyim diye yapmıştı!

"Aslına bakarsanız Sinyor Atto, o konuşmaların hangisinin, kimi ilgilendireceğini bilemiyorum. Demek istediğim, boş ve havai sözler edildi."

"Boş sözler mi? Kutsal Roma Kilisesi'nden bir Kardinalin tek bir sözü bile boş değildir oğlum; her biri bir anlam yüklüdür. Evet sen onların sıradan sözler olduğunu düşünebilirsin ve bunda sana katılabilirim de ama gene de ben onların ağzından çıkan her sözün ilginç olduğunu düşünürüm."

"Söylediğiniz gibi olabilir ama ben... Şey, sanırım bir konuşma özellikle ilgimi çekti..."

Sonra ona iki Kardinal Spinola arasında yaşanan karışıklığı anlattım; Kardinal Spinola'lardan birine teslim edilmesi gereken pusulanın yanlışlıkla aynı adı taşıyan öteki Kardinale verildiğini ve içeriğini aktardım.

"Pusulada şöyle yazıyordu: Yarın güneş doğarken üçünüz de tekneye binin. Ben A'yı uyarırım."

Atto, düşünceye dalarak sustu. Sonra şu yorumu yaptı.

"İlginç olabilir. Gerçekten çok ilginç." Derin bir düşünceye daldığından bakan ama görmeyen gözlerini yolda bekleyen Buvat'ya dikmişti.

"Ne demek istiyorsunuz?"

Bir an daha sustu. Gözlerini gözbebeklerime sabitlemişti ama aslında zihniyle gelecekteki olayların içinden bir ok gibi hızla geçip gitmekte olduğu anlaşılıyordu.

Sonunda sırtıma bir şaplak atarak, "Bir dâhi olduğumu!" dedi. "Meşale numarasıyla seni doğru kişilerin; zırvalara gülen, fazla konuşan kişilerin yanına gönderen bu Rahip Melani gerçekten dâhi!"

Ona boş boş baktım. Onlarla geçmiş olaylar arasında bağlantı kurmuştu ama ben bunları bilmiyordum; o gelecekteki olayları da şimdi gözlerinin önünde canlandırırken benim gözlerimin önünde yalnızca bir sis vardı.

Ellerini ovuşturarak, "Yakında bizim de tekneye binme sıramız gelecek," derken sanki bu önemli âna hazırlanır gibiydi.

"Bu arada gidip şu mektubu teslim edin haydi." Melani sözü uzatmadan arabanın kapısını açtı ve beni indiriverdi. "Her şeyin bir zamanı var."

8 Temmuz 1700
İkinci Gün

Birkaç dakika sonra Atto'nun arabası daracık yolların karanlığında gözden kaybolurken Buvat ve ben sokağın ortasında kalakalmıştık. Zihnimde düşünceler birbirini eziyordu. (Bir süredir Atto ile gizlice haberleştiğini anladığım ve nihayet kimliğini de öğrenmiş olduğum pek gizemli ve pek soylu) Connetablesse Colonna şimdi Roma'da mıydı? Rahip mektubu Marzio Alanı'ndaki Santa Maria Manastırı'na teslim etmemi söylemişti. İlginçti: Aynı Maria son mektubunda Roma yakınlarında olduğunu ve bir gün içinde villada olacağını yazmamış mıydı?

Masmavi gökyüzü alev alev yanan yeni bir güne dönmüştü. Yürüyüşümü zorlaştıran bu boğucu sıcak değil, oyalanarak ilerleyen Buvat'nın kararsız adımlarıydı. Burnunu yukarı dikmiş yürürken arada bir duruyor ve hayranlıkla bir kubbeyi, bir çan kulesini ya da sıradan bir tuğla duvarı inceliyordu.

Sonunda sessizliğimi bozmaya karar verdim:

"Mektubu kimin ellerine teslim edeceğimizi biliyor musunuz?"

"Ah, elbette Connetablesse'in kendine değil. Ona çok bağlı olan genç bir rahibeye vereceğiz. Biliyor musunuz, teyzesi başrahibe olduğu için Connetablesse Colonna gençliğinin bir bölümünü burada geçirmişti."

"Prenses Rahip Melani'yi tanıyor tabii."

"Tanıyor mu?" Buvat bu soruma pek güldü; alay ettiğimi sanmış olmalıydı.

Birkaç saniye sustum.

Sonra, "Onu iyi tanıdığını mı ima ediyorsunuz?" dedim.

"Sen Connetablesse Colonna'nın kim olduğunu biliyor musun?"

"Eh, anımsadığım kadarıyla... Yanılmıyorsam Connetable Colonna'nın eşiydi. O da on yıl kadar önce ölmüştü."

"Prenses Colonna," diye düzeltti beni Buvat, "daha da önce Fransa ve İtalya'nın şanı, büyük devlet adamı, zarif siyasetçi Kardinal Mazarin'in yeğeniydi."

Yıllar önce benim de çok iyi bildiğim bu konuyu şimdi öğrendiklerime bağlayamadığım için utanarak, "Doğru ya..." diye geveledim.

Sonra da bu bocalamadan kurtulmak için, "Şimdi de," diye devam ettim, "Rahip Melani adına gizlilik içinde bu mektubu teslim etmeye gidiyoruz."

"Elbette," dedi Buvat, "Maria Mancini Roma'da ama kimliğini gizliyor."

"Maria Mancini mi?"

"Bu onun vaftiz adıdır. O aslında bu adın telaffuz edildiğini duymaktan nefret eder çünkü soyluluk taşımaz. Rahip çok heyecanlı olmalı. O ve Prenses görüşmeyeli çok uzun zaman oluyor. Eh, gerçekten de uzun bir zaman."

"Uzun bir zaman mı? Ne kadar uzun?"

"Otuz yıl."

İşte şimdi bu gizemli Maria'nın, daha fısıldarken Atto'nun dudaklarını yakıp kavuran adm kim olduğu belli oldu diye yineliyordum. Prens Lorenzo Onofrio Colonna ile yıllar önce evlenen ve fazlasıyla özgür davranışları yüzünden inatçı ve tutarsız bir hanım olarak ün salan bu kişi aynı niteliklerini yıllar sonra da koruyordu. Ben elbette bu bilgileri kulaktan kulağa aktarılan söylentilerden biliyordum çünkü o yıllarda henüz bebektim.

Nasıl olmuş da Atto, Buvat ve bana teslim ettiği bu mektubu kime yazdığını açıklamamıştı? Aralarında nasıl bir ilişki vardı? Gizlice okuduğum mektuplardan buna ilişkin bir ipucu yakalayamamıştım; ancak belli ki ikisini de yakından ilgilendiren şu İspanya Tahtına kimin geçeceği konusunu yakalayabilmiştim. Birbiri üstüne yığılan bu sorulara kafa yormayı şimdilik ertelemeliydim çünkü hedefimize varmıştık.

Marzio Alanı'ndaki Santa Maria rahibeleri manastırının kapısında duruyorduk. Giriş kapısına vurduktan sonra Buvat rahibe Caterina'ya elden özel bir mektup teslim etmemiz gerektiğini söyledi ve mektubu gösterdi. Ben Atto'nun buyruklarına uyarak kenara çekildim. Birkaç dakika bekledikten sonra giriş kapısında bir başka rahibe belirdi.

"Rahibe Maria henüz gelmedi." Bu sözleri aceleyle söyledikten sonra Buvat'nın elindeki mektubu kaptığı gibi ağır kapıyı yüzümüze kapadı.

Buvat ve ben şaşkınlıkla birbirimize baktık.

Sonunda esrarı aydınlatmıştık: Rahip Melani ve Connetablesse arasındaki yazışmanın gizliliği, mektupların manastırdan alınıp verilmesine dayanıyordu ama Maria henüz gelmemişti (zaten manastıra değil, bu kez doğrudan Villa Spada'ya gelecekti). İletişimin gizli kalmasını rahibelerin alabildiğine ağzı sıkı olmasına borçluydular.

Sonra Monte Cavallo'da bulunan Rospigliosi Malikânesi'ne uğradık; ben sokakta beklerken Buvat bir önceki gün Villa Spada'ya gelmeden unuttuğu ayakkabılarını almak üzere yukarı çıktı. Ben de bu arada Quirinale Tepesi'nde bir şaheser olarak yükselen yapının heybetinin ve güzelliğinin tadını çıkarma fırsatı buldum. Okuduklarıma göre sarayın bezemeleri çok gösterişliydi, kat kat bahçeleri ve bu bahçelerde süslü keyif köşkleri vardı.

Dönüş yolunda Melani'nin kâtibi gene çevredeki manzarayı seyrede seyrede yürüdüğü için anayoldan ayrılıp durduk. Anayola her çıkışımızda yönünü şaşırarak geldiğimiz tarafa sapıyor, zaman kaybettiriyordu.

Kendi dalgınlığını ve benim onu doğru yola sokma çabamı asla fark etmeyerek her seferinde, "Şuradan gitmeyecek miydik?" diye soruyordu.

O anda, Atto'nun bana kâtibini tanıştırırken sözünü ettiği bir kusurunu anımsadım. Belki de şimdi bunu kullanmanın zamanı gelmişti. Kafası bu kadar dağınık olduğuna göre, onu istediğim yöne çekebilir, istediğim yere götürebilirdim.

Jübile için kente inmiş pek çok zavallının satış yapmaya çalıştığı ara sokakların birine girdik. Birkaç dakika sonra bugünlerde her tarafta karşımıza çıkan birbirinden çok farklı ama aynı zamanda birbirinin eşi pek çok insan tarafından çevrildik: Bunlar, bağırsak gaz-

larını emici toz, fitillerin sonsuza dek yanmasını sağlayan şap tortusu, porsuk ağacı yağı, fare öldürmek için kireç hamuru, karanlıkta görmeye yarayan gözlükler gibi şeyler satmaya çalışıyorlardı. Bir de mucizevi tipler vardı ki, bunlar ellerinin arasında cesurca tarantulalar, timsahlar, hintkertenkeleleri, armadillolar tutuyorlardı. Kimisi arada sırada korkulu taklalar atarak ip üstünde dans ediyor ya da ellerinin üstünde yürüyor, kimisi saçlarıyla ağırlıklar taşıyor, yüzlerini sıvılaştırılmış kurşunla yıkıyor, keskin bıçaklarla burnunu kestiriyor, ağzından metrelerce uzunlukta ip çıkarıyordu.

Sokakta ansızın düzgün giyimli kibar beylerden oluşmuş bir grup belirdi; yanlarında kendileri gibi hoş bayanlar vardı ve hep birlikte bir komedi sahneleyeceklerini söylediler.

Çocuklar, kadınlar, meraklılar, uzun burunlular, aylaklar, geçerken laf atanlar, kötü kötü söylenen ama gene de gözlerini sahneden alamayan ihtiyarlar bir anda aktörlerin çevresini sarıverdiler. Aktörler nereden bulup çıkardılarsa ortaya bir paravan açtılar ve el çabukluğuyla bir sahne kuruverdiler. Grubun en sevimli kadını sahneye çıktı ve komedyenlerden birinin çaldığı gitar eşliğinde şarkı söylemeye başladı. Önce karışık halk şarkıları söyleyince zaten bu bedava gösteriye çekilen kalabalığın sayısında artış oldu. Şarkı fash bitince halk tiyatronun başlamasını beklerken sahneye grubun en yaşlısı çıktı ve cebinden çıkardığı minik bir şişeciğin içindeki kara tozun harika bir ilaç, mucizevi bir buluş olduğunu söyleyerek övgüler düzmeye başladı. Seyircilerden bazıları homurdanmaya başladı çünkü bu komedyenlerin aslında şarlatan, bu ihtiyarın da onların başı olduğunu söylemeye başladı. Gene de insanların büyük çoğunluğu bu açıklamaları dikkatle dinledi: Bu toz büyülü bir özden başka bir şey değildi ve sahibini ânında zengin etme gücünü taşıyordu. Ama iyi bir zeytinyağına katılırsa harika bir uyuz ilacı, kedi pisliğine karıştırılırsa da şifalı bir yakı oluyordu.

Oradan geçerken bu etkileyici konuşmayı heyecanla dinleyen birkaç saf çiftçi hemen ilk şişeleri satın aldılar; biz de neredeyse bütün sokağı kaplayan bu pis kokulu kalabalıktan sıyrılarak kendi yolumuza koyulduk ve yeniden anayola çıktık.

Bir meyhanenin önünden geçerken sanki o anda aklıma gelmişçesine bir öneride bulundum.

"Uyuyarak dinlenemediğimize göre belki ruhunuzu başka türlü dinlendirmek istersiniz," dedim ve adımlarımı yavaşlattım.

Gözlerini gene bir çan kulesine dikmiş olan Buvat kararsızlıkla, "Eh, bilmem.." dedi.

Sonra meyhanenin tabelasını gördü ve içeride neşelenmiş insanların seslerini, kadeh şıkırtılarını duyunca, ses tonu değişti:

"Evet, lanet olsun; elbette isterim."

Kahvaltı olarak yanımda getirdiğim simidimi bir kadeh kırmızı şaraba batırırken, Buvat benim merakımı gidermeye karar verdi nihayet Connetablesse'in hayatı üzerine bana bilgi kırıntıları akıtmaya başladı.

"Ölmeden önceki son on yıl içinde, yani Fransa'daki iktidarının son yıllarında Kardinal Mazarin Roma ve Paris'ten akrabalarını çağırttı: Bunlar iki kız kardeşi ve yedi yeğeniydi. Bu yedi kız evlendirilecekti.

"Kardinalin birinci kardeşinin kızları Anna Maria ve Laura Martinozzi Conti Prensi ve Modena Dükü ile evlendirildiler. Bundan daha iyi iki evlilik düşünülemezdi. Ama Kardinalin elinde kalan kızların koca bulmaları o kadar kolay olmayacaktı: Bunlar öteki kız kardeşinin kızları yani Mancini kardeşlerdi: Ortensia, Marianna, Laura, Olimpia ve Maria.

"Bunlar şımarık ve kurnaz, fesat ama sevimli kızlardı ve onların gelişiyle sarayda ikiz ve birbirinin yansıması duyguların uyanması bir oldu: Kadınların nefreti ve erkeklerin aşkı. Kimileri onları küçümseyerek Mazarinette diye adlandırırdı.

"Ama bu Mazarinette kızları baştan çıkarma kadehlerinde hem masumiyet hem kötücüllük; hem saflık hem yüzsüzlük, hem gençlik hem deneyim, temkin ve cüret nektarlarını karıştırmayı iyi biliyorlardı. Her kim ki bu kadehlerden bir yudum alıyordu, tutkuların dinmeyen ve doğru ilmiyle yoğrularak kızların egemenliğine giriyordu.

"Buna karşın (ya da onların hırslı hedefleri yüzünden) Kardinal Hazretleri zamanla onlara doğru bir koca bulmayı başardı. Laura oldukça kısa bir sürede Mercoeur Düküyle nikâhlandı. Marianna, Bouillon Düküyle evlendi. Ortensia'nın kısmetine Meilleraye Markisi, Olimpia'nınkine de Soissons Dükü düştü. Hiç kimsenin ummayacağı kadar uygun evlilikler yapılmış oldu. Paris'e gelmeden önce bu Romalı kızlar birer hiçtiler. Oysa şimdi her biri Richelieu, IV. Henry soyundan gelen mavi kanlı prenslerle evlenerek, Kontes, düşes olmuşlar, büyük servetlere konmuşlardı. Anneleri

yani Mazarin'in kız kardeşi de Roma aristokrasisine aittiler, ama bunların yanında onlarınki aristokrasi kırıntısı sayılırdı."

"Elbette Mancini ailesinin asaleti çok eskilere dayanır," diyerek Buvat durumu düzeltti, "onların ailesi 1000 yılından öncesine dayanır ama böylesine soylu ailelerde görülen türden bir refaha sahip değildiler. Onların soyadından bunu anlamak mümkündür: Martinozzi, Mancini..." Buvat bu adları *ozzi* ve *ini*'leri vurgulayarak söyledikten sonra, "Herkes bunların soyluluk taşıyan adlar olduğunu anlar," diye ekledi.

Kızların yaradılışlarına karşın Mazarinette evliliklerinin hepsi fazla zorluk çıkmadan düzenlenmiş ve kutlanmış; kızlardan sadece bir tanesi dayısı Kardinal Mazarin'e dağlar kadar sorun yaratmıştı: Bu da Maria idi.

Paris'e geldiğinde on dört yaşındaydı ve genç Kral Louis ondan tam bir yaş büyüktü. Dayısının yanına saraya yerleştiğinde gördüğü ihtişam ve şaşaa kızın aklını başından aldı; zaten halkın, Kardinalin yaşadığı görkem yüzünden ayaklandığı yıllar... Başlangıçta Ana Kraliçe Avusturyalı Anne, Mazarin'in tüm yeğenlerine yaptığı gibi sanki kendi kanındanmış gibi ona da tatlılıkla yaklaştı ve öyle davrandı.

"Günün birinde Mancini'lerin annesi ağır bir hastalıkla yatağa düştü; Majesteleri belli aralıklarla hastayı ziyaret ediyordu. Oraya her gelişinde; Maria'yı annesinin yanında görüyordu. Elbette başlangıçta sadece nezaket sözleri söyleniyordu: Validenizin rahatsızlığı beni gerçekten pek üzüyor *et coetera, et coetera..**; Ah, Majesteleri bu kederli halime karşın sizin sözleriniz beni pek onurlandırdı." Buvat bu iki kişinin karşılıklı konuşmalarını kadın ve erkek seslerini taklit ederek aktarıyordu.

Sonunda Maria'nın annesi öldü ve cenaze günü genç kızın Hükümdarla yakın ve özgürce konuşması dikkat çekti ve bu ikilinin annenin sağlığında olduğu günlere oranla daha yakınlaşmış oldukları anlaşıldı.

Maria'nın annesinin cenazesinin defnedildiği akşam Saray'da sahneye konan balenin adı adeta bir kehanet taşıyordu: *L'amour Malade.*** Gençliğinde hep yaptığı gibi Louis de danslara katılıyordu. Louvre'un büyük salonunda, bütün Saray halkının önünde

* vesaire vesaire.
** Ölümcül Aşk.

Louis'nin prens dansları sonraki on *entrées*'nin girişini oluşturdu; bunların her biri bitap düşen Tanrının şifa bulması için bir çareyi temsil ediyordu.

Saray mensuplarından pek çoğu Louis'nin o geceki dansında her zamankinden daha hızlı, soluğunun daha uzun, adımlarının daha geniş, bakışının daha kararlı ve anlam yüklü olduğunu fark etti; sanki gözle görünmeyen bir güç ona dayanak olurken, kulağına hasta Aşkın şifa bulması ve sonunda zafer kazanması için gerekli devayı fısıldıyordu.

Saraylılar ve Saraya gelip giden soylu yaşıtları Krala gerçek bir dostlukla yaklaşamıyordu. Çok kibirliydi, gülümserken ciddi, emrederken fazla güler yüzlüydü.

Onunla zaman geçiren genç hanımlar utanmaktan ve huzursuzluk çekmekten kurtulamıyor, formalitelerin, reveransların koruyucu pelerinine sığınmaktan başka çare bulamıyorlardı.

Louis'den korkmayan bir tek Maria idi. Bütün öteki kızlar Kralın önünde korkudan (ya da seçilme arzusundan) titrerlerken, genç İtalyan kızı o fesat aşk cilvelerini herhangi bir çocuğa göstereceği rahatlıkla sergileyebiliyordu.

Kral topluluk içindeyken çok soğuk ve mesafeliydi: Yalnız onun yanındayken buzları eriyordu ve kimi zaman kendi bile farkına varmadan kayıtsızlık maskesinin yerini arzu maskesi alıyordu. Bu kıza bütünüyle açılmak ve onunla yakınlaşmak istiyordu ama etiket kuralları bunu engelliyordu; o da sonunda kekelemeye, saçmalamaya, gevelemeye başlıyordu.

"Majestelerini gören bazı kişiler," diyordu Buvat, "gece uykuya dalmadan önce küçük ama katlanılmaz izlenimlerin anıları yüzünden işkence çektiğini, Maria'nın sinsi esprilerinden biriyle önce neşelendiğini ama sonra acıyla kıvrandığını anımsayınca yastığını ısırdığını, çünkü böyle anlarda hem Krallığına yakışan soyluluğu hem de 'Sizi seviyorum' deme fırsatını elden kaçırdığı için kıvrandığını anlatıyorlardı."

Olaylar bir başka hastalık yüzünden yeniden alevlenir. 1658 yılında, Calais'de bir dizi yolculuk ve pek zahmetli teftiş ve belki de insanın ruh durumunu etkileyen kötü havalar yüzünden Louis ağır biçimde hastalanır. Ateşi çok yüksektir ve bir türlü düşmez, birkaç hafta boyunca Paris halkı Kralının sağlığı için korkar. Bir

kasaba hekiminin sanatı sayesinde Louis sonunda iyileşir. Tekrar Paris'e döndüğünde Sarayda dolaşan bir dedikodu hemen kulağına fısıldanır: Bütün kentte onun için en fazla gözyaşı döken gözler, adını en çok yakaran ağız, iyileşmesi için dua ederken gökyüzüne en çok uzanan eller bir kişiye aittir: Bu da elbette Maria'dır.

Açık açık söylemek yerine (hiç kimse bir Krala böyle davranamaz) Maria, Louis'ye iradesinin dışında ama son derece güçlü bir Elçi yollamıştır. Bu bütün Saray halkıdır; fısıltılar Kralın kulağına ulaşır: "O seni seviyor ve sen bunu biliyorsun."

Sonraki aylarda Saray halkı Fontainebleau'ya taşınır; hükümetin dizginlerini elinde tutan Mazarin genç Kralı her gün bambaşka eğlencelerle oyalama yoluna gider: Araba gezintileri, komediler, konserler, su üzerinde gezintiler birbirini izler. Ve arabasının, çıplak topraklarda ya da çimenlerde bıraktığı izler her sefer Maria'nın arabasının izleriyle birbirine karışır. Birbirlerini sürekli olarak ararlar ve sürekli birbirleriyle karşılaşırlar.

Sonunda Buvat'nın sözünü keserek, "Bir soru sormama izin verir misiniz?" dedim. "Bütün bu ayrıntıları nasıl bu kadar iyi bilebiliyorsunuz? Bunlar kırk yıl önceki olaylar."

Buvat, "Rahip Melani bu olayı herkesten iyi bilir," demekle yetindi.

"Ah, evet. Size de, bana yaptığı gibi bütün o dönemi anlatmış," dedim özellikle abartarak. "Hani şu Kardinal Mazarin ve Fouquet için özel işler yaptığı dönem."

Melani'nin geçmişinde yer alan bu iki sır dolu adı özellikle telaffuz etmiştim: (Bana on yedi yıl önce açıklandığı üzere) Pek Hıristiyan Kralın sürekli zulmettiği Fransa'nın Ekonomi Bakanı Fouquet ile dostluğu vardı ve (başkalarından öğrendiğim üzere) Atto, Mazarin hizmetinde casusluk yapmıştı.

Buvat'nın gözlerinde bir şaşkınlık kıvılcımı çaktığını fark ettim. Belki de Rahip Melani'nin bana en büyük gizlerini açıkladığını ve benim onun için çok özel kişilerden biri olduğumu düşünmüştü.

"O halde sana şunu da anlatmıştır," diyerek sesini bir ton alçaltti ve devam etti: "Aslında Maria'ya çılgın gibi âşık olan kişi kendiymiş ama elbette aralarında hiçbir şey yaşanmamış; Devlet mantığı Kralı, İspanya Prensesi ile evlenmeye zorlayınca Maria Paris'ten ayrılmış ve Roma'ya gelerek Prens Connetable Colonna ile

evlenmiş. Melani de kısa süre sonra Roma'ya gelince Maria ile görüşmeyi sürdürmüşler. Ve gördüğün gibi hâlâ yazışırlar: Rahip onu asla unutamamıştır."

Kadehimi dudaklarıma yaklaştırdım ve uzunca süren bir yudum aldım; niyetim yüzümü örtmek, şaşkınlığımı gizlemekti.

Atto'nun hayatına ait perde arkası olayları yakından biliyormuşum numarasını Buvat'ya yutturmuştum ve şimdi o da benimle özgürce konuşabiliyordu. Aslında bütün bu olayları ilk kez onun ağzından duyduğumu ona belli etmemeliydim.

Demek ki Atto Maria'ya âşıktı ama o da genç Fransa Kralı ile cilveleşiyordu. Villa Spada'da ona gelen mektubu teslim ettiğim andaki iç çekişlerinin anlamını şimdi anlayabiliyordum.

Bir simit daha ısmarlarken, on yedi yıl önce Atto ile tanıştığım döneme ait uzak bir söyleşiyi anımsadım: Bu söyleşi çalışmakta olduğum handa kalan kişiler arasında geçmişti. Ve o zaman Atto'nun, Mazarin'in Kralın deli gibi âşık olduğu ve evlenmek için can attığı yeğenlerinden birinin sırdaşı olduğu söylenirdi. Şimdi Mazarin'in yeğeninin kim olduğunu öğrenmiştim.

Ansızın içinde bulunduğumuz meyhanelerde sıkça rastlanan bir sahneye tanık olmak zorunda kaldık. Dört dilenci sadaka dilenmek üzere içeri girince hem meyhanecinin hem de müşterilerin tepesi attı. Davetsiz konuklardan biri hemen yanımızda oturan iki gençle ağız dalaşına başladı ve az sonra bu dalaşmaya dönüştü. Öyle ki biz de bu kavgaya karışmamak için oradan çekildik. Saldırganlar, meyhanenin müşterileri, sahibi, garsonları, hepimiz ayakta ve sıkışık halde duruyorduk. Dövüşürken bizim masamızın üzerine devrildiler ve az daha şarap sürahimizi kıracaklardı.

Neyse ki az sonra kargaşa dindi, dilencilerin çıktığını, sürahimizin yerinde durduğunu gördük ve taburelerimize yeniden oturduk. Meyhanecinin Jübile zamanında Roma'ya doluşan bu asalaklara epeyce homurdandığını işittim.

Buvat'nın ağzından laf kapabilmek umuduyla, "Evet, Melani'nin Maria Mancini'ye deli gibi âşık olduğunu ben de biliyordum," dedim.

"Öyle âşıktı ki, Maria ayrılınca hasretinden her gün Ortensia'yı ziyaret etmeye başladı." Buvat kadehlerimizi yeniden dolduruyordu. "Sonunda onun kocası olan Meilleraye Dükünün tepesi attı; yo-

baz ve şiddet düşkünü olarak tanınan adam, rahibin değnekle dövülmesini emrederek onu Fransa'dan uzaklaştırdı.

Gene handa çalıştığım dönemde kulak misafiri olduğum şeyleri anımsayarak ve şarabımı yudumlayarak, "Ah, evet, Meilleraye Dükü," diye yineledim.

"Anlaşılan Rahip, Mazarinette kızlarından herhangi biriyle iletişim kurmadan yaşayamadığı için bu fırsattan yararlanarak Roma'ya gelmiş ve Maria'yı bulmaya niyetlenmişti. Ama sanırım şimdi gitsek iyi olacak." Buvat bütün sürahiyi içtiğimizi fark etti. "Birkaç saat harcadık: Rahip beni merak etmiştir," dedi ve meyhaneciden hesabı istedi.

* * *

İki tane katır kiraladık ve tek söz etmeden Villa Spada'ya kadar gittik. Acayip uykum gelmişti; Buvat'nın başı dönüyordu; bunun nedeni olarak Atto'nun onu çok erken uyandırmasını gösteriyordu. Ben de bitkinliğimi hissederek şaşırdım. Bir önceki günün ve gecenin olayları fazla ağır gelmişti. Artık handa çalışan o genç çırak değildim. Bir baş selamı ile Buvat'ya veda etme gücünü buldum ve katırımla evime doğru yola devam ettim. Cloridia'yı gene göremeyeceğimi biliyordum. Şu mübarek doğum onu hâlâ alıkoyuyordu. Yüzüstü yatağıma devrilip kendimi uykunun sıcaklığına bırakırken karımla o akşam Villa Spada'da görüşebileceğimi düşündüm: Konuklar arasında olan ve gelmesi beklenen Forano Prensesi gebeliğinin ileri aylarındaydı ve emniyet için Cloridia'nın orada bulunması istenmişti. Sonra uykuya daldım.

* * *

Pek beklenmedik ve hoş olmayan biçimde uyandırıldım. Düşmanca ve güçlü bir tavırla beni sarsan ellere ısrarlı, hiç kesilmeyen ve yüksek bir ses tonu eşlik ediyordu. Yeniden düşlerin madde dışı evrenine dönmek ve bu arzulanmayan dünyevi uyarılara kulak vermemek için çabalamam boşuna olacaktı.

"Uyanın, lütfen uyanın."

Gözlerimi açmamla güneşin şiddetli ışığıyla kamaşması bir oldu. Başım hayatımda hiç olmadığı kadar ağrıyordu. Beni omuzla-

rımdan sarsan Villa Spada'da çalışan hizmetlilerden biriydi ama başımın ağrısı, gözlerimin ışımasından onu bile tanımakta zorlandım.

Cılız bir sesle, "Burada ne işiniz var... İçeriye nasıl girdiniz?" diye sorabildim.

"Buraya Rahip Melani'den size bir pusula teslim etmek için geldim ve kapınızın açık olduğunu gördüm. İyi misiniz?"

"Şöyle böyle.. Kapı açık mıydı?"

"İnanın bana niyetim sadece kapıyı çalmaktı." Hizmetli bana karşı çok saygılı davranmaya çalışıyordu çünkü Rahip Melani'nin pusula yollayacağı kadar önemli bir kişiydim. "Ama sonra size bir şey olup olmadığım anlamak için içeriye girmeye cesaret ettim. Sanırım hırsızların kurbanı olmuşsunuz!"

Çevreme bakındım. Uyuduğum oda sözcüğün tam anlamıyla bir kargaşa içindeydi. Giysiler, örtüler, eşyalar, yatak ısıtıcım, gece oturağım, Cloridia'nın ebelik aletleri, hatta yatağımızın baş ucuna asılı olan haç bile dört bir yana dağılmıştı. Eşikte de kırılmış bir bardağın parçaları duruyordu.

"İçeriye girerken bir şey fark etmediniz mi?"

"Hayır, ben... sanırım her şey yerli yerindeydi."

"Demek ki siz uyurken olmuş. Belli ki ağır bir uykunuz var. Ortalığı toplamaya yardım etmemi ister misiniz?"

"Hayır, önemi yok. Pusula nerede?"

Hizmetli yanımdan ayrılır ayrılmaz, evi toplayarak yaşadığım şoku atlatmaya çalıştım. Ama bu yalnızca korkumun ve şaşkınlığımın artmasına yaradı. Öteki odalar, mutfak, kiler ve hatta bodrum bile vahşice karıştırılmıştı. Birisi ben uyurken eve girmiş ve çalacağı eşyayı bulabilmek için bütün evi elekten geçirmişti. Pek şanssızlar, diye düşündüm çünkü değerli birkaç parça eşyamız yerini yalnızca benim ve karımın bildiği bir ağacın altında gömülüydü. Yarım saatimi evi toparlamak için harcadıktan sonra dikkate değer hiçbir eşyamın yoklamada eksik çıkmadığını gördüm. Sonunda yatağıma oturduğumda bedenimin yorgunluktan, başımın içkiden ağrıdığını yeniden hissettim.

Günün ortasında birileri evime girdi, diye kendi kendime tekrar ettim. İçeriye girerken dikkatimi çeken kimse olmuş muydu? Anımsamıyordum. Gerçeği söylemek gerekirse içeriye girince ne yaptığımı bile anımsamıyordum çünkü uykudan bayılmak üze-

reydim. İşte o zaman bu dalgınlık ve yorgunluk yüzünden Atto'nun yolladığı pusulayı okumadığımı fark ettim. Zarfı açmamla ağzımın da bir karış açılması bir oldu.

Buvat uyuşturulmuş ve soyulmuş.
Hemen gel.

* * *

"Besbelli, ikinize de uyuşturucu yutturmuşlar." Rahip Melani Villa Spada'daki odasmda sinirle bir ileri bir geri yürürken böyle dedi.

Gözleri morarmış olan Buvat bir köşede oturuyordu; esnemeye bile hali yoktu.

Rahip Melani sonra bana dönerek, "Hırsızlar evini altüst ederken duymamış olman olanaksız," dedi. "Buvat da şilteden kaldırıldığını, yere atıldığını, üzerinin arandığını, giysilerinin soyulduğunu, paralarının alındığını, yarı çıplak terk edildiğini hissetmemiş. Hayır çok güçlü bir uyku ilacı verilmemiş olsa bütün bunları duymuş olması gerekirdi."

Buvat olanlar yüzünden duyduğu utancı ve suçluluk duygusunu gizleyemeden ürkekçe onayladı. Buvat da kent gezimizden dönünce taş gibi uyumuştu. Rahip haklıydı: İkimize de uyuşturucu verilmişti.

Melani bize bakarak, "İyi ama bunu nasıl başardılar?" diye bağırdı.

Buvat ile birbirimize boş ve yorgun gözlerle baktık: Buna ilişkin en ufak bir fikrimiz bile yoktu.

Ben de Atto'ya, "Sizin odanıza girmeyi denemişler mi?" diye sordum.

"Hayır. Belki de ben meyhanelere gitmediğim ve uyanık kalıp çalıştığım için bunu denememişlerdir," derken bize anlamlı bakışlar fırlattı.

"Peki, hiçbir şey duymadınız mı?"

"Hiçbir şey. En acayip olanı da bu. Elbette ben Buvat'nın odasıyla benim odam arasındaki kapıyı sürgülemiştim. Gene de bunu yapan gerçek bir sihirbaz olmalı."

"Belki Sfasciamonti dönmemiştir ama villanın öteki muhafızları birilerini görmüş olmalılar," dedim.

"Muhafızlar, muhafızlar.." diye söylendi öfkeyle, "onlar sadece içmeyi ve popolarını büyütmeyi biliyorlar. Birkaç yosmanın içeri girmesine izin vermişlerdir ve sonra onlar muhafızlara hizmet verdikten sonra hırsızlara yardım etmişlerdir. Bu işlerin nasıl yürüdüğü bilinir."

"Çok acayip," diye düşündüm, "ve bu da ciltçinin evine yapılan saldırıdan birkaç saat sonra oluyor. Acaba bu ikisi arasında bir bağ olabilir mi?"

Birinin ölümünün doğrudan ya da dolaylı nedeni olmaktan çok korkan Buvat, "Yüce Rabbim, umarım yoktur!" dedi.

"Belli ki ikinizden birinin elinde olacağını umdukları bir şeyi aradılar," dedi Atto. "Bunun kanıtı da köşkün bunca odasından sadece bizimkine girmeleri. Birkaç hizmetlinin daha ağzını aradım ama pek şaşırdılar: Onları hiç rahatsız eden olmamış."

"Don Paschatio Melchiorri'yi hemen uyarmamız gerekli!" diye bağırdım.

Atto, "Aklından bile geçirme," diyerek beni uyardı. "En azından bu konu hakkında net düşüncemiz olana kadar bekleyelim."

"İyi ama birisi köşke girdi. Hepimiz tehlikede olabiliriz! Ve benim görevim patronumu bu konuda uyarmaktır."

"İyi, böylece bütün konukları telaşa verirsin, davetliler villanın güvenliğini protesto ederler, çekip giderler. Ve elveda düğün şenlikleri. İstediğin bu mu?"

Rahip Melani vicdanının kirli olmasına o denli alışıktı ki bunun gibi pek aydınlık olmayan durumlarda bile kurbanın kendi olmasının onun için bir önemi yoktu: Saklayacak bir şeyi olduğunun öğrenilmesinden korkuyordu ve her zaman da gizlilik yolunu seçiyordu. Gene de bu itirazının haklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldım: Kardinal Fabrizio'nun yeğeninin düğün kutlamalarını tehlikeye atmak istemezdim.

Konuyu değiştirerek, "İyi ama acaba ne arıyorlardı?" diye sordum.

"Bunu bilmiyor olabilirsiniz ama benim de şöyle bir düşüncem var: Hırsızların hedefi sizdiniz ama bu beni de ilgilendiriyor çünkü ikinizin ortak tanışı olan benim. Ama şimdi..."

"Evet?"

"Düşünmeliyim, hem de çok. Bu arada sırayla gidelim. Çözmemiz gereken başka düğümler var; belki böylece başka sonuçlara varırız. Sen delikanlı, şimdi benimle geleceksin."

"Nereye?"

"Tekneye. Sana söz verdiğim gibi."

* * *

Mutfağa uğrayıp öğle yemeği olarak ağzımıza birkaç lokma attıktan sonra gizlilik içinde Villa Spada'dan ayrıldık. Ana girişten çıkmadan bağlardan geçtik ve böylece dış kapıya hiç uğramadık.

Bu alışılmadık yollardan geçer ve ayakkabılarımızı çamurla kirletirken Atto benim merakımın esiri oldu.

"Tamam, söz konusu olan şudur," dedi lafı uzatmadan, "patronun Spinola di San Cesareo ve A. adında biriyle bir tekneye binecek."

"Bunu biliyorum."

"Şimdi, belki sen öyle düşünmüyorsundur ama ilk sorun buluşma noktası değil, bu geziye kimlerin katılacağı."

"Yani A.'nın kim olduğu."

"Tamam. Çünkü özel bir toplantıda, ancak katılımcıların mevkilerini ve niteliklerini bilirsen oraya katılabilirsin. Orada bir Prens ve herhangi iki soylu kişi olacaksa, belli ki orası Prensin mülkiyetidir çünkü Prens kendinden alt sınıftaki iki kişi için rahatını bozmaz; iki hırsız ve bir dürüst adam söz konusu olduğunda burası mutlaka hırsızların seçtiği bir yerdir çünkü dalaverelere alışık olanlar onlardır; işte bu gibi örnekler..."

"Tamam anladım." Çamurlar arasında zorlukla yürürken biraz bıkkınlıkla böyle söyledim.

"İşte: Elimizde iki Kardinal var. Biri ötekini uyarıyor ve üçüncü ahbabıyla konuştuğunu söylüyor. Bu kesinlikle onlara eşit bir kişidir; yoksa senin efendin başka bir terim kullanırdı; sözgelimi şöyle derdi: 'Yarın teknede görüşürüz. A. da orada olacak.' Böyle söyleyince üçüncü kişinin onların düzeyinde olmadığını anlardık. Oysa biliyorsun 'Ben A.'yı uyarırım' demişti."

"Bu şu anlama gelir: Bu sefer onu ben haberdar ederim, sen meraklanma. Yani bu mesaj bana bu üç kişi arasında sık ilişkiler, yakın dostluklar olduğunu düşündürüyor."

"Tamam, başka?"

"Demek ki üçüncü bir Kardinal söz konusu."

"Bundan emin misiniz?"

"Hayır ama üzerinde gidebileceğim tek iz bu. Şimdi şuna bak."

Neyse ki villanın kapısından ve orada barınanlardan iyice uzaklaşmıştık. Hızlı bir hareketle cebinden solmuş ve ikiye katlanmış bir kâğıt çıkardı. Sonra bunu açtı.

Acciaioli
Albani
Altieri
Archinto
Astalli
Barbarigo
Barberini
Bichi
Boncompagni
Borgia
Cantelmi
Carpegna
Cenci
Colloredo
Cornaro
Costaguti

* * *

"Tamam, sana şunu soruyorum: Kaç Kardinalin adı A ile başlıyor?"

"Sinyor Atto, bana ne gösteriyorsunuz?" Bu acayip belge beni huzursuz etmişti; yoksa Atto beni kendi casusluk işlerinden birine mi karıştırıyordu?

"Sen sadece oku. Bunlar bir sonraki Papayı seçecek olan Kardinaller. Hangisinin adı A ile başlıyor?"

"Acciaioli, Albani, Altieri, Archinto ve Astalli," diye ilk satırları okudum.

Atto kâğıdı hemen katladı ve çıkardığı cebine soktu; yeniden yürümeye başladık.

Artık San Pancrazio kapısına varmıştık; bu kapı aracılığıyla

kentten doğu yönünde çıkış yapılabilir ve Aurelia yoluna girilebilirdi.

Bir an için gözleriyle çevreyi taradığını fark ettim çünkü o da meraklı gözlere yakalanmak istemiyordu. Bu tür bir belgeyle yakalanmak ise bir tür casusluk sayılabilir, daha kötü olaylara yol açabilirdi.

Sanki sıradan bir olaydan konuşuyormuşuz gibi kaygısız bir gülümseme ile, "O halde, bakalım.." dedi. Yüz kaslarını San Pancrazio kapısındaki muhafızlarla olası karşılaşmamız için gevşetiyordu; oradan çıkarak bana henüz açıklamadığı yönde ilerleyecektik.

"Astalli, Ferrara'da görevlidir; şu anda Roma'da değil ve bugünlerde buraya gelecek olursa bile bu sadece Kardinaller Meclisi'nde oy kullanmak için olacaktır. Archinto, Milano'da yani senin efendinin şölenine gelemeyecek kadar uzakta. Listenin ilk adı olan Acciaioli bildiğim kadarıyla Spada ailesinin yakın dostu değildir."

"Geriye Altieri ile Albani kalıyor."

"Doğru. Altieri bizim varsayımımıza çok iyi uyan bir ad çünkü Spada gibi o da X. Clemens'in yarattığı Kardinallerden biridir. Ama Albani siyasi dengeler söz konusu olduğunda daha gerçekçi bir ad."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Çok basit. Üç Kardinal arasındaki gizli bir toplantı eğer karşıt gruptan kişiler de böyle toplanıyorlarsa anlamlıdır. Şimdi bak; Spinola, İmparatorluğa en yakın adaylardan biri sayılıyor. Spada ise Napolili bir Papanın Devlet Bakanı olduğu için yani İspanyol bir derebeyinin kökeninden geldiği için İspanya'ya yakın olarak görülür. Albani ise pek çok kişi tarafından Fransa dostu olarak bilinir. Böylece Kardinaller Meclisi'nden önce küçük bir ruhani meclis toplantısıyla karşı karşıyayız. İşte senin efendin bugünlerde bunun için çok sinirli: Evin Kâhyasına nasıl çıkışıyordu; adamı haşlıyordu."

"Bir sütçü kadın bana Papalıkla ilgili bir mektup için Kardinal Spada'nın sürekli bir Elçiden bir Kardinale gidip geldiğini anlattı." Bunu söylerken şimdiye dek ortaya koyamadığım önemli bir bilgiye sahip olduğumu fark ettim.

"Harika! Yanılıyor muyum, yoksa mektupların yazılımı Albani'den mi soruluyor?" diyerek lafını hoşnut bir halde bitirdi Melani.

Yanılmıyordu: Bunu bir önceki akşam iki hanımefendinin de söylediğini duymuştum.

O anda San Pancrazio kapısında bekleyen muhafızlara yaklaştığımız için ikimiz de sustuk. Ben surların dışında oturduğum ve günde iki kez bu kapıdan geçtiğim için muhafızlarca çok iyi tanınıyordum. Böyle yüksek düzeyli bir kişiyle yan yana olmam ise bir ayrıcalıktı. Sorunsuzca kapıdan geçtik.

"Bana hâlâ nereye gittiğimizi söylemediniz." Aslında hayal dünyamın kıvrımları arasında bazı düşünceler belirmeye başlamıştı.

"Bizim üç Kardinal bu toplantıyı yüzen bir araçta yapacaklar. Bu tekne Tiber Nehri'nde yüzüyor olmasın?"

"Bu bana pek olası görünmüyor."

"Aslında meraklı bakışlardan uzak kalmak isteyenler için iyi bir seçim olabilirdi. Ama onlar çok daha rahat, çok daha kuru olan ve Villa Spada'dan iki adım uzaklıkta bulunan bir yerde buluşuyorlar. Neredeyse geldik. Belki de oradan söz edildiğini duymuşsundur: Kadırga."

* * *

Atto'nun bütün çıkarımlarından sonra benim beklediğim isim de buydu.

"Elbette duydum," dedim. "Villa Spada'ya gelmek için her gün önünden geçiyorum. Ama ancak siz bu yorumlarınızı yaptıktan sonra üç Kardinalin buluşmak için seçeceği yerin orası olduğunu anladım. Teknede demekle bir kelime oyunu yapmışlardı."

Atto adımlarını hızlandırdı, benim bu alçakgönüllü diplomatik açıklamamı sessiz bir gülümsemeyle geçiştirdi.

"Göreceksin," diyerek yeniden konuşmaya başladı, "gerçekten çok özel bir yapıdır. Burası belki de bileceğin üzere, Fransa'ya çok güçlü bağlarla bağlı bir yerdir ve bu da Spinola ve senin patron Spada'nın burada buluşmasını daha da ilginç kılıyor. Biri İspanya, öteki İmparatorluk dostu iki Kardinal gelip gizlice Fransız evinde buluşuyorlar."

"Anladığım kadarıyla bu geleceğin Papasını seçmek için gerçekleştirilen bir buluşma. Toplantıya katılan üçüncü kişi gerçekten Fransa yanlısı Albani ise burada patronun Fransa olacağı anlaşılıyor."

Beni yanıtlamadan, "Şimdi sadece bir göz atmaya gidiyoruz," dedi. "Buluşma mutlaka sabah güneş doğarken, gizli kalması gereken işler saatinde gerçekleşmiştir; ve şimdi her şey bitmiştir. Ama biz gene de ilginç bilgiler ele geçirebiliriz. Ve sonra..."

"Ve sonra?"

"Bir rastlantı. Çok ilginç. Kadırga'da çok ilginç bir şey saklanmaktadır. Bazı nesneler... bu eski bir hikâye... sana sonra anlatırım."

Atto tam bu son heceyi söylerken, varacağımız noktaya geldiğimiz için merakımı gidermeyi ertelemek zorunda kaldım.

İçine girmek üzere olduğumuz, benim köy evime oldukça yakın olan ve bundan sonra anlatacağım olaylarda büyük rol oynayan bu mekânı gelip geçen herkes görürdü ama gerçek anlamıyla çok az kişi tanırdı.

Resmî adı Villa Benedetta idi; çok yıllar önce bin bir türlü gösterişle burayı inşa ettiren Benedetti adındaki şahsın adını taşıyordu. Yelkenli bir kadırgaya benzeyen biçimi yüzünden bu yapı bu çevrede yaşayan halk arasında Kadırga Villası, kısaca Kadırga olarak bilinirdi.

Söylediğim gibi buralarda yaşayan herkes bu yapıyı bilirdi çünkü villanın pek alışıldık olmayan bir ünü vardı. Köyde yaşayan herkes on yıl kadar önce bu binayı yaptıran kişinin ölümünden sonra villa ve bahçelerinin Kardinal Mazarin'in bir akrabasının mülkiyetine geçtiğini, ama bu kişinin villaya asla adım atmadığını, villanın terk edilip unutulmuş bir mekâna dönüştüğünü bilirdi. Tam olarak terk edilmiş denemezdi: Akşam karanlık inince içeride bazı ışıklar görülür; gün doğunca da insan gölgeleri fark edilirdi; yoldan geçenler müzik ezgileri, insan sesleri, kahkahalar duyardı. Bir çeşme hiç kesilmeden tatlı tatlı akar, bahçedeki çakılların üzerinde bazı uşakların hızlı adımları çıtırdardı.

Ama içeriye bir konuğun ne girdiği ne çıktığı görülmüştü. Villanın önünde bir arabanın durduğu, önemli konuklar indirdiği bilinmezdi. Arada bir mutfak alışverişi yapmak ya da odun taşımak için bir hizmetli çıkardı. Herkes içeride birinin yaşıyor olması gerektiğini bilirdi. Ama o her kimse hiç görülmemişti.

Kadırga sanki dışarıyla her türlü ilişkiden bağımsız, gizli bir hayat yaşıyor gibiydi. İçeride küçük bir Olimpos Dağı'nın tanrıları

gibi yüzü olmayan gizemli beyler yaşardı ve onlar dış dünyayı hiç umursamaz, kendi gizemli öznelliklerini korurlardı. Çevrede ise doğal olarak bir merak halesi oluşmuştu; merakın yanı sıra benim gibi günde en az bir kez oradan geçenler için bile kaygı yaratan bir ortam oluştururdu.

Öte yandan Kadırga'nın öyle bir pozisyonu vardı ki bundan daha güzeli ve daha arzu edilebiliri düşünülemezdi; Gianicolo tepelerinin tatlı bir yükseltisinde yer alıyor, Aurelia yoluna bakıyordu. Kent ile kırın tam sınırında bulunan yapının harika bir havası, değişik ve keyifli manzaraları vardı; insan gözü güzel bir şey göreyim diye aranmak zorunda kalmazdı. Tepenin tatlı ve yumuşak yükseltileri arasında yer aldığı için Kadırga'nın gururlu ve korkusuz bir havası vardı: Bir villa ya da saraydan çok gerçek bir şatoyu andırırdı. Üstelik böyle tanımlayabilirsem, yüzen bir şatoydu bu. –Az sonra göreceğim üzere– pruvası evin cephesinin çift merdiveniydi; bahçenin yeşiline gömülmüş bu basamaklar simetrik ve aynı yönde kıvrılarak yükseliyorlardı. Buradan çıkılan teras adeta bir güverteydi. Arka tarafta kalan kadırganın pupası ise yarım daire ve daha alçak bir cepheydi ve kemerin altında San Pancrazio kapısına bakan çok geniş pencereler vardı. Kadırganın gövdesine gelince; bu yaşanabilir dört kattan oluşuyordu; son derece kıvrak ve havalı çizgilere sahip yapının dört köşesinde dört kulesi vardı. Bunlara takılmış olan fırıldaklar bir yelkenlinin direklerine takılmış yelkenleri anımsatırdı.

Çevredeki bitki örtüsünün ve ağaçların tepesinden gururla yükselen Kadırga çok uzaklardan dikkat çekerdi; bahçenin çok büyük olmaması önemli değildi ve kapıya asılı tabeladaki Latince söz de bunu onaylardı. Geçerken sık sık okuduğum bu tabelada şöyle yazıyordu:

Agri tantum quo fruamur
Non quo oneremur

Yani yapının yaratıcısı, insanlara keyfini çıkartabileceği kadar toprak sahibi olmayı, daha fazlasını satın alabilmek için para saçmamayı öğütlüyordu.

Kadim köy bilgeliği kokan bu deyiş daha sonra içeride bulacağımız, çok, pek çok başka deyişin sadece basit bir başlangıcıydı.

Atto durdu, San Pancrazio kapısı yolunun ileride çatallaşarak Corsini Köşkü'ne doğru açılan manzarasını seyretti.

Yavaş yavaş birlikte ilerlerken, "Kadırga'yı Benedetti diye birinin yaptırmış olduğunu biliyorum," dedim, "kimdi o?"

"Mazarin'in güvenilir adamlarından biriydi. Burada Roma'da onun temsilciliğini yapardı. Onun adına kitaplar, tablolar, değerli eşyalar alırdı. Zamanla vasat bir uzman oldu. Bernini, Algardi, Poussin ile ilişkiler içine girdi. Bilmem bu adlar sana bir şey ifade ediyorlar mı?"

"Elbette ediyorlar Sinyor Atto. Bunlar büyük sanatçılardır."

Atto daha sonra, Benedetti'nin eğitim almamasına karşın doğal olarak mimarlığa büyük yeteneği olduğunu söyledi. Kimi zaman da boyundan büyük işlere kalkışıyordu. Örneğin İspanya Alanı ile Trinità dei Monti arasında bulunan minik tepeciğin yerine bir merdiven yapılmasını önermişti ama bunun devamı gelmemişti. Ama kimi zaman da düşünceleri gerçekleşiyordu.

"Sözgelişi Kardinalin ölümü üzerine Roma'da düzenlenen cenaze törenindeki katafalk onun bir tasarımıydı. Bence biraz ağır ve fazla gösterişliydi ama çirkin değildi. Benedetti başarılı bir hevesliydi."

"Belki Kadırga'da da onun parmağı vardır," dedim.

"Söylentilere göre yapı görevlendirdiği mimarlardan çok, onun yapıtıymış. Ben bunun doğru olduğunu biliyorum."

"Onu iyi tanır mıydınız?"

"Otuz yıl kadar önce Fransa'ya geldiğinde, bu Kadırga nedeniyle ona büyük yardımlarım dokunmuştu. Öldüğü zaman ise şükranını göstermek için bana miras olarak bir şeyler bıraktı. Bir iki hoş tablo."

Artık villanın çevresini çeviren duvarlara varmıştık. Gözlerini ışıktan sakınmak istercesine kısarak batıya doğru baktı.

"Arkadaşım Nicolas Fouquet'nin şatosu Vaux-le-Vicomte'u ziyaret etmeye gelmişti. Ona eşlik ettim ve o sırada bana kendi villası için ilhamlar aradığını söyledi. Ama bu kadar çene çalmak yeter, geldik bile. Şimdi kendi gözlerinle görebilir ve istersen değerlendirebilirsin."

Giriş kapısına yaklaştık; bu alışılmadık ve harika bir durumdu. Kadırga'nın pupası bize, bulunduğumuz sokağa doğru uzanıyordu: Büyük ve yuvarlak formlu kemer ışıl ışıldı. İçeriden bir çeş-

meden şırıl şırıl su sesi geliyordu. Pupa evi çeviren duvara yakındı ve bu duvarlar başarılı bir biçimde deniz kenarındaki kayalıklar gibi oyulmuştu; evin pencere ve kapıları da bu kayalıklardaki mağaraları andırıyordu. Hayalî dalgalar üzerinde sallanan Kadırga sanki bir kayalığın kenarına demir atmış, bekliyordu. Gianicolo Tepesi'nde, çamların, zakkumların, yonca ve papatyaların ortasında kıyıya yanaşmış yelkenli bir tekne insanda soyut ve alışılmadık duygular uyandırıyordu.

Bahçeye giriş kapısında duran hiç kimse yok gibiydi; gerçekten de öyleydi. Kapı aralıktı ve bir girişten sonra bahçeye giriliyordu.

Atto ve ben temkinli adımlarla ilerliyorduk; her an bizi karşılamaya çıkabilecek birini bekliyorduk. Villanın içinden tek tük ve uzak sesler geliyordu. Sonra bir kadın kahkahası yankılandı. Bizi karşılamaya çıkan olmadı.

Bulunduğumuz avlunun sağında Kadırga bütün heybetiyle yükseliyordu. Avlunun ortasında süslü bir çeşme, güzel su oyunlarıyla akıttığı suyla ortamı tamamlıyordu.

Yönümüzü bulabilmek için bir an durup çevremize bakındık. Karşımızda ve solumuzda bahçeler uzanıyordu; belli etmeden oraları inceledik. Duvarlar boyunca değişik meyve ve turunçgil ağaçları dikiliydi; dokuz ayrı tarhta güller basamak basamak yükseliyordu; aralarına kurulmuş bir çardağın üzerinde satranç tahtası gibi bir görüntü oluşturmuşlardı.

Yapının ilk katının tam ortasındaki terasta ikinci bir çeşme vardı ve bu da keyifli şıkırtılarla sular akıtıyordu.

"Geldiğimizi haber vermeyelim mi?"

"Şimdilik değil: Biliyorum bir konutun özeline giriyoruz ama koruması yok. Soran olursa varlığımızı açıklamak için bu güzel villanın sahibini kutlamak için geldiğimizi söyleriz. Hani şu deyişteki gibi, vergi ödememek için aptalı oynarız."

"Ne zamana kadar?" Hem kendi evime hem Villa Spada'ya bu kadar yakın olan bir mekânda başımıza bir felaket gelmesinden korkuyordum.

"Bizim üç Kardinalin toplantısına ilişkin ilginç bir bilgi edinene kadar. Artık soru sormayı kes."

Karşımızda uzanan yolda birbirinden leziz olduğu anlaşılan üzüm asmaları diziliydi.

"Üzüm, Rönesans'ın Hıristiyanlık simgesidir: Demek Benedetti konuklarını böyle karşılardı," dedi Melani.

Pergolanın sona erdiği yerde karşımıza harika bir Roma'nın Zaferi freski çıktı.

Yapıya yaklaşırsak iyice ortaya çıkmış olacaktık; eninde sonunda biri bu davetsiz konukluğumuzu fark edecekti. Bahçenin gölgeli yollarında yürürken yavaş yavaş bu sakin ortamın ışığıyla, turunçgillerin mis kokusuyla, çeşmelerin şıkırtısıyla sarıp sarmalandığımızı, korunduğumuzu hissediyorduk.

Bahçede gezinmeyi sürdürürken içinde iki minik piramit olan bir açıklığa geldik. Piramitlerin her bir yüzünde bir ithaf yazıyordu.

İlkinde şunu okuduk:

GENII AMOENITATI
Qui procul a curis ille laetus;
Si vis esse talis,
Esto ruralis

Atto bana keyifle meydan okuyarak, "Haydi delikanlı, şimdi sıra sende," dedi.

"Şöyle diyebilirim: *Deha'nın Tatlılığına. Ne mutlu kaygı nedir bilmeyene; sen de öyle olmak istiyorsan, kırlarda yaşa.*"

Öteki piramitte benzer bir epigraf vardı:

AMICITIAE FELICITATI
In secunda, et in adversa fortuna,
Nil solidius amico;
Hunc facilius in rure
Quam in aula invenies

"Dostluğun sevincine. Kaderin iyi de olsa, kötü de; hiçbir şey arkadaştan daha güvenilir değildir; ama onu en kolay saraylarda değil kırlarda bulursun," biçiminde çevirdim.

Birkaç dakika boyunca piramitlerin karşısında sessizce durduk; –bence– ikimiz de birbirimizin düşüncesini merak ediyorduk. Acaba bu cümleler Atto'ya ne gibi düşünceler çağrıştırmış olabilirdi? Deha ve arkadaşlık... Onun hangi deha tarafından yönetildiğini söy-

lemem gerekseydi aklıma hemen iki gerçek tutkusu gelirdi: Siyaset ve entrika. Ya dostluk? Rahip Melani bana düşkündü, incilerimi kalbinin üzerinde, Carmelo Meryemi Yakalığında bir tılsım gibi taşıdığını gördüğümden beri buna inanıyordum. Ama bu bir tarafa, Atto bir an için benim gerçek ve çıkarsız dostum olmuş muydu, ya da dostum muydu? Bunu canı istediğinde sık sık sorardı.

Ansızın uzakta tatlı bir ezgi, değişik bir şarkı duyuldu; bu bir sireni andırıyordu ve kimi zaman bir flüt, kimi zaman da viola da gamba sesi veriyordu ama arada bir de kadın sesi sanılıyordu.

"Villada müzik yapıyorlar," dedim.

Atto da kulak kabarttı ve dinledi.

"Hayır, ses villadan gelmiyor. Şu içerilerden bir yerden geliyor."

Bakışlarımızla bahçeyi taradık ama bir şey göremedik. Ansızın çıkan rüzgâr tarhların, yolların, kızgın sıcak yüzünden dökülmüş soluk yaprakların arasından bir fısıltı yükselmesine yol açtı.

Melodi şimdi yeniden yapıdan gelir gibiydi.

"Şuradan, şuradan geliyor," dedi Atto.

Bana girişteki bahçeye açılan, batıya bakan bir pencereyi işaret etti; ikimiz de yaprakların arasından görünen pencereye döndük.

Böylece ilk kez yapıya birkaç adım kalacak kadar yaklaşmış olduk ve pencerelerin tam altına geldik; buradan hem görülebilir, hem de işitilebilirdik ama biz bunu önemsemeden dolaşmayı sürdürdük. Kimsenin bizi gözetlemediğine inandığımdan benim için bunca zamandır yabancı ve gizemli bir yer olan bahçeye yavaş yavaş aşinalık kazanıyordum.

Bakışlarımızı ve kulaklarımızı yukarıya müziğin gelmekte olduğunu sandığımız, –açık olan tek– pencereye diktik. Ama sanki bir kez daha sessizliğin görünmez pelerini hem parkın hem bizim üzerimizi örttü.

"Sanki saklı kalmaktan hoşlanıyorlar," dedi Atto.

Biz de rahat rahat Kadırga'nın mimari özelliklerini inceleme fırsatı buluyorduk. Altında bulunduğumuz cephe üç düzene bölünmüştü: Yüzey bir girintiyle bölünmüştü ve toprak düzeyinde küçük bir revakla örtülmüştü. Onun sınırlarını belirleyen kemerler ve sütunların üzerinde, birinci katta geniş bir balkon vardı. Biz revaka doğru yürüdük.

"Sinyor Atto, şuraya bakın."

Atto'ya revaktaki her bir tonozda, latince bir deyiş yazdığını; onların da tam dört adet olduğunu işaret ettim.

AERIS SALUBRITAS
LOCI SUBLIMITAS
URBIS VICINITAS
DOMUS COMMODITAS

"Havanın sağlıklı oluşuna. Yerin sağlıklı oluşuna. Kentin yakınlığına. Evin rahatlığına." Bunları Atto çevirdi, "Elpidio Benedetti, villasına gerçek ve harika bir ithaf yazmış."

Aynı konudaki öteki iki deyiş cephenin iki kapısının üzerinde yer alıyordu.

Agricola semper in proximum annum dives est

Laudato ingentia Rura, exiguum colito

"Çiftçi her zaman varlıklıdır... gelecek yıl. Büyük tarlalara övgüler olsun, küçük tarlalar ekilsin. Eğlenceli. Bak şuranın dört bir yanma yazmışlar."

Atto beni revaktan içeriye girmeye davet etti. Burada gözlerimi cepheye dikince solmuş da olsa başka pek çok deyişin yazılı olduğunu, her bir sütunun üzerinde üçer üçer yükselerek bir orman gibi duvara tırmandıklarını fark ettim.

İlk deyişin yakınına gittim ve okudum:

Ölçülülük erdemin anasıdır.
Her okumuş insan bilge değildir.
İyi bir arkadaş yüz akrabadan yeğdir.

Bir düşman çok fazladır, yüz arkadaş yetmez.
Bir bilge ile bir deli; tek bir bilgeden daha çok bilirler.
Yaşamayı bilmek, konuşmayı bilmekten önemlidir.

Ne neden doğar ve Dünyayı yönetir.
Küçük akılla Dünya yönetilir.
Dünya kanılara göre yönetilir.

Kemerin iki yanında yarım sütunlar vardı ve bunların üzerinde de şu deyişler yer alıyordu:

Saraylarda en çok eğlenenler maskaralardır.
Villanın tadını en çok bilge olan çıkarır.

Benimle birlikte hem yürüyüp hem okuyan Atto, "Villadaki yazıları duymuştum," dedi, "ama bu kadar çok olduğunu, her yanda yer aldığını bilmiyordum. Gerçekten dikkate değer bir çalışma. Aferin Benedetti. Her ne kadar hepsi kendi çuvalının unu olmasa da, iyi bir iş." Bunu söylerken fesatça gülümsedi.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"*Dünya kanılara göre yönetilir.*" Atto bunu söylerken ince ve insanın içine işleyen bir ses tonu vardı; giysilerini çekiştirerek bir rahip giysisi gibi uzatıyor, kaşlarını ciddi bir ifadeyle yay gibi kaldırıyor ve parmaklarıyla da sanki bıyığı varmış gibi yapıyordu.

Merakla, "Kardinal Mazarin Hazretleri mi?" diye sordum.

"Bu onun en sevdiği cümlelerden biridir. Başka pek çoğunu kaydettiği halde bunu hiçbir zaman yazmamıştır."

"Buradaki deyişlerden başka hangilerini biliyorsunuz?"

"Bakalım... *Ölçülülük bütün erdemlerin anasıdır*: Bu söz Papa X. Clemens'e aittir, huzur içinde yatsın çok iyi dostumdu. Bana bu sözü sık sık yineleyen ise Pek Hıristiyan Kralın rahmetli annesi Majesteleri Avusturyalı Anne idi... Bir şey mi dedin?"

"Hayır Sinyor Atto."

"Emin misin? Bir şey, sanki bir fısıltı duyduğuma eminim."

Bir an durup kaygıyla çevremize bakındık. Kimseyi göremediğimiz için çevreyi gezinmeyi sürdürebilirdik; bu arada az önceki ezgi handiyse duyulamayacak kadar alçak olarak yeniden başladı.

Rahip, "Bir *Follia*,*" şeklinde bir yorum yaptı.

"Evet; burada her şey biraz çılgınca," dedim ben de.

"Ne anladın ki sen? Dinlemekte olduğumuz ezgi bu: *Follia* teması üzerine varyasyonlar. Ya da duyabildiğimiz kadarıyla bana öyle geldi."

* Çılgınlık.

Müzikte *Follia* temasının ne anlama geldiğini henüz bilmediğim için sustum.

"Bu, Portekiz kökenli bir dansın en iyi tanınan motifidir; adı *Folìa*'dır." Atto bu konudaki bilgisizliğim yüzünden sustuğumu anlayarak açıklama yapmıştı. "Çok tanınan bir motiftir. Temelde ezginin tasarımı yer alır; diyelim ki bu çok basit bir dokudur ve bunun üzerine müzisyenler doğaçlama olarak pek çok sayıda varyasyon yaparlar ve bütün marifetlerini sergilerler."

Yeniden durup, kimi zaman ciddi ve ağır, kimi zaman sevgi dolu ve neşeli; kimi zamansa hüzünlü motiflerle kendini ortaya seren ama bütün olarak pek hoş olan bu melodiye kulak verdik.

"Çok güzel," dedim bir solukta; bu müziğin büyüsü neredeyse başımı döndürmeye başlamıştı.

"Bu kontrpuanlara eşlik eden bir varyasyon; adı *basso ostinato*: Senin gibi rüyada yaşayanların her zaman kalbini çalmıştır," diye kıkırdadı Atto. "Her neyse, bu durumda gerçekten haklısın. Şimdiye dek *Follia* üzerine Versailles'daki Maestro Marais'nin yarattıklarından güzel varyasyonlar olamaz sanırdım ama bunlar son derece İtalyan havasında olup muhteşemler. Yaratan her kimse, gerçekten çok başarılı."

Melodiler havaya karışarak dağılırken, merakla, "Peki bu *Follia*'yı ilk kim bestelemiş?" diye sordum.

"Herkes ve hiç kimse. Söylediğim gibi bu çok çok eski bir halk dansıdır. Zamanlarm karanlığı içinde kaybolup gitmiştir. *Follia* adı da bir gizemdir. Ama şimdi bırak da Lorenzo de Medici'nin şurada yazan sözünü okuyayım," diyen Atto bir şeyler okumaya niyetlendi ama hemen vazgeçti.

"Sen de duydun mu?"

Ben de duymuştum. İki ses. Biri erkek, biri kadın sesi. Bizden az uzakta, çakılların üzerinde yürüyorlardı.

Çevremize bakındık ama kimseyi göremedik.

"Eh, bir dostluk ziyareti için buradayız," ikimizin de aynı anda tuttuğumuz soluğunu rahatça bırakırken, "korkacak bir şey yok," dedi.

Yeniden keşfe başladık. Kadırga'nın duvarlarına yazılmış, insanı dünyanın boş işlerinden sıyrılarak Gerçeği ve Bilgeliği, Doğa ve Arkadaşlığın emin limanında aramaya yüreklendiren çeşitli

sözler üzerimde derin bir etki yaratmıştı. İlginç, diye düşündüm; biz tam üç Kardinalin gizli buluşmasına ilişkin ipucu ararken karşımıza siyaset ve pazarlık işlerini küçümseyen düşünceler ve sözler çıkmıştı. Ben dünyevi olaylardan zaten uzaklaşmıştım: Gazeteci bozuntusu kesilmiş, Cloridia ile birlikte minik köy evime sığınmıştım. Oysa on yedi yıl sonra Atto hâlâ bu hırsını koruyordu, hem de nasıl. Ancak o anda (ama bu da bir hayal olabilirdi) bu olayların geçiciliği üzerine okuduğu sözler, yüzünden bir kuşku ve düşünce gölgesinin gelip geçmesine yol açmıştı.

Kendi kendine, "Ne dizeler; bunları biliyorsun, yüzüncü kez yeniden okuyorsun ama sana hâlâ söyleyecek yeni bir şeyleri oluyor!" diye mırıldandı.

Kemerler arasında Marino'nun, Tasso'nun, Alemanni'nin ve Ovidius'un mevsimler üzerine yazdıkları güzel dizeleri okuduk. Hemen sonra, yapının yan tarafında, pencereler arasında bulunan bir dizi bilgece söz dikkatimizi çekti:

İnancını yitirenin yitirecek bir şeyi kalmamıştır.
Arkadaşı olmayanın serveti olamaz.
Çabuk söz veren yavaş yavaş pişman olur.
Hep gülen genellikle kandırır.
Oyunu izleyen sonunda yoksullaşır.
Kandırmaya uğraşan çoğunlukla kandırılır.
Başkaları için kötü söyleyen önce kendini düşünsün.
İyi iz süren iyi tahmin yapar.
Saygınlık alan, varlık kazanır.
Çok arkadaş isteyen, azını denesin.
Serüvene atılmayanın talihi olmaz.
Çok biliyorum sanan az anlar.

Atto ansızın, "Lanet olsun," diye fısıldadı.

"Ne oldu size?"

Bir an için sustu.

"Duymamış olman mümkün mü? Şurada tam önümde kuru bir hışırtı oldu."

"Aslında.... ben de duydum... sanki bir dal kırıldı."

Merakla çevresine bakınırken, "Dal kendi kendine mi kırıldı? Bu pek ilginç olurdu," diye alay etti.

Bunu itiraf etmeye niyeti yoktu ama araştırmamız iki paralel yol üzerinde gelişiyordu: Okuduğumuz deyişler ve kafamızı karıştıran sesler sanki iki farklı gerçekliğe aittiler; bu yazılı deyişlerle bilinmeyenden gelen çıtırtılar gene de birbirlerini çağrıştırmaktan başka bir şey yapmıyorlardı.

Bir kez daha cesaretimizi toplayıp ilerledik. İkinci kemerin altında da başka deyişler yazılıydı:

Her şeyi isteyen, öfkeden ölür.
Yalan söylemeyen, herkes doğru söyler sanır.
Kötülüğe meyilli olan başka şey düşünmez.
Borcunu ödeyen para sahibi olur.
Çok fazla arzu eden, az peşine düşmez.
Bütün kalemlere bakan, iki satır okumaz.
Ölçülülük bilmeyen saygı hak etmez.
Saygı duymayan sayılmaz.
Zamanında alan ucuz alır.
Korkmayan tehlike bulur.
Erdem eken şöhret toplar.

Ve üçüncü kemerin altında da şunlar vardı:

Yoksul simyacıdan
Hasta hekimden
Öfkeye yenik düşenden
Kışkırtılmış deliden
Beylerin öfkesinden
Hainlerin dostluğundan
Havlayan köpekten
Konuşmayan adamdan
Hırsızlarla işbirliğinden
Meyhanenin yenisinden
Kerhanenin eskisinden
Orospunun yaşlısından
Gecenin sorunlarından
Yargıçların kararlarından
Hekimlerin kararsızlığından
Eczacıların reçetelerinden

Noterlerin söylemediklerinden
Kadınların fesatlığından
Fahişelerin gözyaşından
Tacirlerin yalanından
Eve giren hırsızlardan
Geri gelen hizmetçiden
Halkın öfkesinden
SAKININIZ!

"Yaşlı orospulardan ve Yargıçların kararlarından sakınmak gerekir; bu kesin!" Atto bunu söylerken hafifçe gülümsedi.

Bu arada dördüncü kemerin altına gelmiştik ve orada da bilgece sözlerle karşılaştık.

ÜÇ TİP İNSANDAN NEFRET EDİLİR
Kendini beğenmiş yoksuldan
Cimrilik eden zenginden
Bunamış yaşlıdan

ÜÇ TİP İNSANDAN KAÇILIR
Şarkıcılardan
Yaşlılardan
Âşıklardan

ÜÇ ŞEY EVİ KİRLETİR
Tavuklar
Köpekler
Kadınlar

ÜÇ ŞEY ERKEĞİ TEMKİNLİ YAPAR
Bir aşk
Bir sorun
Bir kavga

ÜÇ ŞEY ARZU EDİLİR
Sağlık
İyi şöhret
Zenginlik

ÜÇ ŞEY YERİNDEN KIMILDAMAZ
Kafaya takıldı mı çıkmayan kuşku
Çıkışı olmayan oluğa dolmayan rüzgâr
Bir kayboldu mu asla dönmeyen dürüstlük

ÜÇ ŞEY İNSANI ÖLDÜRÜR
Beklemek ve beklediğinin gelmemesi
Yatakta yatıp uyuyamamak
Hizmet edip beğenilmemek

ÜÇ ŞEY DÜNYANIN KEYFİNİ ÇIKARIR
Değirmencinin horozu
Kasabın kedisi
Meyhanenin garsonu

"Eh, bunlar öncekiler kadar nitelikli değil," diye söylenen Atto büyük olasılıkla ozanlar ve yaşlılardan söz eden deyişi sevmemişti çünkü kendisinin ait olduğu bu kategori kaçılması gerekenler olarak belirtilmişti.

Bunca deyişle aklım öyle karmakarışık olmuştu ki, "İyi ama," dedim, "sizce neden yazılmış bütün bu deyişler?"

Beni yanıtlamadı. Herhalde kendi de bunu merak ediyordu ama dünyaya ilişkin konularda pek deneyimsiz olduğumu düşündüğü için bana bunu itiraf edemiyordu.

Bir süre önce esmeye başlayan rüzgâr ansızın kuvvetlendi. Birkaç dakika sonra ise iyice şiddetlendi. Savura savura esen yel, yerden çalı çırpıyı, toprağı, böcekleri havalandırdı. Tozlar gözüme kaçtı, beni adeta kör etti. Bir ağaç gövdesine dayanıp gözlerimi ovuşturmaya başladım; ancak uzun saniyeler sonunda yeniden görebildim. Gözlerimi yeniden açtığımda görüntü tamamen değişmişti. Atto da elinde mendil, onu görmekten meneden tozu toprağı gözlerinden silmeye uğraşıyordu. Başım dönüyordu; birkaç saniye için dünya ve içindeki villa rüzgâr yüzünden görünmez olmuştu; bunca yıldır Gianicolo Tepesi'nde ilk kez böyle bir şeye tanık oluyordum.

Gözlerimi yukarıya kaldırdım. Az önce günbatımının leylak rengine, turuncuya boyanan gökyüzünde nazlı nazlı salınan bulutlar şimdi gökkubbenin mağrur efendisi halini almışlardı.

Donuk ve puslu ufuk dağınık ve değişik bir ışık yansıtıyordu. Müzik şimdi bahçenin girişindeki geniş açıklıktan gelir gibiydi.

Sonra her şey temiz ve duru bir hal alıverdi. Yok olması gibi ansızın beliren güneş ince ve yaldızlı bir ışını Kadırga'nın yüzeyine akıttı. İnce bir esinti bir an için bize *Follia*'nın tatlı notalarını taşıdı.

Tozlanan ayakkabılarını silkeleyen Atto, "İlginç!" dedi. "Bu müzik geliyor, gidiyor; geliyor, gidiyor; sanki hiçbir yerde ve her yerde. Soylu beylerin saraylarında kimi zaman yapay duvarlarla kapatılmış odalar vardır ve böylece hem dinleme noktaları artırılır hem de müzisyenlerin asıl bulundukları yerden farklı bir yerde çaldıkları izlenimi yaratılmak istenir. Ama bir bahçenin aynı marifete sahip olduğunu hiç duymadım."

"Haklısınız," dedim, "bu melodi sanki ... sadece havada var."

Ansızın iki ses ve pırıltılı bir kadın kahkahası işittik. Bunlar az önce duyduklarımız olmalıydı ama gözümüze görünen kimseler olmamıştı.

Görüşümüz yüksek bir çalıyla kapanmıştı. Atto, birisi karşısına çıkıp ona sorular soracakmışçasına yeleğinin kıvrımlarını düzeltti. Bir noktasında seyrekleşen çalılığın arasından nihayet iki kişi, iki yüz gördük.

Bunlardan biri pek de genç sayılmayacak yaşta olan bir beydi ve –kaçamak bir görüntü bile olsa– onun açık bakışları, soylu çizgileri, kararlı ve nazik davranışları beni çok etkiledi. Bir kızla tatlı tatlı konuşuyordu; ona öğütler verir gibiydi. Kadırga'ya girerken işittiğimiz kadın kahkahası ona ait olabilir miydi?

"....Ömrüm boyunca size minnettar kalacağım. Benim en gerçek dostum sizsiniz," dedi kız.

İkisi de Fransız tarzı giyinmişlerdi ama gene de (nedenini açıklayamayacağım bir biçimde) çok özel bir giyimleri olduğu belliydi. Bizim varlığımızın hiç farkına varmamışlardı çünkü arkasından onları gözetlediğimiz bu yeşil çit bizi gizliyordu.

Yavaşça döndüklerinde küçük kızın yüzünü iyice görebildim. Billur gibi düzgün bir cildi vardı; teni çok beyaz sayılmazdı ama beyaz teninin altından görünen canlı kanı onu beyaz tenli ile esmer tenli arasında bir renkle aydınlatıyordu ve bu da onu yeni bir Venüs'e benzetiyordu çünkü atasözünün dediği gibi esmerlik güzelliği azaltmaz, tersine çoğaltır. Oval yüzü fazla uzun değildi; bütün göksel kürelerin güzelliğine denk bir yuvarlağı vardı. Saçları,

yeryüzünde pek sık rastlandığı gibi, altın rengine kibirle kafa tutan parlak siyahtı ama bu hiç sert bir ifade yaratmıyordu; üstelik bu yüze ve saçlara uğruna canını verecek kişinin cenazesini süslemeye yetecek kadar kara ve uzundu. Geniş, açık alnı her hattı gibi güzeldi; kirpikleri pek karaydı; bu özellik başkalarında mağrur bir ifade yaratsa da onun gözleri çevresinde sağanak yağmurdan sonra güneşi örten bir buluta benziyordu.

Yapraklar arasında boşluk bulabildiğim kadarıyla ona bakıyordum; yuvarlak olmaktan çok bademe benzeyen bu iri gözler, benzersiz bir canlılık yansıtıyordu; her an vahşileşebilecekmiş gibi duran ama içlerinde kin, kötülük barındırmayan bakışları bana çok tatlı ve acımasız göründü; bu hain kuyruklu yıldızlar insafsız aşk okları fırlatabilir; bakanları yalnızca hainliğiyle değil, tatlılığıyla da kör edebilirdi. Dudakları öyle canlı bir mercan rengindeydi ki hiçbir kırmızı bundan güzel olamazdı. Burnu kusursuz bir orantıya sahipti; benzersiz güzellikte bir biçimi olan başı, uzun ve güzel boynunun oluşturduğu kaidenin üzerinde duran heykel gibiydi. Boynun altında İbla tepelerini ya da Paris'in iki elmasını anımsatan göğüsleri onun Paris tarafından güzellik Kraliçesi seçilmesini sağlayabilecek güzellikteydi. Kolları öyle güzel ve yapılıydı ki bunları çimdiklememek olanaksız olurdu; –o anda çenesine götürdüğü– eli doğanın benzersiz bir eseriydi. Parmakları en mükemmel orantıya sahip olup süt kadar beyazdı.

Kızın, kendi kaba ve yetersiz tanımımla dile getirmem olanaksız bu olağanüstü niteliklerinin yanında davranışları ve hareketleri de son derece albenili ve şirindi; gülümsemesi bakanın yürek tellerini titreştirir, sesi insanın içini gıcıklardı. Beden hareketleri söylediklerıyle öyle uyumluydu ki (ya da öyle görünüyordu) onu görmeden dinleyenler bile bir şeylerin doğrudan yüreklerine sızdığını hissedebilirdi.

İşte o zaman ve sadece o zaman ikisinin konuşmalarından hem çok şey söyleyen, hem hiçbir şey söylemeyen bir tek o (Ömrüm boyunca size minnettar kalacağım. Benim en gerçek dostum sizsiniz) teşekkür cümlesini duyduktan sonra Atto bana vurarak dikkatimi çekti.

Döndüm. Yüzü hastalık geçirmiş gibi bembeyazdı. Hemen yürümemiz, çiti aşmamız ve kendimizi bu iki yabancıya takdim etmemiz gerektiğini söyledi. Sinirli bir biçimde önüm sıra yürüdü

ve peşinden gitmemi işaret etti. Minik yolun sonuna geldiğimizde. Durdu.

"Bak bakalım hâlâ oradalar mı?"

Baktım.

"Yoklar Sinyor Atto. Onları göremiyorum. Gitmiş olmalılar."

"Ara onları."

Bir duvarın üstüne oturdu; gözümün önünde ansızın ihtiyar ve yorgun bir adam belirdi.

Emri yerine getirmeye karşı çıkmadım çünkü kızın muhteşem güzelliği bana cesaret ve merak aşılamaya yeterdi. Birisi beni yakalarsa, ona Fransa'nın XIV. Pek Hıristiyan Kralı Majeste Louis'nin hizmetinde olan saygın bir beyle burada olduğumu ve onun her kim ise bu villanın sahibine saygılarını sunmak amacıyla bahçeye girmeye cüret ettiğini söyleyecektim. Zaten kaldı ki, Atto'nun dediği gibi Kadırga her zaman Fransa'nın Roma'da bulunan bir beşiği değil miydi?

Soylu bey ile genç kızın bulundukları yeri araştırdıktan sonra başka bir yola girdim, sonra başka pek çok yola gire çıka sonunda kendimi girişteki büyük avluda buldum. Hiçbir sonuç alamamıştım: Bu iki kişi boşlukta yok olmuş gibiydiler. Belki de villaya girmişlerdir, diye düşündüm. Öyle olmalıydı.

Rahip Melani'nin yanına gittiğimde rengi ruhsarı biraz yerine gelmiş gibiydi.

"Kendinizi iyi hissediyor musunuz?" diye sordum.

"Evet, tabii. Bir şey yok... sadece hafif bir yorgunluk."

Bana gene de sarsılmış göründü. Sanki birisi ona hiç beklemediği acı bir haber vermiş gibiydi. Her ne kadar rahatça oturuyor bile olsa bastonuna dayanıyordu.

"Kendinizi daha iyi hissediyorsanız, belki gidebiliriz," dedim.

"Yok, yok; burada rahatım. Hem acelemiz de yok. Çok susadım; gerçekten çok susadım."

Böylece iki çeşmeden birinin yanma gittik, o susuzluğunu giderirken, dengesini kaybetmemesi için yardımcı oluyordum. Yürüyüş yollarına döndük, arada sırada sessizliğe gömülmüş olan Kadırga'ya bakıyorduk. Atto koluma girmiş, bana hafifçe dayanıyordu.

"Daha önce söylediğim gibi villa Elpidio Benedetti'ye aitti; miras olarak Mazarin'in bir akrabasına bıraktı," diye anlatmaya koyuldu. "Ama bu kişinin kim olduğunu bilmiyorsun. Sana söyleyeceğim. Filippo Giuliano Mancini, Nevers Dükü, Fransa'nın en önemli kadınlarından birinin erkek kardeşi. Bu kadın ise Maria Mancini, Prenses Connetablesse Colonna.."

Bakışlarımı kaldırdım. Artık bu ada ilişkin yarım yamalak bilgi toplamak için Buvat'nın ağzını aramak zorunda kalmayacaktım: Rahip, Maria adının üzerindeki esrar perdesini aralamaya karar vermişti.

Tam o anda villadan yeniden *Follia* ezgilerinin gelmekte olduğunu duydum. Bu deminki *Follia* değildi –alçalıp yükselen bir ezgi olarak– daha içsel, daha bilge, daha uzak ve kopuktu. Bir viola da gamba ya da hüzünlü ve solgun bir *voix humaine*,* idi.

Ama Atto duymamışa benziyordu. Kısa bir süre sustu; anlatım hedefini tam ortadan vurabilmek için içindeki duygular yayını gerdi.

"Unutma delikanlı: Bir yürek bir başkası için hayatında bir tek kez parlar: Hepsi budur."

Neden söz ettiğini biliyordum. Buvat bana bundan şöyle bir söz etmişti. Pek Hıristiyan Kralın ilk aşkı, aynı zamanda onun da en büyük aşkıydı. Ve mirası alan kişi oydu, Kardinal Mazarin'in yeğeni Maria Mancini. Ama Devlet mantığı bu hikâyeyi yarıda kesmişti.

"Louis, Maria ile kartlarını oynadı ama kaybetti." Bunları söylerken Kralı hakkında ne kadar samimi bir ifade kullandığını fark etmemiş gibiydi.

"Büyük bir tutkuydu ama Doğa'nın ve Aşk'ın bütün yasalarına karşın bastırıldı, ezildi ve çiğnendi. Her ne kadar bu sınırlı bir yer ve zaman diliminde ve iki yalnız ruh arasında yaşandıysa da doğal olmayan biçimde bastırılan güçlerin tepkisi ölçüsüzce büyük oldu. Yarım kalan bu aşk, intikam meleklerinin yeryüzüne inmelerine neden oldu delikanlı: Savaş, Açlık, Kıtlık ve Ölüm. Yalnız olanların ve bütün halkların kaderi, Fransa ve Avrupa'nın tarihi: Her şey bu aşkın külleri üzerinde doğan intikam meleklerinin öfkesinin kurbanı oldu.

* İnsan sesi.

"Yaşanamamış olan kaderin, çekilmiş olan acının tarihinin intikamıydı bu; akıl ölçüsüyle ölçülürse küçük sayılabilirdi ama yürek ölçüsüyle alabildiğine büyüktü.

"Gerçekten de genç Kral kimseyle, hiç kimseyle, Ana Kraliçe Anne ile bile Maria ile yaşayabildiği o anlaşmayı bir daha tadamadı.

"Genellikle yüreklerin karşılıklı ve sürekli anlaşması armağanı sadece efsane ruhlara tanınan bir haktır," dedi Melani; "onlar, tutkularını küçük ve düzenli bahçelerde büyümeye terk etmezler. Sinelerinde bir ormanın benzersiz gürlüğünü barındıran kadın ve erkeklere, böyle mutlak ama kaçamak tutkulara katlanmaları, mehtapsız bir geceyi aydınlatabilecek kadar ışıklı ama gece kadar kısa ömürlü saman alevleri yaşamaları kısmet olmuştur."

"Gene de," diye konuşmayı sürdürdü Atto, "Louis ve Maria için böyle olmadı. Onların tutkuları alev alev ve inançla yanıyordu. Ve yürekleri bu alevlerin üzerinde, başka hiçbir zaman ve mekânda görülmeyecek kadar eşsiz biçimde birbirlerine bağlandı.

"Bunun sonucu olarak bütün dünya onlardan nefret etti. Ah, onlar daha olgunlaşmamış meyvelerdi; kabukları, özellikle de genç Kralınki, sarayın kurnazlıklarına, zehirlerine, ince oyunlarına dayanamayacak kadar yumuşaktı.

"Bunun nedeni Hükümdarın çok genç olması da değildi: O Maria'ya âşık olduğu zaman yirmi yaşını doldurmuştu. Gene de pek çocuk sayılmayacak o yaşta, Kral hâlâ ne evlenmiş, ne nişanlanmıştı."

Rahip Melani, adeta haykırarak, "Bu bütün geleneklere ters düşen bir durumdu!" dedi. "Genç bir Kralı evlendirmek için fazla beklenmez. Kaldı ki Fransız Kraliyet ailesinin taht için fazla vârisi yoktu: Kralın kardeşi Philippe'ten sonra amcası Gastone d'Orléans vardı ki o da hasta ve yaşlıydı; aynı kandan olan ilk Prens Gran Condé koyunda beslenen bir yılandı; büyük Fronde isyanının baş asisi olan kişi yenilince düşman İspanya'nın hizmetine girmişti.

"Ama Anne ve Mazarin Louis'nin başı üzerindeki altından cehalet kubbesinin korunmasına özen gösteriyorlardı ki, Kraliyeti rahatsız edilmeden yönetebilsinler. Genç Hükümdar hiçbir şeyden kuşkulanmıyordu: Eğlenceleri, baloları, müziği çok seviyordu ve yönetimle Mazarin'in ilgilenmesinden hoşnuttu. Louis zihnini gelecekte onu bekleyen kaçınılmaz hükümet sorumluluklarıyla hiç yormuyordu. Neredeyse hiç tanımamış olduğu babası XIII. Louis gibi tembel ve yumuşak bir insandı.

"Fronde isyanı yüzünden daha on yaşında bir yetimken yaşadığı üç yıllık sürgün bile ona basit bir mekân değiştirme gibi gelmiş görünüyordu."

"Özür dilerim," diye sözünü kestim; "ama bu kadar uysal ve ürkek bir kişi nasıl Pek Hıristiyan Kral haline geldi?"

"Bu bir gizem, bunu az sonra sana anlatacağım olaylar dışında hiçbir şey açıklayamaz. Her zaman Fronde isyanı ile değiştiği söylenir: Halkın ve soyluların gelecek yılları belirleyen isyanı. Saçma! Fronde'un patlamasıyla Kralın ruhundaki beklenmedik değişim arasında on yıllık bir zaman dilimi vardır. Bu nedenle, neden o olamaz. Majesteleri 1660 yılına yani neredeyse evlenmesine kadar ürkek ve hayalperest genç olarak kaldı. Bir yıl sonra senin de çok duymuş olduğun o kararlı Hükümdar olmuştu. Ve o yıl ne olmuştu biliyor musun?"

"Mancini Hanım'dan zorla ayrılması mı?" diye sorarken, Atto beni onaylıyordu bile.

"Bu iki zavallı gencin üzerine ne çok nefret yağmış: Ana Kraliçenin ve Mazarin'in nefreti."

"Hem de nasıl! Dayı Kardinal Mazarin mutlu olmuş olmalı."

"Ah, bu konuda söylenecek çok şey var. Şimdilik şunu bilmen yeterli: Her ne kadar Kardinal saraydaki herkesi, bu aşkı aile onurunu, Monarşiyi korumak adına engellediğini anlatarak ikna ettiyse bile, Fransız olmayan ben, bu palavrayı yutmadım. Mazarin'i iyi tanıyordum; o Abbruzzo ve Sicilya kanı taşıyordu: Onun için önemli olan bir tek kişisel çıkarı ve ailesinin konumu idi. Son."

Atto çok daha fazlasını biliyormuş gibi bir hareket yaptı. Sonra yeniden anlatmaya başladı:

"Sana, herkesin bu aşk öyküsünden nefret ettiğini söylüyordum ama Krala karşı çıkamadıkları için herkes zavallı Maria'ya karşı özel bir düşmanlık besler gibiydi. Ne saraydan, ne ailesinden yüz bulur olmuştu."

"Neden peki?"

"Sarayın ondan nefret etmesinin nedeni İtalyan olmasıydı: Mazarin'in Paris'e taşıdığı bütün İtalyanlardan bıkmışlardı," diyen Atto o İtalyanlardan biriydi. "Ailesinde ise anne karnından çıktığı anda sevilmemişti: Doğar doğmaz babası yıldız haritasını çıkartmış ve korkuyla onun isyanlara ve felaketlere ve hatta bir savaşa yol açacağını görmüştü. Astrolojiye tutkuyla bağlı olan baba

bu tutkusunu kızına da bulaştırmıştı ve ölüm yatağında karısına dikkatli olmasını öğütlemişti.

"Maria'nın annesi bunu ikiletmedi: Çocukluğu boyunca ona eziyet etti. Hiç durmadan kusurlarını yüzüne vururdu, bu kusurlar arasında fiziksel olanlar da vardı: (Görünmez ayrıntılar! dedi Atto) onu öteki kızlarıyla birlikte Paris'e götürmek bile istemedi. O zaman on dört yaşında olan Maria o kadar çok yalvardı ki annesi onu da yanına almayı kabul etti. Saraya vardıklarında annesi onu mümkün olduğunca gözlerden ırak tuttu, odasına kapadı, oysa öteki kızlar daima Kraliçenin yanında olabiliyorlardı. Ölüm yatağında kocasının söylediklerini anımsadı: Öteki çocuklarına da tembihledikten sonra Kardinal kardeşine kocasının astrolojik kehanetinden söz ederek üçüncü kızı Maria'yı manastıra kapaması için ricada bulundu."

Melani'nin yorumuna göre annesinin bu hıncı kızını derinden yaraladı; Maria'nın arada sırada yansıttığı inanılmaz erkeksi ifadesi –biraz kabaca gülüşler, ağır ve asker gibi atılan adımlar, küçük bir kızın değil de serüvenci bir kaptanın ağzına yakışacak türden iğneleyici ve ham sözler– onun bir dişi olarak annesinin eğitiminden ne kadar az nasiplendiğini gösterirdi.

Atto, "Buna karşın son derece kadınsıydı!" dedi heyecanla.

Çevresine bakındı, sanki bahçenin özel bir köşesinde, büyülü bir yerinde onun sözlerini gerçeğe çevirebilecek, laftan can yaratabilecek bir varlık vardı. Sonra dönüp bana baktı.

"Sana daha da fazlasını söyleyeceğim: O çok güzeldi, hatta kusursuzdu; adeta bir başka dünyaya aitti. Ve bu benim düşüncem değil, gerçek. Ama sen bunu onu tanımış olanlara söylesen, kocası –Tanrı onu kutsasın– Lorenzo Onofrio dışındaki herkes buna çok şaşırıp yadsıyacaktır. Neden biliyor musun? Çünkü onun davranışları dişil niteliklerine uyumlu değildi. Anlayacağın o güzel bir kadın gibi *davranmazdı.*

"Sevimli olmadığını düşünme sakın. Ama üzerinde bir erkek bakışı hissettiği anda sanki kendini kötü hissederdi. Yürümekteyse, adeta topallamaya başlardı; masada oturmaktaysa, kamburlaşırdı; konuşmaktaysa, genç bir kız gibi utangaçlık etmezdi, çünkü çok hazırcevap ve rahat bir doğası vardı. Hatta soluğunu birkaç dakika tuttuktan sonra hem mutsuz bir şaka hem de bir kahkaha bekleyebilirdin ondan. Bunlar Fransızların anlayışına hiç uymayan

davranışlardı ve kimse olanların onun mutsuz dünyasını ve kalbinin saflığını yansıttığını anlamazken herkes onu köyden gelmiş bir kız olarak küçümsüyordu.

"İşte kuğu boynu fazla sıska, alevli gözleri fazla çetin, kumral lüleleri fazla kuru ve kıvırcık, solgun yanakları cansız diye nitelendiriliyordu. Bu solgunluğun saraydaki düşmanca bakışlardan kaynaklandığını kimse anlamak istemiyordu.

"Aslında Maria'nın yanakları hiç de solgun değildi: Ben o yanakların kaç kez genç ruhunun hevesi ve ateşiyle yanarak al al olduğunu gördüm. Aynı şey o düzgün ve dizi dizi dişleriyle süslü ağzı için de geçerli; hiçbir ressam yakından serçenin kuyruğunun altını andıran bu dudaklar gibisini resmetmeye cesaret edememiştir..."

Melani'nin bu abartılı coşkusuna destek vermek için ben de şöyle dedim: "Böyle muhteşem bir güzelliğin kendi kendinin gölgesinde kalmış olması ne yazık!"

"Elbette bütün hayatı boyunca böyle kalmadı. Annelik onu değiştirdi. Onu Prens Colonna ile evlendikten ve bebeğini doğurduktan hemen sonra Roma'da gördüğümde, her ne kadar kırık kalbi Paris'te kalmış olsa bile, bütün varlığıyla dişiliğini dolu dolu sergiliyordu. Kendisi anne olunca annesinin iliklerine dek işlemiş olduğu o soğukluğunu çözüp atmayı başarmıştı."

"Maria'nın gerçek doğasını siz hemen sezmişsiniz."

"Majesteleri de ona âşık olduğuna göre, ondaki güzelliği gören bir tek ben değildim. O genç yaşında henüz cins-i latif konusunda pek deneyimli olmasa bile bu solgun yüzlü, hüzünlü yüzün arkasında olanı görebilmişti. Ama sana söylediğim gibi, Maria annesinin acımasız yargıları yüzünden yetersiz, beceriksiz, kadınlıktan uzak olduğunu sanıyordu. Sözün özü çirkin olduğunu düşünüyordu. Ah, görünmeden, bir an içinde insan portresi yapabilen büyücü bir ressam olsaydı da Maria'nın o günlerdeki güzelliğini ölümsüzleştirebilseydi! Böyle bir tabloyu kanım pahasına ısmarlardım: Çünkü Maria gerçekten kendi olduğunda, korkularını unuttuğunda, harikuladeydi. Kendi keyfine göre yaşadığı bir anda, şimşek hızıyla resmi yapılabilseydi! Evet bunun için bir mucize gerekliydi. Sarayda yapılan tablolarda ressamın önüne oturduğunda o gergin gülümsemesi ve doğal olmayan pozuyla ortaya çıkan resim bir tutukluğu yansıtırdı: Maria'nın olduğunu sandığı ama aslında olmadığı kişinin resmiydi.

"Louis ile aşk yaşadığı dönemde Maria kendini aslında olduğu bülbül gibi değil de kirişlerde uyuyan bir baykuş gibi hissederdi. Ama bu bütünüyle kötü bir şey sayılmazdı. İşte tamamen bu nedenle Paris'e gelir gelmez kendini eğitime verdi çünkü olmayan sevimliliğinin yerini bilgiyle doldurabilirdi. Tam bir buçuk yıl Visitazione Manastırı'nda eğitim aldı ve aynı dönemde onunla manastırda bulunan kardeşlerinden ve kuzenlerinden çok daha büyük yararlar elde etti. Hafif bir İtalyan şivesiyle mükemmel Fransızca konuşmayı öğrendi, kültürün her alanında geniş bilgi (Maria'nınki gösterişten çok daha öte bir bilgiydi), kahramanlık edebiyatı, şiir –yüksek sesle şiir okumayı da severdi– ve antik tarihe karşı büyük ilgi geliştirdi. Bütün bu nitelikleri onu acımasızca eleştiren saraydaki pek çok boş kafalı kadından çok daha yüksek bir düzeye taşıdı."

"Ve sonra, saraya giriş yaptıktan sonra Maria yaşının çok ötesinde bir zekâ ve ruh hali sergiledi. İçinde meydan okuma bulunmayan aşk ona göre değildi; genç Kral da ondaki bu hammaddeyi fark etmekte gecikmedi ve bu hammaddenin sadece biraz işlenmeye ihtiyacı olduğunu anladı.

"Pek çok genç insanın yaşadığı bir şeydir bu: Hâlâ çocuksu ama hazır bir zekâ; henüz durağan ama şekillendirilmeye meyilli bir madde; aynı zamanda yüksek ve güçlü olan dişi ruhun bilge ışığını davet eden o ilkel öz." Atto bunları söylerken işaretparmağını göğe kaldırmış, öğretmen edasıyla konuşuyor, dişil maddeyi bir kadına göre daha yakından tanıdığını ima ediyordu.

"Sanatçı ve sanat yapıtı; Ephestos ve Aşil'in kalkanı: İşte Maria ve Louis'nin birbirleri karşısında duruşları aynen böyleydi. Aşil'in kalkanı gibi Kral da inanılmaz bir yaradılışa sahipti; kız sadece mutlu ve doyuma ulaşmış bir yürekten akan gücün, iyiliğin, adaletin o tanrısal kıvılcımını bu kalkana vurabilirdi."

Bunları anımsamak Atto'nun hem yüreğini, hem ruhunu parçalıyordu; o da bir zamanlar Maria'ya âşık olduğu için değil ama kızın bu yürekli aşkını, alt edilemez bir rakibiyle yaşaması onu yaralıyordu. Sezebildiğim kadarıyla en büyük işkence bambaşkaydı. Şu anda bana öğretmekte olduğu eril maddenin dişil ruh tarafından yüceltilmesi konusunu, iğdiş edilmiş olan Atto yalnızlık içinde, tek başına yaşamak zorunda kalmıştı.

"Bilgeliğin kızgın kor halindeki lavları," diyerek yeniden konuşmaya başladı, "zekânın keskinliği, ruhun saflığı, geleceğe duyulan güvenle ele alınıp şekillendirilmeliydi: Havarinin tanımı gibi ondan güvercin kadar saf, yılan kadar temkinli bir yapıt yaratmalıydı. Zaten Pek Hıristiyan Kralın gönlünü çelmek için bundan daha uygun bir ruh ve zekâ uyumu olamazdı." Atto bunları söylerken adeta şarkı mırıldanır gibiydi.

"Maria'nın canlı bakışlarının gösterdiği yol genç ve ateşli Kralın önünde açılan anayoldu. Maria Louis'nin arzu ettiği ilk şeydi. Ve bu ona yasaklandı.

"Bedenindeki bütün soluğu onun için harcadı ama önceden belirlenmiş düzeni bozamadı. Kendi gücünün farkına varmamış olan Louis gençlik çağının romantik dalgalarına kapıldı: Uzun sürdürülmüş kış uykusu sırasında annesi Anne ve Kardinal kendi rahatları için onu uyandırmamayı yeğlemişlerdi."

"Sizce Pek Hıristiyan Kral ruhunda hâlâ izlerini taşıyacak kadar büyük bir acı mı çekmiştir?"

"Daha da kötü. Acı çekebilmek için bir kalbe ihtiyaç vardı ama o kendi kalbinden vazgeçmiştir. Nasıl desem, kendi kendine yabancılaşmıştır: Ancak böylelikle bu tutkunun onu dibine fırlattığı uçurumdan yukarı tırmanabilmiştir. Aziz Augustinus şöyle der: 'İyiliğin yokluğundan kötülük doğar.'

"Sonunda genç Kralın kalbindeki mutsuzluğun yerini buz gibi bir soğukluk ve zalimlik aldı. Aslında aşk onun doğasındaki en iyi nitelikleri uyandırabilecekken şiddetli bir sarsılma sonucunda mahrum edildiği aşk içindeki en kötü nitelikleri canlandırdı.

"Bunun sonucu olarak Krallığı zorbalığın, kuşkunun, zehrin, çatışmanın, erdem sıfatı kazanmış değersizliğin Krallığına dönüştü." Rahip bunları zar zor duyulabilecek bir fısıltıyla söyledi çünkü bu sözler düşmanların kulaklarına ulaşırsa, onun zararına olurdu.

Mendilini aldı, alnında ve dudaklarında gezdirdi, yüzünde oluşan ter damlalarını yorgun bir edayla sildi.

"Ondan sonra sahip olduğu bütün kadınları hor gördü," derken öfkesi yeniden canlanmış gibiydi. "Karısı Marie Thérèse de bunlardan biriydi: Önce yüceltildi ama sonra annesi Anne gibi bir kenara terk edildi. Ya da pek çok cariyesi gibi onunla da sadece tensel bir ilişkisi oldu.

"Louis, her kadında Maria'yı arıyordu. Ama artık o eski kaybı sebebiyle yanıtlayacağı bir kalbi olmadığı için aslında hiç kimsenin ruhuna inmiyordu; böylece zavallı Madame La Vallière gibi bu çabaya değecek hanımları da bu yüzden gözden kaçırıyordu. Ve neredeyse farkına varmadan hiç kimseye o eski aşkının yerini almasını önermiyordu; hatta sonunda insanlardan kaçar oldu. Karısı Marie Thérèse'e Kraliyet Kurulu toplantısına katılmasını yasakladı; oysa geleneklerde bunun yeri vardı ve düğününden hemen sonra annesi Avusturyalı Anne'i de bu hakkından uzaklaştırmıştı. Her ne kadar onu ölümünden hemen sonra onurlandırsa da 'İyi Bir Kral' olduğunu söyleyerek ona böyle erkeksi bir sıfat takmıştı. Sonunda bütün sevgililerine müthiş bir acımasızlıkla davranır oldu.

"1664 yılında bakanlarına şöyle dedi: 'Hepinize emrediyorum, her kim olursa olsun, bir kadının benim üzerimde egemenlik kurduğunu, beni yönettiğini görürseniz beni uyarın: 24 saat içinde onu ortadan kaldıracağım.' Bunu söylediğinde üç yıldır evliydi."

"Sorumu bağışlayın," diyerek sözünü kestim, "Louis, soylu kana sahip olmayan Maria ile evlenmeyi nasıl düşünebilmişti?"

"Törelere uygun ama asılsız bir kuşku. Sana burada küçük bir açıklama yapacağım: Pek Hıristiyan Kralın artık dul olmadığını, yeniden evlendiğini biliyor musun?"

"Evet gazete okumuyorum ama Fransa'nın yeni bir Kraliçesi olsaydı, bunu sokakta yürürken bile öğrenirdim," derken müthiş şaşırmıştım.

"Aslında bir Kraliçe yok zaten. Bu gizli bir evlilik, uydurma bir gizlilik bile olsa. On yedi yıl önce bir gece, seninle ayrıldıktan ve ben Paris'e döndükten az sonra oldu bu. Seçkin gelin, sana garanti ederim ki en iyi niyetli söylemle bile ortaya çıkarılamayacak biri. Sana küçük bir örnek vereyim: Küçükken sadaka dilenmiş."

Kral, Madam di Maintenon (gelinin adı bu) ile yirmi dört yıl önce yaşayamadığını yaşamak, yani kendinden esirgenen bir nikâhı, başkalarına rağmen kıymak istemişti: Bu sadece kendinin istediği, kimsenin onaylamayacağı bir evlilikti.

"Ama onun bu davranışı artık kabuktan gayrisi kalmamış bir yumurta sayılır," dedi Atto hüzünle. "Maintenon, Mancini değildi, Maria'nın o mağrur lüleleri karşısında kendinden geçerek tekrarlamaktan hoşlandığı gibi 'saçları funda kokulu' değildi.

"İleri yaşta yapılan bu evlilik, hayatının ilk ve tek aşkına sessiz ve uzak bir selamlama gibiydi; 'gizli' gelinin ise (herkes onun varlığından haberdardı ama kimse dile getirmiyordu) bu evlilikten payına düşen sadece Kralın kaprisleri ve öfke nöbetleriydi; kocası canı istediği anda onu kovabileceğini her an anımsatıyordu," diye sözünü tamamladı Atto.

"İşte şimdi Maintenon, Maria'nın tam tersine Krala en küçük bir öneride bile terslenmeden bulunma özgürlüğüne sahip değildir. Sanki gölgede kalmak kendi seçimiymiş gibi övünmekten başka bir çaresi yok." Atto bunları belli bir küçümseme ile söylüyordu.

Demek Pek Hıristiyan Kral gizlice evlenmişti! Üstelik anlaşıldığı üzere bu hanımın karanlık bir geçmişi vardı. Bu nasıl mümkün olmuştu? Dilimin ucuna binlerce soru üşüşüyor ama Atto kendi kaldığı yerden devam etmeyi yeğliyordu.

"Anlayacağın, bana kalsa Fransa Kralı Maria ile evlenmeye can atardı. Ama her şeyden önce şunu düşünmelisin ki," diye ekledi Melani, "Louis o zamanlar sadece unvan olarak Kraldı, aslında ülkeyi yönetenler Kardinal Mazarin ile Ana Kraliçeydi. Louis annesine ve Kardinal Hazretlerine gösterdiği mutlak rıza halinde bazı şeylerin değişebileceğini ummuyordu. Louis bütün hayatını babası XIII. Louis gibi geçirebilir; devlet işlerini bütünüyle ülkenin Başbakanına yıkabilirdi.

"Louis bile gidişatın eninde sonunda değişebileceğine inanmıyordu," diye ekledi Atto. "Yirmi bir yaşında hâlâ annesinin kollarında şımartılıyor, yetişme çağında bir çocuk gibi Kardinalin gölgesinde kalıyordu. Oysa Kral tam beş yıldır reşit olmuştu. Annesinin yönetme hakkı biteli epey oluyordu.

"Louis, Mazarin'in onun için yaptığı evlilik tasarılarına hiç karşı koymadı; önce Savoie'lı Margherita, sonra da İspanya Prensesi söz konusu oldu. Böyle siyasi vaatlerin nasıl geçici olduğunu biliyordu. Sonra hayatının yirmi birinci yaşma gelene kadar büyüklerine bir kez bile isyan etmemiş, bir kez bile 'ama' ya da 'eğer' dememişti.

"Zaten," dedi rahip, "siyasi oyunlar onun hiç umurunda değildi; Mazarin evlilik planları yapadursundu. Louis gündelik ger-

çeklikler dahilinde yaşamıyordu: Bunlar onun için fazlasıyla bayağı ve önemsiz işlerdir diye düşünüyordu.

"Arkadaş olduklarında Maria, genç Krala Plutarkhos'un *Ünlü İnsanların Hayatları* adlı yapıtını okumuştu. Zaten Maria bir savaşçı kalbiyle doğduğu için günün birinde 'ünlü bir insan' olmayı hayal ediyordu. Aslında Kardinalin çevresinde oluşturduğu o siyasi arenadan kaçmaya can atan Louis bile bu yapıttan müthiş etkilendi ve nihayet kendini bir kahraman gibi hissetti.

"Ve o zamandan başlayarak daha gerçek ve canlı bir bakış açısı beslemeye başlayarak Fronde'un uzak olaylarını, ayaklanan halkın ellerinde kirlenen ailesinin baskısını, kendi ne olduğunu anlayamadan ellerinden kayıp giden o kaygısız günlerinin trajedisini yeniden düşündü.

"Maria şiir severdi, güzel bir tarzla ve duyarlılıkla okurdu. Louis'ye de roman ve şiir okumasını önerdi: Herodotos gibi klasik dünyanın yapıtlarından kahramanlık ve şövalyelik hikâyelerine kadar önerileri vardı. Genç Kral bunlarla ceplerini doldurur, tatlarına bakar, saray halkını şaşırtan yorumlar yapardı; çevresindekiler onun böyle nitelikleri olduğunun bile farkında değildiler.

"Değişmişti, neşeliydi, herkesle konuşuyordu: O âna dek boyunduruğu altına girmiş olduğu durağan halden sıyrılmış, çevresinde sürdürülen şu ya da bu kitabın yorumlarına canı gönülden katılıyordu. Louis ve Maria kendilerini kitaplardaki kahramanların yerlerine koyarak onlara kendi adlarını ve yüzlerini takıyorlar; hayali bir evrende yaşıyorlardı.

"Güzel ve güneşli bir günün sabahında Louis, Franchard adındaki kayalık ve gözlerden uzak bir yerde piknik yapılmasını emretti; peşine de koca bir orkestra taktı. Belirlenen yere gelince Louis arabadan indi, ciğerlerini bu yüksek yerin temiz havasıyla doldurdu ve ikinci bir kez düşünmeden tepenin zirvesine doğru tırmanmaya başladı. Biraz acayip bir durumdu ve herkes ona kaygı ve yergi duygularıyla bakıyordu. Maria da peşinden gidiyor; zor yerlerde genç Kral bir şövalye edasıyla onu kolundan tutarak dik kayalara tırmanmasına yardımcı oluyordu. Zirveye vardıklarında Louis orkestraya ve saray halkına yanlarına gelmelerini buyurdu. Dizleri acıyan saray halkı onlara şaşkınlık ve sabırsızlıkla baktılar. Hiçbir Fransa Kralı keçi gibi kayalıklara tırmanmamış,

hele ki peşine bütün saray halkını ve orkestrayı takmamıştı. Louis bile yanında şu İtalyan kadın olmasaydı böyle bir işe kalkışmazdı.

"Bir başka gün Bois-le-Vicomte'da Maria ve Louis ağaçlık bir yolda geziniyorlardı. Bir yerde, belki de ona yardımcı olmak için Louis kolunu Maria'ya uzattı. Maria elini uzattı ve hafifçe Kralın kılıcının kabzasına dokundu. Bunun üzerine Louis, Maria'nın eline engel olan kılıcını kınından çıkardı ve cezalandırmak için uzağa fırlattı. Bu çocuksu şövalyelik hikâyesi sarayda hızla yayıldı.

"Tutkusunun saflığı Louis'yi gülünç kılıyordu; kimse ona bunu söylemeye cesaret edemiyordu ama bu çocuksu davranışların altında yetişkin duygular olduğunu düşünüyorlardı."

"Ama saray halkı yanılıyordu," diye fısıldadım.

Atto beni düzelterek, "Hem haklıydılar, hem değil," dedi. "Henüz Kral ve Maria'nın bile birbirlerine bağlanmalarına neden olan bu heyecana veremedikleri adla bu aşk kabul etmeliyim ki kimi zaman çocuksu ve gülünç bir hal alıyordu. Ama annesi ve Kardinal tarafından o kadar uzun bir süre baskı altında tutulmuş olan Louis şimdi yirmilik bir delikanlı olarak ilk kez ve beklenmedik biçimde karışık ve ateşli duyguların etkisi altına girmişti; kalbi bu duyguları on altı yaşındayken yaşaması gerekirdi ama olmamıştı.

"Oysa on altı yaşındayken XI. Louis soluk sevda girişimlerinde bulunmuştu. Ana Kraliçenin engellediği bu durum vaftiz babasınca teşvik edilmişti: Yaşlıca bir oda hizmetçisi, bir iki uysal ve tatlı hizmetçi kız, bir eşlikçi kız ve Maria'nın kardeşlerinden biriyle yüzeysel bir arkadaşlık. Ama hiçbiri –Mazarin yakından izliyordu– Kralın kalbini etkileyememişti. Ancak Maria ile tanışınca kalbinin kapıları açılmıştı ve Louis bundan sonra geri adım atmamıştı.

"Kaygılar, ölçüyü kaçırmalar, kızarmalar, teatral hareketler: Genç Kral çocukken yaşaması gereken bütün bu duyguları ancak Maria ile deneyimleyebildi; bir Hükümdarın bu tür duyguları geride bırakmış ve ülke yönetme sorumluluğunu yüklenmiş olması gereken yaşta sevda yolunda ilk adımlarını atıyordu."

Rahip Melani gene anlatmaya koyularak, "Maria'nın da erkeksi bir yapıya sahip olması bu gençlerin yaşadıklarının rastlantı olmadığını gösterir: Kelebek kozadan çıkar ve özgürlüğün tadını çıkarmak için çiçekten çiçeğe konar; böylelikle hem temkinli olmayı öğrenir hem deneyim kazanır ve ancak ondan sonra kendine bir yuva yapma kaygısına düşer."

"Aynı bu biçimde," diye sürdürdü Atto, "deneyimsiz ve temkinsiz genç bütün ateşini, samanı saran alevler gibi tüketir; gerçek bir soylu kız ya da bir masal kahramanı için gerçek heyecanlar yaşar ve her ikisi için de kılıcıyla dünyayı ikiye ayırma cesaretini kendinde bulur: Ama gençliğin verdiği maymun iştahlılıkla tutkuları onu bu kaynağın suyundan soğutur, başka pınara koşturur. Sonra her şey yeniden başlar, yeni düşler, yeni sadakatler, yeni tutkular, yeni vaatler bu ilahi çılgınlıkla geçer çünkü bunların gelecek için hiçbir önemi yoktur.

"Ama her şey birbiri ardına çözülmeye, unutulmaya mahkûmdur. Yirmi yaşının eşiğinde elinde kalacak olan yalnızca karışık anılar yumağı hoş bir haz ve tehlike duygusudur: Yeni erkek artık kendini bilgece bu dalgalı sulardan uzak tutacaktır; gözlerini temkinli gözlerle geleceğe çevirecektir, yüreğini sağduyusuyla dizginleyecektir: Sağduyusuyla çocuklarının annesini seçecek sonra onu bir koca olarak sevecektir."

"Yüreğe söz geçirilmez ki Sinyor Atto," yapabildiğim tek yorum oldu.

"Bir Kralın yüreğine geçirilir.

"Louis, Maria sayesinde uzun kış uykusundan uyanınca hayatının kadınına hem çok erken, hem çok geç rastlama talihsizliğini yaşadı: Onu elinde tutabilmek için fazla deneyimsizdi, unutabilmek için ise fazla büyük. Yüreği perişandı, sağduyusu egemenlik altına girmişti. Fonda yer alan Devlet mantığı henüz uzak ve karanlık bir düşünceydi."

Atto'nun düşüncelerini bu terimlerle dile getirmesinin nedenini çok iyi anlıyordum: Sadece Pek Hıristiyan Kralın değil, kendinin gençliği de aynı şekilde tükenmişti: Avrupa'yı ünlü bir kastrato olarak dolaşırken müzik, casusluk, soylu beyler için gizli servis hizmetleri arasında bölünmüş, ensesinde tehlikenin soluğu, kalbinde duygularını körükleyen ama itiraf edemediği sevda tutkusuyla yaşamıştı.

İşte o anda ben bunları düşünürken, o göğsünü dikleştirerek hafiften bir melodi mırıldanmaya başladı.

Parlak bir bakışın
Sivri uçlu oku
Yaralarsa sinemi

Aşkın acısıyla
Tutuşursa gönlüm
Her gece, her gün...

Rahip Melani'nin sinesini yaralayan bu parlak bakışın kime ait olduğunu kolaylıkla tahmin etmiştim. Sanki o kadın düşünce gücüyle adeta zırh içindeki bir savaşçıya benzeyen Louis'nin tenine nüfuz etmiş, yaktığı sevda ateşinin neşesini ve acısını tatmıştı.

Atto cılız ve bitkin bir biçimde söylüyordu şarkısını. Onun şarkı söylediğini en son duyduğumdan bu yana on yedi yıl geçmişti. O zamanlar iyi ve güçlü diye tanınan sesi şimdi gücünün yarısını yitirmiş gibiydi. Ama hep şarkılarını söylediği *maestro*su Luigi Rossi'nin (onun deyimiyle *Seigneur* Luigi) besteleri hiçbir şey kaybetmemiş gibiydi.

Bunca yıl sonra, bir zamanlar hem seçkin halk kitlelerinin hem de Sarayların görkemli tiyatrolarında onu seyredenlerin yüceltiği parlak ve gür ses şimdi cılız ve titrek bir hal almıştı. Sanki içi boşaltılmış gibi sönükleşen sesle söylenen bu şarkı kabuğu buruşmuş kof bir meyveyi anımsatıyordu; sanki cismini yitirmiş, melodili bir coşkudan bir şarkı anıştırmasına, fısıltılı ezgiye, eskiyi anımsatan çağrışıma dönüşmüştü. Şimdi dinlemekte olduğum, büyük Atto Melani'nin olağanüstü bir kuyumcu kaleminden çıkma sesiydi sözde! O çağıldayan sesten fiziksel bir iz kalmamıştı geriye ama sonsuza dek yitirilmiş bir büyünün belirsiz bir anısıydı. Kendi kendinin harika, yüce bir çağrışımıydı.

Gene de bu soluk ses hâlâ ilahî, hâlâ zarif, hâlâ insanın kalbini çalan türdendi; sanki bütün bir Bilgeler okulu akla hitap etse, onun kalbimize konuşması kadar başarılı olamazdı. Şarkı söyleme yeteneğinin heybetini yıllara kaptırmış bile olsa geriye kalan savunmasız ama ellenmemiş, samimi ve benzersiz bir güzellikti.

Atto yeniden söylemeye başladığında bu sözlerin onun için özel ve iç paralayıcı bir anlamı varmış gibi hissediliyordu.

İlahi bir çehre
Çaldı bu ruhu
Sevmek varsa kaderde
Kim karşı koyabilir ki!

Rahip, Maria'nın anısıyla yanıp tutuşuyordu. Ona Louis'nin gözleri aracılığıyla bakmış, onun elleriyle okşamış, onun dudaklarıyla öpmüş ve hatta Pek Hıristiyan Kralın kalbiyle ayrılığın umutsuz çarpıntısını yaşamış gibiydi. Bu duygular aradan geçen yıllardan sonra sanki Atto bunları bedensel olarak deneyimlemiş gibi bir özlem yaratıyordu.

İşte bu üçlü aşk, birbirinden sonsuza dek ayrılmış iki kalp ve onların geçmişinin kıskanç bekçisi olan üçüncüsü arasında bir tükeniyor, bir canlanıyordu. Bense gizlilik içinde buna seyirci olan tek kişi oluyordum.

Melani ansızın şarkısını kesti, yeniden canlanmasının işareti olarak bir sıçrayışla üzerinde dinlenmiş olduğu duvardan iniverdi.

"Şimdi de villaya girelim. Lanet olası yerde herhalde bizi tutuklattıracak birisi çıkar karşımıza," dedi gülümseyerek.

Rahibin şarkıları ve sözleriyle ruhumda uyandırdığı Maria imgesinin büyüsünden sıyrılmakta zorlanıyordum.

"Bu sizin *maaestro*nuz *Seigneur* Luigi'nin bir bestesi miydi?"

"Bakıyorum unutmamışsın," dedi. "Hayır, bu Francesco Cavalli'nin bestesi *Giasone*. Sanırım son yarım yüzyılda en çok sahnelenen operadır."

Atto, bunu söyledikten sonra benden ayrıldı ve öne düştü: Daha fazla konuşmak istemiyordu.

Giasone ya da kıskançlığa dair. Bu ünlü operayı hiç duymamıştım ama Yunan mitolojisinin ünlü kahramanı Kraliçe Medea'nın, Argonaut'ların şefi İason'un Lemnos Kraliçesi Hypsipyle'ye aşkı yüzünden yaşadığı kıskançlıktan haberim vardı. O da üçlü bir aşktı.

Villanın sokağa bakanın tam tersi olan kuzey cephesine doğru ilerledik. Giriş kapısında gene bir beyitle karşı karşıya geldik.

Si te, ut saepe solet, species haec decipit alta;
*Nec me, nec Caros decipit arcta Domus**

Bir kez daha bu villanın duvarlarma kazılı bu sözlerin bilinmeyen bir gerçekliği yansıttıklarına ya da anımsattıklarına ilişkin açıklanamayan, acayip bir duyguya kapıldım.

* Bu pek şatafatlı görüntü seni her zaman olduğu gibi kandırmış olabilir; / Ama bu dar Ev ne beni ne de Karia'da yaşayanları kandırdı.

Kapıyı şöyle bir ittik. Açıktı. Elimi kapının tokmağına koyduğum anda aceleci ayak sesleri ve eşya tıkırtıları duyar gibi oldum; sanki birisi ansızın bir iskemleden kalkmıştı. O da aynı şeyi duydu mu diye Atto'ya baktım ama duymamış gibiydi.

Eşiği geçtik. İçeride hiç kimse yoktu.

"Görüldüğü üzere, üç Kardinalden geriye iz kalmamış," dedim.

"Onları burada bulmayı ummuyordum elbette. Ama toplantıya ait bir iz bulabiliriz: Bir pusula, ne bileyim bir not... En azından hangi salonda buluştuklarını anlardım. Bu tip ayrıntılar her zaman çok işe yarar. Bakalım, villa da çok büyükmüş. Sanırım buraları koruyan bir kimse yok; bizim için daha iyi."

Sonra kendimizi iki kenarında yer alan pencerelerle aydınlanan çok uzun bir salonda bulduk. Bizim tam karşımızda kapalı bir kapı vardı. Salon belli ki yaz günlerinde yemek yemek için kullanılıyordu: Açık bir pencereden tatlı ve hüzünlü bir ışık huzmesiyle birlikte batı rüzgârı giriyordu. Bitişik salonda ise bir bilardo masası göze çarpıyordu.

Dikkatle birkaç adım attık ve gözlerimizi her an biri çıkar düşüncesiyle karşıdaki kapıya diktik.

Salonun tam ortasında büyük yuvarlak bir masa vardı; üzerinde de oymalı ahşaptan kocaman bir tepsi duruyordu. Yaklaştık. Atto tepsiye yavaşça dokundu ve tepsi kendi çevresinde döndü.

"Harika bir düşünce," dedi. "Servis tabakları bir konuktan ötekine rahatça geçirilir ve ne garsonlar, ne oturanlar rahatsız olur. Benedetti hayatın keyfini çıkarmayı biliyormuş. Bizden az önce birileri terk etmiş salonu."

"Nereden anladınız?"

"Çamurlu ayak izleri kalmış."

Ben salonun girdiğimiz tarafını, Atto ise kalanını keşfetmek üzere ayrıldık.

Duvarların iki çıkıntısı önünde simetrik biçimde karşı karşıya yerleştirilmiş iki büfe vardı; bunlar duvarlarla aynı renge boyandığı için sofra için gerekenleri gözü yormadan içinde barındırıyordu. Çekmeceleri açtım. İçleri güzel gümüşlerle, her servis için ayrı boyda gümüş çatal-kaşık takımlarıyla hatta balık, et ve av hayvanlarını ayıklamak için özel bıçaklarla doluydu. Üzerleri tarihî kahramanlar, av sahneleri, her renk çiçek ve desenle süslenmiş incecik camlardan kupaların, kadehlerin, bardakların, testilerin, kulplu bardakların ve

çanakların, fincanların, karafaların, sürahilerin, limonata bardaklarının, su şişelerinin, sıcak içecek ve çorba kâselerinin, çeşidi ve sayısı anlatılamayacak kadar çoktu. Villanın sahibi ağzının tadına olduğu kadar göz zevkine de düşkün olmalıydı; bütün bunları Gianicolo Tepesi'nin tertemiz havasında ve bostanların yeşili arasında yaşamıştı. Garip biçimde çevreden yalıtılmış olmasına karşın Kadırga gerçekten harika bir haz yuvası olmuştu.

Büfelerin birinin yakınında duvara dik yaslanmış duran pirinç bir boru dikkatimi çekti; bu insan boyunda bir yükseklikten başlıyor, aşağıda ağzı huni gibi açıkken yükseliyor ve tepede tavana girerek kayboluyordu. Atto benim bu boruya merakla baktığımı gördü.

"Bu boru, villanın konforlarından bir başkası," dedi, "oturduğun yerden kalkmadan ve dolaşıp arama zahmetine katlanmadan başka katlarda bulunan hizmetkârlara seslenmek için kullanılır. Bunun içine konuşman yeter; ses öteki odalardan duyulur."

İlerledim. Her pencere nişinde ünlü Romalı kadınların resimleri bir madalyon biçiminde resmedilmişti: Sezar'm üçüncü karısı Pompea, Oktavianus'un ilk karısı Servilia, Kaligula'nın kız kardeşi Drusilla, Klodio'nun beşinci karısı Messalina ve Cossuzia, Cornelia, Marzia, Aurelia, Calpurnia gibi başkalarına bakarken tam otuz iki ünlü kadının resmini, adını, soyunu ve kocasını gördüm.

Kemerlerin üzerinde, pencere boşluklarında kadınlara hitap eden sözler yazılı olduğunu fark ettik; hepsini yazmak bu sayfalara sığmayacağı için sadece onuncu kısmım aktarayım:

Kadınların havailiği onların doğal halidir
Kadınların ortasında sessizlik bulmak tatlı pelinotu bulmaktan zordur
Kadın canı ister güler, isterse ağlar
Kadınlar ve tavuklar komşuları rahatsız eder
Erkekle kadın kapalı yerde ateş almış saman gibi olur
Kadın kalbini çalmanın yolu aşktan değil paradan geçer

"Burada her şey kadınların niteliklerine ve sofra zevkine adanmış. Kadınlar ve damak tadı salonu." Atto bunu söylerken Plautia Herculanilla'nın profilini gösteren madalyon resmini inceliyordu.

O âna kadar Kutsal Kolej üyesi üç yüce Kardinalin izini bulmaya takıldığımız için (ve gerçekten de birtakım belirtiler bulmuştuk) salonda asıl ilgi çeken şeyi atlamıştık: Duvarlardaki resimle-

rin konusu. Ben bakışlarımı tablolara dikmiş, yalnızca gördüğüm sevimli kadınlara dikkat kesmişken Atto yanıma geldi.

Rahip Melani hanımların kimliklerini açıklayan adlarını okumaya ihtiyaç duymadan gözlerini hızla bir tablodan ötekine geçiriyordu. Her yüzü mükemmel tanıyor (ve bunu kanıtlamaya dikkat ediyordu) çünkü bunların ya kendilerini ya gerçek tablolarını görmüştü ve bana adlarını söylüyordu.

"Majesteleri Avusturyalı Anne, Pek Hıristiyan Kralın rahmetli annesi." Bana Kraliçenin soylu ve tatlı yüzünü gösterirken sanki canlı birini takdim edermiş gibi konuşuyordu; Ana Kraliçenin son derece etkili bakışlarına, boş yere olmayan genişlikte alnına, süslü siyah tafta giysisinin tüllü yakasıyla çevrelenmiş yuvarlak ve soylu boynuna, elbisenin brokarlı plise eteğine zarifçe bıraktığı güzel ellerine baktım.

"Sana da söylediğim gibi, tanıştığımızda Ana Kraliçe benim şarkılarıma herkesten farklı bir biçimde düşkündü." Bunu neşeyle söylerken hızlı bir hareketle peruğunu düzeltti ve ekledi: "Özellikle de akşamları söylenen hüzünlü aryalara."

Sonra Prenses Palatina'nın, Kontes Marescotti'nin, Pek Hıristiyan Kralın baldızı rahmetli Madam Henriette'in pek soylu ve gerçekçi portrelerine geçti.

O anda en son portrenin önüne geldik; ötekilere oranla biraz daha gölgede ama gene de iyi görülebilen bir noktadaydı.

Bakışları yöneten arzu, sözleri yöneten akıldır; gözlerim bu kadınsı yüzü kavrar ve anılarım arasında yerini ararken, Melani onun adını telaffuz etti.

Atto, "Madam Maria Mancini," dediğinde, ben zaten onu tanımıştım.

Bu kesinlikle az önce bahçede çalıların ötesinden gördüğümüz yüzdü.

* * *

Salondan çıkıp soldaki kapıdan girerken Atto, beni dinledikten sonra "Elbette bu senin hayalinin bir ürünü," dedi. "Hoş ve beklenmedik bir karşılaşma seni etkiledi. Olabilir ve temin ederim, senin yaşındayken bunu ben de çok yaşamıştım."

Bu sözleri söylerken, başını öte tarafa çevirmeyi yeğlemişti.

"İyi ama o kızla yanındaki bey bir anda nereye kayboldular, anlayamıyorum," diye karşı çıktım.

Atto beni yanıtlamadı. Salonun duvarlarında tablo boyunda baskılar vardı ve bunlar göz yanılsamasıyla zarif, hoş antik heykelleri andırıyordu; buradaki bir dizi tablo ise erkeklere aitti.

Duvarlardaki nişler gene saray hayatına ilişkin deyişlerle bezeliydi.

İYİ BİR SARAYLI
Övgü kazanmak istiyorsa:

Zamanında ve sadelikle hizmet etmeli
Efendisi hakkında daima iyi konuşmalı, kimseyi yermemeli,
Övgüde abartmamalı,
En iyilerle çalışmalı
Konuşmaktan çok dinlemeli
İyileri sevmeli
Kötüleri kazanmalı
Tatlılıkla konuşmalı
Tezcanlı olmalı
Kimseye güvenmemeli, herkese güvenmeli
Sırrını söylememeli, başkasınınkini dinlememeli
Başkasının sözlerini kesmemeli, kendi uzatmamalı
Kendinden bilgili olanlara inanmalı
Boyundan büyük işe kalkışmamalı
Kolayca inanmamalı, düşünmeden yanıtlamamalı
Acısını saklamalı.

SARAY
Saraylarda daima kuzu postuna gizlenmiş bazı kurtlar vardır
Saray dedikodularından sakınmanın çaresi çekilmek ve uzaklaşmaktır
Saray genellikle alanlardan ışık alır
Saray ve tatmin iki çok büyük uçtur
Saray havasında zorunlu olarak hırs rüzgârı eser
Saray işleri en gayretlilerin arzularına göre yürümez
Sarayda en yakın arkadaşlıklar bile sahte kuşkulardan payını alır
Saray halkının büyük kısmının iki dili, iki kalbi vardır.

"Bence o gene de aynı kızdı," diye ısrar ettimse de Atto parmaklarıyla işaret ederek yüksekte yazılı deyişleri okumayı yeğledi. "Maria Mancini'nin bugün neredeyse altmış yaşında olduğundan emin misiniz? Gördüğümüz kız... yani o resimdekinin aynıydı ama çok daha gençti..."

Atto kızgınlıkla okumayı kesti ve doğrudan gözlerimin içine baktı.

"Yanılıyor olabileceğimi mi düşünüyorsun?"

Gözlerini benden ayırdı ve bana göstermek için yeniden tablolara çevirdi. Resimlerin konusu bu kez Fransa ve İtalya'nın ünlü adlarıydı: Papalar, Şairler, Sanatçılar, Bilim Adamları, Hükümdarlar ve Eşleri, Bakanlar.

"Rahmetli Papa VII. Alexander Cenapları; Rahmetli Papa IX. Clemens Cenapları; Cavaliere Cassiano del Pozzo; Cavaliere Marino, Rahmetli XIII. Louis Hazretleri, Monsenyör XIV. Louis'nin kardeşi..."

Bu isimleri sıralarken aceleyle bir tablodan ötekine geçiyordu; Atto benim Maria Mancini ile ilgili soruma sinirlenmiş gibiydi. Aslında haklıydı: Maria'yı parkta görmüş olamazdım; sadece henüz Roma'ya gelmediği için değil, Pek Hıristiyan Kralla yaşıt olduğuna göre o da şimdi Hükümdarla hemen hemen aynı yaşta yani altmış ilkbaharı devirmiş olmalıydı.

"Rahmetli Kardinal Richelieu Hazretleri; Rahmetli Kardinal Mazarin, Rahmetli Başbakan Colbert, Rahmetli Başmüfettiş Fouquet..."

Durdu.

Az önce okuduğu deyişlerden birini yineleyerek, *"Acısını saklamalı..."* dedi.

"Ne dediniz?"

"Saray halkının büyük kısmının iki dili, iki kalbi vardır," diyerek bir başka deyişi yineliyor ve gülümsüyordu; sanki hoşuna gitmeyen bir düşünceyi saklamak için işi şakaya vuruyor gibiydi.

* * *

Atto, Kadırga'dan çıktığımızda menekşe rengine dönen gökyüzüne baktı ve, "Geç oldu," dedi.

Bu keşif gezimiz pek başarılı geçmemişti. Üç Kardinalden ge-

riye –birkaç ayakkabı izi dışında– bir iz bulamadığımız gibi bütün villayı gezecek zamanımız yoktu.

"Sen şimdi villanın bahçelerindeki işlerine dön. Hiçbir şey olmamış gibi de ağzını sımsıkı kapalı tut."

"Aslına bakarsanız, Cloridia dönmeden evdeki hırsızlığın dağınıklığını toplamalıyım."

"Zararını tazmin edeceğim; hepsinin değerinin iki katını vereceğim. Böylece sevgili eşinin üzüntüsü çabuk geçer. Bu akşam günbatımından sonra burada olmalısın. Haydi git şimdi!" diyerek beni telaşla uğurladı.

Atto sinirliydi. Çok sinirliydi.

8 Temmuz 1700
İkinci Akşam

Bahçıvanlık aletlerimi almak için kulübeye doğru yürürken, Atto'nun bana bir kez bile Cloridia'yı sormadığını düşünüyordum: Nasıl olduğunu, onu ne zaman yeniden görebileceğini, şimdi ne yaptığını vb tek bir söz dahi etmemişti ve şimdi adını andığı zaman bile ona ilişkin bir bilgi edinmek istememişti. Üstelik benden çaldığı anılarımda Cloridia ile ilgili o inanılmaz öyküyü okumuş olmalıydı. Pek geride kalmış olan Donzello Hanı yıllarında, yaşananları hayal bile etmiş olamazdı. Aslında o zaman da görüşmüyorlardı. Hatta, anımsadığım kadarıyla birbirlerine tek bir söz bile etmişlikleri yoktu çünkü birbirlerini bilmezden gelmeyi yeğlerlerdi. Atto'nun dudaklarından duyduğum Cloridia adı sadece alaycı bir tonda dökülmüştü. Kastrato ve saray cariyesi: Bu ikisi arasında bir dostluk doğmasını elbette bekleyemezdim.

"Kovuldun! İşin berbat!"

Bu tiz çığlık beni o kadar beklemediğim bir anda yakalamıştı ki az daha kalbim duruyordu.

Dönmemle az ötemde bir dala konmuş ve kıvrık ayaklarıyla gagasını parlatan onu gördüm.

"Kovuldun! Kovulduuun!" Kafesteki çalışmalarım sırasında ne zaman mola versem, Sezar Augustus bana bunu söylüyor ve çok eğleniyordu. Olasılıkla bu sevimsiz cümleyi kente yaptığı gezilerde, atölyelerin önünden geçerken öğrenmişti.

Korkumu alt edebilmek için ben de ona, "Ne yapıyorsun orada?" dedim. "Neden kafesine dönmüyorsun?"

Buna yanıt vermesine gerek yokmuş gibi sustu ve başını bir ya-

kınma belirtisi olarak ritmik olarak iki yana sallamaya başladı. Genellikle mevsim değişimlerinde yaşanan ve Sezar Augustus'un hüzünlü ve ıstıraplı olduğu günlerden birindeydik. Böyle günlerde kendi huzursuzluğunu unutabilmek için hep bir rezalet çıkarırdı.

Sezar Augustus, kendi keyifsizliğine katlanabilmek ve can sıkıntısını giderebilmek için harekete geçti. Kanatlarını adeta yüzüme çarparcasına ansızın uçuşa geçti, hızla döndü, alçaldı ve hemen yanımda toprağa indi; sonra da gagasıyla yere bıraktığım küçük orağı beceriyle kaptı.

"Yapma lanet olası! Onu hemen geri ver!" diye buyurdum.

O gene minik yuvarlak gözlerinde ışıklar yanarak bir kez daha, "Kovuldun! Kovuldun!" diye bağırdı. İki gagası arasmda tuttuğu minik orak, insan sesini taklit etmesine hiç engel olmuyordu çünkü bizim gibi ses telleriyle değil, gırtlağının anlamadığım bir noktasıyla konuşuyordu. Geniş, beyaz kanatlarını açtı, durgun yaz havasına karşı birkaç kez çırptı ve havalandı.

Birkaç saniye sonra gözden kayboldu ama bunun nedeni çok da hızlı uçması değildi. Sezar Augustus'un havalanması sırasında bir ayrıntı dikkatimi çekmişti. Gözümün ucuyla sanki bir an için çalıların arkasından birinin beni izlediğini görür gibi olmuştum. Ama hava o kadar sıcaktı ki, yanılmış olabilirdim.

"Biraz kımılda delikanlı."

Bu belirsiz izlenimi kafamdan sildim çünkü sabırsız ve kararlı ses bana çekilmemi söylüyordu. Patikanın çitleri arasmda yürüyen iki uşak, üçüncü bir kişiye eşlik ediyorlardı: Sivil giysiler içinde olan Kardinal Fabrizio Spada Hazretlerinin yüzünde bir önceki günden daha da mutsuz bir ifade vardı.

Bu üçlü yanımdan geçip villanın çıkışma doğru ilerlerken saygıyla eğildim. Pantolonumdaki tozları silkeleyerek doğrulurken bir hışırtı duyar gibi oldum ve yeniden meraklı ve fesat gözlerin beni gözlediğini düşündüm. Kardinal Spada ve iki eşlikçisi yolun sonunda gözden kaybolurlarken Sezar Augustus'un başları üzerinde sessizce uçtuğunu gördüm.

Çimleri biçtim, kafesteki yükümlülüklerimi yerine getirdim ve Rahip Melani ile buluşma saatime daha çok zaman olduğunu düşündüm.

Eve gitmeye karar verdim. İçeriye girince ne yazık ki birkaç

saat önce içine uyanmış olduğum o kargaşayla yüz yüze geldim. Cloridia ile birlikte döşediğimiz evimizin güzel düzeninin bu yüzü olmayan ve yaptıklarının cezasını çekmeyen yabancılar tarafından ne kadar öfkeyle altüst edildiğini yeniden görünce yüreğimin sıkıştığını hissettim.

Evi toparlayıp Villa Spada'ya döndüm. Bostanlara vardığımda sıcağın ne kadar boğucu olduğunu hissettim. Gömleğimi çıkarıp ulu bir kayın ağacının dibine uzandım; uzun çalışma saatleri arasında Cloridia ile meraklı gözlerden uzakta buluşmak için duvarın dibindeki hafifçe tepelik bu noktaya gelirdik. Buradan aşağıdaki yol görünürdü ama yaprakların bolluğu nedeniyle fark edilmek olanaksızdı. Vandalların dağıttığı eşyalarımızı toplarken; biricik, tatlı karımın yokluğunu daha çok hissetmiştim. Ve özlemle içimi çekip onu hayal ederken, kendimi Güneş Kral ile Maria Mancini'nin aşkını ve otuz yıldır mektuplaşan ama bunca süredir hiç görüşmemiş olan Maria ile Atto'yu birbirlerine bağlayan o tuhaf tutkuyu düşünürken yakaladım. Zaten Atto ile ilgili her şey alışılmadık, tuhaf ve gizemliydi. Kadırga'da olan garip olaylara ne demeliydi? Öte yandan ciltçinin ölümüyle Atto'nun beklenmedik bıçaklanması arasında ne gibi bir ilişki vardı? Bütün bunlara bir de çok daha kaygı verici bir olay olarak Buvat'nın ve benim ağır derecede uyuşturulmamız ve üzerimizin, evimin aranması ekleniyordu.

Bu karışıklığın ve hatta umutsuzluğun yeniden göğsümü sıkıştırdığını hissettim. Cloridia'yı düşünürken hissettiğim o sevdanın yerini şimdi korku duyguları almıştı. Gerçekten neler olup bitiyordu? Yoksa Melani'nin Connetablesse'e yazdığı gibi İmparatorluk yanlısı bir komplonun kurbanı mıydık? Acaba Sfasciamonti'nin iddia ettiği gibi Cerreto'luların avucuna mı düşmüştük? Ya da ikisi birden miydi?

Yeniden rahibin dolambaçlı işlerine alet olduğum için kendi kendime öfkelendim. Aslına bakılırsa, bu kez o da karanlıkta el yordamıyla yürüyor gibi geldi bana. Buna ek olarak Kadırga'ya yaptığımız o pek acayip ziyaret sırasında huzursuz ve şaşkın bir hali vardı. Sonra dağınık düşüncelerim Maria'ya kaydı ve onun şimdi Madrid'de yaşadığını düşündüm. İspanya'da, ikisinin mektuplarından öğrendiğim kadarıyla dünyanın kaderinin belirlenmekte olduğu yerde yaşıyordu.

Ansızın sıcak bir ipeksi duygu sırtıma değdi ve farkına bile varmadan içine düştüğüm o karanlık kuyudan tatlı tatlı çekip çıkardı. Bir fısıltıyla bütün kara bulutlar dağıldı:

"Bana da yer var mı?"

Gözlerimi açtım: Cloridiam dönmüştü.

* * *

Günbatımını taşımakta olan sıcak ışık altında kucaklaşmalara ve öpüşmelere doyunca Cloridia şöyle dedi:

"Nasıl geçti diye sormuyorsun? Ne serüvenler yaşadığımızı bir bilsen!"

Daha önce de söylediğim gibi uzun senelerdir profesyonel olarak ebelik yapan karım doğurması beklenen bir kadının yanında olabilmek için günlerdir benden ve yatağımızdan uzakta kalmıştı. Şimdi dönmüştü ve ben ona bütün olup biteni anlatmak için can atıyordum; onun beni rahatlatmasını ve önerilerde bulunmasını bekliyordum. Ama onun da bana vereceği haberler vardı. Önce onun anlatıp bitirmesini beklemenin daha akıllıca olacağını düşündüm. Tatlı Cloridiamın kadınsı konuşkanlığı dinince ben de Rahip Melani'nin beklenmedik biçimde ortaya çıkmasıyla gelişen olayları bir bir dile getirecektim.

"Kızlar?" İki kızımın anneleriyle birlikte doğum evine yardıma gittiklerini biliyordum.

"Merak etme, aşağıda hizmetkârların çocuklarıyla oynuyorlar," dedi.

"O halde," dedim biraz yapmacık bir merakla, "her şeyi anlat bakalım."

"Barberini Çiftliği'nde, tombul ve tatlı bir oğlancık doğdu. Tanrının istediği gibi her şeyi tam tamına yerinde!" dedi gururla. "Ama bir tek..."

Uzatmayacağını umarak, "Ne?" dedim.

"Şey, beş aylık doğdu."

Şaşırmış gibi yaparak, "Ne? Nasıl olur?" diye haykırdım. Nereye varmak istediğini çok iyi biliyordum.

"Zavallı karısı sancılar içinde kıvranırken, çiftçi de aynen senin gibi bağırdı. Oysa bal gibi olur sevgilim. O dev gibi iri ve cahil hayvana saatlerce dil dökerek, insan yavrusunun elbette dokuz

ayda doğduğunu ama dünyanın pek çok yerinde beş aylık ya da on iki aylık doğabilen bebekler olduğunu anlattım."

Sarılmakta olduğum karımdan şöyle bir uzaklaşıp gözlerinin içine baktım.

"... Plinius mahkemede bir kadını savunurken," diye devam etti Cloridia, "kocasının askerden beş ay önce döndüğü ve bir kadının beş ayda da doğum yapabileceğini açıklamış, bunun mümkün olduğuna yeminler etmişti. Öte yandan Massurio'ya göre Lucio Papirio'nun yargıçlığında süren bir mahkemede, bir miras davasında kadının on üç aylık hamile olduğuna tanıklık edilmişti; elimizdeki bir başka bilgi de yüce İbni Sina on dört aylık doğum da yapılabileceği konusunda yargıca tanıklık ederek bir başka kadını taşa tutularak öldürülmekten kurtarmıştı."

İçimdekileri dökmeye can atıyordum.

"Cloridia, dinle, sana anlatacak çok şeyim var..."

Ama o beni dinlemiyordu. Hava hâlâ sıcaktı ve güzel karım da, ayrı olduğumuz onca günden sonra hava kadar sıcaktı.

Sıcacık memesini göğsüme dayayarak beni duymamış gibi sözümü kesti ve "Ama adamı kandırdım, biliyor musun?" dedi. "O kızgın boğaya, bütün hayvanlar arasında bir tek insan doğumunun değişik tarihlerde olabileceğini anlatabildim. Bütün hayvanların gebelik süresi bellidir: Fil daima ikinci yılda, inek bir yılda, at ve eşek on bir, köpek ve domuz dört, kedi üç ayda doğurur; tavuk civcivlerini yirminci günde kuluçkadan çıkarır; keçi ve koyun ise beş aylık doğururlar."

Bu nedenle –diye düşündüm içimden– Bay Keçi ile Bay Sığır'ın başlarında güzel boynuzları vardır.

Cloridiamla başa çıkmaya olanak yoktu. Karımın ebelik becerisiyle çözülen kaçıncı kuşkulu babalık davasıydı bu. Çocukları (babaları kim olursa olsun) ve annelerini (sadık olsunlar veya olmasınlar) çok seven Cloridia kuşkulu babaları ikna etmek için yeminler eder, antlar içer, elinden geleni yapardı. Hiçbir şey onu yıldıramazdı. Kocaları, tatlı dili, gülümseyen dudakları, dünyanın en dürüst insanı görüntüsüyle kandırabilmek için yüzlerce örneği birbiri ardına sıralayıverirdi: Askerden dönen gencin, sürülerin mevsim göçü yüzünden evden aylarca uzak kalan çobanın, seyyar satıcının hatta hırçın kaynanaların ve yapışkan görümcelerin bile

aklını çelmeyi becerirdi. Genellikle, "çok konuşanın her dediğine inanılmaz, çok mantık yürütenin yalanı ortaya çıkar," diyen bilgenin aksine o söylediklerini karşısındakine kabul ettirirdi.

Hepsi de bu değildi: Bebeğin, büyüdükçe komşuya ya da bir başka kuşkulu kişiye benzemeye başlayacağını bilen Cloridia daha doğum ânında ve sonraki günlerde de "yeni" babaları ve onların meraklı akrabalarını eğitime alarak, kadmm hamileliğinde gördüğü ya da istediği şeylerin bebeğin fiziki özelliklerine yansıdığını anlatırdı. Bir doğumdan sonra eve dönünce bu en sevdiği masalı hangi dinleyicilere nasıl anlattığını ve ne tepkiler aldığını bana aktarmaya da bayılırdı. Bütün bu yıllar boyunca, her doğumda yeni ayrıntılar ekleyerek, bulduğu yeni düşünceleri içine katarak bunları bana belki bin kez anlatmıştı. Ona duyduğum hayranlığı ve davranışlarından ötürü duyduğum gururu göstermeme bayılırdı; gülmemi istediğinde gülerdim, şaşırmamı beklediğinde öyle davranırdım. Benim istediğim onu neşeli ve mutlu görmekti; bu nedenle oyundaki rolümü severdim.

Ama o akşamüstü bunu beceremiyordum. Ona anlatacak çok, çok fazla şey vardı ve onun öğütlerine çok gereksinme duyuyordum.

"Çiftçiye şöyle dedim: Yoksa Eliodoros'un anlattığı ve hayal gücünün varlıkları hayal edilen şeye benzettiğine ilişkin öyküyü de mi bilmiyorsun? Bu dünyaca meşhurdur! Şunu dinleyin, dedim sonra da: Eliodoros *Etiyopya Masalları* kitabında beyaz tenli bir anne ile kara tenli bir babadan doğan güzeller güzeli genci anlatır: Söz konusu olanlar Etiyopya Kralı İdaspe ile Pers Kraliçesidir. Bu da sadece düşünceyle, daha doğrusu annenin hayal gücüyle gerçekleşir çünkü Kralla birleştikleri odanın duvarlarında hep beyaz erkek ve kadınların ilişkilerinin resimleri vardır; özellikle de Andromeda ile Perseus'un aşkları anlatılmıştır. Kraliçe kocasıyla birleşme anında Andromeda'nın görüntüsünden öyle çok etkilenmiştir ki..."

Bu öykünün devamını elbette ezbere biliyordum ve onu tatlı tatlı dinler ve bedenimin üzerindeki ağırlığının tadını çıkarırken zihnimden onunla birlikte tekrar ediyordum: Kraliçe kocasıyla birleşme anında Andromeda'nın görüntüsünden öyle çok etkilenmiştir ki, aynen ona benzeyen bir çocuğa gebe kalmıştır; bu açıklama

o ülkenin en bilge insanları olan Sofistler tarafından yapılmıştır. Ve Aristoteles de..

"Ve Aristoteles de Mora Yarımadası'nda zenci bir kadının bir Habeşle sevişerek gebe kaldığını ve bembeyaz bir bebek doğurduğunu anlatır; bu kız ise gene beyaz bir adamla evlenir ama zenci bir bebek doğurur. San Girolamo büyük Hippokrates'in, babasına hiç benzemeyen bir bebek doğurduğu için yargılanan bir kadını suçlanmaktan kurtardığını anlatır. Mahkemenin karşısında, odada asılı resimde bu çocuğa çok benzeyen bir resmin asılı olduğunu, kadının ilişki ânında gözlerini bu resme diktiği için bebeğin ona benzediğini anlatmıştır."

Öykünün sonunu sabırla beklerken kendi kendimi şöyle teselli ediyordum: Madem ki Hippokrates, Plinius ve İbni Sina yeni doğurmuş bir anne ile bebeğinin hayatını kurtarmak için mahkemede yargıca yalancı tanıklık etme cesaretini bulmuşlar, karımın da buna hakkı vardır.

Cloridia bir yandan benim giysilerimle oynar, bir yandan da hayal gücünün ürünlerini satarken, "Alsatius ve ondan önce de Quintilianus," diye devam etti, "bir kadını ölüme mahkûm edilmekten kurtarmışlardı; kadın da kocası da beyaz oldukları halde bebekleri zenci doğmuştu ama onlar bunu odada asılı bir Habeş resmine bağlamışlardı."

Onu memnun etmek için, "Ya sonra? Onlara Yakup'un koyunları meselini de anlattın mı?" diye sordum ama bu öykülerin daha fazla uzamasından da çekiniyordum.

"Elbette," dedi, konuyu saptırmayarak.

"Peki gebelik sırasında uygulanan beslenme tarzının bebeği nasıl etkilediği hakkındaki kuramını da söyledin mi?" derken dudaklarımla onun ellerine hafif hafif dokunuyordum ki ellerini kontrol altında tutayım ve niyetlerini bozmasınlar.

"Mmm... hayır," dedi biraz utanarak. "Şu İsviçreli kahvecinin karısını doğurtmamı anımsıyorsun değil mi? Eh, kocanın kuşkularını gidermek istediğimde ona insanların tersine hayvan türlerinin birbirlerine çok benzediklerini çünkü tek bir besinle beslendiklerini söylemiştim ve o da bana surat asarak Alp Dağları'nda yaşayanların da kestane ve keçi sütü ile beslendiklerini ama gene de bize benzediklerini söylemişti."

"Ya sen?"

"Gene de kadının hayal gücü konusunu anlatarak, sıyrılmayı başarmıştım. Ona yemin ederek bütün dünyada hayal gücünün etkisinin bilindiğini, kadının düşüncesini bir konuya sabitleyerek bebeğinin bedeninde istediği benzerliği ya da biçimi yaratabileceğini anlattım. Her gün doğan ve bedenlerinde elma, şarap, üzüm ya da başka türlü lekeleri taşıyan ya da domuz kılı gibi tüyleri olan bebekleri bilmiyor muyuz? Yani kuvvetli bir hayal gücü kadının karnındaki bebeğin teninden biçimine kadar her şeyini etkileyebilir. Sonunda ona şöyle dedim: Sen karını gece gündüz kahvedeki masalara servis yapması için zorluyorsun, şimdi de neden kahve renginde bir çocuk doğurdu diye söyleniyorsun?"

Ah! Tertullianus'un yandaşı ünlü Cesare Baronio bile bir kadın tarafından dürüstlerin ruhunun renginin koyu olacağı konusunda ikna edilmiştir. Benim keskin zekâlı ve bilgili karım kendini boynuzlu bir kahveciye, inatçı bir İsviçreliye ezdirecek değildi. İçimden geçirdiğim bu düşünceden sonra karımın başarılarının sonucunu da dinledim.

"Peki, erkeğin hayal gücünün hiç mi önemi yoktur?" diye hayretle sorarmış gibi yaparken onun kollarından biraz olsun uzaklaşmaya çalışıyordum.

"Burada kuşkulu bir durum vardır. Aristoteles'e göre evet. Empedokles ve benim çok övdüğüm Hippokrates'e göre kadının hayal gücü çok daha güçlüdür." Bunu söylerken ellerini pek hünerli biçimde dolaştırıyordu üstümde. "Ama tek bir durum dışında. Hani şu akıllı babayla aptal oğlu konusu. Neden bazı akıllı babaların aptal oğulları olur? Annenin böyle bir şey arzulamış olması olanaksız. Oysa bence bu da mümkündür. Pek bilmiş kocalar genellikle hüzünlü tiplerdir ve hüzün deliliğin kardeşidir: Her ikisi de cinsellik konusunda kadınların kaçtığı iki haldir. O halde kadınların cinsel birleşme sırasında neşeli bir aptalı, bilmiş bir hüzünlüye yeğlemeleri doğaldır. Öte yandan dalgın kocalar sevişme konusunda da dalgın davranırlar..."

Utançla durakaldım. Cloridia haklıydı. Onun coşkusuna katılmamış ve ben de hüzünlü ve dalgın bir davranış sergilemiştim. Bütün kadınlık hünerlerini, en dolambaçlısından en taşkınına kadar hepsini sergilemiş ama benim kaygılı ruhumu evliliğin en tatlı ve kutsal görevi için uyandıramamıştı. Üstelik onu az öncesine ka-

dar o kadar çok arzuluyordum ki! Rahibin ve ciltçinin ve hırsızların ve bütün geri kalanların bende yarattıkları şunca tasaya lanet olsun!

"Yani sen aptal ve neşeli bir kocayı mı tercih ederdin, karıcığım?" diye sordum.

"Eh, soyun türemesi için neşeli ve aptal bir adam iyidir: O hiç olmazsa karısını gördüğünde bin bir türlü numara yapar, onun bilgisinin neşeye dökülmesine yardım eder, hayal gücü devreye girer ve böylece akıllı ve neşeli bir oğul sahibi olur."

Utançla gülümsedim. Dar bluzunu düzelterek yerinde doğruldu.

"Söyle bakalım, nedir seni bu kadar düşündüren?"

Sonunda ona her şeyi anlattım: Melani'nin gelmesini, günlüğümün çalınmasını, bugünler için biyografi yazarı olarak görevlendirilmemi ve sonunda Atto'nun yaralanması, ciltçinin garip ölümü, evimizin ve Buvat'nın odasının altüst edilerek aranması konusundaki bütün kuşku ve kaygılarımı bir bir dile getirdim. Elbette özellikle altını çizerek aktardığım bir konu da gizemli Maria idi; onun Connetablesse Colonna olmasını, Atto ile gizlice yazışmasını ve Kadırga'ya yaptığımız acayip ziyareti de ballandıra ballandıra anlattım. En sonunda da evimize giren o bilinmeyen kişilerin yuvamızı nasıl allak bullak ettiklerini söyledim.

"Bunu bana şimdi mi söylüyorsun?" Cloridia yanıt olarak yerinden sıçradı, gözlerini ovuşturdu ve aptalın tekiyle evlenmiş olduğunu şimdi fark etmiş gibi baktı bana.

Cilveli karıcığım onun uzun öykülerinin sonunu nasıl sabırsızlıkla beklediğimi unutmuşa benziyordu.

Sonra hemen sakinleşti: Rahibin bize verdiği paranın miktarını öğrenmek onu hemen neşelendirdi.

"Demek ki yeniden zararlar vermek için Rahip Melani'nin yolu buralara düşmüş..." gibi bir yorum yaptı.

Karım rahibi hiçbir zaman pek sevmemişti: Kastratonun ne gibi alçaklıklar yapabileceğini benim anlattıklarımdan öğrenmişti ama diplomatik konuşma tarzının büyüleyiciliğini ve yanında yaşanan tehlikeleri bizzat görmemişti.

"Sana selam söyledi," diye bir yalan attım.

"Sen de benden selam söyle," dedi kuşkucu bir gülümsemeyle. "Demek ki senin kastrato rahibin kalbi otuz yıldan beri bir ka-

dın için çarpmaktaymış!" Bunu söylerken biraz alaycı, biraz memnun bir ses tonu vardı. "Hem de ne kadın!"

İyi bir ebe olarak Cloridia, Maria Mancini'den söz edildiğini duymuştu ve Prens Connetable Colonna'nın eşi olarak yaşadığı hayata ilişkin belli başlı noktaları biliyordu.

Karım, Kadırga'ya ziyaretimiz ve gözlerime görünen o acayip sahne konusunda bir yorum yapmadı. Bir zamanlar el falı bakma, sayıların şifresini anlama ve sihirli değneklerin rehberliklerinden anlama gibi gizil konular konusunda uzman olan onun beni bilgece düşünceleriyle aydınlatmasını çok isterdim ama o hemen sonuca odaklandı: Çevrede tanıdığı kadınlara bu konuda sorular sorarak bilgi toplayabilirdi. Kadınlar arasmda kulaktan kulağa, dilden dile dolaşan sözlerden oluşan en büyük gücü harekete geçirecekti: Bin göz bizim için bakacak, izleyecek, inceleyecek ve ezberleyecekti; bir ev kadınının baygın kirpikleri arasından ya da genç bir loğusanın saf gözlerinden atılacak oklar kimsenin kuşku duymayacağı biçimde bilgiler toplayacak, bize aktaracaktı.

Uzun uzun konuştuk; karım beni gerçekten işe yarayacak öğütler, bilgece öneriler, zavallı bana iyi gelecek abartılı övgülerle donattı; cesaretlendirilmeye ne kadar gereksinmem olduğunu iyi biliyordu.

Artık tasalarımdan sıyrılmıştım. Karıma her şeyi anlatınca, ona güvenebileceğimi bilince bütün korkularım çözülüp gitmiş, bütün gücümü ve direncimi yıkan boşluktan kurtulmuştum.

Birbirimize sarılıp yattık ve sonunda seviştik. Büyük kayın ağacının gölgesinde, Orman Perisi'nin şerefine flütümü tatlı tatlı çaldım.

* * *

Akşam iniyordu. Uyuyakalan Cloridiamın kollarından sıyrıldım, onun giysilerini düzelttim ve Rahip Melani ile buluşmak üzere ağır adımlarla köşke doğru yürümeye başladım.

İşte ancak o zaman, karımla paylaşmış olduğum sevginin mutluluğuyla villanın bahçelerinin ne kadar olağanüstü bir güzelliğe bürünmüş olduklarını fark edebildim.

Kardinal Spada, şölenin hayal edilebilecek en parıltılı biçimde yaşanması için hiçbir masraftan kaçınmamıştı. Villa Spada öteki soylu konutlarına göre daha küçük ve sadeydi: Ama sahibi bu düğün için var olan donanımlarını en yetkin hale sokmuştu. Roma villalarını dünyanın her yerindeki benzerlerinden ayırarak onları özgün kılan özelliği yani bulunduğu yeri özellikle vurgulamıştı: Çünkü hangi konumda olursa olsun bu villalar çevredeki antik Roma uygarlığının kalıntıları ile etkileyici ama tatlı bir uyum sergiliyordu.

Villa Spada'nın bostanını kazan küreklerin rastlantıyla gün yüzüne çıkardığı heykeller, mermerler, yazıtlar, Kardinal Fabrizio'nun buyruğu ile depoların karanlığından kurtulmuş ya da ayrıkotlarının saldırganlığından temizlenmiş bembeyaz yüzleriyle modern bahçenin göz alıcı noktalarına yerleştirilmişti.

Kenarlarında ağaçların dizili olduğu süslü tarhların çevrelerinden oklar gibi uzanan patikalar vardı ve bunlar Çiçekçi Üstadı Tranquillo Romàuli tarafından yerleştirilmiş sütunlar, lahitler, kaidelerle uyumlu bir haldeydi; evi çevreleyen duvar boyunca sütunlarla turunç ağaçları belli bir düzenle birbirlerini izliyordu; hatta girişte yer alan antik yükseltinin üzerini saran yeşil çardak zamanın, insani şeylerin geçiciliğini ve yenilgisini kanıtlamak üzere doğanın yeşil sancağını sallar gibiydi.

Ama Villa Spada bunun sadece küçük bir örneğiydi: Roma villalarının bahçelerinde hiç bozulmamış tapınaklar hatta kentin sukemerleri olurdu. Monte Cavallo'da bulunan Villa Colonna'nın bahçesinde *Templum Solis*'in* devasa bir bölümü uzun bir zaman korunmuştu (ama sonra ne yazık ki yıkılmıştı); Pincio'daki Villa Medici bahçesinde *Templum Fortunae*** vardı ve Laterano'da Villa Giustiniani bahçesinin sınırları Claudius sukemerleriyle çizilmişti; tabii bunun yanı sıra başka adı bilinmeyen kalıntılar da vardı. Hatta en büyük İmparator Augustus'un en şanlı ve gösterişli izi olan mozolenin iç kısmı bile Monsenyör Soderini'nin mülkiyetine geçtiği zaman bir bahçeye dönüştürülmüştü. Palatino Tepesi'nde ve Celio'da villalar ve örenler, yeni ve antik yapılar tek bir örgünün parçaları gibi uzanır giderdi. Gentili Sarayı yüzlerce yıllık Aureliane Surlarına dayanarak inşa edilmiş ve hatta onun bir kulesini

* Güneş Tapınağı.
** Şans Tapınağı.

kendi bünyesine dahil etmişti. Farnese Bostanları (Vignola, Rainaldi ve Del Duca'nın başyapıtları) mükemmel bir uyumla Palatino'nun İmparatorluk Sarayları kalıntılarına yedirilmişti. Kardinal Sacchetti bile Pietro da Cortona'nın dehasının bir ürünü olan Pigneto Villası'nın bahçesine en sevdiği eşeğini gömmek isteyince ünlü Grillo, hemen o topraklardan çıkan Roma kalıntılarını bunun için kullanmıştı çünkü küreği bahçenin neresine soksan oradan Cicero ya da Seneca dönemine ait bir mermere çarpıyordu.

Villa Ludovisi ve Villa Pamphili'de sadece heykellere ayrılmış bir köşk vardı ve Kardinal Scipione mekânın büyük bölümünü büst ve figür koleksiyonuna ayırmıştı.

Gene de Villa Spada'nın köşkünün ve bağlarının değerini ve süsünü artıran bir tek antik kalıntılar değildi. Çeşmelere ve nilüfer havuzlarına ulaşan yollar, korular dikilitaşlarla süslenmişti: Del Bufalo bahçesinde, Villa Ludovisi'de ve rahmetli kayınpederimin kitaplarındaki gravürlerden gördüğüm kadarıyla de' Medici bahçelerinde olan bir özellikti bu. Ne var ki Villa Spada'nın bahçesindeki dikilitaşlar kısa ömürlüydü; Cavaliere Bernini'nin tasarladığı ve Kraliyet ailesinin doğumlarını ve benzeri olayları kutlamak için ve bu kutlamalar sırasında düzenlenecek şölenlerde mekâm süslemesi için Navona ya da İspanya alanlarına dikilen mimari anıtların kopyaları olarak geçici, ezme kâğıttan yapılmıştı.

Her Roma villası, Horatius döneminden beri dinlenmek ve keyif yapmak ve hem de oyunlar oynamak, hoşluklar yaşamak ve hevesleri tatmin etmek için ideal bir mekândı (ve ben eminim ki *saecula saeculorum* –*yüzyıllarca*– böyle kalacaktı). Şimdi de bu düğün bahanesiyle Villa Spada bütün harika özelliklerini sergileme fırsatı buluyordu.

Villanın sunduğu haz ve güzellik kaynaklarının tadını çıkarmak için oyalanmak isterdim ama akşam oluyordu. Düşüncelerimden ayrılıp, Rahip Melani ile buluşmak için adımlarımı hızlandırdım. Atto'ya yazdığı mektubundan öğrendiğime göre bu akşam villaya gelecek olan Connetablesse ile tanışabilirdim.

* * *

"Aman Tanrım; bu üstünün başının hali ne delikanlı? Çobanlar toplantısına geldiğini mi sandın?"

Atto'nun çıkışması üzerine bakışlarımı indirip karımla yattığım ve seviştiğim otların üzerinde hem kirlenen hem buruşan giysilerime utançla baktım.

Sonra kâtibine dönerek ve siz'den sen'e geçerek, "Buvat, şu odaları derleyip toparla!" diye buyurdu. "Bir paçavra bulup yerleri sil, bulamazsan üzerinden hiç çıkarmadığın şu ceketinin dirseklerini kullan; kâğıtlarımı düzene koy ve yiyecek bir şeyler iste. Elini çabuk tut, lanet olası. Konuklarımı bekliyorum."

Bu hizmetçilik görevlerine hiç alışık olmayan ve Atto'nun neden herhangi bir uşak tutmadığını kendi kendine soran Buvat, efendisini sarmakta olan öfkeyi görünce isyan etmeye cesaret edemedi. Rahibin kâğıtlarını, eşyalarını, bir divanın üstünde kalan öğle yemeği artıklarını, şuraya buraya dağılmış kitapları düzenlemeye koyuldu. Buvat o denli beceriksizdi ki, ona ne kadar yardım etsem, ortalıktaki karmaşa azalacağına artıyordu.

Rahibin yaralı kolunu ovuşturduğunu fark ettim.

"Sinyor Atto, yaranız nasıl oldu?" diye sordum.

"Daha iyi. Ama beni bu hale kimin soktuğunu öğrenene kadar huzur bulamayacağım. Birkaç günden beri çok acayip şeyler oluyor: Önce ciltçinin önünde kolumu yaraladılar, sonra zavallı ciltçiyi öldürdüler, en son da siz ikinizi soymaya kalkıştılar..."

Tam o anda kapıya vuruldu. Buvat gidip açtı: Onun bir uşaktan mektup aldığını, kapıyı kapar kapamaz rahibe teslim ettiğini gördüm.

Atto mührü kırdı ve hemen açtı. Sonra mektubu cebine sokup hayal kırıklığını yansıtan mutsuz bir sesle şöyle dedi:

"Gelmiyormuş. Hafif bir soğuk algınlığı yüzünden ateşlenmiş. Bizi daha önce haberdar edemediği için özür diliyor, *et coetera et coetera...*"

Birkaç dakika sonra Rahip Melani bizi kapının önüne koydu. Bunun nedeni bir önceki gün olduğu gibi Connetablesse'in mektubuydu; Atto mektubu bizim meraklı bakışlarımızdan uzakta rahatça bir kez daha okumak istiyordu.

Dışarı çıkınca köşkün kitaplığına bir göz atmak isteyen Buvat'dan ayrılınca ne yapacağımı bilemedim çünkü rahip beni bir şey sormadan, söylemeden kapının önüne koyacaktıysa, neden çağırmıştı? Tamam, Connetablesse'in geç gelecek olması onun için kötü

bir haberdi ve benim kayıtları tutma görevim bir önceki gün başlamıştı ama Atto beni şimdilik (bir önceki akşam yemeğinde olduğu gibi) yazar değil hafiye olarak kullanmayı yeğlemişti. Öte yandan rahip hepimizin başına bir dizi olay gelmesine neden olan o minik kitapçık hakkında da suskun kalmayı yeğlemişti. Ciltçinin ölümünü öğrenir öğrenmez ise öfkeli bir telaşla kitabının peşine düşmüştü.

* * *

Bir saat sonra, Melani yanına gelen Buvat ile birlikte Villa Spada'nın bahçesinde öteki konuklarla buluşmuş dolaşıyordu; ben ise odada Atto'nun dürbünü ile sık sık onları izleyerek ciltlenmiş olan kitapçığı aramaya koyuldum. Çelenkçi, kitapçığı ona lacivert bir kadife kumaşa sararak teslim etmişti; bu nedenle kitabın cilt kapağı rengi ve biçimine ilişkin bir bilgim yoktu.

Odanın altını üstüne getirdim ve Melani'nin bütün kitaplarını tek tek elden geçirdim ama ne yazık ki henüz ciltlenmiş bu kitapçığa ulaşamadım: Bütün yapıtlar defalarca okunmuş, elden geçmişti. Belli ki Atto davete gelirken yanında en sık başvurduğu yapıtları getirmişti. Yepyeni kapağı olan bir kitap mutlaka dikkatimi çekerdi. Gene de arada sırada Kardinaller ile ilgili haberler taşıyan yazıları okumaktan kendimi alakoyamadım: Bunlar Hazretlerin akşam yemeklerinde aralarında yaptığı şakalar ve göndermeler sırasında çok işime yarayacaktı. Çevreyi bir kez daha gözden geçirdim ama kitapçığın izine rastlayamadım. Acaba rahip onu bir başka konuğa ödünç vermiş olabilir miydi? Eğer öyleyse, kitabın konusu çok da özel olmamalıydı.

Bunu artık çok iyi biliyordum; Atto Fransız karşıtı bir komplonun kurbanı olmaktan korkuyordu ve bu İmparatorluğun elinden de çıkabilirdi. Gene de bu konuda tam ikna olmuş sayılmazdı. Sfasciamonti'nin anlattığı ama şimdiye dek adlarını bile duymadığı Cerreto'lulara ilişkin bilgiler onu kararsızlığa yöneltiyordu. Connetablesse'e yazdığı mektupta İmparatorluk Elçisi Kont von Lamberg'den buluşma talep edeceğini söylemişti: Ama bu konuk henüz Villa Spada'ya varmamıştı. Yarın düğün için burada olacağı kesindi. Demek ki Atto ve benim elimden beklemekten başka bir şey gelmeyecekti.

Kaldı ki, diye düşündüm; Rahip Melani bana ne söylemişti? Yakında bir Kardinaller Meclisi toplanacaktı; bunu anlamıştım. O,

seçime katılacak Kardinallerin listesini el yazısıyla kâğıda dökmüştü. Başka? Deneyimli bir hafiye olarak Donzello Hanı'nda çıraklık yaptığım dönemdeki gibi bana uzun uzadıya ve sık sık verdiği öğretilere, derslere ne olmuştu? Eh, Kardinaller Meclisi yapılacağından haberdar olması şaşılacak bir şey değildi: Yıllar önce bir kişiyi Papa seçtirmekle övündüğünü ben bile kulaklarımla duymuştum.

Sonunda biraz da hüzünlenerek, Rahip Melani'nin yaşlanmış olduğunu düşündüm. Artık bilgi ve haberleri onun o canlı sesinden çok, gizlice karıştırdığım kişisel eşyalarından öğreniyordum: Giysilerden (benim incilere orada rastlamıştım) ve *özellikle* de Connetablesse'le sürdürdüğü yazışmalardan.

Madam Connetablesse Prenses Maria Mancini Colonna: Birkaç saat önce Kadırga'ya yaptığımız ziyaret sırasında Atto bu kişi hakkında ne kadar tutkulu bir anlatım sergilemişti. Ama o çok, çok uzun yıllar öncesinde kalan bir öyküydü: Önümüzdeki Kardinaller Meclisi ile hiçbir ilgisi yoktu. Hatta onun Connetablesse ile tanışıklığının "günümüze" yansıyan bölümünü Atto özenle kendine saklıyordu: Bana, sözgelimi İspanyol Tahtına kimin çıkacağı ile ilgili yazışmasına ilişkin tek söz etmemişti. Ayrıca, Roma'da doğmuş, Paris'te büyümüş bir Connetablesse'in İspanya Kraliyet ailesi ile ne gibi bir ilişkisi olabileceğinden de söz etmemişti.

Zavallı rahmetli Haver'in son işi olan ciltlemiş olduğu kitapçığı aramaktan vazgeçince, ellerimi yeniden rahibin kirli çamaşırlarının arasına daldırdım ve Connetablesse ile yazışmalarından oluşan demeti ortaya çıkardım. İlk kez olduğu gibi Maria Mancini'nin mektubu ile rahibin ona yazdığı ve henüz mühürlemediği yanıtını buldum. İkisini de hızla gözden geçirdim: Bu kez bir önceki gün bakamadığım mektupları dikkatle incelemek istiyordum.

Connetablesse'in bir mektubu Rahip Melani'nin uğramış olduğu saldırıyla başlıyordu:

Yüreğimde nasıl bir sızı yarattınız ah dostum! Nasılsınız? Kolunuz nasıl? Bütün bunların arkasında zalim İmparatorun eli olmasından kuşkulanmanıza gerçekten gerek var mı? En azından Sizin imparatorluğun kiralık katillerine kurban olmamanız için bütün kalbimle dua ediyorum. Viyana'daki Habsburg Sarayı'nın çift başlı kartal sancağında zaten yeterince ölü var.

Dikkatli olun, çevrenize iyi bakın. Kont von Lamberg'ten buluşma talep etmeniz düşüncesi beni korkutuyor. Onun sofrasında yemeyin, onun eliyle doldurduğu kadehten içmeyin, ondan hiçbir şey, bir tutam tütün bile kabul etmeyin. Hançerin başaramadığını, imparatorların pek sevdiği silah olan zehir başarabilir.

Sonra yeniden düşündüm: Atto'nun özel eşyaları arasında bir tabanca bulmamış mıydım? Elbette o da güvenliğini göz ardı etmemişti. Mektup şöyle sürüyordu:

Akdeniz'de İspanyol kıyılarının savunmasından sorumlu general olarak atanır atanmaz Fransızlarla ateşkes girişiminde bulununca öldürülen Osuna Dükünün nasıl can verdiğini hatırlayın; zavallıcık bir tutam tütünü içine çekince sırtındaki kaslar sıkıştı ve boğulmasına neden oldu; tek söz edemeden gecenin üçünde ölüverdi. Ya Fransa ile barış kurabilmek için onca emek veren Devlet Bakanı Manuel de Lira'nın beklenmedik ve karanlık sonuna ne demeli? Ve çok iyi bildiğiniz nedenlerden ötürü bende yarattığı acılara karşın Size içlerinde en tüyler ürpertici cinayeti anımsatmama izin verin: Bizim çok sevdiğimiz Maria Luisa d'Orleans, II. Carlos'un ilk eşi rahmetli İspanya Kraliçesi, kocasını amcası Pek Hıristiyan Kral ile bağ kurmaması konusunda her an uyarırdı, bu nedenle de İspanya'da aralarında İmparatorluk Elçisi Kont Mansfeld'in de bulunduğu pek çok kişi ondan nefret ederdi.

Anımsıyor musunuz? Zavallı Kraliçe ne kadar çok korkardı? Panzehir istemek için Fransa Kralına mektup yazmıştı. Ama Maria Luisa henüz can vermişti ki panzehir gece yarısı Madrid'e varmıştı.

Bir önceki akşam –Connetablesse'in mektubundan okudum– Kraliçenin canı çok süt istemişti ama başkentte süt kolay bulunmuyordu. Söylentilere göre İmparatorluk Elçisince korunan, Zehir Meselesi yüzünden Fransa'dan sürgün edilen ve onun arkadaşı olan S. Kontesi son dakikada birazcık bulmuştu; bu zehrin ilk kurbanı otuz yıl önce Maria Luisa'nın annesi Madam olmuştu. İspanya Kraliçesi kıvrana kıvrana can verirken bazıları onun kendini kötü hissetmeden önce içtiği taze ve leziz sütün Mansfeld'in evinde hazırlandığını söylemişti. Bu suçun ertesi günü S. Kontesinin ansızın oradan ayrılarak izini kaybettirmesi de belki bir rastlantı değildi.

Maria Mancini'nin, zehir vermekle suçlanan Fransız asıllı ama İmparatorluk yanlısı kişinin kimliğini saklıyor olması dikkatimi çekmişti. Öte yandan Atto'nun "çok iyi bildiği" ve anısının Connetablesse'i çok üzdüğü pek acı olayın ne olduğunu merak ettim. Ama mektup pek tumturaklı bir ifadeyle Silvio'ya, anladığım kadarıyla Rahip Melani'nin altına gizlendiği bir başka ada ithafen devam ediyordu.

*Silvio, Silvio, benim cahil delikanlım, bu facialarn senin başına gelmesinin bir rastlantı olduğunu mu sanıyorsun? Ne yanılgı! Tanrının iradesi olmadan böyle dehşetli olaylar kulunun başına gelir mi hiç? Görmüyor musun, senin sevdayı, dünyayı ve her türlü insani duyguyu böyle gösterişli ve katlanılmaz biçimde hor görmen göklerde oturanları kızdırdı! O yüce tanrılar yeryüzünde kendilerine eş insanların olmalarından hoşlanmazlar; senin erdemlerin onlarınkine eş koşulmamalı.**

Connetablesse'in Rahip Melani'ye yönelttiği çözümlemesi zor suçlamaların tonundaki şiddet beni bir kez daha şaşırttı.

Bu da yetmezmiş gibi (önemli sayılmayacak bir soğuk algınlığı yüzünden) villaya geç kalışı konusunda özür dilediği birkaç satırdan sonra yine şu Lidio konusunda aynı notu düşmüştü:

*Beni Lidio'nun sözde mutluluğunu küçümsemekle suçluyorsunuz. Ama ben Size her şeyin sonunu görmek gerektiğini söylüyorum. Tanrı çok kişiye mutluluk tattırmış ama sonra onları yerden yere vurup, perişan etmiştir.** Ve ben bir kez daha yineliyorum: Lidio; bana soruyorsun ve sana bunu henüz söyleyemem; önce ömür diliminin mükemmel biçimde sonuçlandığını bilmem gerekir.****

Peki Connetablesse'in Atto aracılığıyla, böylesine kapalı bir ifade kullanarak seslendiği bu gizemli Lidio kimdi? Ve hangi karanlık ayna oyunu yüzünden arada sırada rahibe Silvio adıyla hitap ediyordu?

Atto'nun yanıtından da fazla bir şey anlamak mümkün değildi; mektuba dalınca yine bir dizi gönül okşayıcı cilve ile karşılaştım:

* Guarini, *Il Pastor Fido*, IV. perde - 9. sahne, 72-78.
** Herodotos, *Tarihler*, I-43-45.
*** Herodotos, *Tarihler*, I-22-25.

*Ah, gözyaşlarımın dalgası ve iniltilerimin rüzgârıyla boşu boşuna yıpranan güzeller güzeli kayalığım; benim için inlediğiniz ve merhamet duyduğunuz doğru mudur? Yoksa yanılıyor muyum?**

Tatlılığınız beni duygulandırıyor ey dostum ve sizi böyle beklenmedik biçimde heyecana sürüklediğim için kendi kendime karşı onulmaz bir öfke duyuyorum. Yoksa ateşiniz benim yüzümden mi yükselmiştir?

*Kuşun elimde tuttuğum tüyü ve onun ucundan yayılan mürekkep, benim sevdiceğimin yüreğine oklar sapladı, belki doğasından kardeşlerim, belki fesatlığından onlar artık oklar, kılıçlar değiller ama boşuna tüylenmiş, boşuna silahlanmış kamışlar...***

Rahibin mektubunun burasında mürekkep lekesi vardı: Atto gerçekten kaz tüyünü kırmıştı çünkü yazdığı sözlerin Connetablesse'i üzdüğünü ve hatta belki de kaygılandırdığını düşünmüştü. Bu davranışı karşısında bir anlık şaşkınlıktan sonra yeniden okumaya başladım. (Belli ki Melani yeni bir kalem edinmişti.)

Şimdi siz aynı silahla, yaralayın beni kaleminizle. Bunu arzuluyorum, bunu diliyorum!

*Ama bu masum isteğimde yalvarırım gözlerimi ve ellerimi yaralamayın. Sinemi yaralayın, merhamet ve sevda düşmanı canavarı yaralayın; sizin canınızı yakan bu kalbi vurun! İşte açtım size bu çıplak sineyi!****

İlerleyen satırlarda sözlerin tonu coşkusunu yitirdi ve daha sağduyulu bir tavır kazandı. Atto her şeyden önce Lamberg sorununda cesaret ve ateşlilik sergilemekten kaçınıyordu ama bunun yanı sıra besbelli içini kemiren o derin kaygıyı da belli etmekten kaçınıyordu.

Bana ve hayatıma gelince, sakın korkmayın benim iyi kalpli dostum. Gençken Kont von Lamberg'in babasını iyi tanırdım: Ben Kardinal Mazarin ile birlikte Fagiani Adası'nda Fransa ve İspanya arasında barış sağlama sürecinde görev aldığım dönemde o İmparatorluğun Madrid Elçisiydi. Biz onun kulağına bir ad fısıldadık: Viyana'da bulunan İmparator Leopold'ün pek gözdesi olan bir ad, İspanya Prensesi Marie Thérèse: Kral

* Guarini, *Il Pastor Fido*, IV. perde, 9. sahne, 152-157.
** Guarini, *Il Pastor Fido*, IV. perde, 9. sahne, 194-200.
*** Guarini, *Il Pastor Fido*, IV. perde, 9. sahne, 142-148.

IV. Felipe sonunda en az zarar verici koşulları elde edebilmek uğruna onu XIV. Louis'ye obtorto collo* *olarak verdi. Ve bu müthiş bir şans oldu: Öyle olmasaydı, bugün Pek Hıristiyan Kral, yeğeni Angio Dükü için İspanya Tacı konusunda bu kadar gurur duyup övünmezdi. Evet, doğrudur IV. Felipe Marie Thérèse'e İspanya Tahtı üzerinde hiçbir hak iddia etmeyeceği konusunda bir belge imzalatmıştı. (Aynı belgeyi bir zamanlar Fransa Kralı XIII. Louis ile evlenmeden önce Avusturyalı Anne de imzalamıştı.) Gel gör ki en seçkin hukukçular bu feragatlerin asla geçerli olmadığını kanıtladılar.*

Anlayacağınız benim sevgili dostum, biz Fransa'ya harika bir hizmette bulunurken, yaşlı Lamberg'in Avusturya'ya karşı hizmetleri son derece başarısız kaldı. Eğer oğlu da beceri konusunda babasına benziyorsa, ne ben ne de Fransa'nın İspanya Tahtındaki çıkarları tehlikede sayılır. Gene de bunu pek yakında öğreneceğim: İmparatorluk Elçisinin gelişi pek yakında bekleniyor. Ya Siz? Siz ne zaman burada olacaksınız?

Evet Silvio kibirlidir ama tanrıları yüceltmeyi bilir ve bir gün kazanmayı bilmiştir. O günden beri de önünüzde bir kez daha saygıyla eğilir ve onun olduğunuzu düşünür.

Olmasanız bile.

Bu son satırları okuduktan sonra gözlerim yaşardı. Zavallı Rahip Melani: Kendisine karşı tam kırk yıldır duyduğu sevdayı Connetablesse'e anımsatıyor ve sonunda asla değişmeyecek olan kastratoluk halini yineleyerek durumun umutsuzluğunu vurguluyordu. Maria asla onun olmamıştı ve olamayacaktı.

Mektubun sonunda Lidio'ya da kaçamak bir gönderme vardı.

Şimdi gelelim bizim Lidio'ya. Konuşmak yeter: Şimdilik kazandınız. Ama görüştüğümüz zaman elde edeceğiniz şey sizi ikna edecektir. O zaman düşüncenizi değiştireceksiniz. Sizin görüşlerinize ve beğeninize ne kadar saygılıdır bilirsiniz.

Mektupları katladım ve düşünmeye başladım. Connetablesse ile yazışmasından anlaşıldığı üzere Atto'nun diplomatik çıkarı sadece İspanya Tahtına kimin çıkacağı ve buna bağlı (hem de fiziksel) tehlikeler ile kısıtlı değildi. Önümüzdeki Kardinaller Meclisi

* İsteksizce, zorlanarak.

ile ilgili tek söz etmemişti, oysa bana Roma'ya salt bu nedenle geldiğini söylemişti. Bundan başka; bu mektuplara bakılırsa Atto İspanya Tahtına kimin çıkacağı ile ilgili olarak imparatorluğun hançerinden (ya da zehrinden) korkuyordu: Oysa Kardinaller Meclisi ile ilgili bir şey söylemiyordu. O Avusturya'ya karşı Fransa'nın haklarını savunmak zorundaydı. Bu mektuplara bakan rahibin Kardinaller Meclisi'ni hiç önemsemediğini söyleyebilirdi.

Düşüncelerimi bir an için askıya aldım: Kendi kendime bu izlenimin mantıksız ve hatta temelsiz olduğunu itiraf ettim. Atto'nun ufukta belirmekte olan Meclisi önemsememesi olanaksızdı.

Bu anlamsız görünüyordu. Ama bana yıllar önce varsayımlara dayanarak mantık kurmayı ve saçma gibi görünen gerçekler karşısında bile gerilememeyi öğreten rahibin kendisiydi. Kardinaller Meclisi ve İspanya Taht kavgası... yoksa İspanya Tahtı ve Kardinaller Meclisi mi? Sanki İspanya Tahtına kimin oturacağı Kardinaller Meclisi'nin sonucunu belirleyecek gibiydi.

Esrarengiz S. Kontesi konusunda bir bilgi ışığı yakalarım umuduyla hemen öteki mektuplara geçtim. Mektup desteleri oldukça kalındı; İspanya Krallığı ve Kral II. Carlos ile ilgili gizli ama samimi bilgi değiş tokuşları, pek ayrıntılı raporlar vardı. Sayfaların köşelerinde görülmesi neredeyse olanaksız minicik sayılar vardı. İlkini açtım. Oldukça eskiye dayanan bir mektup olmalıydı: Connetablesse İspanya başkentindeydi ve oradan yazıyordu.

İspanya İşlerine Hizmet İçin Gözlemler

Burada, Madrid'de herkes birbirine Hükümdarın ölümünden sonra Krallığa neler olacağını konuşuyor. Bir vâris bulunması konusunda son umutlar da söndü; el Rey hasta ve herkesin bildiği gerçeğe göre tohumları çoktan öldü. Hükümdarın hastalık tarafından kemirilen zavallı bedeni ile birlikte üzerinde asla güneş batmayan Krallıkta her şey bir günbatımına doğru sürükleniyor: İspanya'nın gücü, Sarayın ihtişamı, hatta şanlı geçmiş bile şimdinin sefaleti yüzünden karanlığa gömüldü....

Durumdan böylesine emin, ama böylesine de umutsuz ve acı olan bu satırları hayretle okudum. Connetablesse'in mektuplarında Atto'ya *el Rey* diyerek söz ettiği İspanya Kralı II. Carlos kimdi?

Bu kadar kötü durumda olan Krallığın ölmekte olan Hükümdarına ilişkin hiçbir şey bilmediğimi fark ettim. Üzerime aldığım görevin karanlık kuyusuna atlayarak raporun loş satırlarına daldım; ama bu kaçamak okuma sırasında bilgece kaleme alınmış satırların zehrinin bedenimde dolaşan bütün kana yayıldığını hissettim.

Perdeler çekilsin, geniş pencereler örtülsün, güneş taht salonundan kovulsun, aysız gece merhametle Escorial *üzerine insin; Rey'in bedeni korkunç biçimde yok olmakta dostum, ve onunla birlikte soyu da kurumakta. Krallığın ölümüyle ortalığa yayılan bu leş kokusunu dağıtmak üzere fırtına esmeye başlasın; hepimiz ölümün sularından içelim ki gururlu İspanya böyle tiksindirici bir sona sahip olmanın kahrını anımsamasın.*

Connetablesse'in içtenlikli hüznü bana çok dokundu. Yazının devamını okudum: Mektupta çağrıştırılanlar yalnızca benzetmelerden ibaret değildi. Krallık sarayında hayat gerçekten de gün ışığından sakınarak sürüyordu ve o yokken de birkaç solgun mum yakılıyordu: Bu biçimde hem saray halkının hem ziyarete gelen Elçilerin gözlerinin karanlığa alışması bekleniyordu; Kralın hem bedeninin, hem de yüzünün almış olduğu korkunç hale ancak bu ışıkta bakılabiliyordu.

Şiş ve yumrularla dolu burun, tehditkâr hıyarcıkların biçimini bozduğu geniş alın, morarmış şakaklar, iç çürümesini dışarı yansıtan ağız kokusu. Gözlerin kara ve şiş torbalarına doğru sarkan çiğ et renginde göz kapakları mat ve çukura kaçmış, artık zorlukla sağa sola bakan ve neredeyse kör olan gözlerini örtüyordu. Dili de artık ona boyun eğmiyordu; konuşması belirsizdi, bir gevelemeden ibaretti, her zaman yanında olmayanlar için anlaşılmaz bir mırıldanmadan başka bir şey değildi.

Dermansız, bitkin, soluk soluğa olan –diyerek Connetablesse raporunu sürdürüyordu– *el Rey* sık sık bayılıyordu. O kendinden geçtiği zaman saray halkı paniğe kapılıyor, toparlandığı zamansa heyecanla ayağa fırlıyordu, sonra da Kral ipleri kopmuş bir kukla gibi tahtına çöküyordu. Uyku halinden beklenmedik ama şiddetli sara krizlerine geçiyordu. Topallayarak ve çok büyük zorlukla yürüyordu ve ancak bir duvara, masaya ya da birinin sırtına tutunursa ayakta durabiliyordu. Elini ağzına götürmekte zorlanıyordu. Hem organları hem uzuvları perişandı. Ayakları ve dizleri her

gün biraz daha şişiyordu. Bedeni su topluyordu. Onu yılan eti yedirilmiş tavuk ve horoz etiyle besliyorlardı. İçeceği ise taze inek idrarıydı. Birkaç aydan beri *el Rey* yatağı ve koltuğu arasında sürüklenmekten başka bir şey yapmıyordu. Bedeni çürümeye başlamıştı bile. Ve sadece otuz dokuz yaşındaydı.

Mektubu okumaya bir an ara verdim: Demek ki İspanya Kralı benden sadece iki yaş büyüktü! Hangi korkunç hastalık onu bu hallere düşürmüştü?

Yanıtı bulabilmek için hemen öteki sayfalara atladım.

Ona tutunmuş olan bu hastalık, sevgili dostum, Rey'in etlerini her gün daha beter kemiriyor. Artık sarayda hepimiz işaretleri tanımayı öğrendik: Majestelerinin alt dudağı önce ceset gibi beyazlıyor, sonra kırmızıya, maviye ve yeşile dönüyor. Kısa sürede bacakları titremeye başlıyor. Sonunda bütün beden bir, iki, on kez yineyelen ve çok acı veren bir sarsıntıya kapılıyor.

İspanya Kralı II. Carlos günde birkaç kez kusuyordu. Katolik Kralın Habsburglu atalarından miras öne çıkık çenesi sadece çirkin olmakla kalmıyor: Hükümdar ağzını kapadığı zaman iyice çıkık olan alt dişleri üsttekilerle buluşamıyor. İnsan araya rahatça parmağını sokabilir. Kral Carlos çiğneyemiyor. Ne yazık ki ataları (özellikle V. Carlos) ona aslanlara layık bir iştah miras bırakmış; bu nedenle her şeyi çiğneyemeden olduğu gibi yutuyor. Kaz ciğerlerini su yudumu gibi yutarken saray halkı onu umarsızlık içersinde seyrediyor. Sofradan kalkar kalkmaz da bütün yediklerini çıkarıyor. Bu kusma, ateş ve şiddetli baş ağrılarıyla gelerek onu bütün gün yatağa tutsak ediyor. Danışmanlarının verdiği bilgileri izleyemiyor ve hiç gülümsemiyor. Bir zamanlar onu eğlendiren soytarılara, cücelere, kuklalara artık hiç gülmüyor.

Keyfi, hafızası ve hazırcevaplığı onu bütünüyle terk etmedi ama zamanın büyük kısmını suskun ve hüzünlü, durgun ve dalgın, izleyen saatleri astımın yol açtığı nefes darlığıyla geçiriyordu.

Emrinde çalışan yöneticiler, Kralları olarak bu duruma düşmüş bir adamı görmeye zamanla alıştılar. Yabancı ülkelerin Elçileri ise gözlerine inanamıyorlar: Saraya ilk ziyaretlerinde hayatının son demlerinde, boş boş bakan ve söyledikleri anlaşılmayan bir adamla yüz yüze geliyorlar. Onun huzurunda olanların kendileri-

ni rahatlatmak için tek yapabildikleri gözlerini kaçırmak, burunlarını tıkamak.

* * *

Bu satırları okuyup bitirdiğimde yüreğim acıyla dolmuştu. Atto'nun evraklarından gizlice öğrenebildiklerim Maria Mancini'nin bir gün önce gizlice okuduğum mektubunu ve Atto'nun ona yanıtını aydınlatmıştı. İspanya Tahtını kimin ele geçireceği ile ilgili olarak yaşanan büyük diplomatik hareket Krallar arasında gelecekte olacak güç yarışına bir hazırlık değil, şimdiden başlamış olan bir savaşın ta kendisiydi. Ama henüz bu gizemli S. Kontesine ilişkin bir bilgi edinememiştim. Bunu da öteki mektuplarda aramalıydım çünkü daha okunacak çok mektup vardı.

Bakışlarımı kaldırdım. Pencereden dışarı bakınca Atto ve Buvat'nın ufukta neredeyse görünmez olduklarını fark ettim. Yolda, gebeliğinin ileri aylarında olduğu belli olan bir hanımın gezindiğini gördüm. Demek ki Cloridia'nın bu akşamdan sarayda beklemesini gerektiren Forano Prensesi Teresa Strozzi oydu. Az sonra göreceğim sevgili ve tatlı karımı düşündüm.

Atto'nun odasında kalmam temkinli bir davranış olmayacaktı; hem Atto tarafından suçüstü yakalanabilirdim; hem de işlerimden uzun süre uzak kalmam dikkat çekebilirdi. En iyisi gidip don Paschatio'ya görünmekti; ne yazık ki bu akşam da meşale taşımakla görevlendirilmiştim. Gene de sofraya hizmet etmekten kurtulduğuma seviniyordum.

Kâğıtları özenle toparlayıp yerlerine koyarken, ezelden beri büyük devlet sorunları için çok küçük, diplomasi incelikleri için kocaman olduğunu düşündüğüm zavallı ve yorgun kafamın içinde binlerce düşünce kaynaşmaya başladı.

Mektuplarından anlaşıldığına göre Connetablesse, İspanya Sarayı'nda yaşıyordu. Şimdi onun İspanya'nın işleriyle ilgisini ve bilgisini anlayabiliyordum. Ama onu oraya sürükleyen nedenler neydi?

(İspanya Sarayı'nda son derece özel bilgi kaynaklarına sahip olduğu anlaşılan) Connetablesse'in raporu hem çok zalimce hem de bir bitişi haber verir nitelikteyken, Atto'nun ona yazdığı mek-

tuplarda kullandığı tatlıdilli, hatta arsızca sözcüklerle çelişiyordu. Bu yazışmalar aşk ve siyaset, incelik ve diplomasi arasında kalmakla yarı keçi yarı geyik acayip bir hayvanı andırıyordu. Ama Rahip Melani'yi iyi tanıyan biri olarak iki yoldan birinin –duygu ve komplo– mutlaka pratik bir sonuca götürmesi gerektiğini biliyordum. Yüreğin yolu, otuz yıldır ayrı olan Maria ve Atto'yu kısa süre içinde buluşturacaktı. Oysa politika yolunun henüz hangi hedefe yöneldiği belli değildi.

Söylediğine göre Melani sadece yakındaki meclisle ilgileniyordu; ama bu mektuplardan okuduklarım bana İspanya Tahtına oturacak kişinin onu daha çok heyecanlandırdığını söylüyordu. Atto'nun gizli tasarıları olduğunu tahmin ettim: O kadar gizliydi ki bana bile açıklamak istememişti.

Oysa benim de gözlerim ve kulaklarım vardı: Bugünlerde Villa Spada'yı ziyaret etmekte olan Kardinallerin ve Prenslerin ağızlarından değerli ayrıntılar, açıklayıcı dedikodular, fısıltılar ve sırlar yakalamayı ben de becerebilirdim. Atto'nun yorum yeteneği elbette benimkinden bin kat fazlaydı; her türlü devlet entrikasının yol açtığı alçakça düzenbazlıktan paçasını kurtarabilmiş olan, kulislerde gerçek bir sanatçı sayılan Atto bir avuç taşla bin bir renkli bir mozaik yaratmayı bilirdi. Ama benim de yaşım gençti. Kardinal Spinola di Santa Cecilia'nın ağzından yakaladığım sözlerle Spada, Albani ve öteki Spinola arasındaki zirveden onu haberdar eden ben olmuştum.

Sadece bu değildi: Ben özellikle efendim Kardinal Spada'yı memnun etmek istiyordum; bu da eninde sonunda Rahip Melani'nin işine yarayacaktı. Fransız uyruklu rahip, Fransa Kralı adına çalışıyordu. Kutsal Roma Kilisesi'nin hizmetinde yüce bir görev üstlenmiş olan Kardinalin emrinde çalışan bense sadakat ve minnet adına bilgi toplayabilirdim.

Tedbirsiz olan ben, onun efendisinden bir vekâlet aldığını unutuyordum. Ben böyle bir şey almamıştım.

Bu gibi düşüncelerle oyalanarak türkuvaz renkli ceketleri dağıtan hizmetlinin önüne gelmiştim. Beylerin ve Kardinallerin sofrasını aydınlatmak için şamdan kılığına girmeli ve en taze kaynaklardan beslenerek büyük dünya hakkındaki susuzluğumu gidermeliydim: Roma Sarayı, her türlü gizin ve kurnazlığın yüce oku-

luydu. Tek umudum bilgi dolu tatların bir önceki akşam olduğu gibi Melani'nin bana pahalıya patlayacak davranışlarıyla bozulmamasıydı. Başaşçı, bu akşamki yemeğin bir öncekine oranla biraz daha sade olacağını açıklamıştı: Ertesi gün düğün yemeği yeneceğinden mideler o âna dek sindirim güçlüklerinden sakınılmalıydı; bu gibi rahatsızlıklar şahane düğün yemeğine katılma ve tadını çıkarma konusunda engel yaratabilirdi.

Giyinirken Cloridiamın hızlı adımlarla çardağa doğru yürüdüğünü gördüm; bostanlara inmek ve Forano Prensesine bir gölge gibi eşlik etmek için ona verilmiş olan süslü giysiyi giymişti. Onun yakınımda olması bana da huzur ve mutluluk veriyordu. O da beni gördü ve Prensesin kendini yemeğe katılacak kadar iyi hissetmediğini ve çardağın altında dinlendiğini söylemek için yanıma uğradı.

"Yumurcaklar nerede?" Biliyordum ki bir doğum olması halinde Cloridia kızlarımızın yardımına gereksinme duyacaktı.

"Evdeler. En azından kutlamalar sırasında burada, ayak altında dolaşmalarını istemedim. Gerek olursa, onları çağırtırım."

Ona Connetablesse'in bu akşam katılamayacağını haber verdim ve o akşam okuduğum mektuplardan kısaca söz ettim.

"Benim de sana bir haberim var," dedi, "ama şimdi zamanım yok. Gece burada buluşalım."

Alnıma bir öpücük kondurduktan sonra aceleyle yanımdan uzaklaştı; çevresindeki kadınlardan bu kadar kısa sürede toparladığı haberi çok merak etmiştim; öte yandan bu daimi becerikliliğine bir kez daha hayran olmuştum.

* * *

"... İlginç olan şu ki, dikkatli düşünecek olursak, ilk kez olarak bir Jübile Yılı bir Papa tarafından açılıyor ve belki de Tanrının izni ile bir başka Papa tarafından kapatılacak." Ağzı elma soslu turnabalığıyla tıka basa dolu olduğu için bu sözleri yuvarlayarak söyleyen, Kardinal Moriggia idi. "Tabii bu, Papamızın daha iyi bir hayata geçmesi ve yeni Papanın yeni yıl başlamadan seçilmesi halinde olacak."

"Çok *üzücü* bir olay demek istiyorsunuz herhalde Yüce Hazretleri," diyerek onu düzeltmeye çalışan ise çene kemikleri İsviçre usulü pişmiş hindiyi öğütmekle meşgul olan Vatikan'ın silahlar-

dan sorumlu özel görevlisi Monsenyör D'Aste idi. "Bu hindi de pek lezizmiş; nasıl pişirdiler acaba?"

"Karnına iç yağı dolduruluyor, Ekselansları, sonra karanfil ve tarçın saplanarak şaraplı suda pişiriliyor; üzerine şuruptan çıkmış şeftali dilimleri, limon dilimleri ve haşlanmış yumurta ve şeker konarak servis ediliyor." Teşrifatçıbaşı bunları hevesle D'Aste'nin kulağına fısıldıyordu.

Prens Borghese alaycı bir sesle, "Bu akşam Paçavracık pek cesur davranıyor ve kendinden büyükleri bile düzeltmeye kalkışıyor," derken Papanın ona taktığı lakabı dile getiriyordu; Atto bana daha önce bu monsenyörün hem ufak tefek hem de hantal olması nedeniyle çevresinde "Monsenyör Paçavracık" diye anıldığını anlatmıştı.

"Üzücü, gerçekten pek *üzücü* bir olay: Ben de aynen öyle söyledim!" diyerek kendini korumaya alan Moriggia'nm yüzü kızarmıştı; bir kadeh kırmızı şarabı başına dikerek hem iştahının hem dilinin utancını örtmeye çalışıyordu.

"Mankafa!" Bunu söyleyen belli ki haddinden fazla içmiş olan biriydi.

Moriggia ansızın döndü ama ona bu biçimde hitap edenin kim olduğunu anlayamadı.

D'Aste, konuyu değiştirmeye çalışarak, "Kızarmış yengeçler de pek nefis," dedi.

"Oh, harika!" dedi Moriggia da.

Birisi yeniden "Mankafa" dedi cesaretle.

Kardinal Moriggia dikkatleri başka yöne çekmeyi umut ederek aynı anda merakla, "Papanın San Michele fakirhanesine yaptığı ziyaret nasıl geçti?" diye sordu.

"Ah, gerçekten şahaneydi; pek çok insan ve inançlı kalabalık onun ayaklarını öpmek istediler," dedi Durazzo.

"Dataria nakliyecileri büyük bir hoşgörüyle günahkârların Jübile sırasında tek bir günde Dört Bazilikayı gezmeleri iznini koparmışlar."

"Doğru! Mahkûmlar ve hastalar da özel ayrıcalıklar koparıyorlar," dedi sofranın öteki ucundan biri.

"Kutsal ve aydınlık bir karar bu: Zavallı Dataria nakliyecileri, onların durumu da göz önünde tutulmalı!" dedi bu kez de Moriggia.

"Mankafa!"

Bu kez iki ya da üç baş, Kutsal Kolej'in üyelerinden birine böylesine hakaret edenin kim olduğunu anlamak için arkaya döndü. Ama konuşma kaldığı yerden sürüyordu.

"Bu gerçekten olağandışı bir Jübile. Roma'da böyle coşkulu bir Hıristiyanlık havası esmemişti. Ve sanırım, Papa X. Clemens'in Jübilesi'nde bile bu kadar çok hacı görülmemişti. Öyle değil mi, Yüce Hazretleri?" Durazzo bu sözleri yirmi beş yıl önce Jübile kutlamalarına bizzat katılmış olan Kardinal Carpegna'ya hitaben söylemişti.

Carpegna ailesi ile Spada ailesi arasında bir akrabalık ilişkisi vardı; bu nedenle o bu akşam biraz daha fazla dinleyici toplar gibiydi.

"Ah, o da olağanüstü bir Jübile'ydi, evet." Muhterem Carpegna yaşının da vermiş olduğu yorgunlukla tabağının üzerine eğilmiş, ağzını dolduruyordu.

"Anlatsanıza Yüce Hazretleri, sizin için değerli olan anılarınızı paylaşsanıza..." diye teşvik etti bazıları.

"Ah, örneğin, şunu anımsıyorum... Evet, İsa Kilisesinin içinde bu yüce kişiye tapmak için Marianni tarafından büyük bir sergi açılmıştı; bu da yığınla insanı kiliseye çekmişti. Kurulan bu düzenek –inanın bana çok çok güzeldi– Ahit ve Kıyamet simgeleri arasında İncilci Yuhanna'nın Patmos Adası'nda mahkûm edilmesi vizyonunu sergiliyor ve İsa'nın zaferini vurguluyordu. Göksel ruhlar ve güzelliklerle dolu binlerce bulut tarafından sarılmış olan Tanrının bakışları altında yedi borazanlı yedi melek, kıyamet görüntülerini simgeleyen ve Yuhanna'ya ve tabii ki Tanrı aşkı içinde olan biz insanlara yollanmış olan kitabı tutan ilahî bir kuzu ayrıca görülebiliyordu..."

"Doğru!" diye onayladı Durazzo.

Monsenyör D'Aste, "Kutsal Sözler!" diye tekrar etti.

"Efendimiz Yüce İsa Peygambere övgüler olsun!" Bu sözleri hemen hepsi (ağzı az önce dağıtılmış olan kızarmış alabalıkla dolu olanlar dışmda) bir ağızdan söylemiş ve elleri şarap kadehleri ve bıçaklarıyla meşgul olmayanlar haç çıkarmıştı.

Carpegna biraz boş bakan gözlerle, "Melek koroları ve..." diye devam etti, "ve *İncil*'in dört figürü yani Aslan, Kartal, Öküz ve İnsan imgeleri vardı. Kuzunun bütün göğsünün kanla boyalı oldu-

ğunu hatırlıyorum ve gümüşten altmdan ışıklar arasında yüreğini göstererek Tanrının insanlara sevgisini simgeleyen kutsal ayini dile getiriyordu."

"Harika, bravo!" dedi sofra komşuları.

"Ama bu yılın Jübile'si de önümüzdeki yüzyıllar için bir örnek olarak kalacaktır," dedi Negroni abartıyla.

"Ah, kesinlikle öyle: Avrupa'nın her yanından hacılar gelmeye devam ediyor. Kutsal Kilise Ana'nın saf ve çıkarsız çalışması, her türlü dünyasal güçten daha etkili oluyor."

Baron Scarlatti, Prens Borghese'ye dönerek zorlukla duyulan bir ses tonuyla, "Gerçekten, bu Jübile nasıl geçiyor?" diye sordu.

"Çok kötü," dedi öteki, "hacıların sayısında çok büyük bir düşüş var. Papa müthiş kaygılı. Tek *scudo* bile gelmiyor."

Yemek sona ermek üzereydi. Esnemeye başlayan yüce Hazretler, Prensler, Baronlar ve Monsenyörler birbirleriyle vedalaşarak yavaş yavaş arabalarına doğru yürüyorlardı. Daha alçakgönüllü bir kortej oluşturan kâtipleri, eşlikçileri, hizmetkârları ve görevliler de az ötede kendilerine ayrılmış sofralarından kalkıyor ve efendilerine katılmayı bekliyorlardı. Sofra boşalırken biz meşale taşıyanlar nihayet bütün gece kasılan sırt ve karın kaslarımızı rahatlatabiliyorduk.

Kimsenin bilmediği bir şey vardı: Başımdaki gülünç Osmanlı sarığını çıkartır, dumanı tüten meşaleyi yere bırakırken en derin nefesi alan bendim; bunun nedeni yorgunluk değil korkuydu.

Onu hemen görmüş ve ne yapmaya çalıştığını çok iyi anlamıştım. Kardinal Moriggia'ya üç kez "mankafa" dedikten sonra onu acımasızca cezalandıracaklarını sanmıştım. Neyse ki ahmak olduğu kadar şanslıydı da ve sofranın loş ışığında kimse onu görmemişti. Öteki hizmetlilerden ayrılarak villanın çevresini saran duvara doğru yürüdüm. Sonra da onun her zamanki tavrıyla bana seslenişini duydum:

"Mankaafa!"

"Bence mankafa sensin." Bahçenin sesin geldiği yönüne dönerek onu yanıtladım.

Sezar Augustus da saklandığı karanlık köşeden bana, "*Dona nobis hodie pane cotidianum*,"* dedi.

* Bize günlük ekmeğimizi bahşet.

Bütün yemek boyunca sofrayı örten çardağın üzerinde uçmuş durmuştu. Aslında sofraya servis edilen yemeklerden iyi bir parça kapmak niyetindeydi ama sonra fark edilmeden bunu yapamayacağını anlamış olmalıydı. Sadece Kardinal Moriggia'yı suçlamanın keyfi için hakaret ettiği her sefer ben soğuk terler dökmüştüm. Ama hiç kimse bu komik sesin Sezar Augustus'a ait olduğunu anlayamazdı çünkü daha önce söylediğim gibi papağan benden başkasının yanında hiç konuşmadığı için dilsiz sanılıyordu.

Son saatlerde olan karmaşa yüzünden birilerinin peşime düşmesinden korkarak çimenliklerde daha da ilerledim.

Gözlerimi karanlıklara dikerek "Berbat bir denemeydi," diye seslendim. "Bir dahaki sefere seni boğazlarlar ve kızartırlar. Üçüncü serviste sundukları bıldırcınları gördün değil mi? İşte sen de onlara benzersin!"

Kanatlarının karanlıkta hışırdamasını duydum. Az sonra yakınımdaki bir çalılığa kondu. Şimdi nihayet onu görebiliyordum, uzun sarı gagası alnının önünde gururla uzanıyordu, renkli kanatlarıyla Papalık renklerini taşıyan bir bayrak gibi dalgalanıyordu.

Serin ve ıslak çimlere oturdum çünkü meşale tutmak beni iyice ısıtmıştı. Sezar Augustus bana yalvaran, bir lokma yiyecek için dilenen o malum bakışlarıyla bakıyordu.

Karnı acıktığı her sefer bir kurban edasıyla yaptığı gibi *Pater Noster** duasından *et remitte nobis debita nostra* bölümünü okumaya başladı.

"Bugün iyi yedin, buna pisboğazlık derler," dedim.

Bu çok özel kuş, çatal kaşığın tabaklara değen ve birbirine vuran kadehlerin seslerini taklit ederek "Klink-klonk, tinnnn" diye sesler çıkarmaya başladı.

"Canımı sıktın, şimdi uyumaya gidiyorum, sana da aynı şeyi tavsiye ede..."

"Kiminle konuşuyorsun delikanlı?"

Atto Melani peşimden gelmişti.

Beni onunla çene çalarken suçüstü yakalayan rahibe bu kuşun özelliklerini açıklayabilmek için uzun süre dil dökmem gerekti. Zaten Sezar Augustus, Rahip Melani'nin geldiğini görür görmez

* Babamız.

karanlıklara karışmış, ortalıktan toz olmuştu. Atto'ya delirmediğimi, kendi kendime konuşmadığımı açıklamak kolay olmadı; karanlığa gizlenmiş bir papağan olduğunu ve onun sapıkça ve acayip laflarına herhangi bir biçimde ayak uydurmaya çalıştığımı anlattım. Benim bu uzun konuşmam boyunca, gizlendiği köşeden Atto Melani'yi merak ve güvensizlik ile izleyen papağan bir balık kadar sessiz kalmayı başarmıştı.

"Senin dediğin gibi olsun delikanlı, ama bana kalırsa o ağzını bile açamıyor. Hey Sezar Augustus, orada mısın? Ne kadar iddialı bir adın var! Kra kra kra. Haydi çık dışarı. Gerçekten Moriggia'ya mankafa diyen sen miydin?"

Sessizlik.

"Hey pis karga, sana söylüyorum. Haydi göster kendini! Konuşmayacak mısın?

Papağanın gagası mühürlenmişti, zaten ortaya çıkmaya da gönül indirmedi.

"Eh, canı görünmek ve bana söylediğin numaralarını sergilemek isteyince bir ıslık çalarsan hemen uçar gelirim, hah hah..." diye kıkırdadı Atto. "Ama şimdi ciddi şeylerden söz edelim. Uykuya yatmadan önce sana yarınla ilgili birkaç konu..."

"*Puella*"

Atto bana anlamayan gözlerle baktı.

"Bir şey mi söyledin?" dedi.

Karanlıkta Sezar Augustus'un durduğu yönü işaret ettim; Attoyu incitmeden bu sözü söyleyenin o olduğunu açıkça itiraf edemedim çünkü *puella* Latincede kız çocuğu demekti ve bir kastrato'yu en çok yaralayacak alay sözüydü. Benim de dilim tutulmuştu: Kuş ilk kez başka birinin önünde konuşmuştu. Her ne kadar bu bir hakaret bile olsa Atto için onu duymak bir şerefti.

"Saçma. Harika konuşan pek çok papağan gördüm. Ama bunun sesi sanki..."

"Size söyledim ya her zaman tam bir insan gibi konuşur. Bu kez yaşlı bir erkek sesi tınısı vardı. Ama kadın ve çocuk seslerini de nasıl taklit ettiğini bir bilseniz... Hele hapşırık ve öksürük seslerini söylemeyeyim."

"Sayın Rahip..."

Konuşmamızı bölen gerçek bir insan sesiydi.

"Sayın Rahip, burada mısınız? Yarım saattir sizi arıyorum!"

Bu efendisini aramaya çıkmış olan Buvat idi. Nefes nefese kalmıştı ve bir kenarda duran papağan onun hiç ilgisini çekmemişti.

"Sayın Rahip, hemen gelmelisiniz. Odanız.... Sanırım siz yemekteyken birisi gizlice... Anlayacağınız odanıza hırsız girmiş..."

* * *

Atto karanlığa gömülmüş odasının kapısını açarken, "Başkaları da biliyor mu?" diye sordu.

"Sizden başkası bilmiyor, emirleriniz..."

Atto, "Tamam, tamam," diyerek onu susturdu: Daha önceden Buvat'ya acil durumlarda kendisinden başka kimseyi haberdar etmemesi için uyarmıştı. Az sonra bunun nedenini anlayacaktım.

Atto kapının kolunu indirdi. Kapıyı itti; sonra elindeki mumla içeriye girdi.

"Ama kapı zorlanmamış," dedi şaşkınlıkla.

"Fırsat verseydiniz, ben de size bunu söyleyecektim.." Zavalh Buvat heyecanla koşarken ağzını bile açamamıştı.

Ben de ilerledim ve odaya girdim. İkinci, sonra da üçüncü bir mumla odadaki dehşet verici karmaşa gözler önüne serildi. Her şey, her bir nesne, her bir eşya inanılmaz bir biçimde altüst olmuştu. Yere bir iskemle devrilmişti. Kitaplar, dergiler, her tür kâğıt yere saçılmıştı. Atto'nun giysileri de kaba biçimde yerlere ya da eşyaların üstüne atılmıştı. Pencerenin biri açıktı.

"Acayip, gerçekten çok acayip," dedim. "Bugünlerde Villa Spada'da bu kadar sıkı güvenlik varken, hırsızlar buraya, köşke kadar gelmekte hiç zorlanmamışlar.."

"Haklısın. Gene de hızlı bir çalışma yapmak zorunda kalmışlar," diyen Atto çevreyi hızla gözden geçiriyordu. "Sanırım bir tek dürbünü götürmüşler. İştah kabartan bir nesne. Onun dışında bir şeyin eksik olmadığını umuyorum."

"Bunu nasıl bilebiliyorsunuz?" Atto'nun keşfi pek kısa sürmüştü ne de olsa.

"Çok basit. Sizin eşyalarınız karıştırıldıktan sonra bütün değerli eşyalarımı villanın bir hizmetlisine emanet etmiştim. Önemli bir iki kâğıt... eh, onlar burada değiller." Yüzündeki kurnazca ifadeyi fark etmemiş gibi yaptım. Ne olsa Maria'nın mektuplarını kirli çamaşırlar arasında bulan bendim.

Rahip giysilerini toparlamaya koyuldu.

"Şuraya bak," diye inledi. "Nasıl buruşturmuşlar. Bir dakika..."

Atto'nun elleri arasmda mor renkli iç giysisi vardı; onun Vergine del Carmelo Yakalığının içinde benim üç incimin saklı olduğunu biliyordum.

"Yok!" diye haykırdı. "Lanet olsun. Onları burada unutmuştum."

Bir şey anlamamış numarası yaparak, "Neyi?" dedim.

"Şey... bir kutsal emanet. Burada, bu yakanın içinde sakladığım bir anı. Onları çalmışlar..."

Ben de içimden, zavallı incilerim, diye inledim. Çalınmak onların kaderinde vardı. Her ne olursa olsun, bu hırsızların bütün odayı ince eleyerek, sık dokuyarak elden geçirdiklerini gösteriyordu.

Gözden geçirme işini daha ayrıntılı yapabilmek için artık iki büyük şamdan yakmıştık. Rahip Melani dizlerinin üstüne çöktü ve divanı yerinden çekti. Sonra pencereye yakın bir noktada balıksırtı döşenmiş parkenin bir tahtasmı kaldırdı. Sonra bir ikincisini ve üçüncüsünü söktü.

"Hayıııır, bütün azizler adına!" diye alçak sesle inlediğimi duydum. "Kahrolası pis kurnazlar!"

Buvat ve ben sustuk, soran gözlerle birbirimize baktık. Dirseklerindeki tozları silkeleyerek ayağa kalktı ve bir koltuğa yığıldı. Boş gözlerle bakıyordu.

"Zavallı ben, bu ne büyük bir talihsizlik! Bu nasıl olabilir? Kim yapmış olabilir? Hiç anlamadım." Bizim şaşkın bakışlarımıza aldırmadan bir eline dayadığı başını iki yana sallıyor ve söyleniyordu.

Kendini toparladıktan az sonra, "Büyük bir felaket oldu," dedi. "Benim için çok önemli bazı kâğıtları çalmışlar. Buraya kimsenin gelmeyeceğinden o kadar emindim ki, onları kontrol etmedim bile. Parkenin tahtalarını düzgün biçimde yerleştirmiştim. Onları nasıl bulduklarını hiç bilmiyorum, ama bulmuşlar işte."

"Parkenin altında mıydılar?" diye sordum.

"Evet. Buvat bile orada olduklarını bilmiyordu." Melani bunu söylemekle kâtibi tarafından ihanete uğramış olması olasılığını ortadan kaldırıyordu.

Bunu izleyen sessizlik anlarında Atto, Buvat ile benim zihnimde vızıldayan soruyu tahmin etmiş olmalıydı. Kayıp kâğıtların

peşine düşecekler biz olduğumuza göre, bize onlarla ilgili fazla ayrıntılı olmasa da bilgi vermek zorundaydı.

Sonunda şöyle dedi: "Majesteleri Pek Hıristiyan Kral için yazmış olduğum özel bir rapordu."

Cesaretimi toplayarak, "Hangi konudaydı?" diye sordum.

"Önümüzdeki Kardinaller Meclisi. Ve geleceğin Papası."

Atto'nun söylediğine göre bu iki yönlü bir sorundu. Her şeyden önce Majesteleri Fransa Kralı'na raporu olabildiğince çabuk teslim etmeye söz vermişti. Rahip Melani'nin yazmış olduğu biricik kopyaydı ve bir aylık çalışma (ve insanüstü bir bellek) bile onu yeniden yazmaya yetmezdi. Atto, Majestesinin gözünde küçük düşmekten korkuyordu. Ama bu işin önemsiz kısmıydı.

Raporda son Papaların seçimleriyle ilgili çok gizli bilgiler ve önümüzdeki mecliste yaşanacak olanlarla ilgili öngörüler vardı ve altında da Atto'nun adı yazılıydı. İmzalı olmasa bile raporda sözü edilen bazı bilgiler yüzünden bunu kaleme alanın o olduğu anlaşılırdı. O belge şimdi yabancı ellerdeydi ve olasılıkla bunlar düşman ellerdi. Atto Fransa yararına casusluk yapmakla suçlanacaktı. Elbette suçlamanın dozu artırılabilir ve raporu yaymayı amaçlamak, basım yoluyla iftirada bulunmakla da itham edilebilirdi.

"Bildiğin gibi bu suç Roma'da çok ağır cezalar alır," diyerek sözlerini sona erdirdi.

Patronu kadar kaygılanmış olan Buvat, "Ne yapalım?" diye sordu.

"Hırsızlığı güvenlik güçlerine haber veremeyeceğimize göre ancak Sfasciamonti'nin yardımına başvurabiliriz. Ortalığı biraz düzene koyduktan sonra, Buvat siz gidip onu çağırırsınız. Ya da daha iyisi, hemen gidin."

Yalnız kaldığımızda Atto ve ben diz çökerek yerlere saçılmış kâğıtları toplamaya başladık. Atto'nun ağzından tek söz çıkmıyordu. Benimse bu hırsızlık konusunda bir kuşkum vardı. Sonunda konuşmaya karar verdim.

"Sinyor Atto," dedim, "seçmiş olduğunuz gizleme noktası harikaydı. Hırsızların bunu bilmeleri nasıl mümkün olabilir? Hem sonra kapı da zorlanmamıştı. Demek ki birisinde anahtarın eşi vardı. Bu nasıl mümkün olabilir?"

"Bunu gerçekten bilemiyorum, bu bir gizem. Ne yazık ki şimdi gelip o Cerreto'lular, dilenciler masalıyla kafamızı ütüleyecek olan muhafızdan başkasına güvenemeyiz."

"Peki yazınızın konusunu ona nasıl açıklayacaksınız? Hiç kimseye güvenemeyeceğimize göre, Sfasciamonti'ye de raporun konusunu söyleyemeyiz."

Atto sustu ve gözlerini bana dikti. Neden kuşkulandığımı sezinleyerek içeriği gizlemeyi erteleyemeyeceğini anladı. Yüzünde bir hayal kırıklığı gölgesi dolaştı ve içini çekti: Hiç içinden gelmese de bilmediğim bir şey açıklayacaktı.

Koridordan Buvat'nın ayak sesleri geliyordu; Sfasciamonti'nin adım sesleri ise son derece gürültülüydü zaten. Bilmem rastlantı mı yoksa hesaplanmış bir zamanlama mı ama muhafız tam kapıyı açtığı, yani işimize yarayacak son anda Atto konuşmaya başladı; öyle ki ben artık ne serbestçe konuşabildim ne de yanıtlamak istemeyeceği bir soru sorabildim.

"Raporum yeni ciltlenmişti. Haver'in son işi olan kitapçıktı."

* * *

Hâlâ biraz uykulu da görünse Sfasciamonti olan biteni dikkatle dinledi. Yerdeki parkenin söküldüğü noktayı inceledi, Atto'nun odasına şöyle bir göz gezdirdi; sonra abartmadan çalınan yazının konusunu sordu ve Atto'nun verdiği bilgiyle yetindi.

"Siyasi bir yazı. Ama son derece önemli ve yararlı."

"Anlıyorum. Sanırım Haver'in ciltlemiş olduğu yapıt."

Rahip bunu yadsıyamadı.

"Bir rastlantı söz konusu," dedi.

Sfasciamonti, "Elbette," diyerek ona katıldı.

Sonunda muhafız, Melani'ye bu hırsızlığı güvenlik güçlerine ya da Roma Valisine bildirip bildirmeyeceğini sordu. Soyguna uğrayan saygın bir kişiydi ve bütün Roma'ya bir Ceza ve Ödül Fermanı asarak hırsızların başı üzerine ödül konabilirdi.

Atto, "Rica ederim," dedi hemen; "bu fermanlar hiç işe yaramaz. Monte Cavallo Manastırı'nda altın yüzüklerim ve kalp biçiminde bir pırlantam çalındığı zaman Vali suçluların başı üzerine büyük bir ödül koydu. Sonuç: Kocaman bir hiç oldu."

Sfasciamonti, "Size hak veririm Sayın Rahip," dedi, "yanlış

anlamadıysam bu belgeler dışında bir de dürbününüz ve Carmelo Yakalığınız çalınmış."

"Doğru."

"Peki bu Yakalık içinde ne gibi bir kutsal emanet taşıdığınızı bana söylemediniz. İsa Efendimizin başındaki tacın bir dikeni mi? Çarmıhın tahtasından bir parça mı? Ortalıkta bunlardan pek çok dolaşıyor; malum Jübile yüzünden..."

Melani fazla konuşmamayı seçerek, "Hayır," dedi, çünkü bunca yıldır göğsünün üzerinde o yıllara ait incileri taşımış olduğunu benim duymamı kıskançlıkla istemiyordu.

"Bir giysi parçası ya da bir diş mi?"

Sonunda Atto bana gözucuyla bakarak, "Üç inci," diye itiraf etti. "Venedik papatyası gibi olanlardan."

Sfasciamonti'nin yorumu, "Özel bir kutsal emanet" oldu.

"Bunlar Meryem Anamızın Carmelo Dağı'nda göründüğü gün üzerinde olan ışıklı giysiye aittiler." Atto bunu dünyanın en doğal şeyiymiş gibi söylerken muhafız, rahibin şakasının farkında değildi. "Bu yeterli mi size?"

"Elbette," dedi şaşkınlığından sıyrılan Sfasciamonti. "Bence... soruşturmayı dürbünden başlatalım."

"Dürbünden mi? Ama onun hiç önemi yok ki!" dedi Atto.

"Sizin için olmayabilir ama birileri onu ilginç ve iyi fiyata satılacak bir eşya olarak görebilirler. Kaldı ki bu dürbün gözden kaçacak bir nesne değildi. Kutsal emanetin ve sizin siyasi belgenizin nitelikleri kolayca belirlenemeyebilir. O rapor, içeriğini bilmeyen için herhangi bir kâğıt tomarıdır. Belki de... sizin gibi olmayan birinin elinde bulunabilir."

Atto, "Ne anlamda?" diye sordu.

"Raporunuz hangi dilde yazılmıştı?"

Atto hafif bir duraksamadan sonra, "Fransızca," dedi.

"Belki de değil Fransızca, İtalyanca bile okuma bilmeyen bir adam tarafından çalınmıştır. O da elinde ne kadar değerli bir şey tuttuğunun farkında değildir."

Atto yerden sökülen parke tahtalarını işaret ederek, "O zaman gelip onu burada aramazdı," dedi.

"Öyle demeyin. Bu gizli noktayı rastlantı sonucu bulmuş ve böyle özenle saklanmış belge ilgisini çekmiş olabilir. Varsayımlarda bulunmamız gereksiz; önce o nesneyi bulmalıyız."

"Peki o halde ne yapacağız?"

Sfasciamonti, "Bir namussuzlar çetesi tutuklandığı zaman iyi bir avukat ne yapar bilir misiniz?" diye sordu.

"Ne yapar?"

"Çete reisinin savunmasını asistanına bırakır ve kendi çeteden herhangi birinin savunmasını üstlenir. Böylece yargıç en büyük balığın kim olduğunu anlamaz. Biz de öyle yapacağız: Sanki dürbünün peşine düşmüş gibi davranacağız. Ama bu arada sizin siyasi belgenizi de arayacağız."

"Peki nasıl arayacağız?"

"İlk denememizi çalınmış mal satanlar arasında yapacağız. Çoğunu bilirim. Eğer sizin dürbün onların burnunun dibinden geçtiyse bana yardım edebilirler. Ama gene de emin olmayalım. Pazarlık etmek gerekebilir."

"Pazarlık mı? Eğer birkaç kuruş ödemekten söz ediyorsan, olabilir. Bunun karşılığını ödeyebilirim. Ama Tanrı Aşkına beni bu kötü şöhretli insanlarla bir araya getirme. Burada Kardinaller var; benim ilişkilerim..."

Sfasciamonti sözü kısa keserek, "Nasıl isterseniz," dedi nezaketle ama kararlılıkla. "Bununla ben ilgilenebilirim; delikanlı, sen de bana eşlik edebilirsin. Ama hırsızlık yapan malı elinde pek tutmaz. Mal elini yakar. İyi mal şimşek hızıyla yok olur. Elimizi çabuk tutmalıyız."

"Yani ne zaman?"

"Şimdi."

Sfasciamonti'nin üç yönlü ve pek kendine özgü doğasını tanımaya böyle başladım. Ağzından düşürmediği sövgüler her türlü silahı ve çatışmayı anımsatıyordu ve onu müthiş bir kabadayı gibi gösteriyordu; adının da çağrıştırdığı gibi müthiş büyüklük taslıyor, hava atıyordu. Ama söz Cerreto'lulara gelince bu havası sönüyor, gözle görülür biçimde kuruntuya kapılıyor; o iriyarı muhafız Fiammetta Alanı'nda yaşamış olduğumuz gibi, yanmdan geçen ilk ihtiyarcıktan korkmaya başlıyordu. Tanımı bir türlü yapılamayan bu Cerreto'lular söz konusu değilse ve belirli ve bilinen bir suçla karşı karşıya olduğu zaman o harika muhafıza dönüşüyordu: Az konuşuyor, ne yapacağını biliyor ve kararlı adımlar atıyordu. Haver'in uğramış olduğu saldırı araştırılırken böyle davranmıştı; Atto'nun

belgelerinin çalındığı anlaşılınca da böyle dengeli ve dikkatli bir tutum sergilemişti. Çalınan belgeye ilişkin ayrıntılı sorular sormamıştı ve işin ilginci Haver'in ciltlediği eserle onun ölümü arasında bir bağ kurmak istememişti. Aslında bunun böyle olmadığı belliydi; gene de muhafız (Kardinal Spada tarafından görevlendirildiği için özel bir jandarma niteliği kazanmıştı) sanki bu işlerin nasıl yürüdüğü onu ilgilendirmiyormuş, sadece onu görevlendiren kişinin yararına çalışırmış gibi davranmayı başarmıştı.

Şimdilik doğasının üç niteliğinden (büyüklük taslayan, ürkek, çabuk kavrayan) hangisinin onun gerçek yüzü olduğunu söylemek olanaksızdı. Ama bunu da yakında anlayacağımdan emindim.

Şimdilik Atto'ya ağzı sıkılığıyla ve özel yardımıyla hizmet ediyordu; kaldı ki geceleri de onun için çalışıyordu. Atto, benden satın almış olduğu sessizlik gibi her şeyin belirli bir ederi olduğunu biliyordu.

* * *

Sfasciamonti ve ben, neredeyse Atto ile kâtibine veda bile etmeden aceleyle oradan ayrıldık. Cloridiamla buluşma noktamıza da gidemedim; gene de Buvat'yı onu haberdar etmesi için uyardım. İçimden de fazla meraklanmaması için dua ettim; çevresindeki kadınlardan toplamış olduğu haberleri öğrenmeyi ertelemek zorunda kaldığım için üzgündüm.

Gecenin yıldızlı pelerinine sığınarak villadan gizlice çıktık; yaşadığımız karanlık olaylar (cinayetler, soygunlar) yüzünden üzerimizi örten gökkubbe gecenin bu ileri saatinde bana pek koruyucu değil, savunmasız başlarımız üzerinde tehditkâr görünüyordu.

Muhafız, seyislerinden birine iki at eyerletmişti; atların küçük olanına binmem için bana yardım etti. (Hiçbir zaman iyi bir binici olamadım.)

Kararsızlık çekmeden kentin anayoluna giden caddeye girdik. Nereye gittiğimizi bilmeden onu izliyordum; Sfasciamonti'nin atı, üzerindeki iri cüsseli binicisi yüzünden benim atımdan daha hızlı gitmiyordu.

San Pancrazio kapısının yokuşunu indik; ayın şavkıyla yıkanan muhteşem Roma manzarası solumuzda kaldı; çatıları, çan kulelerini negatif ışık altında görür gibiydik; pencerelerden, tavan

aralarından, kiliselerden sızan belli belirsiz ışıklarla, belleğimin gün ışığı altında biriktirdiği bilgileri zihnime çağırarak orada bir bazilika, şurada bir saray olduğunu düşünüyordum.

Fornaci Alanı'na doğru sola döndük, sonra da sağımızda Settignano kapısı kalmak üzere kararlı biçimde Sisto Köprüsü'ne yöneldik. Daha önce ev ve konakların duvarları yüzünden daralan görüntü yeniden Tiber Irmağı üzerinde genişledi ve kıyılarda sarımsı ve çamurlu olan, oysa ortalarda mavi yeşil rengiyle balık bereketini müjdeleyen sularını gözlerimizin önüne serdi.

Sonunda biraz yavaşladık. Trinità dei Pellegrini Alanı'nı geçince kendimizi San Carlo Alanı bölgesi yakınlarında bulduk. Karanlık ve sessizlik her yana egemen olmuştu; bir tek çakıllar üzerinde at nallarının çıkardığı ses ve bunların sokaklarda yankılanması duyuluyordu. Sadece bazı pencerelerden sokağa doğru mum ışıkları sızıyordu; kim bilir, belki de günün (giysi yamamak, meme vermek ya da avutmak gibi) işlerini bitiremeyen annelerin son çabalarını aydınlatıyordu bu mumlar.

Gösterişsiz sokağa bakan bu pencerelerden birinde bizim hedefimiz bulunuyordu.

Sfasciamonti atından inerek bir kapıyı işaret etti; "Geldik," dedi, "ama şunu unutma: Sen buraya hiç gelmedin. Adamımız kimliğini gizliyor. Kimse onun bu evde yaşadığını bilmiyor. Rahip bile Paskalya ziyaretini yaparken onu görmezden geliyor. Armağan olarak birkaç *scudo* alıyor ve karşılığında mahallenin cemaat defterleri temiz kalıyor."

Bineğimden yere atlarken, "Kimdir bu ziyaret edeceğimiz kişi?" diye sordum.

"Eh, ziyaret etmek doğru bir sözcük sayılmayabilir. Ziyaretler haberli yapılır ve ev sahibi bekliyor olur. Oysa bu bir sürpriz olacak; bütün ateşli silahlar adına!" diyerek kıs kıs güldü.

Kapının önüne dikildi, başparmaklarını koca kemerine taktı, midesini komik biçimde şişirdi ve kapıyı soluğu ile açacakmış gibi yaptı. Sonra kapıya vurdu. Birkaç saniye geçti. Derken bir sürgünün çekildiği duyuldu. Menteşeler gıcırdadı.

Kadına mı yoksa erkeğe mi ait olduğunu anlayamadığım kuşkulu bir ses "Kim o?" diye sordu.

"Aç! Ben Sfasciamonti!"

Az önce hayalini kurduğum genç bir anne yerine karşımda kambur ve çirkin bir ihtiyar belirdi; muhafızın bana daha sonra anlatacağı üzere, bizim aradığımız adam bu kadının kiracısıydı. İhtiyar kadın bu kadar geç saatte geldiğimiz için itiraz etmedi; belli ki yanımdaki tipi iyi tanıyordu ve onunla tartışılmayacağını iyi biliyordu. Merdivenleri tırmanmaya başladığımızı görünce şöyle bir söylenmeye niyetlendi.

"Ama uyuyor..."

"İyi," dedi Sfasciamonti ve elindeki mumu alarak kadını karanlıkta bıraktı; biz de önümüzü görebilmeye başladık.

İki merdiven çıktıktan sonra geldiğimiz holde gene kapalı bir kapıyla karşılaştık. Muhafızın elime tutuşturduğu mumun ışığı yüzlerimizi acayip biçimde alttan aydınlatıyordu.

Kapıya vurduk. Bir şey olmadı.

Benim ortak, "Uyumuyor. Yanıt verir. Onun tek gözü daima açıktır," diye fısıldadı. "Aç kapıyı, ben Sfasciamonti!"

Birkaç saniye bekledik. Kapının kilidinde bir anahtar döndü. Kapı çok az açıldı.

"Ne var?"

Muhafız haklıydı. Odanın kiracısı giyinik olarak ayaktaydı; burnunu kapıdan uzattı. İçeriden bir mumun titrek ışığı görünüyordu. Işık ne kadar az olursa olsun yüz çizgilerini seçebildim: Kocaman, uzun ve şiş bir fare burnu; kapkara kaşlarının altında kara gözleri vardı. Çarpık ve salyalı ağzı, sararmış tavşan dişlerini çevreliyordu.

"Bırak girelim Maltalı."

Bu acayip adı taşıyan adam (aslında Malta Adası'ndan geldiği için ona öyle deniyordu) bize oturacak bir yer göstermeden oradaki bir tabureye çöktü; biz de daha iyi bir seçenek olmadığı için onun yatağına oturduk. Üçüncü bir mum yakmasıyla, oda mağaraya benzemekten bir nebze kurtuldu. Hızla çevreye göz attım. Dağınık ve kasvetli odada eşya niyetine üzerine oturduğumuz yatağın dışında, oda sahibinin oturduğu tabure, bir sehpa, bir dolap, bir sandık, birkaç eski tahta kutu ve kenara yığılmış kâğıtlar bulunuyordu.

Maltalı sinirli görünüyordu. Yarı kambur oturuyor, kaçamak bakışlarını gömleğinin düğmesinde gezdiriyordu; belli ki ziyaretimiz onu korkutmuştu ve bir an önce çekip gitmemizi bekliyordu. Konuşmalardan bu ikisinin uzun zamandır tanıştıklarını ve hep aynı yani döven ve dövülen rolünü oynadıklarını anladım.

"Saygın bir kişiye, bir Fransız rahibe yardımcı olmaktayız. Çok değer verdiği bazı eşyalarını çaldılar. Villa Spada'da konuk olarak kalıyor. Bu konuda bir şey biliyor musun?"

"San Pancrazio kapısındaki Villa Spada. Spada ailesine ait olan."

"Aptal numarası yapma. Sana hırsızlık hakkında bir şey biliyor musun diye sordum."

Maltalı bana bir bakış fırlattıktan sonra soru dolu bakışlarını benim yanımdakine yöneltti.

"Bir arkadaşım o," diyen Sfasciamonti onu rahatlatmaya çalıştı, "yokmuş gibi davranabilirsin."

Maltalı sustu. Sonra başını salladı.

"Bir şey bilmiyorum."

"Kesinlikle geri istediği bir eşyasını çaldılar. Bu bir dürbün."

"Bir şey bilmiyorum ve kimseyi görmedim. Bugün hep buradaydım."

"Bu soyulmuş ve üzülmüş olan kişi, Fransız rahip ona ait şeyi geri alabilmek için para ödemeye hazır. Tekrar ediyorum: Ona çok önem veriyor."

"Çok üzgünüm; bir şey bilseydim sana söylerdim. Gerçekten hiçbir şey duymadım."

Hayal kırıklığına uğramıştık ama ısrar etmedik; konuştuğumuz kişinin konuşmasındaki ürkekçe tavır bizi onun samimi olduğunu düşünmeye yöneltti. Ayağa kalktık.

Sfasciamonti, önemsizmiş gibi bir ses tonuyla, "O halde gidip Monsenyör Pallavicini'ye danışalım," dedi. "Ondan bir randevu talep edeyim. Zaten az önce Villa Spada'da yemekteydi."

Roma Valisinin adının geçmesi istenen etkiyi yarattı. Tam çıkmak üzereyken Maltalı'nın sorusu üzerine eşikte durduk.

"Sfasciamonti, dürbün nedir?"

Ev sahibimiz dürbünün ne olduğunu bilmiyordu, bu nedenle ona uzun boruları olan optik bir aygıt olduğunu, ucundaki mercekler sayesinde uzaktaki görüntüleri yakın kıldığını anlattık. Sfasciamonti'nin anlatımı oldukça kaba sabaydı çünkü o da bu konuda yeterince bilgiye sahip değildi. Ben de tanımda ona yardımcı oldum. Sonunda Maltalı ağzından baklayı çıkardı. Bu konuda bir şeyler bilebilecek biri vardı.

"O sadece acayip ve alıp satması zor nesnelerle ilgilenir: An-

tik mallar, değişik aygıtlar falan. Ve sanırım kutsal emanetlere de meraklıdır. Şimdi Jübile zamanı pek zenginleşti: Duyduğuma göre iyi iş yapıyormuş. Onun için çalışan adamları vardır ve o ortalıkta hiç görünmez. Neden bilinmez; belki de kentte yaşamıyordur. Benim onunla hiç işim olmadı. Adına Todesco* derler."

Sfasciamonti'nin yüzünde beliren çizgiler kaygısını ele verdi.

"Sizin aradığınız dürbüne benzer bir şey satın aldığını duydum," dedi Maltalı. "Taşınabilen, mercekleri olan ve daha büyük mü, daha küçük mü ne gösteren bir aletmiş."

Sfasciamonti rahatladı. Doğru iz üzerindeydik.

Öteki konuşmasına devam ederek, "Bana bunu kimin söylediğini de anımsamıyorum," dedi, "ama onun adına aleti alan kişinin adı Chiavarino."

"Onu tanırım," dedi Sfasciamonti.

Beş dakika sonra bize verilen gizemli adın peşine düşmek üzere sokaktaydık. Sfasciamonti bilgiyi aldığımız adama lanet edip duruyordu. "Bir şey bilmiyorum, bir şey bilmiyorum... Nasıl bilmezmiş! Valinin adını duyar duymaz kuyruğu titredi ve dürbün nedir diye sordu."

"Gerçekten bilmiyor muydu?"

"Bu Maltalı gibi tipler basit insanlardır. İki liraya hırsızlık malı alıp başkasına satarlar. Başka iş bilmezler. Hayvan gibidirler: Tek marifetleri hırsızlık malını ilk elden alan kişi olma sorumluluğunu yüklenmektir. Bu nedenle de hırsızlığın asıl suçlusu sayılırlar ama değildirler. Ondan satın alan kişiler malın asıl değerini bilenlerdir. Chiavarino ise başka bir kategoriye aittir; soyguncular arasında iyi tanınır. Hem hırsızlığı hem katilliği vardır."

Maltalı'nın ağzından Chiavarino adı çıkar çıkmaz bizim muhafızın yüzünün aldığı hal dikkatimi çekmişti.

"Peki ya Todesco? Onun adını hiç duymadın mı?"

"Elbette. Asırlardır bilinen bir addır," dedi Sfasciamonti. "Şimdi Jübile zamanı..."

"Peki ne denir onun hakkında?"

"Öyle birinin var olup olmadığı bile bilinmez. Onun da Cerreto'lularla bir olduğu söylenir. Kimileri de Todesco'nun biz muha-

* İtalyanca Tedesco: Alman; XVII. yüzyıl İtalyancasında Todesco.

fızların uydurduğu bir ad olduğu ve değerli bir nesne çalınıp bulunamayınca ya da hacıların başına bir iş gelince, suçu onun üzerine attığımız söylenir."

"Bu doğru mu?"

"Yok canım!" diye çıkıştı. "Ben Todesco diye birinin var olduğuna inanıyorum; aynen Cerreto'luların varlığına inandığım gibi. Sadece şimdiye dek kimse onu aramakla ilgilenmedi."

"Neden?"

"Belki de bazı önemli insanlara iyilik yapmıştır. Roma böyledir işte. Ne çok temiz ne de çok kirli olmalıdır. Muhafızlar ve Vali temizlik yapmakla övünebilmelidirler; yoksa ne işe yararlar? Ama belalı bir pisliğin olması da gereklidir. Yoksa onlar ne işe yarar?" dedi kıkırdayarak. "Hem sonra Maltah'nın nasıl yaşadığını gördün. Eğer etkili birinin malı çalınırsa yardım edecek kişi odur. Her ne kadar evinin nerede olduğunu bilse ve istediği zaman tutuklayabilecek olsa da bu hizmetleri karşılığında Vali onu rahat bırakır."

Sfasciamonti'nin daha önceki özelliklerine bir yenisi eklenmişti. (Daha sonra pek çok kanıtını göreceğim gibi) yarım sözcüklerden hoşlanmazdı ve meslektaşlarının hatta Valinin bile düzgün olmayan hatta kötü davranışlarını doğrudan dile getirirdi. Bazıları düzenin kötü bir koruyucusu, Kutsal Kilise Anamıza sadakatten yoksun bir kişi olduğunu düşünebilirdi. Bense böyle düşünmüyordum. Kötü'nün nerede olduğunu görebiliyor ve bunu –bana içtenlikle yaptığı gibi– itiraf edebiliyorsa bu onun karakterinin doğal olarak yalınlığa ve temizliğe yatkın olduğunu gösterirdi. Şu anda peşinde olduğumuz türden operasyonlar için gerekli olan kabalıktan da yoksun değildi. Hatta en baştan beri bana nihayet Cerreto'luların üzerine gitmek istediğini ama Vali ve öteki muhafızların ona onay vermediklerini söylemişti. Hem sonra Maltalı gibi, belki de şimdi buluşmaya gittiğimiz Chiavarino gibi suçlularla işbirliği yapmak onun mesleğinin bir parçasıydı. Önemli olan, diye düşünüyordum, kalbinin derinliklerinde dürüsttü. Ancak çok sonraları bu düşüncelerimin çok hem de çok doğru ama aynı zamanda da bütünüyle yanlış olduklarını keşfedecektim.

Birlikte yürürken Sfasciamonti'nin bizim tipin evine girerken nasıl atak davrandığını ama sonra arkasına sık sık bakmaktan ken-

dini alıkoyamadığını fark etmiştim. Montanara Alanı'na geldik ve sonra sağa saparak dar bir yola girdik.

"Burası."

İki katlı evin sakinleri uykuya yatmış gibiydiler. Giriş kapısına yanaştık ve Maltalı'nın dediklerini yaptık: Üç sert, üç yumuşak vuruştan sonra bekledik ve bir kez hızla vurduk.

Kimseler kapıyı açmayacak sandığımız sırada içeriden boğuk bir ses duyduk.

"Evet?"

"Chiavarino'yu arıyoruz."

Aradığımız kişinin ortaya çıkıp çıkmayacağını ve araştırmamıza bir katkısı olup olmayacağını bilmeksizin, bizi dışarıda beklettiler.

En sonunda bir başka sesin, "Onu bu saatte arayan da kim?" dediğini duyduk.

"Arkadaşları."

"Konuşun öyleyse."

Bizim adam kapının arkasında olmalıydı ama açmaya niyeti yoktu.

"Bu akşam Gianicolo Tepesi'nde bulunan Villa Spada'da bir dürbün çalındı. Dürbünün sahibi sevdiğimiz bir kişidir ve onu geri almak için para ödemeye hazırdır."

"Bir dürbün nedir?"

Maltalı'ya yaptığımız tarifi kısaca yineledik: Daha büyük ya da küçük gösteren mercekler, metalik bir alet *et coetera*. Birkaç dakika daha bekledik.

"Efendin ne kadar ödeyecek?" diye sordu ses.

"Gerektiği kadar."

"Bir arkadaşıma sormalıyım. Yarın akşam yine gelin."

Muhafız bir an bekledikten sonra, "Tamam," dedi, "yarın geliriz."

Biraz uzaklaşmıştık ki Sfasciamonti bana ilk sapağı işaret etti; oraya dönüp bir köşeye gizlendik ve gözümüzü Chiavarino'nun evine diktik.

"İşi sonuçlandırmak istemiyor. Yarın gelmemizi söyledi: Bizim aptal olduğumuzu mu sanıyor? Bizim dürbün o saatte kim bilir nerelere uçmuş olur?"

"Evden çıkmasını mı bekleyeceğiz?" Bunu söylerken Chiavarino'nun işlemiş olduğu cinayetleri düşünerek titremiştim.

"Aynen öyle. Nereye gittiğine bakacağız. Malın pek değerli olduğunu düşünecek ve onu bir an önce elinden çıkarmak isteyecek. Ama o da Maltalı gibi bir kaçak ve kesinlikle heyecanlanmış olmalı."

Tahminimiz gerçek çıktı. On dakika sonra tereddüt içindeki bir tip Chiavarino'nun kapısında belirdi ve sokağa çıkınca sağına soluna baktı. Ayın cılız ışığında onu seçemiyorduk ama gene de kolunun altında bir paket olduğu belliydi.

Son derece temkinli davranarak onu uzaktan izledik; en küçük bir kuşku bile uyandırmamalıydık. Avımızın yedeğinde bir bıçak olduğundan emindik. Ruhumuzu teslim etmektense onu kaybetmek yeğdir diye düşündüm.

Adam önce Fiore Alanı Sokağı'na sapınca onun Maltalı'ya gittiğini sandık çünkü onun evi de aşağı yukarı oralardaydı. Ama sonra Pollaioli Alanı'na, sonra da Pasquino Alanı'na ilerledi.

Şans eseri gece devriyelerine rastlamadan ilerleyen Chiavarino, en sonunda Navona Alanı'na girdi. Tam o anda ayın geri kalan kısmı da bizimle işbirliği yapmaya niyeti olmayan bir bulut tarafından örtüldü.

Her ne kadar ortalık kararmış olsa da gene de dikkatli davranarak Pamphili Sarayı'nın alana giriş köşesine gizlendik. Gözlerimizi dört açarak, ortada Cavaliere Bernini tarafından yapılmış büyük çeşme, iki uçta iki küçük çeşme ile üçe bölünmüş alanı taradık. Ortalık bomboştu. Daha iyi baktık. Onu kaybetmiştik.

"Lanet olsun!"

İşte tam o anda önümüzden hızla koşan birinin ayak seslerini işittik. Birisi bizim sağımıza doğru telaşla koşuyordu. Chiavarino varlığımızı fark etmiş olmalıydı; kirişi kırıyordu.

"Çeşme, çeşmenin arkasındaydı!" Sfasciamonti'nin sözünü ettiği, alanın iki ucunu süsleyen büyük su heykellerinden bize yakın olanıydı.

Şimdi bile ruhumun hangi gizli erdemi (ya da zayıflığı ve sahte cesareti) beni kaçağın peşinden koşan Sfasciamonti'yi taklit etmeye yönlendirdi bilemiyorum.

Bütün gücüyle koşan ama ağır cüssesi yüzünden giderek arayı açan Sfasciamonti'nin peşinden gidiyordum.

Karanlık daha da yoğunlaşmıştı; yönümüzü, önümüzden ka-

çan kişinin kırbaç sesleri gibi taşlarda yankılanan ayak seslerine göre buluyorduk. Uzakta pencerelerdeki bazı meşaleler sayesinde cephesi aydınlanmış olan Fransa Elçiliği'ni gördüm; demek ki Fiore Alanı'na girmek üzereydik.

Sfasciamonti yorgunluktan nefes nefese kalmış sesiyle, "Sola, sola gitti," diye bağırdı. Ben de döner dönmez büyük bir şaşkınlıkla kovalamacanın sona ermek üzere olduğunu fark ettim. O âna dek hızını iyi kullanmış ve sona doğru arayı açmış olan kaçak, yere düşmüştü.

Sfasciamonti onun üzerine çullanmak üzereyken avı toparlandı: Çevik bir hareketle yana yuvarlanınca muhafız ancak boşluğu kucaklayarak yüzüstü kapaklandı. Kendi de bitkin düşmüş olan kaçak yeniden kalkıp Pompeo Tiyatrosu yönünde koşmaya başladı; ben olay yerine ancak varmıştım. Ama beklenmedik bir olay benim dikkatimi dağıttı: Adamımız yere bir paket düşürmüştü ve oraya vardığımda pakete ikimiz eşit uzaklıktaydık. Gözümün bir ucuyla topallayarak yerden kalkan Sfasciamonti'yi gördüm.

Yeniden harekete geçerken, "Sen devam et!" dedi.

Kendi davranışlarımın doğuracağı sonuçları fark edemeden; ortalıkta dönen büyük heyecana kapılarak bu buyruğu körü körüne uygulamam ahmaklık oldu. Bu nedenle kaçağın sağ ve sol arasında tereddüt ettiği anda bile koşmaya ara vermedim ve sonunda hiç beklenmedik biçimde belki de açık olduğunu bildiği bir kapıdan içeriye daldı. Zihinsel olarak istavroz çıkardım ve ben de kapıdan daldım. Ayak sesleri bir merdiven tırmanmaya başlayınca kendimi onun peşinde buldum.

Karanlık basamakların yuttuğu çılgınca tırmanmamız, takıla devrile sürüyordu; ellerimi önüme uzatmış dengemi korumaya çalışıyordum; aslında bugün düşününce yaptıklarımın bir budalalık örneği olduğunu ve gerçekte olandan çok daha beter sonuçlar doğurabileceğini anlıyorum. Daha alt basamaklardan kulağıma gelen Sfasciamonti'nin ayak sesleri içime birazcık su serpmişti.

Peşinden koştuğum kişinin, sarayın bu merdivenlerinin nereye çıktığını bilip bilmediği hakkında bir düşüncem yoktu; hâlâ da yok. Ama son aşamada basamakların yanındaki duvarların yavaş yavaş mavi, sonra gri ve en sonunda beyazımsı bir renge boyanmış olduğunu fark etmem hiç de küçük sayılmayacak bir sürpriz oldu. Öyle bir durum oluştu ki, ansızın neden orada bulunduğumu ve az

sonra başıma gelecekleri unutturan Şafak Perisi'nin pembemsi parmakları* gözlerimi yavaş yavaş araladı ve artık meşalelerin loş ışığından sıyrılan ortamda doğmakta olan günün çok değerli gösterisini önüme serdi.

Merdivenlerin sonunda karşıma çıkan aralık kapıyı açtım ve kendimi bir terasta buldum. Üzerimde ve çevremde seherin çiğ aydınlığı yayılıyordu. Fiore Alanı'nda Sfasciamonti'ye yetiştiğim anda şafağın müjdesini almıştım ama koşturmaktan bunun farkına varamamıştım.

Bundan sonra olanlar birkaç saniyelik olaylardı. Artık tamamen soluksuz kalmıştım. Yere serilmemek için öne eğildim, ellerimle dizlerime dayandım. O zaman sanki alt kattan gelen Sfasciamonti'nin sesini işittim.

"Delikanlı, bırak peşini! Bu dürbün değilmiş!"

Sonra arkamı döndüm ve onu gördüm. Tam arkamda saklandığı için şimdi yüz yüzeydik. Beni yakamdan sımsıkı tuttuğu gibi karşı duvara fırlattı. Bıçağını karnıma dayamak üzereydi. Hareket etmem boşuna olacaktı; o zaman bıçak bana saplanacaktı.

Çok hırpaniydi ve pis kokuyordu. Gözleri mor, yüzü çopur çopurdu. Çok daha yaşlı gösterdiği halde belki de otuz yaşlarındaydı; hapislerde, sokaklarda açlık içinde geçirilmiş otuz yıl. Tek bir gözü vardı, öteki gözü bir sokak kedisininki gibi kör edilmişti.

Belki de ölümün bu kadar yakınımda olmasının verdiği bir yetenekle gözlerindeki kararsızlığı fark edebildim: Hemen öldürüp, ötekinin karşısına çıkmak ya da kaçmak arasında gidip geliyordu. Ama nereye kaçabilirdi ki? Teras dediğim yer merdivenlerle ulaşılan ve ortadaki kümbetin çevresinde dolaşan bir koridordan ibaretti. Bir şimşek gibi çakan duygularım bana ne kadar aptal olduğumu hissettirdi. Onu öyle bir yerde yakalamıştık ki, öldürmeye mecbur kalacaktı.

Hâlâ merdivenleri tırmanan ama bize oldukça yaklaşmış olan Sfasciamonti, "Adı üstünde, lanetin teki..." diye söyleniyordu.

Bana diktiği gözünün bir ucuyla kaçış noktası arıyordu. Anladığım kadarıyla bulamamıştı.

İki üç saniye sonra bıçaklanmanın ne menem bir şey olduğunu anlayacaktım. Aklıma bir şey geldi.

* Homeros'a gönderme. Homeros'ta Şafak Perisi Aurora her zaman pembe parmaklıdır.

Adam boynumu koparmak üzereyken, "Todesco seni öldürecek," diyebildim.

İkircikli kaldı. Elinin titrediğini hissettim.

Tam o anda oldu. Sfasciamonti'nin koca cüssesiyle kapı şiddetle açıldı ve fırtınada denizde kalan geminin fener ışığıyla buluşması misali ben de muhafızın yüzünü gördüm. Hısmımın iriyarı yapısı yüzünden kapının kirişlerine çarpınca tahta parçaları olduğu yerde sallandı. Bıçak ise şöyle bir döndü ve ikimizin yüzü arasından geçerek yere düştü.

Elindeki şöyle böyle sarılmış metalik aleti havada sallayan Sfasciamonti terasa çıkınca, "Bir makroskop!"* diye haykırdı zaferle; bu arada beni yakalamış olan tip şöyle bir sendeledi ve sola doğru kaçmaya yeltendi.

Sfasciamonti onu görünce sanki kandırılmış gibi bir duyguyla haykırdı: "İyi ama sen Chiavarino değilsin ki!"

İkimiz birden yabancının üstüne atladık ama ben o anda bir tığlaya takıldım. Yere yuvarlandım ve gücüm terasın kenarına doğru sürüklenen bedenimi durdurmaya yetmedi. Aşağıya uçarak kendimi avluda buldum; bütün gece sergilemiş olduğum anlamsız cesaretin sonucunu da böylece görmüş oldum.

Sırtüstü düştüm. Ölümcül yuvarlanışımdan önce Sfasciamonti'nin yüzünde beliren o sessiz şaşkınlığı seçebildim: Zamansız bir an içinde anlamsızca bir başka insanın ölümünü seyrederken bizi yakalayan (acı ya da umutsuzluk değil) duygunun bu olduğunu düşündüm. Zavallı Sfasciamonti, diye düşündüm, beni bıçaklanmaktan kurtardı ama şimdi başka türlü parçalanışımı seyredecek. O anların özgünlüğüne karşın muhafızın gözden kaçırdığı ve benim belleğime kazıdığım bir ayrıntı var. Ölüme doğru düşerken, yere çarpmadan önce haydut benim tehdidimi yanıtladı:

"Trepatrelavtrera."

Sonra avlunun kare biçimindeki duvarlarının çevrelediği gökyüzü ve üzerime büyük bir hızla kapanan duvarları anımsıyorum: Yüce Rabbime bütün günahlarımın bağışlanması için içtenlikle yalvardım ve kalbim ve ruhum Cloridia'da olmak üzere sonun gelmesini bekledim.

* O dönemde mikroskopa verilen ad.

9 Temmuz 1700
Üçüncü Gün

Nereden geldiğini asla bilemeyeceğim tatlı ve hafif bir melodiydi; aslında hem hiçbir yerde hem benim dört bir yanımdaydı.

Masumiyet doluydu, al yanaklı gencecik rahibeleri, geçmişte kalmış münzevi keşişleri anımsatıyordu. Yumuşacık bir ilahiydi; bu yeni durumumun tadına bakarken kulaklarıma mutluluk veriyordu.

Sonunda anladım: Jübile için Roma'ya hacca gelmiş tarikatlardan birinin ilahisiydi. Bu tatlı ya da güçlü, gümüşi ya da cılız, erkek ya da dişi seslerin birbirine harmanlanmış haliydi: günahlarının bağışlanmasını dilemek için Dört Bazilikayı gezmek üzere yola çıkarlarken güneşin doğmasına izin veren Tanrıya şükürlerini sunuyorlardı.

İçinden düşmüş olduğum gökyüzü çerçevesi, masmavi olarak hâlâ üzerimdeydi; billur gibi parlak ve devinimsizdi.

Ölmüştüm ama aynı zamanda yaşıyordum. Gözlerim bu dikdörtgenin içindeki maviyle doluydu ama artık görmez olmuştum. Gökyüzü, meleklerin gözyaşları gibi gözbebeklerime doluyordu. Yalnızca müzik, yalnızca inançlı insanların o ilahisi beni kendine çekiyor, sanki beni hayatta tutmak için uğraşıyordu.

Duyularımın son izlenimleri (düşüşüm, avlunun beni yutan duvarları, sırtıma basınç yapan hava) bu kutsal ezgi tarafından silinip atılmıştı.

Birbirine karışan başka sesler bilemediğim başka bir yönden kulağıma geliyordu.

Ancak o zaman çevremde başkalarının da olduğu bilincini kazandım ve uykumun süslü kabuğunu kırdım.

Cennetten inmiş genç ışık meleği Lüsifer gibi nahoş ve sıcak bir dumanın bütün uzuvlarımı yuttuğunu, cehennemin beni giderek içine çektiğini hissediyordum.

Seslerden biri "Onu oradan alalım" dedi.

Eğer hâlâ sahipsem, kol ya da bacaklarımdan birini oynatmaya çalıştım. İşe yaradı: Bir ayağımı kaldırabildim. Umut dolu bu yenilik beklenmedik bir duyguyla karışıyordu.

"Nasıl pis kokuyor!" dedi bir ses.

"İkimiz birlikte yapalım."

"Canını pisliğe borçlu, hah hah."

Ölmemiştim; avlunun sert taşlarına düşmemiştim ne de cehennem tarafından yutulmaktaydım. Beni içi hayvan gübresi dolu, pislik tüten bir arabadan alıyorlardı.

Sırtıma yapışmış hayvan pisliklerini temizleyen Sfasciamonti'nin anlattıklarına göre koşunun sonunda, ertesi gün Villa Peretti'nin bahçesine gübre olarak sermek üzere toplanmış ve gece olduğu için bir çiftçi tarafından oraya bırakılmış hayvan pisliği dolu arabanın içine düşmüştüm.

Bir mucize sonucu boynum kırılmamıştı. Ama pek de hoş olmayan bu dışkı yığınının içine düşünce bayılmış; hayat belirtisi vermez olmuştum. Çevreme toplananlar kaygılanmış; kimi öldüm diye haç çıkarmıştı. Ama tarikata bağlı hacıların ilahisini duyunca başımı oynatmış, gözkapaklarımı aralamıştım. Yaşlı bir adamcağız "Tanrı onun yaşamasını istedi," yorumunu yapmıştı; "İnananların duaları ona yeniden can verdi."

Yüksekten düşmem yüzünden kaygılanan ve ne olduğumu merak eden Sfasciamonti elindeki adamın peşini bırakmıştı; o da muhafızın dev cüssesi ile karşılaşmaktansa daha alttaki çatılardan birine atlamış, sonra da çevredeki teraslardan kaçıp gitmişti. Ağırlığı nedeniyle çatı pencerelerini çökertmekten korkan ortağım onu kovalamaktan vazgeçmişti. Aşağıya inince yavaş yavaş canlanan Fiore Alanı'na gelen ve ürünlerini satacağı tezgâhını açmaya hazırlanan bir bostancının yardımıyla beni pislikten çıkarmıştı.

Üzerime giyebileceğim temiz giysiler bulmak için beni yakındaki bir paçavra satıcısına sürükleyen Sfasciamonti, "Lanet olası sahtekâr," dedi, "Chiavarino'nun elindeki dürbün değil, bu aletmiş."

Boz bulanık bir kumaşa sarılı olan aleti, yarım saat kadar önce karnıma bir bıçak dayanmışken ve sonumun geldiğini düşündüğüm anda terasa girip zaferle elini havaya kaldırdığında görmüştüm.

Gecenin olaylarını atlatmayı başaran alet artık çarpık çurpuk bir demir parçasına dönmüştü ve bir makroskop olduğu zorlukla anlaşılıyordu. Şimdi altı boylamasına duran bir silindiri ve bu optik aygıtın artık kayıp olan geri kalanıyla bağlantısını sağlayan ekseni vardı. Kırılmış cam parçacıkları (artık bir merceğe bağlı oldukları pek anlaşılamıyordu), üç dört vida, kırık bir dişli ve yamuk yumuk metal parçacıkları kumaşa sarılıydı.

İkinci el giysiler satan adamın dükkânına girerken Sfasciamonti, "Şöyle olmuş olmalı," diyordu; "yeni çalınmıştır. Bugün öteki muhafızlara bunun hakkında bir şey duyan var mı diye soracağım. Chiavarino bunu ya kendi çaldırdı ya da başkalarından satın aldı. Kapısını çaldığımız zaman dürbünü bu makrosokiyopla karıştırdı."

"Makroskop," diye düzelttim onu.

"Tamam, her neyse," dedi. "Sonra evden çıktı ve Navona Alanı'na gitti. Cerreto'lu birini arayacaktı." Bunu söyleyen muhafız dükkân sahibine bir işaret ettikten sonra beni yıkanmam için içinde bir çeşme olan avluya soktu.

"Peki neden?"

"Maltalı'nın ne dediğini sen de duydun. Chiavarino, Todesco için çalışıyor. Sana söylediğim gibi Todesco da Cerreto'lularla işbirliği yapıyor." Bunu söylerken başıyla Fiore Alanı'ndaki bir terası işaret etti. "Makroskop, Todesco'ya teslim edilecekti. Geceleri Navona Alanı'nda çok sayıda gerçek dilenci uyur ama aralarında pek çok Cerreto'lu da bulunur. Chiavarino, bunlardan birine gidiyordu."

Sfasciamonti'nin bana bıçak çekenin Chiavarino olmadığını anlayınca nasıl haykırdığını anımsayıp, "Yani beni öldürmek üzere olana," dedim.

"Elbette. Çeşmenin arkasında buluştular. Sonra Cerreto'lu bizi duydu ve kaçtı. Biz de Chiavarino sanıp onun peşine düştük; oysa ben onun görünüşünü çok iyi tanırım. Uzun boyludur, sarı-

şın ve kırık burunludur. Peşine düştüğümüz bu iğrenç tip gibi tek gözlü de değildir."

Pis giysileri üzerimden çıkarıp baştan ayağa yıkanırken, demek ki hayatımı bir hiç uğruna tehlikeye atmışım, diye düşünüyordum. Atto'nun değil kâğıtları, dürbünü kim bilir nerelerdeydi. Saman kadar yumuşak olmasına karşın pisliğin üstüne düşmekten ötürü kemiklerim hâlâ sızlıyordu.

Bu arada zihnimi inceden inceye kurcalayan bir kuşku vardı. Maltalı dürbünün ne olduğunu bilmiyordu ve onu bir makroskopla karıştırabiliyordu; oysa bu daha az bilinen bir nesneydi. Chiavarino bile bu iki aygıtın adlarını bilmiyordu ve birbirleriyle karıştırıyordu.

Sfasciamonti'ye, elindeki çıkını göstererek, "Onun bir makroskop olduğunu nasıl anlamıştınız?" diye sordum.

"Ne biçim bir soru bu: Üzerinde yazıyordu."

Sonra çıkını açtı ve bana aygıtın dibindeki tahta altlığı gösterdi; üzerinde takılı olan ve şirin çerçeveli metal plaketi gösterdi.

MACROSCOPIUM HOC
JOHANNES VANDEHARIUS
FECIT
AMSTELODAMII MDCLXXXIII

"Amsterdam'da 1683 yılında Giovanni Vandeario tarafından yapılmış makroskop," diyerek yazıyı İtalyancaya çevirdim.

Haklıydı, yazıyordu. Ve Sfasciamonti bile o birkaç kolay Latince sözcüğün anlamını sökmüştü.

Bu aletin aynı zamanda bir silah olmadığı düşüncesine bir türlü teslim olamayan muhafız kendi kendine söylenircesine, "Ama birisi bana bu makroskopla nasıl ateş edildiğini açıklamalı," diye söyleniyordu.

Muhafız sonra ikinci el giysiler satan dükkâna girdi ve elinde benim için eski ama temiz bir bez parçası, bir gömlek ve bir poturla çıktı.

Birbiri üstüne yığılan olayların sersemliğinden henüz kurtulamamış ve bunlara ek olarak bedensel acılara katlanmak zorunda kalmıştım; bez parçasıyla kurulanıp yeniden giyinirken arkadaşıma Cerreto'lunun kafasını karıştırmak için uydurduğum şeyi, yani

ölümünün Todesco'nun elinden olacağını ve tam terastan düşmek üzereyken mucize eseri duyduğum yanıtını anlattım. Sfasciamonti gözlerini faltaşı gibi açtı.

"Todesco seni öldürecek! Sen delisin!"

"Neden ? Sadece canımı kurtarmaya çalışıyordum."

"Doğru, lanet olsun, ama sen Todesco'nun suçortağına şefinin onu öldüreceğini söylemişsin... Tamam Todesco tehlikelidir! Neyse ki sen bunu canını kurtarmak için uydurmuşsun."

"Sana tam olarak ne söyledi?"

"Anlamadım. Anlamı olmayan bir laftı."

"Gördün mü bak? O gerçekten bir Cerreto'luydu. Sana *Zergaca* konuşmuş."

"Nece?"

"*Zerga* dilinde."

"O da ne? Onların argosu mu?"

"Ah, çok daha fazlası. Bu gerçek bir dildir. Bunu yalnızca Cerreto'lular bilir; onların uydurmasıdır. Yabancıların yanında gizlice konuşabilmelerine yarar. Ama her tip hırsız ve dilenci de bu dili bilir."

"Şimdi neden söz ettiğinizi anladım. Berduşlar güvenlik güçlerinin geldiğini görünce *'Madam geliyor'* ya da *'Yağmur yağıyor'* derler."

"Evet ama bunlar herkesin bildiği şeylerdir. Sözgelimi onlar bıçağa *martino*, yüzlük paraya *piotta* derler. Pek çok Yahudinin sözcüğü de bilinir; sana iki kişinin *agazim* olduklarını söylersem, iki yakın arkadaş olduklarını anlarsın. Sonra bunun bir zor katmanı vardır. *Kamburun 1 mayıs başağı yoktur* ne anlama gelir?"

"Hiçbir anlama gelmez."

"Evet sen anlamadın çünkü *Zerga* dilince *kambur* ben; *başak* korku ve *1 mayıs* Tanrı anlamına gelir."

"Demek ki; 'Ben Tanrıdan korkmam' anlamına geliyor" dedim bu kısa cümlenin Cerreto'luların karakterine pek uyduğunu düşünerek.

"Bu sadece bir örnek. Ben bunu bilirim çünkü biz muhafızlar bir şeyler öğrenmeyi beceririz. Ama her zaman yetersizdir. Cerreto'lu sana anlamadığın bir sözcük söyledi, öyle mi?"

"Yanlış anımsamıyorsam, sanki.... *tripalatiri, trepalatre, trepale* ya da bunlar gibi bir şey söyledi."

"Bu başka türlü bir *Zerga* dili olmalı. Nasıl işlediğini bilmiyorum; konuşulduğunu hiç duymadım. Tek bildiğim serserilerin ba-

zen de normal kelimeler kullandıkları ama bunları sadece pek az kişinin bildiği bir yöntemle çarpıttıkları, değiştirdikleridir." Bunu söylerken bu kavramı daha iyi tanımlayabilmek için el parmaklarını birbirine doladı, evirdi, çevirdi, büktü, bastırdı... "Ve tek bir kelime bile anlaşılmaz."

"Peki o halde bu Cerreto'lunun bana ne dediğini nasıl anlayacağız? Melani'nin kâğıtlarını bulabilmek için araştırmalarımızı nasıl sürdüreceğimizi bilemiyoruz." Villa Spada'ya dönme zamanının geldiğini düşününce hayal kırıklığı içinde bu sözcükler döküldü ağzımdan.

"Sabırlı olmak gerekir. Üstelik durum senin dediğin gibi değil. Şimdi en azından birilerinin bu büyük ve küçük gösteren aletleri, makroskopları, dürbünleri *et coetera* topladığını ve kutsal emanetlere ilgi duyduğunu öğrendik. Chiavarino'yu arayabiliriz ama çoktan evini değiştirmiştir. O tehlikeli bir tiptir ve uzak durmakta fayda vardır. Biz Cerreto'luların izini sürmeliyiz."

"Onların daha az tehlikeli olduklarını düşünmüyorum."

"Doğru ama bizi doğrudan Todesco'ya götürecek olanlar onlar."

"Melani'nin kâğıtlarını çalanın o olduğuna mı inanıyorsun?"

"Ben olaylara inanırım. Yürüyebileceğimiz tek yol bu."

"Nasıl ilerleyeceğimizi biliyor musun?"

"Elbette. Ama yarın geceyi beklemeliyiz. Bazı şeyler gündüz gözüyle yapılmaz."

* * *

Bu arada atlarımızın yanma gelmiştik. Birbirimizden ayrıldık: Sfasciamonti'nin bu kez de annesinin bazı siparişlerini satın alması gerekiyordu. Ben hâlâ yaşamış olduğum kötü serüvenin etkisi altında olduğumdan arkadaşım beni yürüyerek dönmemin daha güvenli olacağı konusunda uyardı ve atların ikisini de kendi aldı.

Böylece hâlâ iğrenç kokular yayarak ama en azından temiz pak görünerek San Pancrazio kapısına doğru yürümeye koyuldum. Bu erken saatte bile kent hacı, seyyar satıcı, uşak, hizmetçi, otlakçı, aylak ve dükkân sahipleriyle kaynıyordu. Bütün dar sokaklar çocuk bağırışları, sokak köpeklerinin havlamaları, satıcıların haykırışları, arabalarının yolları dingildek süt arabacıkları ile

kesilen satıcıların sövgüleri ile doluydu. Mahalle pazarlarında, Citta di Pietro'nun* ayinlerini her gün yenilediği bu büyük sahnede, sabahın şenlik havasındaki kargaşası bir gösteri gibi sürüp gidiyordu: Kutsal kilisenin yüksek rütbeli bir görevlisinin havada savrulan siyah pelerini marulların yeşilini örtüyor, bir din adamının koyu kahverengi etekleri tazecik havuçların ve portakalların turuncusuna karışıyor, balıkçının tezgâhında yatan dilbalıkları, sonsuz insanlık komedisini şaşkın bakışlarla seyrediyordu.

Giulia Sokağı yakınlarında inanılmaz dağınık bir insan, mal ve araç seline kapılmış sürüklenirken daha da yoğun bir karmaşanın içine düşüverdim. Hem seyredebilmek hem geçebilmek için bu karışıklıktan uzak durmaya çalıştım. Ama en sonunda ben de sıkışıp kalınca boynumu uzatıp ne olduğunu anlamaya çalıştım. Kalabalığın ortasında, uzun saçlarını at kuyruğu yapmış, belden üstü çıplak kuşkulu bir tip duruyordu. Çıplak göğsünde büyük ve mavimsi bir yılan işareti vardı ama boynunda kaygan ve soğuk gerçek bir yılan asılıydı. Halk yılanın hareketlerini korku ve şaşkınlıkla izliyordu. Genç adam bir tür ninni mırıldanmaya başladı: Hayvan ritmik hareketlerle kıvrılıyor, şarkının tonunu ve ritmini yakalıyor ve çevredekilerin müthiş ilgisini çekiyordu. Şarlatan, arada bir durup alçak sesle gizemli birtakım sözler söyleyince sürüngen kıvrılmayı kesiyordu: O zaman kaskatı kesiliyordu ama ninni başlayınca yeniden eğilip bükülüyordu. Ansızın genç adam yılanın başını yakaladı, bir parmağını yılanın ağzına soktu ve yılan o dakika ağzını kapadı. Birkaç dakika durduktan sonra adam parmağını çekti. Sonra da içi kırmızımsı bir merhemle dolu küçük kavanozlar dağıtmaya başladı; bunların yılan toprağı olduğunu, yılan sokmalarına karşı harika bir panzehir olarak kullanıldığını; hayvanın zehrini etkisiz hale getirip acı çekmeyi önlediğini söyledi. Çevrede biriken halk adamın ayaklarının altına bıraktığı saman şapkanın içine bozuk paralar atmaya başladı.

Koca bir ekmeği kucaklamış, yanımda dikilmekte olan gence soru soran bakışlarla baktım.

"Bir Sanpaolo'lu," dedi.

"Ne demek o?"

"San Paolo bir gün himmet ederek bir ailenin bütün üyelerinin ve soyunun asla yılan zehrinden etkilenmemelerini sağlamış. Bu ai-

* Vatikan kenti.

lenin soyundan gelenler başkalarından ayırt edilebilmek için bedenlerinde bir yılan işaretiyle doğarlar ve onlara Sanpaolo'lu denir."

Arkamızda duran bir ihtiyar söze katıldı:

"Hepsi palavra! Yılanları kışın, en güçsüz ve zehirlerinin en az oldukları dönemde yakalıyorlar. Onları temizliyorlar, aç bırakıyorlar ve hayvanlar da böyle uysal ve yumuşak hale geliyor."

Sanpaolo'lunun çevresine kümelenenler arasında ihtiyarın sözlerini duyanlar oldu; bazı başlar ona döndü.

"Ben bunların numaralarını iyi bilirim," diyerek ihtiyar konuşmasını sürdürdü. "Göğsündeki yılan biçimindeki işareti incecik bir iğneyle kendini pek çok noktadan delerek, sonra da otların özüyle karıştırılmış kurumu üzerine sürerek yapıyorlar."

Gösteriyi seyretmekten vazgeçen başka başlar da ihtiyara döndüler. Ama tam o anda bir çığlık işitildi:

"Param! Yok olmuş! Soyulmuşum!"

O âna dek yılancı şarlatanın gösterisini hipnotize olmuş gibi seyreden bir kadın şimdi umutsuz gözlerle çevresine bakınıyordu. Birileri boynuna astığı çantanın ipini kesmiş ve bütün gün harcamak üzere yanına almış olduğu parasını yürütmüştü. O anda sokakta birikmiş olan kalabalık kontrol edilemez, kendi üzerine bir kıvrılan bir devrilen bu arada kendi parasını, kolyesini, iğnesini gözden geçiren bir dalgaya dönüştü.

"İşte, biliyordum," dedi ihtiyar kıs kıs gülerek. "Sanpaolo'lunun arkadaşı peşinde olduğu şeyi elde etti."

O âna dek bizi oyalayan şarlatana baktım. Bu karışıklıktan yararlanarak –gerçekten bu adı hak ediyorsa– Sanpaolo'lu adam gözden kaybolmuştu.

İhtiyarcık son sözünü söyledi. "Suçortağıyla beraber yok oldu işte."

Yeniden yürümeye başladığımda keyfim kaçmıştı. Ben bile bu yılan numarasının kurban seçmek için bir yol olduğunu tahmin edememiştim; demek ki yılancının suçortağının görevi de çevredekileri paralarından hafifletmekti. İki uzman hırsız, diye düşündüm; hava ağırlaşmaya başlayınca güneşte eriyen kar gibi ortadan yok olmuşlardı. Ya onlar da iki Cerreto'luysa? Sfasciamonti her Cerreto'lunun bir dilenci, dilenciliğin de dünyanın en kazançlı mesleği olduğunu söylerdi. Yoksa her dilencinin de bir Cerreto'lu

olduğunu mu söylemek istemişti? Eğer öyleyse, sonuç gerçekten insanın kanını donduracak türdendi: Ben bilmeden, yıllar boyunca kenti elinde tutan bir suçlu ordusu adına dilencilik yapmıştım.

Şimdilik fazlasıyla hayal ürünü gibi görünen bu düşüncelerden sıyrılarak kendi düşüşümü ve pek yakınıma gelen ölümümü aklıma getirdim. Hayatımı kurtaran neydi? Tören yapan hacıların ilahisi mi yoksa pislik dolu araba mı? Kuşkusuz canımı hayvan pisliğine borçluydum. Yani ben şimdi talihe borçlu mu kalmıştım? Gözlerimi açmama neden olan hacıların geçerken söyledikleri ilahiydi; o ses beni mucizevi biçimde uyandırmıştı. Belki de düşüşün korkusuyla kalbim durabilirdi ama bu olmamıştı. Tanrının lütfu, uzaklardan gelmiş olan müminler topluluğunun sevgi ve merhamet adakları yüzü suyu hürmetine mi benim üzerime yağmıştı?

Peki bu adakların ne kadarı gerçekten etkiliydi? İnançlı insanların niyetleri kesinlikle masum ve coşkuluydu; buna inanıyordum. Hacıların kaldığı gösterişsiz ama pahalı bir pansiyonun önünden geçerken –buranın bir Kardinale ait olduğunu biliyordum– dualaların bir tepe oluşturacak kadar çok olduğunu düşündüm; bu arada o kadar masum ve saf olmayan bir niyet geldi aklıma: Jübile'nin ta kendisinin düzenlenişi.

Elbette, çok iyi biliyordum –ve bu evrensel olarak bilinen bir şeydi– Papa VIII. Bonifatius 1300 yılında son derece iyi niyetlerle Kutsal Yılın görkemli yıldönümünü kutlamaya karar verdi. Antik dönemlerin Papalarının her yüz yılda bir inananların günahlarını evrensel ve kesin olarak bağışlama üzerine dayalı olan ama bunun karşılığında onların Vatikan'da bulunan San Pietro Bazilikasını ziyaret etmelerini şart koşan soylu geleneklerine özenen Papa VIII. Bonifatius resmî olarak ilk ve gerçek Jübile Yılını ilan eden kişi olmuştu. Daha önceki dönemlerde zorunlu olan ziyaretlere, San Paolo Bazilikasını da eklemiş ve inançlı kitlenin ziyaretlerini belirli günlerle sınırlandırmıştı.

Bu haber bütün Hıristiyan dünyasında şimşek gibi yayılmıştı ve haberi veren ses sanki cennetteki meleklerin borazanlarıymış gibi dört bir yanda yaşayan inançlı kişilerin yüreklerini vurmuştu. Bu girişim müthiş başarılı olmuştu. Hacılar olarak anılan inançlı yığınlar o 1300 yılında dört bir yandan Kutsal Kent'e ulaşabilmek için Apenin kırlarından inmişler, vadileri geçmişler, dağları, zirve-

leri aşmışlar, kentlerin, kasabaların sokaklarını aşındırmış, nehirler, ırmaklar, uzak kıyılar görmüşler ve yanlarında hem yolculuk hem Roma'da konaklamak için gerekli olan para dolu keselerini getirmişlerdi: Papalar ve onlarla birlikte bütün Romalılar bu paralara derin bir minnet duyuyor, önemsiyorlardı.

Büyük yolculuğu tamamlamak için hacılar genellikle en değerli şeylerini kurban etmişlerdi: Çiftçiler tarlalarını terk etmişler, tacirler dükkânlarını ihmal etmişler, çobanlar sürülerini, balıkçılar sandallarını satmışlardı. Bunu yolculuk masraflarını karşılamak için yapmıyorlardı (her inançlı ve inancm gereklerini yerine getiren kişi gibi onlar da bütün yolları yayan aşıyorlardı) ama gidecekleri kentte üzerine kıvrılacak bir yatak bulabilmek son derece pahalı oluyordu. Sokaklarda uyumanın sözü bile edilmezdi: Bu hırsızların ve katillerin eline düşmek korkusu yüzünden değildi çünkü Papanın görevlendirdiği muhafızlar daima işbaşındaydı. Hem Papalar hacılar için en iyi konaklama koşullarını hazır ettilerse, bu Papalara saygısızlık olurdu. Tarikat ve cemaatlere ait mekânlar ellerinden geleni yapıyorlardı; ama gene de yataklar yeterli gelmiyordu. Söylentilere göre 1650 Jübilesi'nde Papanın yengesi, pek güçlü ve soylu Donna Olimpia pansiyonlar ve hanlar satın almış; bunları hacıların emrine sunmuştu. Ama aslında bu kutsal olaydan en büyük kazancı elde edenler gene Romalılar oluyordu. Konuk etme sorumluluğunun bilincinde olarak hepsi birer hancıya dönüşüyordu çünkü sıradan oteller ve dinsel kurumlar gereksinmelere yanıt vermekten uzaktılar. Zavallı seyyahlar, uzun yolları aşmanın verdiği bitkinlikle kente vardıklarında karşılarında pek özenli ve merhametli ev sahipleriyle karşılaşıyorlardı. Ama odalara girdiklerinde müzik değişiyor, melekler köpeklere dönüşüyordu: Konukları –en fazla üç ya da dört kişinin yatabileceği– odalara onar onar alıyor, kirli çarşafları, pis kokulu yastıkları veriyor, onlara kaba davranıyor, yiyecek olarak –çok pahalıya– masaya süprüntü koyuyorlardı. Toprak ürünlerini kentten uzak tutan becerikli hilebazların yiyecek fiyatlarının yükselmesine neden olduğu kuşkusunu kimse ortadan kaldıramıyordu. Besinlerin kalitesizliği yüzünden et ve peynirler ortalığa dökülüyor, bunlar da tazelerin arasma karıştırılıyordu–bu sadece bir kuşkuydu–.

Aslında hacılar sokaklarda, sert taşın üstünde uyumanın, günahların bağışlanması sırasında artı bir değer ekleyeceğini sanıyor

ve perişan biçimde Roma sokaklarına yığılıyorlardı. Ama gecenin bir yarısında muhafızlar tarafından kaba biçimde uyandırılıyor, önce kentin kutsal görüntüsünü bozdukları ve genelgelere karşı çıktıkları için sopayı yiyor, sonra da "Hacı mısınız? Böyle paçavralara sarınıp uyumak da nereden geldi aklınıza? Sizin gibiler için şurada bir han var" lafını işitiyorlardı. Böylece zavallıcıklar çılgın fiyatlara Papanın ya da başka ekâbirin akrabalarına ait odalara tıkılıyorlardı.

Daha utanç verici başka öyküler de vardı: Bitkin halde Roma kapılarına varan hacılar köle satıcısı çeteler tarafından yakalanıyor, kutsal bahanelerle dayaktan geçiriliyor ve karşı çıkacak halleri kalmayınca tarlalarda çalışmaya götürülüyorlardı. Ancak birkaç ay sonra aptallaşmış ve bitkin düşmüş olarak serbest bırakılıyorlardı.

Ne var ki benzeri bazı talihsiz olaylara karşın dinî inanç yüzyıllardan beri inananların Kutsal Kent'e akmalarına neden oluyor; onlarla birlikte kente büyük para giriyordu: En eski örneklerden biri olarak bildiğim şu öykü var: 1350 Jübilesi'nde Paskalya döneminde kentte bir milyon iki yüz elli bin hacı vardı; elli gün sonraki Hamsin Yortusu'nda sayı sekiz yüz bindi. 1450 yılında Vatikan yüz bin florin kazanmıştı ve kutlama sırasında kırk Yahudi ve bir haham Hıristiyan olmuştu. 1650 yılında şimdi kutlanmakta olan Jübile'den elli yıl önce kente yedi yüz bin hacı gelmişti. Hem şenlik hem kazanç gerçekten görkemli olmuştu. Hacıların ayakkabılarını onaran ayakkabıcılar, onları doyuran aşevleri, susuzluklarını gideren sakalar ve onlara satacak malı –tespih, kutsal resim, tabure, şifalı ot, şarap, dua kitabı, ekmek, giysi, şapka, azizlerin kutsal emanetleri, kâğıt ve kalem, gazete, Roma rehberi– olan bütün dükkân sahipleri bayram etmişti.

VIII. Bonifatius'un kararına göre iki Jübile arasmda yüz yıl geçmesi gerekliydi. Bu yüz yıllık ara Yüce Tanrının bağışlama ve sabrını suiistimal edecek ya da kullanacak günahkârları engellemek için alınmıştı.

Ama girişimin başarısı ve ekonomiye azımsanmayacak katkıları nedeniyle yüz yıllık ciddi ara Papa VI. Clemens tarafından yarıya indirildi ve bir sonraki Jübile 1350 yılında yapıldı. (Üstelik Papa bu Jübile'de bizzat yer alamadı çünkü o sırada Papalığın merkezi olan Avignon'da bulunuyordu; Roma soylu ailelerin kavgaları yüzünden

kana bulanmış; bir yandan veba ile boğuşulurken, öte yandan halk sınıfından Cola di Rienzo'nun karanlık işleri ortalığı karıştırmıştı.)

Ondan sonra gelen IX. Bonifatius, arayı kırk yıla indirdi ve 1390 yılında ve hemen on yıl sonra 1400 yılında üst üste iki Jübile kutlaması yapıldı. V. Martinus 1423 yılında, V. Nicolaus 1450 ve 1451 yılında iki Jübile düzenledi.

Sonraki Papalar bunu bir düzene soktular ve iki Jübile arasını yirmi beş yıl olarak belirlediler: IV. Sixtus 1475'te, VI. Alexander 1500'de, VII. Clemens 1525 yılında Jübile kutladı. Ama hemen sonra gene yoğun bir ivme yaşandı: Hem III. Paulus hem III. Julius dört yıl içinde tam üçer Jübile yaptılar.

Sonraki hız daha da soluk kesiciydi: IV. Pius Papalığı boyunca (ikisi aynı yıl olan) tam dört Kutsal Yıl, VIII. Clemens ise üç Kutsal Yıl gördü. V. Paulus adeta bir rekor kırarak altı Jübile Yılı yaşadı: 1605, 1608, 1609, 1610, 1617, 1619. Ama hiçbiri VIII. Urbanus kadar olamadı; yirmi yıl içinde tam on iki Jübile Yılı ilan etti.

Başarıyı gören sonraki Papalar bu rotayı değiştirmekte sakınca görmediler: X. Innocentius on yıla beş, VII. Alexander dokuz yıla beş, IX. Clemens ise iki yıla dört Jübile sığdırmayı başardı.

Daha yakın zamanların Papalarına gelecek olursak, eğer doğruysa VIII. Alexander bir, XI. Innocentius iki Kutsal Yıl ile yetindi ama X. Clemens 1670-1672-1675 yıllarında tam üç Jübile kutladı. Şu anda başımızda olan Kutsal Papamız XII. Innocentius da kendini tutamayarak sekiz yılda dört Jübile düzenlemişti.

Gene de gerçeği söylemek gerekirse bu olağanüstü kutlamalar Roma'ya her zaman büyük kitleler çekmemiştir. Önceleri ciddi bir kuralla yüz yıllık dönemlerde yapılması kararlaştırılan törenlerin zamanla giderek daha rastlantısal nedenlerle birbirlerine yakınlaştırılmaları hem sonraki Papalar hem çağdaşları tarafından kuşkuyla karşılanıyordu.

Zaman içinde bazı olağanüstü Jübile'ler yalnızca belli uluslara ve gruplara (Peru, Ermenistan, Güney Amerika halkları, Lübnan Süryanileri, Etiyopya İmparatorluğu'nun Hıristiyanları) ayrılıyordu ama bu özellikle İtalyan ve Avrupalı inançlılar arasında her zaman kardeşlik duygularını, evrensel bağlantıları kuvvetlendirmiyordu.

–Fesat insanların bahane olarak nitelediği– başka gerekçeler de oluyordu: Trent Konsülü, sapkınlıkla mücadele, Müslümanların eline esir düşen tutsakların kurtarılması veya Fransa ve İspan-

ya arasında barış ya da –daha sık olarak– yeni Papanın atanması ve onun aceleci bir karaktere sahip olmaması gibi gerekçelerle Jübile'ler yapılmıyordu.

Kilise'nin –yani kasalarının– gereksinmeleri doğrultusunda dokuz kez Kutsal Yıl ilan edilmesi dikkat çekiyordu; VIII. Urbanus'un (sonradan kilisenin paralarını çar çur etmekle suçlandı) 1628, 1629, 1631, 1634 yıllarında üst üste Jübile düzenlemesi buna iyi bir örnekti.

Pek çok Jübile, doğuda her zaman canlılığını koruyan Müslüman akınlarına karşı yerinde olarak müminlere rıza göstermişse de, 1560 yılında Papa VI. Pius'un olağanüstü Kutsal Yıl ilan edilmesine neden olan Turgut Reis adındaki bir korsanın istilasını bahane göstermesini anlamak güçtür.

Her ne ise, bu düşünceyi yaratan Papa VIII. Bonifatius'un görüşüne göre, 1300 yılında Papa XII. Innocentius Cenaplarının ilan ettiği ilk Jübile'den dört yüzyıl sonra toplam olarak sadece beş Jübile yapılması gerekiyordu. Oysa bu sayı otuz dokuza varmıştı.

Bu düşüncelerimin sonuna geldiğimde kuşku ve kaygıyla kendi kendime böyle bir laubalilik, inançlı kişilerin kalbinde Yüce Papa Cenaplarına karşı bir zayıflama doğurmuyor mudur diye sordum. Üstelik bu kuşku Jübile'nin kente aynı zamanda namussuz insanları da çekmesi ve az önce tanık olduğum –hırsızlık, soygun, düzenbazlık gibi– acıklı olayları da beraberinde getirmesiyle daha da güçleniyordu.

Ama bu gibi can sıkıcı soruları bir kenara bırakıp uyumalıydım. Eve varmıştım. Daha sonra Villa Spada'nın papazı don Tibaldutio Lucidi'den beni aydınlatması için yardım istemeye karar verdim.

Tahmin ettiğim gibi Cloridia evde yoktu. Forano Prensesi'nin gebeliği nedeniyle onun yanında, Villa Spada'da kalmış olmalıydı. Böylesi daha iyiydi. Bu leş gibi kokan halimle onun karşısına çıkmaktansa ölmeyi yeğlerdim. Önce banyo kazanını suyla doldurdum ve üzerime yapışan kokudan sıyrılmak için içine girdim. Bir yandan başımdan aşağı kova kova sular döküyor, suyun soğukluğu yüzünden değil, yaşadığım şeylerin korkunçluğunu anımsamaktan tir tir titriyordum. Temizlenip kurulandığımda gün iyice

aydınlanmıştı. Sabah yıldızı duyuları uyandırıyor, ölümlüleri işbaşına çağırıyor, pırıl pırıl parlıyordu.

Bu ışıltılı çağrıya kulak vermeyerek yatağıma kadar sürüklendim ve bitkin bir biçimde şilteme serildiğimde yarı uyur yarı uyanık Meryem Anamıza benim canımı bağışladığı için şükürler ettim.

Pusulayı gördüğümde ellerim hâlâ dua eder gibi bitişikti.

Titrek ama kararlı bir el yazısıydı. Yazarını tahmin etmek zor değildi.

Bütün gece bekledim. Raporunu bekliyorum.

Rahip Melani bende öfke duyguları uyandırmıştı. Onun yüzünden, hem de hiç uğruna az daha canımdan olacaktım. Benden haber mi bekliyordu? Biraz daha bekleyebilirdi.

İki saat kadar uyudum; bu gücümü kazanmama yeterli gelmemişti ama en azından yürüyebilir, düşünebilir ve konuşabilirdim.

Birisi gelip beni çağırana kadar evde kalıp dinlensem diye düşünüyordum; ama bu hem don Paschatio'nun, hem de Rahip Melani'nin öfkesine meydan okumak olacaktı. Sanki çıplak sırtıma bir kamçı yemişim gibi zihnimde ansızın bir düşünce belirdi: Bugün büyük gündü; bugün Kardinal Spada'nın yeğeninin düğünü yapılacaktı!

Villaya vardığımda telaş son raddesine varmıştı. Ortalıkta, bostanlarda, köşkün yapıları arasında gidip gelenler sadece yapı işçileri, hamallar, uşaklar, aşçı yamakları değildi. Bugün bunlara bir de neşeli ve pek renkli sanatçılar takımı eklenmişti; daha ileridek düğün saatlerinde gösteri yapacak olan orkestranın müzisyenleriydiler.

Hemen Cloridia'yı soruşturdum. Birkaç işçiye sordum ve geceden beri kapanmış olduğu Forano Prensesi'nin odasından hâlâ çıkmadığını öğrendim. Bu benim için iyi bir haberdi; bu kadar yoğun olduğuna göre beni merak etmemiş olmalıydı.

Bunun üzerine koruluk yola girdim ve şapele doğru yürümeye başladım; bu akşamüstü Kardinal Fabrizio Hazretlerinin yeğeni

Clemente Spada ile Kardinal Bernardino Rocci'nin yeğeni Maria Pulcheria'nın nikâhları bu şapelde kıyılacaktı.

Villa Spada'da çalışan herkes gelini görmek için can atıyordu. Onun hakkında tek bilinen şey, ahım şahım bir güzelliğe sahip olmadığıydı. Ama elbette hazırlanan ortam Venüs'ün düğününe layıktı. Küçük kilisenin çevresinde dolaşan duvarcık ve yükselti toprak saksılara ve hasır sepetlere doldurulmuş taze çiçek buketleri ile süslenmişti; çiçeklerin dışındaki süslemeler ise yeni toplanmış limonlar, elmalar, (doğanın pek süslü ama lezzetsiz yarattığı) Yeni Dünya'dan gelen domatesler, buğday başakları ve pek değişik başka meyvelerle yapılmıştı. İlk sıralara rahat koltuklar, sonraki sıralara oymalı ve altın varaklı ahşap sandalyeler yarım ay biçiminde dizilmişti. Böylece her konuk önündeki yüzünden engellenmeden mihrabı görebilecekti.

Bir köşede duvara dayanmış ve işlemeli bir örtüyle örtülmüş olarak, renkli şeritlerle birbirine bağlanmış ve tepelerinde çiçek taçları bulunan süslü değnekler duruyordu. Biz hizmetliler törenin sonunda neşeli bir şekilde bu değnekleri sallayacaktık. Ayrıca iskemle ve koltukların bulunduğu bu mekân ahşap ve kâğıt açık kemerlerle, süslemeli başlıklara sahip kare biçimli sütunlarla donatılmış, bunlar da çiçeklerle, sarmaşıklarla ve yabani otlarla bezenmişti.

Öteki düğün süsleri de (kadife giysi, altın işlemeli ipek kumaş, her iki ailenin armalarını taşıyan perdeler) hazır edilmiş ve yerli yerine yerleştirilmişti. İki uşak iskemlelerin üstlerine yumuşak minderler diziyordu; şapelin iç bölümünden ayine yardım edecek kişilere son uyarılarını yapan don Tibaldutio'nun babacan sesi geliyordu. İçim rahatladı: En azından düğün töreni için her şey zamanında hazır edilmişti.

Mihrabın önünde diz çökmek ve canım bağışlandığı için bir kez daha şükür duası etmek arzusunu duydum. Şapelin içinde Carmine Meryemi'nin bir heykeli bulunuyordu; Rahip Melani'nin bütün o yıllar boyunca benim üç incimi *ex voto* niyetine sunduğu azize oydu: Bu düşünce nedeniyle Kutsal Bakire Anamızın görüntüsüne bir kez daha yönelmek ve hepimizin gelecek günlerdeki kaderini ona emanet etmek için derin bir istek duydum. İçeriye girdim, gizli bir köşecik buldum ve diz çöktüm.

Don Tibaldutio odasından çıkarak beni gördüğünde aradan fazla zaman geçmemişti. Kutsal eşyaların düzenini son kez göz-

den geçirirken bir gözü de bendeydi. Bunun nedenini biliyordum. İyi yürekli, genç görünümlü bu Karmeliten rahibi şapelin arkasında bulunan küçük papaz odasında yaşıyordu. Villadan böyle yalıtılmış olduğu için kendini yalnız hisseder ve (dua etmek için şapele girdiğimde ya da bahçede veya kuş evinde işim olduğunda) benimle biraz çene çalmak için fırsat kollardı. Devlet Bakanının ailesi yanında rahiplik yapmayı uzun süredir sürdürüyordu ve onun yerine geçmek için can atan pek çok başka rahip olmalıydı. O ise adeta bir geçiş noktası gibi görünen bu ortamda unutulmuş gibiydi. Marca Anconitana'nın iç kısımlarından, Macerata yakınlarındaki bir kasabadan buraya geleli beş yıl olmuştu ve buraya kök salacak gibi görünüyordu.

Her ne olursa olsun, don Tibaldutio bu görevi efendisine yakarmak, çıkar elde etmek için asla kullanmıyor, sadece ruhlara çobanlık görevini üstleniyor ve bununla kalıyordu. Onun kuzuları –daima iş için bir yerlerde olan– Spada ailesinden çok villada görev yapan kişilerden oluşuyordu; bu hizmetliler yılın bütün aylarını köşkte geçiren, kaç Paskalya'dan beri değişmemiş kişilerdi.

Şimdi Kardinal Fabrizio'nun vârisi ve yeğeninin nikâhını kıymak, onun için büyük bir onurdu; ama bunu yapmak zorunda kalmasa da pek üzülmezdi.

Carmelo Bakiresi'nin ayakları dibinde dua etmem sona erip ayağa kalkınca don Tibaldutio beni avutucu ve rahatlatıcı gülümsemesi ile karşıladı. Her zaman yaptığı gibi babacan bir tavırla elini başıma koydu ve Cloridiamı sordu.

"Kendini Kutsal Anamıza emanet etmekle iyi ediyorsun. Jübile zamanı için özel bir duan var mı? Yoksa sana bir tane verebilirim; ya da bir risale armağan edebilirim. İstersen hemen gidip alayım: Akşamüstü yapacağımız törenle ilgili çahşmalarımı sona erdirdim, biraz zamanım var."

"Don Tibaldutio," Jübile'nin Günah Bağışlayıcılığı konusunda aklıma takılan pürüzleri ona danışmak için bu uygun bir zaman olabilirdi, "bu konuda beni aydınlatmanızı isteyecektim ben de."

Böylece ona birkaç saat önce aklıma takılan ve ruhumu zedeleyen düşünceleri açıkladım. Olabildiğince temkinli ifadeler kullanmaya çalıştım ve bunlar doğrudan benim düşüncelerim değil-

miş gibi davrandım: Kutsal Yılların ilanında ne kadar laubali bir düzen hatta düzensizlik uygulandığı konusundaki düşüncelerimi içtenlikle dile getirseydim, evet, saf gerçekliği dile getirmiş olurdum ama belki bu dürüst ve ahlaklı din adamını üzmüş olabilirdim. Konuyu etraflıca dolaştırıp epey değişik ifadeler kullandım ve kuşkumu dile getirirken asla "açgözlülük", "yolsuzluk" ya da "kutsal olana ihanet" gibi terimler kullanmadım.

Bilge bir tavırla elini havaya kaldıran don Tibaldutio, "Her şeyi anladım," diyerek sözümü kesti ve meleksi bir tavırla gülümseyerek gözlerini yere indirdi. Sonra beni şapelin yanındaki bir banka oturmaya davet etti.

"Sen de, başka pek çok kişi gibi Genel Af ile Kutsal Jübile Affı arasında bir fark var mı, yoksa bunlar inançsız gözlere göründüğü üzere, birer bahane olarak mı düzenleniyor diye merak ediyorsun."

"Aslında don Tibaldutio söylemek istediğim tam olarak..."

Rahip sözümü duymamış gibi davranarak, "Genel Affın farkı onun her yerde yapılabileceğidir," dedi. "Jübile Affı ise sadece Roma'da ve sadece Kutsal Yılda geçerli olur ve bu yıl ilan edildiği zaman dünyanın öteki yerlerinde yapılan aflar geçerli olmaz. Öyle olsaydı o sene kimse Jübile için Roma'ya gelmez, evinin yakınındaki bir yere gidip günahlarının bağışlanması için dua ederdi. Öte yandan Genel Aflarda her akşam yedi mihrap önünde dua etmek gerekirken, Jübile Yılında kilisenin yalnızca ana mihrabı önünde diz çökmek yeterli gelir. Kaldı ki Jübile Yılında günahların bağışlanması söz konusu olunca Kutsal Kilise başka pek çok ayrıcalık tanır; oysa Genel Aflarda bu olmaz."

Onun sözünü kesmek isterdim ama papazın bana hiç bakmadan gözlerini dua edercesine bitiştirdiği ellerine dikerek, sakin ama kararlı anlatımı yüzünden araya girmek çok zordu.

"Aslında don Tibaldutio, benim aklıma takılan daha çok... Jübile'nin etkileri üzerineydi..." diyebildim, "görüldüğü üzere..."

Dini bütün adam bu kez de sözümü tamamlamama izin vermedi.

"Ama Jübile'nin etkisi yücedir: Jübile'de günahları bağışlanacak olanlar yalnızca akılca sağlıklı, vaftiz olmuş, komünyon almış kişilerdir ve Kutsal Yıl onuruna günahları bağışlanınca onlar *plenissimam omnium peccatorum quorum indulgentiam, remissionem, et*

veniam kazanırlar; yani: Bütün günahların tam olarak affedilmesi, silinmesi ve günahlardan arınılması gerçekleşir."

Papaz ayağa kalktı ve birkaç adım attı; sonra da günah çıkarma yerinin önünde durdu.

"Ama dikkatli ol: Bağışlanma yalnızca günah yüzünden çektiğin azabı engeller yoksa suçunu silmez." Parmaklarını günah çıkarma yerinin kapısına ritmik biçimde vuruyordu. "Günah sadece Tanrının lütfuyla kaldırılır; buna da dinin yedi şartını yerine getirmekle, *in voto* günah çıkarma yani bir daha günah işlememe ve Paskalya'da günah çıkarma adağı ile gerçekleşebilir."

"Bağışlayın, kendimi iyi ifade edemedim galiba." Bu tiradı sona erdirebilmek ve benim merak ettiğim konuda aydınlanabilmek için bir kez daha onun sözünü kesmeye çalıştım. "Benim kuşku duyduğum konu verimlilik..."

"Etkililik, verimlilik...: Ama bu sadece biz inananlara bağlıdır," dedi çok doğal bir ifadeyle; "günahlarının bağışlanmasını istiyorsan buyrukları yerine getirmelisin: Bildiğin gibi bunlar da sadaka, bir gün içinde Dört Bazilikanın ziyareti ve orada dua etmek ayrıca Romalılar için otuz, yol engeli olan, kent dışından gelenler için on beş kilise ziyareti ve oralarda dua etmektir. Ama sakın ha İsa'yı kandıracağını sanma! Efendimiz XII. Innocentius bu Jübile için dinsel günün günbatımından günbatımına sayılacağını açıkladı. İşte bütün kilise ziyaretleri bu zaman dilimi içinde gerçekleştirilmeli; gerek duyulması üzerine zaman dilimi daha önceleri olduğu gibi gece yarısından gece yarısına sayılabilir; ama asla işine öyle gelen bazı Romalıların yaptığı gibi öğleden öğleye olmaz. Kiliseye ne çok erken ne çok geç gidilmelidir: Rahibe para bağışından kaçınmak için kilisenin dış kapısının önünde dua edilmemelidir."

O beni ikna etmeye çalışırken, ben gözlerimi yere dikmiş, şapele gelirken zihnime üşüşmüş olan sorulardan kurtulamamış halde işimin başına dönebilmek için veda edebileceğim anı kolluyordum.

Peder o eğitici ses tonunu ansızın terk ederek adeta bir fısıltıyla, "Çünkü sevgili oğlum," dedi, "Kilise bu Kutsal Yıl bahanesiyle ne kadar zenginleşirse zenginleşsin, zavallı papazların cebine tek bir *scudo* bile girmediğini bilesin."

Bakışlarımı don Tibaldutio'ya kaldırdım ve gözbebeklerimiz birbirini bulduğunda ağzımla, dilimle bir türlü cesaret edip söyleye-

mediğim şeyleri dile getirebildim: "Kazanç amacıyla düzenlenmiş bu Kutsal Yıllarda göklere uzanan ve bağışlanmak için açılan ellerin duaları, Yüce Tanrımızın gözünde ne gibi bir anlam taşıyordu?"

"Tamam!" Papaz benim bu sessiz sorumu böyle yanıtlamıştı.

Anladım. O âna dek don Tibaldutio ona sorduğum tarzda yanıtlamıştı beni: Açık seçik olmaktan kaçınarak. Sonunda, arkadaki odasına gitmem için işaret etti.

"Tanrı merhametlidir, oğlum," dedi yürürken, "Yahudilerin kutsal kitap olarak benimsedikleri ve takılıp kaldıkları Eski Ahit'te okuduğumuz üzere sert ve öç alıcı değildir. Şu ilkeyi asla unutma: Ölümcül değil, bağışlanabilir bir günah işlediysen günah çıkarmak için Genel Affı bile beklemen gereksizdir; yüreğinin ta derininden duyduğun pişmanlık ya da sana az önce sözünü ettiğim *in voto*, yani bir daha yinelemeyeceğine söz verişin yeterlidir. Sadece bu da değil: Ölümcül bir günahta bile pişman olup günah çıkardıktan sonra, Genel Af sırasında istenenleri yerine getirmen, Tanrının lütfu için yalvarman yerinde olur. Yüce Rabbimiz sonsuz merhamet kaynağı değilse, her şeyin ne anlamı olabilir ki?"

İncil'de geçen bağ işçileri meselini düşündüm: İşe en son gelenler bile bütün gün çalışanlarla aynı ücreti alıyorlardı. Demek ki Tanrı bizde az olanı çokla, hiçliği bütünlükle telafi ediyordu.

"Kiliseleri ziyaret, ahlaki olarak iyidir: Bunu ölümcül bir günah işleyerek yapanlar da Tanrı ile barışma yolunda adım atmış olur. Önemli olan da budur," dedi papaz yeniden söze başlayarak. "Sana birkaç örnek vereceğim. Jübile Affı sırasında bağışlanmayı dilerken küçük bir günah işleyen insan bu suçu için bağışlanmayacaktır ama bundan önceki bütün günahları için söz konusu olacaktır. Özellikle de bir insan, ziyareti sırasında kalabalıktan ezildiği için kilisede sabırsızlık gösterir ya da ona dirsek atan kişiye kötü sözler söyler ve sonradan duasını okumaya koyulursa duası ya da ziyareti yine de makbul sayılır. Ve aynı biçimde tam kilisede dua ederken ona bakmakta olan bir kadın hakkında kötü düşünceler geliştirirse de aynı şey geçerlidir; sonradan kadını kafasından atar, onu düşünmeyerek duasını etmeye devam ederse duası her bakımdan değerli ve geçerli sayılacaktır."

Bu arada kilisenin arkasındaki papaz odasına gelmiştik ve don Tibaldutio beni bir yere oturttu ve kapıyı dikkatle kapadı. Bana çok önemli ve gizli bir gerçeği açıklamak üzere olduğunu düşündüm.

●

"Hıristiyanların Tanrısı, oğlum, tek evladını bizim kurtuluşumuz için kurban verdi" dedi sonunda sakince. "Kutsal Bakire Meryem Anamız, San Domenico'ya ruhumuzun kurtuluşu için edilecek duaları ve dua sırasında çekilecek tespihi verdi. Aynı şekilde o çok kutsal elleriyle diktiği, benim de kendimi adamış olduğum ve taktığım o Karmeliten Yakalığıyla, Yıldızlar Tacı Olan Annemiz *Regina Mundi*'nin* ölümümüzden sonra ilk cumartesi günü gelip bizi Araf'tan kurtaracağını biliyoruz; biz ölümlülerin bütün bunları hak ettiğimize inanıyor musun sen? Hayır, oğlum, bunlar Yüce Tanrının inayeti ve merhametinden başka bir şey değildir; yoksa kendi başlarına bir şey ifade etmeyen, okuduğumuz birkaç *Ave Maria* duası ya da taktığımız kumaş parçasının bir önemi yoktur: Nerede kalmış bizim kendi başımıza sonsuz yaşamı hak etmemiz! Efendimiz bizim yetersizliğimizi ve tembelliğimizi bilir: Bu nedenle bize Cennet'i birkaç kuruş karşılığında altın bir tabak içinde sunmaktadır. O'nun biz evlatlarına duyduğu sonsuz sevgi, sahip olduğumuz her inanç kırıntısıyla ve iyi niyetle yetinmesine neden olur. Biz ona doğru titrek bir adım atarız, o Merhametli Babamız bize doğru koşar ve bizi kolları arasına alıp kaldırır."

Don Tibaldutio'nun bu konuşmasını sürdürmesini ve beklediğim sonuca varmasını bekliyordum. Oysa bitirmişti bile. Kilise odasının kapısını açtı, beni yeniden az önce önünde diz çöktüğüm Carmine Meryemi heykelinin önüne götürdü. Beni sessizce kutsadı ve tek söz etmeden huzur içinde yanımdan ayrıldı.

Şapelimizin papazının öğretisinin amacını şimdi daha iyi anlayabiliyordum. Ana fikri kendim çıkarmalıydım: Tanrısal Merhamet ölümcül günah işleyeni bile Jübile Affına alıyordu; her ne kadar başkalarının açgözlülüğü yüzünden yollara düşmüş olsalar bile bu zavallı hacıların yakarışları kesinlikle Tanrının kulağına ulaşıyordu.

Don Tibaldutio'nun bana açıklamış olduğu gerçek gerçekten beklediğim gibi önemliydi ama gizli değildi: Hatta o kadar sade ve yalındı ki bazı yüce kulaklar bundan rahatsız olabilirdi. Bu nedenle bu yalın sözler sıkıca kapanmış kapılar arkasında dile getirilmeliydi.

* * *

* Dünyanın Kraliçesi

Rahatlamış ve sakinleşmiş bir biçimde şapelden ayrıldım. Tiyatroya doğru yürürken bana doğru yaklaşan telaşlı ayak sesleri işittim.

"İşte üstadım, burada gelin!"

Bu kan ter içinde kalmış don Paschatio idi; baştan aşağı karalar giymiş, bir tutam kır saçı alnına pek artistik biçimde düşmüş, gölgeli ve ciddi yüzünde gözleri ışıl ışıl parlayan uzun boylu, sıska bir adama yol gösteriyordu. Bütün orkestra üyeleri gibi giyinmiş olmasından müzisyen olduğunu düşündüğüm biri, ellerinde birer keman kutusu, kollarının altında pek çok nota kâğıdıyla dolu olduğu anlaşılan dosya, peşlerinden koşuyordu.

Ben de bir süre peşlerinden gittim ve sonunda tiyatroya vardık. Müzisyenler buraya yerleşmeyi tamamlamışlardı ve gördüklerim beni şaşırttı: Burada bir orkestra değil bir insan seli duruyordu. Sanırım yüzden fazla çalgıcı vardı. Hepsi enstrümanlarını akort etmekle uğraşırlarken don Paschatio'nun ve benim tanımadığım iki kişinin amfitiyatroya gelmesiyle sessizliğe büründüler. Kara giyimli adam çevresinde belirgin bir saygı ve bağlılık duygusu uyandırıyordu; aynı zamanda ondan çekindikleri de pek belliydi.

Müzisyenlerin üzerinde durduğu sahnenin ve seyircilerin oturacağı sıraların güzel bir ahşaptan yapılarak cilalandığı ve tam zamanında yetiştirildiğini görerek sevindim. Ortada sadece yerine tam oturmamış bir ara panele çekiç vuran iki marangoz kalmıştı. İki yabancıdan uzun boylu olanı orkestranın tam karşısındaki yükseltiye çıkar çıkmaz bu iki marangoz da don Paschatio'nun bir işareti ile gözden kayboldular.

İşte ancak o anda anladım: Bu kişi kutlamalara katılacağını önceki günlerde işittiğim pek ünlü besteci ve kemancı Arcangelo Corelli idi. Kendi bestelerini çalacak olan orkestrayı o yönetecekti.

Villa Spada'dan tarlama, oradan da yuvama gide gele geçirdiğim sakin ve dünyadan kopuk hayatım yüzünden onun adını bir yıl öncesine kadar hiç duymamıştım. Benden üzüm satın almak için gelen ve Sistina Şapeli'nde ilahiler okuyan bir müzisyen bana "büyük Corelli"den söz eden ilk kişi olmuştu. Sonradan don Paschatio'dan onun sadece büyük bir müzisyen değil, zamanımızın Orpheus'u olduğunu, ününün Avrupa'nın yarısına yayıldığını ve bu şöhretinin onu ölümsüz kılacağını duymuştum.

Ben bu bildiklerimi bir araya toparlayana kadar Corelli kemanını eline almış ve yayını iki kez nota sehpasına vurmuştu bile.

Adeta askeri bir düzen ile bütün orkestra üyeleri aynı biçimde kemanlarını ellerine aldılar ve sanki binlerce aynadan görünürlermiş gibi aynı açıyla tutarak yaylarını tellere dokundurdular: Bütün kemanlar, viyolalar ve viyolonseller hazır bekliyorlardı. Sessizlik bir an daha ortama egemen oldu.

Don Paschatio yanıma oturdu ve kulağıma şöyle fısıldadı: "Tek bir adam gibi çalmakla kalmıyorlar, tek bir adam gibi görünüyorlar da. Üstelik bu daha sadece bir prova."

Sesinde Üstat Corelli'nin gösterisi karşısında duyduğu heyecan, onu bu evde ağırlamaktan duyduğu ayrıcalık ve yüklendiği görevin önemi yüzünden takındığı ciddiyet hissediliyordu.

"Gerçekten zor bir kişilik," diye ekledi don Paschatio. "Hiç konuşmuyor, daima karşısına bakıyor, sadece müzik düşünüyor. Geri kalan hiçbir şey onu ilgilendirmiyor. Onu davet eden işverenlerle sadece o yanında gördüğün müzisyen aracılığıyla ilişki kuruyor. O, onun en yetenekli öğrencisi ve sanırım aynı zamanda onun.... yani Üstat Corelli'nin yanında hep o var; şimdiye dek asla kadınlarla görülmemiş."

O anda müzik başladı ve biz sesimizi kestik. Müzisyenlerin üstatları tarafından bestelenmiş parçayı bir anda çalmaya başlamalarını sağlayan el sanki sadece Corelli'nin değildi; aynı zamanda görünmez ve büyülü bir el de onlara işaret etmişti. Kendime şaşırmaktan geri kalmayarak bu çalanın bir *Follia* olduğunu hemen anladım.

Bu yalın neredeyse pek basit motif, ikinci doğasını ortaya koyarak beni hayrete düşürüyordu: Çevik, gönül okşayıcı ve zarifti. Sanki dünyadan habersiz ama insan ruhunu iyi tanıyan güzel ve tombulca bir köylü kadın, varlıklı beyinin arzularını onun istekleri hiç bitmeyen ama zengin eşinden daha arzulanır biçimde yerine getirir gibiydi. *Follia* böyleydi işte: Yalın ama baştan çıkarıcıydı. Sekizlik ve dörtlük vuruşlarla ilerliyordu ve ileride öğreneceğim üzere – re minörden fa majöre uzanıyor ve sonra yeniden re minöre dönüyordu. İlk bakışta pek masum hatta pek alçakgönüllü görünen bu motif hiç akla gelmeyen, çıldırtıcı hayallere yol açabiliyordu.

Halkın içinden doğan ve neredeyse pek sıradan görünen her *Follia*'nın başı daima şöyle oluyordu: re'den fa'ya, fa'dan re'ye. Corelli'nin bestesi de bundan farklı değildi: Bu sekiz vuruşluk çift modülasyon süresinde ezgi önce basit akorlarla veriliyordu. Sonra varyasyonlar birbirini izliyor, tema ortaya çıkıyordu. Eşlik akorları önce ikiye bölünüyordu. İkinci varyasyonda Fransız usulü ritimle üçlüklere çözülüyordu. Üçüncüde arpejler duyuluyor, dördüncüde gamlara, beşincide *tremola*lara dağılıyordu. Böylece *scherzoso* süslemeler, etkileyici *kontrpuan*lar, gururlu *staccato*lar, şikâyetçi *legato*lar sürüp gidiyor, sonunda dinleyici bu yapay güzellemelerle kendinden geçiyordu. Arada sırada ağır bir varyasyon beliriyor, bu da beklenmedik biçimde ortaya çıkan neşeli bir ezgiyle dinleyiciyi ve müzisyenleri kendine bağlıyordu.

Varyasyonlar birbirini izledikçe başlangıç temasının üzerindeki o belirsiz pus dağılmıştı. Önce başlangıç notalarının motifine gizlenmiş manzara şimdi kendini dinleyicinin gözleri önüne seriyordu. Sanki sonlara doğru temanın, *Follia*'nın anlamı açık seçik ortaya dökülüyordu: Bu bir tonaliteden ötekine yani re'den fa'ya ya da tersine değil bir dünyadan başka bir dünyaya akışı simgeliyordu. Ve bunlar Sağlık ve Çılgınlık* dünyaları değil de neydi? Birinden ötekine geçmek gerekliydi çünkü her ikisi de sırayla aydınlanıyor ve bir anlam kazanıyordu. Re'den fa'ya, fa'dan re'ye: Hiçbir melodi, yüreği ve zihni bir tonaliteden ötekine sürekli akmadan yakalayamazdı. Ve sanki bu müzik kimsenin Çılgınlığa doğru bir hac yürüyüşüne çıkmadan bilgeliğe ulaşamayacağını anlatıyordu.

Üstat Corelli birinci kemandı; senfonik bütünlüğü yönetmek için başıyla kısa ve net bir hareket yapması yetiyordu; en gözde atını küçük bir topuk vuruşuyla istediği yöne sürükleyen biniciler gibiydi. Sanki şöyle diyordu: "Şimdi dur ve dinle; ellerin boş kalmayacak. Senin ne peşinde olduğunu biliyorum."

Gözlerimin önünde saydam bir dünya açıldı; sanki bu notalar benim düşüncelerimin birer yorumuydu (oysa doğada bunun tam tersi olurdu), bu ezginin ardında geçmiş zamanların acı-tatlı lezzetini, yaşanmış olayları, arzulanan ve gerçekleşenleri, Atto'dan ayrı olduğum on yedi yılı, ondan diplomasi ve yönetim üzerine edindiğim bilgileri, Kadırga'ya ziyaretimizi, Connetablesse'in orada bu-

* Follia.

lunan gençlik portresini yapan ressama dua edişini, sonsuza dek zihnime kazınmış olarak kalacak her şeyi yeniden yaşadım...

Corelli belki de kendini bestesinin gücüne kaptırmış olduğundan şeflik yapmayı bırakmıştı. Kaptırmış olarak kemanını çalıyor, yayı önce üçüncü, sonra birinci tele sanki rastlantıymışçasına değdiriyor, sanki sadece kendi kulakları için çalıyordu. Ama bu tek yönlü bir aşk değildi. Orkestra onu gözleri kapalı izliyor, şefe şimşek gibi yan bakışlar fırlatıyor, Çılgınlık gemisini mükemmel dengede tutan kürek darbeleri indiriyor, geminin bir an dingin, bir an coşkulu suların manzarasında ilerlemesini sağlıyordu. Gerçekten de bütün orkestra tek bir enstrümanmış gibi çalıyor, diye düşündüm. Ama onlar ve Corelli tek bir şeydiler ve bu da Corelli idi.

Sonra şunları anımsadım: Atto ile yaşadığım ilk serüven, onun (kuramsal) ahlak dersleri, bana tanıttığı çok büyük ama unutulmuş Sinyor Luigi Rossi'nin müziği...

İşte: Dinlemekte olduğum ezgiler başıma ve omuzlarıma sıcak anılar battaniyesini örterken, geçmişin gümüşi gölgeleri üzerime inerken, Euterpe'nin merhametli ellerinden kucağıma benim şu anda, orada oluşumun nihai ve gerçek anlamı kayarken, yakınlardaki bir tarhta dikili ladin çiçeklerinin rayihası yüzümü okşarken, seslerden oluşan bu nazenin yelkenlinin nereye doğru seyrettiğini anladım. On yedi yıl sonra artık bir çocuk değil bir erkek olan beni, Kader Atto'nun yanma çağırmıştı ve yeni bir cesaret denemesine, yeni bir yürek ve zihin sınamasma sokarak, çok zor ama çok tath bu yolculuğun sonunda beni bir kez daha bilginin ve erdemin beklediğini müjdelemişti. Bunun aynı zamanda hem doğru hem yanlış olduğunu çok sonraları anlayacaktım çünkü sözleri ve düşünceleri olmayan bu felsefe flütlerin, çembaloların sesini kullanarak bizimle alay ediyordu.

Son akorun tatlı kucaklamasıyla notalar yavaş yavaş sönerken, bir ses içime yuva yapan o kandırıcı gölgeleri silmişti:

"Tanrım; nereye kayboldun sen?"

Cloridiam beni bulmuştu. Yüzümde serüven dolu gecenin izlerini gördü ve sessiz, kaygılı bir bakışla beni sorguya çekti.

Ona amfitiyatrodan uzaklaşmamız gerektiğini işaret ederek bahçenin kuzeyini sınırlayan duvarların önündeki yeşil sazlara doğ-

ru çektim. Burası iyi bir noktaydı; şu anda Villa Spada'nın her yanında çılgınca bir heyecan vardı ve bizim konuşacaklarımızı hiçbir kulak duymamalıydı. Ona gece boyunca ve şafakta olanları kısaca anlattım.

"Hepiniz delisiniz: Sen, Sfasciamonti ve Melani." Sesinde ağlama, sitem ve beni bulmanın verdiği rahatlama vardı.

Bana sıkı sıkı sarıldı, birkaç dakika boyunca birbirimize dolanmış olarak öylece kaldık. Çevredeki doğanın kokusu onun teninin kokusuna karıştı ve bütün kalbimle bir daha pislik kokmamayı umut ettim.

"Zamanım çok az. Forano Prensesi sürekli yanında olmamı istiyor. Hiç durmadan bayılıyor, hafif sancıları oluyor, ateşi çıkıp iniyor. Anlayacağın bu dördüncü bebeği olacağı halde doğumdan çok korkuyor."

"İyi de doğumu bu kadar yakın olduğu halde kocası onu neden yanında buraya kadar getirmiş?"

"Aslında doğumun yakın olduğunu bilmiyor, karısını altı aylık gebe sanıyor." Cloridia bunu söylerken pek sinsi ve alaycı bir havası vardı. "Ama Prenses kesinlikle bu düğüne katılma arzusu duyuyor; gelin çok yakın bir arkadaşıymış; bu nedenle onu eve dönmeye razı edemedim. Şuraya oturalım ve beni iyi dinle, fazla oyalanmamalıyım."

Sazların arkasına oturduk ve bizim gibi oraya gizlenmiş serçeleri rahatsız ettik.

Cloridia bana söz verdiği üzere, bazı ilginç bilgiler toplamayı başarmıştı. Birkaç hafta önce İspanya Elçisi'nin hizmetçisinin ikiz bebeklerinin doğumuna yardımcı olmuştu. Genç kadın ona çok minnet duymuştu çünkü anne karnından çıktığında boynuna kordon dolanmış olan Natalia adındaki bebek, Cloridia'nın mahir elleri sayesinde kurtulmuştu. Parmaklarını annenin kanalına sokan ebe "Siegemundin Manevrası"* denen yöntemle bebeği boğulmaktan kurtarmıştı. Daha önceki iki gebeliğinde düşük yapmış olan genç anne bu minneti dolayısıyla Cloridia ile yakın arkadaş olmuştu.

* Çok ünlü ebe Justine Siegemundin (1636-1705); doğum hakkında yazdığı ve 1900 yıllarına kadar pek çok baskısı yapılan kitabıyla tanınır. Beş bin doğuma girmiştir. Siegemundin Manevrası bebeği anne karnında çevirerek başının önce çıkmasını sağlamaya yöneliktir ve onun buluşudur.

"Rahip Melani ve ciltçinin başına gelenlerden ona söz ettim. Konuşmaya ikna edebilmek için de bu işin belki de İspanyolları da ilgilendiren çok önemli bir durum olduğunu söyledim ve duyduğu ya da gördüğü her ilginç şeyi aktarmasını istedim. Bana şöyle dedi: 'Tanrım; ebe Cloridia lütfen kocanız ve efendiniz Kardinal Spada için dua edin.'"

"Neden?"

Genç annenin ağzındaki baklayı çıkarması için Cloridia'nın şöyle bir ısrar etmesi yetmişti. –Birazcık kasıtlı– biraz da yanlışlıkla Uzeda Dükü Elçinin kapısı arkasında oyalanan hizmetçi kız, İspanya'nın ve böylece dünyanın geleceğine karar verilecek olan siyasi manevraların şu anda Roma'da sürdürülmekte olduğunu duymuştu.

"Aynen Connetablesse Colonna'nın mektubunda okuduğum gibi," dedim.

"O kâğıtları karıştırmakla iyi etmişsin. Seninle gurur duyuyorum. Zaten Rahip Melani bunu çoktan hak ediyor. Aslmda başkalarının evrakını çalan o; böylece işlerini kolaylaştırıyor. Gerçi bu sonra ona pahalıya mal oluyor ama neyse..." diye kıs kıs gülen Cloridia, Melani'nin benden çalıp sonra para ödediği defterimden söz ediyordu.

Cloridia, Atto'dan söz ederken hiçbir zaman hassas davranmıyordu. Ona güvenmiyordu –haksız da değildi– ve ondan her türlü kötülüğü bekliyordu. Ama karımın özellikle katlanamadığı, Atto'nun onunla hiç ilgilenmemesiydi. Rahip iki adım ötesinde olduğunu bile bile bana asla karımla görüşmek istediğini, bizim işlerimize onu da katabileceğimizi, ondan bir fikir alabileceğimizi söylememişti. Ve Cloridia onun bizi tehdit ederek tehlikeye atılmamızı istemesinden hoşlanmıyordu.

Eve döndüğünden beri karım ona saygılarını sunmaya gitmemişti ve Villa Spada bostanlarında onun gölgesine bile rastlasa yolunu değiştireceğinden emindim. Atto da aynı şeyi yapacaktı. Sözün kısası karım ve rahip birbirleriyle eşit biçimde aşık atıyorlardı.

"Başka ne öğrendin?" dedim.

"Bizim hizmetçi kız da Katolik Kralın ne kadar hasta olduğunu, pek yakında ölebileceğini ama vârisi olmadığından Papadan yardım isteneceğini söyledi. Şu dönemde Elçilikte bulunan herkes casusluk yapmakla suçlanmaktan korkuyormuş. Ama o bana Ro-

ma'da yaşayan İspanyollar arasında dolaşan bir dedikoduyu arkadaşlarından duyduğu kadarıyla aktardı."

"Yani?"

"İspanya'ya *Tetràchion* gelecekmiş."

"*Tetràchion* mu? O da ne?"

"Bunu o da bilmiyor. Bana ben bir şey anlıyor muyum diye sordu. Ben de ilk kez duyduğumu söyledim. Ya sen?"

"Hiç duymadım; Connetablesse'in mektuplarında da böyle bir şey yok. Ama bu *Tetràchion*'un rahibin bıçaklanması, ciltçinin ölümü ile ne ilgisi olabilir?"

"Hiçbir fikrim yok. Sana söylediğim gibi hizmetçi kızı bu işin İspanyolları yakından ilgilendirdiğini söyleyerek konuşturdum. Onun için o bana dedikodulara bakılacak olursa, *Tetràchion*'un gelişinin uğursuzluk getireceğinin söylendiğini anlattı. Melani'nin ve ciltçinin başına gelenler de bu uğursuzluğun ilk işaretleriymiş."

"Sonra sana başka şeyler söyler mi acaba?"

"Korkusuna bakılacak olursa, söylemez. Ama hizmetkârlar arasında dedikodular nasıl dolaşır bilirsin. Bir kez laf ortaya döküldü mü akar gider. Pek yakında kulağıma bu *Tetràchion* hakkında yeni bilgiler geleceğinden eminim. Ama yalvarırım sen de bu arada dikkatli ol. Her zaman dün geceki kadar şanslı olmayabilirsin."

Atto'nun bana bu Roma ziyaretini kaleme almam için verdiği yüksek ücreti dile getirmeye çalışarak, "Biliyorsun ki, bunu ikimiz için yapıyorum," dedim.

"O zaman bu öykünün sonunda ikimizin hâlâ beraber olmasını sağla. Dulluk zor zanaat. Ve şunu karıştırma: O sana yazı yazman için para veriyor, çalınmış kâğıtlarının peşine düşesin diye değil."

"Unutma ki beni uyuşturdular ve evimize girdiler. Bunun yeniden olmasını engellemeliyim," diyerek kendimi savunmaya çalıştım.

"Melani ile ahbaplığa devam edersen, yeniden olacaktır. Beşinci maddeyi unutma: Parası olan kazanır."

Haklıydı. Bu şakacı atasözü ile Cloridia her şeyi söylemişti. Melani'nin karışık işlerinin peşine düşmemeliydim. Paramı zaten almıştım; o benim hizmetimin peşine düşsündü. Bir önceki gece bu kurala uymamıştım: Hayatımı tehlikeye atarak, onun yerine kâğıtları aramaya ben çıkmıştım.

Ya ölseydim, ailem ne olurdu? Cloridia yavrucuklarımızı yalnız başına büyütemezdi. Hayır, patronum Kardinal Spada'yı Atto'nun işlerinden korumak bile canımı tehlikeye atmama değmezdi.

"İnan bana, beni çok üzdün delikanlı."

Rahip Melani iyi yürekli aile babası rolünü oynamakta hiç başarılı değildi. Koltukta oturmuş, kolunu ovuşturuyordu. Cloridia ile konuşmam bittiği sırada Buvat beni bulmuş ve odaya çağırmıştı. Oda yeniden düzene girmişti.

"Sfasciamonti ile konuştum," dedi. "Bana her şeyi anlattı. Çok cesur davranmışsın."

Birkaç saniye sustum. Sonra patladım.

"Hepsi bu değil mi?" dedim yüksek sesle.

"Anlamadım?"

"Bana söyleyeceğinizin hepsi bu mu? dedim. Sizin karışık işleriniz yüzünden hayatımı tehlikeye attıktan sonra sadece 'Çok cesur davranmışsın' diyorsunuz. Ve olay böylece kapanıyor değil mi?" diye ekledim bağırarak.

Ansızın ayağa fırladı ve elini ağzıma koymaya çalıştı.

"Lanet olsun! Neler oluyor sana? Bizi duyabilirler!"

"O zaman siz de beni aptal yerine koymayın. Ben artık bir babayım. Hayatımı iki üç kuruş uğruna tehlikeye atmaya niyetim yok."

Atto kaygıyla çevremde dolaşıyordu: Sesim hâlâ odada yankılanıyordu ve dışarıdan da duyulabilirdi.

"Birkaç kuruş mu? İşte buna nankörlük denir. Senin anlaşmamızdan hoşnut olduğunu sanıyordum."

"Anlaşmamızda benim ölmem yoktu," dedim yeniden çıkışarak.

"Tamam, tamam, ama yalvarırım artık yavaş konuş," dedi ciddiyetle. "Her şeye bir çözüm bulunur."

Yeniden oturdu ve beni de karşısındaki divana aldı; sanki ikimizin güçlerinin eş olduğunu ifade etmeye çalışır gibiydi ve nihayet pazarlık masasına oturmuş görünüyorduk.

Ne var ki Atto'nun vereceği görevlerden sıyrılmak niyetiyle girdiğim odasından tam tersi bir sonuçla çıktım.

Söz konusu görüşmenin konusu paraysa ve *özellikle* bu para onun cebinden çıkacaksa, Atto az ve öz konuşur, sesinde engellemeye çalıştığı bir hüzün olurdu. Yeni anlaşmamızın ilkeleri şunlardı:

Atto'nun vereceği görevleri yerine getirirken ya da onun haklarını gözetirken ve de bana daha önce parasını ödemiş olduğu, bu düğünle ilgili anıları yazma işi sırasında yapılması gerekecek işlemlerde elimden geleni ardıma koymayacaktım ama ölümcül tehlikelerden ve özellikle ağır yükümlülüklerden kaçınacaktım. Bu anlaşma elbette Atto'nun Villa Spada'dan ayrılmasıyla ya da onun karar vereceği daha önceki bir durumda geçerliliğini yitirecekti.

Pek karmaşık ve çift anlamlı söz oyunları, benim Rahip Melani'nin hizmetinde daha etkili görevler üstlenmem ve gerekirse –mümkünse canımı tehlikeye atmadan– tehlikelere göğüs germem anlamına geliyordu. Bu –mümkünse– sözcüğü bir kaya gibi omuzlarımın üzerinde asılı duruyordu.

Ama bunun karşılığı azımsanacak gibi değildi; Atto da bunu biliyordu.

"Sadece para değil: Evler. Mülkler. Topraklar. Çiftlikler. Kızlarına çeyiz yapacağım. Zengin bir çeyiz. Ve zengin diyorsam, abartmıyorum. Birkaç yıl sonra onlar da evlenme çağına gelecekler. Zor durumda kalmalarını istemem." Aslında ondan zorla kopardığım bu bağışları sanki müthiş cömert bir adammış gibi pozlarla sayıyordu. "Toskana Grandüklüğü'nde birkaç mülküm var: Hepsi değerli, çok iyi kira getiren yerler. Efendinin verdiği bu şölenin sonunda seninle birlikte bir notere gideceğiz ve bazı mülklerin veya onların gelirlerinin –hangisi daha verimliyse– senin üzerine geçmesini sağlayacağız. Sen hiçbir şey yapmayacaksın. Yavruların bir anda zengin bir çeyiz sahibi olacaklar ve umarım bu onların iyi birer koca bulmalarını sağlayacaktır. Tabii bildiğin gibi bunda da Tanrının bize yardım etmesini dilemeliyiz."

Kalkmama yardım etti ve beni kim bilir hangi kardeşçe duygusunu kanıtlamak için coşkuyla kucakladı.

Ona engel olmadım. Zihnim fazlasıyla bu anlaşmanın sonuçlarıyla ilgiliydi: Basit bir işçi babayla ebe annenin kızları olan en değerli varlıklarıma çalkantılı değil onurlu ve rahat bir gelecek bırakabilecektim. Böyle benzersiz bir fırsatı kaçırmamak için ve konuya hazırlıksız olduğumdan onun söylediklerini aceleyle kabul etmiştim. Ama şimdi kalbimle zihnimi birbirine bağlayan telin üzerine binlerce bilinmezlik üşüşmüş, kuşkularını dile getiriyorlardı: Ya sözünde durmazsa? Ya –hastalık, ölüm, beklenmedik biçimde buradan ayrılma– gibi herhangi bir şey Atto'nun vaatlerini

yerine getirmesini engellerse? Ve her şeyden önce ya beni kandırdıysa? Ama bu son olasılığa pek fazla inanmıyordum. Beni aldatmaya niyetli olsaydı, anıların parasını da peşin peşin ödemezdi. Gene de işimi sağlama bağlamak için şöyle dedim:

"Bağışlayın Sinyor Atto... acaba yazılı bir anlaşma yapsak iyi olmaz mı?"

Sanki çok büyük bir güçle itilen kolları iki yana düştü:

"Zavallı çocuk, hâlâ çok safsın. Seni kandırmaya niyetli olsam, sanıyor musun ki böyle bir anlaşma sana herhangi bir mahkemede yarar sağlar ya da paranı almanı kolaylaştırır?"

"Aslında ben...." Hukuk konularında çok cahil olduğum için ne diyeceğimi bilemedim.

"Haydi delikanlı, boş ver..." dedi Melani, "Bir dünya insanı gibi yaşamayı ve düşünmeyi öğren! Ve pazarlık yaptığın adamın gözlerinin içine bak çünkü başarını ya da felaketini ancak bu şekilde sezebilirsin! Yoksa her türlü işin bilmeceye, her anlaşma kara bir çamura döner."

Anlamlı biçimde sustu; hem bir anlaşma yapma önerim hem de dünyevi konulardaki deneyimsizliğim onu şaşırtmış olmalıydı.

"Gene de," diye ekledi, "seni anlıyorum."

Eline bir kâğıtla kalem aldı ve az önce yaptığı vaatleri kâğıda döktü.

Bunu bana teslim etti. Melani kızlarıma evlenme durumunda çeyiz olarak bir gelir veya başkent noterleri önünde saptanacak bir mülkün tapusunu vermeyi vaat ediyordu ama şimdiden dolgun bir ödeme yapacağını söylüyordu.

"Bu iyi mi?" diye sordu kuru kuru.

"Evet, sanırım evet; Sinyor Atto size teşekkür borçluyum."

"Rica ederim." Eliyle bir işaret yaparak bu konuyu kapattı. "Ne diyordum sana? Ah, evet: Sfasciamonti bana dün olan her şeyi bütün ayrıntısıyla anlattı. Sana tek bir şey soracağım: Şu terastaki Cerreto'lu sana tam olarak ne dedi?"

"Trepatretla gibi bir sözdü... yok yok, şimdi anımsadım" dedim belleğimi biraz zorlayarak, "tam olarak şimdi anımsadım. Bana 'trepatrelavtrera' dedi."

"Gerçekten çok cesur davranmışsın."

"Teşekkür ederim Sinyor Atto. Ne yazık ki, sözünü ettiğiniz bu cesaretim pek bir işe yaramadı."

"Ne demek istiyorsun?"

"Elimizde bir tek kırık makroskoptan başka bir şey yok. Ne dürbün, ne kutsal emanet, ne evrak."

"Hiçbir şey mi diyorsun? Ama şimdi Todesco'yu tanıdık."

"Eh, aslında onun hakkında hiçbir şey bilmiyoruz, var olup olmadığını bile..."

"Ah, boşuna uğraşmadınız inan. Ben Sfasciamonti ile aynı görüşteyim, önemli bir iz yakaladık. Roma'da optik aygıtlar, kutsal emanetler toplayan Todesco adında biri var. Hepsi bu değil: Cerreto'lularla işbirliği yapıyor. Şimdi kimin peşine düşeceğimizi biliyoruz. Cerreto'luların gizli dili beni hiç kaygılandırmıyor. Onu çözemezsek bile bizim dilimizi konuşmaya zorlayabiliriz, hah hah.."

Atto'nun böyle körlemesine güven duymasını görmek ender rastlanan bir durumdu. Bu iyimserliğin beni yumuşatmaya ve hizmetimden geri kalmamaya yarayacağından kuşkulandım.

"Sfasciamonti, onun nerede bulunduğunu kimsenin bilmediğini söyledi," diye karşı çıktım.

"Yer altı insanlarının hepsinin izi bulunabilir. Belki de doğru ismi bilmek yeterlidir. Oysa Todesco sadece takma bir ad!" dedi.

Bu görüş aklıma Cloridia'nın az önce andığı ve ona göre belki Atto'nun işine yarayabilecek öteki acayip adı getirdi.

"Sinyor Atto, hiç Tetràchion'dan söz edildiğini duydunuz mu?"

Tam o anda kapı çalındı. Sfasciamonti ona izin vermemizi beklemeden pek telaşlı bir biçimde odaya daldı. Onun yüzünde de uykusuz ve hareketli gecenin izleri vardı.

"Haberlerim var. Valinin sarayından geliyorum," dedi. "Dürbünden kimsenin haberi yok. Ama makroskop hakkında haberlerim var."

Sfasciamonti elimizdeki aygıtın kalıntılarını bazı meslektaşlarına göstermişti ve onlar birkaç gün önce yapılmış olan bir soygundan söz etmişlerdi. Bu aygıt eğitimli bir Hollandalıya aitti ve İspanyol Alanı yakınlarında bulunan bir handaki odasından çalınmıştı.

"Orada da kapıyı anahtarla açmışlar. Zorlama yok. Suçlu hakkında bilgi yok."

"İlginç," dedi Atto, "bizim hırsız bu yöntemi yeğliyor demek ki."

"Bugün düğün var," dedi muhafız, "hiçbir yere kımıldayamam. Akşamı beklemeliyiz: Birkaç sefil berduşa soracaklarım olacak. Bu gece düğünden sonra görüşelim. Delikanlı sen de benimle geleceksin."

Kararsızlıkla Atto'ya baktım.

Yeni tehlikelere atılmaktan çekindiğimi sezen Atto, "Hayır," dedi "bu iş beni ilgilendiriyor. Onun için... ben de geleceğim."

Bu sefer ne yapacağımı bilemedim: Aslında Cloridia gece vakti Melani için sokaklarda dolaşmamı istemiyordu. Atto, Sfasciamonti'ye eşlik etmesini önermişti ama benimle gidecekti! Onun gibi bir ihtiyar yollara dökülüyorsa, benim geri kalmam ayıp olurdu, diye düşündüm.

Muhafız amacını açıkladı.

Atto, sonunda "Çok, çok ilginç" dedi.

* * *

"Sana kim söyledi ha? Konuş! Kimden öğrendin?"

Yalnız kalır kalmaz bana saldırdı. Beni gömleğimden tuttuğu gibi duvara vurdu. Atto o yaştaki bir ihtiyarın olabileceği kadar güçlüydü ama hem böyle bir davranış beklemediğim, hem ona karşı duyduğum iyi kötü saygının verdiği kararsızlık hem de bir önceki gecenin yorgunluğu yüzünden buna bir karşılık veremedim.

"Söyle bana!" Bir kez daha yüzüme bakarak bana bağırdı.

Sonra gözünün ucuyla, duyulmuş olma korkusuyla kapıya doğru baktı.

Beni boğmaması için bileklerini tutmakla yetindiğim için gömleğimi bıraktı; ben de rahatladım.

"Ne oluyor size?" diye çıkıştım.

"Sana Tetràchion'dan kim söz etti; bana bunu söylemelisin." Sesi kararlı ve buz gibiydi; sanki onun özeline tecavüz etmemin öcünü alır gibiydi.

Ona Elçinin bir oda hizmetçisinin Atto'nun yaralanması ve ciltçinin ölümü olaylarının bu gizemli Tetràchion'la bir ilgisi olabileceğini düşündüğünü anlattım. Bu Tetràchion'un İspanya Tahtının yeni vârisi olması olasılığını da ekledim. Sonra sözü Katolik Kralın hastalığına ve bir vâris bırakmadan ölmek üzere oluşuna

getirdim ve bütün bunları Maria'nın mektuplarını okuduğum anlaşılmasın diye büyük çaba sarf ederek yapabildim.

"Tamam, tamam; görüyorum ki İspanya Tahtına kimin çıkacağı sorunundan haberin var. Belli ki gazete okumaya başlamışsın," gibi bir yorumda bulundu.

Sakinleşmiş olduğunu umarak, "Şey, evet Sinyor Atto. Karım önümüzdeki günlerde daha ayrıntılı haberler vermeyi umut ediyor."

"Bundan eminim. Yoksa bu kadar kolay kurtulamazsın," dedi kırgın bir edayla.

Çok şaşırmıştım. Ona verdiğim bunca hizmetten sonra Atto bana hainlerin en büyüğüymüşüm gibi davranıyordu.

"Peki," dedim sonunda, "bu Tetràchion kimdir ya da nedir?"

"Sorun bu değil."

"Peki nedir?"

"Sorun nerede olduğudur."

Kapıyı açtı ve bana onu izlememi işaret etti.

* * *

Söze, "İşler sonsuza dek böyle gidemezdi," diye başladı.

Ustaların, terzilerin, hamalların ve uşakların oradan oraya koşuşturdukları yollardan geçerek Villa Spada'nın çıkışına doğru yönelmiştik.

Bilinmeyen bir noktaya doğru yöneldiğimize göre sorularıma somut olaylarla yanıt vermeyi yeğlemişti; ama bir önceki gün yarıda kalan konumuza dönerek konuşmayı da sürdürecektik.

Atto'nun anlattığına göre Kral yavaş yavaş sıradan bir erkeğe dönüştükçe Mazarin'in pozisyonu gün geçtikçe daha hassas bir hal alıyordu. Hükümdarını, Devleti ve hayatı konusunda mutlu ama sisli bir bilgisizlik içinde tutmayı sonsuza dek sürdüremezdi. Şimdi mutlak patron olmuşken, genç, becerikli ve işlerin tümünü üstlenen bir Kral seçildiğinde Kardinalin durumu ne olacaktı? Mazarin araba ile yaptığı uzun yolculuklar sırasında, kilise hayatına henüz adım atmış adayları dalgın dalgın kabul ederken, işlerinin ona zaman tanıdığı her an ve sonunda yatakta uykuyu beklerken, en baskıcı düşünceler son coşkulu danslarını sergilerken hep bunu düşünüyordu. Bu arada Ana Kraliçenin Maria'ya karşı yakınmala-

rına karşın genç Kralı yeğeninden ayırmak için parmağını bile kımıldatmıyordu.

"Kral, görüyor ve kaydediyordu ve bu sessizliği bir onaylama olarak kabul ediyordu. Ve kesin olan bir şey vardı: Louis onu eşliğe kabul ettiği zaman Kardinal, yeğeni olan bu kızı alçakgönüllü bir sevgili rolünde görmek istemiyordu!"

"Yani, Louis Kardinalin onunla evlenmesine izin vereceğini sanmakla yanılıyormuş!" dedim.

"Bu bir hayalden de öteydi. Bir keresinde Kral herkesin önünde Maria'ya 'Kraliçem!' diye seslenmekten çekinmemişti. Başta Ana Kraliçe olmak üzere bütün saray halkı bu söz üzerine ayaklandı. Ama Louis yanıt olarak İngiltere Kraliçesinden İngiliz Kraliyet ailesine ait olan iri taneli harika bir inci kolye satın aldı: Bu onun Maria için nişan hediyesi olacaktı. Öte yandan ondan bir yıl sonra İngiltere Kralı II. Charles Stuart'ın Maria'nın kardeşi Ortensia ile evlenme önerisiyle Mazarin'in karşısına çıkacağı belki de doğruydu. Anlaşmalar sonradan gerçekleşmedi çünkü İngiliz Hükümdarı çeyiz olarak nakit paranın yanı sıra aynı zamanda Dunkerque Derebeyliği'ni de istemişti ve Mazarin bunu duymazdan gelmişti. Louis'nin umutları o kadar da havaya uçmuş değildi."

Bu arada sarayda çiftin birlikte soluk almaları bile gözetleniyor ve Avusturyalı Anne'e aktarılıyordu. Maria'nın iğneleyici bir sözü, gereksiz konuşması, şen kahkahası, saraylıların fesat dilinde hemen şımarıklığa ve küstahlığa yorularak bir rezaletmiş gibi dillendiriliyordu. Oysa Kralın genç bir kıza şöyle bir bakması bile saray halkını sevinçten havalara uçuruyordu.

Kısa süre sonra bir yolculuk düzenlendi: Hep birlikte Lyon'a gidilecek ve Louis'nin gelecekteki eşi olabilecek bir genç hanım, Savoie'lı Margherita Krala tanıştırılacaktı. Kral bunu onayladı ama Maria'yı da yanında götürdü ve büyük bir özenle annesi ile karşılaşmaktan kaçındı.

Yolculuk boyunca her akşamüstü Kral zengin bir ikindi kahvaltısı ediyor, akşam yemeğinde annesi ile olmamak için dansa gidiyordu. Sonra da Maria ile kâğıt oynuyordu.

Bu arada Villa Spada'dan çıkmıştık ve San Pancrazio kapısına doğru yürüdüğümüzü fark ettim.

Atto anlatmayı sürdürdü. Savoie'lı Margherita ile karşılaştığında Louis son derece soğuk davrandı, adeta buz kesmişti. Onun gözleri ve kulakları sadece Maria'ya aitti. Birbirlerinden ayrılamıyorlardı. Gezintiler sırasında önce atla onun arabasını izliyor, sonra onun arabacısı oluyordu; sonunda bir yolcu gibi onun arabasına binmeyi âdet edindi. Ay ışığı olan gecelerde Louis geç saatlere kadar Mazarin'in yeğeninin penceresinin altında ileri geri yürüyordu. Bir komedi seyretmeye gitse, özel olarak hazırlanmış tribünde onu yanında istiyordu. Gezintilerde onlara eşlik edenler artık birkaç metre geride kalmaya ve onları rahatsız etmemek için âşıkları yalnız bırakmaya alışmışlardı. Sarayda artık başka bir söz konuşulmaz olmuştu. Kardinal ve Ana Kraliçe ise susuyorlar, görmezden geliyorlardı.

Bütün saray halkı genç Kralın bu umursamaz tavrına şaşırıyordu. Pazarlıklar hızla çöktü ve zavallı Margherita umutsuzluk içinde gözyaşları döktü.

Derken bir sürpriz oldu: Madrid'den gizli bir görevli geldi. İspanya Kralı, Louis'ye kızı Prenses Marie Thérèse ile evlenmesini önerdi.

Atto'nun geniş bilgi toplayıp sonra en beklenmedik anlarda bunları kullanıma sokması konusundaki alışkanlığını bildiğim için, merakımı gizlemeye çalışmayarak, "Sanki o günlere ilişkin bir anı defteri tutmuş gibisiniz," dedim.

"Ne defter, ne defter!" dedi bana bozulmuş gibi. "Ben orada Kardinal Mazarin ile birlikte resmî diplomatik görevde bulunuyordum; onun görevi ise Pireneler ile İspanya arasında barışın sağlanmasıydı; her ayrıntıyı gözlerimle ve zihnimle kaydediyordum; hepsi bu. Bu da benim görevimin bir parçasıydı."

Lyon'dan Paris'e döndükten sonra 1659 Şubatı'nda Louis, Savoie'lı Margherita ile tanışmasının bir sonuca bağlanmamasını kutlamaya karar verdi.

Yarı Fransızca yarı İtalyanca olarak konuşan Atto, hem keyifli hem fesat bir tavırla, "Şölende, saray halkının Lyon gezisi sırasında geçmiş olduğu Bressanes kasabasının çiftçilerinin modasına uygun olarak büyüleyici giysiler görebilirdin; kumaştan manşet ve yakalıklar, doğrusu biraz daha ince," dedi. "Matmazel ve Mösyö

pembe renkli, zırhlar ile gümüş renkli kumaştan giysiler ve siyah kadifeden lame ve dore dantelleri olan önlükler ve korsaj parçaları giymişlerdi. Başlarındaki siyah kadife şapkaları örtmek için pembe, beyaz ve ateş rengi tüyler takmışlardı; Matmezelin boynunda ise sayılamayacak kadar çok inciden oluşmuş ve her yanma pırlantalar serpiştirilmiş bir kolye vardı."

Ve ayrıca pırlantalarla süslü Villeroy Matmazeli, baştan ayağa zümrütlere bulanmış Gourdon Matmazeli, Roquelaure Dükü, Guisa Dükü ve Villeroy Markisi, (daha sonra ünlü Lauzun Kontu olacak olan) gösterişli Puyguilhem eşliğinde geziniyorlardı ve onların giysileri de Bressannes çiftçilerinin modasına uygun olarak cilalı çoban değneğiydi. Bu sessiz mühür de Aşk adındaki Mimarın Louis ile Savoie'lı Margherita arasında asla gerçekleşemeyecek olan düğünün kutlandığını gösteriyordu.

"Peki ya İspanya Prensesi ile evlenme önerisine ne oldu?" diye sordum.

"Görüşmeler henüz başlamamıştı. İspanyollar ve Mazarin arasında yavaş yavaş ortaya çıkan sırlar vardı. Her şeyin karara bağlanması için henüz zaman vardı. Ayrıca..." diye ekledi Atto San Pancrazio kapısından muhafızların bakışları altında çıkarken düşünceli bir biçimde, "ben her zaman Kardinalin İspanya'yı barışçıl bir yolla dize getirmek için evlilik dışında başka tasarıları olduğundan kuşkulanmışımdır. Derken..."

"Derken ne oldu?"

"1659 Martı'nda beklenmedik bir şey oldu. İspanya Kralının evlilik dışı oğlu Avusturyalı Juan Paris'e geldi.

"Valisi olduğu Fiandre'dan geliyordu ve İspanya'ya doğru gidiyordu. O günleri çok iyi anımsıyorum çünkü don Juan bir akşam saati habersiz olarak ortaya çıkınca sarayın altı üstüne geldi. Kraliçe Anne onu odasında kabul etti; ben de yanlarındaydım.

"Ufak tefek, yakışıklı bir adamdı; güzel ama biraz yuvarlakça yüzünü siyah saçlar çevreliyordu. Yüzünün soylu ifadesi insanın içini açıyordu. Fransız usulü, yelekli gri bir takım giymişti. Kraliçe ona çok yakınlık gösterdi ve onun yanında neredeyse yalnızca İspanyolca konuştu. Genç Kral Louis'yi de ona tanıştırdı. İspanya Kralı Felipe'nin bir aktristen doğan oğlu don Juan doğum yeri ile öylesine derinden gururlanıyordu ki, son derece ki-

birli davranışları onu konuk eden sarayda bir burukluk ve hayal kırıklığı yarattı.

"Aynı utanç ertesi gün de sürdü," diye anlattı Atto, "üstelik Mazarin'in dairesinde uyuma onurunu kazanmıştı. Don Juan Louvre'a gitti, Anne ve Kardinal onu aynı güler yüzle karşıladılar ama pek karşılık alamadılar. Kralın erkek kardeşi *Monsieur* ona kendi özel korumalarını tahsis ettiyse de don Juan en ufak bir teşekkürü ondan sakındı. Herkes şaşırmış ve Piç'in yüzsüzlüğüne üzülmüştü. Ama daha sonra olacakların yanında bu hiçbir şeydi."

"Diplomatik bir kaza mı oldu?"

Atto derin bir soluk aldı, asi anılarından oluşan sürüyü mantıklı konuşma ağılına sokabilmek için gözlerini göklere kaldırdı.

"Bir kaza... tam olarak böyle denemez. Daha değişik bir şey. Şu anda sana açıklamakta olduğum, pek az kişinin bildiği bir öyküdür."

"Kaygılanmayın," diyerek onu rahatlattım, "kimseye anlatmam."

"İyi yaparsın. Bu senin de hayrına olur."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Bütün el yakan bilgiler gibi, bunun da beraberinde ne getireceği belli olmaz."

Bu arada San Pancrazio yolunda iyice ilerlemiştik. Nereye doğru gitmekte olduğumuzu şimdi anlamıştım. Atto durunca bu kesinleşti. Tam giriş kapısındaydık.

"Burada. Ya da öyle olmalı," diyerek beni Kadırga'nın eşiğinden geçmeye davet etti.

* * *

Havuzun dinmeyen şırıltısıyla keyiflenen güzel avluya yeniden girdik. Bu kez villanın içinde bir insan olduğuna ilişkin hiçbir işaret yoktu; ne müzik, ne de hayallerimizi canlandıracak uğultular.

Daha önce yürümüş olduğumuz ağaçlı yoldan turunç bahçesine doğru ilerledik. Villa Spada'nın telaşlı gürültüsünden sonra burası Atto'nun anlatacaklarını dinlemem için çok daha uygun bir yerdi. Sadece çekingen bir esinti varlığımızın tek tanığı ağaçların en yüksek yapraklarını okşuyordu.

Kadırga'nın bostanlarında gezinirken Rahip Melani öykünün geri kalanını ilmik ilmik örmeye başladı.

Don Juan ya da pek çok kişinin ona verdiği adla Piç'in yanında herkesin Capitor dediği bir kadın vardı.

"Bu çarpıtılmış bir addı çünkü anladığım kadarıyla asıl adı *la pitora* ya da benzeri bir şeydi ve bu da İspanyolcada 'sersem' anlamına geliyordu."

Capitor deliydi. Ama sıradan bir deli değil. Ortalıkta onun kâhin deliler ailesine mensup olduğu söylentisi dolaşıyordu, onlar çarpık bir vizyonun katları arasında esrarengiz biçimde gizli gerçekliğe ait belli belirsiz bilgiler yakalarlardı. Piç ona evcil hayvanı gibi davranıyordu, askerlerinin ve kimi zaman da beylerinin boş zamanlarını neşeyle geçirmelerine yarayan bir eğlencelik gibiydi.

"Kadının hem kâhin hem de gülünç bir deli olarak ünü Paris'e ondan önce gelmişti," dedi Atto, "öyle ki kente gelişinden hemen sonra Piç'e, deli kadını yanında getirip getirmediği soruldu.

"Böylece Capitor, Louvre'a geldi. Kısacık kesilmiş saçları, tüylü şapkası ve kılıcıyla bir erkek gibi giyinmişti. Gözleri çapraz yönlere bakıyordu, anlayacağın şaşıydı. Sarı ve çopur cildi, fare rengi saçları, iri burnu ve pencere gibi ayrık dişleriyle bir çirkinlik örneğiydi. Bedeni armut biçimindeydi, yani dar ve kuru omuzları, koca parantezler gibi kalçaları vardı; bu da onun felaket görüntüsünü daha da artırıyordu.

"Her tür kuştan oluşan bir sürü daima peşindeydi; omuzlarına konuyorlar, saçlarına dolanıyorlardı; sakalar, papağanlar, kanaryalar..."

Merakımın doruğunda, "Peki bu kadar özel olan neymiş?" diye sordum.

"Bütün gün Louvre'da kalıyordu," dedi Atto. "Kraliçe ile kardeşi onunla alay etmekle pek eğleniyorlardı. Genellikle acayip tekerlemeler söylüyor, anlamsız bilmeceler soruyor, komik şiirler okuyordu. Bazen de saray mensubu bir kişinin ciddi bir konuşması sırasında anlamsız bir kahkaha atıveriyordu; tam delilere özgü bir davranıştı. Ama sataşan biri olursa, ansızın bir cenaze elemine boğuluyor, parmağıyla karşısındaki kişiyi lanetleyerek anlaşılmaz ve tehditkâr sözler sıralamaya başlıyordu. Sonra da orada gülüşüp

duranların kendisini cezalandıracaklarını sanan talihsiz; çılgınlar gibi kahkahalar atıyor, hiç beklenmedik ve uydurma sözlerle eğlenmeye başlıyordu. Sık sık kastanyet çalıyor, İspanyol çingeneleri gibi dans ediyordu. Eşlik edeceği bir müzik yokken bile pek ilginç bir dans yapıyordu; ama öyle bir coşkuya kaptırıyordu ki kendini, bu bir danstan çok Afrikalıların ayinini andırıyordu. Soluk soluğa ve ter içinde son dönüşünü yaptıktan sonra kendini yere atıyor ve çılgın bir zafer çığlığı atıyordu. Bu deliliğin çekimine kapılan herkes onu alkışlıyordu.

"Bu tanımlanması zor varlık saraya adım attığı andan itibaren ortalığa hiç alışılmadık bir hava egemen olmuştu. Başlangıçta herkes onunla oynayabileceğini sanmıştı ama artık tam tersi olmaktaydı. Acayiplikleri, teşhirciliği ve şımarıklıklarıyla Capitor herkesi eğlendiriyordu. Bunun iki istisnası vardı.

"Delinin yeğlediği konular yoktu. Hatta hiç yoktu; hüzünlüyse, bir köşeye oturup somurtuyordu ve onunla ilinti kurmaya olanak olmuyordu. Bazen de birinin ona 'Zaman çok güzel geçiyor bugün değil mi?' türünden bir şeyler sormasını istiyordu. Canı isterse ya da o kişiyi sevmişse bunu yanıtlıyordu ama yanıtı oldukça anlamsız olabiliyordu. Örneğin 'Zaman zamanı beklemez çünkü o zaman zamanı olmayanları da beklemesi ya da onları zamansızlık içinde ölmeye bırakması gerekirdi. Ben ölmeyeceğim çünkü zaten Capitor zamanında yaşıyorum. Oysa sen bugünün zamanını yaşadığın için onu gördüğünü sanıyorsun ve güzel buluyorsun ama kendi olmayan zamanının hiçliğini görüyorsun. Bunu hiç düşünmüş müydün?' türünden şeyler söylerdi."

"Ama bunun hiçbir anlamı yok!"

"Öyle olmalı. Ama inan bana, o deli kadın tekerlemelerini söylemeye başlayınca sanki anlamlı bir sözmüş gibi şaşkınlaşıp kalıyordun ve ancak onun yapabileceği bir açıklamayı dinlediğini düşünüyordun. Bu da pek yanlış bir düşünce sayılmazdı."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Deli Capitor'un... nasıl desem... çok özel yetenekleri de vardı. Bak açıklayayım. Ona kaç kez, şu ya da bu kaybolduğu için sahibinin boşu boşuna arayıp durduğu bir nesnenin yerini sordular. Capitor hepsini bulmayı başardı."

"Nasıl?"

"Biraz düşünüyordu, sonra gayet kararlı biçimde ya bir dola-

bın arkasına bakıyor ya bir çekmeceyi karıştırıyordu ve aranan nesneyi orada buluyordu."

"Tanrım, bunu nasıl yapıyordu?"

"Daha başka marifetleri de vardı. Mühürlü zarfların içinde ne olduğunu biliyor, ilk kez gördüğü insanların adlarını söylüyordu. Son derece ayrıntılı ve gerçek olan haberci rüyalar görüyordu. Kâğıt oyunlarında her zaman o kazanıyordu çünkü söylediğine göre kâğıtları, elinde tutan oyuncuların yüzünden okuyabiliyordu."

"Tam bir büyücülük işi!"

"İyi dedin. Ama o sözcüğü kimse telaffuz etmiyordu. Bu herhalde bir rezalet olurdu; Capitor saray halkının ve don Juan'ın oyalanmak için kullandığı bir oyuncaktı. Avusturyalı don Juan'ın Louvre'da konaklaması sırasında Capitor çok kişiyi eğlendirdi. Giderken Kraliçe, Kralın kardeşi ve Madam Montpensier mine üzerine işlenmiş ve pırlantayla süslenmiş birer portrelerini ona armağan ettiler. Onu evine akşam yemeğine davet eden Madam La Baziniere gümüş bir vazo ve kurdeleler, yelpazeler ve eldiven dolu kutular verdi. İki kişi dışında herkes onunla çok eğlenmişti."

"Kimdi o iki kişi?"

Atto'nun anlattığına göre Kral ve Kraliçenin açıkça bağırlarına bastıkları Capitor o günlerde Paris'te her zamanki gibi acayip ama asla saygısız davranmamıştı. Tek bir olay dışında. Karşısına ne zaman Maria Mancini çıksa hep aynı konu açılıyordu: İspanya Prensesi. Yani Louis ile evlenmesi istenen kişi.

"Aralıksız olarak: Prenses ne kadar güzel, günün birinde ne büyük bir Kraliçe olacak, bütün kadınlardan çok daha güzel diye yineliyordu," dedi Atto.

Deli kadının Mazarin'in sarayda yaşamakla zaten zorlanan yeğeni ile neden böylesine rahatsız edici biçimde uğraştığını hiç kimse anlayamıyordu. Kimileri bunu Kralın genç İtalyan kız yüzünden kendi Prensesleri ile evlenmeyeceğinden kaygılanan İspanyollar tarafından esinlendirilmesine bağlıyordu. Bazıları ise daha basit düşünüyordu: Maria, rakibinin hoşuna gitmiyordu çünkü ikisi de aynı yapıda kızlardı ve pek çok tatsızlığın kökeninde olduğu gibi yaradılışları ve talihsizlikleri aynıydı.

Maria bu oyuna katılmıyordu. Onun sarayda uğraşacağı yeterince insan vardı ve bu kışkırtmalarla başa çıkacak kadar soğukkanlı değildi. Öfkeli tepkiler gösteriyor, Capitor'a 'salak' diyor,

ona hakaretler ediyor, küçük görüyordu. Deli kız da onunla alay ediyor, acımasız tekerlemeleri, açık saçıklığa varan oyunları birbiri ardına diziyordu.

"Peki Capitor'un Paris'te bulunmasından hoşnut olmayan öteki kişi kimdi?"

"Buna yanıt verebilmek için sana başka ilginç bir olayı anlatmalıyım, zaten asıl anlatmak istediğim de buydu ve bunca uzun bir giriş yapmak zorunda kaldım.

"Sağanak yağmurların yağdığı bir öğleden sonraydı; her türlü alışveriş ve ticaretin durmak zorunda olduğu o şiddetli ve beklenmedik fırtınalardan biri yaşanıyor, insanlar doğanın güçlerinin üstünlüğünü bir kez daha kabul etmek zorunda kalıyordu.

"Yağmur kuyuları taşırır, Paris sokaklarından çamur dereleri akarken Louvre Sarayı'nın salonlarmdan birinde garip bir toplantı yapılıyordu.

"Paris'te kendisine gösterilen büyük konukseverliğe ve kendine verilen değere karşı Piç de nihayet Kraliyet ailesine küçük bir karşılık vermeye karar vermişti. Capitor, Kardinal Mazarin'e bazı armağanlar sunacaktı ve ardından aileye kısa bir müzik şöleni sunulacaktı."

Atto'nun müzikal geçmişini bildiğim için merakla "Peki kim söyleyecekti şarkıları?" diye sordum.

"On yedi yıl önce tanıştığımız geceden beri biliyorsun ki ben gençlik yıllarımda müzikal meziyetlerim nedeniyle çok aranan bir kişiydim ve soylu Prensler ve Hükümdarlar beni dinlemekle onurlandırırlardı; dün de anımsattığım gibi Kraliçe Anne ise beni çok sık dinleme fırsatı elde edemeyenlerdi." Bunları söyleyen Atto bana gençken bütün Avrupa saraylarının sahnelerinde çok aranan bir kastrato olduğunu yeniden anımsatmıştı.

"Evet, bunu iyi biliyorum, Sinyor Atto," dedim kısaca; geçmişinde Krala verdiği diplomatik danışmanlık ve gizli diplomatik kuryelik görevlerinin sık sık anılmasından hoşlanmadığını da iyi biliyordum.

"Her neyse, şarkıları söylemek bana düştü. Ve bu pek de kolay bir şey olmadı. Hatta yaşamımın en özel gösterilerinden biriydi diyebilirim."

Atto'nun anlattığına göre herkes deli kızın bir gösterisini sey-

redeceğini sanıyordu: İki üç kahkaha ve sonra her şey bitti. Seyirciler son derece seçkin kişilerdi: Kraliçe Anne, Mazarin, genç Kral, kardeşi Monsenyör ve Capitor'un arkasından bir dalavere çevirmesinden korkan ve Louis'nin hemen yanında bir tabureye ilişen Maria. Bu davetlilerin hafifçe uzağında bir koltuğa gömülmüş olarak oturan don Juan'm yanında bir de hizmetkârı vardı.

"Piç'in bir işareti ile içeriye giren üç İspanyol uşak ellerinde son derece iri hacimli nesneler taşıyorlardı ve her birinin üzerinde kalın kırmızı kadife örtüler vardı; sonra içeriye ben ve beraberindeki kuşlarla birlikte Capitor girdik. Deli kızın yüzü gülüyordu; Kraliyet eğlencesinin başrol oyuncusu olmaktan pek hoşnuttu."

Üzeri örtülü armağanlar, hilal gibi yerleşerek oturan Anne, Mazarin ve öteki konukların tam karşısına, yarım daire biçiminde dizilmiş masalara yerleştirildiler. Böylece bir halka oluştu ve deli kız da elinde gitarıyla bu halkanın ortasına geçti.

Don Juan tatlı bir ses tonuyla kızı yüreklendirerek, "Haydi Capitor, Kardinale minnetimizi göster bakalım," dedi.

Uysallıkla öne eğilen Capitor, Kardinale döndü ve nazikçe şöyle dedi: "Bu armağanlar Kardinalleri içindir. Kendileri bu nesnelerin varsayılan ve gizil anlamlarını ama aynı zamanda ruhu bilge kılan açık ve parlak anlamlarını da anlayacaktır."

İlk armağanı açtı. Bu, ahşaptan yapılmış, bilinen bütün kara parçalarının, onları yararak akan ırmakların, çevrelerini saran denizlerin resmedildiği bir küreydi ve som altın bir ayak üzerinde duruyordu. Gururla armağanına bakan Piç o anda bu yerkürenin ikizi olan bir de gökkürenin sahibi olduğunu söyledi. Bu ikisini Anvers'ta yaptırmıştı ve göklerin haritasını gösteren küreyi kendine sakladığını, bunu Mazarin'e armağan ettiğini açıkladı.

Capitor küreyi döndürdü; bir parmağını hafifçe ona dayar, gözleriyle Kardinali süzerken şöyle bir sone okumaya başladı:

Dostum iyi bak bu şekle
Et in arcano mentis reponatur,
*Ut magnus inde fructus extrahatur**
Ve doğasını göz önünde bulundur.

* Ve aklında gizlice saklansın / Büyük meyve çıkarılsın diye

Dostum, bu talih çarkıdır,
Quae in eodem statu non firmatur,
*Sed in casibus diversis variatur,**
Bir tarafı alçalınca, öteki tarafı yükselir.

Bak, birisi çoktan tırmanmış tepeye
*Et alter est expositus ruinae;***
Üçüncüsü her türlü nimetten yoksun.

*Quartus ascendet iam, nec quisquam sine****
Çalışan bulunduğu yeri hak eder.
*Secundum legis ordinem divinae.*****

"Tanrım, nasıl oluyor da soneyi ezbere anımsıyorsunuz? Aradan kırk yıldan fazla geçmiş!"

"Ne olmuş yani? Şunu bil ki çocuk, 1647 yılında Kral henüz dokuz yaşındayken Paris'te onun huzurunda söyleme onurunu kazanmış olduğum Luigi Rossi'nin *Orfeo*'unu [Orpheus] baştan sona anımsıyorum. Demek ki aradan yarım yüzyıldan fazla geçmiş. Her neyse, Capitor, anlamının gözlerden kaçmaması için, bu sonenin yazılı olduğu bir kâğıdı ortalıkta dolaştırdı. Sonraki günlerde hepimizin yapmış olduğu gibi sen de bu satırları kopya edip bin kez okumuş olsaydın, şimdi kolaylıkla anımsardın...."

"Yorumu bana pek de zor gelmedi: Burada talih çarkı besbelli dönmekte olan yerküreyi işaret ediyor."

"Tahmin edersin ki böylesine beklenmedik ve biraz da küstah biçimde ortaya dökülen bu uyaklı soneyi duyunca Kardinal az da olsa tereddüt etti."

" Neden küstah?"

"Beni iyi dinlediysen, sonenin oldukça ilginç olduğunu fark etmişsindir."

"Her şeyden önce bazı satırları Latince."

"Sadece o değil."

"Eh, bir de şu 'Hayat merdiven gibidir, kimi iner, kimi çıkar'

* Durumu değişmez olmayan, / Farklı durumlara göre değiştirilen
** Ve diğeri uçurumun kenarına kondu
*** Artık dördüncü çıkıyor ve kimsesiz
**** Tanrısal yasanın düzenine göre.

diyen deyimi andırıyor. İnsan bir gün şanslı olur, ertesi gün rüzgâr ondan yana esmez."

"Öyle. Ve o anda gücünün doruk noktasında bulunan Mazarin, *secundum legis ordinem divinae* yani Tanrısal yasanın düzenine göre günün birinde erki elinden bırakmaya razı olması gerektiğini düşündü."

Saraydan birileri hemen onun kulağına eğilerek dünyayı temsil eden bu kürenin (ki ilk bakışta insanın bir eliyle bütün karaları ve denizleri kucaklayabileceğini sanıyordu) inceden inceye topraklara, kentlere, bütün uluslara sahip olma duygusunu aşıladığını fısıldamıştı. Bu zaten bütün hükümdarların dileğiydi. Sanki Capitor, don Juan ve sonunda bütün İspanya onu Fransa Hükümdarı olarak kabullenmişti. Zaten Piç bu yeryüreyi Kardinale armağan ettiğini, burçlar ve gezegenler küresini kendine sakladığını belirtmişti. Sonuç olarak Hazretlerini övgüye boğarak neşesinin yerine gelmesini sağlamıştı.

Bundan sonra Capitor ikinci armağanı açmıştı. Bu büyük ve harika Felemenk işi altın bir tepsiydi; üzerindeki gümüş kabartmalarda elinde üç dişli asası ile deniz tanrısı Neptün ve eşi deniz perisi Anfitrites vardı. Yarı balık yarı insan biçiminde bir çift deniz perisinin çektiği arabanın üstünde yan yana oturuyorlardı ve arkalarında büyük bir kara parçasını bırakmışlar, suları yararak ilerliyorlardı.

Atto, "Bu, gördüğüm en güzel Felemenk tepsilerinden biriydi. Son derece değerli olmalıydı," biçiminde bir yorum yaptı. "İlginç biçimde Capitor ona acayip bir ad vermişti; bu zihnime takıldı çünkü ad ne İspanyolca, ne Fransızca ne de zamanımızın başka bir dilindeydi; sana sonra açıklayacağım.

"Tepsinin üstünde bazı tütsü pastilleri vardı; Capitor bunları yakınca ortalığa soylu ve etkili bir koku yayıldı. Duman biraz seyrelince deli kız tehditkâr bir edayla konuşarak ve Kardinale kaba saba bir gülüşle bakarak şöyle dedi: 'İkisi bir olmuş'. İşaret parmağıyla önce iki deniz tanrısını sonra da asayı göstermişti."

Rahip Melani, anlatmayı sürdürerek, Mazarin'in bu söze pek memnun olduğunu söyledi. Orada bulunanların çoğu gibi o da iki tanrıda kendini ve Kraliçe Anne'i Neptün'ün sıkı sıkı tuttuğu asasında da Fransa Tahtını görür gibi olmuştu. Bazıları için ise anakarayı arkasında bırakarak denizleri yaran deniz arabası ve özellikle de Neptün'ün üç dişli asası Fransa Tahtını ve Tacını değil okyanusun ve iki anakaranın hanımefendisi olan ve savaşlardan bitkin dü-

şerek Mazarin'in eline gelen İspanya'yı temsil ediyordu. Bu da Hazretlerini ayrıca sevindirmişti.

"Her kim İspanya Tacını evlatlarından mahrum ederse, İspanya Tacı da onu evlatlarından mahrum edecektir." Capitor'un bu daha da gizemli sözü orada bulunanların fısıldaşmalarını bir anda kesmişti.

"Burada da değişik varsayımlar atıldı ortaya. Hepimiz bu uyarının İspanya Kralı IV. Felipe'ye yönelik olduğunu düşündük. Onun bütün oğulları çok genç yaşta ölmüştü; ayrıca kız kardeşi Avusturyalı Anne de İspanya Tahtından feragat ettiğine ilişkin bir belge imzalamış, böylece İspanya Tahtını kadının soyundan gelenlerden azade kılmıştı; bazılarına göre de Felipe inatla oğlu Piç don Juan'ı tahtın vârisi olarak açıklamıyordu; oysa pek çok kişi onu geleceğin Kralı olarak görmekten mutluluk duyacaktı.

"Capitor üçüncü armağanın durduğu masaya yaklaştı. Yeniden pek gösterişli biçimde kırmızı örtüyü kaldırdı ve uzağa fırlattı.

"Bu kez ortaya çıkan gene altın ve gümüşten yapılmış şahane bir kupaydı ve sapı kadehi taşıyan insan başlı at biçimindeydi.

"Son derece zarif bir işçilikti," dedi Atto; "Ama özellikle öteki iki armağan gibi bu da son derece simgesel bir seçimdi."

Gerçekten de kupa merhem gibi yoğun ve yağlı bir maddeyle doluydu. Capitor bunun günlük ağacının sakızı olduğunu açıkladı.

"Deli kız beni öne çıkmaya davet etti ve müzik çalmaya başladı. Söylememi istediği şarkıyı biliyordum ve tek bir provaya bile gereksinme duymamıştık. Gitarın eşlik etmesi çok da şart değildi ve zaten deli kızın akorları bana yeterli geliyordu."

"Hangi şarkıyı söylediniz?"

"O zamanlar pek iyi tanınan anonim bir şarkıcıktı: *Hayatın Yolları.*"

"Hoşlarına gitti mi?"

Atto yüzünü buruşturdu; sanki anının keyifsizliği kötü bir önseziyle birleşmiş gibiydi: "Hayır, hiç hoşlarına gitmedi. Hatta bütün felaketler o şarkı yüzünden başladı."

"Hangi felaketler?"

Yanıt olarak Atto alçak ama kendinden emin bir ses tonuyla kırk yıl önce Kraliyet ailesi ve İspanya Kralının piç oğlu önünde, deli bir gitarcının eşliğinde söylediği şarkıyı söylemeye başladı.

Ah, çok yanılırsın
Geçen yıllar
Bitmez sanırsan
Ölmek gerekir.

Hayat bir rüyadır
İnsana hoş gelir
Neşe kısa sürer
Ölmek gerekir.

Ne ilaç iyi gelir
Ne kinin işe yarar
Şifa bulmak yok
Ölmek gerekir.

Türkülerle ölünür
Çalgılarla ölünür
Ne gitar ne kaval
Ölmek gerekir.

Danslarla ölünür
Yemekle, içmekle,
O kalleşle
Ölmek gerekir.

Gençler, bebekler
Ve tüm insanlar
Sonludurlar
Ölmek gerekir.

Sağlamlar, hastalar
Cesurlar, ödlekler
Herkesin sonu var
Ölmek gerekir.

Sen bunu düşünmezsen
Kafayı üşüttün demektir
Öldün ve diyebilirsin ki
Ölmek gerekir.

Sonra alnına düşen bir ter damlasını sildi. Sanki geçmişi, Mazarin'e yapılan dolaylı bir uyarıya alet olduğunu anladığı o buz gibi dondurucu sahneyi bir kez daha yaşıyordu.

Şarkının sonunda Atto kaçamak bir bakışla Hazretlerine bakmıştı. Kardinal bembeyaz kesilmişti. Duygularının denetimini asla yitirmemiş, çevreye rahatsızlık vermemişti ama onun yüzünün her bir çizgisini çok iyi tanıyan kastrato, itiraf edilemeyen o korkuyu çok iyi görmüştü.

"Bak," dedi Rahip Melani öğretici bir sesle, "büyük devlet adamlarını iyi tanıyabilmek için onların yanında çok uzun zaman kalmış olmak gerekir, hem de çok çok uzun bir zaman. Çünkü devleti yöneten kişi duygularını saklamakta mahir olmalıdır; doğasını yabancılara açmamalıdır. Ben üstlendiğim görev nedeniyle Hazretlerini çok uzun bir süre boyunca yakından izleme fırsatını bulmuştum. Aslen yürekli ve kararlı bir insan olan Kardinal tek bir şeyden korkardı: Ölümden."

"Nasıl olur?" diyerek şaşkınlığımı dile getirdim. "Sanırdım ki, devlet sırlarına ve dalaverelerine bu kadar yakın olan Bakanların, Prenslerin, Kardinallerin, nasıl söylesem daha...."

"Devletin önemli işleriyle meşgul oldukları için bu tür korkulardan uzak olduklarını sanırdın değil mi? Çok yanlış. Şunu iyi bilmelisin ki bu yüce insanların uğraştıkları işler onları üzerlerine çöken hayaletlerden kurtarmadığı gibi bunları daha güçlendirir ve genişletir. Böyledir çünkü insanoğlunun yapısı hep aynı maddeden oluşmuştur; bilge ve etkili insanlar katmanına yükselenler kendilerini Tanrı sanma tehlikesiyle yüz yüze kalırlar; işte bu nedenle ecelin bir gün onların da kapısını çalacağı ve kendilerinin de Can Alıcı Meleğin ordusunun bir neferi haline gelebilecekleri düşüncesine teslim olmaları çok zordur."

Kardinal Mazarin uzun zamandır öte dünyaya geçişin hortlaklarıyla yararsız bir mücadele içindeydi ama eninde sonunda hiçbir mücadelenin işe yaramadığı ortaya çıkacaktı. Capitor'un Atto'ya söyletmiş olduğu ölümden söz eden bu tüyler ürpertici şarkı sanki Kardinalin huzura kavuşmuş bilincini yeniden rahatsız etmek için seçilmişti.

"Günlük, Kâhin Kralların İsa Efendimize verdiği armağanlardan biriydi," dedim.

"Doğru. Ölümlülüğün simgesidir çünkü, cesetlerin üzerine serpilir," dedi Atto.

İkinci armağan olan tepsi de gizli bir anlam taşıyordu. İçinde kokusu Capitor tarafından odanın her yerine dağıtılan bir tütsü vardı ve bu kutsal yerlerde kullanılan tütsüydü. Kâhin Krallar tanrısal doğasına bir minnet olarak onu bebek İsa'ya armağan etmişlerdi.

Hazretlerinin kişiliğinin pek çok özelliği olduğu için bunlar bu armağanlarla belirtiliyor ve övülüyordu: Kardinalliği ve din adamlığı tütsüyle simgeleniyor, ölümlü bir insan oluşu ise günlük ile vurgulanıyordu.

"Yerkürenin som altın kaidesi ise Kraliyetin işaretiydi: Bu, Ana Kraliçenin yoldaşı, Avrupa'nın ve bütün Dünyanın en güçlü ve en şatafatlı Kraliyeti, Fransa'nın mutlak Efendisi Mazarin'in erkine bir armağandı." Atto bu yorumları yaparken duygulanmış gibiydi. "O da İsa Efendimiz gibi Kralların Kralı olarak tanınıyordu."

Sözün özü, bu üç nesne, Kâhin Kralların İsa'nın doğumunda verdikleri armağanları yani altını, tütsüyü ve günlük reçinesini simgeliyorlardı. Başka bir deyişle, bunlar Krallığın, ilahiliğin ve ölümlülüğün simgeleriydi.

"Capitor, Hazretleri sana minnettardır." Kraliçe Anne onu uğurlarken çekinmeden bu nazik sözleri söylemekle hem konuyu değiştirmeyi hem de orada bulunanları utançtan kurtarmayı amaçlıyordu. Sonra eliyle kapının açılması için işaret ederek, "Şimdi orkestrayı alalım içeriye," dedi.

Gerçekten oda kapısının dışında küçük bir çalgıcılar kalabalığı birikmişti; kulaklardan sonra mideleri de şenlendirmek için hizmetliler masaların üzerini de yiyeceklerle donatmışlardı.

Kapıların kanatları açılınca çalgıcılar nazik tavırlarla içeriye girdiler ve ortalıkta hafif bir uğultu dolaşmaya başladı. Aynı anda iştahlı Kraliyet üyelerini doyurabilmek için uşaklar ağırlıkları yüzünden oflaya puflaya, üzerleri yiyecek dolu masaları da içeriye almaya başlamışlardı. Az geride de eğlencenin devamını izleyebilmek için toplaşan saray halkı bekliyordu.

Louis, Mazarin, Ana Kraliçe ve *Monsieur* bakışlarını bu karmaşaya daldırmışlarken, yerini orkestraya ve şölene bırakacak olan Capitor bakışlarını son kez Kardinale çevirdi.

"Taca gelin giden bakire, beraberinde ölümü getirir." Belirgin ve etkili bir gülüşle bunu söyledikten sonra ekledi: "Aym çevrimleri düğünün güneşlerini yakaladığında!"

Sonra bir reverans yaparak sadık kuşlarıyla birlikte salonda neşeli bir kalabalık oluşturan çalgıcılar ve hizmetlilerin arasına karıştı.

"Don Juan ancak o zaman kibirli tavrından sıyrıldı," dedi Atto; "Kardinale ve Kraliçeye dönerek deli kız adına özür diledi; gösterilerinin eğlenceli ama kimi zaman da az anlaşılır ya da hiç anlaşılmaz bir hal alabildiğini, ama bunu kabalık olsun diye değil, değişken ve çılgınca yapısı nedeniyle yaptığını *et coetera, et coetera* anlattı."

Rahip Melani deli bir kızın delilikler yapabileceğini kabul ediyordu ama Capitor'un o akşamki tuhaflıkları adeta birer tehditti. Ve don Juan, bu düşmanca sözlerin vekili olarak görülmek istemiyordu.

Çılgın kâhin Atto'ya ölümden ve onun kaçınılmazlığından söz eden bir şarkı söyletmişti. Daha önce Kardinale üç değerli armağan vermişti ve bunlarla armağanların bir Kardinale verildiğini vurgulamıştı ki bu doğruydu; bir Krala verildiğini vurgulamıştı ki bu da neredeyse doğruydu ama Mazarin, Kraliçenin gizli sevgilisi olduğu için yersizdi; ve son armağan onun ölümlü oluşuna bir göndermeydi: Bu da son derece doğruydu ama hiç kimse böyle bir konunun aynı akşamda iki kez anımsatılmasından hoşlanmazdı. Sonede dolambaçlı imalar geçiyordu (talihin sadakatsizliği, başarısızlıkların çelmeleri) ve bunlar Avrupa'nın en güçlü Krallığının başbakanının önünde söylenecek sözler değildi.

Sonunda orkestranın ve yiyecek getiren uşakların gelişinden yararlanarak Capitor tehdit dolu bir imayla Hazretlerine veda ederek kalabalığın içinde gözden yitmişti.

Bu son sözlerin anlamını yorumlamakta kimse güçlük çekmeyecekti. *Taç* besbelli genç Louis idi. Capitor'un sözünü ettiği *bakire* ise Maria Mancini'den başka kim olabilirdi?

"Özellikle bakire sözcüğündeki ima belirgin biçimde Maria'yı işaret ediyordu; Kral onunla –tensel olarak– ilişkiye girmemişti."

Şaşkınlıkla, "Sahiden mi?" diye sordum.

"Aşklarının gerçekten masum olduğunu bilen ben ve genç Kralın hayatının her anı hakkında muntazam olarak bilgilendirilen Kardinalin dışında buna kimse inanmıyordu. Maria Roma'ya gelip

Prens Colonna ile evlendikten sonra damat ile görüştüm ve o bana gelinin Fransa Kralı ile yaşadıklarını bildiği için onun bakire çıkmasına şaşırdığını itiraf etti."

Bakire ve *Taç* arasında bir evlilik gerçekleşirse, diyordu Capitor'un kehaneti; biri bunu canıyla ödeyecekti. Ve bu sözler Maria'nın vasisi, Louis'nin vaftiz babası ve her ikisinin kaderini elinde tutan kişi olan Mazarin'e hitaben söylendiği için bu elim son ona uygun görülüyor ya da dileniyordu.

Capitor'un ağzından çıkan sözleri başkası söyleseydi, zararsız bir saçmalama olarak görülebilirdi. Oysa gizemli kehanet yetenekleri olduğu görülmüş olan bu kızın sözleri elinde orak yürüyen Kara Meleğin ağzından çıkmış gibi oluyordu.

"Şimdi, olaydan kırk yıl sonra burada açıklamak kolay değil," dedi rahip, "O acayip varlık ağzını açınca insanların tüyleri ürperiyordu. Ama öte yandan herkes gülüyordu: Aptallar eğlendikleri, ötekiler heyecanlandıkları için."

Capitor'un çılgın töreni sırasında Atto da korkunun kırbacını hissetmiş olmalıydı. Edilgen ve ölçülü biçimde de olsa, o da sahneye Mazarin için konacak olan oyunda bir rol alacaktı.

Bu arada rüzgâr çıkmış, o âna dek pırıl pırıl olan gökyüzü yavaşça kararmaya başlamıştı.

"Ama, Sinyor Atto siz bana, Capitor'un Louis ile İspanya Prensesinin evlenmesini isteyen ve bu nedenle Maria Mancini'ye düşman olan İspanyolların öğrettiği gibi konuştuğunu söylemiştiniz. Bu durumda, Capitor'un mesajı, sanki...."

"Siyasi amaçları olan son derece sıradan bir tehdit mi? Doğru, böyle olduğunu düşünenler de vardı. Ama sanırım ki Hazretleri bundan tam olarak emin değildi. Ne var ki o andan başlayarak Mazarin'in Maria ve Krala davranışları çok değişti: Piç don Juan ve deli kız gittikten sonra Kardinal iki genç arasındaki aşka düşman oldu. Ama başka bir şey daha var: Capitor, bu tepsiye Yunanca bir ad vermişti. Şimdi senin de bildiğin bir ad bu."

"Yani..."

"Tetràchion."

Kendimi anlatılanlara öylesine kaptırmıştım ki, birkaç dakikadır gelişmekte olan acayiplik dikkatimden kaçmıştı: Bir önceki gün olduğu gibi, hava ansızın ve garip biçimde değişmeye başlamıştı.

Önceleri sakin sakin esen rüzgâr birdenbire coşmuştu. Gök kubbeyi yavaş yavaş gölgelendirmeye başlayan nazlı bulutlar şimdi birbirlerine kavuşuyor, mavi gökleri örtüyordu. Yerden yükselen şiddetli bir esinti toprağın üzerine biriken yaprakları ve tozları uçurmaya başlayınca, kör olmamak için gözlerimizi yummak zorunda kaldık. Gene bir önceki gün olduğu gibi dengemi yitirmemek için bir ağaca dayanmak zorunda kaldım.

Bu esinti birkaç dakika sürdü. Kısa ve acayip fırtına bitince gün ışığı daha net ve neşeli göründü gözüme. Üzerimizi başımızı, tozlanan giysilerimizi ellerimizle silkeledik. Güneşe çevirdiğim gözlerim sandığımdan fazla kamaştı; Villa Spada'dan ayrıldığımızdan beri güneş canlılığını yitirmemişti. Atto da, "Burada kimi zaman ne acayip havalar oluyor," dedi.

"Şimdi anlıyorum," dedim, "bana Kadırga'dan ilk kez söz ettiğinizde burada bazı *nesneler* olduğu söylemiştiniz."

"Aferin, iyi hatırlıyorsun."

"Capitor'un armağanları," diyerek sözümü tamamladım.

Beni yanıtlamadı. Giriş kapısına doğru yürüyordu.

"Açık," dedi.

Kadırga'ya birileri girmiş ya da çıkmış, diye düşündüm.

* * *

Giriş katındaki büyük odadan geçerken ilk gün işittiğimiz melodinin, *Follia*'nın notalarını duyduk yeniden. Atto'ya başka sorular sorabilmek için kıvranıyordum.

"Bağışlayın ama Capitor'un armağanlarının burada bulunduğunu size düşündüren nedir?"

"Bazı somut verilerin yanı sıra, engelleyemediğim bazı sonuçlara vardım."

Capitor'un iç açıcı olmayan kehanetleri, Atto'nun deyişiyle, sarayda şimşek hızıyla dolaşmaya başladı. Sözler Kardinali dehşete düşürdüğü için kimse bunları kaleme almaya cesaret edemedi. En gözü pek tarih yazarları bile susmayı yeğlediler çünkü onların tuttukları anılar gizlenmek değil sarayda dolaştırılarak okunmak için yazılıyordu.

Ne var ki sessiz kalmak yeterli değildi. Mazarin, genç Kral Louis yerine yürütmekte olduğu bu görevin gücünü elinde tutabilmek tutkusuyla yanıp tutuşuyordu; günün birinde Kralın onun

yetkilerini elinden alacağını biliyordu. Capitor'un bu karanlık kehanetlerinden sonra Kardinal her gece yeni ve korkunç hayaletlerce ziyaret edilir olmuştu.

Atto gayet ciddi bir ses tonuyla, "Sana daha önce de söylediğim gibi," dedi, "Kardinal her zaman çok, çok uzun ömürlü olacağından emin olmuştu."

Bir yumuşakçanın kayaya sıkı sıkı yapışması gibi dünyevi şan ve zaferlere umutsuzlukla sarılan Kardinal, kayayla hayatın kendisini karıştırmaya başlamıştı; oysa ona kabuklarını sıkma gücünü veren hayatın ta kendisiydi.

"Şunu unutma delikanlı: Büyük devlet adamları kayalara tutunan midyeler gibidir. Şuraya buraya yüzen balıklara bakarlar ve şöyle düşünürler: 'Zavallı garipler, yollarını yitirmiş, hedefsiz dolaşan yaratıklar; tutunacak bir taş parçaları bile yok.' Kendilerinin günün birinde kayadan ayrılmaları gerekebileceğini düşünmek onları çok korkutur. Aslında o kayaya hapsolduklarının farkına bile varmazlar."

Bu sözler elbette Mazarin'in sadık bir yardımcısı olan kırk yıl önceki Atto'nun düşüncelerini yansıtmıyordu. Hatta benim tanıdığım ihtiraslı ve ün düşkünü kişiyi bile yansıttığı söylenemezdi. Bunlar hayatının son mevsiminde bulunan ve artık Mazarin'i son ânına dek kemiren sorunla yüz yüze gelmeye başladığını hisseden bir kişinin duygularıydı; midye artık kabuklarını açmak ve kayadan kopmak zorundaydı.

"O sen miydin?" dedi.

"Ne yapan ben miydim, Sinyor Atto?"

"Haklısın, ses dışarıdan geldi," diyerek giriş avlusuna bakan pencerelerden birine yöneldi.

Peşinden gidip ben de baktım ama hiçbir şey yoktu.

"Sanki biri... koştu... çakıl taşlarının üstünde."

O anda sanki *Follia*'nın ezgilerine karışan sesleri ben de işittim. Sanki bir yolda, o yolda koşuşan ayak sesleriydi. Gidip geliyorlardı. Sonra kesildi.

"Çıkalım mı?" diye önerdim.

"Hayır. İçeride ne kadar kalabileceğimizi bilemiyorum. Önce bir şeyden emin olmalıyım."

Birinci kata çıkan salyangoza, yani sarmal merdivene yöneldik.

Atto bu arada anlatmayı sürdürüyordu. Mazarin bu sefil duruma daha fazla katlanamayacaktı. Fronde isyanını bastırdığından beri onunla olan ve onu şekillendiren mutlak gücünü yitirmeye başlamıştı. Gelecekten korkuyordu. Bu tanımadığı ama gemleyemediği bir duyguydu. Capitor'un armağanı olan nesneler her an elindeydi ve bunu herkes biliyordu. Sanki bir soygundan ele geçen ganimetlermiş gibi onlardan kurtulmak aslında çok basitti. Bu nedenle bu üç armağan sürekli gözünün önünde durmasın diye onları bir sandığa koydu.

Bu olan biteni bir daha hiç kimseyle paylaşmadı. Düşünmek bile istemiyordu ve sürekli olarak düşünmüyordu da. Sicilyalı köklerine karşın hiçbir zaman nazardan korkmamıştı ama uğursuzluk diye bir şey varsa –diye düşünüyordu– bu üç nesne saraya uğursuzluk getirmiş olabilirdi.

Sonunda kararını verdi. Sahipleri değişemiyorsa, Capitor'un üç armağanı en azından ortadan kalkabilir, olabildiğince uzaklara gidebilirdi.

"Bunları Benedetti'ye teslim etti. Onları burada, Mazarin'in adım atmadığı Roma'da saklamasını söyledi. Kaldı ki Hazretleri bu armağanların onun kişisel eşyaları arasında sayılmasını arzulamıyordu."

"Onları yok etmek daha kolay olmaz mıydı?"

"Elbette; ama bu tip işlerin sonunun nereye varacağı bilinmez. Ya günün birinde nefesi kuvvetli biri bu nesnelerdeki büyüyü bozmak için onları görmek isteseydi? Yok ederse, böyle bir olasılığı kaçırmış olurdu. Aslında olay baştan sona saçmaydı ama Mazarin en ufak bir riske girmekten hoşlanmıyordu. Armağanlar gene de el altında olmalıydılar."

"Demek ki Benedetti onları buraya getirdi," dedim.

"Aslında sana daha önce anlattığım gibi, Kardinal ona bu görevi verdiğinde Kadırga henüz yapılmamıştı. Şimdi ana noktaya geliyorum.

"Kardinal, Capitor adındaki bu deli kâhinin üzerinde bıraktığı etkiden öylesine kurtulamıyordu ki, son âna dek nesneleri sarayda tutmak ya da uzağa yollamak arasında kararsızlık çekti. Benedetti'ye emanet etmeye karar verdikten sonra ise kaygısı daha da arttı. Bunun üzerine ikinci bir karar aldı; başka koşullarda olsa, onun gibi kararlı ve ciddi, batıl inançlara ve hurafelere inanmayan birinden hiç mi hiç beklenmeyecek bir karara vardı.

"Aldığı kararın doğruluğundan emin olamadığı için, armağanlardan ayrılmadan önce onların resimlerini yaptırdı."

"Nasıl? Birer tablo mu yaptırdı?"

"En azından onların görüntülerini anımsamak istiyordu. Sana aptalca gelebilir ama aynen öyle."

"Peki, bu üç nesnenin resmini kim yaptı?"

"O dönemde Paris'te yaşayan Felemenk bir ressam vardı. Güzel işler yapıyordu. Belki bilirsin, Felemenkler ölüdoğalarda, çiçek kompozisyonlarında ve benzeri tablolarda başarılıdırlar. Kardinal armağanların güzel birer tablosunu yaptırdı. Ben ne yazık ki bunları görmedim. Ama Tetrâchion dahil, nesnelerin üçünü de görmüştüm." Sözlerini tamamladığında, Kadırga'da ne aradığımızı anlamıştım.

"Hiç anlamıyorum. Cansız nesnelerin resimlerini yaptırmak hiç aklıma gelmezdi, sanki... üstelik nasıl desem..."

"Uğursuzluk getiren mi? Elbette. Ama Kardinal, Piç'ten onun da aynı şeyi yaptırdığını öğrenmişti. Paris'e gelmek üzere yola çıkmadan önce Anvers'ta zevki için bu armağanların birer tablosunu yaptırmıştı ama ressam yerküre yerine –ona da som altın ayak takmak için çalışan ustanın dükkânında– gökkürenin resmini çizmişti."

Bir önceki seferde üç Kardinalin ve onların önümüzdeki günlerde yapılacak olan meclisten önce gizlice toplanmalarının amacını anlamak için geldiğimiz Kadırga'da şimdi de bir başka üçlünün izini sürüyorduk: Capitor'un üç armağanı.

Bu anlatım sırasında Atto'nun sözlerinde ortaya çıkan önemli değişim gözümden kaçmadı. Roma'ya dönüş nedeni olarak önümüzdeki Kardinaller Meclisi'ni göstermiş ve Fransa Kralı için bunun sonuçlarını izlemek istediğini söylemişti. Öte yandan –alışılmadık bir biçimde– şu sırada yaşanmakta olan öteki siyasi gelişmeyi benden saklamıştı. Bu, hanedanı ve siyaseti kapsayan çalkantı, İspanya Tahtına kimin oturacağı ile ilgiliydi. Belli ki Atto bu konuyla da yakından ilgilenmekteydi; Connetablesse ile mektuplaşmalarından bu rahatça anlaşılıyordu. Nihayet şimdi, rahip konuşmalarında bu konudaki sırlarını da açık etmeye başlamıştı. İspanya Tahtı ile Tetràchion'un ilintisinden söz ettiğim anda bana yaralı bir hayvan gibi saldırması ve beni bu gizemli nesnelerin izini sür-

mek için Kadırga'ya getirmesi boşuna değildi. Gene sözü bu nesneye getirerek sordum:

"Bağışlayın Sinyor Atto ama anlayamadığım bir şey var. İspanya Elçisinin oda hizmetçisi Tetràchion'dan İspanya Tahtının vârisi yani bir insanmış gibi söz etmişti. Sizce ise bu bir nesnenin adı."

Beni susturmaya çalışırcasına, "Ben de senin kadar biliyorum," dedi.

Bu yanıt bana yetmemişti ve tam ona karşı çıkmayı düşünüyordum ki bu sefer ben bir gürültüyle yerimden sıçradım. Bu sesi, müziğin hüzünlü yankılarından ayrı ve son derece net olarak duymuştum.

"Siz mi yaptınız?"

"Hayır. Ben olmadığımı biliyorsun."

Artık çevremize bakınmanm ve kimin etrafımızda dolaştığını anlamanın zamanı gelmişti.

Salonun orta penceresinden çok iyi görünüyordu. Aşağıda, bahçedeydiler. O kısaca boylu ve hantal bir delikanlıydı. İyice inceleme fırsatı buldum: Çirkin denemezdi ama gözleri sanki oval yüzde kendilerine hâlâ yer arar gibiydi; hatları yumuk yumuktu, burnu fazla büyük ve şişti. Bedenin ilkgençliğin dağınık güçleriyle savaştığı, içten büyürken dıştaki çocuk kabuğunu çatlatmaya uğraştığı o zor yaşta olduğu belliydi.

Kararsız ve sinirli yürüyüşü üzerinde yapay duran kibarlığa ihanet eder gibiydi; bu arada bütün iyi eğitimli on altı yaşındakiler gibi nihayet kavuşacağı özgürlüğe doğru koşmaya başladığı belliydi.

Bir de o kız vardı. Bulunduğumuz noktadan (biraz fazla solda kalmış olsak da burnumuzu pencereye yapıştırmıştık) onu yandan görebiliyordum. Ama bir önceki günden çok iyi tanıyordum.

Genç kızı önceden kolundan tutmuştu ama ansızın onu bıraktı ve önüne geçti; geri geri yürüyor, kıza hoş görünmek için şirinlikler yapmaya uğraşıyordu. Oyun olsun diye elini kılıcının kabzasına koyuyor, kahramanlık pozları veriyor, sanki düello yapacakmış gibi davranıyordu.

Kız ise gülerek onu seyrediyordu; hafif adımlarla ve balerin gibi adeta parmak uçlarında yürüyordu; delikanlının sözlerinin döküldüğü bir kadeh gibi duran o pembe dantelli şemsiyesini tatlı tatlı çeviriyordu. Az önce verilen ya da bir an önce ilk bulunacak

köşeye gizlenerek alınmak istenen öpücüklerin izini taşıyan dağınık lüleleri vardı.

Konuşmalarından bölük pörçük sözler işitebiliyorduk.

"İsterdim ki.... bilseydin..." Rüzgâr yüzünden hışırdayan yapraklar, delikanlının sözlerinin bu kadarını duymama izin vermişti.

"Majesteleri, siz ne zaman... gerçekleşebilir...." Yanıtın da bu kadarını yakalayabilmiştim."

Atto'ya döndüm.

Pencereden ayrılarak, gerilemişti. Adeta taş bir heykel kesilmişti; gözleri birer cam boncuk olmuş, çene kemiği kasılmış, dudakları kilitlenmişti.

Yeniden iki gence baktığımda en yakın çalılığın arkasında gözden kayboldular.

Birkaç saniye daha onların yok oldukları noktaya bakakaldık.

Tereddütle, "Genç kız, Connetablesse'in gençlik resmine ne kadar benziyordu," diyebildim, "ama delikanlının yüzü de çok tanıdıktı."

Atto susuyordu. *Follia*'nın ezgileri arada sırada kulağımıza çalınıyordu.

Düşüncemi tam olarak açıklamaya cesaret edemediğimden, "Belki de onu gördüğüm bir heykele benzetiyorumdur," diyebildim.

"Aslında dışarıdaki nişlerin birinde; Kadırga'nın ana cephesindeki büstlerden birine benzettim."

"Hangisine yani?"

Önce beni yanıtlamadı. Sonra derin bir soluk aldı ve ben fark etmemiş bile olsam sanki o âna dek omuzlarma binmiş olan yükü boşalttı.

"Bu lanet olası yerde anlayamadığım türden şeyler var. Belki de yerin altından sağlığa yararlı olmayan buharlar süzülüyordur: Bazı yerlerde böyle olduğunu duymuştum."

"Yani bir yanılsamanın kurbanı olduğumuzu mu ima ediyorsunuz?"

"Olabilir. Her neyse, biz buraya belirli bir amaç için geldik ve kimsenin bizi engellemesine izin vermeyeceğiz. *Anlaşıldı mı?*" Bu duvarların arasında bizi dinleyen biri varmışçasına ansızın ses tonunu yükseltmişti.

Sonra ortalığa yeniden sessizlik egemen oldu. Sessizce sevimsiz lanetler mırıldanarak duvara dayandı.

Sakinleşmesini bekledim; sonra sorumu sordum:
"Aynen ona benziyordu, değil mi?"
Beni suskunlukla onaylayarak, "Yukarı çıkalım," dedi.

Herkesin küçüklükten başlayarak dinlemiş olduğu hortlak ve hayalet öykülerine ve bunların bıraktığı etki yüzünden eninde sonunda hayalet gördüğünü sanma olaylarıyla karşılaşmalarına karşın ben şimdiye dek böyle acayip bir olguyla hiç karşılaşmamıştım.

Birinci kata tırmanan sarmal merdivenin basamaklarından çıkarken, bu görüntülerin tuhaflığı üzerine kafa yoruyordum. Önce Maria Mancini ya da genç Connetablesse ya da her kimse, yanında genç bir soylu ile karşımıza çıkmıştı; şimdi de Atto Melani'nin anılarında onun sevgilisi olarak sözünü ettiği soyluyla –her türlü hayalden öte ve gülünç– bir konuşma tutturmuşlardı. Bu çehreyi önce mermerden yontulmuş, sonra portre (Kadırga'da birden fazla tablosu vardı), en son da etten kemikten, canlı olarak görmüştüm; tabii bahçede gördüğümü sandığım bu ürkek genç etten ve kemikten idiyse!

Atto'nun varsayımına yani villanın çevresinde insana dokunan hava esintileri olduğu için yanılsama yarattığına inanmayı çok isterdim. Oysa ayaklarımın altındaki mermerin sağlamlığını hissederken o görüntülerin uçucu ve tehlikeli görüntüleri de gözlerimin önündeydi. Rüyadan kaçabilmeyi yeğlerdim, oysa tam ortada asılı kalmıştım; geçmişin mutlu bir çehreyle donup kaldığı, bir ışık oyununun içindeymişçesine tarihin kopuk ipliklerinin bir an için bulanık görüşüne yansıdığı yanardöner bir bataklığa gömülmüştüm.

Ama henüz yanıtlara ulaşmak için erkendi çünkü biz bu çalkantı içinde başka bir hayaletin izlerini arıyorduk: Mazarin'in korkularının hayaletini.

Birinci kata tırmanan merdiven salonda, giriş kapısının tam karşı yönündeydi ve doğu kanadına yerleştirilmişti. Yukarıya çıktığımızda asıl sürprizle karşı karşıya kaldım.

Yüz otuz karış uzunluğunda yirmi ya da daha çok karış genişliğinde kocaman bir galerideydik. Zemin üç renkli çinilerle kaplanmıştı ve her biri yüzü rölyefli zarlara benziyordu. Alçı kaplı duvarlar altın yaldızlı resimlerle süslenmişti ve öyle bir kemerli

görüntü verilmişti ki, bakanın gözü kendiliğinden tavana kayıyordu. Dev kubbede harika bir şafak freski gördük. Atto da hayranlığını dile getirmeden edemedi.

"Pietro da Cortona'nın *Şafak*'ı..." Atto, yüz yüze geldiğimiz kaygı verici varlıkları ve peşine düştüğümüz araştırmaları bir an için unutmuş, gözlerini tavana dikmişti.

"Bu resmi tanıyor musunuz?"

Heyecanını gizlemeye çalışarak, "Otuz yıl önce bu resim yapıldığında bütün Roma yeni bir başyapıtın doğduğunu biliyordu," dedi.

Şafak'tan sonra tavanın bir sonraki bölümünde *Öğle* ve daha sonra *Gece*'nin resimlerini gördük. Böylece bu üç fresk gün ışığının akışını son derece büyüleyici biçimde izliyor; gündoğumundan, günbatımının gölgesine kadar sürüyordu. Alınlıkların cepheleri ve nişleri ise açık koyu renkler, deniz ve kır manzaraları ile süslenmişti.

Uzunlamasına olan duvarda yer alan pencereler arasındaki boşluklarda soylu ve gösterişli bir silahlık vardı: On iki büyük antik ve modern silahın alçı kabartma üzerine altın varakla bezenmiş madeni rölyefi ve her birinin altında beden ve ruh savunmasının önemini belirten ahlaki deyişler vardı. Savaşla ilgili görkemli sepetler içinde son derece zarif biçimde dizilmiş silahlar vardı: Kılıçlar, toplar, siperlikler ve dizlikler, çapraz askılar, palalar ve ayrıca şişler, zırhlar, topuzlar, havan topları, sapanlar, gürzler, kazmalar, tekerlekler, yaylar, oklar, koçbaşları, sancaklar, tolgalar ve daha pek çok şey.

Melani silahların zenginliğine bakarak, "Bunca çeşidi bir arada görmek Sfasciamonti'nin çok hoşuna giderdi," dedi.

Her nesne Latince bir deyişle süslenmişti.

Atto bir yaym üzerine kazınmış *Abrumpitur si nimis tendas* sözlerini okuyunca gülümsedi ve İtalyancaya çevirdi: "Çok gerersen kopar."

"*Validiori omnia cedunt*: En güçlü olan her şeyi kazanır." Ben de bir topun üzerine yazılanları okuyarak ona adeta karşılık vermiştim.

"İnanılmaz bir şey," dedi, "Kadırga'nın, üzerinde bir deyiş yazılı olmayan tek bir köşesi, penceresi, sütunu yok herhalde."

Rahip kim bilir hangi düşüncelerle dolu olan başını sallaya sallaya, beni beklemeden uzaklaştı. Peşinden gittim.

"Bence en tuhafı, bunca bilgeliğin kazınmış olduğu şu duvarların arasında çalan melodi!" diye söylendi. *"La Folìa, La Follia!"*

Haklıydı. *Follia*'nın ana teması anladığım kadarıyla yaylı bir çalgı ile çalınmaktaydı ve sanki bizim yazıları okumamıza eşlik eder gibi bir tonu vardı.

Bu karşıtlığın ansızın ortaya çıkması, soruların ve düşüncelerin zihnime üşüşmesine neden oldu; ne var ki bu düşüncelere bir anlam vermeyi becerecek güçte değildim.

"Her şeyin bizim hayal gücümüzün ürünü olduğu kanısında değil misiniz artık?" diye sordum.

"Yok canım," dedi beni hemen düzelterek, "büyük bir olasılıkla bu müzik bizim kulaklarımıza yakınlardaki villalardan birinden gelmektedir; birileri *Follia* temaları üzerine doğaçlamalar yapıyor olmalı."

Böyle konuştuktan sonra Melani ileriye doğru yürüdü. Galeri boyunca her iki duvarda yedişer pencere vardı. Ortada olanlardan çıkılan balkonlardan bahçenin iki ayrı yönüne, doğuya ve batıya bakılabiliyordu.

Biz ise galerinin güneye yani sokağa bakan yanına yöneldik. Galeri yarım dairelik bir sahanlıkla sona eriyordu; buranın dış cephesi büyük kemerli pencerelerle süslüydü. Daha ötede sokağa bakan kemerli duvara dayanan çıkıntılı bir platform üzerinde bir çeşme bulunuyordu. İki deniz kızının tuttuğu bir küreden sular dökülüyordu. Göz bu görüntünün tadını çıkarırken, geriye bakıyor ve sahanlıktaki kemerin üzerindeki freskte ona eşlik eden nimetlerle mutluluğun resmini görüyordu. Yalnızlığının ve ıssızlığın farkında değilmiş gibi duran çeşmenin tatlı şırıltısı, bütün birinci kata yayılıyordu. Birinci katın yan cephelerinde, balkonların duvarlarında iki yapay pınar daha vardı (bunlardan birinin sesini giriş avlusunda işitmiştik) ve bunlar sahanlığın altında bulunan büyük çeşme ile birlikte gümüşi fısıltılar yayan büyülü ve zarif bir üçgen oluşturuyorlardı; onların mırıltısı bütün galeriyi dolaşıyordu.

Ansızın, "Bakın!" diye seslendim.

Çeşmelerin olduğu iki sahanlıktan birine çıkan kapının kanatlarında, baştan sona Capitor'un talih üzerine okuduğu sözler yazılıydı.

TALİH

Dostum iyi bak bu şekle
Et in arcano mentis reponatur,
Ut magnus inde fructus extrahatur
Ve doğasını göz önünde bulundur.

İlk dört satırı okuyan rahip heyecanla, "İşte, ilk ipucu" diye bağırıverdi.

"Belki de aramakta olduğumuz Capitor'un armağanları buradan pek fazla uzakta değildir," diye fikir yürüttüm.

Çevremize bakınmayı sürdürdük. Yarım küre halindeki bütün galeri, pencere boşlukları ve kanatları dahil, deyişler ve özlü sözlerle doluydu. Gözlerim rastlantısal olarak bir başkasını yakaladı.

Yüksek sesle okudum: *"Büyüklerin özel nefretlerinden halkların mutsuzlukları doğar."*

Atto bana biraz şaşkınlıkla baktı. Güneş Kralın mutsuz aşkı ile ilgili anlattıklarıyla bana öğretmeye çalıştığı yoksa bu muydu? Onun mutsuzluğu sonunda yok edici bir güce mi dönüşmüştü?

Atto, hayretten kısılan sesiyle ansızın, "Bak!" dedi.

O âna dek fresklere, deyişlere, silahlara ve çeşmelere bakmaktan göremediğimizi görmek için gözlerimizi galerinin tam ters yani kuzey tarafına çevirdik

Orada geçirdiğimiz kısa zamana ve birbiri üzerine gelen sıra dışı deneyimlere karşın nasıl altüst olduğumu hâlâ anımsıyorum.

Galerinin sonu yoktu. Yan duvarlar paralel olarak sonsuzluğa uzanıyordu. Gözbebeklerim adeta bu sonsuz karanlık tarafından yutulmuştu. Dış ışığın gözleri kamaştıran dayanılmaz ışıltısıyla, galeri duvarları, silahlar, kemerlerdeki freskler eridi gitti ve o yüce, görkemli, korku ve heyecan verici görüntü vitraylarla çerçevelenmiş olarak, adeta bir avcının hedefi gibi karşımda belirdi: Vatikan Tepesi.

"Bravo, bravo Benedetti!" dedi Atto.

Olan biteni anlamamız için birkaç dakikanın geçmesi gerekti. Galerinin kuzey ucu kare biçimli bir sahanlığa açılan bir vit-

rayla kaplı duvarla sonuçlanıyordu. Vitrayın çevresindeki duvar aynalarla kaplıydı ve böylece galeri sonsuza dek uzanıyor gibi görünüyordu. Ama bu ancak uzaktan baktığında böyle oluyordu; uzun duvarlar arasında eşit mesafede durmak gerekiyordu. Duvarın ortasında ve bu mimari huninin ön odağında tam olarak Vatikan sarayları bulunuyordu. Manzaranın içindeki San Pietro Bazilikasının kubbesini de görebilmek için vitraya yaklaşmak gerekiyordu.

Kadırga biçimindeki bu yapı pruvasını Papalığın mekânına doğrultmuştu. Bu rastlantının hünerli mi yoksa tehditkâr mı bir işaret olduğunu anlamak oldukça zordu.

"Anlayamıyorum. Sanki bir topun ağzındayız ve buradan Vatikan saraylarına ateş edebiliriz," biçiminde bir yorum yaptım. "Siz Benedetti'yi tanıdınız. Sizce Kadırga'nın bu yönde konuşlandırılmış olması bir rastlantı mı, değil mi?"

"Bence...."

Durdu. Ansızın adım sesleri işitildi. Bahçede birileri yürüyordu. Atto telaşlandığını belli etmek istemedi ama ne söyleyeceğini unutarak, sinirli adımlarla dolaşmaya başladı.

Galerinin yanlarında bulunan dört mekânı keşfettik. Önce küçük bir şapel, sonra bir banyo vardı. Birincisinin girişinin alınlığında *Hic anima,* ikincisininkinde ise *Hic corpus* yazıyordu.

Atto bunları da benim için çevirerek, "–Burası ruh için– ve –Burası beden için–" dedi. "Pek komik!"

Banyo son derece gösterişli biçimde döşenmiş; duvarları inanılmaz kabartmalar ve çinilerle süslenmişti ve tam iki tane lavabosu vardı. Her birine su ikişer musluktan akıyordu ve birinin üzerinde *calida,* ötekinin üzerinde *frigida* yazıyordu.

Atto'nun bu konudaki yorumu, " İster sıcak, ister soğuk su; seçim senin," şeklinde oldu. "İnanılmaz. Krallar bile böyle konforlara sahip değiller."

O anda yeniden dışarıdan gelen ayak sesleri işittik. Adımlar biraz öncekine oranla biraz daha telaşlı gibiydiler.

"Gerçekten şu ikisini görmek için çıkmak istemiyor musunuz? Yani dışarıda kim var acaba?"

"Elbette istiyorum," dedi; "ama önce bu katı bütünüyle görelim. İlginç bir şey bulamazsak yukarıya çıkarız."

Kolayca öngörülebileceği üzere şapel de, duvarlardan pencere kanatlarına kadar onlarca özlü söz ve deyiş ile bezenmişti. Atto, içlerinden birini seçip okudu.

"leiunium arma contra diabolum. Oruç şeytana karşı silahtır. Bunu Kardinal Spada'nın evinde tıkınıp duran Hazretlere anımsatmak gerekir." Geriye kalan iki mekân ise Papalığa ve Fransa'ya adanmışlardı. Odaların birinde bütün Papaların resimleri asılıydı, ötekilerde de Fransa Kralının ve İsveç Kraliçesi Kristina'nın portreleri. İki kapının eşiğinde tabelalar vardı: Papalar için *LITERA*, Krallar için ise *ET ARMA* yazıyordu.

"Ruhu korumak Papalara, ülkeleri korumak Krallara düşüyor," dedi Atto; "Benedetti, kilisenin o dönemdeki gücüne pek hayran değildi!"

Fransa'ya adanmış olan odada duvarlara asılı olan iki duvar halısında kır manzaraları işlenmişti; bunlar Melani'nin dikkatini çekti. Birincisinde önde duran bir çoban kız ile arkada bir başka kızı saçlarmdan sürükleyen bir satir görünüyordu; ama kızın takma saçları yarı keçi yarı insan yaratığın elinde kalıyordu. İkinci halıda ise ok ve yay taşıyan kurt postu giymiş bir delikanlı, sırtından yaralanmış bir perinin üzerine eğilmişti; bütün bunlar çiçek ve madalyon desenleriyle çevrilmişti.

Atto, kendinden hoşnut bir edayla, "Burada Corisca ve Amarilli; şurada da yaralı Dorinda görülüyor: Bunlar *Cavaliere* Guarini'nin yüzyıldan beri bütün Hıristiyan saraylarında büyük başarı kazanan ünlü pastoral trajikomedisi *Pastor Fido*'dan sahnelerdir. Bunlara iyi bak delikanlı ve keyfini çıkar, çünkü bu ikisi Fransa el sanatlarının en şahane iki örneğidir. Saint Germain çevresindeki dokuma atölyelerinden geliyor ve Van der Plancken'in ya da daha tanınan adıyla de la Planche'ın mahir ellerinin harika dokumalarıdır." Her konudaki ayrıntılı bilgisini göstermekten övünç duyan Atto son olarak şunu ekledi: "Elpidio Benedetti otuz yıl kadar önce Fransa'ya geldiğinde, bunları satın almasını ben sağlamıştım."

"Gerçekten çok güzeller," diyerek ben de onayladım.

"Aslında bunlar dört taneydiler ama benim önerim üzerine Benedetti iki tanesini o zaman Roma'da bulunan Maria Mancini'ye armağan olarak Colonna Sarayı'na götürdü. Sadece ben onları *ne kadar çok* beğeneceğini biliyordum. Roma'ya döndüğümde

halıları odasında tam yazı masasının karşısına astığını gördüm. Riskten her zaman hoşlanmıştır: Yıllar boyunca onlar kocasının gözlerinin önünde oldu ama hiçbir şeyin farkına varmadı!" Atto bunu söylerken kıs kıs gülüyordu.

Konuyu anlayamayarak, "Kocası bu halıların asılı olduğunu mu fark etmedi?" diye sordum.

"Hayır, söylemek istediğim...her neyse boş ver," diyen Melani ansızın kaçamak bir havaya büründü.

Atto'nun ne demek istediğini anlamaya çalışarak, "Tahmin ediyorum ki bu *Pastor Fido*, ilişkileri zamanında Kral ile Mancini'nin en sevdikleri yapıttı," dedim.

Sert bir tavırla halılardan uzaklaşarak ve orman manzaralı bir tablo ile ilgileniyormuş gibi yaparak, "Aşağı yukarı öyle," diye homurdandı. "Daha doğrusu o dönemde bu pek çok kişinin hayran olduğu bir yapıttı. Söyledim ya, çok ünlü bir dramdır."

Rahibin bana karşı ketum davrandığını sezdiğimde o da bunu fark etti.

"Maria ve Majesteleri arasında yaşanan aşkın sırlarını açıklamaktan nefret ediyorum," dedi suçortaklığı sesiyle, "özellikle de yalnızken yaşadıklarını."

Kuşkuyla, "Yalnızken mi? Ama siz bunlara tanık olmuşsunuz!" dedim.

"Evet. Yalnızca ben."

Melani'nin şimdi böyle vicdani kuruntular sergilemesi çok tuhafıma gitmişti; Pek Hıristiyan Kralın yaşamının en özel sırlarını benimle paylaştığı pek çok sefer böyle bir pişmanlık gösterdiğini anımsamıyorum. Hatta....

Tam ona yanıt verecektim ki az önceki ayak seslerini yeniden duydum. Çok büyük bir hızla bize yaklaşıyordu. Yukarı çıkıyorlardı. Salonun öteki ucunda yer alan ve az önce bizim tırmanmış olduğumuz sarmal merdivene döndük.

İki çiroz gibi kaskatı kesilmiştik ama ikimiz de korkumuzu itiraf etmekten çekiniyorduk; öylece kalıp yabancı varlığın karşımıza çıkmasını bekledik. Galerinin zeminindeki mermer yüzünden yankılanma öylesine dağılıyordu ki merdivenin nerede olduğunu bilmesek ne tarafa bakacağımızı şaşırabilirdik. Adımlar yaklaştı, çok yaklaştı ve artık seslerin bulunduğumuz galeriden geldiğinden

emin olduk. Sonra kesildi. İkimiz de gözlerimizi galerinin öteki ucuna dikmiştik. Ama kimseler yoktu.

Sonra belirdi. Devasa ama anlaşılamaz bir gölge ikimizin arasına girdi. Bizimle oyun oynanıyordu. Varlık aramızdaydı, tam arkamızdaydı, Vatikan'a bakan sahanlıkta bulunuyordu.

Onun nasıl olup da arkamızda bir yerde ve sessizce beliriverdiğini anlamaya çalıştığım an sol omzumda pençelerini hissettim ve artık korunmasız olduğumu fark ettim.

Korkudan elim ayağım boşalmıştı; başımı çevirdim ve hayaleti gördüm. Zayıflamış, kartal burunlu ve kötü giyimli bir tipti. Gözleri çukura kaçmış, cildi solmuştu. Gerisini anlamak için bakışlarımı aşağıya indirmeme gerek yoktu. Kokudan anlaşılıyordu: Boyundan karnın altına kadar bütün gömleği kan içindeydi.

"Buvat!" diye bağırdı Atto, "Ne işiniz var burada!"

Onu yanıtlamadı.

Bütün perişanlığıyla "Senin... karın...." diyebildi; "Hemen... koş!"

Duvara dayandı. Sonra yere yığıldı ve bayıldı.

9 Temmuz 1700
Üçüncü Akşam

Göğsüm patlayana dek koştum. Öğle saatleri ilerlemiş ve soluk almama destek olan akşam esintisi yavaş yavaş başlamıştı; Kadırga ile Villa Spada arasındaki pek uzun olmayan yolu öyle bir hızla koştum ki, kendi ölüm korkum bile beni böyle süratli kılamazdı. Kaygıyla "Cloridia, Cloridia!" deyip duruyordum; "Ya yavrularım? Neredeler acaba?" Korkunun yerinden oynattığı aklımdan bir yandan da olacakları geçiriyordum: Villanın ana kapısından girip yolu geçecek, köşke gidip içerideki bir iki kestirmeden geçerek üst kata çıkacak ve Forano Prensesi'nin odasına dalacaktım...

Ama daha Villa Spada'nın duvarlarını gördüğümde her şeyin çok zor olacağını anladım.

Villanın önünde karmaşa hüküm sürüyordu. Onur kapılarının açıldığı alanda saatlerdir bekleyen arabalar, aileler, uşaklar, asalaklar varken, şimdi de düğüne davetli olan en önemli konuklardan biri giriş yapmaktaydı: Monako Prensi ve Fransa Pek Hıristiyan Kralı Elçisi Louis Grimaldi.

Villanın girişine doğru bir hamle yaptım ama boşuna oldu. Bu etkili kişileri görmek isteyen bütün komşu köylerin halkı villanın çevresine toplanmıştı. Hepsi düğüne davetli Kardinalleri, Prensleri, Elçileri bir kez olsun dünya gözüyle görmeye çalışıyorlardı. Bu kalabalık muhafızlarla korunan villaya girip çıkanlar yüzünden daha da artmıştı. Parmaklıkların dışındaki kargaşa ve kulakları sağır edici gürültü anlatılır gibi değildi. Atların ayaklarının kaldırdığı toz bulutu yüzünden zaten görüş son derece kısıtlıydı. Kalabalık tem-

belce dalgalanıyor, villaya girmeye ya da manevra yapmaya çalışan arabacıların, uşakların, malzemecilerin hareketlerini kısıtlıyordu.

Deliler gibi, "İzin verin, izin verin! Villa Spada'da çalışıyorum, bırakın geçeyim!" diye bağırıyordum ama gürültüden beni duyan yoktu.

Tam o anda bir araba geri geri gitti, ondan mucizevi şekilde kurtulan iki kadından biri benim üzerime düştü. Yere düştüm ve canımı kurtarmak için tutunduğum birisini yere çekerken, o da bir başkasını devirdi. Böylece yerde kollarımız, bacaklarımız birbirine dolandı; tam kalkarken bu can pazarı yüzünden bir dalaş çıktığını gördüm. İki seyis birbirlerine vurup duruyorlardı. Başka iki arabacı da itişiyorlardı ki bir tanesi bıçak çekti; bir ses bağırarak muhafızlardan yardım istedi. Monako Prensi'nin korteji sanki devasa bir arabaymış gibi sendeleye gıcırdaya durdu.

Ben olan biteni umursamayarak yüreğim ağzımda Cloridiama koştum. Ama arabalar girişte yolumu engelliyordu ve içeriye girmem olanaksızdı. Balıklama kalabalığa daldım, bacaklar, çizmeler ve nallardan oluşan bir ormanda ilerlemeye uğraştım. Önce göğsüme bir dirsek darbesi sonra da bir delikanlıdan tekme yedim. Başımı bir koç gibi yere eğdim ve yolumu açabilmek için ben de önüme gelene vurmaya karar verdim. Delikanlının mavi gözleri bana şaşkınlıkla bakıyordu. Ben atıldım.

Yumuşak bir karna çarpmayı beklerken alnım sarmalayan ama sert bir yüzeye çarptı. Bu devasa ve alt edilemez bir eldi; başımı saçımdan tutup kaldırdı.

"Bütün karabinalar adına! Çocuk senin ne işin var burada? Karının acil olarak sana ihtiyacı var!"

Beni hâlâ saçlarımdan tutmakta olan Sfasciamonti bana şaşkınlıkla ve gülerek bakıyordu.

"Cloridia'ya ne oldu?"

"Ona bir şey olmadı. Ama Forano Prensesi'nin başına hayırlı bir iş geldi. Gel şimdi."

Rahat bir soluk aldım ve onun güçlü omuzlarına tırmanmış olarak kendimi villanın parmaklıklarından içeri attım. Fil üzerinde ilerleyen Hannibal gibi, bu pozisyonda durumu yüksekten görebildim. Kalabalık yeniden uğuldamaya ve dalgalanmaya başlamıştı: Monako Prensi arabasından dışarıdaki insanlara para saçıyor-

du. Son derece teatral bir havayla minik bir kesedeki paracıkları onar onar dışarıdakilerin başına fırlatıyordu. Kendisi için hiç önemi olmayan bu metelikleri kapmak için birbirini paralayan insanların yüzlerini görmek onu eğlendiriyordu.

Villanın eşiğinde bekleşen muhafızları aşarak nihayet içeriye girerken Sfasciamonti, "Monako Prensi büyük bir gösterişçi!" diye fısıldadı. "İnsan kendi sarayının balkonundan para saçar, başkasının villasının önünde değil!"

Omuzlanmış gezerken ve biraz daha rahatlamışken, "Söylesene," dedim, "Cloridia iyi mi? Ya kızlarım?"

"Hepsi çok iyiler. Ama Buvat sana söylemedi mi? Forano Prensesi güzel bir oğlancık doğurdu. Doğum sırasında karının yardıma ihtiyacı oldu. Evden kızların gelmesini beklerken, seni çağırttı. Senin nerede olduğunu kimseler bilmediği için Cloridia Rahip Melani'nin aratılmasını istedi. O da ortadan kaybolduğu için Buvat yardım etmeyi önerdi. Ona önce kanlı çarşafları taşıttılar, bu nedenle gömleği kan içinde kaldı. Sonra da kan tuttuğu için bembeyaz oldu. Bu şekilde de sizi aramaya çıktı. Sahi, nerelerdeydiniz siz ikiniz?"

* * *

Tam o anda ikimizin de kaşları yay gibi kalktı çünkü alana giriş yapan, gelin Maria Pulcheria Rocci'ye ait olan kortejdi. Arkasında tam on bir araba vardı ve maiyetinin geri kalanı Kardinalin, Elçilerin, Prenslerin, Roma Sarayı'nın baş şövalyelerinin yolladığı kişilerden oluşuyordu.

Atlardan oluşan birliğin en önünde altı atın çektiği bir onur arabası vardı; onun arkasında üç atlı süs arabaları geliyordu. Bunların her biri sadık biçimde tanımlanmayı hak edecek kadar gösterişliydiler ama ben kısa boyum yüzünden ayrıntılı biçimde gördüğümü söyleyemem.

Birinci sırada hemen alkışlanan gelin yer alıyordu. Baştan aşağı altın yaldız olan arabanın dışı önde sonbahar ve kış, arkada ilkbahar ve yaz resimleri ile süslenmişti. Tam ortada bütün bu mevsimleri belirleyen güneş, onun altında akmakta olan iki ırmak vardı. Irmaklar bir noktada birleşiyordu ve o nokta değişik melek figürleri ile bezenmişti.

Soylu düğünlerde âdet olduğu üzere arkadan boş ve kara bir araba geliyordu.

Daha sonra gelen arabada gelinin ailesi vardı. Araba baştan aşağı yeşil tül kaplıydı ve içi altın işlemeli yeşil brokarla süslenmişti. Daha sonraki arabanın süsü, ellerinde borazanlarıyla Şöhret simgesi olan kanatlı iki figürle, yanlarında ellerinde soylu mesleklerini yerine getirmelerini sağlayan aletleriyle Resim ve Heykel simgeleriydi.

Ve nihayet, içi krem rengi kaplanmış olan ve peşinde maiyeti bulunmayan üçüncü araba yapmacık bir sadelikle şölenin gerçek kahramanının, yani Devlet Bakanı Kardinal Fabrizio Spada'nın girişini müjdeliyordu.

Arabacıların yiğitliği ve zenginliği Kardinalin cömertliğini gözler önüne seriyordu; yeğeninin gelinine böylesine görkemli bir anı veren de oydu. Ama o akşamki konuklar arasında dilden dile dolaşan ve onun cömertliğinin asıl göstergesi olan çeyizin miktarıydı.

Herkesin birbirini ezerek ilerlediği insan kalabalığı içersinde genç bir uşak kulağıma, "Yirmi altı bin *scudo* diyorlar," diye fısıldadı.

Kenarlara dizilerek alkışlayan insanların arasmdan ilerleyen kortej uzun giriş yolunu kapladı. Güzel Spada Köşkü'nün önündeki alana geldiklerinde sağa kıvrıldı, portakal bahçesinin yanmdan geçti ve erikliğin arkasında gözden kaybolarak şapele yöneldi. Ben de acele ettim. Bir an önce karımı kucaklamak istiyordum. Gözlerimi Forano Prensesi'nin oturduğunu bildiğim birinci katın penceresine kaldırdım ama bir şey göremedim. Soylu hanımın oda kapısma çıkacaktım; kapıyı vurmaya cesaret edemezdim ama belki Cloridia'ya yaklaşmış olurdum. Onun bebekle, loğusayla ve işleriyle çok meşgul olduğunu tahmin ediyordum. Koridora geldiğimde ortalık ıssızdı; herkes gelinin gelişini görmek için inmiş olmalıydı. Derken yarı aralık kapıdan karımın gümüşi sesini işittim.

"Temistokles'in hayırsız oğlu Kleofanes ana sütü almamıştı; Perikles'in Ksantippos; Germanicus'un Caligula, Marcus Aurelius'un Commodus, Spasianus'un Domizianus ve Davud'un Abşalom da bu yüzden yoldan çıktılar. Egistus'un çapkınlığı bilinir: Onu bir keçi beslemişti! Romulus bildiğin gibi kurt sütüyle beslendiği için, Sabin'in koyunlarınnlarından biriymiş gibi kardeşi Romus'un üzerine yürüdü."

Hemen anladım. Cloridiamın geleneksel repertuarını iyi bilirdim. Yolunda giden her doğumdan sonra yeni doğan bebeğin annesinin memesine yapışması için elinden geleni yapardı.

Tatlı ve ikna edici sesiyle, "Kabul edersiniz ki Prenses, evladın duyduğu sevgi, evet anne tarafından dünyaya getirilmiş olmaktan doğar ama aynı zamanda da bunu annesinin sütünü içmeye borçludur," diyordu.

Prenses susuyordu.

"Bunun en bilinen örneği, değerli Romalı Gracchus'tur," diye anlatmayı sürdürdü. "Asya savaşlarından zaferle Roma'ya döndüğünde onu kentin kapılarında bekleyenlerin biri annesi, öteki ise sütannesiydi. Ve kahraman savaş alanlarından iki armağanla dönmüştü: Birisi annesi için gümüş bir yüzük öteki ise sütannesi için altın bir kemerdi. Annesine neden daha değersiz bir armağan verdiğini açıklaması istendiğinde ise şöyle demişti: 'Siz anne, beni dokuz ay karnınızda taşıdınız. Ama doğar doğmaz beni göğsünüzden ve yatağınızdan uzaklaştırdınız. Bu sütanne beni kucakladı, beni okşadı, bana dokuz ay değil tam üç yıl boyunca baktı.'"

Prenses susmayı sürdürüyordu.

"Bir paganın yaptığı bu konuşma bizleri utandırmalıdır," dedi Cloridia, "Bizler Hıristiyan olarak doğduğumuz için imanımız tamdır ve bunun temelinde inanmak ve merhametle davranmak vardır: Dinimiz bize düşmanlarımızı bile sevmeyi öğütlüyorsa, evlatlarımızı sevmeyi katbekat istiyordur."

Prensese ait olduğunu sandığım yorgun ama kararlı bir ses, "Tatlım," dedi "öteki üç kardeşi gibi bu minik yavru için de çok acı çektim; bir de sütümü vererek eziyet çekemem."

"Ah yalvarırım, beni dinleyin," dedi benim uslanmaz karım, "anne göğsünden mahrum etmekle ne büyük bir mutluluğu ondan esirgiyorsunuz; bunu yapacağınızı hiç sanmıyorum. Bebesini emzirmek bir annenin en tatlı meşgalesidir; onun sabırsızlıktan ağlamasını ve memeye saldırışını görmek en güzel seyirdir; memeyi görünce ağzını açışı, burnunu ve yüzünü annesinin göğsüne yumuşu en büyük sevinçtir."

Ne var ki karımın çizdiği bu mutluluk tabloları Prensese hiç dokunaklı gelmiyordu.

Sesinde belirli bir sabırsızlıkla, "Bunca eziyete neden katlanmalıyım ki?" dedi anne; "İlk adımlarını atmaya başladığında bana

atacağı tekmeler için mi; bir gün bile bana minnet duymayıp sadece kibir sergileyeceği için mi?"

Cloridia cesaretle, "İşte günümüzde evlatların ana babalarına sevgi duymayışları buradan kaynaklanıyor," diye karşı çıktı. "Tanrı küçükken sevgiyle beslenen çocukların büyüyünce bu sevgiyi mutlak biçimde geri vermelerini sağlamıştır."

"Kocam uzun zaman önce bir sütanneyle anlaştı. Şimdi onu çağırttı; az sonra burada olacaktır. Artık yeter, yoksa bebeği uyandıracaksın. Beni rahat bırak da dinleneyim," dedi kaba bir sesle.

Kızgın yüzü, sıkılı yumruklarıyla dışarı çıktığında Cloridia beni görmedi bile. Hızla servis merdivenlerinden indi, peşinden koştum. Mutfağa geldiğinde söylenmeye başladı.

"Ah, bu zamane çocuk büyütme tavırları!" diye adeta kükredi.

Herkes merakla, "Ne oldu Cloridia?" diye sordu.

"Ah, hiçbir şey! Bu alışkanlıklar kökü kazınmamacasına yayılıyor," derken hizmetini gördüğü soylu hanımların tavırlarını taklit ediyordu, "aşağı tabakadan olmayan anneler bu bebeleri karnında taşımakla bir yük taşıdığını sanıyorlar ve onlara memelerini vermeye gönül indiremiyorlar!"

Konunun ne olduğunu anlayan hizmetçi kızlar gülüşmeye başladılar. İki yaşında bir kızı olduğunu bildiğim kadınlardan biri gömleğinden memesini çıkardı ve süt fışkırttı; kızını hâlâ memesinde beslediğini ötekilere göstermek istemişti.

"Bu sizce aşağı tabaka işi mi?"

Forano Prensesine öfkesini bastırmak için kollarını iki yana açmış mutfağın içinde söylene söylene dolaşan Cloridia, "Elveda evlatlar, elveda!" diyordu, "anneleriniz sizin için daha fazla üzülemezler; çünkü onlara ağır bir gebelik yaşattınız; doğmak için saatlerce sancılar çektirdiniz. Şimdi Avrupa'nın yeni Prensesi kendine yabancı bir meme ile yeni hayatına başlayacak. Hayal kırıklığına uğrayan tabiat ana verdiği nimetlerin reddedildiğini görecek; bunun nedeni memelerin biçiminin bozulmasıymış, emzirmenin verdiği sıkıntıymış, nasıl anlayacak? Evlatların ana-babalarından kopmasının ilk nedeni budur. Evlat olma duygusunun soyluluğu beşikte bozulmaya başlıyor çünkü meme vermek soyluluğa sığmıyor. Ruhun yaradılışı, beden köydeki bir ineğe benzediği zaman

yumuşama gösterir. Bebe ahırdan gelen sütü içerse başka olur; annesinin memesinden geleni içerse yolunu bulur!"

Karımm bu gösterisini ilk kez izlemiyordum. Bu öykü her zaman yineleniyordu. Cloridia soylu bir kadınm doğumuna ebelik ettiği zaman doğum neşesi daima anneyi meme vermeye ikna etmekle gölgeleniyordu; sütannelerine hele hele keçi ya da inek sütüne başvurmayı hiç anlamıyordu. Ne var ki bütün bunlar boşunaydı: Bu köylü bir kadın için dünyanın en doğal işiyken –ekonomik nedenler olmasa bile– bir Kontes için olasılık dışı bir iş hatta bir hakaret anlamına gelebiliyordu. Her iki bebemize de üç yıl boyunca meme vermiş olan Cloridia ise bu duruma gerçek anlamda üzülüyor ve bir türlü avunmak bilmiyordu.

Sonunda duruma razı olarak derin bir soluk alan karım bana döndü ve güzel bir gülümsemeyle beni kucakladı.

"Nereye yok olmuştun? Prensesin suyu gelir gelmez kızları çağırttım ama acil yardıma ihtiyacım vardı ve Buvat denen o zavallı delikanlı kan görür görmez perişan oldu."

"Biliyorum, bağışla beni ama sana harika bir haberim var." Ona kızların çeyizi için Atto'nun vermeyi vaat ettiği paradan söz etmek istiyordum.

"Boş ver, sonra anlatırsın. Şimdi gidip üzerimizi değiştirelim: Düğünü kaçırmayı göze alamam."

Don Paschatio biz villa çalışanlarının düğünü izlemeleri için izin vermiş ve bizlere özel şenlik giysileri diktirmişti. Bu şekilde düğünün gerçekleştiği ortam, bu kırlarda yaşayan yerli halkın katılımıyla daha pastoral bir hava kazanacaktı.

Ben daha önce gittim. Cloridia kızlarımızı bekledi, onlar da kısa bir süre düğüne katılıp gelini görmek için izin almışlardı.

Şapele vardığımda tören başlamıştı. Don Tibaldutio vaaza başlamak üzereydi. Herkes bu kutsal yerde buluşmuştu. Erkekler damadın, kadınlar ise gelinin arkasında yerlerini almışlardı. Don Tibaldutio konuşmaya başladı:

"Aziz ve değerli konuklarımız, burada bir birlikteliği kutlamak için toplandık. Bu birlik insan hayatının en büyük hazinesidir. Bunu az sonra size kanıtlayacağım. Dünyanın cumhuriyetleri özellikle dört şey üzerinde durur. Bunlardan birincisi dindir. Bunun doğru olduğunu bize gözlerimiz göstermektedir: Dinin olma-

dığı yerde Tanrı korkusu yoktur. Tanrı korkusunun olmadığı yerde ise adalet bulunmaz. Adaletin olmadığı yerde huzur yoktur. Huzurun olmadığı yerde de birlik olmaz. Ve eğer birlik yoksa bütün davranışlarımızın bağlı olduğu Tanrıdan korku da duymayız. Bu nedenle bu ilahî nimet bize bu dünyada varlığımızı, öteki dünyada ise sonsuz rahatlığı verecektir. Önem sırasına göre ikinci sırada bulunan adalettir; adalet ile yolundan çıkanlar cezalandırılır, iyi olanlar ödüllendirilir. Ve adalet yardımıyla huzur ve barış korunur: Bu da cumhuriyetlerin ayakta kalması için en önemli noktadır. Evet, üçüncü konu huzur ve barıştır ve bunlar olmazsa cumhuriyetler yaşayamaz, çünkü huzurun olmadığı yerde birlik yoktur. En sonuncu ve en önemli konu ise işte bu birliktir. O olmadan din zayıf, adalet huzursuz ve barış güçsüz olacaktır. Bu nedenle cumhuriyette birlik olmazsa dine önem verilmez, adalet uykuya dalar ve barış yok olur."

Vaaz bu biçimde sürüp giderken ben gelinle damadı inceledim. Benim bulunduğum yerden ancak gelinliğin ihtişamı ve gelinin güzel saçları görünüyordu. Arada sırada karımın gelip gelmediğini görebilmek için çevreme bakınıyordum. Az sonra yanında kızlarımızla gelen Cloridia düğünün özel renklerinde dikilmiş olan beyaz, kırmızı ve altın renklerindeki köylü giysisi ile çok güzel görünüyordu. Kızlarımın da ondan geri kalır halleri yoktu: Annelerinin diktiği elbiseler onlara çok yakışmıştı. Büyük kız, kol ağızları pembe işlemeli olan altın sarısı bir giysi, küçük ise türkuvaz işlemeleriyle bezeli kırmızımsı bir giysiye bürünmüştü.

Her ikisi de ellerinde beyaz çiçeklerle süslü dallar tutuyorlardı; şölenin sonunda Villa Spada'nın öteki hizmetçileriyle birlikte gelinin arkasından bu dalları sallayacaklardı.

Rahip konuşmasını sürdürerek, "Birliğin olmadığı yerde," dedi, "dünyanın her türlü mahvına neden olan düşmanlıklar doğar ve ben şimdi size kadim öykülerle bunları kanıtlamaya çalışacağım. Var olan ilk düşmanlık göklerde Yüce İlahi Merhamet ile Lüsifer arasında yaşanandır. İkincisi ise Âdem ve yılan arasındadır. Üçüncü düşmanlık Habil ve Kabil; dördüncüsü Yusuf ve kardeşleri, beşincisi Pompeus ve Sezar, altıncısı İskender ve Darius, yedincisi Marcus Antonius ve Sezar Augustus arasında yaşanmıştır. Bu düşmanlıklar çok büyük felaketlere neden olmuştur. Demek ki birlik insan hayatı-

nın en büyük gücü ve hazinesidir ve dünyanın bütün devletlerini ayakta tutan odur. Peki bu birliğe nasıl ulaşılır? Erkek ve kadının tensel olarak birbirlerine bir çekim duymaları gerekir diyen bir filozof hatırlıyoruz. İşte karşılıklı yaşanan bu çekimin sonsuz ve birbirinden güzel sonuçları vardır. Ama bunların ruha yansımaları da olmalıdır ki daha güzel ürünler ortaya çıksın."

Bir ara Cloridia ve arkadaşlarının ellerini ağızlarına siper ederek uzun uzun konuştuklarını fark ettim; gülmelerini zor tutuyorlardı. Gelin bana doğru döndüğünde yüzünü görünce bunun nedenini anlayabildim. Maria Pulcheria Rocci adına rağmen hiç de *pulchra** değildi; hatta oldukça çirkindi.

Rahip sözlerini sürdürerek, "Eski insanlarm düğünlerde beş mum yakmaları boşuna değildi," dedi. "Elbette tek sayı olan üç ruhsal biçimi, iki ise bir çift sayı olarak maddeyi simgeliyordu. Evlilik hem madde hem mana olarak uygun bir birleşme olmalıdır ve evlilikte erkek etkin ve ruhsal varlığı, kadın ise edilgen ve maddi varlığı yansıtmalıdır. Eskiler evlilik kutlamalarında erkeğe ateş, kadına su değdirirlerdi; bunun anlamı ateşin aydınlatması, suyun aydınlığı almasıydı ama ateş doğası gereği temizler, su ise parlatır. İşte bu gelenekten anlamamız gereken evliliğin saf, arı, temiz ve benzerleri arasında olması gerekliliğidir."

Zeytuni ve çiçek bozuğu teni, yokmuş denecek kadar ince dudakları, şiş ve solgun yanakları, basık alnı, küçük ve sönük gözleri Maria Pulcheria Rocci'yi hem profil hem renk olarak bir dilbalığına benzetiyordu.

Don Tibaldutio'nun karşılıklı tensel çekim konusundaki konuşması burada pek uygun kaçmamış diye düşünerek içten içe güldüm; ama vicdanımın sesi benim de bu boyla Adonis olmadığımı hatırlatınca sustum.

Bakışlarım Cloridia'ya kaydı. Onun hoş görüntüsüne istekle baktım: Menekşe yüzlü karım hem kutsal, hem tatlı bir anne ve eşti. Gene de eş olarak beni seçmişti. Kendi isteğiyle. Oysa damat Clemente Spada için aynı şey söylenemezdi; pek de çekici olmayan Rocci ile evlenme kararı almasında var olan nedenler Cloridia ile beni ilk kez birbirimize çeken nedenlerden çok daha başka olmalıydı.

* Güzel.

"Evliliğe aşkla varılmalı," diyen don Tibaldutio şöhretli konukların esnemeye başladıklarını fark ederek sözü kısa kesmeye karar vermiş olmalıydı, "ve Kutsal Katolik Hıristiyan Kilise Ana'nın evlilik için emrettiği yasalara da karşı gelinmemelidir. Bu dinsel bir kural olarak görülerek asla çiğnenmemeli ve daima baş tacı edilmelidir; evliliğin amacı evlat sahibi olmak ve aşırılık günahından korunmaktır. Evliliği başka bir gözle görenler Hıristiyanlar arasında sayılmamalıdır."

Bu uzun vaazın sonunda evlilik ayini başladı.

Don Tibaldutio törensel bir edayla ritüel sözleri okuyarak, "Parmak yüzüğe, mücevher göğse, taç başa," derken bazı nedimeler bu üç nesneyi kutsanmaları için sunak masasına koydular. "Yüzük bu eylemin saflığına işarettir: Elin uzatılması eşe olan sadakati simgeler. Mücevher kalbin içtenliğini gösterir. Taç ise zihnin duruluğunu, düşüncenin temizliğini gösterir."

Don Tibaldutio yeni çifti kutsarken onu gördüm: İki başlı kartal armalarının gösterişi ve şaşaası içinde Habsburg Hanedanı'na derin bağlılığını göstermek için son derece İspanyol tarzı giyinmiş olan Papalık Sarayının İmparatorluk Elçisi Kont von Lamberg töreni son derece ciddi, adeta bir sfenks yüzü ile izlemekteydi. Gözlerimle Atto'yu aradım ve hemen buldum; alnı ter içindeydi, yüzüne fazlasıyla pudra sürmüştü, yanaklarını alev kırmızısı boyamıştı ve baştan aşağı abartılı bir biçimde –en sevdiği renkler olan– sarı ve kırmızı püsküllü bir giysi giymişti. Melani gözlerini bir an bile Lamberg'den ayırmıyordu. Kurşun rengi giysisi gümüşi işlemelerle süslü olan Elçi ise kendisinin bu kadar yakından izlendiğinin farkında değil gibiydi ve kaygısızca töreni izliyordu. İspanya Sarayında yaşanan gizemli ölümler, onun partisi üzerine düşen zehir gölgeleri, Maria Mancini'nin Atto'nun hayatından endişe edişi geldi aklıma. Rahip onunla yüz yüze görüşmek istediğini yazmıştı. Acaba Lamberg ona randevu vermiş miydi?

* * *

Nikâh töreninin sonunda öteki hizmetlilerle bir araya geldiğimizde karının Tanrıça Diana'nın perileri gibi eteğinde zıplayan

kızlarımızla bana doğru geldiğini gördüm. Ellerindeki çiçekli dallarla gelini yeni hayatına uğurlayan kalabalığa katılmışlardı ve üstlendikleri bu onurlu görevin heyecanını daha üstlerinden atamamışlardı. Davetliler don Tibaldutio'nun dinsel töreni için iyi bir bitiş oluşturan Üstat Corelli'nin yavaş ve tatlı ezgileri arasında yürüyorlardı.

Forano Prensesinin bebeğine bir göz atmaya gitmesi gereken Cloridia kızların karnını köşkün mutfağında doyurma ve sonra eve götürüp yatırma görevini bana verdi. Melani'nin yazılı olarak verdiği vaatleri göstermek için birkaç dakikasını çaldım. Gözlerini ovuşturdu.

"Burada, kâğıtta yazılı görmesem, hayatta inanmazdım," dedi; sevinçten havalara zıplıyor, beni öpüp kucaklıyordu.

Ama zamanı azdı. Mutlulukla koşmaya başlamadan önce Cloridia bana düğün sırasında öteki hizmetçi kızların ağzından aldığı bir bilgiyi aktarıverdi.

"İlgini çekiyorsa, bu akşam yemeğe Kardinal Albani de gelecek," diyerek göz kırptı ve koşup gitti.

Albani. Atto ile boşu boşuna Kadırga'ya gidip onu aramıştık. Şimdi buraya geliyordu.

* * *

"Kardinal Buonvisi'nin sağlığının pek yerinde olmadığı söyleniyor." Misket şarabını yudumlayarak bunu söyleyen yaşlı Kardinal Colloredo idi; o bütün Kardinallerin günah çıkardıkları üst düzeyde bir kişi olduğu için her şeyden haberdar olurdu.

Akşamın gölgeleri inmiş ve düğün şöleni doruk noktasına varmışken don Paschatio tarafından çağrılmış ve kendini iyi hissetmeyen uşaklardan birinin yerine meşale taşıma görevini üstlenmek zorunda kalmıştım. Yeniçeri giysilerimi kuşanmış, eline meşaleyi almış sofranın yanına gitmiştim. Yeni evli çift, onların aileleri ve şölenin ev sahibi Kardinal Spada ayrı bir sofrada oturuyorlardı. Ev sahibinin böyle temkinli bir oturma biçimi seçmesi geleneksel olmasının yanı sıra başka iki nedene dayanıyordu: Hem gelinin ailesine saygı göstermek hem de sonra tadı kaçabilecek siyasi konuşmalardan uzak kalmaktı; on sekiz Kardinalin davetli olduğu

bir yerde bu konuşmaların yapılmaması olanaksızdı ama Papalığın Devlet Bakanının bunlara karışması hoş olmazdı.

Bütün çevre, servis masaları üç ve dört kollu şamdanlarla aydınlatılmıştı; gümüş içki kupaları, kupa altlıkları, kristal karafalar, kâseler, sürahiler, fincanlar, fincan zarfları, tuzluklar, ızgara minakoplarla, iri kefallerle, soğutulmuş erik ve çilekler dolu tepsiler bu mumların ışıklarını çevreye yansıtıyordu. Masaların birinin üzeri tamamen balık, öteki kanatlı av hayvanları, öteki taze sebze yemekleri ve bir başkası da tatlı ve meyve çeşitleriyle donatılmıştı ki bunları seyretmesi bile bir zevkti; zaten bunlar yalnızca seyir için dizilmişti çünkü yenmek üzere sofralara servis edilen yiyecekler bunlardan katbekat zengin, leziz ve gösterişliydi.

Buonvisi'nin sağlığına ilişkin kötü haber üzerine herkes üzüntüyle başını salladı.

"Evet, doğru, pek iyi değil; geçen hafta kendisi yazdı bana," diyerek Rahip Melani araya girdi. Böylelikle Buonvisi'nin kendisiyle özel meselelerini paylaşacak kadar sıkı fıkı olduğunu da açıklamış oluyordu.

"Ben yakın zamanda iyileşeceğine inanıyorum... çünkü onun sağlığı benim için çok önemli..." dedi Colloredo; aradaki duraksaması sırasında herkes onun yakındaki meclis için iyileşmesini dilediğini düşünmüştü.

Colloredo, Buonvisi'nin birkaç hafta sonra tam 25 Ağustos'ta öleceğini bilemezdi; kendi de bu olaydan sonra sadece iki yıl yaşayabilecekti. Gene de ciddi bir edayla şunları ekledi:

"13 Haziran'da Kardinal Maidalchini öldü. 3 Mart'ta da Casanate."

Soğuk bir rüzgâr orada bulunan ve pek ileri yaşlarda olan Kardinallerin sırtında şöyle bir dolaşıverdi.

Bu arada dördüncü servisin ikinci bölümü sunulmaktaydı. Önce damağı dinlendirmek ve yeni lezzetlere hazırlamak için limon soslu, böğürtlenli sorbe ikram edilmişti. Ardından içleri şuruplu vişne doldurulmuş ve kızartılarak limon dilimleri ile süslenmiş ve yanında yumurtalı ve tereyağlı kurabiyelerle yenilen alabalık; içi mersinbalığı ve kaz ciğeri doldurulmuş pate; delikli bir kapakla örtülü tepsiyle, üzerlerine toz şeker serpilmiş olarak kuşkonmaz, kapari, kara erik, ekşi üzüm, lop yumurta sarıları, limon

suyu, un ve tereyağı getirildi; ardından kaplumbağa çorbası vardı. Kaplumbağaların başı kesildikten sonra (böylece daha az baharat gerekiyordu) ızgarada pişirilmişlerdi. Bu da yanında kavrulmuş badem, kaz ciğeri, kokulu otlar, misket şarabı, hindistancevizi tozu, erişte ile şeker tabakasıyla ve içi doldurulmuş yarım yumurtayla servis ediliyordu.

Bir önceki akşam papağan Sezar Augustus'un "mankafa" diye seslendiği Kardinal Moriggia, "Hazretleri böyle neşeli bir düğün sofrasında bu gibi hüzünlü düşünceleri aklma getirmemelidir," dedi, "zaten bu kişilerin erdemlerini anmak yeterlidir; ölüm tarihlerini ezbere bilmek önemli değildir."

"Bunu söylemeyecektim..." diye yanıtladı Colloredo, "ama ayın 19'u sorunu ortaya çıkalı beri..."

Bundan sonra kimse ağzını açmaya cesaret edemedi; herkes neden söz edildiğini biliyordu. Ben de bunu Atto'nun kâğıtlarını karıştırırken öğrenmiştim. Bir yıl önce erguvan rengi pelerin giymeyi hak etmiş en yüksek üç Kardinal birer ay arayla ölmüşlerdi: Aquileia Patriği Giovanni Delfino 19 Temmuz'da; Aguirre Kardinali 19 Ağustos'ta; İspanya Büyük Engizitörü Kardinal Ferdinandez de Cordoba ise 19 Eylül'de can vermişlerdi. Elbette 19 Eylül'e kadar Avrupa'nın bütün Kardinalleri bu işin sürmesinden ve sıranın kendilerine gelmesinden korkarak bekleşmişlerdi. Neyse ki böyle bir şey olmamış ondan sonraki ilk ölüm bu şanssız zinciri kırarak 11 Şubat'ta gözlerini hayata kapatan Kardinal Pallavicino olmuştu. Kutsal Kolej derin bir soluk almıştı.

"Sevgili Delfino, hem insan hem Kardinal olarak tanıdığım en yüce insanlardan biriydi ve bence harika bir Papa olurdu." Bu sözleri söyleyen Atto herkesin aklında olan adı anmış ve yüksek düzeyli Kardinallerle yakınlığını vurgulamıştı. "Ne yazık ki başkalarının gayretkeşliği olayların yönünü çevirdi."

Ortamın havası ağırlaştı.

Sonra bu havayı umursamayarak sözlerini şöyle sürdürdü: "Fazla gay-ret-li insanlar var ve bunlar tanımadıklarına bile öğütler vermekten, saygın insanlara çamur atmaktan kaçınmıyorlar."

Hava kurşun gibi ağırlaşmıştı. Atto'nun üzerine basarak değindiği gayretli deyimi "Gayretli Kardinaller" adındaki bir partiye işaret ediyordu; onlara bu adm verilmesinin nedeni Kutsal Ko-

lej'in bağımsızlığını, yabancı güçlerin etkisinden kurtulmasını istemeleriydi. Hem Colloredo hem Negroni bu gruba dahildiler.

Rahip Melani'nin haber derlemelerinden öğrendiğime göre dokuz yıl önce yapılan, bir önceki Kardinaller Meclisi'nde Atto'nun dostu ve bütün Krallıkların gözde adayı olan Kardinal Delfino, Papa seçilmek üzereydi. Ama yabancı güçlerin kendi hesaplarına bir Papa seçmelerine göz yummayan Gayretliler o zaman onu batırmak için ellerinden geleni yaptılar. Atto'nun anımsattığı gibi, Colloredo, Güneş Kral'ın günah çıkardığı (Kardinalin daha önce hiç ilinti kurmamış olduğu) Rahip La Chaise'e bir mektup yazmış ve Gayretliler'e dahil olan Kardinal Barbarigo'nun adaylığını desteklemesini istemişti.

Negroni sonra da Delfino'nun gençliğinde ateşli silahla bir adam öldürdüğü söylentisini yaymıştı: Gerçekte böyle bir şey olmuştu ama evine giren ve hançerini bedenine dayayan bir hırsızdan kurtulmak için yapmıştı bunu.

Sonunda kötülük yenmiş ve Delfino'nun yerine Kardinal Pignatelli seçilmişti; yani şu anda ölüm döşeğinde olan Papa.

"Şu andaki Papamız XII. Innocentius kutsal, iyi ve bilge bir Papadır; bunu kabul etmeliyiz," diyen Kardinal Negroni bütün olanların sahne arkasını bilenlere yaptıklarının gene de iyi bir sonuç verdiğini hatırlatmak istemişti. Atto sustu.

"Kaldı ki *Romanum decet Pontificem* de bunu kanıtlıyor." Negroni, XII. Innocentius'un Papa seçildikten hemen sonra yayınladığı ve Papaların akrabalarının kiliseye dayanarak zenginleşmelerini yasaklayan yasadan söz ediyordu. "Kaç kişi aynı cesareti gösterirdi, bilmem!"

Bu da Delfino'ya göndermelerden biriydi: Onun seçilmesini engellemek için çalışan Gayretliler, bu Kardinalin pek çok yeğeni olduğunu ve Vatikan'ın kasalarıyla onların tümünü zengin edeceği iddiasını savurup durmuşlardı.

Düğün sofrasına sessizlik inmişti. Sadece karışık sosla, soğuk erikle, limon dilimleri ve tarçın çubuklarıyla sunulan ızgara tekir balığından İngiliz usulü yapılan pateyi çiğnemekte olan çene kemiklerinin sesi işitiliyordu. Papalıkla ilgili tartışmalar düğünü unutturmuştu.

Son derece zarif biçimde geçiştirilse de bu tartışmanın yarattı-

ğı gerilim sanki biz meşale taşıyıcılarına kadar yayılmıştı; daha beter terlemeye başlamıştım. Kimse, Atto ve Negroni arasındaki bu zehirli söz düellosunu kesmeye yanaşmıyordu.

Atto gülümseyerek, "Ah, bu söylediklerinizi bir önceki Papaya haksızlık oluyor," dedi. "Prens Odescalchi bu akşam burada olabilseydi, sözlerinizi nasıl yorumlardı bilemem. Papa XI. Innocentius'un yeğeni olan Odescalchi bu Papadan ve VIII. Alexander'dan önce yöneticilik yaptı ama amcası akrabalarını kayırmakla suçlanmamak istediği için hiçbir zaman Kardinalliğe heves etmedi."

"Ne olmuş yani?" diye sordu Negroni.

"Nasıl anlatsam Ekselansları... Ortalıkta o kadar çok söylenti dolaşıyor ki...Yanlış anlamaym, bunların hepsi kötü niyetli söylentiler. Dediklerine göre Prens Odescalchi, İmparator'dan ödünç para almış, hiçbir şey olmamış gibi yüksek miktarda parayı kumarda kaybetmiş ve sanki en iyi parayı verene satılabilecek bir unvanmış gibi Kral seçilebilmek için Polonya'ya sekiz milyon florin, büyük arazilerini alabilmek için Orsini'lere 440 bin *scudo* vaat etmiş... O da akraba kayırıcılığı ile mücadele eden bir Papanın yeğeniydi..."

"Yineliyorum: Ne olmuş?"

"Bütün bunlar, en azından halkın gözünde şunu kanıtlıyor: Tam akraba kayırıcılığı bitti dendiği zaman Papaların yeğenleri için gerçek talih dönemi başladı."

Bu sözleri onaylamayan bir uğultu yayıldı; Atto hastalığı (belki de hastalık hastasıydı) yüzünden evine kapanmak zorunda kalan Prens Odescalchi için küçük düşürücü sözler ediyordu ve bu sözlerin ona hemen iletileceğinden emin olmalıydı. Üstelik henüz yaşamakta olan ve akraba kayırıcılığını resmen yasaklayan Papaya saygısızlık ediyordu. Aslında bu yasa kimsenin hoşuna gitmemişti (çünkü herkes günün birinde bu dünyanın adaletsizliğini sömürmeye bakıyordu) ama herkes işine öyle geldiği için körlemesine onaylamış gibi davranıyordu.

Atto sözlerini sürdürerek, "Papa Cenaplarını suçlamak istemem; Tanrı beni bundan korusun!" dedi. "Sadece bu akşam yanlarında oturma onurunu kazanmış olduğum bu yüce zekâları biraz oyalamak için böyle konuşuyorum. Gene de VIII. Clemens'in yeğeni olan Kardinal Aldobrandini ya da VIII. Urbanus'un yeğeni olan Kardinal Francesco Barberini ve adını anabileceğim başka örnekler uzak topraklara giderek savaşmak adına bile olsa Kilisenin

çıkarını korumak için Roma'nın nimetlerinden uzak kalmaktan hiç tereddüt etmediler. Gene de kendi kendime soruyorum: Aynı şeyi söyleyebilir miyiz..."

"Artık yeter Rahip Melani; bu kadarı fazla oldu.."

Bunu söyleyen Kardinal Albani idi. Sofrada bulunanları şaşırtan sadece Atto'nun lafını ağzına tıkan sesin kararlılığı değildi. Atto'nun haber bültenlerinden okuduğuma göre Albani, az önce Negroni'nin sözünü ettiği akraba kayırıcılığını önleyen *Romanum decet pontificem* yasasını bizzat yazan kişi olmakla kalmıyor, ev sahibi Kardinal Spada ile birlikte Vatikan ve Fransa arasındaki en yüksek düzey ilişkiyi kuran iki kişiden biri oluyordu. Üstelik bütün Kutsal Kolej'in en etkin adlarından biri olarak kabul ediliyordu. En iyi öğrenciler arasında parlak bir başarı göstererek Roma Cizvit Koleji'nde eğitim görmüştü ve orada ünlü Helen ve Yahudi uzmanı Pietro Poussines onun Latince ve Yunanca konusundaki üstün yeteneğini keşfetmişti. Henüz toy bir öğrenciyken herkesi bu üstün başarısıyla şaşırtarak Kudüs Patriği San Sofronios'un bir söylevinin Latince çevirisini yapmıştı. Aynı dönemde bir manastırda, uzun zamandır kayıp olmasından üzüntü duyulan, Basileios Porphyrogenetos'un Bizans-Grek kiliseleri azizler tarihinin ikinci bölümünü bulmuştu. Böylesine kültürel bir atılım içersinde diyakoz Prokopius'un *İncil* yazarı San Marco'ya övgüsünü tercüme etmişti ve bu sonra *Acta Sanctorum** dahilinde *Bollandisti Pederleri* tarafından kullanılacaktı. Sözün özü çok genç yaşından beri Albani olağanüstü zeki ve bilgili bir kişi olduğunu kanıtlamıştı ve bunlar geleceğin şanlı hedeflerinin belirtileriydi.

Urbino'da aldığı hukuk diplomasından sonra Rieti ve Viterbo'da valilik yaptı, sonra son iki Papanın emrinde Vatikan resmî yazışmalarından sorumlu kişi olarak görev aldı. İşte bu son derece hassas iş ancak en keskin zekâlara yükleniyordu. Ona emanet edilen ve en büyük önemi taşıyan yükümlülüklerden biri Fransa ile ilişkilerin iyi tutulması sorumluluğuydu. Bu nedenle de ona hemen Fransızperverlik damgası yapıştırıldı. Bu belki de yersiz bir yakıştırma sayılmazdı: Bir yıl önce 1699'da Fransız rahip Fénelon'un dinsel sapkınlık kuşkusuyla pek çok hüküm fermanı yayın-

* Azizlerin Hadiseleri.

landı. Albani buna *Cum Alias* belgesini yürürlüğe koyarak yanıt verdi; bununla Fénelon'un bir kitabındaki yirmi üç açıklama hüküm giydi ama "sapkınlık" sıfatı hiç kullanılmadı. Bununla da yetinilmedi: Hemen Fénelon'a bir mektup yazarak ona daha ılımlı bir bağımlılık sergilemesi konusunda öğütler vererek uyardı; bu mektup da Papanın yazılı bir övgüsünü kazandı.

Papa seçilebilmek için çok genç olmasına karşın (anlattığım olaylar sırasında henüz elli bir yaşındaydı) Kardinal Albani aynı zamanda son üç Papanın sözüne güvendiği en yakın çalışma arkadaşlarından biriydi, Fransa ile iyi bir arabulucuydu ve doktrin ve politika konularında alınması gereken pek çok önlem onun imzasını taşıyordu. Ona ilişkin şöyle bir ayrıntı vardı: Kardinal olmasına karşın din adamı değildi. Hiyerarşide Yüksek Dereceyi almamıştı; ama bu noksanlık erguvan rengi pelerinliler arasında ender bir durum değildi ve bu durumu Kardinaller Meclisi'nden hemen önce telafi ederlerdi ki (hiç belli olmazdı!) Kutsal Taht'a seçilebilsinler. Anlaşılacağı üzere Atto dişli birini öfkelendirmişti; üstelik bu kişi ev sahibi Kardinal Spada'nın çok yakın ilişkiler içinde olduğu bir kişiydi.

Melani bunun üzerine kibarca, "Hazretleri, söyleyeceğiniz her sözün önünde eğilmeye hazırım," dedi.

Bunu da rahatsız bir yüz ifadesiyle karşılayan Albani, "Rica ederim, eğilmenize gerek yoktur," dedi, "yalnızca ne söylediğinizi biliyor musunuz diye merak ediyorum."

"Hazretleri, gerçekten artık bir şey söylemeyecektim."

"Adlar ve olaylar telaffuz ettiniz. Size şöyle demek isterim: Burada bir Devlet Bakanının evinde konuk olduğunuzu hiç düşündünüz mü?"

"Gerçekte bundan büyük bir onur duymaktayım."

"İyi. Hiç düşündünüz mü ki XI. Innocentius'tan önce Papalar, bir Devlet Bakanı atamazlar, görevi aynı sorumluğu üstlenen Yeğen Kardinale verirlerdi. Bu kişi ise sadece Papanın akrabası olduğu için yalnızca onun sözüyle seçilirdi."

"Aslında bunu sonradan yapanlar da oldu; örneğin VIII. Alexander."

"Evet, öyle; benim tek söylemek istediğim," Albani yaptığı hatanın farkında olarak dişlerini sıkmaya başlamıştı, "çok genç yaşımdayken Papa XI. Innocentius'un iki seçiminde görev aldığım için çok iyi bildiğime göre bu reform kendisiyle başladı ve bugün,

bu Papanın emrinde de bir Yeğen Kardinal görev almadığı gibi onun hiçbir yeğeninin de Kardinallik almadığından eminiz."

Moriggia, Durazzo, Negroni ve ötekiler gülüştüler; bu davranışlarında Albani'ye destek vermek ve Atto'yu köşeye sıkıştırmak seziliyordu. Gerçekten de Papa XII. Innocentius Cenapları, yani şimdiki Papa hiçbir yeğenine Kardinallik unvanı vermemişti.

Ağzına Savoie bisküvisi tozu ve şekerleme ile süslenmiş bir üzümlü turta dilimi atan Atto, "Bu kaderin bir işi olmalı; alınyazısı!" dedi.

Bir an sessizlik oldu. Sonra içini boşaltmak isteyen Albani şöyle dedi: "Neye katlanamıyorum biliyor musunuz Rahip Atto? Fransız partizanlığı yüzünden sizin gibi bir kişinin bütün bu Hazretlerden, Prenslerden ve soylu insanlardan çok daha soylu olan sofranın ve akşamın keyfini kaçırmasına! Kutsal Kilisemizi görmemek ve anlamamakla suçlamak Fransa Kralının her şeyi görüp her şeyi anladığını ileri sürmek kadar saçma bir şey."

Belki Albani de bir Fransızperverdi, diye düşündüm ama Kardinalin sözü Atto'nun ağzına tıkayışı bu teşhisi doğrular nitelikte değildi doğrusu.

Atto bütün söylenenleri sakince, duruşunu bozmadan, tabağındaki turtayı çatalıyla ezerek dinledi. Bense gözlerimin faltaşı gibi açılmasına engel olmak için mücadele ediyor; meşale taşıyan bir kişinin elinden geldiğince dik ve hareketsiz duruşunu korumaya uğraşıyordum. Yemek servisini yapan kişi afallamış kalmıştı. Sofraya dizdiği bunca iştah açıcı yiyecek karşısında Hazretlerin ruhlarını ve bedenlerini tıkınmaya adayacaklarına kavgaya tutuşacaklarını hiç düşünmemiş gibiydi. Tenteleri taşıyan sütunlardan birinin arkasına gizlenmiş olan don Paschatio gerçekten dehşete kapılmıştı. Hayatında ilk kez bunca Kardinali bir sofraya toplamıştı ama Albani'nin beklenmedik öfkesiyle konukların ağzının tadı kaçmış gibiydi. Erguvan giysili bir kişinin böylesine beklenmedik bir çıkış göstermesi, az sonra sandalyesini yere fırlatıp Villa Spada'ya ve konuklarına lanetler okuyarak gideceğinden korkulmasına neden olmuştu.

Kont Vidaschi onu yatıştırmaya çalışarak, "Sakin olun, Ekselansları," dedi.

Prens Borghese'nin de, "Gerçekten bu Fransızlar..." diye söylendiğini işittim.

Baron Scarlatti de söze karışarak "Eh, Paris'tekiler Papalık yapmaya fazla alışmışlar!" dedi.

Atto oldukça gözü pek bir çıkış yapmıştı. "Alınyazısı" deyimiyle dört yıl önce yayınlanmış olan bir risaleye gönderme yapmıştı. Yazarı rahmetli Kardinal Sfondrati olan *Nodus praedestinationis*'in giriş yazısı Albani tarafından kaleme alınmıştı. Gerçekte son derece bilgili bir kişi olan Albani bütün ilmî konularda aynı derinliğe sahip olmadığından bu risalenin çok yakından ve her zaman ortodoksça olmasa da bazı hassas teolojik konulara değindiğini bilmiyordu. Augustinusçu ve Jansenist tarikatlar bu yazının kutsal makamca hemen hüküm giymesi gerektiğini ileri sürdüler. Sonra geri adım atılmıştı ama hem XII. Innocentius hem de Albani utanmışlardı. Gene de Kardinal Albani'nin parlak meslek yaşantısının tek lekesi bu olaydı.

Atto'nun zehirli okuyla başlayan o akşamki acayip davranışı benim çok dikkatimi çekmişti. Bir önceki yemekte neredeyse hep suskun kalmıştı. Nasıl oluyordu da şimdi sadece konuşmaya değil bir de üstelik konukları iğnelemeye cesaret etmişti? Ev sahibinin bunca yakın bir iş arkadaşına böylesine pervasızca davranmaya neden gerek görmüştü? Üstelik bu sözlerle Atto, Fransız kökenine ihanet etmiş olmuyor muydu? Herkes onun Pek Hıristiyan Kralın hizmetinde çalışan bir hafiye olduğunu biliyordu, tamam ama bunu açıkça ortaya dökmek (ve bunu Albani'nin ağzından duyurmak) pek de beklenmedik bir davranıştı diye düşündüm. Bu attığı adımdan sonra hiç kimse göze batmadan ona yaklaşamazdı; Melani ile alışveriş yapmak Fransa Kralının iştahına yem olmak için atılmış bir adım sayılırdı.

Albani sonunda sessizliğe bürünmüştü. Atto ise yarattığı etkiden hoşnut kalmayarak yeniden söze başladı.

"Ekselansları benim yanlışlarımı bağışlayacak kadar yüce gönüllüdür ve bu iyi niyete dayanarak şunu söylemek isterim ki, yanlış anımsamıyorsam Papa VIII. Alexander, daha önce de söylemeye çalıştığım üzere, iki yeğenini Devlet Bakanlığı görevine getirmişti: Kardinal Rubini'yi usulen, Kardinal Ottoboni'yi gerçekten. Gene de o şu ünlü sözleri söylemişti: Dikkat, saat gece 11'i vuruyor! Gidişatın değişmesi gerektiğini belirtmek için böyle demişti. Ve o, şimdikinden bir önceki Papamızdı. Gördüğünüz gibi...."

Ailesinde pek çok akraba kayırıcılığı örneği olan ama bunun

yanı sıra neşeli ve keyifli yapısıyla herkesin pek sevdiği don Giovanni Battista Pamphili, "Yeter artık Rahip Melani, Ekselanslarını gerçekten kızdırmak için uğraşıyorsunuz," diyerek araya girdi ve tatlılıkla konunun yönünü değiştirmeyi başardı. "Unutmayalım ki Jübile dönemindeyiz ve günahlarımızın farkında olmalıyız: Ama başkalarının değil, kendi günahlarımızın elbette!"

Sofradakilerin gülüşleri bazı Gayretli Kardinallerin yüzlerinde beliren o gergin çizgileri yumuşattı ve Atto'nun yersiz konuşmalarını unutturdu.

"Monako Prensi, Pek Hıristiyan Fransa Kralının yeni Elçisi pek gösterişli, varlıklı ve soylu maiyetiyle birlikte Papa Cenaplarını esenlikler dilemek üzere Quirinale Sarayı'na pek zarif bir ziyarette bulundu." Pamphili'nin konuyu değiştirme girişimini destekleyerek bu sözleri söyleyen ise Monsenyör d'Aste idi.

Masanın altından birileri onu Fransa konusunu gündeme getirmemesi için küçük darbelerle uyarınca bu kişi de yüzünde hafif bir acı belirtisiyle yanındakilerden yanıt beklemeden hemen sustu.

Prens Borghese, Baron Scarlatti'nin kulağına eğilerek alçak bir sesle, "Monsenyör Straccetto hiçbir zaman *ne* ve *ne zaman* kavramlarını öğrenemedi," dedi.

Heyecanlı ve ter içindeki sofra görevlisi de oluşan gergin ortamı yumuşatmak için hemen yeni şarapların sunulmasını emretti.

Durazzo, "Domenikenlerin Saygıdeğer Pederi, salı günü Fransiskenlerin Genel Peder'ini ziyaret etmek için törenlerine gitmiş," dedi.

"Evet, duydum," dedi Negroni, "sırtında bir Haç ile *Ara Coeli*'nin* bütün o basamaklarını tırmanmış; kim bilir ne zahmet çekmiştir. Şunu da söyleyeyim, Papa Cenaplarının Özel Hizmetlisi, Pek Hazretli Noailles'e Kardinal şapkasını götürmek üzere yola çıkmış ..."

"Evet ya, bu arada Lamberg ve Borgia gibi yeni Kardinallere kimi götüreceği seçiliyordu," diyen Negroni karşısındakinin sözünü keserek onun yeni Kardinal Noailles'in şapkasının Paris'te beklediğini söylemesine engel olmuştu.

Artık düğün yemeğinin sonuna gelindiği için herkes gözlerini gelin ve damadın sofrasına çevirdi. Kardinal Fabrizio Spada elinde

* Tanrısal Mihrap.

kadehi ile ayağa kalkmıştı ve gelmekte olan kişiyi karşılıyordu. Forano Prensesi bir tahtırevanda *deus ex machina** gelmekte ve sıkıntı verici tartışmaya son noktayı koymaktaydı.

Strozzi tahtırevandan inmedi. Doğumun yorgunluğunu üzerinden atamadığı belliydi ama gene de Cloridia'nın da söylediği gibi çok yakın arkadaşı olan gelini kucaklamak istemişti.

Bebek yoktu. Prenses onu sütannesine emanet etmişti belli ki. Az sonra babasıyla gelecekti. Kardinal Fabrizio Prensesi kaldırdığı kadehi ve yaptığı konuşmayla kutladı:

"Kadının zayıf bir yaratık olduğunu söyleyen Aristoteles çok yanılmış" dedi şakacı bir sesle. "Leopar, Panter, Ayı, Aslan ve benzeri gibi vahşi hayvanların dişilerinin erkeklerden daha güçlü ve dayanıklı olduğu doğruysa ben de şunu eklemek isterim: Yumuşak ve tatlı kadınsı davranışlar bir Herkül'ü ve Atlas'ı bile dize getirir."

Bu gerçekte iğneleyici ama nükteli sözler herkesi güldürdü.

"Aristoteles'e katılmadığım bir nokta daha var," diye sürdürdü sözlerini Spada; "Kadına 'canavar' ve 'yaratılmış hayvan' der. Eminim, böyle saçma bir söz söylemesinin nedeni, kendi karısına duyduğu öfkedir."

Bu sözler üzerine atılan kahkahalar gönülleri serinletti. Rahip Melani'nin az önce yaratmış olduğu gerginlik bütünüyle silinmişti.

Ev sahibi aynı tatlı ses tonuyla, "Özellikle," dedi, "şu anda yanımızda olan Prenses hiç de zayıf değildir ve Platon'un öğrencileri Lastenia, Mantinea, Aksiotea ve Philialia kadar güçlüdür. Her ne kadar Pantasilee ve Camille örnekleri birer masal gibi anlatılsa bile Xenobia ve Antonius'un karısı Fulvia'nın özellikleri de Dion'un Ağustos Olayları'nda anlattığı üzere son derece gerçek ve dikkat çekicidir. Öte yandan Amazonların tarihsel değerlerini ve onların yetiştirdikleri evlatları da unutmamalıyız. Kâhin Sibillaların şöhretini bilmeyen hiçbir şey bilmiyor sayılır. İşte bu kadınları bir diziye koyuyor ve Meryem Anamızın yolunda erdem ve bilgelikleri ile bu loğusa kızımıza örnek olmalarını diliyorum."

Konuşma sonunda coşkulu bir alkış ve Maria Pulcheria Rocci'nin kaldırdığı kadehle kutlamalar duyuldu. Henüz anne olmamış olan zavallı gelin deniz yosunu rengi dilbalığı yüzüyle kimsede kendisi için nutuk atma coşkusu uyandırmıyordu.

* Antik Yunan tiyatrosunda kullanılan bir deyim; çok karışık bir sorunu çözenleri tanımlamak için kullanılır.

Konuşma sürüyordu. "Ya Perikles ve Sokrates'in hocaları Aspasia'ya ne demeli? Bocaccio'nun bize unutturmadığı bilge Areta'ya? O da aynı zamanda hem anne hem filozof değil miydi? Evlatlarını öyle iyi yetiştirdi ki bu konuda harika bir de kitap yazdı ve bununla yetinmeyip çocuklar için de gençliğin zaaflarını öğreten bir kitap hazırladı. Bunları yaparken de otuz beş yıl boyunca yüz filozofu işleyerek Doğa Felsefesi dersleri verdi. Bu deneyimini çok derin kitaplarla ölümsüzleştirerek Atina savaşları, zorbalığın gücü, Sokrates'in Cumhuriyeti, kadınların mutsuzluğu, cenaze törenlerinin beyhudeliği, arıların incelenmesi ve karıncaların temkinliliği üzerine bildiklerini kaleme aldı."

Sofralara, bütünüyle meyveden oluşan beşinci servis başlamıştı. Aslında karnımı doyurmuştum ama bu manzara ağzımı sulandırmıştı. Krema ve çikolata ile doldurulmuş yer mantarları kızarmış ekmek ve yarım limonla sunuluyordu; imparatorluk işi tepsilerde tereyağı, karnabahar, parmesan peyniri, mantar, yumurta sarısı, limon suyu ve tarçınla lezzetlendirilmiş mantı dağıtılıyordu. Öteki meşale taşıyıcıları bu sahne karşısmda duygularını belli etmemek zorundaydılar; zavallı Tantalos gibi yakında duranlar konukların çiğneme seslerini, ağız şapırtılarını da duyuyorlardı. Sonra sıra kızarmış Ascoli ve Fiorenza, İspanya zeytinlerine geldi.

Baron Scarlatti, Prens Borghese'ye dönerek, "Sıra meyveye gelmemiş miydi?" diye sordu.

"Meyve var işte," dedi öteki. "Kızarmış ekmeklerin üzerindeki yer mantarları, kızarmış zeytinlerin içine doldurulmuş limonlar, taze zeytinlerin süslenmiş olduğu portakal çiçekleri."

Scarlatti, yer altından çıkan mantarın nasıl olup da meyve sayıldığını pek anlayamadı ama kısaca, "Anlıyorum," demekle yetindi.

Damakları serinletmek için sofraya şekerli fıstıklar, yerfıstıkları, kabuklu fıstıklar, çamfıstıkları, Siena tarzı minik pizzalar, Cenova'nın soylu bir ailesinden gelen Durazzo'nun onuruna sosa bulanmış marul gövdesi, Cenova armutları, Cenova erikleri, Cenova'nm şekerli elmaları, Cenova'nın şekerli ağaç kavunları dağıtılmıştı.

O sırada babasının kucağında kundağa sarılmış olarak Forano Prensesi'nin bebeciği geldi.

Kardinal Spada onu "*Minor Mundus!*" diyerek karşıladı. Bunun anlamı eskilerin insana mükemmel oluşumu nedeniyle verdikleri *minyatür dünya* sıfatıydı.

Spada bebeciği kutsadı ve ona iyi dileklerde bulundu.

Sonra da "Bugün evlenen bu çifte uğur getirmeni diliyorum," diyerek sözlerini sonlandırdı.

Bir kez daha kadehler kaldırıldı; yeni evlilerin aile bireyleri söz aldılar, gelin ve damada övgü ve iyi dileklerde bulunarak her düğün töreninde âdet olan sözleri sıraladılar.

* * *

Gece karanlığı ineli iki saat olmuştu ki Sfasciamonti eyerlenmiş üç at ile çıkageldi. Her türlü nimetle karınlarını doyurmuş olan davetliler artık yataklarına uzanmış olmalıydılar.

Anlaştığımız üzere Atto ve ben Villa Spada'dan biraz uzaktaki bir köşeye sinmiş bekliyorduk.

Davette içkiyi fazla kaçıran Buvat kendini Uyku Tanrısı'nın kollarına bırakmış, odasında horluyordu.

Seyis önce benim, sonra Atto'nun ata binmesine yardım ederken, "Nereye gidiyoruz?" diye sordum.

"Rotonda yakınlarına," dedi.

Sfasciamonti bize o sabah anlattığı üzere iki Cerreto'luya ulaşmak için gerekli bilgileri elde etmişti. Bunlar küçük balıklardı ama gene de iki ad öğrenmiş olmak iyiydi. Daha doğrusu ad değil, sıfat öğrenmiştik: Roscio ile Marcio. Peşine düştüğümüz iki kişi Roma'nın yer altı dünyasında bu iki renkli adla tanınıyorlardı.

Önce Tiber Nehri'ne sonra da kent merkezine doğru sessizlik içinde ilerledik. Bir önceki gece yaptığımız gibi nehri geçtik ve San Bartolomeo Adası'na girdik.

Rotonda Alanı'na kısa bir mesafe kaldığında atlarımızdan indik. Tam yere basarken bizi bekleyen ufak tefek adam atlarımızın dizginlerini ele aldı. Bu Sfasciamonti'nin bir arkadaşıydı ve biz meşgulken atlarımızla ilgilenecekti.

Alanın karanlıkça bir köşesine geldik ve birbirlerine zincirle bağlı yük arabaları gördük. Herhalde gündüz bu alanda kurulan pazarın seyyar satıcılarının arabalarıydı.

Karanlığın, fare leşi ve küf kokusunun kol gezdiği çıkmaz bir sokaktaydık. Atto ile birbirimize kaygı dolu bakışlar fırlattık. Bir

saldırıya kurban gitmek için harika bir noktadaydık. Oysa Sfasciamonti bizi şaşırtarak hemen işe koyuldu.

Yanımızda getirdiğimiz ve ortalığı solgunca aydınlatan lambayı elime tutuşturdu. Arabaların altını gözden geçirdi ama aradığı şeyi bulamadı. Sonra bunlardan birinin önünde durdu, ellerini dayadı. Ağırlığını vermek istercesine bir bacağını geriye götürdü ve sonra karanlıkta arabanın altına bir tekme salladı.

Öfke ve şaşkınlığın birbirine karıştığı kaba bir çığlık duyuldu.

"Ah, işte!" Bizim muhafız sanki çekmecede aradığı bir kalemi bulmuş gibiydi!

"Roma Valisi Monsenyör Ranunzio Pallavicini adına! Çabuk çık oradan sefil it!" diye bağırdı sonra.

Bir hareket olmayınca, arabanın altına eğildi, elini uzatıp onu kuvvetle çekti. Karşı koymaya çalışan birinin boğuk sesi işitildi ama Sfasciamonti pek zorlanmadan insana benzeyen figürü çekip oradan aldı.

Perişan, üstü başı yırtık pırtık, çenesinin altında sarıya yüz tutan uzamış sakalları, bir ıspanak demeti gibi seyrek ve kayış gibi olmuş saçları ile ihtiyar bir tip belirdi karşımızda. Karanlık nedeniyle onu yeterince inceleyebildiğimi söyleyemem ama gene de bir ayrıntı özellikle dikkatimi çekmişti: Çok uzun yıllardan beri bu sefil koşullarda yaşayan ihtiyardan yayılan iğrenç koku.

"Ben bir şey yapmadım, hiçbir şey!" Olasılıkla biz geldiğimizde sarılarak yattığı battaniyesini almamamız için sıkı sıkı tutuyordu.

"Ne feci bir koku!" Sfasciamonti uyku ve korku yüzünden tir tir titreyen adamı bir kukla gibi ayağa dikmeye uğraşırken ancak bu kadarını söyleyebildi.

Sonra ihtiyarın sağ kolunu tutup eliyle adamın avcunu ve parmaklarını birkaç kez yokladı. Bu tuhaf araştırma sonucunda da, "Tamam, temizsin," dedi.

Ona konuşma fırsatı tanımadan, bu kez daha az kaba davranarak arabaya oturttu; ama gene de kolunu sıkı sıkı tutuyordu.

Bizleri göstererek, "Şu kibar beyleri görüyor musun?" dedi. "Yitirecek zamanları yok. Bazen burada uyuyan iki Cerreto'lu var. Senin yanında, burada. Onlar hakkında bir şeyler bildiğinden eminim."

İhtiyar susuyordu.

"Bu kibar beyler onlarla konuşmak istiyorlar."

İhtiyar bakışlarını yere indirdi ve susmayı sürdürdü.

Sfasciamonti bu sefer de, "Ben bir muhafızım. İstersem şu kolunu kırarım, seni bir deliğe atar, anahtarı da fırlatır atarım," diye onu tehdit etti.

İhtiyar susuyordu. Sonra bir şey düşünürmüş gibi kafasını kaşıdı, "Roscio ve Marcio mu?" diye sordu en sonunda.

"Tabii onlar."

"Onlar buraya işleri düştüğünde, ender olarak gelirler. Ama ne yaparlar bilmem. Ben anlamam."

"Bana sadece bu gece nerede uyuduklarını söyleyeceksin."

"Ne bileyim? Hep yer değiştirirler."

"Kolunu kırayım mı?"

"Termine'yi deneyin."

* * *

Sfasciamonti sonunda garibanın kolunu bıraktı; o da battaniyesini alıp arabanın altına sıvıştı ve sefil yatağına kavuştu.

Atlarımızla yeni hedefe doğru giderken muhafız bazı ayrıntılar konusunda bizi aydınlattı.

"Az önce bulunduğumuz yerde yazın pek çok tip uyur. Elleri nasırlıysa dilencidirler; bunlar önce çalışmış, sonra sefalete düşmüş insanlardır. Eğer nasır yoksa, bunlar Cerreto'ludur. Hayatında hiç çalışmamış insanlar."

"Demek onun için ihtiyarın elini yokladın!" dedim.

"Elbette. Cerreto'lular hayatlarını zahmete girmeden, çalarak ve soygun yaparak kazanmayı severler. Şimdi Termine'ye gidelim ve şansımızı bir de orada deneyelim. Aradığımız iki tipten birinin adını uzun süredir duyuyorum ve onu yakalamak için büyük bir arzu duyuyorum."

Bu sözleri söylerken heyecanla kollarını sıvadığını fark ettim. Bu iki adamla yüzleşmeye hazırlanıyordu ama aslında bu Cerreto'lulardan gizliden gizliye korkuyordu; bu korku ve yazın sıcağı onu terletmiş olmalıydı.

Roscio ve Marcio'yu bulmak talihe meydan okumak gibiydi. Dilencinin söylediği yer gayet belirsizdi: Termine, Roma çevresindeki köylerden gelen her türlü tarım ürününün teslim edildiği ve

dağıtıldığı çok büyük bir alandı; Diocleziano Hamamı yıkıntıları yakınında bulunan bu yer geceleri iyice ıssızlaşıyordu. Rotonda Alanı'ndan çıktık, Trevi Çeşmesi ve Monte Cavallo'yu geçerek Colonna Alanı yönünde ilerledik; Quattro Fontane Alanı'nı, Felice Sokağı'nı geçip Porta Pia Caddesi'ne çıktık ve Termine Alanı'na yaklaşmış olduk.

Sokaklarda sorunsuz ilerledik; Monte Cavallo'da Papalık Sarayı yakınlarında birkaç kez gece bekçilerince durdurulduk ama Sfasciamonti kendi belgelerini göstererek bir sorun çıkmasını önledi.

Tam San Carlino Kilisesi'ne geldiğimizde sessizlik Atto'nun bana yönelttiği bir soruyla bozuldu:

"Trepatrelavtrera; Cerreto'lu sana böyle demişti değil mi?"

"Evet Sinyor Atto, neden?"

"Ah, yok bir şey!"

Aradığımız yere vardığımızda tahmin edileceği üzere, Termine'nin bize hiç de iyimser bir tablo çizmediğini gördük.

Porta Pia Caddesi'nden sağa dönünce Vatikan'ın buğday ambarlarının devasa değirmen taşı ile karşılaştık; çok katlı bu büyük yapı ekmek yapımında kullanılacak hububatın yığılması için kullanılıyordu. Roma halkının karnını doyuran depolar büyük bir S harfi biçimindeydi ve yarısı Diocleziano Hamamı'nın içine uzanıyordu. Hamamın, hem insanların hem doğanın yıpratıcı eylemleri sonucunda yıkılan duvarlarının kalıntıları Termine Alanı'nın geri kalanına egemen olmuştu. Kadim hamam yapısının içinde, bir zamanlar insanların yıkandığı ve buhar banyosu yaptığı havuzların olduğu mekândan pagan izleri silerek Santa Maria degli Angeli Kilisesi inşa edilmişti. Hamamın taşlarından yararlanarak yapıldığını gösteren rustik ve düzensiz bir cepheye sahip bu kilisenin arkasında Roma döneminin ağır ama viran örenleri uzanıyordu. Karanlığa rağmen sağ tarafta Peretti Montalto'nun villasının duvarları görülüyordu. Büyük arazinin içinde bulunan bağlar, bahçeler ve köşkler büyük bir ihtişamla rahmetli Papa V. Sixtus tarafından yaptırılmıştı ve birkaç yıl önce ailesinden kimsenin kalmaması üzerine vasiyet gereği Savelli Prenslerine geçmişti. Buğday ambarlarına bakan kişinin arkasında uzanan bu duvarlar San Bernardo keşişlerinin bağını gizliyordu.

Alanda bizi karşılayan ne bir insan ne başka bir canlı oldu. Hamamın, ambarların sessizce yükselen duvarlarının huzurunu bir tek öten cırcır böcekleri bozuyor olmalıydı. Yaz gecesinin havası buğdayın tatlı ve ısıran kokusuyla canlanmıştı.

Ortalığı böyle ıssız görünce, "Ya şimdi?" diye sormadan edemedim.

Atto susuyordu; başka bir şey düşünür gibiydi.

Sfasciamonti ise, "Aklımda bir yer var," dedi, "umarım doğru yerdir."

Ambarlara doğru ilerlerken atlarımızın nal sesleri duvarlarda yankılanıyordu. Solda büyük bir öreni geçtik ve karşımıza çıkan düzensiz biçimli bir duvarda büyük bir gedik olduğunu gördük.

Sfasciamonti alçak sesle, "Yağmur yağmadığı zaman buraya çok insan gelir," dedi.

Atlarımızı bağlayabileceğimiz pek göz önünde olmayan bir ağaç bulduk ve yıkıntılara girmeye karar verdik. Tam inerken Sfasciamonti, "Şimdi karşılaşacağımız türden insanlara doğru biçimde yaklaşmak gerekir. Biriyle karşılaşırsak sadece ben konuşacağım," diyerek bizi uyardı.

Karanlık son derece yoğun ve mekân korkutucuydu ama ansızın tam o anda doğan ayın ışığı sayesinde, Rahip Melani'nin yüzünde alaycı bir gülümseme fark ettim.

Artık kapısı olmayan bir girintiye dönüşmüş olan büyük girişe yöneldik ve yıkıntıların iç kısmına girmeye niyetlendik. Tam girerken yüzyıllar önce bulunduğumuz mekânın nasıl bir toplanma mekânı olduğunu gözlerimin önüne getirmeye çalıştım. Bu hamamda terleyen Romalı soylu yurttaşların yanı sıra halk tabakası da buhar ve sıcak su banyosu yapıyorlardı. Hepsi bu davetkâr ve ıslak hamamın kucağında, çatının koruyuculuğu altındaydılar...

Çatı... artık yoktu. Yıkıntıların içine ulaştıran büyük kapıdan girince ayın şavkına kapılan gözlerim kendiliğinden gökyüzüne çevrilmişti ve bakışlarım tavan yerine yıldızların dürüst ve huzurlu bakışlarıyla karşılaşmıştı. Kendimizi büyük bir açıklıkta bulduk; antik hamamın delik deşik duvarları dört tarafımızı kuşatıyordu. Zaman ve boşvermişlik mimarları ve duvarcıları kıskandıran ve on altı yüzyıl önce örülmüş örtüsünü kopartıp atmıştı.

Ay ışığı sayesinde bu tanımadığımız mekânda ayağımız takılmadan güvenle ilerleyebiliyorduk. Gene ayın gümüşi ışığının yaldıza boyadığı büyük ve miskin taş blokları, kederle yere uzanmış sütunlar, süslü sütun başlıkları ve kibirli süslemeler takılıyordu gözlerimize.

İşte bu kendiliğinden belirlenmiş bölümler ve toprağın eğimleri arasında perişan battaniyelerinin üzerine kıvrılarak uyumakta olan berduşları da görüyorduk.

Sfasciamonti kulağımıza fısıldadı: "Cerreto'lular ve dilenciler. Her yana dağılmışlar."

Ben de onun kadar hafif bir fısıltıyla, "Şu iki tipi nasıl bulacağız?" diye sordum. "Neydi adları? Roscio ile Marcio mu?"

Yanıt vermek yerine muhafız, Atto ile benim yanımdan ayrıldı ve toprağın hafifçe yükseldiği bir yere doğru yürüdü. Orada sanki imparatorluğun şanının geri gelmesini boşuna bekledikten sonra uykuya dalmış gibi görünen toprağa yavaşça batmış bir tür başkiriş vardı.

Birini ararmış gibi çevresine bakındı ve bir sonraki kurbanını seçti. Tam ayaklarının dibinde uyuyan bir sefil. Tehlikeye koşullanmış olan adam muhafızın varlığını hemen hissetti. Uykusunda bir iki kez döndü ve söylendi. Ama yeni bir pozisyon almasına fırsat tanımadan Sfasciamonti adamın üzerine oturuverdi. Berduşun arkadaşlarının bize saldırmalarından korkarak arkamıza baka baka onlara doğru ilerledik. Ne var ki ürkecek bir şey yoktu. Sfasciamonti avını öylesine sessizce yakalamıştı ki yıldızların altında uyuyanların hiçbiri olanların farkına varmamıştı.

Muhafız dizleriyle kurbanının kollarını bastırdı; sonra adamın karnının üstüne çöktü ve elleriyle onun hem ağzını hem gözlerini kapattı. Hem ses çıkartmasını hem de bunu yapanın kim olduğunu görmesini engelliyordu. Sfasciamonti'nin hareketlerindeki rahatlık, bu yöntemi önceleri de denemiş olduğunu gösteriyordu.

Adamın kulağına fısıldayarak, "Marcio ile Roscio. Bunlar iki Cerreto'lu. Nerede olduklarını söyle bana hemen," dedi.

Elini garibanın ağzından hafifçe çekerek konuşmasına izin verdi.

O da, az ilerde uyumakta olan bir başkasını işaret ederek, "Şu çizgili battaniyenin altında uyuyana sor," dedi.

Sfasciamonti hemen ötekinin üzerine çullandı ve aynı biçimde onu sorguladı.

Sfasciamonti ellerini çektiğinde pek genç olduğunu gördüğüm adam, "Onları günlerdir görmüyorum," dedi. "Bu akşam buradalar mı, bilmem. Şuraya, çukurun arkasına bak."

İğrenç bir idrar kokusunun yayıldığı bir tür kuyuyu gösteriyordu. Berduşlar geceleri orayı tuvalet olarak kullanıyor olmalıydılar. Sfasciamonti adamı rahat bırakırken ona ateş gibi kızgın bir bakış fırlatmayı ihmal etmedi. Sonra çukura doğru yürüdü. Bir, iki, üç adım attı. Çığlığı işittiğimizde bizden çok uzaktaydı.

"Roscio! Safranlar! Menekşeleri al!"

Bağıran Sfasciamonti'nin az önce sorguladığı tipti. Hemen sonra kalktı ve bizim geldiğimiz yöne, alana doğru kaçmaya başladı.

Gence daha yakın olduğum için Sfasciamonti, "Yakala onu!" diye bağırdı bana.

Bu arada çevrede sersefil uyumakta olanlar da uyandılar ve hayata döndüler. Nabzımın deli gibi attığını, zorlukla soluk aldığımı hissettim. Ay ışığının şöyle böyle aydınlattığı bu mekân şimdi sefil zavallılarla ve aynı zamanda katillerle dolu görünmeye başlamıştı. Avcı ile av her an rolleri değişebilirdi; o garibanın peşinden koşmaya başlarken bir yandan da buradan uzaklaşabilmeyi hedefliyordum.

Sfasciamonti ve ben kaçağın peşine düştüğümüzde Atto da kendine göre harekete geçmişti ki, karanlıktan hızla başka bir gölge çıktı. Yerin engebelerine takılarak zorlukla çıkışa doğru kaçıyordu.

Yaşadıkları şaşkınlık sayesinde iki tip de bizden fazla uzaklaşamamışlardı; Termine Alanı'na vardığımızda ben atlarımıza doğru koşuyordum ki Sfasciamonti'nin sesini duydum.

"Atları bırak, koş!"

Haklıydı. Delikanlı hemen sola dönmüş, Peretti Montalto villasının duvarlarına doğru, doğuya koşmuştu.

Bir an içinde villanın duvarları ile Termine Alanı arasındaki köşede, Felice Sokağı'na inen noktadaydı ve duvarlara tırmanmaya başlamıştı. Biz oraya vardığımızda delikanlı duvardan içeriye atlamıştı.

Muhafız soluk soluğa seslendi bana: "Buraya gel, burada adamların açtıkları minik gedikler var." Duvarlara rastgele açılmış gediklere ayakları dayayarak duvara tırmanmak kolaylaştırılmıştı.

Biz de onun yaptığı gibi duvara tırmandık ve birkaç saniye sonra tepesine varmış, ata biner gibi üstüne oturmuştuk bile. Aşa-

ğıya baktık: Sfasciamonti'nin boyunun iki katı yükseklikteydik. Bu arada aşağıdaki yoldan hızla koşan delikanlının ayak seslerini işitiyorduk.

Duvardan sarkan ayaklarımızla elde olta balık bekleyen balıkçılara benziyorduk ama birbirimize kaygıyla bakıyorduk. Onu kaçırmıştık.

Duvarda başka tutunma yeri var mı diye yoklayan Sfasciamonti, "Lanet olsun!" diye söylendi. "O tabii bu tarafa inmek için nerelerde delikler olduğunu ezbere biliyor! Yere atlamak zorunda kalmamıştır."

Geriye döndük ve uyuyan dilencilerin peşine düştüğümüz karanlık alana bir kez daha baktık. Her şey susuyordu. Her yer ıssızdı.

Sfasciamonti, "Burada artık aylarca kimseyi bulamayız," dedi.

"Rahip Melani nerede?" diye sordum.

"Ötekinin peşinden gitmiş olmalı. Biz yakalamadıysak o ne yapsın..."

Tam o sırada mutlu bir sesin şarkı söylercesine şöyle dediğini duyduk: *"Treburtredatreyım."*

Bu atına binmiş Atto idi. Bir elinde tabancasını tutuyordu. Öteki elindeki dizginin bir ucu gencin bağırdığı sırada kaçmaya çalışan tipin boğazına sarılmıştı. Sfasciamonti'nin ağzı bir karış açıldı. O elleri boş dönmüştü ama Atto yakalamıştı.

"Roscio!" Sfasciamonti yakalanan tipi hemen tanımıştı.

"Beyler, sizlere Roscio adıyla tanınan Trevi'li Pompeo'yu tanıtayım. Kendisi Cerreto'ludur ve şu andan itibaren emrimizdedir."

"Tüm miskin berduşlar adına; bunu yüksek sesle söyleyebilirsiniz!" dedi Sfasciamonti. "Ponte Sisto Hapishanesi'ne gidelim ve onu konuşturalım. Tek bir şey soracağım; az önce bizi gördüğünüzde ne dediniz?"

"O acayip kelime mi? Uzun hikâye. Siz şu rezili alın, iyice bağlayın da gidelim."

Atto, son derece kendine özgü bir davranışla bütün kurallara ve bilgeliğe karşı çıkmıştı. Sfasciamonti'nin istediği gibi Cerreto'luyu yayan izleyeceğine yardım almadan, zar zor da olsa atına binmişti. Ama binmeden önce kaçağın hangi tarafa gittiğine iyi bak-

mıştı. Bizim izlediğimiz kaçak doğuya koşarken bu mis kokulu Castro Pretoria kırlarına doğru kaçmıştı. Atto atını mahmuzlayarak Cerreto'lunun izini sürmüştü. Sonunda koşmaktan bitkin düşen adamı aralarında kolayca kaybolabileceği meyve ağaçları ve bağlarla dolu bir bahçenin duvarına tırmanmaya çalışırken görmüştü.

"Bir an geç kalsam onu kaçıracaktım. Tabancamla tehdit edemeyecek kadar uzaktım. Bunun üzerine ona seslenerek bir şey söylemeyi düşündüm."

"Ne?"

"Beklemediği bir şey. Onun kendi dilinde."

"Onun dili mi? *Zerga* dilinde mi?" dedik Sfasciamonti ve ben aynı anda.

"*Zerga* diliymiş, ne kurnazlık... Hepsi uydurma. Daha doğrusu bakın şöyle: Treheptresitreuytredurtrema." Atto gülüyor, biz ikimiz ona şaşkınlıkla bakıyorduk.

Villa Spada'dan çıkıp Rotonda Alanı ve Termine Alanı boyunca giderken Atto sürekli o Cerreto'lunun Fiore Alanı'nda bana söylediği gizemli sözü düşünmüştü. Ansızın beyninde bir ışık çakmıştı: Bu sözde anlamlı değil, anlamı olmayan bir şey aramalıydı.

"Bu dilencilerin kullandıkları sözcükler kıt akıllarıyla uydurabilecekleri kadar kıt olabilirdi. Tek bir ilkesi var; o da kimi şifreli yazılarda kullanıldığı üzere heceler arasına değişik bir ek sokmak."

Atto bunları söylerken bizim pek tuhaf kervanımız Sisto Köprüsü yönündeki Pollaioli Alanı'na doğru ilerliyordu. En başta atına sıkıca bağlı, elleri arkadan düğümlü, ayakları ise koşamayacağı kadar kısa bir iple dizginlenmiş Cerreto'lu ile Sfasciamonti, sonra Atto ve en son ben gidiyorduk.

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum.

"O kadar basit ki, söylemeye utanıyorum. Heceler arasına -treeki koyuyorlar."

"*Trepatrelavtrera*... demek ki bana palavra demişti."

"Peki sen ona bundan önce ne söylemiştin?"

"Tanrım, pek hatırlamıyorum ki... Bakayım... Evet. Todesco'nun onu öldüreceğini söylemiştim."

"Gerçekten de palavra atıyordun, sadece zaman kazanmak istiyordun. Ben de daha başka türlü de olsa, aynı şeyi yaptım. Az önce size şöyle dedim....."

" 'Treburtredatreyım.' Yani, burdayım."

"Evet. İşte Roscio'yla da trece yani tre dilinde konuştum."

Roscio'nun duymayı beklediği en son şey bu olmalıydı. Onu izleyen atın nal sesleriyle Atto'nun söyledikleri birbirine karışmıştı; bu heyecanla elleri titremiş, tutunduğu yerden yere yuvarlanıvermişti.

"Sorumu bağışlayın ama siz Cerreto'luya ne dediniz?"

"Senin gibi yaptım; aklıma ilk gelen şeyi söyledim."

"Yani?"

"*Trepatretertrenostreter.* Yani *Pater noster* duasının iki sözcüğünü."

"Ama bunun bir anlamı yok ki!"

"Biliyorum ama o bir an için benim kendilerinden biri olduğumu sandı ve şaşkınlıktan hareketsizleşti. Sonra da patates çuvalı gibi düştü. Biraz canı acıdı, önce yerden bile kalkamadı ve ben de onu bağlama fırsatı buldum. Neyse ki bu atları hazırlayan seyisler işlerini biliyorlar da uzun bir ipim vardı. Elimden geldiğince paketleyip ipin ucunu eyerime bağladım ve bir delilik yapmaması için de tabancamı burnuna dayadım."

Melani bundan sonra da Diocleziano Hamamı'nda olanları anlattı. Sfasciamonti'nin karnına oturarak sorguladığı serseri bize ihanet etmişti.

"O sefil itin," dedi rahip bizim muhafıza alaycı bir gülüşle bakarak, "sana sorman için gösterdiği tip Marcio'nun ta kendisiymiş; yani aradığımız kişi. Ama sen bu tuzağa düştün."

Sfasciamonti bir şey söylemedi.

"Demek ki Roscio'ya bağıran ve o tuhaf sözleri söyleyen Marcio idi."

"Öyle. 'Safran'ların geldiğini söyledi. Safranlar, biz muhafızlar oluyoruz."

"Bir de 'menekşeleri al' dedi. Demek ki o da 'kaç' ya da 'silahları al' anlamına geliyordu."

"Olayların gelişmesine bakılacak olursa, 'kaç' demekti herhalde. Bu tre dili değil, içine girmesi daha zor bir argo. Öğrenmek gerekiyor. Ama o da olmayacak şey değil!"

Benim birkaç sorum dışında genellikle sessizliğimizi koruduk ve sadece atların nal sesleri işitilir oldu. Atto, bir Cerreto'luyu yakalamaktan ötürü pek hoşnuttu.

Sfasciamonti suskundu ama bunun nedenini tahmin etmek çok kolaydı. Muhafız olarak deneyimlerini ve becerilerini sergilemekten gurur duyarken, ansızın harekâtın dümenini başkasına kaptırmıştı. Gözü pek ve güçlü davranışlarına karşın bir sonuç elde edememiş ama Atto kurnazlığın beslediği zekâsıyla ve biraz da şansla adamı yakalamıştı. Yasaları uygulamakla yükümlü bir kişinin Cerreto'lular söz konusu olduğundaki bu başarısızlığı ve soysuzun bir başkası tarafından kolayca yakalanması, meslektaşları arasında hoş görülmeyecekti; sanki bir sürek avındaydık; köpeksi bir hırsın yanı sıra insani bir korku da söz konusuydu. Gene de böyleydi; amacına yönelik olmayarak ağza alınan *Pater noster* sayesinde şimdi elimizde bu gizemli tarikatın bir üyesini bulunduruyorduk.

Sessizliğin bir nedeni de bendim. Böyle kısa zamanda bir Cerreto'lu yakalamış olmamız pek tuhafıma gitmişti; üstelik Roma Valisi Monsenyör Pallavicini böyle sınıflandırılan kişilerin varlığını bile yadsıyordu. Bunu da Sfasciamonti'ye sormak istedim ama bir kez daha olaylar beni engelledi. Tam o anda benim onlardan ayrılarak Villa Spada'ya dönmeme ve (ayılabildiyse) Buvat'yı alıp gelmeme karar verildi. Rahip Melani'nin kâtibi üçümüzün düşüncesine göre bize yararlı olabilirdi. (Bunun böyle olmadığı sonradan ortaya çıktı.)

Hepimiz doğrudan son hedef noktası olarak belirlediğimiz yerde buluşacaktık. Burası Villa Spada'dan fazla uzak olmayan Gianicolo Tepesi'nin altında Tiber Nehri'ne bakan Pante Sisto Hapishanesi'ydi. Cerreto'lunun sorgulaması burada yapılacaktı.

* * *

Oda yerin altındaydı, çok pisti, duvarları yosun tutmuştu ve penceresizdi. Sadece sol taraftaki duvarın tepesindeki küçük bir tel örgü içeriye hava ve gündüzleri biraz ışık girmesine izin veriyordu.

Cerreto'lunun elleri hâlâ bağlıydı ve acı çekiyordu; yüzü cellat karşısına çıkma korkusuyla çarpılmıştı. Aslında bu iğrenç kokulu yere getirilmesinin yasadışı olduğundan habersizdi. Sfasciamonti pek çok arkadaşından birini devreye sokarak onu buraya getirmeyi becermişti ve bizim grup da ikinci bir kapıdan içeriye süzülmüştü. Roscio'nun tutuklanmasının düzgün hiçbir yanı yoktu. Hiçbir suç işlememişti; ondan kuşkulanmamız için bir nedeni-

miz yoktu. Bunların hiçbiri önemli değildi: Daha sonra anlatacağım üzere, muhafızların pek alışık oldukları kirli oyunlardan birini oynama zamanı gelmişti, o kadar.

Sfasciamonti bir cüppe ile bir peruk bulmuş ve bunları noter rolü oynayacak Buvat'ya giydirmişti. Muhafız da sorgulamaya katılacaktı. Atto ve ben de yardımcı muhafız ya da her neyse öyle bir rol ile bu sorgulamayı seyredecektik; aslında olayın gizliliğinden ve tutuklu kişinin durumdan haberdar olmamasından yararlanıyorduk.

Yer altındaki bu odada büyük bir mum ile aydınlanan kırık dökük masanın başına ciddi bir edayla oturan Buvat kâğıdını, kalemini ve mürekkep hokkasını önüne dizmişti. Mizanseni daha da inanılır kılmak için Sfasciamonti ayrıntıları düşünmüştü. Mumun yanında Abbe Panormitanus'un *Commentaria tertiae partis in secundum librum Decretalium;** Demäuder'in *Praxis rerum criminalium;*** ve son olarak Alberto da Gandino'nun pek tehditkâr *De Maleficiis**** gibi bazı hukuk metinleri duruyordu. Her ne kadar biz bu kitapların adlarının ne anlama geldiğini bile bilmiyorsak da hepsini tutukluya doğru dizmiştik ki, eğer okuması varsa düşmanca ve başa çıkılamayacak bir Güçle karşı karşıya olduğunu anlasın.

Masanın karşısında ve tutuklunun yanında hem ipin ucunu hem de adamın arkaya kıvırdığı kolunu tutan Sfasciamonti vardı. Tutuklumuz tombulca, tıknaz bir tipti; küçük ve mavi gözleri ve ahlaksızca ve ceza görmeden yaşadığı hayatın izleri olan pek çizgili geniş, karemsi bir alnı vardı. Yuvarlak ve şişman yanakları ona saf ve kaba bir çehre kazandırıyordu. Yüzü kırmızımsı, yanakları adeta mordu. Onu nihayet yakından inceleyince lakabının neden Roscio olduğunu anladım: Havuç rengi dimdik bir tutam saç fışkırıyordu tepesinden.

Hem içki hem doyamadığı uyku yüzünden sallanan Buvat başına büyük gelen peruğunu şöyle bir düzeltti ve birkaç kez boğazını temizledi. Sonra önündeki kâğıda bir yandan da yüksek sesine pek manalı bir tını vererek şunları yazmaya ve okumaya başladı:

"Die etcoetera etcoetera anno etcoetera. Roma. Examinatus fuit in carceribus Pontis Sixtis... Ne var?"

* Emirler'in ikinci cildinin üçüncü bölümüne yorumlar.
** Ağır suç davaları nasıl işletilir.
*** Kötü niyetli büyüler üzerine.

Sfasciamonti onun bu hem okuyup hem yazmasını yarıda keserek, kulağına bir şey fısıldadı.

O da, "Elbette, tamam," dedi; sonradan öğrendiğime göre bu soruşturma kâğıdı üzerinde tarih yerinin boş bırakılmasını ve ileride alacağımız karara göre doldurulmasını söylemişti.

Buvat yeniden ciddiyete bürünerek, "O halde yeniden başlayalım," dedi. "*Examinatus in carceribus Pontis Sixtis, coram et per me Notarium infrascriptum.* Adın nedir delikanlı?"

"Trevi'li Pompeo."

"Trevi tam olarak nerededir?" Sorgulanmakta olan genç korkudan tamamen donmuş olduğundan hatanın farkına varmadı ama Buvat dalgınlığı yüzünden bu soruyu sormakla Vatikan kentini hiç iyi tanımadığını ortaya koymuş oldu.

Delikanlı cılız bir sesle, "Spoleto yakınlarında," dedi.

O halde yazalım: "*Pompeius de Trivio, Spoletanae diocesis, aetatis annorum...* Kaç yaşındasın?"

"Sanırım on altı."

Buvat, "*Sexdecim, incirca,*" diyerek yazmaya devam etti. "*Et cui delato iuramento de veritate dicenda et interrogatus de nomine, patria, exercitio et causa suae carcerationis, respondit.*"

Sfasciamonti oğlanı şöyle bir çekiştirdi ve sözde noterin söylediklerini İtalyancaya çevirdi.

"Doğruyu söyleyeceğine yemin et ve sonra adını, yaşını ve doğduğun kenti yeniden söyle."

"Doğruyu söyleyeceğime yemin ederim. Ama adımı zaten söylemiştim."

"Yeniden söyle. Bu tutanak için. Yasa böyle istiyor; her şey uygun olmalı." Muhafız bizim mizansenin gerçeğe benzemesi için böyle söylemişti.

Genç delikanlı kararsızca çevresine bakındı.

"Adım Pompeo, Spoleto'ya bağlı Trevi'de doğdum. Aşağı yukarı on altı yaşındayım; bir mesleğim yok ve..."

"Bu kadar yeter." Muhafız onu susturdu ve bir şeyler fısıldamak için yeniden Buvat'ya yanaştı.

"Ah, tamam, tamam," dedi Buvat.

Tutanağa tutuklama nedenini yazmak gerekiyordu ama böyle bir neden yoktu. Muhafızın önerisi üzerine Buvat düzmece bir gerekçe yazmak zorundaydı ve bu nedenle Cerreto'lunun bir dinsel tören sırasında dilenmek suçundan yargılandığını yazdı.

Gözlüğü kartal burnunun üzerinde, bizim düzmece noter, "Haydi, devam edelim," dedi. *"İnterrogatus an sciat et cognoscat alios pauperes mendicantes in Urbe, et an omnes sint sub una tanctum secta an vero sub diversis sectis, et recenseat omnes precise, respondit..."*

Sfasciamonti, "Ben gidip kırbacı alayım," dedi.

Cerreto'lu titreyen sesiyle, "Kırbaç mı? Neden?" diye sordu.

"Soruyu yanıtlamıyorsun."

Tek kelime Latince bilmeyen çocuk, "Anlamadım," dedi.

Atto araya girerek, "Sana, Roma'da ait olduğunun dışında başka tarikatlar tanıyor musun diye sordu," dedi.

"Hepinizin tek kişinin emrinde mi çalıştığınızı ve bütün çetenin tam bir listesini istiyor. Ama sen yanıtlamak istemiyor gibi görünüyorsun," diyen muhafız bir torbadan anahtarlar aldı ve konuşmayanlara uygulanacak cezalar için aletler almaya girişti. "Demek ki senin sırtın iyice kaşınmak istiyor."

Çocuk ansızın kendini yere atarak dizlerinin üstüne çöktü ve onu tutan Sfasciamonti'yi de yere yuvarladı.

Bir muhafıza bir Buvat'ya bakarak ve yalvaran bir ses tonuyla, "Beyim, dinleyin," dedi, "biz zavallı dilenciler arasında değişik çeteler vardır ve bunlar başka başka işler yaptıkları için farklıdırlar; giysileri de farklıdır. Aklımda kaldığı kadarıyla size hepsini anlatacağım."

Bir an sessizlik oldu. Çocuk ağlıyordu. Rahip Melani ve ben şaşkınlığın doruğundaydık. Elimize geçen ilk Cerreto'lu yasanın gücü karşısında sadece bir noterce sorgulanmayı kabullenmekle kalmıyor bütün bildiklerini dökmeye razı oluyordu.

Sfasciamonti onu ayağa dikti, şaşkınlık ve hayal kırıklığı arasında bir bakış fırlattı. Göstermek istediği maharetleri ve aletleri bir kez daha çekmecede kalacaktı.

Sonra da korkudan ve ağlamaktan titreyen genci iri kollarıyla arkasından tuttu ve beceriksiz ve merhametli bir tavırla, "Bir sandalye verelim," dedi.

Ben de gence bir tabure uzattım. İtiraflar başladı.

"İlk çetenin adı Çağanozcular. Bunlar kiliselerde kalabalığa karışarak dilenirler, çantaları keserler ve içinde buldukları her şeyi çalarlar."

Aklıma yılan oynatan Sanpaolo'lunun hikâyesi geldi; o kadının da deri çantasını kesmişlerdi. Acaba o bu Çağanozcular'dan mıydı?

Roscio durdu ve onun için ilahî bilgilere ihanet anlamına gelen bu açıklamaların bizde bıraktığı izlenimi anlamak için birer birer yüzümüze baktı.

"İkinci çetenin adı Canı Kesikler'dir. Onlar hasta ve ölmek üzereymiş gibi görünenlerdir; yerlere yatıp bağırır ve sadaka isterler. Aslında gayet sağlıklıdırlar. Üçüncü çete ise Baronlar. Onlar da sağlıklıdırlar ama döşekçidirler. Canları çalışmak istemediği için takılırlar."

"Döşekçiyi anladım da 'takılırlar' ne demek?"

"Dilenirler," diyen Roscio bir bardak su istedi, verdik.

"Devam et," dedi Sfasciamonti.

Dilenciler ve günöldürenler: Sabahları Roma sokaklarında gördüğüm insanların büyük bölümü belki de bunlardı. Belki de şu kısa hayatım boyunca tahmin ettiğimden çok daha fazla Cerreto'luyla karşılaşmıştım.

"Dördüncü çeteye gelince, onlar Kılkuyruklar," dedi rehin aldığımız genç. "Hastaymış, mantarlıymış ya da çok üşümüş gibi yerde büzülüp yatarlar ve dilenirler. Beşinci çete Bönler. Onlar budala taklidi yaparlar, asla doğru dürüst konuşup yanıt vermezler, sadece sadaka isterler. Altıncı, Gemsizler çetesi. Çıplak ya da yarı çıplaktırlar, canları istediğinde çıplak derilerini gösterirler ve dilenirler. Yedincisi ise Homurtucular..."

"Bir dakika, bir dakika," dedi Buvat: Bizim düzmece noterin elindeki kalem o kadar büyüktü ki, bu hızda yazamıyor, sel gibi akan itiraflara yetişemiyordu.

Aslında baştan uydurma bir tutanak yazmaya niyetliydi ama şimdi gerçek hem de çok değerli bir tutanak kaleme alabilecekti. Sfasciamonti ise ona tek bir kelime bile kaçırmaması için işaret ediyordu. Bunun nedenini anlamıştım. Muhafız nihayet Cerreto'luların varlığını kanıtlayacak bir belgeye sahip olacak ve bunu eninde sonunda hem meslektaşlarına hem valiye gösterebilecekti.

"Şöyle yapalım," diye önerdi Atto; "sen bize önce çetelerin adlarını ver ki bir fikrimiz olsun. Sonra da onların neler yaptıklarını anlatırsın."

Çağanozcular
Canı Kesikler
Baronlar
Kılkuyruklar

Bönler
Gemsizler
Homurtucular
Karayağızlar
Cilacılar
Kara Karıncalar
Kahve Karıncaları
İyi Ediciler
Kuklalar
Mavnalar
İkililer
Kancıklar
Başıboşlar

Atto, "Yeter, bu kadar yeter," dedi, "sen hangi çetedensin?"
"Canı Kesikler'den."

Roscio sonra bize Cerreto'luların ne tür rezaletler sergilediklerini uzun uzun anlattı. Sözgelimi Homurtucular çetesindekiler dilenmek için keşiş giysileri giyiyorlardı. Karayağızlar mensupları cin çarpmış, ruhlara karışmış taklidi yapıyorlar; sabun yedikten sonra ağızlarından köpükler ve salyalar akıtıp yerlerde yuvarlanıyorlardı. Cilacılar'ın numarası ise boyunlarında büyük demir zincirler taşımak ve kâfirler tarafından esir edildiklerini anlatmak için uydurma bir dille "Bran bran bran" ya da "Bre bre bre" diye konuşmaktı. Kara Karıncalar daima ikişer ikişer dolaşıyor, asker taklidi yapıyor ve geceleri savunmasız buldukları zavallıları kaçırıyorlardı. Kahve Karıncaları yoksul düşmüş haydutlardı. İyi Ediciler ise sefilliğe düşmüş muhafızlar oluyordu. Kuklalar büyük bir titreme geçiren kuklalar gibi sarsılıyorlardı ve söylediklerine göre kilisede Tanrının oğlu karşısında diz çökmedikleri için cezalandırılarak bu hale gelmişlerdi. Mavnalar kırlarda atlarıyla ekmek taşıyan çiftçileri soyuyorlardı. Adlarına böyle deniyordu çünkü *Burchia* dilencilerin ve benzerlerinin dilinde –at– anlamına geliyordu. İkililer sokakta yaşayan, *o Maria Stella* gibi şarkılar söyleyen çocuklardı ve dileniyorlardı. Son olarak Kancıklar ve Başıboşlar dilenirken kollarında yüzü kapalı bir bebek taşıyan kadınlardı. Aralarındaki fark Kancıklar'ın kocalı, Başıboşlar'ın serbest olduğuydu.

Atto Melani sonunda, "Lanet olsun; ne karışık iş," dedi.

Ben de, "İyi ama bunların hepsi sonunda dilencilik yapıyor," dedim.

Sfasciamonti, "Ben size bunu başından beri söylememiş miydim?" dedi. "Ne var ki dilenciliği başka türlü şiddet, hırsızlık ve soygun gibi kötü işleri örtmek için kullanıyorlar."

Buvat araya girerek, "Bağışlayın, burada bitirilmesi gereken bir sorgulama var," dedi; sesindeki tona bakan da onu gerçek bir noter sanırdı. Yeniden Latince konuşmaya başlayarak "*Interrogatus an pecuniae acquistae sint ipsius quaerentis an vero quilibet teneatur illas consignare suo superiori secundum cuiusque sectam illorum, respondit...* Delikanlı senin için yeniden söyleyeyim: Dilencilikle ya da başka yasadışı işlerle kazandığınız paraları hepiniz kendinize mi saklıyorsunuz, yoksa çetenin reisine mi veriyorsunuz?"

"Efendim, en azından biz Canı Kesikler kazandığımız paraları kendimiz için saklarız. Bizim reisimiz Camarino'lu Gioseppe herkesin parasını almasını ister. Oysa Kara Karıncalar ve Kuklalar her işi ortak yaparlar ve genellikle hanlarda ya da benzeri yerlerde toplanıp reislerini seçerler. Yakalanmamak için kaçan arkadaşım bana geçen hafta Kılkuyruklar'lardan dört, Homurtucular'dan iki ve Kuklalar'dan iki kişi ile beraber olduğunu anlatmıştı. Ponte Mahallesi'ndeki bir meyhanede toplaşmışlar ve önce biraz yiyip içmişler. Meyhaneciden en iyi şarapları ve bol bol da yemek istemişler. Anlayacağınız soylulara layık biçimde karınlarını doyurmuşlar. Tıkındıktan sonra meyhaneci hesabı getirmiş bütün yemeğin on iki *scudo* tuttuğunu söylemiş. Homurtucular'ın reisi parayı çıkarıp tek söz etmeden nakit olarak ödemiş. Birlikte eğlenmişler çünkü onlar hiçbir zaman parasız kalmazlarmış; en azmdan çetenin reisleri için öyleymiş."

"Senin çetenden olanlar nerede toplanırlar?"

"Navona Alanı'nda, Köprü'de, Fiore ve Rotonda alanlarında."

"Şimdi söyle bakayım: Günah çıkarır mısın, Kudas Ayini'ne katılır mısın ve ayine gider misin?"

"Bayım, aramızda bunu yapan pek az kişi vardır çünkü doğruyu söylemek gerekirse, çoğunluk, Luthercilerden beter durumdadır. Yemin ederim daha fazlasını da bilmiyorum."

Buvat bize dönerek, "Beylerin başka sorusu var mı?" dedi.

Sfasciamonti bir kez daha onun kulağına eğildi ve bir sonraki soruyu kayda geçirmemesini söyledi.

"Ah, evet," dedi düzmece noter. "Peki oğlum, geçenlerde Villa Spada'da yapılan bir soygunda çalınan kutsal emanetler, bazı belgeler ve bir dürbün hakkında bir şeyler duydun mu?"

"Evet bayım."

Dördümüz birbirimize baktık ve bu sefer Buvat bile şaşkınlığını gizleyemedi.

Atto, fal taşı gibi açtığı gözleriyle, "Anlat, haydi," dedi.

"Bayım, ben bir tek bu işi Todesco'nun yaptığını biliyorum. Nedenini bilmiyorum. Jübile başlayalı beri büyük işler yapıyor ve Roma'nın her sokağından para topluyor."

"Peki biz bu Todesco denen tipi hangi cehennemde bulacağız?" diye çıkıştı Atto.

Cerreto'lu bildiği her şeyi anlattı.

Sonunda Sfasciamonti, "Sanırım her şey yeterince açık," dedi.

* * *

Roscio'nun Todesco'ya ilişkin verdiği bilgiler Atto'nun kişisel eşyalarının çalınması ile ilgili olduğu için o akşam Cerreto'lunun anlattığı pek çok şey gibi kayda geçmedi.

Sfasciamonti, "Şimdi birisi üzerimde bu tutanağı bulursa yandı gülüm keten helva," derken söylediklerinin tutuklu tarafından duyulmamasını istiyordu.

"Emniyete almak için buna başka bir tarih atayım; sözgelişi, 4 Şubat 1595 yazayım. Ve bunu valilik arşivine koyayım. Geçen yüzyılın evrakını kimse karıştırmadığı için onun orada olduğunu bir tek ben bilirim ve gidince kolayca bulurum. İstediğim zaman alırım: Hatta bu tarih olunca, bu dilencilerin ne kadar uzun bir zamandan beri var olduklarını benimle alay edenlerin yüzlerine çarparım."

Bir sonraki karar daha zor ama mecburiydi. Tutukluyu yasadışı ve yakalama emri olmadan burada tutamazdık; Sfasciamonti orada görevli arkadaşlarından birinden onu tutmalarını istemiş ama kabul ettirememişti. Hapishanede yeterince masum, sokaklarda yeterince suçlu insan vardı ve bu işler düzene göre yapılmalıydı. Bu düzenleri de yargıçlar ya da halkın haberi olmadan emirleri yerine getiren görevliler kurardı.

Öte yandan suçluyu (böyle denebilirse) başka bir yerde de tutamazdık. Villa Spada'nın geniş bir bodrumu vardı ama şu andaki

durum nedeniyle böyle bir şey söz konusu olamazdı. Elbette kendi evlerimize de götüremezdik.

Her şeyi biraz daha iyi belirleyebilmek için onu yandaki odada beklettik ve sanki bir karar alıyormuş gibi yaptık. Sonra içeriye aldığımızda üzgün ve hayal kırıklığına uğramış birer yüz ifadesi takındık.

"Noter Ekselansları Vali ile konuştu," diye bir yalan uyduran muhafız, "ve senin bizimle işbirliği yapmanın ödüllendirilmesine karar verildi."

Bu sözlerden bir şey anlamayan Cerreto'lu şaşkınlıkla bakınıyordu; başına neler geleceğini merak ediyordu.

"Şimdi seni buradan çıkarıyoruz. Özgürsün."

10 Temmuz 1700
Dördüncü Gün

"Bana bir sadaka ver delikanlı!" İhtiyar çıplaktı. Üzerindeki tek eşya, kim bilir ne zamandan beri boynunda çaprazlamasına taşıdığı için, sağ omzunu ezerek hatta yara ederek iz bırakmış olan ağır bir demir zincirdi. Sıska bedeni öne doğru kamburlaşmış dururken, kirli ve buruşuk sağ elini bana doğru uzatıyordu. Sadece her bir kaburga kemiği değil, adeta her bir tendonu sayılıyordu. Elinde bir kırbaç olsa, bir işkenceciye benzetilebilirdi pekâlâ. Bir duvara dayanmıştı ve çok pis kokuyordu. Edep yeri, neredeyse ayaklarına varan grimsi uzun sakallarıyla örtülüydü.

Tek söz etmeden bakıyordum ona ve en küçük bir yardımda bulunmaya yeltenmiyordum. Sefillik, mutsuzluk ve yalnızlık kokan bu görüntünün acımasızlığı beni altüst etmişti.

"Merhamet et delikanlı!" İhtiyar önce karnına doğru eğilerek, sonra da yere çökerek bana yalvarmaya devam ediyordu.

İhtiyar dilenci yere yatıp yana dönerken, "Bağışlayın, üstümde hiç..." diye geveledim.

"Trepatrelavtrera," diyen hüzünlü ve sitem kokan sesi adeta bir yılan tıslaması gibi çıkmıştı.

Bir sağa bir sola dönerek, yerde ritmik biçimde dalgalanmaya başladı ve bu dalgalanma giderek hızlandı. Bedeni kasılıyordu. Tam onu kaldırmaya niyetlendiğimde çok şiddetli bir kriz geldi; bir böcek gibi kıvrıldı ve durdurulamayan bir titreme başladı. Ağzı kilitlenmiş, boyun kasları gerilmişti; sanki boğulmak üzereydi. Sonra, şaşırtıcı bir biçimde kalkıp oturdu, sarımsı ve köpüklü salyalar akan ağzını açtı; bu salyalar karnını ve göğsünü ıslattı; ben korkudan ve iğrenmekten birkaç adım geri kaçtım. Gözbebekleri,

göz çukurunda geriye kayıyordu; sanki bakışlarını umutsuzluk ve yalnızlıktan oluşan ve içinde sadece kendinin bulunduğu paralel bir evrene çevirmiş gibiydi. Titrek ve kırışık elini yeniden uzattı. Cebimi karıştırdım; yalnızca bir *scudo* vardı; bu da sadaka için çok paraydı. Ona verecek param olmadığını söyleyecektim ki düşüncemi okumuş gibi yeniden mırıldandı:

"Trepatrelavtrera."

İşte o anda hiç akla gelmeyen bir şey oldu. İhtiyarın arkasındaki duvarda çok hızlı ve yırtıcı bir gölgenin uzamaya başladığını fark ettim. Uçmakta olan bir yaratık (bir yarasa ya da cimriliğimi cezalandırmaya gelen bir şeytan mıydı?) başımızın üzerine gelmişti ve saldırmak üzereydi. Havada onun esintisini duymaya başladığımda arkamı döndüm; kanatlarının ucu kulaklarımı sıyırıp geçti; pençeleri omzumun derisine değdi ve acı vererek battı. Döndüm ama beceriksiz bir hareketti bu; uçan yaratık tam sırtıma konmuştu ve onu görmeye çalışmam, kendi kulağımı ısırmaya uğraşmam gibi bir şeydi. Ellerimle savuşturmak istedim ama sırtımdan kalkmasıyla pençesini yüzüme geçirmesi bir oldu. İhtiyarı, kıvranan bedenini ve salya akıtan ağzını tamamen unutmuştum. Bağırmak istedim ama uçan yaratığın kıvrık pençeleri dudaklarımı kilitlemişti. Gene de boğuk bir ses işitildi:

"Onu tutuklayın! Onu tutuklayın!"

Rüyayı daha doğrusu karabasanı ancak o ânında anlayabildim. Kolumun ön kısmıyla yüzümü sildim ve pencereyi açık bırakarak uyumanın iyi bir düşünce olmadığını anladım. Piliçle baykuş arası bir yaratığın kendine sığınacak bir yer bulabilmek amacıyla kanat çırptığını işittim.

Yatakta otururken ellerimi yüzüme götürdüm ve gözlerimi açtım. Sabah olmuş, güneş bütün sıcaklığıyla odama dolmuştu; iyilik dolu ışığını bütün cömertliğiyle yayıyordu.

Bir iskemlenin sırtına tünemişti. Ona kızgın bir bakış fırlattım. İçeriye izinsiz girmekle kalmamış önce sırtımda, sonra yüzümde yürümüş; böylece yalnızca odamı değil, zaten kötü olan rüyama da dalmıştı. Küstah ve şüpheli bakışlarını üzerimden ayırmıyordu.

"Güzel rüyalar görüyordum. Gerçekten canavarın tekisin. Beni bu biçimde uyandırmak da nereden geldi aklına?"

Sezar Augustus yanıt vermedi.

Bir önceki gece Ponte Sisto Hapishanesi'nden dönüşümüz hızlı ve sessiz olmuştu; üçümüz de –Atto, muhafız ve ben– daha fazla konuşamayacak kadar yorgunduk. Yeniden akşam olana dek ikinci bir eyleme girişemeyeceğimizi biliyorduk ve zaten eylem konusundaki hevesimiz önlenemeyen bekleyişle durdurulmuştu.

O kadar yorgundum ki, uyumak için oyalanmadım. Ne var ki kısacık uykum da, Roscio'nun itiraflarının rüyama sokmuş olacağı o perişan dilencinin keyif kaçırıcı görüntüleriyle tatsızlaşmıştı. Kendi kendime o ihtiyarın Karayağızlar diye bilinen dilenci grubundakilere benzediğini düşündüm; hani şu deli, cin çarpmış taklidi yapan ve bu nedenle sabun yedikten sonra yerlerde yuvarlanıp ağızlarından köpük kusan tipler. *Dabellolmi*'ler de boyunlarında ağır zincir taşıyorlardı ve....

Papağan benim bu düşüncelerimi yarıda keserek, *"De minimis non curat Papa,"* deyiverdi.

"Papanın boş işlerle uğraşmadığını ben de biliyorum; ah beni o kutsal kişiyle karşılaştırdığın için teşekkürler. Biliyorum, biliyorum; kafesleri temizlemem gerekiyor ve bunu da boş iş olarak görmüyorum," diyerek lafı ağzıma tıktım ve kalkıp giysilerimi aranmaya başladım. "Bana hazırlanabileceğim kadar zaman ver."

Sezar Augustus tembel tembel açık pencereye doğru uçtu. Sağ pençesi arasında küçük bir çırpı demeti tuttuğunu fark ettim; bunu son zamanlarda sık sık yapar olmuştu. Neyin peşinde olduğunu bilmeme elbette olanak yoktu.

Birkaç dakika daha penceremin önünde durduktan sonra villanın bağlarına doğru uçtu. Ben de odadan çıkmadan pencereyi kapatıyordum ki Sezar Augustus'un bu beklenmedik davranışına ait bir başka iz daha gördüm: Yarı sıvı, ortasında elma çekirdekleri ve tohumlar olan koyu sarı bir leke. Böyle görünür bir yere, yani penceremin önüne pislemesi hiç ona yaraşır bir davranış değildi. Sezar Augustus gerçekten çok kızmış olmalıydı.

Kafeslerdeki günlük işlerimi yerine getirdikten sonra, geçici olarak Atto Melani'nin hizmetinde olmanın getirdiği yarı özgürlük halimden yararlanmaya karar verdim ve ortadan kayboldum. Atto ve Buvat henüz beni aramaya gelmemişlerdi ve Sfasciamonti villanın korunmasıyla ilgili asıl görevinin başında olmalıydı. Cloridia'yı aradım ama Forano Prensesi'nin odasında olduğunu öğ-

rendim. Prenses giyiniyordu ve karımı işinden alıkoyamazdım. Buna biraz bozulsam da mutfaktan bir elma aldım ve onu kemire kemire Villa Spada'dan sıvıştım.

Tam çıkış kapısına yaklaşmıştım ki uzaktan tanıdık bir ses duydum.

"Kuş Evinin Efendisi, bana Kuş Evinin Efendisini bulun. Bugün burada kimse çalışmıyor mu?"

Büyük olasılıkla hizmetlilerinden biri tarafından ekilmiş olan don Paschatio bu boşluğu doldurmam için peşime düşmüştü. Onun emrine girebilmem için uygun bir gün olmadığını düşündüm; bir önceki gecenin sesleri ve görüntüleri hâlâ başımın içinde yankılanıyordu. Sfasciamonti'nin Rotonda Alanı'nda yaşlı dilenciye saldırışı, Termine'deki dilenciler ve berduşlar yatakhanesinde dikkatsizce gezinmemiz, Cerreto'luyu kovalamamız ve son olarak da Roscio'yu Ponte Sisto Hapishanesi'nde sorgulamamız; bütün bunlar sabaha karşı gördüğüm rüyaları lekelemekle kalmamış, sabahımın ilk saatlerine de bir kaygı dumanı yaymıştı. Bütün bu çılgınlıkları unutabilmek için bana en iyi gelebilecek şeyin kentte şöyle bir dolaşmak olacağını düşünmüştüm.

Ne var ki fazla uzaklaşmak istemiyordum; bu nedenle önce Scala Sokağı'nın yokuşundan aşağı adımlamaya başladım; sonra ilkin sağa, sonra sola saparak de' Rienzi Alanı'yla Santa Maria in Trastevere Alanı arasında gezindim.

Uzun ve kara giysilere bürünmüş bir öbek hacı kentlerinin sancağını taşıyarak San Paolo Bazilikasına doğru yürüyor ve Meryem Ana'ya övgüler düzen bir ilahi okuyorlardı. Küçük kortej daracık ve nemli sokakların arasından, tepeleme mal dolu olan, şarap ve kızarmış et kokan dükkânların, insanı adeta kolundan tutup içeri çekecekmiş gibi kapılara dikilen çığırtkanların arasmdan geçerek ilerliyordu. Çevredeki evler, cephelerinin sefilliğini göstermemek için kurumak üzere pencereler arasma asılmış olan çamaşırların arkasına gizleniyordu ama çamaşırlardan damlayan sular gelip geçenlerin başlarını ıslatıyordu. Trastevere'nin miskin sokakları arabaların tekerlek sesleri, oynayan çocukların bağrışmaları, yük taşıyan eşeklerin nal sesleriyle canlanıyordu.

San Callisto Alanı'na gelince adeta miyavlayan bir müzik sesi bana doğru yaklaşmaya başladı; karşıdan büyük bir kalabalık geliyordu. Başlarındaki orta yaşlı, pis ve kötü giyimli iki adam ellerin-

deki değneğe dayanarak zor yürüyorlardı. Kaygıyla, onların da rüyamdaki ihtiyar gibi gözlerini arkaya kaydırdıklarını fark ettim. İkisinin ortasında ve onların kollarına girerek yürüyen tip de aynı pislik ve sefalet içindeydi; onun da bastonu vardı ve belirgin biçimde topallıyordu. Hemen arkalarından gelen kemancı hüzünlü ve ısrarlı bir şakon tutturmuş çalıyordu. Peşlerinden gelen dilencilerin hemen hepsi kör ya da topaldı. Dilenciler, gene dilenciler. Bunca yıldır Roma'da onlarcasını görmüştüm ama hiç bu kadar dikkatimi çekmemişlerdi. Atto Melani döneli beri hepsi ansızın önem kazanmıştı; hem de nasıl! Davranışlarını inceleyebilmek için onlara yaklaştım. Grubun başındaki iki körden biri küçük bir çanak, öteki ise bir enfiye kutusu tutuyordu; her ikisi de gümüştü. Kemanın iç bayıcı nağmelerine uyarak şikâyet dolu bir ezgi tutturmuşlardı:

"Santa Elisabetta'ya sadaka, Santa Elisabetta'ya bir bağışta bulunun!"

Arada sırada kalabalıktan kopan bir iyiliksever gümüş çanağa bir para atıyordu. Öteki kör de ona bir tutam tütün ikram ediyordu; sadaka veren kişi de belli bir iğrenme duygusu ile bir tutam alıyordu.

De' Pazzi Sokağı'na sapmak için sağa kıvrılırken, grubun geri kalanının da aynı iğrençlikte ve pislikte tipler olduğunu gördüm; garibanların her biri ya kör ya topal ya da çolaktı. Bunların çevresi de yoksul çocuklarla sarılmıştı; kıyıdan ayrılan geminin ambarından atılacakları bekleyen kuşlar gibiydiler.

En öndeki tipin yanına genç bir din adamı yaklaştı. Gümüş çanağa büyükçe bir para attı ve onu öksürten ve hapşırtan bir tutam tütün aldı. Gruptan ayrıldığında peşinden gittim ve yanına yaklaştım:

"Bağışlayın Peder, bu ne alayı?"

"Santa Elisabetta Birliği. Genellikle pazarları dolaşırlar ama Jübile dönemi diye onlar da bir değişiklik yaparak cumartesi günü dolaşmaya çıkmışlar."

Geçmişte bu adı duyduğumu anımsayarak, "Demek Santa Elisabetta Birliği," dedim. "Bunların hepsi kör ve topal mı?"

"Evet, öyle zavallıcıklar. Neyse ki Papa V. Paulus onlara dilenme hakkı tanıdı. Bir de şu muhafızlar olmasa..."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Ah, hiçbir şey. Bu grup dinsel törenler için çok vergi ödüyor ve sonunda ellerinde pek para kalmıyor. Ama şimdi beni bağışla evlat; San Pietro in Montorio'ya gitmeliyim ve geç kalıyorum."

Genç papazı konuşturup Santa Elisabetta Birliği'ne ilişkin ayrıntılı bilgi alma olanağım olmadı. Onun yanından ayrıldıktan sonra Rahip Melani'den aldığım paranın çok küçük bir parçasını harcayarak seyyar bir balıkçıdan henüz kızarmış, çıtır çıtır balıklar satın aldım.

Santa Maria in Trastevere Alanı'na doğru yöneldim; ortadaki çeşmenin basamaklarına oturdum ve kilisenin görkemli ve soylu cephesini seyrederek karnımı doyurdum. Bu arada düşünüyordum. Santa Elisabetta Birliği'nden söz edildiğini duymuştum; müritleri, azizenin ad gününde asker korteji eşliğinde yürüyüş yapıyorlar ve Dört Bazilikayı ziyaret ediyorlardı. Ama dilenmek için Papalıktan izin aldıklarını bilmiyordum; öte yandan papazın muhafızlara ilişkin sözleri de bana ilginç gelmişti. Sfasciamonti'nin meslektaşlarının bu alayın dinsel şölenlere katkısıyla ne ilgisi olabilirdi ki? Arkama baktım ve dalga dalga yürüyen döküntü kılıklı yılanın karşı sokaklardan birine girdiğini gördüm. Arkalarında yıkanmamış bedenler, kirli giysiler ve mutfak kokuları bırakmışlardı.

"Dört adamın vergisini neden ben ödemek zorunda kalayım?" Bir polemik yaratmak istercesine benimle Abruzzo aksanıyla konuşan orta yaşlı, koca göbekli, çekik gözlü bu kişi oradaki meyhanenin sahibiydi. Kaldırımda dört masası vardı ve üzerinde her şeyden yakınan ama sonunda razı olan insanlara özgü o hal vardı. Alayın geçişinden sonra öfkeyle lokantasının girişini süpürmeye koyulmuştu.

"Ama Santa Elisabetta Birliği dükkânınıza girmedi ki!" dedim. Adamın bu kör topal sefillere neden bu kadar kızdığını anlayamamıştım.

"Oğlum; ne kadar zamandan beri bu kenttesin bilmiyorum ama seni temin ederim ki, senden daha yaşlıyım." Süpürgesini duvara dayamıştı. "Senin hayal bile edemeyeceğin şeyler gördüm ve duydum. Örneğin: Herhangi bir dükkânı, tezgâhı, ambarı, mağazası, oteli, lokantası, meyhanesi, aşevi, fırını ya da yiyecek ya da değil, satacak bir malı olan kişi her türlü işi, sanatı yapabilmek amacıyla sokağını süpürtmek ve temizletmek için her üç ayın başında on *bayokki* ödemek zorundadır. Kiralık arabalar, kerpiç in-

ler, Tiber üzerindeki limanlar ve hatta kentin normal arabaları da bu parayı öderler. Temizlik vergisi ödemek zorunda olmayanlar çevrenin sağlıklı ve temiz olması için bütün gayretlerini göstermek zorundadırlar: İnek besleyenler, kasaplar ve arabacılar ahırlarını, depolarını pislikten temizlemelidirler. Bostancılar ve bağcılar Roma'nın içindeki ve dışındaki sokaklarda gübre tutamazlar. Meyveciler, sebzeciler, balıkçılar ve samancılar akşam oldu mu çıkardıkları bütün çöplerini son bir saman, son bir kabuk kalana kadar temizleyip taşımalıdırlar; yoksa beş *scudo* ceza alırlar. Daha ne diyeyim? Ah evet! Kumaş boyayan ve deri tabaklayanlar kirli sularını sokağa dökemezler; bunun için yapılmış özel lağımlara götürüp atmalıdırlar. Şimdi şunu dinle: Buraya gelen, leş gibi kokan, ortalığı kirleten bu Santa Elisabetta Birliği hem sokağı işgal ediyor, hem de müşterimi kaçırıyor ve kimseye bir kuruş bile ödemiyor."

Genç papazdan duyduklarımı ileterek, "Bana az önce söylenene göre onlar da muhafızlara vergi ödüyorlarmış," dedim.

"Muhafızlara mı? Ah, ah!" Lokantacı benim bu sözlerime pek güldü; süpürgesini kapıp gene yerleri süpürmeye başladı. "Sen ona vergi mi diyorsun? O muhafızların ücretidir."

"Muhafızların ücreti mi?"

Adam konuşmadan önce bizi dinleyen var mı diye şöyle bir çevresine bakındı.

"Delikanlı, sen hangi dünyada yaşıyorsun? Herkes, muhafızların tezgâh altından aldıkları para karşılığı Santa Elisabetta Birliği'nin buyruk ve fermanlarca yasaklanmış yerlerde bile gönlünce dilenmesine göz yumduğunu bilir. Paralar dinsel bayramlara katkı bahanesiyle verilir. Ama herkes böyle olmadığını bilir."

Lokantacı, isyankâr ve dindirilemez öfkesini yerdeki pisliklerle birlikte temizlemek istercesine canla başla yeri süpürüyordu.

"Bağışlayın," dedim, "siz diyorsunuz ki..."

"Tıkınır gibi konuşuyor, benim gözümle gördüğümü bana söylüyor."

Konuşmamı kesen bu sözler yaşlı bir ayakkabı satıcısına aitti; adamcağız her tür ve ölçüden çizmeyi, nalını, botu, terliği uzun iplerle birbirlerine bağlamış ve bunları da omuzlarına dayadığı bir sırığın ucuna üzüm salkımı gibi asmıştı. Ufak tefek, sıska, acıma duygusu uyandıracak kadar kırışık yüzlü adamın tek gösterişi be-

linden düğümle bağladığı gri mintanı, pek kısa pantolonu ve delik deşik hasır şapkasıydı.

"Bu dilencilere böyle yardım etmeyi sürdürürlerse elbette çoğaldıkça çoğalırlar. Bana bir bak, evlat. Ben ekmeğimi kazanmaya uğraşıyorum. Santa Elisabetta Birliği'ne katılanlar ise korundukça semiriyorlar."

Ben ısrar ederek, "Ama onlar kör ve topal" dedim.

"Ah, öyle mi? Peki o halde dilencilerin, düzmece sakatların bu kadar çoğalmalarını nasıl açıklıyorsun? İki Romalıdan birinin sadaka istemesine ne diyorsun? Ve çok da iyi sadaka topluyorlar, görüyorsun."

"Herhalde herkese yetecek kadar ekmek olmamasındandır bu..."

"Ekmek yetmiyormuş!" diye söylendi ayakkabıcı, "zavallı budala!"

"Gerçek şu ki," dedi lokantacı, "yoksullar yoksul değiller. İyi bir yer kapan, örneğin San Sisto Kilisesi'nin önünü mekân tutan bir dilenci benden daha iyi para kazanıyor."

"Ne diyorsunuz?"

"Ahmaklar bol bol sadaka veriyor." Seyyar satıcı da lokantacı ile aynı görüşteydi.

"Roma'da yoksul olmak soygunculuk, erdemsizlik, küfür ve hata için en iyi okuldur." Bana düşünme ve yanıt verme fırsatı tanımayan lokantacı böyle söylüyordu.

Kabaca anlattığım bu çenebazlık uzadı gitti; bu arada pek belirgin ve işe yarar bir şey elde edemediysem de daha sonra karşılaştığım pek çok kişinin, benimle laf yarıştıran bu iki Romalı ile aynı görüşte olduğunu öğrendim.

Roma yüzyıllardan beri yoksulların evrensel limanı olarak tanınırdı ama son zamanlarda onlara karşı bir tür kayıtsızlık ve çekemezlik perdesi yükselmekteydi.

On yıl kadar öncesine kadar yoksullar arasında sofu ve merhametli ruhlara örnek gösterilecek kişiler binlerceydi. Roberto Bellarmino'nun *De arte bene moriendi* (ama bu ayrıntıları sonra başka kaynaklardan öğrenecektim) kitabında Aristoteles, Basilius, Crisostomos gibi Bilge kişileri ve Kilisenin eğitimli insanlarını ve de Nazianzoslu Gregorios'un *De amore pauperum* kitabını kaynak gös-

tererek söylediği şudur: Her kentte iç içe iki kent vardır; yoksullar ve zenginler kentleri ve bunlar merhamet ve cömertlikle birbirlerine bağlıdırlar. Tanrı herkesi güçlü ve zeki yaratabilirdi ama bunu istemedi: Harika bir öngörüyle birini zengin birini yoksul; birini bilgili, ötekini cahil yaratmıştır; güçlü olanı vardır, cılız olanı da; sağlıklı olanı da vardır, hastalıklı olanı da. Ne var ki yoksullara her zaman merhamet gösterilirdi. (Peder Daniello Bartoli'nin de söylediği gibi iyilikseverlik eden kaybetmez, kazanır.) Dinî görüşleri daha hoşgörülü olanlara göre, onlara yetecek kadar vermek yeterdi. Daha katı olanlara göre ise yoksullara daima bir şeyler vermek gerekirdi; aslında onlar çok sayıda mümin yandaş bulamamışlardı; hatta gereğinden fazlasına sahip olduğunu kabullenmeye hazır Krallar arasında bile böyle olmuştu.

Sorun, zamanla daha da ciddi hale gelmişti: Artık yoksullara ne kadar sadaka verilmesi değil, onların gerçekten yoksul olup olmadıkları tartışılıyordu. Kutsal Kent'in sokaklarında (Peder Guevarre de böyle yazmıştı ama şu anda konuştuğum iki kişinin ondan haberi yoktu) ölçüsüz davranışları olan insanlardan bolca bulunuyordu; bunların yırtık pırtık giysileri, zorla sakat edilmiş organları, düzmece delilikleri, yapay titremeleri, öğrenilmiş felçleri saf insanlardan sadaka almalarını kolaylaştırıyordu ve bunun yanı sıra yatakhanede sıcak bir yeri garanti ediyordu. Resmî ve özel ianeler, Papaların açtığı düşkünlerevi (Papa XII. Innocentius'un açtığı San Michele Düşkünlerevi gibi), soyluların armağanları (Kardinal Farnese gelirinin beşte birini veriyordu) gerçek yoksulların değil, tembellerin, onursuzların, fesatların, çalışmamak adına bir kaldırımda yaşayıp ölmeyi yeğleyenlerin işine yarıyordu. Namussuzlara yaraşır bir kadere razıydılar; yeter ki yorulmasınlar. Dilenciler Roma havası solurlar; Romalı böyledir: Onun görüşüne göre hiçbir şeyin değeri olmadığı için bir şeyler yapmanın da bir değeri yoktur.

Düzmece yoksullar dört bir yandan koşa koşa geliyorlardı: Köylerden, Vatikan Devleti'nden, başka İtalyan devletlerinden ve bütün Avrupa'dan. Tarlalardaki ağır işlerden yüksünen bütün tembeller akın akın kente dökülüyordu. Bu alışkanlıkları zamanla öylesine ilerledi ki artık binlercesi bunu bir meslek, hatta sanat haline getirdi. Dilenmedikleri zaman hırsızlık, soygun, sahtekârlık peşindeydiler. Papaz Piazza'nın yazdığı gibi sadaka isteme bahanesiyle tören dağılışlarında kiliselerin kapılarına geliyorlar ve ka-

labalıktan yararlanarak yaşlıları ve kadınları soyuyorlardı. İnsanlar arasında tedirginlik yaratıyorlar, ticarette kuşkuyla karşılanıyorlardı, kilise onlardan usanmıştı, kalabalıklarda mikrop gibi karşılanıyorlardı ve bu nedenle gerçekten gereksinmesi olanlar artık toplum içinde (ve kenti ziyaret edenler arasında) göze görünmez olmuşlardı. Kardinal Carpegna'nın sekiz yıl önce, daha iyi denetlenebilmeleri için yoksulların topluca hapsedilmelerini istemesi boşuna değildi.

"Karayağızlar, Cilacılar... Bunların hepsi de Cerreto'lu değil ya!" derken bu tarikat adlarının iki ahbabımın dillerini daha iyi çözeceğini, daha ayrıntılı bilgiler alabileceğimi umuyordum.

"Cerreto'lu mu?" dedi lokantacı şaşkınlıkla.

"Hırsızlık yapanlar" diye tercüme etti öteki.

"Aman, Cerreto'lu, hırsız, dilenci, hacı, berduş; hepsi aynı kapıya çıkar! Çalışmak isteyen başının çaresine bakar ve yapacak dürüst bir iş bulur. Yoksa da, açlıktan ölmeyi yeğler."

Bu iki kişiyle konuşmanın bana yararlı bilgiler sağlayacağını ummuştum; çünkü halkın dilinde insani şeylerin en gizli noktalarının gizli olduğunu bilirdim. Lokantacı da, ayakkabıcı da, Cerreto'luların kim olduklarını şöyle bir duymuştu, o kadar. Atto'nun soruşturmasıyla ilgili bir ipucu ele geçiremeyeceğim belli olmuştu. Benim için yeni olan tek bilgi Roma halkının büyük bölümünün yoksullara karşı merhametten çok bıkkınlık ve hınç duyduğuydu. Önceleri bu sefil insanların tümünün iyi olduğunu düşünürdüm. Cerreto'luların iğrenç ve gizli dünyalarını öğrendikten sonra da onların içlerinde iyi ve kötü olarak ikiye ayrılabileceklerini sandım. Oysa şimdi halkın sesi bana iyi diye baktıklarımdan da kuşkulanmam gerektiğini, ortadaki sorunun yoksulluk değil miskinlik olduğunu söylemişti.

En zavallı ve dışlanmış insanların bile günahkâr olduğu bir dünyada, kurtuluşu kim hak edecek diye düşünmeden edemedim.

Ayakkabıcı ve lokantacı ile vedalaştıktan sonra bu düşüncelere daha fazla kafa yoramadım. Geç kalabileceğimi fark ettim: Villa Spada'ya dönme ve işe koyulma zamanı gelmişti. Öğle yemeğinden hemen sonra eğlenceler yeniden başlayacaktı. Balıkla-

rın sarılmış olduğu yağlı ve sarı kâğıdı bir köşeye attım ve yola revan oldum.

Villaya vardığımda düğün şenliklerinin yeniden başlamak üzere olduğunu gördüm. Daha önce de söylediğim gibi konuklar ilk gün öğleden sonra geleceklerdi. Villada kalmayı seçenler keyiflerine göre karınlarını hafif bir öğünle doyuracaklardı; zaten bu sıcakta fazla iştahlı olacakları beklenmiyordu. Kırlara, ağaçların gölgesine büyük örtüler serilmiş, bunların üzerine de meyve ve çiçek sepetleri, taze ekmeklerle dolu sepetler, lezzetli peynirlerle süslü çanaklar, domuz, geyik, ayı ve tavşan jambonlarıyla dolu tabaklar, badem ve kuru yemişlerin süslü süslü dizildiği tepsiler, fırından henüz çıkmış tatlılar ve benzeri pek çok taze ve sade yiyecek dağıtılmıştı. Davetliler, sıcak güneş altında karınlarını doyurabilecekler, açık havanın, Gianicolo Tepesi'nden esen tatlı rüzgârın keyfini sürebilecekler ve bu arada kırları ve uzaktan kenti seyredebileceklerdi.

Ana girişin önündeki alan şimdiden konukların arabaları ile dolmuştu; Dük Federico Sfoza Cesarini'nin, Marki Bongiovanni'nin ve Prens don Camillo Cybo'nun arabalarını ötekiler arasında seçebiliyordum. Gerçekten de yanılmamıştım: Az sonra o pek saygın adları; az şöhretli olanları, Maria Pulcheria Rocci ve genç Clemente Spada'nın düğününü kutlarlarken seyredecektim; tabii bu kutlamalar sırasında zaman geçirmek için değerli zekâlarını, eylemlerin en soylusuyla meşgul edeceklerdi: Akademik Tartışmalarla.

Akademiler, düşüncelere dalma ve tartışmaya yönelik yüce zekâların toplanma yerleriydi ve Roma'da on beşinci yüzyıldan beri yer alan mekânlardı. Bunlar iç açıcı bir tarzda, açık havada, kentin parklarında, frezyaların kokuları içinde, çardak ve morsalkımların gölgesinde oldukları için Bağcı Akademisi, Farnesiani Bostanı Akademisi gibi adlar taşırdı. Bu yüzyılın ortasında pek bilge bir mekân olan Vatikan Geceleri Akademisi ile Laik ve Dinî Hukuk Akademisi açılmıştı ve bu sonuncusunda İlahiyat, Mantık, Felsefe ve Bilgi Öğretisi gibi konular tartışılırdı.

Bu mekânların gerçek anlamda çoğalmaları, artık kapanmakta [redacted]yılımızdan başlayarak gerçekleşmişti. Hemen her salon-

da, her sarayda, her avlu, bahçe ve terasta eğitimli beyinler bir araya geliyorlar, soylu bir mesafe içersinde birbirleriyle bilgi ve zekâlarını boy ölçüştürüyorlardı. Birbirini kovalayan günler, söylevler, tartışmalar, münazaralarla geçiyor ve gecelerin geç saatlerine dek beyinleri meşgul ediyordu.

Elbette bu toplantılar her önüne gelene açılmıyordu. Her aday ciddi bir sınavı aşmalıydı; bu gerçekleştikten sonra onlara Yıldızlı Gurur, Gecenin Çiyli Akademilisi gibi alışılmadık adlar veriliyordu; ya da onlara Onorio Amalteo, Elpomenide Maturizio, Anastasio Episteno, Tenorio Autorfico gibi antik çağları anımsatan lakaplar takılıyordu.

Bu entelektüel kişilerin birbirleriyle boy ölçüştükleri yüksek konular genellikle ortak ilgi alanlarına göre belirleniyordu: Kilise Akademisi, İlahî Aşk, Teoloji, Âlimler Meclisi veya Dogma gibi adlar taşıyan toplantıların tartışma konusu elbette dindi. Doğal Felsefe ya da Vaşak (her şeyin vaşak gözü gibi keskin bir gözle incelenmesi gerektiğini düşündükleri için bu adı almışlardı) akademilerine mensup bilim adamları ve astronomlar ise bilimle ilgileniyorlardı. Yeni Şiir akademisinin üyeleri uyaklar ve dörtlükler üzerine görüşler bildirmek için toplanıyorlardı; tıpkı kadim çobanlardan aldıkları isim altında pastoral yazının ünlü ozanlarca işlenişini inceleyen Arkadya akademisinde olduğu gibi.

Müzisyenlerin ve şarkıcıların koruyucu azizesinin adını taşıyan Santa Cecilia Akademisi üyeleri de müzik şölenleri içinde yaşıyorlardı.

Zaman zaman pek ilgi çekici konulara da meyleden ve karanlık adlar taşıyan Akademiler de duyuluyordu ve bunların varlık nedenleri daha az açık seçikti. *Orakl* Akademisi üyeleri Roma kırlarında toplanıyorlardı. İçlerinden seçilen gürbüz yapılı biri üzerinde bir pelerinle bir kayaya oturuyor, sanki bir kâhinmiş gibi davranıyordu. Öteki ikisi de kehanetleri yorumlamak için onun yanında duruyorlardı. Sonra gruptan biri kâhine yaklaşıyor, sanki bir yabancıymış gibi konuşuyor, gelecekte gerçekleşecek bir olay konusunda –şu evlilik sürecek mi bitecek mi? gibi sorularla– onun görüşünü istiyordu. Kâhin onu görünürde anlamsız olan sözcüklerle yanıtlıyordu. Örneğin "piramit" ya da "düğme" diyordu; iki kenarda duran yorumcular da, piramidin açılarını, biçimini ya da işlevini veya düğmenin doğasını, biçimini ya da yararlılığını göstererek buna bir

açıklama getiriyordu. Son derece ciddi olan iki eleştirmen inanılmaz bir katılıkla yorumu denetliyor ve yorumcuların dil, aksan ve telaffuz yanlışlarına bile karışıyordu. Hata yapılması durumunda para cezası ödeniyor, toplanan para ile de bu grubun neşe içinde karnını doyurmasına yarayacak besinler satın alınıyordu.

Bu tip toplantıların yararlılığı konusunda kuşkular uyanabilirken, bazı gruplaşmaların etkinliğinin ne olduğu bile sezilemiyordu. Bağcılar Akademisi'nin ruhsallık ve sanat ile ilgilendiği anlaşılıyordu ama bunu bir bağ ortamında yapmayı seviyorlardı. Symposium'cular isyancıydılar (aslında symposium içkicilerin toplantısıydı; bu bilinirdi); Mizahçılar ise şakacılığa eğilimli ruhlardı. Peki ya Aceleciler Akademisi'nin, ya da Karlı veya Unlu adını taşıyan akademilerin var olma amacı ne olabilirdi? Kısaltmacı veya İhmalkârlar gibi adlar taşıyanlar ne ile ilgilenirdi? Anlaşmazlık adlı akademinin üyeleri aralarında nasıl anlaşıyorlardı acaba? Boğazlanmışlar adlı grubun toplantıları acaba yazılı olarak mı yapılıyordu?

Gizemin arttığı nokta bu akademilerin tek tek değil gruplar halinde doğmasıydı; hatta hastalık gibi bulaşıcıydılar. Böylece birkaç yıl içinde Kusurlular, Kabiliyetliler, Kızışmışlar, Kırılmışlar, Kapılmışlar, Kısırlar, Kaytarmacılar gibi gruplar da duyulmaya başlandı.

Değişen modaya göre yeni doğan grupların adları buram buram hüzün (Zafiyettekiler, Zayıfçalar, Zihni Çökmüşler, Zavallılar, Ziyan Zebiller), edilgenlik (Melankolikler, Masumlar, Mahvolmuşlar, Mırıltılar) veya tehlike (Hırslılar, Hareketliler, Harlılar, Hakkından Gelenler, Harbiler) ya da ruhun karanlığı (Gizemler, Gölgeliler, Gemlenmezler, Gailesizler) kokmaya başlıyordu.

Kimi yarı gizli akademilerin doğası üzerinde ise tam bir sessizlik hüküm sürüyordu. "Dalgalananlar" adını almış olanlar, su altında mı gelişeceklerdi; ya da o çok gizemli "Deniz Kızları Akademisi"nden olanlar, üye olarak insan olmayanları da kabul ediyorlar mıydı?

Elbette bu hareketli eylemlerin bazı masrafları oluyordu. Mekân olarak tutulacak soylu bir konak, yiyecek ve içecek, Akademi üyelerinin en iyi –ve nadir– yapıtlarının basımı, gösterişli ve –ziyadesiyle nadir olmayan– kutlamalar için gerekli olan para genellikle cömert bir Bey tarafından karşılanıyordu ve bunun karşılığında da kendine bir şiir, bilimsel ya da edebi bir araştırma ithaf edili-

yordu. Bu genellikle bir Kardinal ya da varlıklı ve soylu bir aile üyesi oluyordu. Devlete dayanan ya da duygusal nedenlerle şu ya da bu eğitimli grubun çalışmalarından etkilenen bazı Papalar da bu toplantılara destek oluyordu. Bu cömert Efendi gözlerini bu hayata yumduğu ve Akademi hamisiz kaldığı zaman dağılmak en iyi çözüm oluyordu. 1689 yılında İsveç Kraliçesi Kristina'nın ölümü üzerine yüzlerce değilse de onlarca Sanatçı, Müzisyen, Şair ve Felsefeci Kristina'nın Lungara Sokağı'ndaki sarayından sokaklara döküldüler ve canlarını kurtarmanın yolunu aramaya koyuldular. Hamileri yavaş yavaş öldükçe Steriller, Müphemler, Ağırlaşmışlar gibi dâhice isimler taşıyan akademiler yok oldu ama üyeler hem ayrı akademilere bağlı oldukları hem de yeni gruplar kurdukları için silinip gitmediler. İnsani Bilgi her zaman kurtuluyordu.

İster zaman geçirmeye yarayan oyunlar isterse de bilimsel tartışmalar söz konusu olsun kesin olan tek bir şey vardı: Roma çene çalmanın evrensel merkezi haline gelmişti; insanın en soylu yeteneklerinden biri şahane bir biçimde garanti edilmişti. İnsanlar konuşuyor, konuşuyor, konuşuyordu. Konuşanlar başka kavram ve derin düşüncelere de yorumlar getiriyorlardı.

Ben de bu akşam tanık olacağım toplantıyı düşünüyordum: Seçkin ve kıvrak zekâlara hitap edecek bir dizi konferans verilecekti ve bunlar ortamı canlandırmak için Villa Spada'ya özellikle çağrılmış olan akademi üyeleri tarafından gerçekleştirilecekti. Zavallı ben de baştan sona esnememi tutmak için zorlanacaktım. Ne var ki işler umduğum gibi gelişmedi.

Gündüz servisi için siyah kostümümü giymiştim ki tanıdık bir ses dikkatimi çekti. "İyice geç kaldık, konuklar bekliyor! Hem de bu sıcak ve akışkan olmalı, bulanık ve yapışık değil! Badem, fındık ve portakal suyu eklediniz mi? Ve bir tutam da karanfil!"

Bu, yamaklara çıkışarak sıcak çikolata hazırlanmasını denetleyen don Paschatio'nun sesiydi. Yamaklar ise ona sanki bunak bir ihtiyar amcayı dinlercesine anlamsız gözlerle bakıyorlardı.

Sıcak içeceğe soktuğu parmağını yaladıktan sonra "Mımmmm" diyen don Paschatio gözlerini havaya dikerek: "Bence iki ölçek anason daha koyulmalı. Uşak, bana Uşağı çağırın!"

"Aslında... Yarım gün izin almıştı o," dedi yamaklardan biri.

"İzin mi? Bu kadar konuk gelmekteyken mi?" Don Paschatio'nun yüzü bembeyaz olmuştu.

"Baskıcı tavrınıza alındığını söylemişti."

Başkâhya, bayılmak üzereydi.

"Alınmak mı... Sanki bir Uşağın alınmaya hakkı varmış gibi..." diye söylendi. "Artık Başkâhya olmanın da bir şerefi kalmadı. *O tempora...*"*

Ansızın döndü ve beni gördü. Yüzü aydınlanmıştı.

"Sinyor Kuş Evinin Efendisi!" diye haykırdı. "Burada olmanız büyük bir talih; Spada evinde hizmet vermektesiniz; oysa pek çok arkadaşınız bu görevden kaytarma peşinde."

Elime ağır bir gümüş tutuşturduğu için ona yanıt verecek fırsat bulamadım.

Don Paschatio öteki iki yamağa dönerek, "Bu tepsiyi donatın; en azından bir başlangıç yapalım," dedi.

Böylece elimdeki tepsinin üstüne kırmızı soğan rengi ince porselenden ve içi sıcak çikolata dolu bir sürahi, on iki şıngırdak fincan, acımsı içeceği gerekirse tatlandırmak için de bir kâse vanilya kondu. Yürümeye başladığımda sürahinin üzerine resmedilmiş Tanrıça Diana'nın zarif kalçaları sallanmaya başladı; tanrıça, sırtında sadağı ile zavallı bir geyiği kovalamaktaydı. Fincanlar birbirlerine çarpıp şıngırdarken köşkün giriş katındaki büyük salona girmiştim; sıcaktan bunalanlar buradaki gölgeye sığınmışlar egzotik içkilerle serinliyorlardı.

Büyük salona girince tahmin ettiğimden farklı bir sahneyle karşı karşıya geldim. Burada Akademiye ilişkin bir iz yoktu. Daha doğrusu entelektüel toplantıların geleneğinde olduğu üzere bir hatip göremedim; hatip olmadığı gibi onu dinleyen sessiz ve ciddi bir topluluk da yoktu. Salon gönüllerince dağılmış davetlilerle tıka basa doluydu. Kimisi kümeleşmiş, ayakta duruyordu; kimisi yarım daire olarak dizilmiş iskemlelere oturmuştu; bazıları yeni gelenlerle selamlaşarak, bir konuşmacıdan ötekine seyirterek ama grubundan ayrılmayarak oyalanıyordu; yazın çalılıkların üzerinde ışığa karşı bakıldığında bir topluluk oluştururmuş gibi görünen

* Latin farsının ünlü giriş cümlesi: O tempora, o mores! (Nerede o zamanlar, o âdetler!)

ama daha yakından bakılınca dağınık bir bireysellik sergileyen sinek gruplarına benziyorlardı.

Başlardan ve bedenlerden oluşan, dalgalanmakta olan dalgın kalabalığın içinden bazı coşkulu konuşmacıların sesleri seçilebiliyor ve ruhun ölümsüzlüğünden, gezegenlerin hareketinden, Yeni Dünya'dan getirilen son bitkilerden ya da Antik Roma'dan dem vurdukları anlaşılıyordu.

Bu bilimsel ve felsefi tartışmalar büyük salonun duvarlarında yankılandıkça daha da yükseliyor ve yoğun bir ses bulutu içerisinde kayboluyordu; bu nedenle bir seferde bir ya da iki cümle ancak yakalayabiliyordum.

Sol yanımdaki bilgelerden birinin "Çünkü gerçekte Giovius'un dördüncü kitabında yazdığı gibi..." deyişini duydum. O anda sağ tarafımda biri, "Halikarnassoslu Dionysios'un da altını çizdiği gibi," diyordu.

"Ekselansları, Aquino'lunun yüce doktrinini duymamış olamazlar..." diye buyuruyordu.

Aslına bakılacak olursa, hiç kimse hiç kimseyi dinlemiyordu, çünkü Roma'da bütün toplantıların amacı boş konuşma, yeme ve içmedir. Romalılar insani olayları yüzyıllık ölçütleri olan Roma İmparatorluğu ya da Katolik Kilisesi ile değerlendirmeye alışıktır. Yanılgıyla bu dünyasal ve ruhsal güçlerin bir parçası olduklarına inanıyorlardı ama onların sadece birer uyruğuydular ve bu nedenle her şeye yukarıdan aşağıya bakarak küçümsüyorlardı.

Tam o sırada karşıma bu karışık ve gürültülü kalabalıkta kendini pek iyi hisseden Atto çıkıverdi.

Kulağıma eğilerek, "Hepsi aynı; yiyor içiyor ve kimseyi dinlemiyorlar," diye fısıldadı. Sonra ileride bir noktayı işaret ederek, "Gene de şu arkada bir Cizvit papazı çok ilginç bir konuşma yapıyor. Prense boyun eğme ya da isyan etme konusunu irdeliyor. Ama boşuna: Herkes yanındakiyle kendi derdini konuşuyor. Zaten Parisliler fahişe görseler azize zannedip önünde diz çöküp dua ederler. Romalılar ise azize görseler onu fahişe sanıp kaç para istediğini sorarlar."

Tepsimi koyacak bir yer buldum ve fincanları doldurmaya başlamıştım ki saygın beylerden oluşan bir güruh neşeyle çevremi sardı.

"Markim, bakın sıcak çikolata var."

"Siz de gelin Monsenyör; servis yapılıyor."

Akademik bir konuşma izlemekte olan bir Piskopos, "Peki ya Livius'un *Onluklar*'ı ne oldu?" diyecek oldu.

"*Onluklar*'a takılırsanız, çikolatayı kaçırırsınız!" Bu hoş sözler çevresindekileri pek güldürdü.

Sürahinin içinde ne varsa bunu fincanlara doldurmamla, hepsi orada bulunan konuklar tarafından kapışıldı. Neyse ki bu arada başka hizmetkârlar da salona girmekte ve yeni gelen konuklara hizmet etmekteydi; bir kısım hizmetliye de Prensler, Piskoposlar, Kâtipler ve Danışmanlar yanaşıyordu. Önümde fincan kapma yarışı sürüp giderken arkamda beni pek ilgilendiren bir konuşma duydum.

"Duydunuz mu? Galiba Monsenyör Retti'nin projesini çekmeceden çıkarmak istiyorlarmış."

"Hani Papa Odescalchi zamanında polisi yeniden düzenlemek isteyen kişi mi o?"

"Aynen öyle. Ben de bu zatla aynı düşüncedeyim. Şu açgözlü ve başıbozuk muhafızların haddini bildirmek gerekiyor."

Gözümün ucuyla bakınca bu konuşmaları yapanların orta yaşlı iki din adamı olduğunu gördüm. Konu beni heyecanlandırmıştı: Muhafızların olduğu yerde hırsızlar da olabileceğine göre, duyacaklarım hem benim hem Rahip Melani'nin işine yarayabilirdi. Ne var ki bu iki kişiyi gözden –ve kulaktan– kaçırdım; onları yeniden bulabilme umuduyla, konuyu Atto'ya açmaya karar verdim.

Az önce sözcüklerle yankılanan salon kubbesi şimdi ağız şapırtıları ve yeme içme sesleriyle çınlıyordu. Kimse Şefin pek ustalıkla ve bilgelikle hazırlatmış olduğu bu sıcak içeceğin lezizliğini –don Paschatio ne derse desin– yadsıyacak gibi değildi.

Ansızın konuklardan oluşan kalabalığın ortasında bir boşluk belirdi. Kardinal Spada yanında yeni gelin ve damatla salona gelmişti. Ortaya çıkmak için ev sahibi konuşmaların bitmesini, doyan kursaklarla ortamın neşelenmesini beklemişti anlaşılan.

Pek çok kişi hep bir ağızdan, "Yaşasın yeni evliler!" diye bağırdı; koşarak Spada'yı kutlayanlar, saygı belirtisi olarak yüzüğünü öpenler ve onları alkışlayanlar vardı.

Bazıları ise Kardinale yalvararak, "Bir konuşma yapın Hazretleri lütfen!" diyordu.

Bir el işaretiyle bu kargaşayı ve gürültüyü susturmayı bilen ev sahibi tatlılıkla ve güler yüzle, "Tamam, dostlar; istediğiniz ol-

sun," dedi. "Böylesine âlim ve zeki bir topluluk karşısında söyleyeceklerim ancak sözlerinize küçük bir katkı olabilir. Az sonra okuyacağım ve hepinizin aşina olduğu satırlar bu salonda işitmiş olduğum bilimle boy ölçüşemez ama şairin dediği gibi *non datur omnibus adire Corinthum."**

Sonra sessizlik istedi ve son derece mutlu bir edayla okumaya koyuldu.

O meçhul öz benim
Bu büyük tartışmalara oruçlu gelen
Bütün yolunu yitirmiş ilahiyatçılar
Hangimize hak vereceklerini bilemezler.
Yarış halinde lezzet ve perhiz üstüne düşünürüz
Her iki Cizvit okulunda da
Derler ki, ölçüsüz içildi mi
Likör yoldan çıkarır.
Ötekinin huysuzluğunu yatıştırmak için
Dostluğun töresinden şaşmamalı
Masumiyet ve fesatlık arasında kalan
Acıyı dindirmek için vanilyadan medet umar
Ortalama bilgi harikalar yaratır
Bunlar oruç, boğaz ve cimriliktir.

Ansızın müthiş bir kahkaha ve alkış tufanı koptu. Kardinal Spada, Cizvit âlimleri arasında her zaman pek tartışılan bir konuyu burada şakacı bir dille ele almıştı. Konu ise şuydu: Bir fincan sıcak çikolata içmek orucu bozar mı? İsa'nın yolundan gidenlerin tarzını anımsatan Spada'nm bu sözlerinde bilgece bir uzlaşma gizliydi: Evet sıcak çikolata içilebilirdi ama ancak acı olması koşuluyla, yani vanilyasız. Böylece hem boğaz, hem perhiz, hem de tutum konusunda yoldan çıkılmamış olunurdu.

Sıcak çikolatanın gelmesiyle dağılan akademik topluluklar yeniden bir araya gelmeye başlamışlardı. Tek başına olan hatiplerin ya da söz düellosu yapanların çevresinde tembelleşmiş küçük grupçuklar oluşuyor; bir yandan sıcak içeceklerini yudumluyorlar,

* Belli şeylerin sadece ayrıcalıklılara mahsus olduğunu belirten deyim.

bir yandan yanlarındakilerle konuşuyorlar ya da karşı grupta gördükleri tanıdıklarıyla el kol işaretleriyle anlaşmaya çalışıyorlardı. Renkli bir kalabalık oluşturan Hanımlar, Din Adamları ve Soyluların siyasi eğilimlerini tahmin etmek pek kolaydı: Bu kişilerin Fransa, İspanya ya da İmparatorluk yanlısı oldukları mendillerinin ceplerindeki duruşundan, çoraplarının renginden, hanımların göğüslerine taktıkları çiçeklerin hangi yanda oluşundan anlaşılıyordu.

Masalar ve sehpalar üzerine bırakılmış fincanları ve tepsileri toplama bahanesiyle olduğum yerden uzaklaştım ve Rahip Melani'ye doğru yürüdüm. Sıkıntılı bir edayla iki yaşlı hanımla konuşuyor, bir yandan da salonda yaşanabilecek en küçük bir olayı ya da kuşkulu durumu yakalayabilmek için gözleriyle dört bir yanı tarıyordu. Ona yaklaştığımı görünce hemen iki hanımdan ayrıldı ve bana onu izlememi işaret etti; ana salondan doğru bahçeye inen merdivenlere yönelmişti.

Bulunduğumuz yere hâlâ güneş vuruyordu ve ikimiz yapayalnız kalmıştık. İki din adamı arasındaki konuşmayı ona aktardım ve Roma'da yapılması tasarlanan bu reformdan söz ettim.

"O iki kişi doğru söylemiş," şeklinde yorum yaptı. "Romalı muhafızlar her zaman başıbozuk ve denetimsiz olmuşlardır."

Tam o sırada bazı din adamları enfiye koklamak için salondan çıkarak balkonda buluştular. Bazılarının yüzleri tanıdıktı ama adlarını anımsayamıyordum. Yalnızca birini iyice tanımıştım ve bu nedenle olduğum yerde kalakaldım. O, Kardinal Albani Hazretleri idi.

Atto da bir bakışta durumu kavradı. Konuşması daha canlı bir hal almaya başladı.

Sözlerinin az önce ortaya çıkmış bu Kardinallere de yönelik olduğunu düşündüğü için pek coşkulu bir ses tonuyla, "Hiç kimse muhafızlar kadar satılmış olamaz, delikanlı," dedi.

Gözlerinde onu iyi tanıyanların seçebildiği ve kim bilir hangi proje veya iştahı çağrıştıran ışıklar yanıp söndü.

"Ve özellikle de Yargıçlar!" diye sürdürdü sözlerini. "Çılgın ve zamane bir hayat yaşanan günümüzde yakın geçmişin sütüyle beslenen bizler, benim deyimimle Sözlerin Evrensel Cumhuriyeti'nde yaşarken her olay ona verdiğin adla değerlendirilirdi. Yargıçlar da bu Cumhuriyetin onursal yurttaşlarıydı çünkü adaletsizliğe kurban gidenlerin intikam arzusunu ancak Yargıçların sözleri yerine getirirdi; bu kurbanların sayısı her zaman çok fazla olmuş-

tur ve giderek de kendilerine ait o ön odada bekleşmektedirler. Bu ön odadan ellerinde pek az gerçek olayla çıkarlar ve zaten Cumhuriyeti oluşturan da budur; Hazretleri ne demek istediğimi kolayca anlamış olmalılar."

Atto'nun bu çıkışı herkesi derin bir utanca sokmuştu. Aynı anda benim gibi basit bir işçiyle erguvan giysili o yüce kişilere aynı anda hitap etmişti. Ama zaten alışılmadık ve uygunsuz olan bu davranışı konuşmasındaki gösterişli akıcılıkla örülmüştü ve adeta suçlulara bir övgü gibi çınlamıştı.

Sonra yeniden konuşmaya başladı ve şöyle dedi: "Dünyanın geleceği Yargıçların ellerindedir. Günümüzde olduğu gibi insanın değeri azsa aslında içi boş bir kavram olan 'Hak' zaferini ilan eder ve bir hastalık gibi mümkün olan her yere sızar. Bir gazetede şöyle okursun: 'Yargıçlar kuşku üzerine şu kişiyi tutuklattılar.' Hemen İyinin Kötüyü yendiğini düşünürsün çünkü Yargıçların adı Yargıdan gelir; bu arada gazete tutuklanan kişiye dolandırıcı sıfatını yapıştırmıştır bile. Bu bir kez söylendi mi, daha duruşma bile yapılmadan şu kişiye zaten suçlu gözüyle bakılmaya başlanmıştır çünkü şöhretin uzun bir soluğu, geniş kanatları vardır; zarı ne gibi bir zehre bulandığına bakmadan, keyfine göre atmaktan hoşlanır. Sana hiç kimse o Yargıçların yalan söylediklerini ya da yanlış davrandıklarını, onların hiçlikten yaratılmış ve kamuoyunun dikkatini dağıtmak, kandırmak, karıştırmak, rakipleri vurmak için yaratılmış birer kukla, birer oyuncak olduklarını söyleyemeyecektir."

Çevreme bakındım. Atto'nun bu dehşet verici söylevini dinlemekte olan Kardinallerin yüzü öfkeden boz bir renk almıştı. Öğleden sonra ayaklanmanın savunmalarına değil Akademilere ayrılacaktı.

"Gene de dikkatli ol," dedi Melani. "Sözcüklerin Evrensel Cumhuriyeti kuklalarla doludur ama gene de çok ağır taşlarla örülmüştür: Bu taşların adları Adalet, Doğruluk, Sağlık, Güvenlik... Bunların her biri büyük birer kaya oldukları için ne tartışılır, ne yerinden oynatılır çünkü sözlerin gücü zamanımızın tek Hükümdarıdır. Her kim ki gözle görülen Doğruluğun, Adaletin karşısına dikilirse ona her zaman düzmece ve ahlaksız gözüyle bakılır, Sağlığın karşısına dikilene bulaştırıcı, Güvenliğin karşısına çıkana da isyankâr denir. Başkalarını, başka pek çok kişiyi bu sözlerin arkasında genellikle –hatta sıklıkla– tam zıt anlamlarının gizlendiğine ikna etmeye çalışmak, o duvarları yerinden sökerek çok uzaklara taşıma-

ya benzer. En iyisi insan, elleriyle gözlerini kapayıp durumuna razı olmalıdır; Ulusların kaderlerini yüklenmiş kişiler, Hükümdarlar ve danışmanlarının yaptıkları da her zaman budur zaten. Onlar talihin yoldan çıkmış bu tekerleğini iyi tanırlar ve yüreklendirirler çünkü bu gülünç ve hüzünlü Sözcükler Cumhuriyetinin Yargıçlarının, muhafızlarının ve öteki kuklalarının onların kölesi ve bizim cellatlarımız olmasını isterler. Ta ki onlar da belki günün birinde bir Yargıcın buyruğu ile darağacında sallanana dek!"

"Rahip Melani; gidişe meydan okuyorsunuz!"

Bunu söyleyen Albani idi. İki gün önce olduğu gibi Atto, Papa Cenaplarının Mektup ve Belge Yazmanı tarafından ağır biçimde tehdit ediliyordu.

Atto bütün şirinliğini takınarak "Ben hiçbir şeye ve kimseye meydan okumuyorum" diye yanıtladı onu, "sadece düşünüyorum ki..."

"Siz kışkırtmak, karıştırmak ve kargaşa yaratmak için burada bulunuyorsunuz. Siz çatışmaya, yargıçlara inanmamaya, muhafızlara karşı koymaya davet ediyorsunuz. Bunu açıkça işittim."

"Kargaşa mı? Asla öyle değil, Hazretleri. Fransız uyruklu biri olarak..."

Albani onun sözünü keserek "Pek Hıristiyan Kralın yandaşı olduğunuzu bilmeyen yok" dedi, "ama sınırı aşmamalısınız. Papalık şu ya da bu gücün ele geçirileceği bir yer değildir. Kutsal Kent, inancın evrensel limanıdır ve iyi niyetli olan bütün insanlara açıktır."

Kardinalin ses tonundan bir yanıt beklemediği açıkça belliydi.

Atto, onun önünde reverans yaparak ve yüzüğünü öpmek istediğini belli ederek, "Hazretleri önünde saygıyla eğilirim," demekle yetindi.

Kapıldığı öfke nedeniyle Albani onun bu hareketini görmedi (ya da görmek istemedi) ve yanındaki kişilere doğru aniden döndü ve sert bir tavırla söylenmeyi sürdürdü.

"İnanılmaz bir şey bu! Buraya, Devlet Bakanının evine gelmiş ve Fransa'nın, bazı düşüncelerin propagandasını yapıyor..." dedi alıngan bir ses tonuyla.

Albani'nin sırtı dönüktü ama Atto hâlâ iki büklüm eğilmiş duruyordu. Onun arkadaşlarından bazıları bu durumu görüp alaylı biçimde güldü. Hem küçük düşmüş, hem gülünç olmuştu.

Birkaç dakika sonra Melani salona döndü; fazla göze batmamaya çalışarak peşinden gidiyordum. O şiddetli konuşmasını bana doğru yapmıştı ama benim durumum, heyecanlı bir insanın içini dökmesine tanık olmaktan ibaret sayılabilirdi. Ne var ki abartmamak gerekirdi: Onun hizmetinde olduğum duyulmamalıydı. Aksi takdirde ona yönelen kuşku ve güvensizlik bana da sıçrayabilirdi. Onun çıkarlarını değil, kendiminkileri korumak peşindeydim. Kardinal Spada kışkırtıcı bir insanla işbirliği yaptığımı düşünürse işimden kovulurdum.

Hâlâ davetlilerle dolu olan salonu birbirimizden uzak kalmaya özen göstererek geçtik. Melani üst katta olan dairesine çıkacağını ve onu izlememi işaret etti.

Bu arada sanki o konuşma hiç yarıda kalmamış gibi devam ederek, "Sözcükler Cumhuriyeti nasıl işliyor anladın mı?" diye sordu.

"Ama Sinyor..."

"Kuşkuların var, biliyorum. Bana şöyle söylemek istiyorsun: Eğer gerçekten siz haklıysanız muhafızlara güvenilmemesi gerektiğini, kimi zaman Yargıçların da yoldan çıkabileceklerini nereden biliyorsunuz, diyeceksin."

"Evet, ötekiler..."

"Bunlar gizli gerçeklerdir, delikanlı! Sözcükler Cumhuriyeti tarafından ilan edilirler ama bir değer taşımazlar. Ve şunu hiç unutma..." dedi uyarıcı bir gülümseme ile, "Devletlerin ve Cumhuriyetlerin düzeni korunmak isteniyorsa halk iki konudaki gerçeği asla bilmemelidir: Sucukların içinde ne olduğunu ve mahkemelerde neler döndüğünü."

Ona karşı çıkacak ve bu konuşmayı sürdürecek zamanım yoktu çünkü kapısının eşiğine varmıştık. Kapıyı açtı, beni biraz dışarıda bekletti ve sonra elinde kirli çamaşır sepetiyle geri geldi.

"Şimdi önemli bir buluşmam var ve gömleğimi değiştirmek istiyorum. Üstüme başıma çeki düzen vermeliyim; korkunç bir halim var. İmparatorluk Elçisi Kont Lamberg villaya gelmek üzere ve ona yaklaşmaya çalışacağım. Geç kaldı, az sonra burada olur. Ona beni kabul etmesini rica edeceğim. Bu arada sen bu çamaşırları al, yıkat, ütület ki temiz çamaşırım bulunsun. Şimdi beni yalnız bırak."

Elimde Atto'nun kirli giysileriyle çamaşırhaneye doğru yürürken zihnimden pek çok düşünce gelip geçiyordu. Melani'nin sözleri

Hükümdarları ve onların yanında görev alan –kendinin de dahil olmakla övündüğü– o yönetici sınıfını suçluyordu. Albani'nin söylediği gibi gerçekten de bu sözleri söylemekteki amacı kışkırtmak, dürtüklemek, isyana teşvik etmekti. Kardinal tarafından konuşması iki kez dizginlenince Atto'nun adı cesur ve kışkırtıcı bir kişi olarak çevreye yayılacaktı ve bu da işlerini huzur içinde çözümlemekten daha yararlı olacaktı ona. O bir casustu ve casuslar söz söylemede ölçülü davranmak zorunda olan insanlardı. Onu böyle davranmaya, Fransız yanlılığıyla övünmeye iten neydi? Onunla Albani arasındaki atışmaya tanık olanlar şimdi büyük salonda haberi bütün davetlilere yaymakla meşgul olmalıydılar. Olan olmuştu.

Tuhaf bir biçimde Atto bunu dert etmişe benzemiyordu. Yalnız kaldığımızda Albani'den işittiği küçük düşürücü sözlere, yaptığı reveransa Kardinalin nasıl arkasını döndüğünü anımsayacağına yeniden Sözcüklerin Evrensel Cumhuriyeti üzerine acayip düşüncelerine takılmıştı.

Belki de yanlış yapan bendim. Ondan, on yedi yıl önceki zekâ pırıltılarını beklememeliydim. Artık yaşlanmıştı; hepsi buydu. Zihinsel ve ahlaksal yeteneklerini yitirmiş, temkinden, yargıdan ve ölçülülükten uzak bir adama dönüşmüştü. Karşısındakini iğneleyici sözler söylemek yerine kavga eden, temkinli davranmak yerine gözü pekliği seçen bir kişi olmuş çıkmıştı. Soğuktan, sisli iklime geçmişti. İnsanların yaşlandıkça ender olarak düzeldiklerini ben de bilirdim. Onun kötülemiş olması beni şaşırtmamalıydı.

Bu arada uzaktan kalabalık insan grubunun beraberindeki silahlı adamlarla köşke girdiğini fark ettim. Kardinal Spada önemli bir konuk karşılamaya hazırlanıyordu. Konuğun kim olduğunu biliyordum.

Birkaç dakika sonra konuk salona girdiğinde Fabrizio Spada, yanındaki yeni evli çiftle birlikte büyük bir iyi niyet ve saygı gösterisiyle karşıladı. Konuklar arasından ona hoş geldin demeye koşan pek çok kişi oldu. Bu önemli kişilerden biri Viyana İmparatorluğu Elçisi Kont von Lamberg idi.

Daha sonradan öğreneceğim üzere Kardinal Spada onu almaları için özel arabalarını yollamış, Kardinal de Medici'nin arabaları da onunkileri izlemişti. Önemli resmî sorunları önlemek için öteki Güçlerin temsilcileri yani İspanyol Dük Uzeda ile Fransız Monako

Prensi, İmparatorluk Elçisi ile aralarında sessiz bir anlaşma yapmışlar ve yalnızca düğün günü villada bulunmaya, ikinci ziyaretlerini ise birbirlerinden farklı günlerde yapmaya karar vermişlerdi. Böylece öncelik tanıma ve onurlandırma gibi çatışmalar önlenecekti; öte yandan –Roma'da her gün olduğu gibi– efendilerinin arabalarına daha iyi yer kapmak için arabacıların ve uşakların kavga etmeleri de engellenecekti.

Fransa ve İspanya'nın yani öteki iki büyük Gücün Elçileri bu nedenle bugün villada olmayacaklar, dikkatlerin tümü Kont von Lamberg'e çevrilecekti.

Benim pek kısa boyum yüzünden önümde sırtlar, enseler, başlardan oluşan bir duvar yükseldiği için von Lamberg'in salona görkemli girişini seyredememiştim. Gene de konuklar neredeyse hemen iki ayrı kanat oluşturmuş ve İmparatorluk Elçisi tam ortada olmuştu. Yanında sarı giysili uşakları, şeref üniformalarını giymiş askerleri vardı. Kardinal Spada hemen yanında ona salonun ortasına doğru eşlik ediyordu. Damlar ve şövalyeler saygı gösterisinde bulunarak onun geçişinde öne eğiliyorlar, iyi dileklerini sunuyorlardı.

"Ekselansları..."

"Tanrı sizi korusun..."

"Ekselansları uzun ömürlü olsun."

Hem öne eğilerek hem de bu gibi dileklerde bulunarak saygı gösterisinde bulunanlar arasında ansızın farklı bir ses dikkatleri üzerine topladı.

"Si Deus et Caesar pro me, quis contra?"

Latince bir cümle söyleyen bu ses Atto'ya aitti. O da güçlü Avusturya diplomatının önünde diz çökmüş olmalıydı. "Eğer Tanrı ve İmparator yanımdaysa, bu karşıdan gelen kim olabilir?" demişti. Elimden geldiğince boynumu uzattım ve yaşlı bir din adamının kel başının ötesinden sahneyi nihayet görebildim.

Atto gerçekten de Lamberg'in önünde diz çökmüştü ama kontrol altında tuttuğu bir hareket yaptığı belliydi; bu davranışı ile fazla alçakgönüllülük etmeden saygılı olmak istediğini belirtiyordu.

Onun önünde duran İmparatorluk Elçisinin yüzünü bir önceki güne oranla daha iyi görebildim. Derin olmayan kömür karası gözleri soğuk ve uzaktı. Bakışları gizemli, kaçamak ve huzursuzdu; yalana ve kaçamağa meyledecek gibi duran bir ruhun işaretlerini veriyordu. Yeterince yüksek alnı, oval yüzü, solgun teni, hü-

zünlü düşünceler yüzünden donuklaşmış gibiydi. Yüzüne pek zarif bir hava veren ince ve düzgün kesimli bıyıkları sadece kendinden alçak düzeyde olanlarla arasındaki farkı belirlemeye yarıyordu. Bütün bu çizgiler hep birlikte insanda saygı uyandırıyordu evet ama saygıdan çok kuşku uyandırıyordu.

Belirgin biçimde meraklanan Lamberg, "Bilgece sözler," dedi. "Kimsiniz?"

"Bir hayranınızım, Ekselanslarına en derin saygı ve minnetlerimi daha yakından sunmaya can atıyorum." Atto bunu söylerken ona bir kart uzattı.

Lamberg kartı aldı. Kalabalık davetli topluluğundan bir uğultu yükseldi. Elçi kartı aldı, okudu yeniden kapattı. Güldü.

"Tamam, tamam." Atto'ya kartı dikkatsizce uzattı ve yürümeyi sürdürdü.

Rahip Melani tatmin olmuş bir gülümseme ile yerinde doğruldu.

Yerime geçtim ve şöminenin yanına dikildim; az önce konuşmakta olan iki din adamının ağzından başka sözler kapma hevesindeydim. Ama şimdi yanımdaki koltukta başka bir ikili oturuyordu.

Kilise mensubu bir genç adam yanındakine, "Sıcak çikolata bile sunuldu..." diyordu.

"Ama siz o zaman gerçeği görmek istemiyorsunuz: Bu İspanyol dostu bir Papadır ve İspanya yönetiminde olan Napoli Krallığı'nda doğmuştur. Spada da böyle bir Papanın Devlet Bakanı." Bu sözleri söyleyen gencin soylu bir hali vardı.

"Tamam Ekselansları, sıcak çikolata son derece İspanyol tarzı bir ikram; İspanya Kralı II. Carlos'un en sevdiği içecektir ve şu yaklaşmakta olan Kardinaller Meclisi öncesinde..."

"Partizanca bir işaret, biliyorum, biliyorum. Göreceksiniz önümüzdeki günlerde bundan çok söz edilecektir."

Sıcak çikolatanın İspanya yanlısı olmanın bir işareti olduğunu bilmiyordum ama bu ikrama karar veren kişinin don Paschatio olduğunu, Kardinal Spada'nın da bu düşünceyi memnuniyetle kabul ettiğini hatta az önce dinlediğimiz şiiri okumasında esin kaynağı olduğunu biliyordum. Gene de bu gibi eleştiriler ve kuşkular kulağına gelirse Devlet Bakanının nasıl telaşlanacağını, Başkâhyayı nasıl ezeceğini düşünerek kendi kendime güldüm.

Salonun sağ yanındaki bir hareketlenme dikkatimi çekti. Kardinal Spada'nın uşaklarından biri yanında küçük bir konuk grubu ile Kardinal Spinola'ya doğru ilerliyordu. Uşak yürürken Polonya Kraliçesinin baş arkadaşı Markiz Bentivoglio'nun sırtına çarpınca, hanımın elindeki fincandan göğsüne çikolata dökülmüştü. Carbognano Prensi tarafından azarlanan uşak binlerce özür dileyerek yürümeyi sürdürmüş ve Spinola'ya bir pusula teslim etmişti. O da sanki hiç önem vermezmiş gibi pusulayı okuyup aynı özensizlikle uşağa geri verdi. Bu neşeli gürültü arasında ne konuştuklarını duyamayacak kadar uzaktaydım ama pusulayı geri verişi ve uşağın yanından ayrılışı pek ivedi olmuştu. Bütün duyularım pür dikkat kesildiğinden bir an için şenliğin eğlenceli uğultusunu duymadım ve kımıldamadan durduğum bu noktada sanki Spinola'nın dudaklarından uşağa ne yapması gerektiğini okur gibi oldum. Dudak hareketlerinden yakaladığım hecelere göre ona şöyle demişti:

"... dışarıda, balkonda.."

Olanları görmemle harekete geçmeleri bir oldu. Belli ki bir aceleleri vardı: Olasılıkla Spada'dan Spinola'ya gönderilen ileti şimdi üçüncü bir kişiye teslim edilecekti. Az önce gördüklerime dayanarak, terasta kimin bulunduğunu biliyordum. Kardinal Albani oradaydı. Kadırga'da buluşmuş olan Kutsal Kolej üyesi bu üç Kardinal arasmda bir Elçi gidip geliyordu.

İletide ne yazdığını öğrenebilmek değil (bu kesinlikle olanaksızdı) ama en azından içeriğini sezebilirsek, Kardinaller Meclisi ile ilgili manevralara ilişkin önemli bir ipucu ele geçirebilirdik. Belki de yeni Papanın seçilmesinde süren gizli pazarlıkların hangi noktada olduğunu (ya da nasıl ve hangi yönde geliştiğini) anlayabilirdik; binlerce esrar barındıran Kadırga'da buluşmalarına bir anlam yüklememiz de mümkün olabilirdi. Fırsatı kaçırmamalıydık.

Duvarın dibinden ayrıldım ve uşakların dikkatini çekmemeye çalışarak balkona yöneldim. Öğle güneşinin ışıltısı, cömertliğini sürdürüyordu. Terasa açılan büyük cam kapıya yaklaşırken balkondaki konukların ışık önündeki karanlık siluetleri bana Cizvit rahiplerin tiyatro gösterilerinde pek beceriyle kullandıkları ışık oyunlarını anımsattı. Her türlü güçlüğün mutlaka yoldaşı olması gereken sezgilerim, bana bu gölgelerden hangisinin Kardinal Albani'ye ait olduğunu gösterdi. Balkonun solunda, az önce Atto'ya

çıkıştığı noktada duruyordu ve inekleri terk etmeyen sinekler gibi çevresine biriken yalaka dostlarıyla oyalanıyordu. Bir Villa Spada hizmetkârı onlara sıcak çikolatalarını dağıtmış ve şimdi yanlarından ayrılmaktaydı.

Ben de sehpaları, iskemleleri ve bacakları aşarak salonun çıkışma doğru ilerler ve don Paschatio'ya yakalanmamak için dua ederken Melani'nin fırsatı kaçırmadığını fark ettim. Şarap bardağı peşinde koşmaktan vazgeçen ve Atto birisiyle konuşurken gözcülük yapan Buvat, gidip onun kulağına bir şey fısıldadı. Atto, yanındaki beylerden nazik biçimde özür diledi ve onları oracıkta bırakıp ayrıldı. O kadar aceleci davrandı ki Lamberg'in yanındaki sekreterlerden birine çarptı; adam az daha yeri boylayacaktı.

Uşak uzağımızdaydı ve ona yetişmemiz olanaksızdı. Camın arkasında, ben solda, Atto sağda olmak üzere pusulanın teslim edilişini seyrettik. Ne yazık ki Kardinalin arasında bulunduğu kalabalık yüzünden onun pusulayı açıp okuyuşunu göremedik. Az sonra telaşla ama bu telaşımızı belli etmemeye çalışarak balkonun eşiğine geldik. Tam o anda balkondaki bütün konukların dönüp bana baktıklarını fark ettim. Her birinin yüzünde alaycı ve eğlenen bir ifade vardı. Karşıdan vuran güneş ışınları gözlerimi kamaştırdığı için ben bir şey göremiyordum.

Atto'ya döndüm. O da bana bir an için şaşkınlıkla baktı; tam o anda pusulayı yeniden kapatmakta olan Albani elbette onun daha fazla dikkatini çekiyordu. Başkalarının şaşkınlık dolu bakışları hâlâ benim üzerimdeydi. Bazıları dirsekleriyle yanlarındakini dürterek beni gösteriyorlardı. Bense utançtan alev alev yanıyordum. Neden bu kadar büyük bir ilgi uyandırdığımı bir türlü anlayamıyordum ama yerimden kımıldamak bile istemiyordum. Şimdi de Albani'nin yanına varmıştım.

"Ne sevimli," Albani bana bakarak böyle demişti. "Kardinal Spada gerçekten çok zevkli."

Hâlâ pusulayı tutmakta olan elindeki fincanı balkonun duvarına koydu. Bunu yaparken bir damla sıcak çikolata kâğıda döküldü. Kardinal hassas elini hemen çekti; hem de pek sıcak olan bu sıradan mutfak malzemesi onun elini kirletmişti. Pusula elinden duvarın üstüne, fincanın hemen yanına düştü. Tam o anda başımın üzerinde tanıdık bir hışırtı ve adeta bir okşama hissettim. Son derece hızlı bir gölge güneş ile benim arama girmişti. Adeta bir dümen gibi kullan-

dığı kanatlarıyla şöyle bir döndü ve canlı bir girdap gibi gidip Albani'nin fincanının yanına konuverdi. Kendimi tutamadım.

"Sezar Augustus!" diye bağırdım.

Bu seslenişimi izleyen dakikalarda yaşananlar, günün en heyecanlı ve eminim Villa Spada'nın şimdiye dek tanık olduğu bütün olayların en acayibiydi.

Bir an öncesine kadar Albani ve arkadaşları, terastaki bütün konuklar gibi neşe içinde beni değil, tam arkamdaki bir çıkıntıya konmuş olan Sezar Augustus'un bin bir renkli tüylerini seyrediyorlardı.

Söyleme fırsatı bulduğum üzere, papağan çikolataya karşı çok özel ve önlenemez bir düşkünlük gösteriyordu. Her zaman mutfaktan küçük bir parça çalar ve ona götürürdüm. Bugün villanın dört bir yanı sıcak çikolatanın iştah açıcı kokusuyla sarmalanmıştı; bu nedenle kuşun nihayet içedönük doğasını yenerek belki birkaç yudum içebilme umuduyla partiye katılması bir rastlantı değildi.

Albani fincanını elinden bıraktığı anda kibirli doğasına uygun olarak kuşun aklına gelen tek şey onu çalmak olmuştu.

Balkonun kenarına konar konmaz gagasını Kardinalin fincanına daldırmıştı bile. Albani ve ötekiler biraz utanarak da olsa gülümsüyorlardı.

"Ne sevimli, eh, gerçekten pek gülünç!" demeleriyle Sezar Augustus'un onu görmek için toplaşmakta olan yeni konukların gözünün önünde pençesini pusulaya geçirmesi bir oldu.

Albani elini uzattı ve hemen önündeki kuşun pençesinden mektubunu almaya niyet etti ama Sezar Augustus haşin bir biçimde yaşlı adamın elinin üstünü gagalayıverdi.

Kardinal hayal kırıklığı ile küçük bir çığlık atıverdi. Ötekiler de geriye doğru belli belirsiz bir adım attılar.

Sezar Augustus'un eski dostuna karşı şiddet kullanmayacağını umarak öne çıktım ve "Hazretleri, size yardım edeyim," dedim. Elimi uzattım ve nazikçe pusulayı geri aldım. Tam o anda o korku verici darbeyi yedim.

Birisi beni yere devirmiş daha doğrusu üzerime düşmüştü. Çevremde duyduğum bağırışlardan anladığım üzere taşların üzerine iki ya da üç kişi yuvarlanmıştı. Şunun bunun bedeni altında kaburgalarım ezilirken, birisi elimdeki pusulayı kapıverdi.

"Ah, Hazretleri, beni bağışlayın; ayağım takıldı," diyen pek nazik ses kesinlikle Buvat'ya aitti.

"Sersem! Ben size gününüzü gösteririm!" dedi bir başkası.

"Durdurun şu aptalı!" diyen birini duydum.

Atto'nun planını hemen anlamıştım: Karışıklık hatta kargaşa yaratmak; Buvat denen sıskayı grubun üzerine devirmek ve pusulayı ele geçirmek.

"Ay! Hay Allah!" Bu Melani'nin sesiydi. Kim bilir kimin bacağının altından canımı kurtardım ve ayağa kalkabildim.

Herkes ayağa kalkmıştı; onlarca kişi öfke ve şaşkınlık dolu bakışlarını kendi de kalkabilen Buvat'ya dikmişti. Sezar Augustus da hâlâ duvarın üzerindeydi ama az önceki sahneye oranla şu anda pek önemli bir konumdaydı: Pusula gagasının arasında duruyordu. Bizzat Atto'nun elinden kapmıştı demek ki. Melani şimdi yalvaran gözlerle ona bakıyor ama kâğıdı istemeye cesaret edemiyordu. Albani de cam gibi bakışlarla kuşa ve mektuba bakıyordu.

Dikkatini çekmeyi umarak yavaş yavaş, "Sezar Augustus..." dedim.

Şıpır şıpır bir sesle yanıtladı beni. Sıcak çikolataya batmış kâğıdı emiyordu. Sonra bana yandan şöyle bir bakarak kanatlarını açtı. Sonunda küçük bir kanat manevrasıyla yükselerek uçtu gitti.

Kardinal Albani iç çekişini önleyemedi.

Sesinde belli belirsiz bir kırgınlıkla, "Gerçekten pek acayip bir kuş" dedi; aklı mektubu geri alabilmekteydi.

Kardinalin elindeki mendille alnındaki ter damlalarını kuruladığını şöyle bir fark ettim. Gözlerimi uzaklaşmakta olan kuşa dikmiştim ve ne tarafa gittiğini anlamaya çalışıyordum. Hiç kuşku yoktu. Korktuğum gibi villadan çıkarak San Pancrazio kapısı yönüne gidiyordu.

Oradan ayrılmak için bahane bulmam kolay olmadı. Önce bir özür dileyerek balkondan çıktım. Salondaki herkes balkonda oynanan tiyatroyu seyretmek üzere başlarını o tarafa çevirmişlerken, Atto peşimden içeri geldi. Neyse ki kalabalığa karışmayı başardık. Ama gene de salondan ve villadan ayrılırken çok dikkatli olmaya çalıştım çünkü don Paschatio veya personelden birine yakalanmaktan korkuyordum. Bu arada üzerimdeki uşak üniformasından

da kurtulmalıydım. Bu nedenle Rahip Melani'nin odasına sığınmaya karar verdim.

"Elini çabuk tut, çabuk ol; lanet olası kuş şimdi kim bilir nerelerdedir..." Üzerimi değiştirirken, rahip beni telaşlandırıyordu.

Kimseye yakalanmamak için çiçek tarhlarıyla villanın girişi arasındaki sazların arasından emekleyerek geçtik ve sonra arkaya dönerek bahçenin arkasına döndük. Neyse ki yaz güneşi kızgın oklarını dört bir yana yayarak canlı olan her şeye işkence ediyordu; bu nedenle bu sıcakta peşimize düşecek kimse yoktu.

Şapelden sonra tiyatroya ulaşan yolu da geçtik ve arka kapıya vardık. Üzerimiz biraz kirlenmişti ama en azından hem konuklara hem de ana kapıdaki korumalara yakalanmadan dışarı çıkmıştık. Şimdi Albani, Spinola ve Spada'nın araştırmamızdan haberdar olmamasına çalışmalıydık.

Atto kâtibine davette kalmasını tembihlemişti; üç Kardinali gözetleme görevi onun olmuştu. Elbette pek bir sonuç alabileceğini ummuyorduk.

Her ikimiz de Sezar Augustus'a ulaşabilir ve pusulayı ele geçirebilirsek onların bir sonraki buluşmalarına ve belki de planlarına ilişkin ayrıntılı bilgi edinebileceğimizi biliyorduk. Sezar Augustus kâğıdın sıcak çikolataya batmış bölümünü emmişti. Gene aynı nedenle kâğıdı bir yere atmayacağından, kara ve sivri diliyle yeniden emebilmek için sıkı sıkı koruyacağından emindim.

San Pancrazio kapısını geçmiştik ki Atto omzuma vurdu.

"Bak!"

Oydu. Başlarımızın üzerinde hızla dönüyordu. Kesinlikle bizi duymuş olmalıydı. Önce sağa, sonra ileriye doğru uçtu. Ondan tam olarak bunu bekliyordum. Villadan günler hatta haftalarca ayrıldığı zamanlarda onu en yüce tepelere doğru giderken görürdüm. Şimdi de öyle yapacaktı. Roma'dan çıkınca başka bir seçeneği yoktu zaten. En görkemli çamlar, en gururlu serviler, en konuksever çınarlar o tepelerde buluşmuşlardı. Şimdi de Kadırga'nın yeşil bostanlarının üzerinden, beyaz ve sarı bir kayan yıldız gibi gözlerimizin önünden hızla uçtu gitti.

10 Temmuz 1700
Dördüncü Akşam

Bir kez daha bizi kimsenin rahatsız etmediği Kadırga bahçelerinde yürüyorduk; gözlerimizi yükseğe ve uzağa dikmiştik. Hiç kuşkusuz Sezar Augustus oralarda bir yerlerdeydi; yüksek bir dala tünemiş bizi seyrediyor olmalıydı.

Saatler ilerliyor, güneşin ışıkları şiddetini giderek yitiriyordu ama daha önceki ziyaretlerimizde olduğu üzere gölgeler Villa Spada'nın üzerinde uzamaktayken, burada esintinin dağıttığı bulutlar da gitmiş ve güneşin altın ışıkları bizi aydınlatmayı sürdürmüştü. Elpidio Benedetti'nin villasında günbatımı adeta istenmeyen bir konuk gibiydi; buraya çok geç geliyordu.

Giriş avlusunu aştıktan sonra turunç bahçesine girdik ve çevreyi dikkatle gözlemeye başladık. Portakalların, limonların, saksılardaki güllerin canlı renkleri, damalı çardağın üzerindeki leopar gölgeleriyle, yakındaki koruluğun yeşiliyle karışıyor; karışan yalnızca renkler değil aynı zamanda kokulardı. Burada insanın bütün duyuları bayram ediyordu. Tatlı esinti her yaprağı, her çiçeği, her dalı yavaş yavaş dalgalandırıyordu. Birkaç dakika sonra her köşede Sezar Augustus'u görür gibi oldum ama o hiçbir yerde yoktu. Çardağın altından ilerledik ve Muzaffer Roma freskinin önüne geldik. Yoktu. Atto'nun da morali bozulmuştu. Yön değiştirdik ve yapıya yöneldik.

"Lanet olası kuş!" diye mırıldandı.

"İtiraf etmeliyim ki onu bulabilmek konusunda pek az şansımız var. Sezar Augustus yakalanmak istemezse, yapacak bir şey yok demektir."

"Yapacak bir şey yok mu? Bunu gerçekten görmek isterdim." Gümüş topuzlu bastonunu gökyüzüne doğru sallayarak sanki tanrılardan birine kafa tutar gibiydi.

"Dediğim gibi bulunmak istemezse bulunmaz, hatta...."

"Ben ne yapmamız ve ne yapmamamız gerektiğini biliyorum, delikanlı. Ben Majesteleri Pek Hıristiyan Kralın bir diplomatıyım," diyerek beni susturdu.

Bir an kendimi tuttum ama ona bir yanıt vermeye karar verdim.

"Peki Sinyor; neden pusulayı tam elime aldığım anda kapmaya çalıştınız? Buvat üzerime devrilmemiş olsaydı şimdi pusula elimizde olacaktı. Oysa siz onu benden almakla yeniden papağana kaptırmış oldunuz!"

Heyecandan göğsüm sıkışarak onun yanıtını bekledim. Her zamanki gibi Atto'ya karşı çıkışlarım beni hâlâ ürkütüyordu.

Bir saniye sustu sonra acımasız bir tıslamayla beni yanıtladı.

"Hiçbir şey anlamıyorsun, hiçbir zaman da anlamadın. Sana kalsa onu asla elinde tutamazdın. Albani önündeydi, herkesin gözü üzerindeydi; onu mutlaka geri vermek zorunda kalacaktın. Sadece ben ve Buvat onu ortadan yok edebilirdik; ama senin aptal papağanın bütün oyunumuzu bozdu."

"Birincisi papağan benim değil, Kardinal Fabrizio'nun amcası rahmetli Monsenyör Virgilio Spada'nındı; nur içinde yatsın. Ayrıca ben Albani'den pusulayı alabildiysem, bu da papağanın sayesinde oldu."

"Albani'yi ben oyalayabilirdim. Bu arada Buvat da bu fırsatı kullanırdı."

"Albani'yi oyalamak mı? Sizi onu kendinize düşman etmekten başka ne yaptınız ki? O dehşet verici konuşmalarınızla bugün ikinci kez herkesin önünde size çıkışmasına meydan verdiniz. Şimdi herkes davette bundan söz ediyordur."

"Sus!"

Öfkelendim. Bardağı taşıran son damla olmuştu bu. Ben düşüncemi söylediğim zaman buna saygı gösterilmesini isterdim. Atto beni böyle kolay susturamazdı. Ama şimdi konu bambaşkaydı.

Gergin bakışlarla benim arkamda bir noktaya bakıyordu; sanki serbest kalmış vahşi bir hayvanı yakından seyreder gibiydi.

Ben gene Sezar Augustus'u düşünerek, "Arkamda mı?" diye sordum.

"Uzaklaşıyor. Geçen seferki gibi giyinmiş."
"Giyinmiş mi?"
Arkamı döndüm.

Birkaç adım uzaktaydı. Kolunun altında kırmızı kurdele ile bağlı bir demet kâğıt, alnını kırıştırmış, hızlı adımlarla peynir gibi beyaz tenli ve gür kumral saçları olan küçük bir kıza doğru yürüyordu. Sonra onun önünde eğildi, tatlı tatlı gülümseyen kıza bazı kâğıtlarla bir para çantası teslim etti.

Her ikisi de büyük bir saksının içinde büyüyen limon ağacının ardında gözden kaybolmadan önce kim olduklarını anlayabildim. Yanılmama olanak yoktu. Gene onlardı: Kadırga'ya ilk geldiğimizde gördüğümüz o olgun erkekle küçük kız. Kız Maria Mancini idi. (Tıpkı ona benziyordu.) Şimdi ikinci kez gördüğüm bu adam bana birini anımsatıyordu ama kimi?

Ortaya çıktıkları gibi kayboldular. Daha önceki deneyimimizden onları izlemenin bir işe yaramayacağını biliyorduk; nasıl olup da göründüklerini anlamamız da olanaksızdı. Atto'ya baktım.

"Ah, demek ki gerçekti" diye mırıldandı.

Şimdi kimi gördüğümüzü biliyordum.

* * *

Bu cümlenin beni hangi olaylara sürüklediğini özetlemem çok uzun olacak. Gene de şunu söylemekle yetineyim: Bu sözler, on yedi yıl önce çırak olarak çalışmakta olduğum Donzello Hanı'nda, Melani'yi tanıdığım günlerde konuklardan birinin ölüm ânında söylenmişti.

Bu sözleri telaffuz eden kişi Pek Hıristiyan Kralın Maliye Başmüfettişi Nicolas Fouquet saraydaki bir komplo yüzünden ömür boyu hapse mahkûm olmuştu ve binlerce uğursuzluktan sonra Roma'da Donzello Hanı'na sığınmıştı. Atto o günlerde yaşanan olayların tümünü çok iyi anımsadığımı biliyordu; bütün bunlar kaleme aldığım ve onun tarafından önce çalınan sonra parası ödenen anılarımda da yazıyordu.

Bu çözümlenmesi olanaksız görüntü karşısında, "Maria ile birlikte olan geçen günkü beyefendiydi," diye mırıldandım.

Beni yanıtlamadı; onaylamayı sessizliğe bıraktı. Az önceki çatış-

mamızı unutarak gene şuraya buraya bakınmayı sürdürdük; burnumuzu dalların, yaprakların arasına soktuk. Adeta bir ruh çağırma seansıyla peşimizden gelen bu korku verici görüntünün kişilerini mi yoksa papağanı mı aradığımızı ikimiz de birbirimizden gizliyorduk. Bir yandan da Atto Melani'yi tanıdığım dönemi düşünüyordum. O ise daha öncesini, Fouquet ile dostluğunu, onun acıklı kaderini, trajik sonunu geçiriyordu aklından. Kadırga'da karşımıza çıkan ilk görüntünün Rahip Melani'yi neden daha sonrakilerden daha çok sarstığını şimdi anlamıştım. Bir kördüğümü andıran duygusal ilişki yaşadığı Maria'yı ve korkunç ölümüne tanık olduğu, bir zamanlarki yakın dostu Fouquet'yi ansızın karşısında görüvermek onu çok şaşırtmıştı.

Tek bir bakışla Atto'nun ruhunda çarpışmakta olan zıt heyecanları sezebiliyordum. Kadim dostunu görmüştü ama onu hapiste geçirdiği yılların altında ezilmiş yaşlı bir insan değil, benim gördüğüm gibi, olgunluğunun ve gücünün dorukta olduğu haliyle buluvermişti karşısında. Kolunun altında taşımakta olduğu kâğıtlar Kraliyet hizmetinde dur durak bilmeden çalışırken evine götürdüğü belgelerdi. Atto'dan öğrendiğime göre Fransız Sarayı sonradan onun bakanlık koltuğuna, onuruna, özgürlüğüne ve hayatına el koymuştu.

Dik duruşu, kararlı yürüyüşü, soylu yüzü, yalnızca yüce ve asil şeylere baktığında çatılan kaşları ile Fouquet, Atto'nun tanıdığı gençlik haliyleydi. Şimdi onu yeniden görünce rahip tehlikesiz bir sıçrayışla geçmişe dalmış, yüzlerce olayı, binlerce duyguyu anımsamıştı. Binlerce acı, binlerce pişmanlık dolu geçmişi gözlerinin önünden akıyor olmalıydı. Durgun ve duru bir göle benzeyen bu villa geçmişi güzelliğiyle yansıtıyordu, insanları en güzel halleriyle gösteriyordu ve adeta hepsi şöyle diyordu: Hâlâ buradayım.

Atto'nun yürüyüşünde bir küskünlük vardı; çevik bir yaşlının uyumlu ve güçlü adımlarının yerini erkenden yaşlanmış bir gencin kararsız adımları almıştı. Yüreğinden ve ruhundan kopan fırtınaları anlamakta yetersiz kalıyordum; onun yerinde olsam bedenim hıçkırıklarla sarsılıyor olurdu şimdi. Oysa o duruşunu bozmuyor, hâlâ papağanı arar gibi yapıyordu. Bağışlamamam olanaksızdı; cüretkârlık, ikiyüzlülük ve küstahlık gibi kusurlarını, onun dostu sayılabilmek adma görmezden gelmeliydim. Elbette bununla kendimi pek çok konuda kandırıyor olacaktım; sözgelişi onun

samimi ve sınanmış bir dost olduğuna inanmalıydım. "Siz benim en gerçek dostumsunuz!" Ah, Maria Mancini ile Fouquet'nin ilk göründükleri gün bu cümleyi duymuştum ama bunu asla Rahip Melani'ye söyleyemezdim. Zaten arkadaşlık, kendini ve insanlara getirdiği o olmazsa olmaz sevinçlerini uzatmak için beslendiği yanılsamanın ayrılmayan eşi değil miydi?

"Sanırım sen haklısın. Sezar Augustus yok; en azından bulmamız çok zor olacak." Atto bunları söylerken sesi hiç renk vermiyordu.

"Canı bulunmak istemiyorsa, burası bunun için en ideal yer." Dalgın zihnimle bu sözcükleri bulup toparladım.

"Gene de tam buraya uçmuş olması çok ilginç," dedi Melani. "Üç Kardinal, Tetrachion, senin papağan: Burası giderek kalabalık bir yer halini almaya başladı."

"Konu Sezar Augustus olunca bu garipsenecek bir durum sayılmaz. O büyük ve çok yapraklı ağaçları sever; Gianicolo'nun en güzel ağaçları da burada."

"Eh, o zaman ötekilerin de buraya rastlantı sonucu mu geldiklerini anlamaya çalışalım."

"Ötekiler mi?" Bunu söylerken anlayışlı bir tavırla az önceki görüntülerden söz ettiğini düşünüyordum.

"Tetrachion'dan başlayalım." Melani yapının girişine doğru yürürken, yanlış anlamamı önlemek istemişti.

Bir kez daha durmak zorunda kaldı. Bir kemandan yayılan çok hoş bir melodi havanın içinde dağılarak bütün bahçeye ve çevremize ulaşmıştı. Nerede ve kime keyif vermek için çalındığını anlamak olanaksızdı.

"Gene o müzik... *Follia*," dedi Atto.

"İsterseniz müziğin nereden geldiğini anlamak için yapının çevresinde bir dolaşalım."

"Hayır; burada kalalım. Şu âna dek çok koşuşturduk. Küçük bir mola bana iyi gelecek."

Küçük mermer bir banka oturdu. Sanki "yıllar herkes için geçiyor" ya da "artık delikanlı sayılmam" gibi bir özür cümlesi söyleyeceğini sandım ama o sustu.

"*La Follia*. Capitor gibi..." dedim kendimi tutamayarak.

"Sen de mi onu düşündün?"

"Bana siz anlatmıştınız: Capitor, İspanya'nın deli kızıydı ve adı İspanyolcada deli anlamına gelen *la pitora* sözcüğünden türemişti."

"*Tout se tient.** Ama bu *Follia* hiç bitmek bilmez gibi, her dinleyişimizde yeni varyasyonları çıkıyor. Oysa Capitor'un çılgınlığının sonu gelmişti."

"Fransa'yı terk ettiğini mi söylemek istiyorsunuz?"

"Evet. Sonunda günün birinde o ve Piç çekip gittiler. Ama hiçbir şey eskisi gibi olmadı."

"Ne oldu?"

"Az önce izlediğimiz sahneye meydan veren pek çok talihsiz olay," diye mırıldandı Atto. Nihayet Maria ve Fouquet hakkında konuşmaya karar vermiş gibiydi.

* * *

Atto'nun bana anlattıklarına göre, Capitor'un gösterisinden sonra Kardinalin davranışları tamamen değişti. Deli kızın karanlık kehanetleri (Taca gelin giden bakire ölüm getirir) korku borazanlarının o en metalik sesleriyle daima kulaklarında çınlamasına neden olmuştu: Louis ile Maria arasındaki ilişki hemen kesilmeli, ezilmeli, sona erdirilmeliydi. Dehşet içinde, "Zihnimden çıkmıyor," diyen Kardinal yeni ve dile getiremediği kaygısını her zamanki solgunluğunun arkasına gizliyordu.

Böylece, sonraki iki ay boyunca yani 1659 ilkbaharında iki âşık arasına çok daha korkunç engeller çıkarıldı. Mazarin haziran ayında resmî olarak Maria'nın sarayı terk etmesi gerektiğini ilan etti. İspanya ile bazı barış görüşmeleri için Pireneler'e doğru yola çıkacak olan Kardinal, yeğenini yanına alacak ve yolda ondan ayrılarak kızı iki küçük kardeşi Ortensia ve Marianna ile yaşayacağı La Rochelle'e gönderecekti. Hareket tarihi olarak saptanan gün 22 Haziran'dı.

Louis'nin vereceği tepkiden korkan Kraliçe ona bu haberi vermek konusunda çekingenlik gösteriyordu. Bu nedenle Mazarin, aynlış haberini bizzat Maria'nın kendinin vermesini istedi. Louis'nin öfkesi çok müthiş oldu; Mazarin'i başına en büyük dertleri açmakla tehdit etti. Maria ile ayrılmak düşüncesi onu çıldırtıyor, müthiş bir

* Her şey birbirine uyuyor.

intikam duygusu geliştiriyordu. Üç gün annesiyle konuşmadı; umutsuzluğun son deminde Mazarin'in ve Kraliçenin ayaklarına kapandı; gözyaşları içinde Maria ile evlenmelerine izin vermeleri için yalvardı. Çok kararlı bir ses tonu ve ciddi bir tavırla konuşan Mazarin, genç Krala kendisinin anne ve babası tarafından seçilerek onu öğütleriyle yönlendirmek üzere görevlendirildiğini; şimdiye dek sadık biçimde hizmette kusur etmediğini ve Fransa'nın ve Krallığın şerefine gölge düşürecek bir şey asla yapmayacağını ve nihayet yeğeni Maria'nın velisi de olduğunu, bir ihanet durumu olacaksa onu elleriyle döveceğini söyledi.

Kral gözyaşları içinde razı oldu. Yalnız kaldıklarında Mazarin, Kraliçeye şöyle dedi: "Ne yapacağız? Onun yerinde olsam, ben de aynı şeyleri yapardım."

O günden sonra da Louis, Maria'ya İspanya Prensesi ile asla evlenmeyeceğini, Kardinalin ve annesinin direnişini kırmaya uğraştığını, günün birinde Fransa Tahtına çıkacak kişilerin kendisi ve Maria olduğunu söylemeyi sürdürdü. Bu vaatlerinin bir nişanesi olarak Kral, İngiltere Kraliçesinden satın aldığı ve nişan gününde takmak için sakladığı o çok değerli kolyeyi ona armağan etti.

Ne var ki Maria bir daha hayallere kapılmadı; âşığının güçsüzlüğü yüzünden ağır bir yara almıştı. Bir keresinde Louis'yi Prenses ile evlenmesi konusunda ikna etmeye bile kalkıştı.

Louis onu rahatlatmaya çalışıyordu, ondan başka hiçbir kızı düşünmediğini, eninde sonunda bu duruma bir çözüm bulacağını söylüyordu. Bu vaatler ne dinleyene hatta ne de söyleyene pek inandırıcı gelmiyordu.

Sonraki günler boyunca Maria kabaran duyguları ve çelişkili ruh haliyle baş başa kaldı: Krala duyduğu aşk ve onuru. Louis ise sarayda hiç durmadan bu ayrılığın ona çok acı verdiğini söyleyip duruyordu. Ama artık sözcükler de yetmez olmuştu.

"Benim o zaman gördüğümü pek az kişi görmüştü delikanlı!" dedi Atto. "Ve emin ol, bunu asla kimse dile getirmeyecektir."

Dilinin çözülmesi ile Atto kendini yürüyecek kadar iyi hissetti ve yeniden çardakların altında dolaşmaya başladık. Geçmişin hayaletleri ile dolu o yerde her yol ona bir serüven, her taflan bir cümle, her tarh bir ayrıntı anımsatır gibiydi.

Maria'nın yola çıkmasının arifesinde dahi Kral duruma rıza gösteremiyordu. 21 Haziran'da, ayrılıktan tam bir gün önce Ana Kraliçe ve oğlu baş başa hamama kapanarak uzun bir konuşma yaptılar. Kral dışarı çıktığında gözleri şişti. Maria gidecekti: Louis bir muharebe yitirmişti ama kim bilir nasıl olacaksa savaşı kazanmayı koymuştu aklına.

Ertesi gün şiddetli bir karasevda krizinin eşiğindeyken Kralın ayağından ve kolundan olmak üzere iki kez kanı alındı. (Sonraki günlerde de dört temizlik yapılacak, altı kez sülük yapıştırılacaktı.) Hiç durmadan hıçkırarak ağlayan ve yüksek sesle onu karısı yapacağına söz veren Louis, Maria'ya arabaya dek eşlik etti.

"Kız elbette bunu anlayamıyordu. O bir Kraldı ve istediğini yapabilirdi. Oysa annesinin ve Kardinalin isteğine boyun eğiyordu."

"Maria ona ne dedi?"

"Ah, efendim. Siz ağlıyorsunuz ama Kral olan sizsiniz ve gitmekte olan benim." Atto bunu söylerken dudaklarında ince bir gülümseme vardı.

"İyi de Kral neden kendi iradesini kullanmadı?"

"Şunu bilmelisin ki ancak sevilenin yokluğu onun önemini belli eder. Louis kendini çok âşık hissediyordu ama bunu ilk kez yaşamaktaydı; ne var ki onun tek aşkı olacağını henüz bilmiyordu. Kraliçe Anne, zamanla bu kızı unutacağım, günün birinde ailesine bu kararı için teşekkür bile edeceği konusunda oğlunu ikna etmişti. Louis ona inandı. Ama asla onarılamayacak bir zarar yarattı."

Yeniden bir başka mermer banka oturduk.

Maria yola çıktıktan sonra iki sevgili arasında yoğun bir mektup trafiği başladı. Kız, kardeşlerini La Rochelle'de bırakmaya, kendi başına az ötedeki Brouage Kalesi'ne sığınmaya karar verdi.

Ağustos ayındaydık. Louis, Anne ve maiyetleri Pireneler'e doğru yola çıktılar; İspanya ve Fransa arasında görüşmeler yapılacaktı ve anlaşmanın imzalanması halinde Louis ile İspanya Prensesi arasında düğün yapılacaktı.

"Sana daha önce söylemiş olmalıyım; ben de bu yolculuğa katılmış, Avrupa tarihinin önemli bir sahnesine tanıklık etmiştim." Atto bunu söylerken gururlanmasını pek saklayamıyordu.

13 ve 14 Ağustos günlerinde Mazarin'in kızları, oralardan geçmekte olan Krala ve annesine esenlikler dilemeye geldiler. Ama Maria ve Louis'nin tek sözcük konuşmalarına bile izin verilmedi. Kral bu karara sessizlik içinde boyun eğdi.

"İşte o zaman ben şunu düşündüm: Majeste, babası XIII. Louis denen miskinden farklı olmayacak. Kardinal uykularını rahatça uyuyabilir..." Atto alaylı bir biçimde gülümsüyordu.

O gün, genç Kral yolculuğa devam etmek üzere atına binerken, Melani'ye düşen, Maria tarafından yazılmış ve kesin bir elveda içeren mektubun ulaklığını yapmaktı.

"O mektubun varlığından benden başka kimsenin haberi yoktu. Uzun ve iç paralayıcıydı; üstelik o son ifadeleri asla unutamayacağım."

Bunları söyledikten sonra aşağıdaki cümleleri ezberinden okudu:

Sizinle aramıza korkunç ve can yakıcı demir bıçaklar girmek üzere. Gözyaşlarım ve hıçkırıklarım elimi titretiyor. Görüşüm bulanıklaşıyor ve ben artık yazmaya devam edemiyorum. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Elveda Efendim; ömrümün geri kalan son yıllarını sizin anılarınızla yaşayacağım.

Ey tatlı anılar! Ne yapacağım ben sizinle; siz ne yapacaksınız benimle. Aklımı yitirmek üzereyim. Son defa elveda Efendim!

"Ve gerçekten de aşklarına son veda oldu bu," diye bitirdi sözlerini.

"Ama," diye karşı çıktım, "gizli gizli okudunuz mu mektubu?"

"Eh!" diye mırıldandı utanç içinde, "sus ve sözümü kesme."

Melani'yi suçüstü yakalamışım gibi içimden kıs kıs gülerken (Krala teslim etmeden önce Maria'nın mektubunu gizlice gözden geçirdiği besbelliydi) o gene malum hikâyesini anlatmayı sürdürdü.

Bu arada Mazarin yeğeni Maria'ya, Roma'nın en soylu ve eski ailelerinden birinin üyesi olan Lorenzo Onofrio Colonna'nın evlenme önerisini kabul etmesi için baskı yapıyordu. Kardinalin babası da bu soylu ailenin hizmetinde çalışmıştı. Mazarin ise Lorenzo Onofrio'nun dedesi Filippo Colonna'nın hizmetinde bulunmuş-

tu. İşte bu Filippo Colonna o zamanlar yirmili yaşlarında bulunan Mazarin'in âşık olduğu bir kızla evlenmesini babasının karanlık işler çeviren bir noter olması nedeniyle engellemiş ve onu kilise yaşantısını seçmeye yönlendiren kişi olmuştu. Onun öngördüğü gibi her şey yolunda gitmiş ve kilisenin çatısı altında Mazarin yüce bir makama gelmişti. Genç Kralın yolu da bu noktada Kardinalinkiyle kesişiyor ve benzeşiyordu; daha doğrusu Kardinal himayesindeki bu gencin kaderini ören ipleri acımasızca büküyordu.

Maria'yı, Lorenzo Onofrio ile evlenmeye ikna etmek için Mazarin ödün vermeye bile razıdır. Bunun üzerine Maria hemen Paris'e dönmek ister. Böylece başkente geri gelir ama dayısı onu eve kapatır. Kader; Mazarin, Fransa'nın öteki ucunda kendi işleriyle uğraşırken, Maria ve kız kardeşlerinin bazı onarım işleri yüzünden evi boşaltmak zorunda kalmalarını ister. Peki şimdi nerede yaşayacaklardır? Louvre'da Mazarin'in bir dairesi vardır; kendi bu konuda bir şey yapmaktan aciz kalır ve kızların kararını adamlarının yolladığı haberlerden öğrenir.

Louvre'da Maria yeni ve beklenmedik bir ilgi kaynağı olur: Lorena Dükalığının vârisi, geleceğin Viyana savaşı kahramanı olan Charles ile aralarında bir yakınlaşma olur ve evlenme önerisi alır. On sekiz yaşındaki bu yakışıklı genç pek girişken, pek tutkuludur. Genç kız onunla evlenmeye hazırdır, en azından şimdiye dek hiç görmediği ve onu kocaların eşleri üzerinde mutlak baskı kurdukları İtalya'ya hapsedecek olan Colonna ile evlenmekten iyidir. Ne var ki pek çok bahane ileri süren Mazarin buna hararetle karşı çıkar: Evli bile olsa Paris Maria için tehlikeli bir yer sayılacaktır.

Bu arada Louis ile İspanya Prensesi arasındaki düğünün girişimleri ilerlemektedir. Yedi aylık görüşmeler sonucunda geleneklere göre iki aşamalı yapılacak olan düğünün hazırlıkları başlar. Kutlamalar sınırın her iki yanında da gerçekleştirilecektir çünkü hükümdarların karşı tarafın topraklarına ayak basması savaş ilanı anlamına gelecektir.

Pazarlıkların ilk aşaması Prenses Marie Thérèse'in İspanya Tahtından feragat ettiğini bildiren kararı olacaktır. Ertesi gün gene İspanya topraklarında Pek Hıristiyan Kralın yerine bir vekilinin katılacağı düğün yapılır. Burada Louis'nin vekili İspanyol görüşmeci don Luis de Haro olacaktır. Düğüne Louis'nin tanığı, Frejus Piskoposu Zongo Ondedei dışında hiçbir Fransız katılamayacaktır.

Ama Avusturyalı Anne ve Kardinal daha fazla bekleyemeyeceklerdir. Louis'ye, binlerce kez gelinin Maria Mancini'den ne kadar daha güzel olduğunu söylemişlerdir. Şimdi onun gerçekten güzel bir kız olması gerekmektedir.

Bunun üzerine Anne'in eşlikçisi olan de Motteville ile Kralın kuzini Matmazel di Montpensier gizlice davet edilirler. Görevleri gelinin erdemlerini saptayabilmektir.

Sınırdaki Fransız kampına döndüklerinde tek bir soruya yanıt vermeleri gerekeceğini bilmektedirler: "Nasıl bir kız?"

Atto bunu anlatırken kıs kıs gülmeye başladı. "Her koşulda tatmin olmuş görünmeye çalıştılar ama geldiklerinde yüzlerini görmek her şeyi anlamaya yetti. Gülümsemeleri donmuş, neşeleri kaçmıştı... Gerçeği hemen anladık."

İkisi bir ağızdan, "Gerçek şu ki, pek uzun boylu sayılmaz, daha doğrusu ufak tefek. Daha doğrusu çok kısa boylu..." diye itiraf ettiler. "Ama oldukça düzgün. Gözleri çok küçük değil, burnu çok büyük değil." Birbirlerinin sözünü keserek anlatmaya çalışıyorlar ama zorlanıyorlardı. "Alnı elbette biraz açık." Bu saçlarının pek seyrek olduğu anlamına geliyordu.

Sonra Motteville durumu kurtarmak için şöyle dedi: "Dişleri biraz düzgün olsaydı, Avrupa'nın en güzel kızı olurdu." Gelini yakında herkesin gözleriyle göreceğini düşünerek abartmamaya karar veren Matmazel di Montpensier ise daha cesur davrandı: "Bakmak insanın içini acıtıyor." Sonra sözlerini aceleyle düzeltti; bunun saç modeliyle ve zavallı Marie Thérèse'in İspanyol modasına uygun olarak taktığı ve eteğini kabarık tutmaya yarayan o demir ve hasır çemberle ilgisi olduğunu söyledi.

"İşte o anda hepimiz ertesi gün gelini ilk kez görecek olan Louis'nin tepkisinden korkmaya başladık."

"Peki ne oldu?"

"Korkulan olmadı. Gelecekteki eşiyle karşılaştı ve düğünde harika bir aktör olarak rolünün gereğini yerine getirdi. Annesinin hoşnut bakışları altında ve kendisine daha önceden öğretilenler doğrultusunda, Kraliyet düğünlerinde âdet olduğu üzere sabırsızlığın yiyip bitirdiği âşık numarası yaptı. Hatta gelinin teknesi ırmakta giderken, elinde şapkası pek coşkulu biçimde atıyla onu izledi. Louis harikaydı; atının üstünde pek yiğit ve ateşli bir hali vardı.

Rahip Melani bir ayakkabısının fiyongunu düzeltti ve gözlerini göğe çevirdi.

"Zavallı Prenses," diye mırıldandı. "Ve zavallı delikanlı."

Bu gösterişli davranışlarla Louis annesinin yüreklendirici sözlerine karşılık vermeye çalışıyordu; kalbini dizginlemek ve sağduyusunu bir çekmeceye kapatmak zorundaydı. Annesine hayrandı ve Kraliçe ile Kardinalin onun için en iyi olanı seçtiklerine güveniyordu. Böyle düşünmesinin nedeni elbette hayata ilişkin deneyimsizliği ve bu iki kişinin engellediği büyük aşkıydı. Ama gelini gördüğü ilk günden başlayarak kuşku adındaki tahtakurusu onun içini kemirmeye, feci şekilde kandırıldığını düşünmeye başladı.

İşte o anda içindeki her şey hızla tükenmeye başladı. Her gün binlerce göz ve kulağın üzerinde olduğu genç Hükümdarın yüzü, hareketleri, sözleri tek bir duygusunu bile sızdırmıyordu. Daha on iki yaşındayken halkın öfkeyle ayaklandığı Fronde isyanı sırasında bile annesiyle Kraliyet Sarayından kaçmak üzereyken üzerindeki giysilerle yatağa girip uyuma numarası yapmıştı ve bütün bir gece boyunca gözünü bir kez açmamıştı; çılgına dönmüş insanların hepsi ayak ucundan akıp giderken bu masum çocuk Krala saygılarından, o noktada seslerini kısmışlardı. Ya birisi kuşkulanıp yorganı şöyle bir açsaydı ve kandırıldıklarını anlasaydı ne olurdu?

Marie Thérèse'i ziyaret ettikten sonra arkadaşları onu görmeye geldiler; yüreğini açmasını, Prenses hakkındaki izlenimlerini anlatmasını istediler. O ise yalnızca, "Çirkin," demekle yetindi ve bir daha kimse onun ağzından tek söz alamadı.

"Kim bilir ne kadar acı çekiyordu," dedim.

"Gelecekteki karısının umduğu gibi olmaması yüzünden mi? Hayır, sandığın kadar değil. Onun için kızın güzelliği pek bir şey değiştirmeyecekti. Yüreği annesinin ona vaat ettiği ve onun da inanmak istediği biçimde hiç de teslim olmuyordu. O yürek bir çift kara gözde parlayan güneşin sıcaklığında kalmış; vahşi kumral saçların sarmaşık kokusunda boğulmuş, Maria'nm simli gülüşünde, tatlı sözlerinde takılıp kalmıştı."

Düğün törenleri ve şenlikleri sırasmda da Kralın davranışlarından bir şey anlamak olanaksızdır. Burada dikkat çeken bir ayrıntı vardır: Louis düğünde hizmet edecek uşakların üniformaları için Maria'nın aile armasının renklerini seçmiştir.

Evlilik görevlerinin ilkini gözünü kırpmadan yerine getirir. Ama ertesi gün artık başkente doğru yürüyüşe geçilmişken Kral gelini iki gün terk eder. Nereye gitmiştir? Hiç kimse tek söz etmez ama herkes yanıtı biliyordur. Kral ansızın yolunu değiştirmiş ve dört nala koşan atının sırtında Maria'nın bir dönem yaşadığı, Charente topraklarındaki Brouage Şatosu'na, onun anılarını koklamaya doğru uçmaktadır.

Brouage'da Louis gözyaşlarını denize döker. Onun uyumuş olduğu yatağın hangisi olduğunu öğrenir ve gözünü kapamadan bütün geceyi orada geçirir.

"Peki kimse bu konuda konuşmadıysa, siz bütün bu ayrıntıları nereden biliyorsunuz?" diye sordum şaşkınlıkla.

"O odada, Maria'nın odasında yattığını gözlerimle gördüm. Hazretlerinin emriyle, birkaç kişi oraya koşmuştuk. Onu acısı yüzünden can çekişirken gördüm. Karşımdaki sahne bana çarmıhtan indirilmiş İsa'yı anımsattı. Yataktan çekip aldığı örtüye sarınmış, pencerenin altındaki bir köşeye büzülmüş, acıdan ve Charente seherinin soğuğundan buz gibi olmuştu."

Yeniden giriş yoluna saptık ve ortadaki çeşmenin şırıltısının eşliğinde onu bir baştan bir başa yürüdük. Atto ağır adımlarla ilerliyordu.

"Brouage'da Louis nihayet yüreğini göğsünden söktü. Bütün gözyaşını döktü; orada aşka sonsuza dek veda etti; ama bilmiyordu ki orada aynı zamanda kendine, şimdiye dek tanımış olduğu huzurlu ve doyumlu ve artık sonsuza kadar yitirdiği kişiye de veda ediyordu.

"Onu hiç unutmayacağım. Brouage'da, o kül rengi seherin ışığında başını kaldırıp bana baktığında gördüğüm sanki tuzdan yapılmış bir heykelin yüzüydü. Son sahne oynanıyordu. Gerisi.... bir bataklıktı."

"Bataklık mı?"

"Evet. O aşk, can çekişmekten yorgun düşen Kralın Maria'yı unutma girişimleri, hepsi yavaş yavaş bataklığa gömülüyordu."

Her şeyden habersiz İspanyol eşiyle Paris'e dönen Louis, sinsi Soissons Kontesi tarafından bir kenara çekilir ve genç ve ateşli Lorenalı Charles'ın Maria'ya kur yaptığını, onun da olasılıkla buna

karşılık verdiğini öğrenir. Kral, Maria'ya öfkelenir, ona hakaret eder, küçük düşürücü sözler söyler. Maria da ondan soğuyunca ilişki başka bir renk alır. Bu sefer onu Petits Champs Caddesi'ndeki Mazarin konağında ziyaret etmeye başlar.

"Yani benim şimdiki evimin karşısında," dedi Atto ölçülü bir tavırla. "Kıskançlıkları yüzünden Maria'dan nefret eden ve başta dedikoducu Madam de la Fayatte ve Madam de Motteville olmak üzere bütün saray halkı Louis'nin oraya Maria'nın aşkından çok Mancini kardeşlerin en küçüğü Ortensia'nın güzelliği için gittiğini fısıldaşıp duruyorlardı."

"Öyle miydi?"

"Ne önemi vardı ki? XIV. Louis artık evliydi. Vaatler boş çıkmış, hayaller yıkılmıştı. Daha bir yıl önce iki sevgili birbirlerine şiir okuma yarışı yaparken şimdi iğnelemeler, kırıcı sözler sarfediyorlardı. Çoktan *eidolon*,* kendi kendilerinin hayaleti olmuşlardı. Hayatın peşinden koşmayı bırakmışlardı. Sonsuza dek."

O addan emin olabilmek için, "Bağışlayın Sinyor, *Soissons* Kontesi mi dediniz?" diye sordum.

"Neden, tanıyor musun onu?" Atto sözünü kestiğim için kızmıştı ve alay edercesine sormuştu bunu bana. "Şimdi sus ve dinle."

Sustum ama düşüncelerim bambaşka bir yere kaymıştı; Maria Mancini'nin gizlice okuduğum mektubunda tehlikeli, zehirleyici, gizemli S. Kontesinden söz ediliyordu ve onun anısı Connetablesse'i pek üzüyordu. Yoksa Soissons, o muydu? Ama rahip hızla anlatmayı sürdürdüğü için düşüncelerimden uzaklaştım.

Melani'nin anlattıklarına göre Marie Thérèse ile evlenmesi ve Mazarin'in ölümü arasındaki yılda Louis yanlış yaptığını anladı ve daha trajik olanı, bu yanlıştan dönmek olanaksızdı. Annesinin kehanetleri gerçekleşmemiş, mutluluk asla onun olmamıştı. Ama artık geri dönülemezdi.

"Ya hep, ya hiç. Fransa Kralı buydu işte. Hâlâ da öyledir. Maria onun her şeyiydi ve onu elinden almışlardı. Louis o andan sonra hiçbir şeysiz kaldı."

"Yani?"

* Homeros, *İlyada*, Hektor'un *eidolon*'una gönderme.

Monarşinin dağılışı, yıkımı, sistematik ve tasarlanmış parçalanışını Kralın ta kendisi de yaşıyordu.

Bu sözleri beğenmeyişim yüzümdeki ifadeden okundu. Avrupa'nın en korkulan Hükümdarı, Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralı XIV. Louis değil miydi yoksa?

* * *

Karşı çıkmadım. Ruhumdan akıp geçen başka düşünceler vardı.

"Sinyor Atto, bütün bunların Başmüfettiş Fouquet ve Maria Mancini'nin görünmeleriyle ne ilgisi var?"

"Çok ilgisi var. 1660 yılında Louis, Marie Thérèse ile evlendiği zaman neredeyse yirmi iki yaşındaydı. Henüz kararsız ve deneyimsiz bir genç olduğu için Mazarin ve annesine karşı koyamamıştı. Tam bir yıl sonra ise, çok iyi bildiğin üzere, 5 Eylül'de yirmi üçüncü doğum gününü zavallı Nicolas'ı tutuklattırarak kutlamıştı. Onu daha sonra çok uzaktaki Pignerol Kalesi'ne kapattırmış, bin türlü eziyet ettirmişti. Şimdi sana şunu soruyorum: On iki ay önce çekingen ve hayalperest bir genç olan kişi, nasıl böyle bir öfke küpüne dönüşebilmişti?"

"Sizce bunun yanıtı, Maria Mancini'yi yitirmek olmalı," diye araya girdim. "Gene de iki kez tanık olduğumuz görüntüleri bir türlü anlamlandıramıyorum."

"Az önce ikimiz ne gördük? Nicolas, Maria'ya bir para kesesi verdi. İlk görüntüde ise Maria ona şöyle diyordu: 'Size ömür boyu minnettar kalacağım. Benim en gerçek dostumsunuz.' Şunu bilmelisin ki bugünkü görüntü Maria'nın ona bu minnet ve sevgi sözlerini neden söylediğini açıklıyor."

"Gene pek anlamadım."

"Adım adım gidelim. Kardinal Mazarin öldükten sonra, Maria, Hazretlerinin büyük servetinden kendi çeyizi için payına düşen parayı kardeşi Ortensia'nın kocası tehlikeli deli Dük La Meilleraye'den bir türlü alamadı. Bu acı veren bir durumdu çünkü bu paranın dışında Maria'nın hiçbir geliri yoktu. Saraya gelişinden beri onun değerini bilen ve saygı gösteren Fouquet'den yardım istedi. Ve başmüfettişin mahareti sayesinde Maria enişteşinden kendi payına düşen çeyiz parasını koparabildi."

"Yani o kesedeki paralar ve bütün o kâğıtlar, Maria'nın çeyizi miydi?"

"Evet. Kâğıtlar da senet gibi şeyler olmalı."

"Demek ki ilk görüşümüzde Maria'nın Fouqet'ye 'Size ömür boyu minnettar kalacağım. Benim en gerçek dostumsunuz,' deyişinin nedeni buydu," diyerek konuyu toparladım.

O anda rahiple, bu görüntüler pek sıradan şeylermiş gibi konuşuyor olduğumuzu fark ettim.

"Sinyor Atto, sanki bana Kadırga'da anlattığınız olaylar gene bu mekânda can kazanıyor ve... sanki geçmişi yeniden yaşatıyor."

"Geçmiş, geçmiş... Keşke her şey bu kadar basit olsa." Atto inleyerek içini çekti. "O geçmiş asla yaşanmadı."

Şaşırdım.

"Fouquet ve Maria'nın çeyiz parası için buluşmaları ve Maria Mancini'nin Fouquet'ye teşekkürü: Bunlar sadece olası bir geçmişin görüntüleri, anlıyor musun? Çünkü Nicolas'm Maria'ya çeyizini teslim edişi böyle olmadı ve o da başmüfettişe bu sözleri söylemedi."

Kuşkuyla, "Nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?" diye sordum.

"Çünkü Maria aynen bu teşekkür sözlerini bir mektupta yazdı ama başmüfettiş bunu hiçbir zaman okuyamadı çünkü mektup Kralın yardımıyla Fouquet'yi mahva sürükleyen Colbert'in eline takıldı.* Bildiğin gibi Fouquet'nin tutuklanma haberi geldiğinde Maria ve ben Roma'daydık. Bu çok hazin haberi Majestelerinin bir bakanı olan Lionne'un bir notuyla aldım."

"Ya para?"

"Aynen. Maria, Paris'ten kovulmuştu, İtalya'ya gitmek ve merhum Kardinalin arzusu üzerine Prens Colonna ile evlenmek için hazırlanıyordu. Ana Kraliçe ve saray halkı ondan kurtulmak için öyle acele ediyorlardı ki çeyiz parası doğrudan Roma'ya gönderilmişti."

"Demek ki, başmüfettiş Maria'ya eliyle para vermedi ve üstelik, 'Size ömür boyu minnettar kalacağım, en iyi dostumsunuz,' sözlerini ne işitti ne okudu."

* Paris Ulusal Kitaplığı. Ms. Baluze 150-C237/ Claude Dulong: *Marie Mancini*, Paris 1980, s. 101.

"Doğru."

"O halde biz asla yaşanmamış olaylara ait görüntüler gördük."

"Bu daha az doğru ya da eksik diyelim. Maria, Paris'ten uzaklaştırılmamış olsaydı, Fouquet tutuklanmasaydı böyle buluşabileceklerdi. Nicolas ona dayısının mirasından düşeni verecek, teşekkürü alacaktı. Öte yandan Maria'nın ayrılışı Nicolas'ı üzüyordu çünkü eninde sonunda yaşanacak bahtsızlıkları sezinliyordu. Gene de sanırım o büyük aşkın küllerinden doğan yeni Kralın oklarına kendinin daha önce hedef olacağını bilemezdi."

"Bizim gördüklerimiz, uğursuzluklar onların hayatlarının doğal akışını bozmasaydı Maria ile Fouquet arasında *yaşanabilecek* sahnelerdi." Nefesim kalbimde sıkışırken böyle bir çözüme ulaşabilmiştim.

"Gördük, gördük..." Rahibin ses tonu gene değişivermişti ve varsayımlarımızın ulaşmaya çalıştığı nokta hoşuna gitmemişti. "Nasıl da hızlı gidiyorsun! Biz onları yalnızca hayal ettik. Yerden yükselen buharlar yüzünden yanılsamalar görmüş olabileceğimizi asla unutma; belki de benim sana anlattıklarım yüzünden bu hisse kapılmışızdır."

"Sinyor Atto; bu söylediğiniz şu ana dek tanık olduğumuz üç sahnenin ikincisi için geçerli olabilir: Maria Mancini ve genç Kral. Ama ilki ve bu sonuncusu için böyle söyleyemeyiz. Varlığını bile bilemediğim olayları böylesine ayrıntılı biçimde hayal etmem olası mı? Yoksa siz bana yanılsamalarımızın kehanet niteliği taşıdığını mı söylemek istiyorsunuz?"

"Belki de sen sadece *benim* bir yanılsamamı paylaşmış olabilirsin."

"Bu nasıl olur?"

"Düşüncenin iletişimiyle ilgili bir olay olabilir. Son olarak Fransa ve İngiltere'de benzeri konularda yayımlanan yazılar var. Sözgelişi Rahip Vallemont bunun tamamen gerçek ve bilimsel olduğunu, mantık yasalarıyla açıklanabileceğini söylüyor. Bunlar bizim zihnimiz tarafından yayılan yeğni ve görünmeyen bedenler olabilirler ve bazen başkalarınınkiyle karşılaşıp onun hayal gücüne yansıyabilirler."

"Demek ki biz başkalarının düşüncelerinin görünmeyen parçacıklarıyla çevriliyiz."

"Doğru. Bu biraz cıvanın sızmasına benziyor."

"Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum."

"Buharların inceliği ve sızıntısı konusunu cıvadan iyi hiçbir şey açıklayamaz. O sıvı ve kuru metal öyle ince ve içe işleyen bir duman yayar ki onu elinle oynattığında öteki elinde sıkı sıkı tuttuğun bir altın parçası bütün cıvayla kaplanır. Sen altını ağzına alıp kapasan bile cıva oraya sızar. Sonra o doğrudan altın, gümüş ya da kalayla temas ettiğinde göreceksin ki bu sert metaller yumuşayacaklar ve bir amalgam haline gelecekler. Cıva bir deri tüpe konsa ve biraz ısıtılsa deriye nüfuz eder ve elekten geçer gibi dışarı çıkar."*

"Sahiden mi?" Hiç böyle bir şey duymadığım için çok şaşırmıştım.

"Elbette. Okuduklarıma göre aynı şey hayal gücüyle de yaşanabilirmiş."

"Yani ben sizin bilinçsizce hayal ettiğiniz bir sahneye mi tanıklık ettim?"

Atto bu düşüncemi onayladı.

* * *

Sessizlik içinde biraz daha yürüdük. Arada sırada gözümün ucuyla ona bakıyordum: Kaşları çatıktı. Atto benimle paylaşmak istemediği derin düşüncelere dalmış gibiydi.

Rahibin bana anlattıklarını uzun uzun düşündüm. Demek ki biz Maria Mancini ile Fouquet arasında yaşananları değil, bu iki kişi hayatlarını doğal akışlarında sürdürselerdi neler *olabilecekse*, onu seyretmiştik.

Zamanım ve felsefe yapacak halim olsaydı, kendi kendime şunu sorardım: Tarihin kopmuş iplerini ütopik bir yerde yeniden düğümleyen bir el mi var? Acaba gerçekleşmeyen olaylar merhametli bir barınakta mı toplanıyordu?

Silahlı bir taburun kargıları gibi bulunduğumuz yere düşen sorulardı bunlar.

"... Şuraya bak." Rahip geniş ve güzel bir tarhm önünde fısıldayarak, "Şu bitkilere bak: Her birinin önündeki etikette adı yazıyor," dedi.

* M.L.L. de Vallermont: *La physique occulte ou traité de la boguette divinatoire*, Paris 1693.

Mekanik bir şekilde, "Sümbül, menekşe, gül, nilüfer..." diye okudum. "Ne oldu?"

Bu kez o, "Mercanköşk, ibrikotu, devayı kül ve hatta *moly*," diye okumaya başladı ve yüzü sapsarı oldu.

Soru dolu bakışlarım bu adlardan Melani'nin yüzüne kaydı.

"Bu adlar sana bir şey demiyorlar mı?" diye ısrar etti. "Bunlar Cennet'in efsanevi bahçesini oluşturan bitkiler."

Ben bir şey diyemeden sustum.

"Daha doğrusu yeryüzünde böyle bitkiler yoktur," diye haykırdı Atto çatlak bir sesle. "Mercanköşk, Olimpos tanrılarının onlara ölümsüzlük veren içkisiydi; Mısır'ın efsanevi bir bitkisi olan ibrikotu antik Yunanlılara göre ruha huzur veren ve acıları unutturan bir özelliğe sahipti. Devayı kül..."

"Sinyor Atto..."

"Sus da beni dinle." Aslında bana öfkeli bir tepki vermişti ama yüzünden gerçek anlamıyla korku okunuyordu. "Evet, söylediğim gibi devayı kül, senin de bileceğin üzere simyacıların yüzyıllardan beri aradıkları bir bitkidir ve hem bütün hastalıkları iyileştirir hem de yaşlılığı önler; son olarak *moly* ise Merkür'ün onu büyücü Kirke'den* korumak için Odysseus'a verdiği büyülü ottur. Şimdi anladın mı? Bu bitkiler aslında yok! Söyler misin bana, nasıl oluyor da burada önümüzde duruyorlar ve üstelik etiketlerde adları yazıyor?"

Ansızın döndü, sinirli adımlarla villaya doğru yürümeye başladı. Ben de peşinden gittim. Tam yanma gelmiştim ki saçlarımızı diken diken eden bir sahneyle karşı karşıya kaldık.

Keman çalmaya hazırlanan balmumu ve hayalet görünümlü bir varlık villanın surlarının yanındaki açık alanda havada uçuşuyordu. Sırtında, elle tutulamayacağı anlaşılan siyah bir pelerin vardı ve nereden estiği belli olmayan şiddetli bir rüzgârla dalgalanıp duruyordu. Kemanından yayılan ezgi, Kadırga'nın içinde yaptığımız her gezide daimi olarak işittiğimiz ve dinlediğimiz *Follia*'dan başka bir şey değildi.

İçgüdüsel olarak geriledik; ben de tenimin balmumu gibi buz

* Homeros; *Odysseia*, X. 305.

kestiğini hissettim. Ama az sonra rahip, yüzünde müthiş bir korku okunmasına karşın yeniden ileriye doğru yürüdü. Bir süre durdu, şaşkınlıktan açılmış ağzı, korkudan sanki trajik bir maske takmış gibi duran çarpılmış yüzüyle onu inceledi.

Sonunda, meşhur bastonunu havada sallayarak ve kollarını iki yana açarak bu kıyameti anımsatan görüntüye, "Hey, sen!" diye seslendi. "Nereden geliyorsun ve soyun sopun nedir? Ne gibi bir işle meşgulsün? Tanrının arzusu ve senin en sevdiğin şey adına yalvarıyorum; bana gerçeği söyle, benim de artık öğrenebilmem için benden bunu gizleme!"*

"Ben Hollanda ordusundan bir subayım." Ne bizim varlığımızdan ne de rahibin beklenmedik sorusundan şaşırmışa benzeyen varlık, kemanını bile bırakmadan yanıtlayıverdi soruyu.

Melani düşüp bayılacak sandım. Onu tutmak için koştum ama kendini hemen toparladı.

"Sen Uçan Hollandalı!" Atto sesi çıkabildiği kadar ve sanki bunlar onun son sözleri olacakmışçasına bağırarak konuşuyordu: "Bu Hayalet Kadırga'ya hangi dünyadan indin?"**

Yabancı müziği kesti, sustu ve dikkatle bizi inceledi. Ansızın önümüzde eğildi, kemerin arkasında kayboldu ve hemen sonra elinde basit bir ip merdivenle yeniden ortaya çıktı; ip merdiveni duvarın bizden yana olan kısmına açtı ve aşağıya sarkıttı.

Atto ve ben soluğumuzu tutmuştuk.

Gözlerimizin önünde böylesine şaşkınlık verici biçimde ortaya çıkan varlık önceleri, sanki havanın içinde serbestçe dalgalanıyor gibiydi; şimdi ise elinde kemanı ve yayı ile ve sanki herhangi bir ölümlü gibi merdivene sıkı sıkı tutunarak ve temkinli bir biçimde yanımıza iniyordu.

Bizim donmuş ifademize hiç aldırmayarak Rahip Melani'nin önünde hafifçe eğildi ve, "Giovanni Henrico Albicastro, asker ve müzisyen, hizmetinizdeyim," dedi.

Atto, az önce yaşadığı dehşetten sonra, artık bir şey söyleme

* Eumaios'un Odysseus'a sorusu; Homeros, *Odysseia*, XIV. 185-190 ve Telemakhos'un Teklimenos'a sorusu, XV. 260-264; Atto villada gördüğü çiçekler yüzünden Antik Yunan'a göndermeler yapıyor.

** Richard Wagner'in *Uçan Hollandalı* operası 1800'lerde İtalya'da *Hayalet Kadırga* adıyla çevrildi ve sahnelendi.

ya da yapma gücünü bulamadı ve bastonuna takatsizce dayanarak sustu kaldı.

Pek alışılmadık bir kişi olan dostumuz, "Haklısınız," dedi. "Kadırga denen bu villa öylesine ıssız ve sakin ki, adeta bir hayaleti andırıyor. İşte bu nedenle benim çok hoşuma gidiyor. Roma'ya geldiğimde buraya, şu saçağın arkasına sığınıyorum. Ayakta çalmak pek rahat olmuyor, itiraf etmeliyim ama oradaki çerçevenin üzerinden görülen manzara müthiş bir esin kaynağı oluyor."

Rahip şaşkınlıkla, "Saçak mı?" dedi.

"Evet, öteki yanda küçük bir balkoncuk var," diye sakin sakin gözleriyle az önce inmiş olduğu kemerli duvarı işaret ediyordu.

Rahip bitkin bir tavırla, bakışlarını yere indirdi.

Cılız bir sesle, "Az önce çaldığınız *Follia* sizin besteniz mi?" diye sordu.

Albicastro onu nazik ama sorgulayıcı bakışlarla yanıtlamayı yeğledi.

Sonunda ben de korkumu yenerek, "Bayım, Rahip Atto Melani ile konuşma onuruna sahip oluyorsunuz," diyerek araya girdim.

Nihayet karşısındaki kişinin adım öğrenen Albicastro soruyu yanıtladı: "Evet bay rahip; ben besteledim. Umarım kemanımla kulaklarınızı rahatsız etmemişimdir. Karşılaştığımızda pek heyecanlı bir haliniz vardı."

"Katiyen öyle değil, hiç öyle değil." Sesi pek güçsüz çıkan Melani'nin az önce korkudan bembeyaz olan yüzü şimdi de utançtan morarmıştı.

Sonunda Albicastro, "Sizi oyalamak istemem, bayım," dedi. "Bana pek yorgun görünüyorsunuz. İzninizle yanınızdan ayrılacağım. Daha sonra yeniden görüşürüz: Zaten siz de villaya kısa bir ziyaret için gelmiştiniz, değil mi? Burada her gün yeni bir şey keşfediliyor."

Sözlerine hafif bir reveransla son verdikten sonra müzisyen geniş adımlarla yanımızdan uzaklaştı.

* * *

Yeniden yalnız kaldığımızda rahiple aramızdaki sessizliği koruduk. Sonunda ben gözlerimle görmek istedim. Albicastro'nun kemerli duvarda bıraktığı ip merdivene tırmandım ve tepeye varınca öteki tarafa sarktım.

Atto, gözlerini pahalı ayakkabılarının ucundan ayırmadan ama sinirli bir sesle bana, "Var mı?" diye sordu.

"Evet, var," dedim.

Gerçekten orada balkonumsu bir çıkıntı vardı. Üstelik hiç de dar değildi. Uçan Hollandalı olmaya gerek yoktu.

Rahip susuyordu. Az önce tanık olduklarımız karşısında kapıldığı korkudan utanıyordu.

"Gene de şu Hollandalı oldukça acayip bir tipti," dedim. "Her gün bir çıkıntının üzerine tüneyip çalan bir kemancıya kolay kolay rastlanmaz!"

Atto, "Ya şu esrarengiz çiçekler..." dedi.

Bu noktada kendimi tutamayarak, "Sinyor Atto," dedim, " Size olan bütün saygımla izninizi isteyerek, o çiçeklerin sandığınız kadar esrarengiz olmadıklarını söylemek istiyorum."

Rahip onu ısırmışım gibi irkildi.

"Sen ne bilirsin?" dedi.

Elimden gelen en alçakgönüllü halimle, "Eminim siz de haklısınızdır," dedim. "Mercanköşk, ibrikotu, devayı kül ve *moly* efsanevi Cennet bahçelerinde olabilirler; bundan kuşkum yok. Belki de Elpidio Benedetti bu çiçekleri özellikle bu nedenle seçmişti. Ama onların var olmadığı doğru değildir. Bağışlarsanız, bir bahçıvan yamağı olarak konuşuyorum; şu son yıllarda Villa Spada'nın bostanlarında ve bahçelerinde kazandığım deneyim ve arada sırada okumaktan hoşlandığım kitaplar bana bir şeyler öğretti. Ama size şunu söyleyebilirim ki, mercanköşk bir zamanlar Olympos'ta ölümsüzlük içkisi olarak tanınmış olabilir ama bugün karıncaların bayıldığı bir mantar olarak biliniyor. İbrikotu da öyle: Elimizdeki kitapçıklarda onun Cizvit rahipler tarafından Çin'den getirilmiş etobur bir bitki olduğunu yazıyor. Mısır'dan geldiğini ve kadim Yunanlıların inanışlarına göre ruhu huzura kavuşturduğu ve acıları iyileştirdiği de söyleniyorsa; onu bilemem. Devayı kül, simyacılar tarafından aranmış olabilir ama ben onu nasıra iyi gelen bir bitki olarak tanıyorum. *Moly*'ye gelince; o da bir tür sarmısaktır ve Odysseus'u büyücü Kirke'nin büyülerinden korumuş olması büyük bir olasılıktır. Sarmısağın erdemlerini herkes iyi bilir."

Atto'nun yüzünde beliren karanlık gölgeler bu sözlerimin onu küçük düşürerek rahatsız ettiğini gösteriyordu. Bu nedenle sustum.

Zavallı Rahip Melani. Kadırga'da hiç durmadan karşımıza çıkan bu gizemli görüntülerde kuşkuculuğa yenik düşmemeye çalışmış; bu açıklanamaz görüntüleri cesaretle buharlara, zerreciklere, hayal gücüne yüklemeye çalışmıştı. Gene de şu anda yüzünde iyice belirginleşen gerilim ve korku benim kadar onun da yüreğini daraltmıştı.

Bütün bu sahneler yanlış zamanlarda ortaya çıkmıştı: Rahibin cennet bahçelerinde olduğunu düşündüğü efsanevi bitkilerin hemen ardından o acayip şahıs Albicastro pek beklenmedik biçimde, boşluğa asılmış bir müzisyen ve asker olarak gözümüze görünmüştü. Atto bu anlaşılmazlıklar karşısında çok korkmuştu ama aslında anlaşılmaz olan bir şey yoktu. Gaf üstüne gaf yapmıştı ve şimdi içi içini yiyordu.

Belki de benim düşündüklerimi anladı ve sonuç olarak şunları söyledi: "İşte benim de bu mekâna ayak bastığımız ilk günden beri sana söylemek istediğim, batıl inançların cehaletin yavrusu olduğudur. Bu dünyadaki her şey bilim aracılığıyla ve bilimsel olgularla açıklanabilir. Ben de senin gibi çiçekçilik bilgisine sahip olsaydım; bu yanlışlığa düşmezdim."

"Elbette Sinyor Atto, benim pek derin olmayan anlayışımı bağışlamanız ümidiyle gene de tanık olduğumuz o ikili sahnelere hâlâ bir açıklama getiremediğimizi söylemek istiyorum."

"Bilgisizliğimiz yüzünden bir açıklama getiremiyoruz. Gördüğün gibi az önce uçtuğunu sandığımız bir adam, duvarın arka tarafındaki çıkıntıda duruyormuş ve esen rüzgârın uçuşturduğu giysileri bizi yanıltıyormuş."

"Birinin bize şaka yaptığını mı düşünüyorsunuz?"

"Kim bilir? Bin bir türlü aldatma yöntemi vardır."

* * *

Birkaç dakika sonra yapının birinci katına girmiştik.

Atto, "Dün Buvat'nın bize yaşattığı korku yüzünden bana birkaç soru sorabilirdin."

"Doğru. Buvat şeytanı nasıl olup da bizi bulmuş ve görünmeden yanımıza kadar gelebilmiş? Sanki gökyüzünden inmiş gibi arkamızda beliriverdi?"

"Ben de gözlerime inanamadım. Ama sonra buna bir açıkla-

ma buldum." Atto bunu söylerken beni giriş kapısının yanındaki küçük bir odaya çekti.

"Şimdi anladım!" diye bağırdım.

Minik oda aslında bir servis merdiveninin boşluğuydu. Buvat, bizim kullandığımız ana merdivenden değil, yapının karşı cephesinde bulunan (yani içeri girene göre dipte ve solda bulunan) servis merdiveninden tırmanmıştı. İşte bu nedenle beklenmedik biçimde ve bir adım ötemizde, birinci kat salonunun Vatikan yönünde bitivermişti. Duymuş ama adım seslerinin hangi yönden geldiğini kestirememiştik çünkü hem galerinin büyük kemeri yankı yapıyordu hem de duyular, varlığından habersiz olduğu bir girişi olasılık dahilinde tutmuyordu.

Böylece biz de servis merdivenlerinden çıktık. O da çok geniş olan benzeri gibi sarmal bir merdivendi.

Tam son basamaklara vardığımızda güçlü bir siren sesi ve tehditkâr ve boğuk bir gürleme duyduk. İçgüdüsel olarak ellerimi kulaklarıma götürdüm ve kendimi bu şiddetli ses dalgalarından korumak istedim.

"Lanet olsun!" diye küfretti Rahip Melani. "Gene bu *Follia!*"

Birinci kata vardığımızda Albicastro ile burun buruna geldik. Tam küçük sarmal merdivenin başında çaldığı için kemanından çıkan sesler defalarca yankılanıyor ve bas sesler devasa kükremelere, tiz sesler ise baş döndürücü tıslamalara dönüşüyordu. Müzik kesildi.

Bir kez daha yüreği ağzına gelen ve artık iyice sinirlendiği aşikâr olan Melani, "Belli ki *Follia* teması sizi bütün öteki ezgilerden daha fazla neşelendiriyor," dedi.

"Ulu Sofokles'in dediği gibi: 'Hayat mantık aranmadığı zaman daha da güzeldir.' Hem sonra bu melodi Kadırga'ya uyuyor; burası bir *stultifera navis* ya da başka bir deyişle çılgınlar gemisi değil mi?" Neşeyle bunları söyleyen Hollandalı kemanının tozlarını şöyle bir temizledi ve sonra bir dizi komik ve rahatsız edici miyavlama çıkararak enstrümanını akort etmeye koyuldu.

Atto da buna yanıt olarak bir şiir okumaya başladı.

Sokaklarda, alanlarda deliler kaynıyor
Dört bir yana ahmaklık saçıyor
Deli adını reddetmeyi biliyor
Bilgeliği kendilerine yakıştırıyor.

İşte bu nedenle sordum kendime
Nasıl bir donanma kurardım diye
Çılgın gemiler, her renk tahtadan
Kalyonlar, sandallar, yük gemileri
*Ya da sallar, yelkenliler, kürekliler.**

Anlaşıldığı üzere, Atto bu satırlarla Albicastro'ya açıkça savaş açıyordu.

"Demek ki benim pek sevdiğim Sebastian Brant'ı tanıyorsunuz!" Hollandalı bu şiire alınmadığı gibi şaşkınlıkla bu soruyu sormuştu.

"Defalarca Innsbruch Sarayı'na ya da Bavyeralı seçmenlere konuk olmuşumdur ve Almanya'da son iki yüz yılda en çok okunan kitap olan Brant'ın *Stultiftera navis*'ine gönderme yaptığınızı anlayacak kadar bilgim vardır. O kitabı okumayan Alman halklarını tanıdığını söyleyemez."

Müzisyen bunun üzerine, "Demek ki siz de *Stultifera navis*'in içinde bulunduğumuz bu villaya pek yakıştığını kabul ediyorsunuz," dedi ve sonra şu satırları okumaya başladı:

Yaşayan tek adam yoktur ki
Delilikten bağışık olsun
Her kim kendine deli der
Bilgeliğe daha çok yaklaşır.

Rahip Melani de ona karşılık verdi:

Oysa delinin özelliği
Kendinden hoşnut olmamasıdır.

Atto'nun üzerindeki tören giysisini, fiyonklarıyla, deri işlemeleriyle ve püsküllerivle pek ilginç bulduğu belli olan Albicastro sonraki satırları okudu:

Giyimli delilerden korkarım
Kendilerinden emin gezerler

* Sebastian Brant, *Çılgınlar Gemisi*. Yazarlar Francesco Saba'nın 1989 tarihli İtalyanca çevirisinden yararlanmış, yer yer de Brant'ın dizelerini değiştirmişlerdir.

Leida'nın kumaşlarıyla övünürler
Mechelen'in dokumalarıyla.
Dantelleri, işlemeleriyle
Beğeni toplarlar.
Ama onlara biri deli dese
Ölümüne alınarak "Ne dedin!" derler.

"Gene de doğru: Burada çok acayip şeyler oluyor." İki kişinin birbirlerine deli göndermeleri yaparak şiirler okumasından rahatsız olarak araya girmeye çalışmıştım. Sonra kendimi düzelterek ve Atto'nun benim bu görüşümü sabırsızlıkla karşıladığını görerek, "Daha doğrusu," dedim; "burada bize yabancı buharlar dolaşıyor, insanda... yanılsamalar yaratan sızıntılar hissediliyor."

"Sızıntı mı? Olabilir. Buranın güzelliği bu. Doğanın sağduyusu çocuklara çılgınlığın mührünü verdi ve onlar da bununla anababalarının yorgunluğunu daha tatlı kıldılar; çocuk büyütme zevkini tattırdılar. İşte aynı biçimde bu villa da içinde dinlenen yolculara yol yorgunluğunu unutturmakta birebir."

Konuşurken kemanını kutusuna koydu ve bu kutudan bir dizi nota kâğıdı çıkardı.

"Yoksa siz Kadırga'nın doğaüstü erdemleri olduğunu mu düşünüyorsunuz?" diye sordum.

"Aşktan daha fazla olduğunu sanmıyorum."

"Yani?"

"Tutkulu aşk tanrısı her zaman bukleleri yüzüne düşen, tasasız ve delişmen bir çocuk olarak resmedilmez mi? Gene de aşk, şairin dediği gibi güneşi ve yıldızları yerinden oynatır."

"Bilmece gibi konuşuyorsunuz."

"Yok, hayır çok basit. Dünyayı yerinden oynatmak için bir çocuğun masumiyeti yeter. Hiçbir şey ondan güçlü değildir."

Rahip Melani kaşlarını kaldırdı, Albicastro'nun biraz tuhaf olduğunu ifade eden manidar bir bakış fırlattı.

Bu arada müzisyen kaldığı yerden şiirini okumayı sürdürdü:

İskender bütün dünyayı fethetti
Bir kölenin verdiği içkiyle öldü.
Dara canını kurtardı savaşlardan
Bessos'un hançerine kurban gitti.

Küstahlık ve ihtiras böyle bitti
Kuraş kendi kanını içti.
Dostum böyle gücün olmayacak
Bir gün ötesini göremeyeceksin
Ve bakıyorum bütün imparatorluklara
Asur, Med, Pers ve ötekiler yıkıldı
Yunan, güçlü Makedonya ve Roma
Herkese egemen olan ölüm
Gün geldi onları hiç etti.

Hollandalının okuduğu satırlar içime dokundu: Melani'nin, çok güçlü Kardinal Mazarin'in sahip olduğu ölüm korkusu hakkında anlattıkları sanki şimdi bu sözlerde yankı bulur gibiydi.

"Gene sizin şu Brant. Hep çılgınlıktan söz etmeyi, *Follia* melodileri çalmayı seviyorsunuz..." Rahip kuşkucu tavrından sıyrılamıyordu.

"Bir kusur olmayan çılgınlığı böyle hor görmeyin. Siz de benim eski Rotterdamlı yurttaşımla uyuşmuyorsunuz; ona göre, arkadaşların suçlarını bağışlamak, bunları gizlemeye çalışmak, onlara kanmak ve görmek istememek, hatta bu kabahatleri büyük birer erdem gibi görmek çılgınlıkla eşdeğerdir. Bu harika bir erdem değil mi?"*

Atto belli belirsiz, bakışlarını yere indirdi: Albicastro tam hedeften vurmuştu. Sanki Melani ve benim aramda geçen tartışmayı ve benim işkence dolu dostluğumuzu nasıl değerlendirdiğimi bilir gibi konuşuyordu.

Bu arada Hollandalı müzisyen yeniden nota kâğıtlarıyla ilgilenmeye başladı ve kendi kendine mırıldandı:

Davud ve Yonatan gibi
Arkadaşlıklar yok oldu
Akhilleus ile Patroklos
Oreste ile Pilades
Siracusalı Demates ile Pythias
Kralı öldü diye kendi canını alan
Saul gibisi var mı şimdi.
Scipio ve iyi yürekli Laelius.

* Erasmus, *Deliliğe Övgü*.

Kalmadı günümüzde
Ötekini kendi gibi seven
Hiçbir Musa ve hiçbir Nehemie
Tobit kadar cömert değil.

Rahip zorlukla yutkundu ama tek söz etmedi.

Hollandalı bu kez bize dönerek şöyle dedi: "Çılgınlık en güzel erdemse, bu Kadırga'dan başka nerede konaklayabilir ki? Dün sizlerin de gördüğünüz gibi her bir tarafta erdemi anıştıran sözler kazılı."

Atto bir şaşkınlık ve küçümseme tavrı ile, "Demek ki bizi gözetlediniz?" diye haykırdı. Şimdi Albicastro'nun arkadaşlık konusundaki rahatsız edici göndermelerinin bir rastlantı olmadığı konusunda kuşkulanmaya başladığı belliydi.

"Seslerinizi yükselttiğinizde sizi işittim. Sözleriniz kuleye kadar geliyordu." Karşımızdaki adam istifini bozmadan konuşuyordu: "Şimdi yapacaklarınız vardır; izin verin de sizi rahat bırakayım."

* * *

Sarmal merdivenden indi, birkaç saniye sonra adım seslerinin yankısı bile duyulmaz oldu. Rahip Melani'nin yüzü kapkara olmuştu.

"Gerçekten pek huzursuz edici bir tip şu Hollandalı," diye homurdandı.

"Hollanda size göre bir ülke değil, Sinyor Atto," gibisinden bir gözlemde bulundum. "Yanlış anımsamıyorsam, bir zamanlar da Felemenk kumaşlarına alerji duyardınız."

"Tanrıya şükür o sapkın ve cimri halk da dokuma boyaları konusunda yeni teknikler öğrendi de Fransız Kraliyet kumaşlarının düzeyine yetiştiler. Ama şimdi şu Albicastro denen tipin duyarsız sözlerini işitmektense üç yüz kez hapşırmayı yeğlerdim."

Ana merdivenin başına geldik ve ilk kez olarak bir üst kata çıkmaya yeltendik; yukarıda bizi bekleyen pek çok alışılmadık olay olduğunu tahmin edebiliyordum.

Gerçekten de ilk sürprizle daha yukarı çıkarken karşılaştık. Merdivenin sarmal sahanlığı bile yazılarla donatılmıştı.

Arkadaş pek çok. Dost hiç yok.
Ruhun dostun olsun.
Yanılan dostunu düzelt. Düzelemeyeni terk et.
Uzun zamandır tanıdığın dosta güven.
Yeni dostları eskilerin önüne geçirme.
Dostları göğe çıkarmak düşmanları yermekten beterdir.
Dostluk ölümsüz olsun, düşmanlık ölümlü.
Düşmanlarına özen göster ama onlardan kork.
Yeni dost edinmekte temkinli ol, korumakta inatçı.
...

Basamak basamak tırmanırken bu sözler gözlerimin önünden akıyordu; yeniden, Kadırga'da karanlık ve kimliksiz bir duyu organının benim dostluk üzerine düşüncelerimi yakaladığı ve şimdi bir yanıt vermese de bu kimsenin bilmediği duygularımı yüzüme vurduğu konusunda acayip bir izlenime kapılıyordum. Şunu anımsadım: Buraya ilk geldiğimizde bahçedeki piramitlerin üzerine kazılı dostluk cümlelerini okumamış mıydık? Olaylar dizisi sürmüş gitmişti ve her şey açıkça ortadaydı. Önce Atto ile kavga etmiştim; sonra Albicastro'nun dostluk üzerine sözleri gelmişti. Bu sonuncusu da belki müzisyenin bizi gizlice dinlemesinden kaynaklanmıştı ve pek rastlantısal bir sonuç sayılmayabilirdi ama şimdi gene içimdeki yarayı kanatan yeni cümlelerle karşı karşıya idim.

Merdivenleri çıkarken kendimi Capitor'un karabasanı tarafından izlendiğini sanan Kardinal Mazarin gibi hissettim. Bu sözlerin bende yarattığı duyguları ne kadar uzaklaştırmaya çalışırsam, o kadar üzerime geliyorlardı.

Arkadaş çok. Dost hiç yok. Villa Spada'da ben de pek çok kişi ile selamlaşıyordum ama gerçekte hiçbirinin dostluğuyla övünemezdim; hele rahibinkiyle hiç!

Ruhun dostun olsun: Atto ve ben aynı ruha mı sahiptik? Alaycı bir biçimde bunu düşünüyordum. Saflar Prensi ile Entrikacılar Kralı.

Yanılan dostunu düzelt. Düzelemeyeni terk et: Elbette, söylemesi kolay; hem yerinden sökülüp atılamayan hem de düzelmek bilmeyen arkadaş örneği olarak Atto Melani'yi gösteremez miydim acaba?

O da basamakları önüm sıra tırmanırken bu sözleri okumuş olmalıydı. Beklediğim gibi bu konuda hiçbir yorum yapmadı.

İkinci katın girişine vardığımızda dikkatimizi çeken önemli bir nokta oldu. Kata giriş veren kemerin altında daha öncekilerden çok daha özel olan bir yazı vardı.

Sadece üç gerçek arkadaş için yaptım
Ama sonra onları nerede bulacağımı bilemedim

Atto kendi kendine söylenerek, "Neyse ki bu yazı gözümüzden kaçmadı," dedi.

"Benedetti ne demek istemiş sizce?"

"Bu yazıda 'kurabilmeyi' diyor. Sanki Kadırga'nın neden yapıldığını söylemek istiyor."

"Kim bu üç dost?"

"Mutlaka üç insan olmak zorunda değil ki. Belki de..."

"Üç nesne mi?"

Atto yanıt olarak memnun bir yüzle gülümsedi.

Heyecanla atıldım: "Capitor'un armağanları! Demek onları burada aramakta haklıymışsınız!"

"Elbette bu sözü kelimesi kelimesine yorumlamak ve Kadırga'nın sadece bu üç nesne için inşa edildiğini düşünmek fazla saflık olur. Bence bu cümle sadece bu yapmm Capitor'un armağanları için doğal bir korunak olduğunu ifade ediyor."

Hemen atılarak, "O halde 'onları bir daha ele geçiremedim' ne anlama geliyor?" diye sordum.

Merdivenlerden hole girerken, "Bu da ortaya çıkacaktır delikanlı. Her şey sırayla," dedi.

İkinci kat daha önce ziyaret etmiş olduğumuz iki kattan çok daha farklıydı. Onur merdiveninden bir hole girdik; soldan güneye, sokağa bakan bir terasa gidiliyordu. Biz de aşağıdaki kemerin üstü olan bu güneşli mekâna çıktık. Tam birinci katın üzerine geldiği için çeşmenin şırıltısı buradan duyuluyordu. Bir an için gözlerimizin ve ruhumuzun bu yeni mekâna alışması için bekledik; geniş bir alana hükmeden bakışlarımız çevredeki bağların ve hatta uzaktan denizin parıltısının tadını çıkarmaya koyuldu.

"Şahane!" dedi Atto. "Bütün Roma'da bu kadar cömert bir manzara görmedim. Kadırga'nın eşi benzeri yok. İçerisi ferah, dışarısı havadar."

Yeniden içeriye girdik ve yapının öteki ucuna yani kuzeye yönelen koridoruna saptık. Katın tam ortasında oval bir salon vardı ve bunun da her iki yanı pencerelerle kaplıydı. Salonun ötesinde koridor yeniden başlıyor ve San Pietro Kilisesi'ne ve Vatikan'a bakan bir başka balkona uzanıyordu. Bir köşeden de servis merdiveni ayrılıyordu. Yeniden oval salona döndük.

"Bu salon soğuk mevsimlerde yemek yemek için kullanılıyordu herhalde. Tam dört soba var," dedi Atto.

"Tam bunun altına gelen birinci kattaki galerinin oranlarının çok daha küçük olmasını anlayamıyorum. Bir şey atlamış olmalıyız."

"Şuraya bak."

Sezgilerimde yanılmıyordum. Atto iki koridordan önce ilkine sonra ikincisine geri gitti. Her birinde de az önce gözümüzden kaçmış olan ikişer kapı vardı. Bu kapılar her koridorda iki minik daireye açılıyordu ve her birinin bir odası, banyosu ve küçük bir kitaplığı olan toplam dört daire vardı.

"Dört bağımsız daire. Belki de Kardinal Spada'nın bu düğünde önemli konuklarına yaptığı gibi, Benedetti de arkadaşlarını burada ağırlıyordu," diye fikir yürüttüm.

"Olabilir. Şimdi ikinci katta salonun neden zemin kat ve birinci katta olduğundan daha küçük olduğunu anladık. Demek ki bu salon dört dairenin buluşma noktası oluyor."

Biz bu tozlu mekânlarda dolaşırken gözlerimizi çevirdiğimiz her köşede, Benedetti'nin duvarlara, sütunlara, pervazlara cömertçe dağıttığı yazıları görüyorduk. Rastgele birini okudum:

Başkasının gevezeliği uğruna kendi dinginliğini yitirmeye değmez.
Soyluluğuna yeterince değer verilmez paran eksikse.
Ne her hastalıkta hekime, ne her kavgada avukata, ne de her susayışta sürahiye.

Dört bağımsız dairenin girişlerinde de benzer aforizmalar yer alıyordu.

Rahat özgürlük her şeyi barındırır.
Az ve iyi daha değerlidir, çok ve kötü olandan.
Bilge çoğu azda bulandır.
Yeterli olana az denemez.

Gözlerimle Atto'yu aradım. Bulamadım: Dört daireden birini incelemeye girmişti. Ben de girdim.

Bir kapı pervazına dayanmış duruyordu. Gözlerini bana dikerek ama ağzını açmadan beni karşıladı.

"Sinyor Atto..."

"Sus."

"Ama..."

"Düşünüyorum. Nasıl olabildiğini düşünüyorum."

"Neyin?"

"Senin papağan. Buldum."

"Buldunuz mu?" diye kekeledim şaşkınlıkla.

"Burada, bu dairede," dedi yandaki odayı göstererek. "Capitor'un armağanlarıyla birlikte."

* * *

Doğruydu, oradaydılar. Üzerlerinde ince bir toz tabakası vardı ama oradaydılar. Sezar Augustus da vardı. Zaman onu aşındıramamıştı. Kim bilir ne kadar uzun bir zamandır yeniden keşfedilmeyi ve doğası gereği hayranlık duyulmasını bekliyordu.

Atto ile odaya girerken, "Büyük bir onur kazanıyorsun, delikanlı!" dedi. "Elinle Fransa'nın en büyük gizemlerinden birine; Capitor'un armağanlarına dokunuyorsun."

Bir tablo. Bir tablo bulmuştuk. Çok büyüktü; neredeyse bir buçuk menzil yükseklikte, iki menzil genişlikteydi. Odada yere dayanmıştı; sadece duvarların ve yazıların ondan haberi vardı.

Resmin konusu değişik ve güzel nesnelerdi ve bilgece bir düzen ve düzensizlikle dizilmişlerdi. Ortada ve aşağıda göze ilk çarpan Felemenk tarzı, gösterişli biçimde işlenmiş büyük, altın bir tepsiydi ve verev olarak bir basamağa konmuştu. Ayrıca iki gümüş heykelcik dikkat çekiyordu: Biri elinde çatallı yabasıyla Deniz Tanrısı Neptün, öteki de eşi Anfitrites idi. Bir çift deniz perisi tarafından çekilen arabaya yan yana oturmuşlardı. Neyin söz konusu olduğunu biliyordum: Capitor'un içinde tütsülerini yaktığı armağanlarından biriydi.

Daha sağda, basamağın üzerinde resmedilmiş olarak altın bir kupa duruyordu. Kaidesi yarı at, yarı insan olan bir Kentauros'tu ve at altından, insan gümüşten yapılmıştı. Belli ki bu Capitor'un içine günlük tütsüsü doldurup verdiği kupaydı.

İlk iki nesnenin arkasında ise altın kaideli, ahşap büyük yerküre vardı. Bu da üçüncü armağandı. Deli İspanyol kızı, Hazretlerini pek rahatsız eden o Talih sonesini bu armağanın önünde okumuştu.

Bu tabloda ince işçilik taşıyan başka nesneler de vardı ve resimsel görüntüyü anlam ve biçim bakımından tamamlıyorlardı. İkinci planda ise üzerinde kırmızı bir halı, bir lavta, bir viyolonsel, bir çembalo ve bir nota kitabı olan masa görünüyordu. Nota kitabının açık olduğu sayfa kim bilir hangisiydi; belki de Capitor'un Atto'ya söyletmiş ve Kardinali pek korkutmuş olduğu *Passacalli della vita* şarkısıydı bu. Sol kenarda ise patisini zarifçe kıvırmış, soylu bir köpek ürkek bir merakla kırmızı halıyı kokluyordu.

Ne var ki asıl gösterişli olanı bu kompozisyonun tam orta yerinde duran bir başka hayvandı: Şahane beyaz bir papağandı bu; başında sarı bir ibik vardı; o da tek ayağı havada olarak kürenin üzerine tünemişti ve başını sola, köpeğe doğru çevirmişti; sanki onun taklidini yapıyor ama ondan üstün olduğunu göstermeye çalışıyor gibiydi. Bu sadık Sezar Augustus'un portresiydi ve onun o kibirli ve gururlu havasını pek güzel yansıtıyordu.

"Bu, Mazarin'in armağanları uzağa yollamadan önce Hollandalı ressama yaptırdığı tablo." Atto anlattığı olayların hepsinin bu tabloda düğümlendiğini işaret ediyordu.

Rahip, bunu söyledikten sonra bu ânın özelliği ve önemini hissetmek istercesine birkaç dakika boyunca sustu.

"Boel. Adı Pieter Boel idi. Yıllar sonra sarayın resmî ressamı oldu. Sana başarılı olduğunu söylemiştim; yalan değilmiş değil mi?"

"Tablo... gerçekten muhteşem Sinyor Atto."

"Biliyorum. Bana anlatmışlardı ama ben de görmemiştim. Capitor'un armağanları sana anlattığım özelliklerini aynen yansıtıyor. Belleğim beni yanıltmaz." Bunu söylerken memnuniyetini pek saklamıyordu.

"Ben resmin Paris'te kaldığını sanmıştım. Mazarin'in onu yanma aldığını söylememiş miydiniz?"

"Ben de Fransa'da olduğunu sanıyordum. Ama Kadırga'yı adım adım keşfettikçe ve yeni ayrıntıları fark ettikçe, zihnimde bambaşka bir kanı uyanıyor."

"Ne gibi?"

"Capitor'un armağanlarının burada olmaması gibi. En azından artık burada değiller."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Ben de armağanların Benedetti'ye emanet edildiklerini ve Kadırga'da saklanmalarının istendiğini sanıyordum. Tablo ise onların yerini tutmak üzere, Mazarin'de kalacaktı. Oysa şimdi armağanların izine bile rastlayamıyoruz ama onların yerini tutması gereken tablo ile karşı karşıyayız. Elbette bulmayı amaçladığımız bu değildi ama gene de hiç yoktan iyidir. Az önce okuduğumuz deyişlerden birinin vurguladığı gibi: *Bilge, çoğu azda bulandır.*"

Bir kez daha şaşkınlık içinde düşünmeye başladım. Kadırga, onu ziyaret eden insanların gereksinmelerini sezebilme ve yanıt verebilme yeteneğine sahip bir mekândı.

"Armağanlar başka bir yere yollanmış olmalı," dedi Rahip Melani. "Nereye? Kardinalin hiçbir hareketi rastlantısal değildi."

Gözlerimizi yeniden bu muhteşem, esrarlı ve uğursuz tabloya çevirmiştik.

"Harika. Papağan gerçekten de Sezar Augustus'a çok benziyor," dedim.

Rahip bana çok aptalmışım gibi bakıyordu.

"*Benzemiyor.* Bu Sezar Augustus."

"Ne diyorsunuz siz?"

"Senin bu katar kıt anlayışlı olduğunu sanmıyordum. Sence bu tip papağanlardan bir tanesi tuvalde resmedilmiş, bir tanesi de canlı olarak bitişik villada yaşıyor olur da, tablodaki canlı olanın resmi olamaz mı?"

Rahibin benimle böyle alay etmesine içerleyerek, "Ama bu tablo Paris'te yapıldı," diye karşı çıktım.

"Bu bir rastlantı olamaz. İyi anımsıyorsan, sana o Capitor delisinin kuşlara karşı büyük bir düşkünlüğü olduğunu anlatmıştım. Çevresinde her zaman büyük bir ...."

"Evet, peşinde bir sürü kuşla dolaşırdı demiştiniz. Ama o halde yıllar önce siz kendiniz de Sezar Augustus'u görmüş olmalısınız. Aradan çok zaman geçti ama papağanlar uzun ömürlü olur."

"Elbette, o zaman görmüş olmalıyım. Kim bilir? Deli kızın çevresinde bir sürü kuş vardı. Ben öyle kuş meraklısı biri değilimdir. Hatta daha doğrusu pek çok kişinin yaptığı gibi, insanın evinde böyle pisleyen, pis kokan ve gürültü yapan hayvanı neden bes-

lediğini hiç anlamam. Senin kuşunu da görmüş olabilirim ama inan ki hiç anımsamıyorum."

"Sezar Augustus'un sonunda Villa Spada kuş evine gelmiş olmasına inanamıyorum." Rahibin bu biçimde mantık yürütmesi karşısında kuşkuculuğumu sürdürüyordum.

"Tanrım, her şey o kadar açık ki! Olasılıkla Capitor, Sezar Augustus'u Paris'te bıraktı ya da birine armağan etti; hatta belki de yanlışlıkla unuttu. Kentte hatta ayaklarının dibinde bir de kuş bıraktığını duyan Mazarin ne yapmıştır, bir düşünsene!"

"Eh, onu olabildiğince uzağa yollamıştır."

"Öteki üç armağanla birlikte. Öyle ki onlarla birlikte resmini bile yaptırmış. Şimdi sen söyle bakalım, bu kuş hakkında ne biliyorsun?"

"Bütün bildiğim, bu papağanın uzun yıllar önce Kardinal Fabrizio'nun amcası rahmetli Monsenyör Virgilio Spada'ya ait olduğudur. Onun doğaya ait ilginç şeylere merakı olduğunu duymuştum."

"Bunu ben de biliyorum. Virgilio Spada öldüğünde bir yıldır Roma'da bulunuyordum. Kastratolara düşkün bir dinleyiciydi. Düşün ki Cizvitler arasında eğitim almıştı ve onun bu dinî yol içinde yer alması çok isteniyordu. Ama Virgilio, Aziz Filippo Neri'nin takipçileri olan Oratoryen tarikatma katıldı çünkü bu tapınağın ünlü ilahi okuyucusu Girolamo Rosini'nin sesine âşıktı. Virgilio ayrıca İsveç Kraliçesi Kristina'nın öğretmeni Kastrato Şef Loreto Vittori'nin de yakın arkadaşıydı. Hatta hizmetine bir başka genç kastrato şarkıcı tutmuştu; bu Domenico Tassinari idi ama o da sonra müziği bıraktı ve kendini efendisi gibi kiliseye adadı."

Atto, büyük bir keyifle kendi gibi hadım edilmiş ve Spada'nın dostu olan öteki şarkıcıları anlatırken, ben düşünüp duruyordum.

"Anlamadığım bir şey var Sinyor Atto: Nasıl oldu da Sezar Augustus sahip değiştirerek Benedetti'den Spada'ya geçti?"

"Elpidio Benedetti ve Virgilio Spada yakın arkadaşlardı: O dönemde Kadırga'da Virgilio'ya ait pek çok fikir olduğunu duymuştum. Sözgelişi villanın lüksten çok ilginç noktalar barındırması ve derin inanç ve bilgi kuramlarını koruyacak bir kale olarak oluşturulması onun düşüncesiydi; böylece de buraya gelen konuklar kafa yormak zorunda kalacaklardı."

"Kadırga bir bilgelik gemisi, bilgelik okuluymuş." Bu yaptı-

ğım garip benzetme beni de şaşırtmıştı doğrusu. "Demek ki Monsenyör Virgilio'nun öğütleri karşılığında Benedetti de papağanı onun kuş evine armağan etmiş."

"Belki de senin şu acayip kuşun Villa Spada'dan Kadırga'ya kaçacağı yerde o dönemde tam tersini yapmış; sonunda Benedetti'nin onayı ile Spada'lar tarafmdan sahiplenilmiştir. Bizim kendi başımıza bunu çözmemiz olanaksız; henüz yakalayamadığımız Sezar Augustus da açıklayamaz bunu bize. Ama artık saatleri sayılı."

Rahibin bu kararlı tavrı karşısında şaşırarak, "Onu nasıl yakalamayı düşünüyorsunuz?" diye sordum.

"Ne soru.... Sözgelişi eğer varsa papağan çağırma yöntemlerinden biriyle. Ya da onun en sevdiği içeceklerden biri olan sıcak çikolatayla. Belki de albenili bir dişi papağan kullanırız, neden olmasın?"

Atto'nun kuşlar konusundaki cehaleti karşısında susmayı yeğledim.

Bu arada yavaş yavaş inen karanlık sonunda Kadırga'yı da sardığı için Villa Spada'ya dönmemiz gerekiyordu. Gerisingeri giderken uzaktan Albicastro'nun sesini işittik:

Kendini büyük bilge sanan delidir
Ne ölçü bilir ne yöntem
Gidip turna yakalamak ister
*Ama şahinle değil guguk kuşuyla.**

Melani sertçe sesin geldiği yöne döndü. Sonra aklına bir şey gelmişçesine güldü ve yürümeyi sürdürdü.

"Sezar Augustus'u nasıl mı yakalayacağız? Küçük bir yardım alarak. Nasıl ve kimle başlayacağımızı çok iyi biliyorum."

Villa Spada'nın parmaklıklarından içeri girdiğimizde ikimiz de bitkin düşmüştük. İkimizin de içinden şölene ve onun yapmacık gösterilerine katılmak gelmiyordu. Atto bütün yol boyunca suskun kalmıştı. Artık burnunu konukların konuşmalarına sokmak istemediği belliydi; bir an önce odasına kapanıp o gün yaşa-

* S. Brant

dığımız ve Pieter Boel'ün tablosuyla taçlanan pek çok acayip olay hakkında düşünmek istiyordu.

Saatini kararlaştırmadıysak da ertesi gün buluşmak üzere anlaşarak birbirimizden ayrıldık. Böylesi daha iyi diye düşündüm. Belki bu sabah yaptığı gibi ertesi sabah da tek başına yürüyüşe çıkmak isteyebilirdi. Ya da ben nihayet Cloridiami ve yavrularımı görebilirdim. Belki de (ama böyle gizli bir tercihi kendime bile itiraf etmeye çekiniyordum) karım çok meşgul olduğu için ve küçükler de güvende olduğu için ben kendi başıma olup biten hakkında fikir yürütebilirdim. Bitmekte olan gün karşıma birbirinden ilginç olaylar çıkarmıştı; hepsinin arkasının geleceği belliydi. Bu nedenle şimdiden çözmem gereken düğümler, anlaşılmayı bekleyen gereksinmeler vardı. Artık bebek değil büyük insan gibi davranılmayı bekleyen çocuklar gibiydim.

Sabah gözümü ihtiyar dilenci karabasanı ile açmıştım; sonra Santa Elisabetta Birliği'nin geçit yürüyüşü ve papazla kısa, meyhaneci ve ayakkabıcıyla uzun uzun bu dilencilerin gerçek mi sahte mi oldukları üzerine çene çalmıştım. Sonra yeniden Pek Hıristiyan Kral ve Maria Mancini ilişkisi, Albicastro ile pek şaşırtıcı biçimde karşılaşmamız, Kadırga'nın düşüncelerimle uyumlu görünen deyimleri, üç armağanın ve hatta Sezar Augustus'un resmedildiği tablo... Evet ya papağan... O da Albani'nin pusulasıyla birlikte kayıplara karışmıştı. Şimdi elimiz boş olarak Villa Spada'ya dönmüştük işte.

Köşkte bulduğum döşeğe kıvrıldığımda, bu kadarı fazlaydı, gerçekten çok fazlaydı diye düşünüyordum. Yalnızca yeni bir gün bana ışık ve öğüt getirebilirdi; nesneler daha canlı bir imge ya da açıklama taşımalıydı.

Ne var ki yanılıyordum.

11 Temmuz 1700
Beşinci Gün

"Kalk ayağa lanet olası! Kalk dedim sana!"

Daha kötü bir uyandırılma biçimi olamazdı. Birisi beni çekiştiriyor, kabaca dürtüklüyordu. Uyananlar arasına katılmıştım ama başımda feci bir ağrı vardı.

Gözlerimi henüz aralamıştım ki bana böyle saldıran kişinin sesinden kim olduğunu anladım.

"Yüzyıllardır uyanmanı bekliyorum. Burada, içeride bulunan birinde çok önemli bilgiler var. Hemen işe koyulmalısın. Bu bir emir... Bu benim yüksek kararımdır ve sadece de benim değil."

Rahip Melani'nin sözleri (elbette söz konusu kişi oydu) Pek Hıristiyan Kralın tehditkâr ve kararlı tavrına benziyordu; rahip kurnazca onun tavrını yansıtmayı iyi biliyordu. Kimi zaman Maria Mancini'nin talihsiz âşığı olarak onun rolüne soyunuyordu kimi zaman da emrindekilere böyle acımasızca davranarak.

"Bir dakika, şimdi..." ağzımı yüzümü toparlamaya çalışırken dürtüklemelerden kurtulmak için yeniden battaniyeme sarınıyordum.

"Bir saniye bile olmaz." Oradaki bir taburenin üstünden bir gün önceki giysilerimi alıp üzerime attı.

Onları silkelerken günün ilk bakışını Atto'ya çevirdim; o da bana ateş gibi kızgın ve iğne gibi sivri gözlerle bakıyordu. Şaşkınlıkla elleri boş gelmediğini fark ettim. Sandalyenin üzerinde tahta ve demir aletlerden oluşan bir yığın duruyordu; bana pek tanıdık gelen bu yığın yatak odasına hiç yakışmayan şeylerdi.

Aceleyle giyinirken onlara dikkatle baktım ve ne olduklarını anladım.

Bu uzun saplı aletler arasında bir çim biçme makası, bir kürek, bir tırmık ve bir süpürge vardı. Ağır bir sandık içinde de bir kök sökücü, bir çapa, bir orak, makaslar, bıçaklar, saksılar, fırçalar ve küçük süpürgeler vardı. Bunları tanımıştım.

"Bunlar Villa Spada'nın bahçıvanlık aletleri!" diye bağırdım şaşkınlıkla. "Ne yapmak istiyorsunuz ki?"

"Önemli olan senin ne yapacağın." Şans eseri yere düşürmediğim bu aletleri kaba biçimde elime tutuştururken, onu izlememi işaret etti. "Şimdi önemli bir işimiz var. Bugün Pazar; önce ayine gitmeliyiz yoksa yokluğumuz dikkat çeker. Acele etmelisin çünkü don Tibaldutio törene başlamak üzere."

Villa Spada'da şölenlerin beşinci günü için çalışmalar sürüyordu. Bir önceki akşam yemek fazlasıyla uzamış olmalıydı çünkü ben uyurken villadan ayrılan konukların arabalarının sesini duymamıştım. Buna rağmen sabahın bu saatinde hizmetliler işbaşı yapmışlar, yerleri süpürmeye, çimleri temizlemeye, odaları toplamaya, yemekleri pişirmeye, sofraları kurmaya ve süslemeye başlamışlardı. Dışında, hizmetçi kızların, uşakların, hizmetlilerin fır döndüğü odamdan çıktığımda birçoğunun bana kıskançlıkla baktığını gördüm; bu soylu Fransızın günlerdir beni görevlerimden alıkoymasına imreniyor olmalıydılar. Atto bastonunun topuzunu kaburgalarıma batırarak beni dürtüklüyordu. Don Paschatio'ya yakalanmamıza ramak kala onu atlattık (az ötemizde gene bir tamircinin yokluğundan yakınarak söyleniyordu) ve üzerime acil bir iş yüklenmesinden kurtuldum. Her türlü alet edevat yüklenmiş olarak yerleri zedelemeden ilerlemeye çalışıyordum; kendi taşıdığım tırmığa takılıp düşmem ya da canımı yakmam işten bile değildi.

Ağır sandığı kulübeye bıraktık ve sonunda her türlü müminin doldurmuş olduğu şapele girdik; villanın konuğu Hazretlerden bir kenara toplaşmış olan hizmetlilere kadar herkes bir araya gelmiş, don Tibaldutio'nun töreni başlatmasını bekliyordu. Ben de pek hevesle ayine katılarak Tanrıdan beni ve bu kutsal ayine sadece ince hesapları yüzünden katılan Atto'yu bağışlamasını diledim.

Şapelden çıktığımızda Atto sağa sola selamlar dağıtırken bir yandan da beni sırtımdan dürtüklemeyi ihmal etmiyordu.

Hiçbir şey yokmuşçasına Kardinal Durazzo'ya gülümserken kulağıma, "Kımıldasana lanet olasıca!" diye fısıldıyordu.

Aletlerimizi alıp villanın girişindeki tarhlara doğru yürürken artık dayanamadım, "Neler olduğunu söyler misiniz lütfen?" diye protesto etmeye çalıştım. "Bu kadar acil olan nedir?"

"Şişşşt! İşte orada, neyse ki gitmemiş," diye fısıldadı ve beni de susturdu. Gösterdiği kişi villanın girişinin iki yanındaki tarhlara eğilmiş çalışan biriydi.

"İyi ama o Çiçek Üstadı," dedim.

"Adı ne?"

"Tranquillo Romàuli. Ünlü bir bahçıvanın torunudur ve burada, Villa Spada'da çalışır. Onu iyi tanırım: Rahmetli karısı mahir bir ebeydi ve hem iki kızımızı doğurtmuş hem de Cloridia'yı ebe olarak o yetiştirmişti. Don Paschatio beni onun yanında çalışmaya yollar."

"Ah, unutuyordum; sen de bitki uzmanıydın!" Bir gün önce Kadırga'da cennet bahçelerinde bulunduğunu iddia ettiği çiçekleri ve benim sözlerimle küçük düştüğünü hissettiğini anımsayarak homurdanmaya başladı. "Gene de sıkı dur. Tranquillo Romàuli, Tetràchion'dan haberdar."

Rahip Melani bu pek heyecanlı ses tonu ve iddialı sözleriyle bana o sabah çok erken; seherin esneyerek gerindiği ve günbatımıyla gerdeğe girdiği yatağı terk ettiği saatte uyandığını söyledi. Bütün bir gece boyunca önceki gün yüz yüze geldiği ve yanıtsız kalan pek çok soruyla boğuşmuştu. Bütün villa halkı huzur içinde uyuyordu: Yalnızca birkaç cılız ışık onun gibi seherden önce uyanıp pencereye çıkan ve günü en taze ve kendine özel haliyle karşılamak isteyenler için şurada burada yanıyordu. Bunun üzerine Atto keyifli bir gezinti yapmak ve sadece tembellerin hor gördüğü ilk ışıklara özgü o temiz havayı içine çekmek için bahçeye inmişti.

"Kuşkulu bir şeyle karşılaşmadan uzun uzun gezindim." Bunu söylerken gezintisinin amacının bir şeylere burnunu sokmak olduğunu anlamıştım. "Tam korunun kenarına vardığımda, az ileride onu gördüm. Elindeki makasla bir tarhta çalışıyordu."

"Onun işi bu. Sonra ne oldu?"

"Şuradan buradan konuştuk; havadan nemden, çiçeklerin güzelliğinden, havanın bugün daha serin olmasını umduğumuzdan. Sonra onun adını andı."

"Tetràchion'un mu?"

"Şişşşt. Herkesin bizi duymasını mı istiyorsun?" Atto sinirli bir biçimde çevresine bakınarak beni susturdu.

Bana anlattıklarından dem vurduktan sonra Melani uzaklaşmıştı. Ama az sonra Çiçek Üstadının, yalnız kaldığını sanarak karışık birtakım sözler mırıldandığını duymuştu. Toprağa oturmuş ve açıkça o cümleyi ya da sözcüğü telaffuz etmişti; işte o zaman Atto acayip heyecanlanmıştı.

" '...ve sonra Tetràchion!' Aynen böyle dedi, anlıyor musun?"

"Ama bu inanılmaz bir şey. O ne bilir ki? Çiçek Üstadı bana her zaman siyasetten uzak bir kişi olarak görünmüştür. Hele böyle alışılmadık konular... Tetràchion gibi..."

Atto, benim sözümü keserek, "Alışıldık ya da alışılmadık, bunun altında bir şey var," dedi. Belki de benim duymamı *istemişti.* Bu adı ben birkaç adım ötedeyken, hele hele bugün telaffuz etmesini sadece rastlantıyla açıklayamayız."

"İyi anladığınızdan emin misiniz?"

"Eminim. Hatta, ne diyeceğim biliyor musun? Karının sana sözünü ettiği gizli parolayı düşünüyorum."

"Aslında Cloridia bana eninde sonunda yeni bilgilerin kendiliğinden karşısına çıkacağını söylemişti."

"Harika. Demek ki haberler ona geleceğine, bu kez Çiçek Üstadı aracılığıyla doğrudan bize, konuyla ilgili olan kişilere geldi."

"Cloridia'yı atlayarak mı? Buna inanamam. Kendi çevresi içinde ona herkes hayrandır. Bütün Roma'da yol gösterdiği ebeler vardır ve hiçbiri ondan sır saklamaz."

"Tamam; kadınca dedikodular için böyle olabilir. Ama bunun gibi bir konuda hiç kimse basit bir ebeye, Pek Hıristiyan Kralın diplomatik ajanından öncelik tanımaz." Atto, bunu söylerken pek gururlanıyordu.

"İsterseniz Çiçek Üstadıyla konuşabilirim ve..."

"Konuşabilirim ne demek? Sen onun Tetràchion konusunda ne bildiğini anlamak *zorundasın.* Ben şimdi uzaklaşacağım. Onunla daha önce çalışmış olman mutlu bir rastlantı." Bunu söyledikten sonra araştırmama başlamam için beni dürtükledi ve adamı işaret etti.

"Sinyor Atto, biraz zaman gerekecek..."

"Bahane işitmek istemiyorum. Hemen başlamalısın. Hemen bu aletlerle onun yanma çömel ve çalışmak istermiş gibi yap. Öğle

yemeği saatinde buluşuruz. Benim acele yazmam gereken bazı mektuplar var. Görevini yerine getirmeni bekliyorum."

Kararlı adımlarla köşke doğru yürüdü. Bana başka seçenek bırakmamıştı.

Bana kalsa mutfağa gidip ağzıma bir şeyler atmayı yeğlerdim ama Tranquillo Usta beni görmüştü ve ondan gizleyecek bir şey olduğunu düşünmesini istemezdim. Takınabildiğim en dürüst gülümsemeyi yüzüme yerleştirerek ona doğru yürüdüm.

Dedesinin adını taşıyan, uzman ve meraklı çiçek yetiştiricisi Tranquillo Usta beni güleryüzle karşıladı. Fiziksel görüntüsü bahçıvanlığın sessiz ve çekingen sanatıyla tezat oluştururdu. İriyarı, çalı gibi gür ve kara sakallı, karga gibi kara saçlı, gür kaşlarının altında dalgın bakışlı bir kişiydi. Geniş bir çenesi, koca bir göbeği vardı. Boğazına düşkünlüğü sonucunda kazandığı bu göbekle, ona uzattığımız hasta birkaç yaprağı almak için uzattığı koca eliyle komik bir hantallık görüntüsü sergilerdi. Ama asıl dikkat çeken özelliği, kulaklarından geçirdiği bir hastalık yüzünden ağır işitmesi ve bu nedenle her konuşmayı bir nara atmaya dönüştüren yüksek bir sesi vardı. Çiçek Üstadıyla bir çift söz konuşan onun kadar sağır olur çıkardı. Tetrcàhion hakkında ne bildiğini ve bunu benimle paylaşıp paylaşmayacağını anlamak kolay olmayacaktı. Romàuli ile hiçbir söyleşi pek kısa sürmezdi: Çok tatlı bir kişi olmasına karşın insanın içini bayacak kadar takıntılı biçimde uzun ve daima tek bir konuda konuşurdu. Bu konu da elbette çiçekler ve bahçeydi. Ama bu konudaki bilgisi o kadar geniş ve derindi ki, herkes ona çiçek yetiştirme konusunda ayaklı ansiklopedi gibi bakardı; söylenenlere bakılacak olursa Peder Ferrari'nin yazmış olduğu *De florum coltura* adlı yapıtı ezbere okuyabilirdi ve Roma'nın her bahçe ve bostanının özgün halini, tarihini ve düzenini bilirdi.

Kısa birkaç sözden sonra, bana o sabah yapacak işim olup olmadığını sordu.

"Eh, aslına bakarsanız, pek önemli bir işim yok," dedim.

"Sahi mi? Demek ki villada yapacak işi olmayan tek kişi sensin. Ama kucağına doldurduğun bu kadar aletin elbet bir işe yarayacağını düşünüyorsundur." Atto'nun elime tutuşturduğu aletleri gösteriyordu.

"Aslında..." dedim utanarak, "bir biçimde size yardımcı olabi-

lirim diye ummuştum." "Eh, umutların gerçekleşti bile." Bunu söylerken pek memnundu; içi odun ve bahçıvanlık aletleri ile dolu bir sandığı yüklenerek onu izlememi söyledi.

Bana söylediğine göre, hedefimiz villanın yakınlarındaki tarhlardı. Güzel bir gündü: Serin sabah rüzgârı kuşların cıvıltısıyla tatlı bir söyleşi yapar gibiydi ve üzerimizden bin bir biçimde süzülüp giden bulutlar dinginlik içinde aşağıya bakıyor ve yeryüzünde ezelden beri sürüp giden bu boş işleri seyrediyordu. Adımlarımız yolların çakıllarında çınlıyor, güneş henüz ufukta fazla yükselmediği için üzerimize ilk ürkek ışınlarını yolluyordu.

Doğal unsurların böylesine tatlı ve keyifli olmaları Tranquillo'nun pek dikkatini çeker gibi görünmüyordu; o her zamanki gibi sanatıyla ilgili kaygılar yüklenmişti ve beni eğitmeye başlamıştı bile.

"Don Paschatio bana yasemin dikmemi emretti," derken sesinde bir yakınma hissediyordum. "Oysa ona, en soylu bahçelerde yasemin olmayacağını daha önce de söylemiştim. Ne bizim buralarda yetişen sarımsı tür, ne de beyaz zambak. Öyle olsa bile kırmızı ya da turuncu zambağı yeğlemeliyiz. Günümüzde kimse bir bahçeye ne dikileceğini bilemiyor; bu bence gerçek bir rezalet."

Bu konu pek ilgimi çekmiş gibi yaparak, "Haklısınız, bu önemli bir konu. Demek ki yasemin en iyi bahçelere layık olmayan bir çiçektir, öyle mi?" dedim.

"Haydi, öncelik beyaz nergise tanınmalıdır, diyelim," dedi sesini yükselterek, "ya da katmerli Costantinopolis nergisine; –biliyorsun o bir seferde on ya da on iki çiçek açar–. Bir de Ragusa nergisi, sarı nergis, yıldız nergis vardır. Frezya güle benzer, katmerli sarı gülle aynı özelliklere sahiptir, yasemin gibi baygın bir kokusu vardır; hele bir de portakal çiçeğinin kokusuyla karışınca insanı mest eder."

Esnememi engelleyemeyerek ve kuşku uyandırmadan konuyu Tetràchion'a nasıl getireceğimi düşünerek, "Anlıyorum," dedim.

Bu arada köşkü geçmiş, neredeyse şapelin yanındaki tarhlara varmıştık. Yükümün ağırlığı ve çokluğu yüzünden sendeleyip duruyordum; kendi kendime Atto'ya söyleniyordum.

Çiçek Üstadı yeniden konuşmaya başlayarak, "Şimdi sana söyleyeceklerim gereksiz ve tuhaf gelebilir, biliyorum," dedi. "ama bu modern insanların en büyük hatalarından biri sahte nergis ya da biçimi yüzünden boruçiçeği dediğimiz çiçeği ihmal et-

meleridir. Hint nergislerinin en çok arananı Donnabella, Caserta Prensinin evinde bir İtalyan çiçeğine dönüşmüştür. Yuvarlak zambağımsı nergis ise Fransa'da yetiştirilemedi ama Roma'ya konuk olarak geldi ve burada çiçek açtı; dedemin bahçesinde bize tatlı bir gülümseme atar gibi çiçeğe durdu. Sonra bu soylu bahçelere safran, çiğdem, düğünçiçeği, çirişotu, süsen, siklamen, anemon, imparatortacı, şakayık, müge, karanfil ve lale yakışır."

"Hollanda lalesi mi?" Bunu sormaktan amacım konuşmanın bir monologa dönüşmesini önlemekti.

"Elbette! Doğa başka hiçbir çiçeğe bu kadar geniş bir renk yelpazesi sunmamıştır; öyle ki geçtiğimiz yıllar içinde ben iki yüz değişik renk saydım. Ama bak şimdi," deyip durdu ve ciddi ciddi bakan gözlerini gözlerime dikti.

"Evet, buyurun!" Kucağımda taşıdığım aletlerin çıngırtısına aldırmayarak ben de aniden durduğumda yanlış bir şey söylemiş olmaktan korkuyordum.

Halimin gülünçlüğünün farkında olmayarak ve kendi dalmış olduğu düşüncede gezinerek, "Delikanlı," dedi, "sakın ha, şu âna dek saydığım çiçeklerin yanı sıra Peru'dan gelen çarkıfeleği, Hint kenevirini, Katalonya ve Arap yaseminini ve bir de bazılarının Quamoclit dedikleri çiçekleri unutmayasın."

Boşuna telaşlanmış olduğum için derin bir soluk aldım ve "Quamoclit; evet anımsıyorum," dedim. Çiçek Üstadı sesini bir ton yükseltmişti, bu nedenle benim sözlerimi duymayarak aynen konuşmayı sürdürdü.

"Güllerin beyazı, kemik rengi, kırmızısı ve de illa ki katmerlisi olmalıdır. İtalya'nın kırmızı ve yediveren gülü ünlüdür; Hollanda'nın yüz yapraklı kırmızı gülü vardır ama kokusuzdur; bir de tarçın rengi ve koyu kırmızı rengi meşhurdur."

Bu arada ikimiz de elimizdeki yükü yere bırakmıştık. Benimkiler çok ağır, onunkiler ise çok hafifti.

"Ağaçlara gelince, şeftali ve kiraz ağacı dikilmelidir," dedi tenor sesiyle. "Beyaz çiçekli katırtırnağı, çift çiçekli mersin, nar, mürver, ilk kez Farnese Villası'nda görülen Hint defnesi, gene ilk olarak aynı villada açan Hint akasyası ve bizim enlemimize Peru'dan gelen ve yumuşak ağaç diye tanıdığımız bir tür önerilir. Ama en değerli egzotik bitkiler arasında demirhindi, gülhatmi ve *arbuscula coralli* sayılmalıdır."

Sonra bir yanıt beklercesine gözlerimin ta içine baktı.

"Eh, aslında..." Ne diyeceğimi bilemiyordum.

"Bu sözleri sonlandırmak için havuzlara neler dikilmesi gerektiğini de söylemeliyim; ama bu zaten açıktır. Beyaz ve sarı nilüfer, beyaz çiçekli yonca. İşte bu kadar."

Bu son sözlerinden anladım ki Tranquillo Romàuli, gözlerini karşısındakinin gözlerine diktiği zaman bile zihninde tek bir konu oluyordu ve bu da onun hayatının tek amacıydı: Bitkilerin ve çiçeklerin sevgiyle yetiştirilmesi konusu.

Bana kasayı uzattı ve eliyle tarhın toprağını havalandırmaya başlayıp, "Şimdi işbaşına," dedi. "Şimdi senden isteyeceğim aletleri bana uzat. En önce hesap çubuğu."

Sandığın içini karıştırdım ve tarhların kenarını ölçmeye yarayan cetveli buldum. Ona uzattım.

"Şimdi bana içinde tohum olan saksıyı ver."

"Buyrun."

"Oluk."

"Evet."

"Küçük orak."

"Buyrun."

"Tırmık."

"Alın."

"Kanon."

"İşte burada."

Verdiğim aleti aldı, ellerinin arasında çevirdi ve ansızın ayağa fırladı.

"İnanamıyorum. Bu olamaz." Bir yandan söyleniyor bir yandan da sağ elinin tırnaklarını kemiriyordu: Bir yanlışlık yapmıştım.

Bir günahkârı paylayan rahip edasıyla kollarını iki yana açmış, hem kızgın hem üzgün ses tonuyla konuşuyordu: "Sana kaç kez söyleyeceğim bu bir 'köksöker', kanon bunun dört katı büyük olur."

Yaptığım hatanın büyüklüğünün farkına vardığım için sesimi çıkarmaya cesaret edemedim. Kanon (her sefer karıştırıyordum) şimdi ona uzattığım, ucu U gibi biten ve topraktan kökleri sökmeye yarayan küçük kürek değildi. Onun istediği de aynı işi yapıyordu ama daha büyük, sacı silindir biçiminde kıvırarak yapılan, bitiş noktasında kapanma çengeli olan aletti ve usta onu her zaman kendi sandığının en üstünde tutardı.

"Bağışlayın, ben..." Sandıktan sacı çıkarıp kıvırırken özür dilemeye çalışıyordum; sonunda dibindeki çengeli de takıp açılmasını engelledim ve toprağa, sökülecek kökün etrafından kolay batması için elimin altındaki yağ ile güzelce yağlayıp ustaya verdim.

"Özür dileme. Şimdi işimize bakalım. Görüyorum ki yanında saksılar getirmişsin." Yeniden sakinleşti ve dikilecek bitkilerle ilgilendi.

Tranquillo toprağı yumuşak hareketlerle kazar, bir bitkiyi söküp ötekini dikerken, yeni bitkiye can suyunu verirken ben konuyu çiçeklerden nasıl uzaklaştıracağımı ve asıl soruya getireceğimi düşünüp kıvranıyordum.

"Rahip Melani bana bugün ilginç ve yararlı bir konuşma yaptığınızı söyledi."

"Rahip kim? Ah... Şu Pistoia'lı beyi söylüyorsun; ya da Fransız, ne bileyim ben. Tarhlarımın renk uyumları çok hoşuna gitti," derken küçük bir süpürgecik ile tarhın çevresini süpürüyordu ve kazma sırasında kirlenen yolu temizliyordu.

"Aynen o."

"İyi ama bu kadar güzel sözler söylemesinde şaşılacak bir şey yok ki. Renkler benim her zaman yaptığım gibi belli bir simetri taşımalıdır. Cisterna'daki bahçesinde Dük Caetani de her zaman öyle yapardı. Her bir tarh iki ya da üç çeşit çiçekle süslenirdi ve hepsi farklı doğaya, farklı renge sahip olurdu. Karşılıklı ya da çapraz duran benzer çiçekler böylece birbirleriyle eşleşirlerdi."

"Tabii, zaten Melani de bana dedi ki..."

"Ama, dikkat!" Çiçekleri sulamak için bronz süzgeci kabaca kaptı. "Asla ve kat'a düğünçiçeklerini, İspanyol fulyası ve lale ile karıştırmamalıdır çünkü büyük bir uyumsuzluk yaratırlar. Roma'nın en güzel bahçelerinden birine sahip olan rahmetli dedem Tranquillo Romàuli de aynı şeyi söylerdi; o sanatını kurallarına göre uygulayan biriydi; ne yazık ki günümüzde böyle insanlara hiç rastlanmıyor." Bahçıvan abartılmış bir hüzünle içini çekti.

"Eh, evet, haklısınız," dedim ama bir kez daha esnememi zor tuttum. Çiçek Üstadının söz dağarcığının oluşturduğu duvarı aşmak gerçekten olanaksızdı.

Arkamızdan geçen iki hizmetlinin elleri yeni kesilmiş ve yolunmuş kümes hayvanları doluydu. Önce birbirlerine dirsek atarak beni işaret ettiler sonra da alaylı bir biçimde bıyık altından

güldüler. Çiçek Üstadının korkulan bir kişi olarak ünü villanın her yanını tutmuştu.

Sonunda bütün kozlarımı oynamaya karar verdim.

"Rahip Melani bana sizinle konuşmaktan büyük haz duyduğunu ve yeniden buluşmaktan zevk alacağını söyledi," deyiverdim.

"Ah, öyle mi?"

Ses tonu iyi bir işaret veriyordu.

"Evet. Biliyorsunuz rahip çok kaygılanıyor çünkü ölüm Madrid'de Escorial üzerinde süzülüyor ve ...."

Tek söz etmeden bana düşünceli bir bakış fırlattı. Belki de ne demek istediğimi anlamıştı: İspanya Kralı hastaydı, tahta kim geçecekti, Tetràchion...

"İyi öğrenmişsin," dedi beklenmedik bir ciddiyetle. "Escorial bereketini kaybetti oğlum, oysa Versailles ve şimdi de Schönbrunn..." dedi ve cümlesini bitirmedi.

Bu bir işaret, diye düşündüm. Biliyordu. Fransa'nın ve İmparatorluğun en ünlü bahçelerinden söz ederek tahta aday ülkelerin adını anmıştı...

Gene bilmece gibi konuşarak sözünü tamamladı: "Taşıyacak ağır bir yükümüz var."

Biz sıfatını kullandığına göre olasılıkla başkaları da söz konusuydu; bu belki de rahibin kuşkulandığı parolaydı. Şimdi de ruhuna ağırlık eden bu sırdan kurtulmak istiyordu.

"Size katılıyorum," dedim.

Gizli bir anlaşma halini simgeleyen sessiz bir gülümseme gördüm çehresinde.

"Senin koruyucun Rahip, Escorial'in kaderini çok merak ediyorsa, onunla konuşacak önemli bir konumuz var demektir."

Son sözü vurgulayarak, "Bu gerçekten pek yerinde olur," dedim.

Romàuli ise, "Eğer doğru bilgiye sahipse," diye konuyu belirledi. "Yoksa boşuna nefes tüketmiş oluruz."

"Hiç kuşkunuz olmasın." Aslında ne demek istediğini anlamamıştım ama ona güvence vermek istemiştim.

Köşke doğru yürürken içimden Çiçek Üstadıyla yaptığım konuşmayı tekrarlıyordum ki bir ara yola saptığımda arkamdan iki kişinin ayak seslerini ve konuşmalarını işittim.

"Rahip Melani'nin kabul ettiği konu gerçekten inanılmaz, buna ben de katılıyorum ama Albani'nin tepkisi daha da şaşırtıcı oldu."

Birileri Atto'dan söz ediyordu. Yaşlı ve görgülü bir ses tonu vardı. Bu fırsatı kaçırmamalıydım. Hemen taflanların arkasına gizlendim ve konuşmanın devamını dinlemeye hazırlandım.

"Pek çok kişi onun fazlasıyla Fransız ruhuna sahip olduğunu düşünürdü," diye konuşmayı sürdürdü aynı ses. "Oysa Melani'ye harika biçimde karşı koydu. Şimdi ılımlı bir kişi olarak tanınacaktır ve görüşleri İspanya'ya ve Fransa'ya eşit uzaklıkta sayılacaktır."

İkinci ses ise şöyle dedi: "Bir insanın ününün ne kadar çabuk değiştiğini görmek şaşırtıcı."

"Eh, evet. Elbette bu şimdilik fazla işine yaramayacaktır. Papa olabilmek için fazla genç. Ama suyun üzerinde kalabilmesine yarar; zaten sevgili Albani bu konuda pek ustadır, hah hah!"

Taflanların arkasında neredeyse emekleyerek, sabah yürüyüşünü yapan bu kişilere yakalanmadan onları dinlemeyi sürdürdüm. Belli ki villada konaklamış olan davetlilerden ikisiydi; seslerinden kim olduklarını çıkaramamıştım ama olasılıkla erguvan pelerin giymeye hak kazanacak derecede yüksek din adamlarıydılar.

Yakınımdaki taflanlarda bir hışırtı olduğu için onları tam olarak gözetleyemiyordum.

"Ona vermekte oldukları pusulada ne yazıyormuş? Size dün anlattıkları doğru muymuş?"

"Soruşturdum ve öğrendiğime göre doğruymuş. Papağan mesajı kaptı ve gidip tüneğinde okudu herhalde, hah hah! Albani pek belli etmemeye çalıştı ama zavallıcık pek umutsuzdu. Hizmetlilerinden ikisini kuşu aramakla görevlendirdi, ama bu işi belli etmeden yapmalarını istedi çünkü bu pusulaya ne kadar önem verdiğinin anlaşılmasını istemiyordu. Ama iki hizmetliden biri kâhya tarafından gizlice bahçedeki bir ağaca tırmanırken yakalanmış ve bütün saflığıyla ne peşinde olduğunu söyleyince durum ortaya çıkmış. Kimse kuşun nerede olduğunu bilmiyor."

Kulaklarımı mümkün olduğunca dikmeme karşın daha ötesini duyamadım; zaten arkasına saklandığım ve emekleyerek ilerlediğim taflan sağa kıvrılırken, onlar sola saptılar. Birkaç dakika boyunca yere çömelmiş olarak kaldım, ikilinin uzaklaşmasını bekledim. Gizli bir sevinçle Atto'ya verecek haberlerim olduğunu düşünüyordum. Çiçek Üstadı pek belli etmemeye çalışsa da Tetràchion

konusunda bildiklerini açıklayacağını ima etmişti; Albani pusulanın kaybolmasına çok üzüldüğüne göre orada yazanlar gerçekten çok önemliydi ve başkasının okumaması gerekiyordu; Atto ve Albani arasında yaşanan karşılıklı atışma Albani'nin Fransız yanlısı olarak bilinen şöhretinde değişikliklere yol açmıştı.

Az sonra ona bunların hiçbirini anlatamayacağımı henüz bilmiyordum.

Ayağa kalktığımda olduğum yerde sıçradım. Yeni baştan çömeldim çünkü gözetleme yaptığım anlaşılabilirdi. Az önceki yüksek din adamlarından birinin sesini yeniden duymuştum. Nasıl olmuş da geri dönmüştü ve ben fark etmemiştim?

"Demek her şey suyun üzerinde kalabilmesine yararmış ha? Hah hah!"

Bembeyaz oldum. Kulağım beni yanıltıyor olamazdı. Erguvan pelerinli rahip tam arkamda olmalıydı.

Döndüm ve onu kanatlarını açmış, gösterişli kuyruk tüylerini göstere göstere yere inerken gördüm. Kâğıt parçası hâlâ pençelerinin arasındaydı ve bu kadar saat sonra buruş buruş olmuştu.

* * *

Çiçek Üstadıyla yaptığım konuşmanm sonucunu bekleyen Atto'yu odasında buldum; en son haberi yani Sezar Augustus'un ortaya çıktığını duyunca hemen birlikte bahçeye indik ve aletlerin durduğu kulübeye koştuk; çünkü kuş en son oraya uçmuştu. Ne var ki izine rastlayamadık.

"Kuş evine gidelim," diye önerdim.

Hem aceleden hem de çalışmakta olan işçilere ve yürüyüş yapan Hazretlere yakalanma korkusuyla, yüreğimiz ağzımızda vardık oraya. Kuş evinde de Sezar Augustus'a ait bir iz yoktu. Çaresizlik içinde bülbüllere, tavuskuşlarına, kekliklere, bıldırcınlara, turaçlara, sülünlere, kirazkuşlarına, ispinozlara, kuzgunlara, boğmaklı kuşlara, kumrulara bakakaldım. Onlar olup bitenden habersiz buğdaylarını ve yeşil salatalarını gagalıyorlardı. Şu anda papağanın nerede gizlendiğini biliyor olsalar bile bizi boş gözlerle izlemekten başka yapabilecekleri bir şey yoktu. İçlerinde yalnızca o uğursuz papağanın sahip olduğu konuşma yeteneği bunların hiçbirinde yok diye düşünürken yavru bir turaçın bir şeye sinirlenerek sürekli tepeye

baktığını fark ettim. Bu neşeli ve yüzsüz kuşu iyi tanırdım çünkü yiyeceklerini dağıtırken genellikle önce koluma konar sonra elimdeki çok sevdiği kuru ekmeği gagalamaya başlardı; onun yemeğini arkadaşlarına da paylaştırmama kızardı. Şimdi de aynı huzursuzluğu gösteriyor, gagasının ucuyla tepeyi göstererek cıvıldıyordu. O zaman ne demek istediğini anladım ve ben de yukarı baktım.

Sezar Augustus görüldüğünü anlayınca, "Her şey suyun üzerinde kalabilmesine yararmış, hah hah!" diye yineledi.

Kuş evinin en yüksek yerinde ama dışmda duruyordu. Yani kuşları içeride hapis tutan metalik kafesin kubbesini de taçlandıran o süslemeye tünemişti. Elbette kaçtığı andan beri Sezar Augustus'un payına düşen yem kafesine konmamıştı. Belli ki bir yerlerden ekmek aşırmıştı ve şimdi onu kemirmekteydi; bizim minik kuş da kıskançlıkla onu seyrediyordu.

Öteki hizmetlilere duyurmamak için sesimi fazla da yükseltmemeye çalışarak, "Çabuk aşağı gel ve şu kâğıt parçasını bana ver!" diye bağırdım.

O ise bana yanıt olarak kanatlandı ve umursamazlığını bozmadan az ötedeki bir ağaca kondu. Niyetinin bizi kışkırtmak olduğu belliydi; belki de ikimizden birine antipati duyuyordu ve hangimize olduğunu tahmin etmek güç değildi.

Atto'ya, "Ağaca tünemekte zorluk çekti, demek ki kâğıt parçası hâlâ pençesinin arasında," dedim.

"Umarım olmadık bir yerde düşürmez," diye içini çekti, "ve çözüme çabuk ulaşırız."

"Çözüm mü?"

"Buvat'yı bir uzman arayıp bulmaya yolladım. Hizmetlilerden birinin atıyla gitti. Neyse ki senin meslektaş ona gerekli bütün bilgileri vermiş; herhalde doğrudur. Yoksa, başta Başkâhya olmak üzere herkes üzerimize çullanır."

"Uzman," derken hangi konudan söz ettiğini anlamamıştım ve tam bunu soracaktım ama fırsat bulamadım. Buvat geldiğini bize haber vermek üzere bir ağacm arkasından çıkıverdi.

"Tanrıya şükürler olsun!" dedi Atto.

Belki de karanlık kehanet yetenekleri sayesinde Sezar Augustus o anda uçtu ve Villa Spada ile komşu olan Barberini evinin şahane bostanına doğru süzüldü.

"Barberini'lerin yandaki bostanında silahlı korucu var mıdır?"

"Bildiğim kadarıyla yoktur."

"İyi," dedi Atto, "arkadaşımız fazla uzağa gidemeyecek."

Tam o anda gökyüzünün uzaktaki bir noktasında çevik ve hızlı bir karaltı belirdi ve bize yakın olmasa da kararlı biçimde Sezar Augustus'a doğru uçtuğunu anladım. Bizim papağan başına gelecekleri anlamış olmalı ki hemen sola doğru alçaldı ve oradaki çalılara gizlenmeye niyet etti. Bunun üzerine süratli gölge gökyüzünün mavi ve ışıklı çerçevesinden çıktı.

"Gel, seni uzmanla tanıştırayım," dedi Atto. "Hatta, doğru bir terim kullanmam gerekiyorsa, kuşbazla tanış."

Villa Spada'dan çıktığımızda bizi beklediğini gördük. Gerçekten ilginç ve tuhaf bir tipti: Sıska ve uzun boylu adamın kuzgun karası saç lülesi alnına düşmüştü. Kara ve vahşi gözleri, kartal gibi burnu vardı. Sırtına attığı koca torbada işiyle ilgili nesneler taşıdığı belliydi. Yanında bir an önce harekete geçmek için sabırsızlanan güzel ve iri bir av köpeği vardı.

Soru soran bakışlarımı Atto'ya çevirdim; kuşbazı peşimize takmış az önce Sezar Augustus'un kaçmış olduğu noktaya yani kuş evine doğru yürüyorduk.

"Şahinle yakalayacağız turnayı, guguk kuşuyla değil," satırını Atto ozanlara özgü bir mimikle okumuştu. "Deliler üzerine o ahlaki şiiri okuyarak, bana bu fikri Albicastro denen acayip tip verdi."

Tam o anda kuşbaz geniş gökkubbeye şöyle bir baktı ve iki ıslık çaldı. Hemen sonra gökyüzünde bir çırpıntı oluştu ve sonra tüyler, pençeler akrobatik inişle bize doğru yaklaştı; gene bir takla attıktan sonra efendisinin ona nereye ineceğini göstermek için uzattığı koluna kondu. Adam kuşun pençelerinden korunmak için sağ koluna kalın deriden kolluk takmıştı; kuşun biraz korkuyla biraz da hayranlıkla izlediğim yırtıcı pençeleri insanın etini kolayca paralayabilirdi. Hayvan dirsekle bilek arasına kondu, pençelerini şöyle bir yerleştirdi, bu arada efendisi onun başını deri bir başlıkla örttü ve başka yere bakmasını engelledi. Kuşbaz kuşu öyle bir eğitmişti ki, onu serbest bıraktıktan sonra yanına çağırması için bir ıslık yetiyordu.

"Biz turna yerine papağan yakalayacağız," diye bildirdi Atto. "Ve silahların en güçlüsüyle yani bir şahinle."

* * *

Ne yaptığımızı ve nedenini bize kimsenin sormamasını umut ederek yeniden villaya girdik. Talih bizden yanaydı. Sadece Sfasciamonti'nin arkadaşlarından biri olan muhafıza rastladık ve o da tek söz etmeden, sadece meraklı bir bakışla yetinerek içeriye aldı.

Sezar Augustus'un uçtuğu yöne varabilmek için Barberini ile aramızdaki duvarın üzerinden atlarken, "Çok korkunç," dedim, "bu şahin onu paralar."

"Paralarmış! Paralarmış!" Atto benimle alay eder gibi bu sözleri yinelerken bir sandalye yardımıyla duvardan atlamaya uğraşıyordu. "Daha doğrusu onu doğru düşünmeye yönlendirecek diyelim. O pusula bize ait ve papağan bunu çok iyi biliyor. Ben aslında bu çözümü en baştan yürürlüğe sokabilirdim ama sen kabul etmezdin."

"Nasıl oluyor da şimdi kabul edeceğimi düşünüyorsunuz?"

"Acil durum. Papağan artık hiçbir emre uymuyor ve durum kontrol dışına çıktı. Şunu unutma delikanlı: Rahatsızlık veren kararlar acil durumlarda alınır. Böyle bir durum yoksa beklenebilir ya da yaratılabilir. Bu siyaset adamlarma özgü eski bir numaradır ve ben bir danışman olarak bunun uygulanışını pek sık görmüşümdür." Atto'nun yüzünde insanın bütün silahlarını bıraktıran bir gülümseme vardı ve sanki Sezar Augustus'un inatçı isyanı onu zor kullanmaya mecbur ettiği için sevinir gibiydi.

Duvardan aşağı atladık: Bu daha solda başlayan ve surlarla güçlendirilmiş duvarın doğal uzantısıydı ve giderek San Cosimato Alanı'na kadar uzanıyordu. Tazı da iskemleden yararlanarak öteki yana atladı.

"İstediğinizi söyleyebilirsiniz ama bu şahin kan dökecek," diye karşı çıktım. "Ben onun ne becerebildiğini çok iyi bilirim. Bir kez eğitilmiş bir şahinin yarasa yakalayışını ve göğsünden hâlâ çarpan yüreğini çıkarışını görmüştüm."

Kuşbaz bu arada şahinin başlığını çıkarmış ve onu serbest bırakmıştı. Yırtıcı kuş hızla yükselmiş, gökyüzünde kara bir nokta olarak görülebildiği belli bir yüksekliğe varmıştı.

"Belki de ona fazla kötü davranmaz!" diye kıs kıs güldü Atto; "zaten bizi bir tek pusula ilgilendiriyor. Onu bırakırsa, kimse canını yakmaz."

"Sanki şahin ne yapacağını bilirmiş gibi konuşuyorsunuz.

Kuşlar hayvandır, ne zekâları, ne merhametleri vardır ve soğuk kalplidirler."

"Haydi oğlum!"diyen kuşbaz kuşunu yüreklendiriyordu.

Konuşurken lehçesinden kuzeyli olduğu belli oluyordu; Bolonyalı ya da Vicenzalı olabilirdi; zaten o yörelerde şahin eğitmenin bir meslek olduğunu duymuştum.

"Şahinim ne kadar yiğitse sen de o kadar cahilsin!" dedi alıngan bir sesle. "Kuşların merhamet duygusu yoktur, dedin. Demek ki büyük Palamedes'in V ya da A hatta başka harflerin biçimini alarak uçan turna sürülerini taklit ettiğini ve pek çok harfin böyle yaratıldığını da bilmiyorsun! Gramerimizi borçlu olduğumuz bu hayvanları anarken San Girolamo'nun *grues viam sequentur ordine literato* dediğini, bu kuşların yaşamına öykünenlerin bilgelik kazandığını da öğrenmelisin."

"Hayır, hayır biliyordum ama..."

Kuşbaz, acayip konuşmalarıyla beni bu tür bilgilerle donatırken şahin tepemizde tehditkâr daireler çizerek uçuyordu ve kurbanını arıyordu. Bizler de dikkatle otlar arasında ilerliyor, Sezar Augustus'un yerini anlamaya çalışıyorduk. Atto ve kuşbaz onu olduğu yerden bulup çıkaracaklarına emindiler. Ben onlar kadar umutlu değildim ve böyle olursa papağana acımasız bir dövüşe girmektense pusulayı teslim etmesinin yeğ olacağını söylemem gerektiğini düşünüyordum. Hepimiz burnumuzu havaya dikmiş bir şeyler olmasını bekliyorduk. Tazı da otları kokluyor, şuraya buraya sıçrıyordu.

"O halde sen, antik dönemlerde kuşların insanlara bütün erdemleri ve bilimleri öğrettiğini, yolculuk etmek ve yeni yerler keşfetmenin kuşlar sayesinde insanlara geçen bir keyif olduğunu da bilmiyorsundur. İlk gemiler harika yüzücüler olan kuğulara öykünerek yapılmıştır. Büyük Kolomb Meksika Körfezi'ndeki adaları uçan kuşları izleyerek keşfetmişti. Onlar daha doğrusu onların tüyleri sayesinde insanoğlu giyinebildi; askerlerin tolgalarındaki, miğferlerindeki kuş tüylerini anımsa; tabii kadınların sıcakta kullandıkları kuş tüyü yelpazeleri de anmadan geçmemeliyim."

"Evet, ama..."

"İlk borazan bir turnanın bacak kemiğinden yapıldı, ilk ulak bir güvercindi. Bir zamanların mimarları kuşların yuva yapmalarından esinlendi, ilk müzisyenler, bu besbelli, kuşların, özellikle

de kekliklerin şarkılarını taklit ettiler; pek çok ressam kuşlardan etkilendi, şairler dizelerini yazabilmek için mürekkeplerine kuşların tüyünü batırıp kalem yaptılar."

Kuşbaz anlatırken bir yandan da şahinin turlarını ve tazının hareketlerini izliyordu. Her ne kadar bu derin bilimsel konuşmaya dalmış gibi görünse de kendi de iki hayvanı ile birlikte kurbanını aramaktan vazgeçmiyordu.

"Tarım yapabilmek için," diye devam etti, "hiçbir gübre kuş pisliğinden iyi değildir ve onlar sayesinde çiftçiler çekirgelerden, cırcır böceklerinden ve benzeri zararlılardan kurtulur."

Bizim çenebaza göre köylüler kuşlarm gelişinden sadece tohum ekme, bağ bozma, budama ve toprağı sürme zamanının geldiğini anlamakla kalmaz aynı zamanda yağmur geleceğini, havaların değişeceğini de öğrenir. Mevsimlerin kısalığı ve uzunluğu kuşların göçünden belli olur. Turna, kaz ve ördek gibi kuşlar bir ordu gibi kumandanlarının emirlerine uyar; geceleri uyuyanların başına muhafız dikerler. Üstelik yüreklidirler: Rieti'nin minik kuşları kartallara kafa tutar, doğanlar ölümü kesin olsa bile dövüşmekten vazgeçmez, ayrıca unutulmamalı ki Romalıları kurtaran insanlar değil Campidoglio'nun kazları olmuştur; gece askerler uyurken kente sessizce giren düşmanı fark edip çığlık çığlığa bağırarak bütün ahaliyi uyandırmışlardır.

"Peki nasıl olur da kuşlarm yüreği yok dersin? Onlar minnet, sadakat ve adalet duygusunu insandan çok daha iyi bilirler. Atmaca iyice sindirebilmek için minik bir kuş yakalar ve bütün gece ve ertesi gün onu karnının üstünde tutar; sonra onu yutacağı yerde teşekkür etmek için serbest bırakır. Kazlar bir kız çocuğundan daha edeplidir: Onları kimsenin görmediğinden emin olmadan çiftleşmez ve hemen sonra iyice yıkanıp temizlenir. Kuzgunlar sadece kendi eşleriyle çiftleşir. Kumru dul kalınca bir daha asla çiftleşmez. Kırlangıç bütün yavrularını aynı besinle ve eşit miktarda besler. İnsanlar bunu yapabiliyorlar mı? Kaldı ki kuşlar arasında konuşkan olan erkek, suskun olan dişidir. İnsanlar da bunun tersi olmuştur ve iyice düşününce bu daha iyidir. Kazlar bile o kadar geveze oldukları halde bir kartal yaklaştığını anladıklarında çenelerini tutamayacaklarını bildiklerinden gagalarına bir taş alırlar.

Hastalandığımızda bile yardımımıza onlar koşar: Karın ağrısını dindirmek için üzerine bir ördek oturtmak yeter; kaburga ağrısı

Avusturya papağanı yemekle geçer; midesi zayıf olan kuğu, kartal derisi yemelidir. Su toplayan yere yakılmış yarasa tozu serpilir, haydutluk yapan adamı uslandırmak için suda eritilmiş kırlangıç yuvası içirilir. Elbette bizi rahatsız eden bütün sorunlara nasıl şifa bulacağımızı burada sayamam... Bir dakika..."

Kuşbaz sonunda susmuştu. Her şey bir anda oldu. Tazı kuvvetle havlamaya başladı ve burnunu havaya dikti: Onu bulmuştu. Az ötedeki çalıların arasında bir hışırtı oldu ve sonra bir kanat çırpması işittik. Sarı ibikli bembeyaz Sezar Augustus çalıların arasından kanatlandı ve yükseldi. Köpek havlıyordu ama kuşbaz onu tutarak kuşu izlemesine izin vermeyerek bağırdı:

"Bak! Bak!"

Bu işareti alan şahin ona sıra geldiğini anladı. Ansızın gagasını aşağı çevirdi, baş aşağı Sezar Augustus'a doğru alçaldı; papağan rakibinden üç kat daha yavaş olmasına karşın gene de iyi bir hız kazanmıştı. Şimdi Roma surlarma doğru uçuyordu; şahin ise ona yaklaştıkça eğimini değiştiriyordu. Bir mermi gibiydi; gagasının ucunu düşmanına batırmaya ya da son anda dönüp pençelerini ona geçirmeye hazırdı. Sonra onun serbest düşüşünü, yaralı ve zavallı bedeninin döne döne savruluşunu izlemek kalıyordu. Belki de yere varınca karnına şöyle birkaç gaga darbesi daha vururdu.

Papağan büyük surlara doğru hızla uçuyordu; onun arkasında kendine emin bir sığınak bulmayı umuyor olmalıydı.

Beni duyacağını umarak, "Sezar Augustus!" diye bağırdım ama her şeyin insani duyuların ötesinde bir hızla yaşanmakta olduğunu fark ettim.

Şahin gittikçe yaklaşıyordu. Yirmi menzil ötemizdeydi; on beş, on. Yedi. Hepimiz, biz üç erkek ve bir tazı, kaskatı kesilmiş bu sahneyi izliyorduk. Duvar hâlâ çok uzaktı. Papağan oraya ulaşamayacaktı. An meselesiydi. Heyecanla bekledim.

Kuşbaz öfkeyle, "Hayır!" diye tıslad ı.

Başarmıştı. Sezar Augustus son anda kendine en yakm sığınağa daldı. Bir grup ağacm içine girdi ve o zaman şahin cesaretsizliğe kapılarak yeniden yükseldi.

Koşarak ona yaklaşıyor ve bir yandan da, "Sezar Augustus!" diye sesleniyordum. "Pusulayı bırakırsan her şey yoluna girecek!"

Dallar arasında papağanı bulmaya çalıştık ama başaramadık. Kuşbaz bile ne kadar iyi saklandığına şaştı.

Atto'ya karşı çıkarak, "Ona düşünme fırsatı tanıyacağınızı söylemiştiniz," dedim.

"Özür dilerim. Her şeyin bu kadar hızlı ilerleyeceğini sanmamıştım. Gene de düşünmeye zamanı oldu."

"Düşünmeye mi? Korkudan perişan olmuştu."

Sonra olanlar beni yalancı çıkardı.

Yeniden sıkışık ağaçların altında onu arayarak dolaşırken beklenmedik ve kulakları sağır eden ikili çığlık duyduk. Havaya baktık. Bu kuşbazın ıslığıydı ama o da bizim kadar şaşkın görünüyordu.

"Ben... ben yapmadım. Islık çalan ben değildim," diye kekeledi.

Sonra gözlerini yukarıya çevirdi.

"Eldivenim, lanet olası!" Sadık öğrencisi ıslığı duyunca doğrudan efendisinin yanına inmeye başlamıştı ve onun kolunu arıyordu.

Kuşbaz da telaşla deri eldivenini giydi ve kolunu tünemesi için kuşa uzattı. İşte o zaman gözümün ucuyla beyaz ve sarı bir lekenin sola doğru, yeniden Roma surlarına uçtuğunu gördüm. Atto da kısa (ve önemli) bir an sonra bunun farkına vardı.

Papağan kuşbazın ıslığını mükemmel taklit etmişti ve düşmanını efendisinin koluna inmeye ikna etmişti. Sezar Augustus'un şimdi, düşmanı yeniden yükselene ve ona saldırma pozisyonuna gelene kadar kaçmaya zamanı vardı.

"Şuradan!" Melani kuşbaza işaret ediyordu.

Zaman kazanmak Sezar Augustus'a büyük avantaj sağlamıştı. Şahin yeniden serbest bırakıldı, bir kez daha yükseldi. Tazı artık yerinde duramaz olmuştu.

Atto; Sezar Augustus'un gözden kaybolduğu köşeye doğru koşarken, "Senin kuş hemen saldıramıyor mu?" diye sordu.

"Önce yükselmesi gerekiyor, kerkenez gibi yanlamasına saldıramaz ki." Kuşbaz bu söze pek alınmıştı; sanki bir düğüne paçavralar giyerek gitmesini önermiştik.

Yokuş aşağı Roma surları boyunca lanet olası ve dağınık bir koşu tutturmuştuk; Barberini arazisini aşıp San Cosimato Alanı'na varacaktık. Eski duvarların ardında gedikler varsa sarı, beyaz bir leke olarak izlediğimiz papağanı görebiliyorduk. Şahinden daha yüksekten uçamıyordu ama düşmanının zayıf noktasını çok iyi

anlayarak bambaşka bir taktik izliyordu. Bir ağaçtan, duvardaki bir gediğe doğru hızla uçuyordu sonra çok hızlı bir tempoda tam tersini yapıyordu. Arada sırada kuşbazın ıslığını yineliyordu. Bu ıslığa itaat etmeyi öğrenmiş şahinin arada sırada alçalarak efendisinin koluna inmekten başka çaresi yoktu; bu da ona zaman kaybettiriyordu. Birkaç kez Sezar Augustus av çağrısı olan "Bak! Bak!" sesini de taklit etmişti ve kuşu iyice karmaşaya sürüklemişti. Efendisi onu uyarılarla ve haykırışlarla yeniden yönlendirmezse savaşçı dürtüsüyle yüklenerek çevrede masumca dolaşan bazı serçelere saldırıyordu.

Yolun son bölümünün iki tarafında da sıradan duvarlar vardı; bunlar Roma surları değildi. Atto'yu aramak için çevreme bakındım: Onu ekmiştik. Sezar Augustus da görünmez olmuştu. Şu âna dek gelmiş olduğu yönde devam etmiş olduğunu umuyordum. Öyle olursa ağaçların seyrelip yok olduğu ilk noktada onu görebilirdik.

Sonunda San Cosimato Alanı'nda San Francesco tarikatının rahibelerine ait olan manastırın önüne geldik. Az sonra Rahip Melani de bize yetişti; (koşmayı bırakmış olmasına karşın) soluk soluğa kalmıştı ve yolun kenarına oturdu.

Uzun zaman ve zahmet gerektiriyor
Düşmanım hayvanı kovalamak
Vadiler ve dağlar, hem yaya hem atla
Aşılıyor tepeler, çalılıklar aranarak
Herkesi kandırarak gizlendiği yerler.

Bir körük gibi soluk alıp veren Melani felsefi bir edayla konuşarak, "Albicastro, şu düştüğüm halleri görse, pek sevdiği Brant okuyarak benimle böyle dalga geçerdi."

Rahibin yıllar öncesinde olduğu gibi yeniden umutsuz anlarda şiir okuma alışkanlığını kazanmaya başladığını fark ettim; özellikle nefesinin şarkı söylemeye yetmeyeceği anlarda yapardı bunu; eski ve sevgili üstadı Sinyor Luigi'nin şarkılarını söylemektense dizeler okurdu.

Arkamı dönüp alanı gözlerimle taradım. Pazar ve erken saat olmasına karşın San Cosimato Alanı insan kaynıyordu. Papa Ce-

napları (bunu sonra öğrenecektim) Romalı kız ve erkek çocuklarının günahlarını bağışlama ve Jübile'ye katılmış olma hakkını yalnızca Vatikan bazilikasını ziyaret etme şartıyla sınırlamıştı. Bu nedenle pek çok mahallenin kız ve erkek çocukları tören sırasında bazilikada olmak için can atıyordu; ellerindeki küçük sancaklarda haç ve kızıl haç desenleri vardı. Sancakların boyu onların boyutlarına göre küçük tutulmuştu. Kızlar pek değerli mekik makarasıyla işli giysiler giymişler, başlarına özel anlamlar taşıyan danteller takmışlardı. Bu küçük ve duygusal tören alayının başında velileri ve San Francesco Manastırı'nın rahibeleri bulunuyordu. Tabii bütün bu insanlar alanda yürürken bizim toz içinde ve yorgun halimize bakmadan edemiyordu.

Kuşbaz ümitsizliğinin son noktasındaydı.

"Dönmüyor, onu görmüyorum!" diye sızlanıyordu.

Şahinini gözden yitirmişti. Terk edilmiş olmaktan korkuyordu; bu eğitilmiş kuşların kimi zaman böyle yaptıkları görülmüş bir durumdu, ne olsa hâlâ yırtıcı ve yabani hayvanlardı.

"İşte!" diye bağırdı Atto.

"Şahin mi?" diye sordu ümitle kuşbaz.

"Hayır, papağan."

Ben de görmüştüm. Yorgun düşmüş olması gereken Sezar Augustus bir daldan kalkmış ve yeniden San Callisto Alanı yönünde uçmaya başlamıştı. Atto artık iyice bitkin düşmüştü; kuşbaz ise kendi kuşunun derdine düşmüştü. Bir tek ben ve tazı papağanı izlemeyi sürdürüyorduk ama amaçlarımız farklıydı; ben onu kurtarmak, tazı ise parçalamak istiyordu.

Köpek tüyler ürpertici bir meydan okuma havlaması tutturdu ve hızla koşmaya başladı. Onun bu azgınlığı tören için sıraya girmiş çocukları da birbirine kattı, ben de kuşu ondan önce yakalayabilmek için bu çocukların ortasına daldım ve bir kargaşa daha yarattım; zavallı rahibeler söylenip duruyordu.

Sezar Augustus'un uçmaya hali kalmamıştı; sık sık pencere önlerinde, balkonlarda mola veriyor; ona dişlerini gösteren köpeği gördükçe yeni bir sığınak aramaya çıkıyordu. Ona aşağı inmesini ve bana gelmesini de söyleyemiyordum çünkü köpek daima benden öndeydi ve öfkeyle havlıyor, sıçrıyor; zavallı kaçağa dişlerini geçirmek için can atıyordu. Oradan geçmekte olan insanlar bizim bu gürültülü ve sonuçsuz koşuşturmamıza, çırpılan kanatlardan,

saldırıya hazır yırtıcı dişlerden ve yardıma koşan bacaklardan oluşan kargaşamıza bakıp duruyordu.

Birkaç kez gözlerimi kısarak bakmaya çalıştım: Kuşun pençesinde hâlâ o lanet olası kâğıt parçasının durduğunu görür gibi oluyordum. Santa Maria in Trastevere Caddesi'nin büyük bölümünü de aştıktan sonra bizim bu acayip üçlü sola döndü ve sonunda San Bartolomeo Adası köprüsüne vardı.

Sezar Augustus köprünün girişinde, tam köşede duran bir yapının pencere pervazına kondu. Yeterince yüksekteydi ve –belki de artık efendisinin izini yitirmiş olduğunu fark eden– köpek bu anlamsız ve sonuçsuz koşuşturmadan sıkılmış görünüyordu. Papağan hiçbir gücün onu bu son ve korunaklı duraktan ayıramayacağını söyler gibiydi. Solumda San Bartolomeo Köprüsü uzanıyordu; daha ötede ise o minik ada Tiber Nehri'nin coşkun sarışın sularının akışını süsler gibi duruyordu. Köpek son bir öfke ve hayal kırıklığı havlamasından sonra gerisingeri yürüdü gitti.

Ben de Sezar Augustus'a seslenerek, "Tamam, şimdi inecek misin?" diye sordum.

Gözlerinden artık silahlarını dost ellere teslim etmeye niyetli olduğunu okudum. Razı olacak gibi görünüyordu. Oysa son anda gene beklenmedik bir şey oldu.

Pencerede evin sahibi yaşlı bir hanım belirdi. Onu görmüştü. Bu hiç alışılmadık kuşun güzelliği ve marifeti dikkatini çekmişti ama böyle bir ihtişamı değerlendirmekten aciz kadın kötü bir el hareketiyle onu kovmaya kalkıştı. Zavallı kuş havalanmca o noktada nehrin akıntısına da hız veren şiddetli rüzgâra kapıldı.

Onun genç bir şahin gibi yeniden yükseldiğini, sonra alçaldığını ve esintinin yönüne doğru gözden kaybolana dek uçup gittiğini gördüm; artık kayıp arzular denizinde bir damla olup çıkmıştı.

* * *

Villa Spada'ya döndüğümde ter içindeydim, bitkindim ve üzgündüm. Bu kötü haberi hemen Rahip Melani'ye rapor etmeliydim. Ne var ki o henüz dönmemişti: Herhalde dönüş yolunda durup dinlenmek istemişti; onun yaşında birinin, hem de ağrıyan bir kolla papağan peşinde koşması hiç kolay olmamıştı. Onunla yüz yüze konuşmaktan ve Atto'nun bu konudaki yakınmalarını dinle-

mekten kurtulmak için kovalamanın sonunda olanları bir not olarak yazıp kapısının altından atmaya karar verdim. Ama villaya girer girmez, ona bu mesajı bırakamadan, öğleden sonranın yeni işler ve yeni görevlerle dolu olduğu bildirildi.

Düğün kutlamaları için eğlenceli bir oyun hazırlanmıştı: Villa Spada bahçelerinde körebe oynanacaktı. Hazretler, Prensler, soylu bayan ve baylar bu neşeli yarışmayla birbirlerini arayacaklar, kovalayacaklar, taflanlar ve ağaçlar arasında kaybolacaklardı; villanın bahçeleri, yolları, parkları bu uyanıklık, hız ve kurnazlık oyunlarına sahne olacaktı. Körebenin özelliği sadece görüşün, yürüyüşün ve hatta duyuşun bilgelikle engellendiği mekânlarda oynanmasındaydı; hızla gizlenmek, zorlukla bulunmak gerekiyordu yani kaçmak kolay, kovalamak zor olmalıydı. Villa Spada'nm şahane bostanları şimdi geçici bir çiçekler ve taflanlar düzenlemesiyle labirente dönüştürülmüştü.

Don Paschatio'nun beni aradığını söylediler çünkü gene personel noksanlığı vardı. Çalışanlar sevgili teyzelerinin öldüğü gibi bahaneler yaratıp melankolik bir havada izin isteyip kayboluyordu; bugün dört hizmetli izin isteyip gitmişti.

Hava bulutluydu, sıcaklık biraz azalmıştı ve bu nedenle oyun fazla geç kalmadan başlayacaktı. Ağzıma bir şeyler atabilmek için mutfağa koştum; Sezar Augustus'u kovalamak beni iyice acıktırmıştı. Haşlanmış tavuk ve yumurta artıkları buldum, soğumuş olmasına karşın çok lezizdi ve hemen midemi boyladı.

Birkaç parça kemiği kemiriyordum ki don Paschatio'nun yardımcılarından biri üniformamı giymemi söyledi; gizli bahçenin yanından uzanan yolla, bağların ortasından geçerek çeşmeye varan yolun birleştiği noktaya gitmemi söyledi. Bu köşede konukların dinlenebilmeleri için soğuk su, portakal suyu, limonata, taze meyveler ve turunçgiller, taze ekmek ve reçelle dolu bir masa ve yeni evlilerin aileleri olan Spada ve Rocci'lerin armalarıyla süslü, mavi beyaz çizgili tenteler altında oturma köşeleri hazırlanmıştı. Bu köşe hem koşma, kovalama ve kaçmadan yorgun düşenlerin susuzluğunu gidermek, onlara bir mola verme fırsatı yaratmak hem de oyuna katılmayarak tentelerin altında büyük beyaz kumaşlara serilip oynayanları seyretmek isteyenler için düşünülmüştü.

Yerime doğru yürürken, doğa denen bu harika mimarın yarattığı sonsuz gösterinin bir kez daha farkına vardım; bahçıvanların çalışmaları artık sonlandığı için her noktada insana keyif verecek bir ayrıntı yakalıyordum. Gerçekten de her bahçede her şeyin zevkli olması gerekliliğinden yola çıkarak Villa Spada bahçelerinde de başta ağaçlar ve çiçekler olmak üzere her unsur göze ve zihne keyif vermek üzere tasarlanmıştı; zaten mimari sanatı sadece duvarlar ve çatılar yapmak değil aynı zamanda taflanlar, yollar, kırlar, alanlar, çardaklar, tarhlar ve bostanlar yaratmaktı da. Büyük villalarda, ağaçlı yollar olurdu ama bizimkinde yoktu, bu doğru. Bu nedenle yürüyüş yollarına anlam kazandırmak için yol kenarlarına değişik lükstrümler, kengerler ve taflanlar dikilmişti.

Birbirini izleyen çardaklar ziyaretçiyi hoş bir biçimde karşılıyor, onu keyifli gezintisi sırasında iki yolun kesiştiği noktaya ya da yeşil ağaçların birbirine kapanarak oluşturduğu kubbenin altındaki alana götürüyordu. Duvarların önünde dizili defneler bir örnek budanıyor, yedi hatta on beş menzil uzunluğundaki boylarıyla, şemsiye ya da koni şeklindeki mersinağaçlarıyla yarışıyordu; gene sarmaşıklarla sarılmış hafif ahşap yapılar sonunda orkestra üyelerinin yer aldığı sahneye çeşitli süslemelerle varıyordu. Yaylı çalgılardan yayılan hoş melodi, çınlamalar ve vuruşlarla şenliğin konuklarının davetli olduğu saklambaç oyununa bir hazırlık, giriş oluşturuyordu.

Burada orkestranın yer aldığı sahneden birkaç metre ötede kendime portakal ve limon sıkına, ekmek kesme, orada kalmayı yeğleyecek ya da yürüyüşten dönüşte dinlenmek isteyecek Ekselans ve Hazretlerin oturacağı koltukları düzenleme görevini üstlenmiştim.

Yerime varır varmaz hemen mahir bir biçimde meyve sularını hazırlamaya, bardakları doldurmaya, tabaklar arasında gidip gelmeye başladım; sabah sabah çıkıp bütün çiçeklerden bal almaya koşuşturan bir arının telaşındaydım.

Görevimi yerine getirdikten sonra tenteleri ayakta tutan direklerden birinin önüne geldim ve beylerin benden isteyecekleri hizmeti sağlamak üzere, Lut peygamberin kadınları gibi öteki uşaklarla yan yana dizildim. Keten tentenin mavi-beyaz gölgesi altında konuklar yerlerini almış konuşuyor, tartışıyor, gülüşüyordu. Benden birkaç adım ötede bazı orta yaşlı Monsenyörler tartışmadan kuruyan dillerini limonata ile serinletiyordu.

İşte tam o anda ne kadar talihli olduğumu fark ettim. Hemen yanı başımda Akademi'de muhafızların geleceğini belirleyecek olan yeni bir reform tasarısını tartışan iki Monsenyör oturuyordu.

"... Artık hareketlenme başlar."

"İyi ama bu yirmi yıllık bir tasarı; şimdi kalkıp da gerçekleştireceklerini sanmam."

"Oysa böyle olacak gibi görünüyor. Bana bunu söyleyen kardeşim Rota'da hâlâ dinleyici ama Kardinal Cenci'nin çok yakın bir dostudur."

"Cenci ne biliyor bu konuda?"

"Biliyor, biliyor. Burada Roma'da belli bir düzeyde bulunanlar konudan haberdar. Öyle görünüyor ki artık zamanı geldi; Papa birkaç ay daha yaşarsa reform limana girecektir."

Diana'nın okunu kaçan ceylana doğrultması gibi ben de kulaklarımı havaya diktim.

"Ama böylesi doğru zaten," dedi ilki. "Bizim gibi düzgün kişiler, geceleri başmuhafızların meyhanelere, lokantalara gidişlerini görmüyoruz çünkü o saatlerde tavernalarda değil yataklarımızda oluyoruz. Ama herkes neler döndüğünü çok iyi biliyor. Muhafızlar önce deli gibi sarhoş oluyor, ortalığı kirletiyor, kavga çıkarıyor. Sonra iyi geceler bile dilemeden çekip gidiyorlar. Meyhaneci yanılıp da para istemeye kalkışırsa adamlar büyük bir suç işlemiş gibi suratına tükürüyor, cinayet işlemiş katilden beter tartaklıyor ve ertesi akşam intikam almak üzere yeniden geliyorlar: Fahişeleri ya da arkadaşları olan birkaç serseri haydudu içeriye yolluyorlar, ellerine damgalanmamış kartlar verip kumar oynamalarını söylüyorlar. Sonra kendileri sanki denetleme yapacakmış gibi içeriye girip bu adamları ve kartları buluyor; haydi bakalım meyhaneci, garson, fahişe, o anda meyhanede her kim varsa hepsi hapsi boyluyor. Lokantayı da, sahibinin ailesini de perişan ediyorlar."

"Biliyorum, biliyorum; bunlar dünyanın yaradılışı kadar eski numaralar."

"Yoksa gözünüze önemsiz mi görünüyor?" diye ayak diredi öteki. "Öyle görünüyor ki bu muhafızlar 'onda biri' yani onların deyişiyle bahşişi sadece tacirlerden ve seyyar satıcılardan değil, sanatçılardan bile istiyorlar. Hanlarda oda kiralıyor, sonra buraları kötü kadınlara kiraya verip iki katı para kazanıyorlar. Fahişeler buna karşı çıkmaya yeltenirlerse bütün avantajlarından oluyorlar."

Ötekinin kafası karışmıştı : "Avantaj mı?" diye sordu.

"Muhafızlar tarafından korunanlar –sözlerimi mazur görün– bayram günlerinde bile çalışabiliyorlar. Ötekiler ise kontrol ediliyorlar ve yasanın uygun gördüğü üzere dinî bayramlarda çalıştırılmıyorlar. Onlar da böylece para kazanamıyor; bilmem anlatabildim mi?"

Öteki, alnında biriken terleri beyaz dantel mendiliyle silerken, "Eh, bu da iyi," dedi. Sesinde şaşırma ve merak ve biraz da heyecan tınısı vardı.

Koltuklardan kalktılar, saygıyla birbirlerinin koluna girdiler ve Barberini toprakları ile aramızdaki duvara doğru yürüdüler; belli ki oradan sola saparak oyunun oynandığı koruluğa gideceklerdi.

Çevreme bakındım; şimdi aniden yerimi bırakıp gitmem öteki hizmetlilere karşı dürüst bir davranış olmayacaktı. Don Paschatio haberi kesinlikle almış olmalıydı; o zamana kadar personel açığı durumunda oluşacak acil haller dışında işlerden bağışık tutulmanın keyfini çıkarmalıydım. Ben de kaçaklara katılırsam güçlükler başlayabilirdi; hatta Kardinal Spada bu durumdan haberdar olursa işimi kaybedebilirdim ya da Atto'ya hizmet etmem yasaklanabilirdi.

Önümde böyle olumsuz olasılıklar uzanırken duruma bir çözüm buldum. Fransız tarzı yakalık takmış, omuzlarına beyaz, büyük bir şal almış olan bir hanımefendi üzeri tarihî resimlerle süslü büyük, cam bir bardakla kan portakalı suyu alıyordu. Onun yanında da Marki Della Penna susuzluğunu gidermek için sırasını bekliyordu. Masadan hızla limonata sürahisini aldım ve Markinin hizmetine koştum.

"Ama... delikanlı, ne yapıyorsun?"

Markiye hizmet etme telaşı ile başka bir hizmetlinin koluna çarpmıştım ve hanımefendinin kar gibi beyaz şalını kıpkırmızı portakal suyuna bulamıştım; o da elbette kızgın biçimde bana söylenmişti.

"Ah, tanrım, ben ne yaptım! İzin verin, buna bir çare bulayım. Hemen yıkar getiririm size.."dedim ve hanımın şalını aldığım gibi köşke koştum. Bunu öyle tez bir şekilde yapmıştım ki ne ona, ne çevredekilere yanıt verecek zaman bırakmamıştım. Sahte kazalar öğretmeni Atto'nun okulu ilk sonuçlarını veriyordu.

Birkaç dakika sonra şalı yıkaması için diller dökerek bir hizmetçi kıza vermiştim bizzat bana teslim etmesini söylemiştim. Bu küçük iş bahanesiyle çardaktan ayrılma fırsatı bulmuştum.

Sonra hemen koruluğa koştum, az önceki iki Monsenyörü aramaya başladım. Onlara görünmeden nasıl sözlerini dinleme fırsatı bulurum diye düşünüyordum. Sonunda şimşirlerin orada gezindiklerini gördüm ve hâlâ aynı konuda sohbet ettiklerini fark ettim. Sevindim: Çiçek Üstadı Tranquillo Romàuli ustanın yararlı ve eski kuralları bana yol göstermişti. Taflanların yüksekliği heykellere yakın oldukları yerde bir menzil kadardı; geri kalan kısımlarda ise daha yüksekti. Taflanların ne fazla alçak ne de labirentteki kadar yüksek olmaları bana harika bir fırsat yaratıyordu: Beni saçlarıma kadar gizliyor ama başkalarının omzundan yukarısını açıkta bırakıyordu. Böylece görülmeden görebilir, izlenmeden izleyebilirdim.

Tam bir şimşir çalının arkasına gizlenmiş ve dinlemeye hazırlanmıştım ki bir ses beni yerimden sıçrattı.

"Hu hu! Seni gidi kurnaz yaramaz; buradasın biliyorum!"

Bir kız da gülerek "Hih hih hih!" diye ona karşılık verdi.

Büyük Günah Çıkartıcı olan Kardinal Colloredo, uzun eteğine takılarak zorlukla ilerliyordu; gözlerinde kırmızı bir bant takılı olan rahip topaz ve rubi taşlı yüzüklerle dolu ellerini avını yakalamak üzere ileriye doğru uzatmıştı.

Birkaç adım ötede ise üzerinde krem rengi güzel bir giysi, boynunda zümrüt bir gerdanlık olan genç bir kız ağacın arkasına gizlenmiş Colloredo'nun yaklaşmasını seyrediyordu.

"Sayılmaz! Kurallara uymuyorsunuz!" Erguvan rengi giysili yaşlı rahip alnındaki terleri silmek bahanesiyle kırmızı bandı hafifçe indirmişti ve genç kız da bunu fark etmişti.

Derken bir başka çalının arkasından gösterişli bir Fransız peruğu takmış olan soylu bir kişi fırlayıverdi; o da Marki Andrea Santacroce idi. Genç kızın peşinden koştu, göğsü sertçe kızın sırtına çarptı ve onu ensesinden öpüverdi; dişisini arkadan yakalayıp ısıran kazları anımsatmıştı bana.

Bu çarpışma ile sendeleyen genç kız, "Siz delisiniz!" dedi. "Ötekiler geliyor!"

Tam o anda bir başka gözleri bağlı oyuncu koruluğun bu tarafına doğru yaklaşıyordu ve sürek avlarında olduğu gibi önüne kendinden kaçanları takmıştı.

Santacroce ortaya çıktığı hızla görünmez oldu. Genç kız onun arkasından uzun uzun baktı kaldı.

Olduğum yerde biraz daha büzüştüm çünkü kaçamak aşkları gözetleyen biri olarak yakalanmak istemiyordum.

Yıllık yiyecek alımından sorumlu başkan Monsenyör Grimaldi gözlerinde sarı bir bant, neşeyle, "Yakınımda olduğunuzu biliyorum!" diye cıvıldıyordu.

Önünde de onu kışkırtarak eğlenen, hemen yakınında olup yakalanmamayı beceren bir öbek insan vardı. Kadınlar yelpazeleriyle ona dokunuyor, erkekler karnına şöyle bir vurup kaçıyor sonra da göz açıp kapayana kadar kimi erik kimi vişne ağacının altına saklanıyordu. Bazıları da bahçemizin en geniş gölge yapan ve pek ilginç ağaçlarından olan palmiyelere sığınıyordu. Bu yabancı ağaçlar ilk olarak IV. Pius zamanında Villa Pia'nın bahçesine dikilmiş ve son derece sağlam köklenerek ve yayılarak kentin her yanında egzotik saçaklarını gösterir olmuştu. Grimaldi hemen önündeki oyunculardan birini yakalarım umuduyla öne doğru bir adım attı; en yakınında olan kişi Kardinal Vekili Gaspare Carpegna idi. Ne var ki onu tutamadığı gibi suratını palmiyeye çarptı ve herkesin kahkahalarla gülmesine neden oldu.

Kardinal vekili kıl payı kurtulmuştu ve gidip bir duvara yaslanmıştı. Derken duvardan sıçrayan su hem yüzünü, boynunu ve hem de şapkasını ıslattı. Gene neşeli bir kahkaha yükseldi.

Oyunları daha heyecanlı kılmak için Kardinal Spada villanın değişik yerlerine küçük su fıskiyeleri koymuştu ve oradan habersiz geçen kişinin üzerine su fışkırtıyordu. Değişik fıskıyeler, musluklar, şelaleler bu yaz gününde insanların ruhlarını hem serinletecek hem neşelendirecekti. Carpegna'nın dayandığı duvar aslında tuğla giydirilmiş ahşap bir çitti ve onun arkasında da bir su deposu gizlenmişti; oyuncu farkına varmadan bir kola dokunmuş ve musluğu harekete geçirmişti.

Kardinal Negroni onunla alay ederek, "Ah Kardinal Carpegna, bu ne sulu bir şaka değil mi?" derken kendi ayağı da farkına varmadan yere gerilmiş bir ipe takıldı ve o da tepedeki ağaca konmuş kovayı devirdi. Bu sefer Kardinalin kendi soğuk ve bol suyla bir duş almış oldu.

Gene kahkahalar kopunca oradan biraz uzaklaşmaya fırsat buldum. Tam hafiyelik etmekten vazgeçecek ve köşke dönecektim

ki bu neşeli insanları uzaktan seyreden iki Monsenyörü gördüm. Tahmin ettiğim gibi beni fark etmediler çünkü kendi muhabbetlerine pek derin bir biçimde dalmışlardı.

Bir yandan balıklı havuza doğru yürürlerken, birinci Monsenyör, "Muhafızlar kaçakları ve arananları koruyorlar," dedi. "Öte yandan küçük bir borcu olanı tutup hapse atıyorlar. Mahkeme kaçağı suçluların yakalandıklarında hapishaneye yarı ölü olarak getirilmelerine ne demeli? Evet, bütün doktrin metinleri aynı şeyi söylüyor: İşkence kullanılabilir ama duruşmanın başında değil, sonunda."

"Peki ya yasadışı tutuklamalara ne dersiniz? Kimse bundan söz etmiyor ama bu da çok yaygın bir uygulama. Gecenin bir yarısında durdurulan, sorgulanan, kötü davranışa maruz kalan ve nedensiz olarak nezarethaneye atılanlar var. Size şunu açık açık söylüyorum: İşler böyle gittiği sürece her türlü rezaletle dolu Roma'dan hacılar ve yabancılar ister istemez ayrılacaklardır ve bizler muhafızların suçlarını dürüst bir şekilde devlet dairelerinde çalışanlara ve onların üstlerine yüklemek zorunda kalacağız."

"Papa, Devlet Bakanı, Vali..." dedi öteki. Şimdi havuzun başında durmuşlar ve Triton'un ayakları dibinde suda nazlı nazlı yüzen katmerli sarı ve beyaz nilüferleri seyrediyorlardı.

"Tabii, elbette. Sonra da yabancı ülkelerde Vatikan hükümeti hakkında söylenenleri duyacağız."

Çocuk boyundaki sık bir şimşir çitinin dibinde hareketsiz durmak tehlikeli olabilirdi. Körebe oyuncularından birinin yolu yanlışlıkla buraya düşerse soğuk terler dökerdim. Ayaklarımın çakıllar üzerinde ses çıkarmaması için büyük çaba göstererek uzaklaşırken, zavallı baldırlarıma kramplar giriyordu.

Ansızın yüreğim ağzıma geldi: Taflanlar yok olmuştu. Daha doğrusu yer değiştirmişti. Belli bir hızla yerinden hareket etmiş, soluma doğru yürümüş ve beni açıkta bırakmıştı.

Neyse ki iki Monsenyörün arkası bana dönüktü ve yakalanmadım. Kendimi mezbaha kapısındaki domuz kadar savunmasız ve umutsuz hissettim. Bir sıçramayla kendimi yaseminin arkasına attım. İki Monsenyörün konuşmalarını kesip benden yana baktıklarını gördüm; Tanrıya yakarıp başımı öne eğdim.

Sonra bakışlarımı yeniden kaldırdım. Bana değil pek çok kişi tarafından pek sevilmeyen Kardinal Nerli yönünde ilerlemekte

olan çalılığa doğru bakıyorlardı. Uzaktan bu sahneyi izledik. Nerli gözleri bağlı, bir kadını kovalıyordu.

İşte o zaman olan oldu. Gezici çalının üst kısmından demir bir musluk çıktı, Nerli'yi ıslattı, onun bir korku çığlığı atmasına yol açtı. Sonra bu yapraklar ve dallar yumağı koruluğa doğru koşarak uzaklaştı. Oradaki herkes müthiş öfkelendi ve söylenmeye başladı. Kardinal, gözlerindeki bandı çıkardı.

Kahkahalarına bakılacak olursa bu sahneden en çok hoşlanan kişiler olan Kutsal Kolej'in üyeleri bembeyaz olan Nerli'nin yanına koştular ve, "Ne hoş bir şaka değil mi Hazretleri!" diye onu kutladılar.

Orada bulunan hanımlardan biri, "Ah, gerçekten pek latif bir buluş!" dedi, "pek zarif bir su sıçratma yöntemiydi."

Utançtan ve öfkeden kıpkırmızı olan Kardinal aynı biçimde düşünmüyor olmalıydı.

"Hazretleri, surat asmayınız!" dedi hanımlardan biri, "mendilinizi bağlayın da oyuna kaldığımız yerden devam edelim."

Kardinal ona bu sözleri söyleyen ve gözleri çevresindeki yeşil denizi andıran hanım sayesinde bu denizde boğulmaya razı oldu. Bostanların güzelliği onun da yüreğini yumuşattı ve tatlı kokuları hem yüreğini hem başını döndürdü.

Din adamı yeniden gözlerini bağladı ve oyun kaldığı yerden neşeyle devam etti.

İki Monsenyör öteki konukların masum eğlencelerini sessiz bir eleştiriyle izliyorlardı. Bense bu arada çıplak bir solucan gibi arkasına gizlendiğim yaseminin de ayaklı bir kiracısı olmaması için dua ediyordum. Neyse ki bu iki kişi oyuncuların gürültüsünden uzaklaşmak için gezintilerine devam etti. Bir süre sessizce yürüdüler. Sırıklar ve değnekler üzerine tutturulmuş olan geniş çardakların altından geçtiler ve yeşil yapraklar arasından bambaşka görünen gökyüzüne baktılar; gözleri arada bir uzaktaki şeftali ağaçlarına, enginarlara, armut, limon, nar, servi, pırnallara kaydı; ağaçlar ziyaretçilerin gözleriyle oyun oynar gibiydi çünkü Leon Battista Alberti'nin dediği gibi esrarı olmayan güzellik, güzellik değildir. Ben ise limon ağacından şimşire atlarken onları hem gözlüyor hem dinliyordum.

İki din adamından biri arkadaşının kendine hak veren konuş-

malarından cesaret alarak, "Biz kendimize dönelim," dedi, "bana söylediklerinizde haklısınız, doğru, hepsi gerçek; hatta size daha fazlasını söyleyeceğim: Muhafızların kibirleri hatta sadece toylukları yüzünden sivil mahkemeler hiç yüzünden açılmış davalarla dolu. Gerçekten parmaklıkların arkasını boylamaya layık birini buldukları zaman da ona öyle kötü davranıyorlar ki, kanıtları gerektiği gibi toplamayı unuttukları için savunma avukatları davanın ya durdurulmasını ya da iptalini isteyebiliyorlar. Ama bu reform konusunda pek umutlu olduğumu söyleyemem. Siz benden daha iyi bilirsiniz: Muhafızlarla mantıklı bir iş yapılamaz."

"Elbette ama biz artık muhafızlardan bile söz etmiyoruz. Onlar Vatikan'dan maaş alan hırsızlar. Her biri işe girmeden önce son derece yoksuldur. Aldıkları maaş da acınacak bir paradır: Reisleri altı *scudo* alır, muhafızlar dört buçuk *scudo*. Reislerinin herhangi namuslu bir iş karşılığında ayda üç *scudo* daha, muhafızların da iki *scudo* daha kazanacaklarını varsayalım."

"Öyle olsun."

"Peki o zaman henüz işe girmiş bir muhafızın evine girdiğinizde karşılaştığınız aşırı lüksü nasıl açıklarsınız? Karıları giysileri ve mücevherleriyle hanımefendilerle yarışıyorlar adeta. Ve hâlâ bir eş bulamadılarsa çevrelerinde sayısız fahişe görebilirsiniz; tabii bunlara kumar ve benzeri alışkanlıkları da ekleyebilirsiniz. Bütün bunları yapabilmek için ayda kırk *scudo* bile yetmez. Bütün bu paraların çalıntı olduklarını siz de tahmin edebilirsiniz."

"Size inanıyorum; çok haklısınız."

Bu arada uzaktan hanımların neşeli sesleri geliyordu; hepsi artık oyuna son vermek ve akşam yemeği saati gelmeden, bir an önce gölgeye oturup piknik yapabilmek istiyordu. İki Monsenyör daha sessiz bir yer bulabilmek için gizli bahçenin minik parmaklığının ardına geçtiler. Onların karaağaçlar ve Capocotto kavakları arasında biraz ilerlemelerini bekledikten sonra ben de yandan içeriye sızdım ve bir dizi Şam üzümü asmasının arasına gizlendim.

Önceki Monsenyör, "Peki o halde bu reform nedir?" diye sordu.

"Çok basit ve yararlı. Birincisi: Roma ve kırsaldaki mahkemelerden bir karar çıkaracağız ve özel bir mühürle subaylara, teğmenlere, erlere ve benzerlerine verilen hakların muhafızlara tanınmasını engelleyeceğiz."

"Çok iyimsersiniz. Böyle kökten ve acımasız bir reformun şu andaki sağlık sorunlarıyla uğraşan Papa tarafından kabul göreceğini umuyor musunuz?"

"Göreceğiz, göreceğiz. Ama devamını dinlemediniz. Önce muhafızların sayısı azaltılacak. Sonra Adalet Başkanı muhafızların pek çok mahkemede yargılanabilmelerini sağlayacak. Gece dolaşan devriyeler ve önemli tutuklamalarda muhafızlar askerlerden destek alabilecek; bu zaten pek çok Krallık ve Cumhuriyette böyle yapılıyor. En sonunda da iki yüz muhafızın işine son verilecek."

"Peki onların yerine ne konacak?"

"Çok basit: Askerler konacak."

Soylu hanımın portakal suyu dökülen ve şimdi temizlenmiş olması gereken şalını alabilmek için köşke giderken pek çok soru ruhuma baskı yapıyordu.

Elbette muhafızların büyük bölümünün dürüstlükten uzak, sefil ve uğursuz tipler olduğunu ben de biliyordum. Ama yasayı uygulamakla sorumlu olan bu kişilerin bu kadar ahlaksız olduklarını duymamıştım. Son derece yozlaşmışlardı. Gene de bu yaptıkları hafif sayılırdı. Kendi sahtekârlıklarını yasa kılıfı altına saklamaları ve düzen adına kendi zorbalıklarını sergilemeleri çok daha beterdi.

Düşüncelerim Sfasciamonti'ye kaydı: Arkadaşlarını, Cerreto'luları araştırmaları için dürtüklemesi boşuna değildi demek. Dilenci tarikatlarının sırlarını ortaya dökmek için bu kadar uğraşmalarının nedeni, kendi pisliklerini gizlemek içinmiş diye düşündüm.

Elbette Sfasciamonti de daha rezilce yöntemlere aşina olduğunu bize kanıtlamıştı: İtiraflarda sahtecilik, adaletsiz yere tutuklama, yalan, tehdit ve soruşturma. Roscio'yu bile uydurma bir sorgulama için nezarette tutmayı başarmamış mıydı?

Ama bütün bunların sonunda gene de övgüye layık bir amaç vardı: Cerreto'lularla savaşmak ve Melani'nin kitapçığının, dürbününün ve kutsal emanetlerinin nereye kaybolduğunu anlamak için uğraşıyordu. Gerçeğe ulaşmak için gerekli olan yöntemler bunlarsa belki hoş görülemeyebilirdi ama göz yumulabilirdi.

* * *

Atto'nun dairesine geldiğimde rapor vermek üzere bekleniyordum.

"Neyse ki geldin! Bunca saattir neredesin?" Bana çıkışırken, Buvat onun koluna merhem sürüyordu.

Beni oyalayan pek çok haberi ona ilettim ve Sezar Augustus'u kovalama çabamın nasıl sonuçlandığını da anlattım. Çiçek Üstadıyla konuşmamı, Albani'nin papağan çaldığı için ele geçiremediği pusula için hayıflanmasını ve son olarak da Atto ile Albani arasındaki çekişmenin yansımaları ile onun Fransa sempatizanı yaftasından kurtuluşunu dile getirdim.

Rahip Melani bu üç haberi sırasıyla heyecanla, neşeyle ve sessiz bir düşünceyle karşıladı.

"Çiçek Üstadı konuşmaya hazır demek ki. İyi, çok iyi. Bir tek benim onunla buluşmadan önce bilgilenmem gerektiğini söylemiş. Bunun anlamı nedir? Yoksa o bir İmparatorluk yanlısı mı?"

Buvat araya girerek, "Rahip Bey," dedi. "İzin verirseniz benim bir fikrim var."

"Evet?"

"Romàuli'nin sözünü ettiği Tetrâchion ya bir ailenin çiçeğiyse? Bildiğiniz gibi aile armalarında daima çok acayip hayvanlar ve bitkiler olur; hani ejderha, denizkızı, domuz gibi. Belki bitkiler konusunda da aynı şey oluyordur."

Atto eline bulaşan merhemi kâtibinin tören giysisine sürerek, "Evet, ya; aile arması adı olabilir!" diye söylendi. "Zaten o Çiçek Üstadı çiçekten başka bir şeyden anlamaz. Siz bir dâhisiniz bay Buvat. Româuli onunla buluşmadan bilgi edinmemi istemiştir çünkü bana isim vermek istemiyordur ve benim bu Tetràchion adının altında neler gizlendiğini bilmemi bekliyordur."

Ben araya girerek, "Uzeda Elçisinin oda hizmetçisinin söylediği gibi bu adın altında İspanya Tahtına oturacak kişinin adı gizli," dedim. "Bu durumda Capitor'un tepsisine bir arma çiçeğinin adını neden verdiğini anlamak çok zor."

"Bu konuda bir fikrim yok, delikanlı," dedi Melani heyecanla, "ama Romàuli işimize yarayacak bilgiler verecek gibi görünüyor."

Bunu söyledikten sonra rahip kâtibini armalar konusunda bir araştırma yapmaya yolladı ve Tetràchion diye bir çiçekle simgelenen soyluluk işareti olup olmadığını öğrenmek istedi.

"Villa Spada kitaplığından işe başlayabilirsiniz. Elbette arma-

ları ahşaba oymuş olan Pasquali Alidosi'nin ve daha yakın döneme ait bir isim olan Dolfi'nin eserleri orada bulunur. Sonra Buvat; siz öteki işe koyulacaksınız."

Kâtip, "Madam Colonna'ya yazdığınız yanıtı ne zaman kopya edeyim?" diye sordu.

"Sonra."

Buvat çıktıktan sonra aslında bu saati bir şişe şarapla dinlenmeye ayırmayı seven ve çalışmaya pek gönüllü görünmeyen Atto'ya kâtibini bekleyen öteki görevin ne olduğunu sormak istedim. Son günlerde Buvat'yı pek az görür olmuştum. Ama rahip benden önce konuştu: "Şimdi biz *bitki dünyasından, hayvan dünyasına* geçelim. Demek Albani senin papağanın yaptıkları için üzülüyor!" dedi, ona demin anlattıklarıma dönerek. "Ah, yazık!"

"Peki onun hakkında yapılan yorumlara ne diyorsunuz?"

Bana tek ses etmeden ciddi bir yüzle baktı. Sonunda da, "Hiçbir şeyi göz ardı etmeden her yönde araştırma yapmalıyız," dedi.

Genel bir cümle olarak pek çok anlam ifade edebilen ama hiçbir şey söylemeyen bu sözlerden bir şey anlamamıştım; bu da onun politik konuşmalarından bir örnekti işte. Albani'nin yeni siyasi imajı hakkında yorum yapmak istememişti. Belki o da bu durumun onu nereye sürükleyeceğini bilmediği için durumu kabullenmek istemiyordu.

Ne var ki devlet konularında son derece bilgisiz olan ben yanılıyordum.

11 Temmuz 1700
Beşinci Akşam

Rahip Melani ile aramızda açıklanmamış bir konu kalmıştı. Connetablesse Colonna'nın mektubunda pek gizli tutarak sözünü ettiği ve yemeğe zehir katmakla suçladığı gizemli S. Kontesi kimdi? Yoksa Atto'nun sözünü ettiği ve Maria ve genç Kral arasında anlaşmazlık yaratan Soissons Kontesi o muydu? Peki o kimdi? Kendi anlattığı öyküyle yakalanan Rahip bunu sorduğum zaman beni yanıtlamamıştı.

Atto, villanın bostanında öteki konuklarla birlikte yemeklerin tadını çıkarırken, ben ellerimi bir kez daha onun kirli çamaşırlarının arasına daldırdım ve parmaklarımla yoklayarak Prensesten gelen mektup destesinin kurdelesini yakaladım. Ama daha önceki seferlerin tersine Maria Mancini'nin mektubunu ve az önce kulaklarımla duyduğum ve henüz kopyası çıkarılmamış yanıtı bulamadım. Neredeydi bunlar peki?

Bu arada son kez İspanya Kralı II. Carlos hakkında okuduklarımı anımsatan raporlar destesi dikkatimi çekti. Belki de bu evrakta S. Kontesi ile ilgili bir bilgi ele geçirebilirdim ve onun Melani ile bir ilgisi olup olmadığını anlayabilirdim. Prensesin raporlarından, bir köşesine Melani tarafından 'iki' rakamı yazılmış olanı seçip okumaya başladım.

İspanya İşlerine hizmet edebilmek için gözlemler

Katolik Kralın son durumunu ve bir vârisi olmayışını göz önünde bulundurunca, Madrid'de akıllara tek gelen açıklama şu oldu: Büyü.

Bu uzun zamandır dillerde olan bir şey. Sonunda iki yıl önce el Rey bizzat güçlü bir Genel Sorgucu olan Tomas Rocaberti'ye danıştı.

Sorgucu kişi, Majestelerinin günahlarını çıkartmaktan sorumlu Domeniken rahip Froilàn Diaz'la görüşerek bir başka Domeniken Antonio Alvarez de Argüelles'e danıştı. Bu rahip şeytan çıkartmak konusunda usta olarak tanınırdı ve Asturias'ın ıssız bir manastırında ruhsal yönetici olarak görev yapıyordu.

Söylenenlere bakılırsa Rocaberti'nin mektubunu aldığında Argüelles bayılacak gibi olmuş. Genel Sorgucu, mektubunda her şeyi inceden inceye anlatmış ve ondan şeytanı kovarak Krala hangi büyünün yapılmış olduğunu ortaya çıkarmasını istemiş.

Argüelles bu isteği ikiletmemiş. Daha önce şeytanın elinden kurtarmış olduğu genç rahibelerinden birini de şapele çağırtmış. Bir elini mihraba koydurmuş ve amaca yönelik formülü söylemiş.

Bunun üzerine rahibenin ağzından konuşan iblisin sesi duyulmuş. Bu ses Kral Carlos'un 14 yaşındayken okunmuş bir sıvıyı içerek büyüye kurban gittiğini açıklamış. Büyünün amacı şu imiş: Ad destruendam materiam generationis in Rege et ad eum incapacem ponendum ad regnum administrandum; *yani bu büyü onu kısır ve yönetmekten aciz kılıyormuş.*

Bunun üzerine Argüelles bu büyüyü kimin yaptığını sormuş. Rahibeciğin ağzından iblis *içkiyi hazırlayanın Casilda adında bir kadın olduğunu ve bunu da ölüme mahkûm edilmiş bir kişinin cesedinin kemiklerinden çıkardığı sıvıdan yaptığını söylemiş. Bu sıvı Kralın sıcak sütlü çikolatasına karıştırılarak kendisine verilmişti.*

Ne var ki bu büyüyü bozmanın bir yolu vardı: El Rey günde bir kez aç karnına çeyrek litre kutsanmış yağ içmeliydi.

Hemen eyleme geçildi. İlk seferinde Kral birazcık yağ yutabildi: Öyle kötü bir mide bulantısına tutuldu ve öyle şiddetli kusma nöbetleri geldi ki din adamlarının, şeytan kovucuların ve hekimlerin tümü daha beter bir durumdan korktular. Bunun üzerine yağı dışarıdan kullanmaya karar vererek Kralın başına, göğsüne, omuzlarına ve bacaklarına sürmeye başladılar; sonra da duruma uygun dualar, formüller okundu.

Bir yıl önce Rocaberti beklenmedik bir biçimde ölüverdi. Tabii herkes bunu şeytanın intikamı olarak yorumladı. Kralın günahlarını çıkartmakla yükümlü olan Froilàn Diaz, bu işi tek başına sürdürmek zorunda kal-

dı. Derken beklenmedik bir yardımcı çıkageldi: Viyana'dan İmparator Leopold de durumla ilgilenmişti. İmparatorluğun başkentinde beklenmedik bir şey olmuştu: Şeytanın egemenliğine girmiş ama sonra kurtarılmış bir genç Santa Sofia Kilisesi'nde yapılan bu işlem sırasında İspanya'nın Katolik Kralının bir cadılığa kurban gittiğini söylemiş. Genç (ya da ağzından konuşan ruhlar) büyü yapmakta kullanılan araç gerecin İspanya Kraliyet Sarayı'nın bir yerlerinde hâlâ saklı olduğunu da söylemiş.

Madrid'de büyük bir av başlatılmış: Araştırmacı kişiler kirişleri, yer tahtalarını sökmeye, mermer tabakaları kaldırmaya başlamış. Sonunda gerçekten de bir şeyler bulunmuş. Bunlar bazı oyuncak bebekler ve bir yığın kâğıt rulosuymuş.

Hiç kuşku yokmuş: Bebek büyü yapmakta kullanılan bir fetişmiş. Rulolarda ne yazılı olduğunu anlayan kimse çıkmamış.

Bunun üzerine İmparator, Aziz Francesco tarikatından ünlü ve korkulan bir şeytan kovucu olan bir rahibi, el Rey'in odalarından bu laneti söküp atmakla görevlendirmiş ve Madrid'e yollamış. Bu sefer işler daha karışmış: Gün geçmiyormuş ki, yeni bir büyünün bulunduğu, yeni bir rahibin bunu kovacağı lafı çıkmasın. Durum artık kontrolden çıkmaya başlamış. Günün birinde bunak bir kadın sarayın önüne gelerek bağırıp çağırmaya başlamış ama o günlerde ortama egemen olan karanlık ve kuşkulu hava yüzünden kadını tutuklamaya cesaret edilememiş çünkü bu delinin de doğaüstü güçlerin bir mesajcısı olabileceği düşünülmüş.

Deli kadın sonunda muhafızları aşıp Kraliyet dairelerine ulaşmayı başarmış ve el Rey'in kara büyüye kurban gittiğini, büyünün ona bir enfiye kutusuyla geçirildiği ve bunun da bizzat karısı tarafından yapıldığını haykırmaya başlamış.

Bu açıklama anında büyük ilgi uyandırmış çünkü Kralın ikinci karısı Neuburglu Marianne kötü huylu bir kadın olup kimi zaman kötü ruhların kontrolüne girdiği izlenimini verirmiş.

Carlos onu hoşnut etmeyi reddettiği zamanlarda kadın bu ricayı aslında ona kötü nazarlar atabilecek bir kişinin hatırı için istediğini söylermiş (el Rey bundan çok korkarmış) ve isteğin yerine getirilmemesi halinde bu gizemli kişinin intikam alacağını söylermiş; o kişi Carlos'u ölüme ya da hastalığa değil bir çiçek gibi kurumaya mahkûm edecek olurmuş. Katolik Kral da korkudan titreyerek her zaman karısına teslim olurmuş.

Bu büyücülük ve şeytan sözleri dallanıp budaklanınca Kraliçe bütün bu karışıklığın sorumlusu olan kişiye karşı eyleme geçmeye karar vermiş. O zavallı Froilàn Diaz'dan kuşkulandığı için adam kısa zamanda tutuk-

lanmış. Neyse ki kaçmayı başarmış ve Roma'ya ulaşabilmiş ama orada yakalanıp yeniden İspanya'ya götürülmüş.

Şimdi içinde bulunduğumuz bu Jübile Yılında Madrid'de kötü ruhların ya da şeytanın musallat olduğu kişiler karabasanlarından haykırarak uyanıyor, saçlarını yoluyor, topraklarda yuvarlanıyor ve alanlarda halkın şaşkın bakışları arasında Kraliyet ailesinin büyü konusunu akıllara getiriyor.

Bu cehennem azabından bitkin ve şaşkın düşen el Rey suçluluk, utanç ve derin bir üzüntü duyguları arasında mücadele etmektedir. Sık sık yer altı kilisesine inmeye, atalarının tabutlarını açtırmaya, yüzlerini seyretmeye başlamış ama böyle yapmakla Kraliyet naaşları hızla bozulmaya başlamış. İlk karısı Orleanslı Maria Luisa'nın tabutunu açtıklarında Kral bir umutsuzluk krizine kapılmış: Cesede sarılmış ve onu alıp götürmeye kalkışınca, ceset parçalanmış. Onu zar zor yer altı kilisesinden çıkarırlarken gözyaşları içersinde karısının adını haykırıyor, çok yakında cennette onunla buluşacağına söz veriyormuş.

El Rey bu konuda tam bir Habsburglu; kocası Güzel Felipe'nin tabutunun başucundan asla ayrılmayan deli Giovanna'nın izinden gidiyordu. V. Carlos da tahtından çekilerek bir manastıra kapandığında çırılçıplak soyunuyor, bir kefene dolanıyor ve bir tabuta yatarak kendi cenaze ayinini dinliyordu. II. Felipe üzerinde bir kafatası olan İspanya Tacı armalı tabutunun yanı başında uyuyordu. IV. Felipe ise oğlu gibi Escorial'in yer altı kilisesini ziyaret ediyordu: Her gece değişik bir mezar hücresinde uyuyordu.

Kraliçe Marianna da bu konuda çaresizdi. Ona göre bir çözüm yolu vardı: Gebe kalmalıydı. Madem ki monarşi bir vâris üzerinde duruyordu, o zaman geleceğin karanlık tünellerinde bir ışık huzmesi görülebilirdi. Zaten birkaç yıldan bu yana Kraliçe odasına serbestçe girme izni almış olan bir rahibin özel tedavisindeydi.

Ama aslında kısırlığa karşı yapılan bu tedavi alıştırmalarının nasıl olduğu hiçbir zaman anlaşılamadı. Sonunda günün birinde rahip kendini duaya kaptırmışken büyük bir sıçrama yapmış ve battaniyeler arasında yatmakta olan Kraliçe korkusundan yataktan düşmüştü. Bu pek açık seçik olmayan olay sarayda öyle büyük bir karmaşa yaratmıştı ki rahip hemen uzaklaştırılmıştı. Azımsanmayacak sayıda kişi, Kraliçe çılgınca gebelik peşinde koşarken bedenine en çılgın şehvet anlarını yaşatmış olabilir diye düşünmeye başladı.

Ne yazık ki her şey mümkündü. Artık Kraliçenin omuzlarında fazlasıyla yük vardı. Zaten yıllardan beri evlilik hayatının düş kırıklıklarıyla yenip biten ruhu bu mutsuz ve huzursuz ortamda iyice umutsuzluğa düşmüştü. Marianna merhamet aramaktaydı; Alman mektup arkadaşlarına ıstırap dolu mektuplar yazıyor ve bu satırlarda bir zamanlar dünyanın en büyük ve en korkulan Krallığıyken şimdi herkesin acıdığı ve alay ettiği ülkesinin içine yuvarlanmış olduğu çılgınlığı açıklamaya ve aklamaya uğraşıyordu.

Ama boşu boşuna yazıyordu. Acı onun düşüncelerini zehirliyor, onları yazılı sözcüğün düşmanı haline getiriyordu. Söylentilere göre dertlerini mektup yoluyla Assia Kontuna aktarıyormuş, ama Kont onu yanıtlamaktan çekiniyormuş: Gene söylentilere göre Kraliçenin, bulanık bir zihnin ürünü olan, fiillerin ve öznelerin çıldırmışçasına birbirine girdiği mektupları anlamı olmayan saçmalamalarmış; Madrid'in kara gecelerinde uluyarak dolaşan cin çarpmışları, takıntılı hastaları geliyormuş akla.

Connetablesse'in, zavallı Katolik Kralın içler acısı tablosunu daha geniş bir çerçeveden anlatan raporu burada sona eriyordu.

Rahibin olasılıkla başka bir yere saklamış olduğu son iki mektubu aramaya koyuldum. Neden böyle yaptığını merak ediyordum. Yoksa benim eşyalarını karıştırdığımı anlamış mıydı?

Buvat'nın kâğıtlarını da elden geçirdim ama bir şey bulamadım. Bunun üzerine onun giysilerinin arasma bakmaya karar verdim. Her biri değişik bir harfle doldurulmuş, kötü katlanmış bir tomar kâğıdı pantolonunun cebinde buldum. Kâğıtlardan biri *e*, biri *o*, biri *y*, sonra biri *l* ve biri de *R* harfi ile doluydu. Bu kâğıtları şaşkınlıkla evirip çevirmeye başladım; yazı yazmayı öğrenen birinin çalışmalarını andırıyordu. Ama göze görünen güzel bir yazı değildi: Yazan kişi zahmet ve kararsızlık çekerek çizmişti bu harfleri. Kendi kendime güldüm: Melani'nin kâtibi efendisinin hizmetine dönmesi gerektiğinde zihnindeki şarap tortusunu silmek için böyle çalışıyor olmalıydı; bu şarap tortusu bu şölen günlerinde yalnızca davetlileri değil, onların yardımcılarını da etkiliyordu. Sonunda ceketlerin birinin cebinde fazla zorlanmadan aradığım iki pusulayı buldum ve rahatladım: Belki de Rahip Melani onları postaya göndermeden önce yanıt arşivi için kopyalaması amacıyla Buvat'ya teslim etmişti. Bu niyetle okumaya başladım.

Ne var ki Connetablesse'in mektubu düşüncelerimi aydınlatacağına daha beter karıştırdı.

Aziz Dostum;

Ateşim düşmek bilmiyor ve Villa Spada'ya gelişimin gecikmeye uğramasından ötürü son derece üzgünüm. Gene de hekimim birkaç gün içinde bir yolculuğa çıkabileceğim konusunda bana güvence veriyor.

Bu arada bulunduğum yerde haberler almayı sürdürüyorum. Öyle görünüyor ki II. Carlos, Papadan bir arabuluculuk koparabilmek için pek hüzünle yakarmış. Zavallı Katolik Kral bir mengene içinde sıkışmış durumda: Daha önce de Size söylemiş olduğum üzere kuzeni I. Leopold'e ikinci oğlu on beş yaşındaki Arşidük Karl'ı Viyana'ya göndermesini rica etmişti. El Rey onun Madrid'e gelmesini istiyor. Hatta çıkıp Arşidükü getirmesi için Kadiz Limanı'na bir donanma hazırlatmıştı. El Rey'in onu kendine vâris olarak ilan edeceği belliydi. Ama çok iyi bildiğiniz üzere arada Pek Hıristiyan Kral vardı: Bu durumdan haberdar olur olmaz Elçisi Harcourt aracılığıyla Rey'e haber göndermiş ve böyle bir kararın barışın bozulması anlamına geleceğini bildirmiş; bu sözlerini vurgulamak için de Tolones Limanı'nda hemen bir donanmayı teçhizatlandırmıştı. Bu donanma İspanyollarınkinden çok daha güçlü idi ve bombardımana hazırdı. Leopold oğlunu böyle bir tehlikeye atmak istemedi. Bunun üzerine el Rey onu İtalya'da bulunan İspanyol topraklarına göndermesini önerdi. Ama Leopold kararsızlık çekiyordu çünkü doğuda uzun yıllar Türklere karşı savaşmış olan İmparatorluğun artık kendini korumak için uyruklarını tehlikeye atma niyeti yoktu. Fransa Kralı da bunu biliyordu.

Pek Hıristiyan Kral öldürücü darbeyi indirme ânının geldiğini anlamıştı: Bildiğiniz gibi İspanyolları daha çok korkutmak için iki yıl önce Hollanda ve İngiltere ile imzalamış olduğu İspanya'nın bölüşülmesi gizli anlaşmasını ilan etti. Bu haber üzerine korkuya kapılan Kraliyet çifti hemen Escorial'den Madrid'e döndü. Kraliçe bir öfke nöbeti geçirdi ve odasında ne var ne yoksa hepsini paramparça etti. Ben bile onu sakinleştiremedim. Saray olağanüstü duruma geçti: Büyükler Konseyi Fransa'dan korkuyor ve Fransız istilasına yol açmamak için, Pek Hıristiyan Kralın yeğenini vâris olarak kabul etmeye hazır.

El Rey üzerine düşeni yaparak hemen Viyana'ya, kuzeni Leopold'e bir mektup yazarak bu paylaşma anlaşmasına katılmadığı için teşekkür etti ve bunu gelecekte de kabul etmemesini diledi.

Zaten bildiğiniz konuları size yeniden özetlediğim için bağışlayın ama durumun gerçekten pek ciddi olduğunu vurgulamalıyım. Eğer XII. Innocentius Cenapları Pek Hıristiyan Kralı mantıklı düşünmeye ikna edemezse, bu herkes için son demek olacaktır.

Ama Papa böylesine hassas ve ciddi bir görev için bekleyebilecek midir? Hepimiz onun çok hasta olduğunu, seçimin eşiğinde bulunduğumuzu biliyoruz. Hatta bu konuyla ilgilenmek istemediğini bile duydum. Siz neler biliyorsunuz? Öyle görünüyor ki, artık pek kendinde sayılmıyor ve her soruya "Ne yapabiliriz ki?" yanıtını veriyor. Hatta zihninin en parlak olduğu anlarda şu cümleyi yineliyormuş: "İsa'nın Vekili olarak sahip olduğumuz yetki elimizden alınıyor ve bize hiç özen gösterilmiyor."

Olur da biri hastalığından yararlanarak Papa Cenaplarını bu imzaya zorlarsa bu gerçekten duyulmamış bir durum olur.

Tanrıların kutsamasına övgüm sonsuzdur Silvio. Ama onlara, Tanrıların vekillerine sıkıntı verecekse övgüm yoktur.

Sonunda, nazik Silvio, efendisi olduğun kişinin önünde eğilesin, her ne kadar Dorinda'nın hizmetkârı olmak istiyorsan, onun işaretlerine uymalısın.

Ruhum pek çok varsayıma gebeydi. Sırayla gitmeye karar verdim. Her şeyden önce, Connetablesse bir arabuluculuktan söz ediyordu. Söylediğine göre İspanya Kralı Arşidük Karl'ı vârisi ilan edebilmek için Papadan yardım istemişti; bir savaşa neden olmadan onun Viyana'dan Madrid'e gönderilmesini rica etmişti. Ne var ki Pek Hıristiyan Kral Arşidükün gemisini batırmak tehdidinde bulunuyordu.

Hatırladığıma göre Rahip Melani ilk mektubunda Papanın İspanya Kralına kimi vâris seçmesi gerektiği yolunda görüş bildirmesi gerektiğini açıkça yazmıştı: Ya Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralının yeğeni Anjou Dükü ya da Avusturya İmparatorunun küçük oğlu Arşidük Karl'ı işaret etmeliydi. Demek ki Prenses'in sözünü ettiği bu arabuluculuk başka bir konuda olmalıydı; bu arada gizliden gizliye ona çıkışmaktan kendini alamıyor, Papanın uğrayabileceği baskıları göz önünde bulundurarak onun küçük adı Silvio'yu kullanmakta ısrar ediyordu.

İyi ama Connetablesse bu konuda Atto'ya neden kızıyordu ki? Bizim ihtiyar kastrato Papalık Sarayında hâlâ bu kadar etkin bir kişilik miydi?

Sonunda Prenses, Atto'nun platonik ve daimi aşkını bin bir iltifatla dile getirdiği bir önceki mektubuna yanıt veriyordu. İşte burada yeni bir gizem doğuyordu. Maria da burada başka bir adın arkasına gizleniyordu: Dorinda.

Dorinda: Ben bu adı daha önce nerede duymuştum? Silvio'nun

tersine Dorinda ender bulunan bir addı. Gene de bunu bir yerde duymuş ya da okumuştum. Ama ne zaman?

İşte bu noktada ruhumu kurcalayan pek çok soru doğuyordu. Merakım şahlanmıştı bir kez; hemen Rahip Melani'nin yanıtını okumak istiyordum.

Ne var ki mektubun başında yer alan ve Connetablesse'in geçikmesi konusunda bitmek bilmeyen cilveleri, bu durumun rahibin hayatını tehlikeye soktuğu imalarını okumak zorunda kaldım; ayrıca Maria Pulcheria Rocci ve Clemente Spada'nın düğün şölenlerinin ayrıntılı anlatımı, rahibin talihsiz gelinin dilbalığına benzettiği yüzü hakkında saygısız sözleri de mektupta uzun bir yer tutuyordu.

Sonunda aradığım satırları buldum:

Yalvarırım, yeniden sağlığınıza kavuşmaktan başka düşünceniz olmasın! Yararsız kaygılarla kendinizi yormayın. İspanya Kralı Majesteleri Habsburglu II. Carlos bilgece bir kararla kendini Papa Cenaplarına teslim etti. Bünyesinde tam yirmi Taç bulunduran şahane Krallığın gelecekte hangi ellere emanet edileceğinin seçimini en iyi yapacak merci ilahî kurumdur.

Korkmayınız: XII. Innocentius bir Pignatelli'dir; Napoli Krallığının yani aynı zamanda İspanya'nın sadık bendesi olan bir ailedir bu. Emin olmalısınız ki Katolik Kralın arzusunu yerine getirmezlik etmeyecektir. Yavaş da olsa Onun kararı derinlemesine düşünülerek ve İspanyol Tacına sevgi duyarak verilmiş bir karar olacaktır.

Burada hepimiz eminiz ki Papa Cenaplarının vereceği karar İspanya Kralı için kutsal sayılacaktır. Avrupa'da bazıları Papanın kararına isyan etme cüretini gösterecektir. Gökyüzünün yıldırımlarına karşı Yeryüzünün güçlerinin elinden bir şey gelmeyecektir. Kadiri Mutlak'ın eli Petrus'un halefleri üzerine qui vos spernit, me spernit* *sözleriyle uzanırken Papanın sözleri adil zaferi işaret edecektir.*

Hiçbir şey anlamıyordum: Sanki Rahip Melani ile Connetablesse aralarında başka dillerde konuşuyorlardı ve birbirlerini anlamamaktan rahatsızlık duymuyorlardı. Sonuç şuydu: Katolik Kral, Connetablesse'in sözü üzere kararını Arşidükten yana kullanmıştı

* Sizi aşağılayan beni de aşağılar.

ve Papanın desteğini almak için yalvarıyor muydu? Yoksa seçeceği vâris konusunda kendisi bir karara varamıyor ve bu sorumluluğu Papadan mı bekliyordu?

Melani'nin mektubu şöyle bitiyordu:

Ve siz pek değerli bayan, siz Papa Cenaplarının sağlığı için endişelenmeyin. O onu ve rahatsızlıklarını gözeten, ama ilahî hakla elinde bulundurduğu emirnameyi kullanmaktan imtina eden mükemmel ruhlarla çevrilmiştir. Bunların başında da sizin de değerini çok iyi bildiğiniz ve burada Gianicolo Tepesi'ndeki harika villasında sabırsızlıkla sizi bekleyen Kardinal Devlet Bakanı Fabrizio Spada gelmektedir.

Aziz dostum, bu tepeden bütün Roma görünüyor; bütün Roma ve belki biraz daha fazlası. Daha fazla geç kalmayın.

O halde iki gün sonra görüşmek üzere mi?

Ve mektubun en sonunda:

Öyle olsun Dorinda. Sen Silvio, ondan daha fazla ne istiyorsun? Bu Dorinda'dan daha fazla ne verebilir sana? Ama sen Dorinda yüce göklerin tanrıçası, artık kendini merhametle Silvio'ya göster, ezeli öfkeyle değil...***

Atto, Connetablesse'in sembolik de olsa artık önünde eğilmemesi isteğine uyuyordu; hatta kendi kendine daha başka ne arzusu olabilir diye soruyordu. Ona karşı duyduğu aşk umutsuzdu. Gene de Rahip Melani tatlı bir yalvarışla da olsa Connetablesse'in kendisine Silvio diye hitap ettiği durumlardaki paylamalarına karşı çıkıyordu: Ona bundan sonra öfkeli değil, merhametli davranması için yakarıyordu.

Melani'nin tema aşk olduğu zaman şiirsel yeteneğinin hiç de fena olmadığını itiraf etmek zorunda kaldım.

Dorinda adı üzerinde biraz daha kafa yordum; ama gene de bu adı nerede gördüğümü ya da duyduğumu çıkaramadım.

Bunu bir kenara bırakıp daha ciddi düşüncelere eğildim: Atto, Connetablesse'e yazdığı mektuplarda –aşk dışında– başka bir konuya eğilmese de bana İspanya Tahtı konusunda tek söz etmiyor-

* Guarini, *Pastor fido*, Sahne I, Perde I.

** Guarini, *Pastor fido*, Sahne IV, Perde IX.

du. Rahibin Villa Spada'ya geldiği günden beri bu durum dikkatimi çekmişti. O günden beri bu konu hakkında tek söz alamamıştım ağzından. Bir de Soissons Kontesine ilişkin bilgi edinememiştim; onunla gizemli zehirleyici S. Kontesinin aynı kişi olup olmadığını öğrenememiştim.

Dertli başımı salladım: Bu bulmaca üzerindeki sislerin dağılmaya niyeti yoktu.

Kesin olan tek bir şey vardı: Patronum Kardinal Spada da herhangi bir biçimde bu konuya karışmıştı. Hem Connetablesse hem de Melani, Devlet Bakanının İspanya Kralının XII. Innocentius'tan ricası üzerine İspanya Elçisine gittiği konusunda hemfikirdiler. Papanın sağlığı çok vahim durumda olduğu için Kardinal acil konuları onun yerine ele alıyordu. Şimdi kendimi daha fazla yükümlü hissediyordum; gündemdeki gizemler hakkında görüşlerimi geliştirmeliydim. Ertesi günü Atto'yu Soissons Kontesinin kimliğine ilişkin sorguya çekmeye karar verdim.

* * *

Roscio'nun bilgileri yeterince kesindi. Mekân en az davetkâr olanlardan biriydi; gene de aldığımız yönergeler doğrultusunda fark edilmemek için oraya gece saatlerinde gitmemiz gerekiyordu. Önemli bir uyarı daha vardı: Ele geçmesi olanaksız Todesco'yu ve onun arkasına sığınarak dalavereler çeviren Lamberg'i suçüstü ele geçirebilmeliydik.

Aslında kent dışında ve sapa bir yere gideceğimizi, kendimizi bostanlar ve korular arasında, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde bulacağımızı sanıyordum. Oysa bizi tam Kutsal Kent Vatikan'ın merkezine göndermişti. "Ben oraya hiç gitmedim" diye uyarmıştı bizi, "gene de şurekâmdan aldığım bilgilerle onların orada olduğunu biliyorum."

Yolumuz uzun değildi: Villa Spada'dan Monte Cavallo'ya çıktık, Apostolik Sarayı'nın etkileyici ve kutsal duvarlarıyla yüz yüze geldik. Buradan önce sağa yürüdük sonra San Vitale Sokağı'na kıvrıldık. Her iki yanda da sınırı belirleyen yüksek duvarların solda olanının arkasında, San Vitale cizvitlerinin Quirinale Vadisi'nde bulunan çan kulesi yükselmekteydi. Onun bu haşmetli ve

güzel silueti aklıma tarlamızdan güneşli günlerde uzaktan görünen küçük kiliseyi getirdi ve Tanrıdan bana, sadece kendim değil aynı zamanda tatlı Cloridiam için sağlık vermesini diledim; son günlerde yaşanan ve olasılıkla devamı gelecek olan sayısız kaza nedeniyle sadece ruh değil, beden sağlığımdan da korkuyordum.

Pek ahenkli iniş ve yokuşlarla sonunda Pincio Tepesi'nin tatlı yüksekliğinde yer alan Santa Maria Maggiore Kilisesi'ne ulaşan Felice Caddesi'ne girdik, sağa saptık ve Quattre Fontane'yi arkamızda bıraktık. Keşişler, I. Paolo Eremita ve Premonstraten Pederlerinin San Norberto kiliselerinden az önce, Santa Maria della Sanita de Benfratelli Kilisesi'ne birkaç adım uzaklıkta sağ taraftan adı olmayan dar bir sokak giriyordu. Sağdaki küçük bir ev ve soldaki ıssız kulübe arasından girerek ilerledik. Bu iki evi geçince sokak sola kıvrılıyor ve ekilmemiş çayırlara uzanan bir patikaya dönüşüyordu.

İşte tam o noktada, Roscio'nun tariflerine uyarak yoldan ayrıldık ve sağa saptık. Toprak burada adeta şaha kalkıyor, bir tür tümsek oluşturuyordu; sanki toprağın altında gömülü bir devin sırtında ilerliyorduk. Bu uzunlamasına tümsek üzerinde ilerlerken, onun yanında, bizim sağımızda ve alçakta kalan kısımda önce bir delik daha sonra daha geniş bir açıklık ve nihayet gerçek bir mağara ve sonra bir in daha gördük. Bunlar bir dizi yapay mağaraydı, aslında taştan örülmüş de olsalar şimdi üzerlerini toprak, sarmaşık, yosun, liken ve her türlü küf sarmıştı.

Mağaralar iki paralel sıra halinde uzanıyordu: Şu anda bulunduğumuz düzeye göre bir tanesi daha alçaktaydı; öteki ise büyük boşluklardan oluşuyordu; daha önceden var olan ve bozulmuş olanların üzerine kondurulmuş gibiydi. İçleri birkaç menzil uzunluğunda koridorlar gibiydi. Bu tahmini mağaraların sağ ucunda üçüncü bir yükseklikte olan bir grup mağara daha vardı; bunların da üzerine küçük bir kuleciği olan bir kır evi kondurulmuştu. İşte onun arkasında da San Francesco alle Therme rahibelerinin manastırı uzanıyordu. Bu manastırın adı hiç de rastlantısal değildi.

İlk tanışmamızdan beri antik uygarlıklara olan merakını çok iyi bildiğim Atto, "Kim derdi!" dedi. "Agrippina Hamamları. Böylesine soylu bir yerde Cerreto'lular gibi aşağılık tipleri aramaya çıkacağım hiç aklıma gelmezdi!"

Bu imparatorluk kalıntıları üzerinde neredeyse parmaklarının üzerinde yürüyordu; yüzyıllarca burada beklemiş olan taşlara za-

rar vermekten, onları incitmekten çekiniyordu; çevresine bakınırken müthiş kaygılandığı, sesinde ise belli belirsiz bir hüzün taşıdığı dikkatimi çekmişti. On yedi yıl önce onun yer altındaki bir tapınağı buluşunu ve hayran oluşunu izlemiştim; antik güzelliklere ilgi duyanlar için bir Roma rehberi yazdığını da biliyordum. Aradan çok uzun zaman geçmiş olmasına karşın antik değerlere ilgisini yitirmediği ortadaydı.

Sfasciamonti parmağıyla karşıyı göstererek, "Geldik," dedi; "işte, yer burası."

Bu gedikler silsilesinden sonra manastır duvarına varmadan karanlık ve dikkat çekmeyen bir kule vardı.

Bir zamanlar Roma'yı *Urbs Turrita** yapan pek çok kuleden, surdan, burçtan biriydi: Ortaçağ'da gözetleme ve savunma amacıyla yapılmış bu yükseklikler kente görkemli ve savaşçı bir cephe kazandırıyordu. Bu yüksek bir kule değildi: Barbar saldırılarda yaşandığı üzere tepesi uçurulmuş olmalıydı ya da yangında yıkılmıştı.

Bize Todesco'nun inini tarif ederken Roscio gizemli bir biçimde, "Sizi kimse durdurmayacaktır," demişti, "yeter ki siz oraya gitmeye karar verin."

Kulenin önüne geldiğimizde bunun ilk onayını aldık. Dört cepheyi de inceleyerek kulenin çevresinde dolaştık. Pencerelerin tümü kapalıydı. Kuleye yapışık bir baraka vardı ve giriş kapısı da oradaydı. Çürümüş tahtadan gıcırdayan bir kapıydı. İttik. Açıktı.

İçeriye girer girmez kendimizi karanlık ve pis kokan geniş bir odada bulduk. Fare ve başıboş her türden hayvan uzun süredir bu mezbeleliğe pislemekte olmalıydı. Fenerin ışığı zar zor seçebildiğimiz görüntüler ile bütün çevremizi saran örümcek ağlarını ve yerde yatan daha iğrenç şeyleri –hurda, çöplük, leş– aydınlatıyordu.

Ayağımın ucu ansızın yerdeki sağlam bir şeye çarptı, bu şey yere bağlıydı. Acıyan parmağımı ovuştururken bunun bir basamak olduğunu anladım.

"Sinyor Atto, bir basamak var," diye bildirdim.

Fenerimi o noktaya tuttum. Sağdaki duvara dayanmış bir rampa bir kapıya doğru tırmanıyordu.

* Kuleli kent.

Bu kez de girişimizi engelleyecek ne zincir, ne kilit vardı.

Sfasciamonti, "Roscio haklıymış," dedi, "girişimizi engelleyecek bir engel ya da güvenlik önlemi yok. Bu kapıların ve rampaların ardında gizlenen kişinin kimseden korkusu yok demek ki. Çok ilginç."

İkinci eşiğin ardında bizi dimdik bir başka merdiven bekliyordu. Melani soluklanmak için sık sık mola veriyordu.

Fenerle geride bıraktığı mesafeyi anlamak için arada bir arkasını aydınlatan Melani tasalanarak, "Ne zaman varacağız?" diye soruyordu.

"Kulenin tepesine tırmanıyoruz," diye yanıtladım onu.

Melani, ters bir ifadeyle, "Bunu kendi başıma anlayabilmiştim," dedi, "sen bana şu Todesco'nun ininin nerede olduğunu söyle bakalım. Bacada mı acaba?"

Sfasciamonti boğuk bir gülüşle, "Belki de Todesco bir leylektir!" dedi.

Bu arada ben belleğimde çok eski yıllara gitmiştim ve Atto ile birlikte geceler boyunca kentin karanlık karnında dehliz ve galerilerde dolaşmamızı, her türlü tehlikeyle burun buruna gelişimizi ve bunları savuşturmamızı anımsıyordum. Şimdi ise gene karanlık bir yere girmiştik ama bu yerin altında değil, gökyüzüne doğru ilerliyordu.

Fenerin ölgün ışığı ile bir süre düz olarak tırmandık, sonunda kendimizi kare biçiminde bir tür antrede bulduk. Yer tahta kaplıydı. Karşımızda duran birkaç basamaktan sonra bir kapıcık daha vardı; belli ki oradan daha yukarı bir seviyeye çıkılıyordu. Kuşkuyla birbirimize baktık.

Sfasciamonti, "Bin bomba adına, bu iş hoşuma gitmedi!" dedi.

"Al benden de o kadar," diye karşılık verdi Melani. "Oraya tırmanırsak, geri çekilmemiz ve hemen dışarı kaçmamız hiç kolay olmayacak."

"Şu kulenin bir penceresi, bir gediği olsaydı, hiç olmazsa ne kadar tırmandığımızı anlardık," dedim ben de.

"Ne diyorsun sen; dışarısı zifiri karanlık!" dedi rahip.

"Ne yapıyoruz?"

"İlerleyelim," dedi Atto kapıya doğru yürüyerek. "Ne tuhaf buradaki koku..."

Durdu. İşte her şey o anda başladı ve olayları kavrayamayaca-

ğımız bir hızla gelişti. Melani'nin peşinden giderken ayaklarımızın altındaki zeminin hafifçe yankılandığını duyuyorduk ve kararlı ama ortalama bir basışla bile yer yarım karış yaylanıyordu.

Bizi bekleyen tehdidin farkına vararak fısıldaştık.

"Geri gidin, bu bir tuz..." diye bağırabildi Sfasciamonti.

Çok geçti. Tahta ve demirden yapılmış ağır ve masif bir kapı ansızın arkamızdan iniverdi ve bizi geldiğimiz merdivenden ayırdı; çiftçinin çorak ve kurak toprağa saplanan küreği gibi girivermişti yere. Neyse ki fenerimiz sönmemişti ama ışığın bize gösterdikleri, en korkunç karanlıktan daha vahimdi.

Cehennem ateşinin kıvılcımları önümüzde ve çevremizde dans ediyor, dehşet verici bir aydınlık sağlıyor ve yüzlerimizin lanetlenmiş ruhlar gibi görünmesine neden oluyordu. Tenimize değecek olsa bize tarifsiz acılar verirdi.

Panikleyerek "Yüce Yaradan, yardım et bize! Sonunda cehenneme düştük!" diye haykırdım.

Atto konuşmuyordu; eliyle sinek kovar gibi ama çok daha hızla ve umutsuzca o şeytani kıvılcımları yüzünün önünden kovmaya çalışıyordu.

Sfasciamonti, "Lanet olsun, ayaklarım!" diye bağırdı.

İşte o anda ben de hissettim: Dayanılmaz bir sıcaklık ayakkabılarımın içine işlemişti. Önce bir ayağımı, sonra ötekini, sonra gene ötekini kaldırdım; ayaklarımı yerde tutmak olanaksız olmuştu. Atto ve muhafız da delirmiş gibi zıplıyorlardı, üzerimize gelen ateş damlacıklarını kovalamaya ve beyhude yere ayaklarını yerden yüksekte tutmaya gayret ediyorlardı.

Atto, "Buradan çıkmalıyız, kahretsin!" diye haykırdı ve Sfasciamonti ile birlikte az önce aşmaya cesaret edemediğimiz ama şimdi tek çıkış yolumuz olan kapıya abandılar.

Neyse ki daha önce karşımıza çıkanlar gibi bu kapı da açıktı. Onun önünde paslı demir basamaklar vardı. Önce muhafız girdi. Delik o kadar küçüktü ki, burnu dizlerine değecek kadar eğilmesi gerekmişti. Yarı yanık ayaklarımızla birbirimize yapışmış biçimde ilerlemeye başladık; bazı ateş parçacıkları peşimizden geliyordu. Böylece kendimi Sfasciamonti'nin iri cüssesiyle Atto'nun sıska ve yorgun bedeni arasında sıkışmış buldum; korkudan titriyor, Tanrıma ruhuma merhamet göstermesi için yakarıyordum.

"Hayıııır!"

İşte tam Sfasciamonti bu umutsuz çığlığı attığı anda onun beklenmedik bir boşlukta gözden kaybolduğunu görmemle, can havliyle benim sağ koluma yapışması, iri bedeniyle beni de kendiyle birlikte aşağı çekmesi bir oldu.

Böyle kargaşa durumlarında ortaya çıkan insanm görünmez ve doğal tepkileri sonucunda ben de ne yaptığımın bilincinde olmaksızın Atto'ya tutunuverdim ve böylece o da benimle birlikte düştü. Hepimiz birbirimize çengellenmiş bir et ve kemik yığını gibi karşı konulmaz bir güç sonucunda baş döndürücü ve sonu gelmeyen bir düşüşe geçmiştik.

Tuhaf girdap neredeyse soluğumu kesmek üzereyken "... *et libera nos a malo*"* diye mırıldanabilirim.

* * *

Bu düşüş bana sonsuza kadar sürmüş gibi göründü. Sanki Lusifer'in orağı günahkârlar arasından bizi biçmiş ve Cehennem Yargıçlarının önüne atmış gibi birbirimizin üzerine yığıldık. Benim altımda kımıldamadan yatan Sfasciamonti'nin hem yaşadığımız korkudan hem de benim ve Atto'nun ağırlığından sesi soluğu kesilmişti. Melani ağrılar ve sızılar içinde zar zor kımıldıyor, bir yandan da inliyordu. Bu iki insan halısının arasından zorlukla sıyrıldım ve yeniden yere oturabildiğim için Tanrıya şükrettim. Zemin hiç olmazsa yakmıyordu. Pis ve tanıdık bir koku bu trajik ortamda bana huzursuzluk veriyordu; üstelik giysilerim ve tenim de kirlenmişti. Aklımı başıma toplayarak nerede bulunduğumuzun bilincine vardığımda ruhumu ele geçiren endişe oldu.

Elbette fenerimiz kırılmıştı. Gene de her tarafta sisle karışık gizemli bir aydınlık vardı; günbatımından sonra bostanı saran ateşböceklerinin yaydığı ışık gibi her şeyi ince ince aydınlatan bir aydınlıktı bu.

Tek parça halinde miydim? Ellerime baktım ve titredim. Ellerim ışık saçıyordu, daha doğrusu ışıktan yapılmışlardı.

Artık insan değildim. Karnımı ve bacaklarımı görebiliyordum sadece ama bedenimin her yanından buğulu bir ışık yayılıyordu. Ölümlü derim yok olmuştu. Onların yerinde şimdi kaybolmuş za-

* Ve kötülükten bizi kurtar. (Pater Noster duasının son cümlesi)

vallı bir ruh, Öte âlemde başıboş dolaşan mutsuz bir siluettim; ışıklı ve maddesiz bir nesneye dönüşmüştüm.

Tam o anda Sfasciamonti ayağa kalktı ve beni gördü.

Benden geriye kalana bakarak müthiş bir korku içinde, "Sen... sen ölmüşsün!" diye inledi.

Çıldırmış ve fal taşı gibi açılmış gözleriyle çevresine bakındı. Sonra gözlerini kendi ellerine ve kollarına çevirdi. O da içimizi, dışımızı, dört bir yanımızı saran mavi ışıktan yayar olmuştu.

"O halde... demek ki ben de... hepimiz.... Ah Tanrım..." diye hıçkırdı.

Sonra bir görüntü belirdi. Karanlıklar Ülkesinden bir varlık, üzerinde tehditkâr siyah pelerini, büyük ve gizemli kapüşonun arkasında gizlenen yüzü ile karşımızdaydı ve büyük bir demir parmaklığın arkasında kalan duvardaki nişin içinden bize bakıyordu.

Atto da yerden kalktı ve onu gördü. Her üçümüz uzun, bitimsiz dakikalar boyunca soluksuz ve kımıltısız kaldık; umutsuzluk ile umut, hayat ile ölüm arasında gidip geldik. Sonra nişin içindeki varlığın arkasında başka kapüşonlu tipler belirdi; o nişin aslında bir dehliz olduğu anlaşılıyordu. Cehennem görevlileri karşımızdaydı. Şimdi üzerimize atlayıp bizi yutacaklardı.

Demir parmaklık kalktı. Artık iblislerle aramızda engel kalmamıştı. İlk görünen önderleri öne doğru bir adım attı. İçgüdüsel olarak biz de geriledik. Sfasciamonti daha doğrusu onun yerini almış olan mavimsi devasa hayalet bile yaprak gibi titriyordu.

Her şey birkaç saniyede oldu bitti. Şeytani varlık pelerininin kıvrımları arasından parlak turuncu renkte uzun bir nesne çıkardı. Bu akkor halinde bir kılıçtı, Hades'in alevlerine bürünmüş olan nesneyi bizi lanetlercesine üzerimize doğrulttu. Az sonra, diye düşündüm, alevden bir dilim çıkacak ve ölümlü her atomu yok edecek; bizleri de (eğer bu ışıklı halimiz hâlâ maddeyse) zavallı ve başıboş bir ektoplazmaya çevirecek.

Mahkûmiyet işareti gibi akkor kılıcı bana çevirdi. Hiç sorgusuz Cehennem'e düşmek yerine Araf'ı hak etmeyecek ne yapmıştım diye düşünerek sızlanıyordum. Dört şeytan üzerime koştu, beni hareketsiz hale getirdi ve kollarıyla sırtımı yere dayayarak beni dümdüz yatırdılar. Çığlık atmadım: Korkunun kendisi boğazımı tıkamış, sesimi kısmıştı. Zaten ümitsiz bir komiklik içersinde günahkârların çığlıklarını kim işitir ki diye düşündüm.

Reisleri yanıma geldi. Şimdi de yüzünü görmem olanaksızdı; sadece kılıcı tutan sıska ve çarpık eli (o da fosforlu ve maviydi) görebiliyordum. Bu arada Atto ve Sfasciamonti'ye ne olduğunu bilmiyordum; sadece anlaşılmaz bir gürültü duyuyordum: Olasılıkla onlar da yere serilmişlerdi.

Kötülük meleği öne eğildi ve üzerime abandı. Kılıcını alnıma çevirdi. Ucunu tam gözlerimin üzerine, ortaya hedefledi. Ateşin gücüyle alnımdan içeriye girecekti ya da öyle görünüyordu. Sonra o delikten girerek kızgın kılıçla beynimi oyacak, gri beyin hücrelerimi yakıp kavuracaktı.

"Hayır," diye yalvardım; bunu düşüncemle mi yoksa dünyevi hayattan geri kalabilen sesimle mi ilettim bilmiyorum.

Celladımın başlığı olan ışıksız boşluk içinde fesat bir gülümseme (Şeytanın ve yardımcılarının gücü) gördüğümü sandım; benim korkum ve yaklaşan sonum onu eğlendiriyor olmalıydı. Kılıcın akıl almaz sıcaklığı gözlerimi kurutuyordu (hâlâ var mıydılar ki?) ama hayvani bir yaşama dürtüsüyle gözlerimi açık tutmaya uğraşıyordum.

Kılıcın akkor ucu alnımdan bir kıl kadar uzaklıktaydı. Neredeyse batmak üzereydi. Şimdi; bir saniyeden daha önce. Evet, işte... Cloridia aşkım, benim tatlı kızlarım...

Ölümden önce gelen o tatlı anda bilincimi yitirdim. Bayılmadan önce kalbim ve ruhum bir an için birlikte çarptılar. Son olarak şunu duyabildim:

"Bir an: Tehlike altında yanılma."

"Neee? Lanet olası sersem, ben sizi paralarım!"

Sonra sanki dövüşme gibi şiddet dolu gürültüler ve bir silah sesi.

* * *

"Cesaret yiğidim, kalk haydi."

Bir tokat. Bir kova su gibi hızlı, şiddetli ve hain. Ama beni bayılmanın sıcaklığından geri getirmiş, uyandırmıştı. Şimdi Atto'nun benimle konuşan sesini duyuyordum.

"Ben... Ben..." diye gevelerken başımın patlayacak kadar ağrıdığını hissediyordum. Birkaç kez öksürdüm. Her yanda yanık ve duman kokusu vardı.

"Canlılar arasına dön," diye şakıdı Melani, "çarmıha gerilmeden buradan kaçmalıyız. Ama daha önce seni Belzebü ile tanıştır-

malıyım. Sanırım onunla daha önce tanışmış olduğun için şaşıracaksın."

Gene titreyerek, doğrulup oturdum. Mavimsi ışık cehennemi aydınlatmaz olmuştu. Şimdi her şey sarı, kırmızı ve turuncuydu: Bir meşale yanıyor ve etrafı aydınlatıyordu. Ellerime baktım. Ben de artık o gizemli mavi ışığı yansıtmıyordum.

Sfasciamonti'nin sesinden, "Doldurdum," diye bir bilgi geldi.

"İyi," dedi Atto.

Gözlerimi ovuşturdum. Hayata veda ettiğimi sandığım az önceki sahne bütünüyle değişmişti.

Sfasciamonti'nin sağ elinde az önce beni haklamak üzere olan hançer vardı. Hiç karşılık vermeden duvarın önüne dizilmiş kapüşonlular şimdi bizim muhafızın elinde olan kılıcın korku alanına girmişti. Bunca disiplin boşuna değildi: Sfasciamonti'nin sol elinde de tabancası vardı. Atto ise eline geçirdiği bir meşaleyi taşıyordu. Belli ki akkor hançerle tutuşturduğu bir kâğıt koniyi eline almış, içinde bulunduğumuz pis mekânı, bizi soluksuz bırakan dumanla karışık ateşle aydınlatıyordu.

Atto, şeytanların başına, "Haydi, rezil bizi buradan çıkar bakalım," derken, bu pis havayı solumamak için burnuna bir mendil tutuyordu.

İşte o anda cehennem ekibinin önderi olan kişiyi tanıdım. O pis ve pek büyük pelerin, çevreye yaydığı pis koku, çarpık eller...

Kapüşon biraz kenara kaydı. Sapsarı surat, sadece yorgunluğun bir arada tuttuğu bozuk bir cilt mozaiği; küflü bir havucu andıran sümüklü ve koca burun, yalancı, utanmaz ve kan çanağı gözler, birkaç tane kalmış sarı ve kırık diş, saban geçmiş gibi derin yüz çizgileri, iskelet gibi bir kafa, birkaç tüy saçın şuradan buradan sarktığı domuz gibi bir kafa derisi.

"Ugonio!" diye haykırdım.

Burada açıklamam gereken, adı belirtilen kişi ve birtakım arkadaşlarıyla çok yıllar önce birbirinden rezilce işlere batıp çıkmış olmamdır.

Aziz Avcısı Ugonio bütün zamanını Roma'nın yer altı dehlizlerinde geçiren tuhaf tiplerden biriydi; toprak altında sürünmesinin nedeni Azizlere ve Hıristiyan İnancının Şehitlerine ait Kutsal Emanetler bulabilme umuduydu. Gerçek anlamda karanlık olan

bu tipler elleriyle toprağı kazar, çamuru çakıldan, toprağı taştan, kıymığı küften ayırırlar, bu inatçı ve pis işin sonunda bir Roma amforasının kırık parçacığını, imparatorluk döneminden kalma parayı ya da bir kemik kırıntısını bulmayı umut ederler.

Kutsal Emanetleri (ya da aldıkları adın nedeni olarak Azizlerin Emanetlerini) yer altmdan çıkarıp çok yüksek paralara satan bu kişiler dinsel inançları daha doğrusu satın alan kişilerin bağışlanamaz saflığını sömürüyorlardı. O kırık amfora parçası İsa Efendimizin son yemek sırasmda susuzluğunu giderdiği testinin parçası olarak tanıtılıyordu; eski paralar Tanrının oğluna ihanet eden İskariyot Yahuda'nm otuz parasmdan biri oluveriyordu; kırık kemik parçası da müşterilere Aziz Yuhanna'nın bilek kemiği olarak tanıtılıyordu. Aziz Avcılarının yer altından çıkardıkları hiçbir şey boşa gitmiyordu: Çürük bir tahta parçası yüksek bir fiyata özgün çarmıhın parçası olarak pazarlanıyordu; sıradan ölü bir kuşun kanadı yüksek artırmaya melek kanadı olarak konuluyordu. Bunlar bütün zamanlarını kazmak, bu iğrenç maddeleri biriktirmek ve yığmakla geçirdikleri için Kutsal Nesne Avcıları olarak ün salmışlardı ve dolandıracakları insanları çok iyi bilirlerdi. Zamanla ve kurnaz bir yolsuzluk sonucunda kentin yarısının bodrum ve kilerinin anahtarının kopyasını ele geçirmişlerdi. Böylece kentin yer altındaki bütün dehlizlerine girme fırsatını buluyorlardı.

Aziz Avcıları sonunda beklenmedik bir biçimde bu utanmazca mesleklerini saf ve neredeyse fanatik bir dinselliğe dönüştürmeye niyetlenmişler, en akla gelmez anlarda dile getirmişlerdi. Anımsadığıma göre zaman içersinde pek çok Papadan bir tarikat kurabilme izni istemişler ama hiçbir zaman yanıt alamamışlardı.

İşte Ugonio onlardan biriydi. Viyana doğumlu olduğu için benim dilimi öyle değişik ağız ve vurguyla konuşuyordu ki, kimi zaman ağzından çıkan sözlere tamamlanmış bir düşünce eşleştirmem zor oluyordu. İşte bu nedenle ona şimdi Todesco admı takmışlardı.

Ugonio'ya bakıp şaşkınlıkla "Todesco... demek sendin!" diye haykırdım.

"Bu utanş verişi şifati kabul etmiyorum, bu beni hiş iyi tarif etmiyor," diye karşı koydu; "Evet, ben Vindobona'dan gelirim ama İtalyanşa dilini anne dilim gibi konuşurum..."

Yıllar önce, bu döküntü konuşmasıyla övünmekten hoşlandığını duyduğu için ona sinir olan Atto, "Kes sesini köpek!" diyerek çıkıştı, "senin söylediklerini duymak bile midemi bulandırıyor. Demek Jübile sayesinde bayram yaptın: Hacıları uydurma kutsal emanetlerinle soydun, jambon kemiklerini onlara San Callisto'nun aşık kemiği diye yutturdun. İşi büyüttüğünü duydum. Demek şimdi de Lamberg'e sattın kendini. Hatta bak ne diyeceğim; sen aslında bir satılmış değil gerçek bir vatanseversin: Viyanalısın ve böyle olduğuna göre de o lanet olası Elçi gibi Majesteleri I. Sezar Leopold'ün sadık bir uyruğusun." Öfkeden köpüren ve ağzından fırlayan salyaları yere tüküren Atto, "Kim derdi ki hayatımda bir kez daha senin şu iğrenç sıfatınla karşı karşıya gelmek zorunda kalacağım!" dedi.

Bu arada Ugonio'ya bakarken zihnime binlerce anı üşüşmüştü. Elbette rahibin kuşkuları tamamen doğru çıkmış görünüyordu: Cerreto'lularla birlikte dolaplar çeviren bu kötü şöhretli Todesco bir Viyanalı idiyse demek ki Viyana İmparatoru namına yapıyordu bu düzenbazlıkları. Gene de birlikte pek çok serüven yaşamış olduğumuz bu eski Aziz Avcısını görmek hoşuma gitmişti ve bu çirkin tepkisine karşın rahibin de bu durumdan hoşlandığını seziyordum.

"O yoldaşın Cerreto'lunun koluma sapladığı hançer hakkında ne diyeceksin bakalım? Yoksa onun niyeti göğsüme dalmak mıydı? Konuş haydi!" diye çıkıştı Atto.

"Kabul etmiyorum, reddediyorum ve inkâr ediyorum sizin bu pek saşma suşlamalarinizi. Birişinin size bişak şektiginden de hiş haberim yoktu zaten!"

Atto yeniden konuşmaya başlayarak, "Anladım, senin canın bize yardım etmek istemiyor. Buna çok pişman olacaksın. Haydi şimdi gidelim buradan," dedi. "Bize buradan çıkış yolunu gösterin bakalım.. Sfasciamonti sen bana tabancanı ver ve Ugonio'yu bıçağının ucundan ayırma. Yanlış bir hareket yapanın karnı delik deşik olur, ona göre!"

Bir anlık korku yüzünden iblis sandığım kapüşonlular daha önce görünmüş oldukları nişin içine girdiler. Bıçak ve tabancayla onları kontrol altında tutuyorduk. Tabii Sfasciamonti'nin heybetli görüntüsü de onları korkutuyordu. Böylece hepimiz pis ve dar bir dehlizin içine girdik. Bu yol herhalde cehenneme uzanmıyordu ama bir kez daha bilinmeze doğru yürüyorduk.

Bir süre sonra hem o tuhaf nemi hissederek hem de Antik Ro-

ma duvarlarının tuğla yapısı olan *opus reticulatum*'u* tanıyarak, "İyi ama... yerin altındayız!" diye haykırdım.

"Evet, öyle," dedi Sfasciamonti de; "kule nerede bitti?"

Rahip Melani, "Agrippina Hamamları'nın ikincil bir yolundayız," yanıtını verdi; "kim bilir, belki de bir zamanlar bu koridor ikinci katta yer alıyordu; pencereleri ve balkonları olan, temiz hava alan bir yerdi. Geri kalanını size sonra anlatacağım."

Şimdi iyice aydınlanmış olacağı üzere, Aziz Avcılarının kaypak sanatı onları –zorunlu olarak– bir başka düzenbaz grubuyla işbirliğine yöneltmişti: Bunlar da Cerreto'lular idi. Cerreto'luların izini sürerken Todesco ile burun buruna gelmemiz boşuna değildi.

Atto'nun meşalesiyle (yerden bulduğu kumaş parçalarıyla besliyordu onu) şöyle böyle aydınlanan dehlizde ilerlerken Sfasciamonti bir yandan Ugonio'yu sorguya çekmeye başladı.

"Sana neden Todesco diyorlar? Ve Rahip Melani'nin elyazmasının çalınmasını neden istedin?"

"Bu iğrenç ve boş bir yanlışlıktır. Ben tamamen şucşuzum. Ben maşumum, her zaman şoyledim, bana inaniniz!"

Sfasciamonti bir an sustu; bu soyguncunun kendine böylesine güvenmesi ve konuyu saptırması onu şaşırtmıştı.

Ben duruma bir açıklık getirmek için, "Bunun doğru olmadığını söylüyor. Her neyse; ona Todesco demelerinin nedeni Viyana'da doğmuş olmasıdır, Almanca onun anadilidir," dedim.

Bu arada koridordan minik basamaklardan oluşan bir rampaya varmıştık. Hâlâ az önce yaşadığımız korkunun etkisi altındaydım. Hayattan ölüme geçmek (en azından bana öyle görünmüştü) ve sonra tekrar hayata dönmek beni altüst etmişti. Yediğim tekmeler, itişler ve düşüşler sonucunda her yanım ağrıyor ve sızlıyordu. Giysilerim bin bir türlü acayip şeye bulaşmaktan feci kokuyordu; üstüne üstlük açıkta kalan yerlerime domuz yağı sürünmüş gibi bir hisse kapılmıştım. Ayrıca minik kafilemiz içinde bir tek ben düşüp bayıldığım ve bunu da en önemli anda, Atto ile Sfasciamonti kontrolü ele geçirdikleri sırada yaptığım için acayip utanıyordum.

Atto'nun uyduruk meşalesi sönmüştü; bu nedenle şimdi zifiri karanlıkta, ellerimizle duvarları, ayaklarımızla toprağı yoklayarak

* Ağ şekli yapısı.

ilerliyorduk. Bu boğucu tırmanış sırasında yeni bir kör dövüşü başlarsa bu sefer kesinlikle kan dökülür ve sonucu belirsiz olur diye endişeleniyordum. Oysa bizim kapüşonlular son derece uysal biçimde merdivenleri çıkıyorlardı: Atto ya da Sfasciamonti onları uyarmak zorunda kalmadılar. Aziz Avcıları böyleydiler işte: Açıkgöz ve düzenbazdılar, her an her türlü dolabı çevirmeye hazırdılar ama şiddet kullanmakta pek maharetli değildiler; en azından (on yedi sene önce olduğu üzere) yüksek rütbeli bir din adamının yardımına koşmak söz konusu olunca inançlı görünme uğruna pek cesur ve cüretkâr davranmayı göze alırlardı.

"Lanet olası pislikler," diye söylendi Atto; "önce bütün o cehennem şaklabanlığını yaptınız şimdi de bize bunca taban teptiriyorsunuz."

Bütün cesaretimi toplayarak, "Sinyor Atto," dedim, "üzerimiz tuhaf, mavi bir ışıkla kaplanmıştı. Bunu nasıl yaptılar da öyle hayalet gibi görünebildiler?"

"Bu eski bir numaradır. Hatta yanlış hatırlamıyorsam iki numaradır. İlk holde kendimizi yanmakta olan kor yağmuru altında sanmıştık; yerde demir bir zemin vardı ve onun altına kızgın kömürler yığılmıştı. Zemin kızgındı ama biz bunu ayakkabılarımız iyice ısındıktan sonra fark ettik. Zeminin altında, kömürlerin üstüne muhtemelen sırlı topraktan bir kap koydular ve bunun içini şarap ispirtosuyla doldurdular; içine bir parça kâfur koydular ve ortam buharlaşan bu madde nedeniyle öyle ışıklı göründü."

"Anladım! Demek onun için o tuhaf kokuyu duyuyordum: Gerçekten de o koku..."

"Evet, o koku senin sandığın gibi kâfur idi," dedi Atto; "güvelere karşı kullanılan madde. Bırak da devam edeyim: Yürüyüşümüzün bir noktasında tahtadan oynar bir zemine bastık ve o alçalarak bir mekanizmayı harekete geçirdi. O da tepede, dikeylemesine kapanan bir kapıyı harekete geçirerek bir gümbürtü kopardı. Bizim fenerin alevleri kâfur ve ispirto kokusuna doymuş olan antredeki havayı tutuşturmaya yetti. Hem şaşkınlık hem de ayaklarımızdaki korkunç yanma mükemmel bir etki yarattı: Bir yandan üzerimize ateş yağıyor, bir yandan da ayaklarımız kavruluyordu; kendimizi cehennemde sanmayıp da ne yapacaktık? İşte o zaman tek çıkış yolu olan minik kapıdan ve tahta merdivenden kaçtık; Skylla ve Kharybdis* bile bizi daha hızla aşağı çekemezlerdi."

* *Odysseia*'da sözü geçen deniz canavarları.

"Doğru! Nasıl oldu bu?"

"Sen uyuklarken Sfasciamonti ve ben anladık bunu. Tahta merdivenin sonunda bol domuz yağıyla yağlanmış, dümdüz ve pek kaygan bir demir kaydırak bulunuyordu."

Popoma dokundum. Evet, lokantada çalıştığım dönemde, şarap ve ceviz sosuna yatırılmış tavuk ya da başka bir kuş pişireceğim zaman ben de tencere ve tavaları bu domuz yağıyla yağlardım.

Atto'nun söylediğine göre yağ bizi öyle hızla kaydırmıştı ki bütün kulenin yüksekliğini bir anda inivermiştik.

Atto'nun bu açıklamalarını ağzı açık dinleyen Sfasciamonti, "Bütün yüksekliğini mi, bu ne demek oluyor?" diye sordu.

"Kule sandığımız kadar alçak değildi: Son derece yüksekti ama yüzyıllar içinde yarısı toprağın içine gömülmüştü. Biz daha yakın dönemlerde inşa edilmiş bir kulübeden giriş yaptık ve kulübe kulenin zemin katına değil, orijinal yüksekliğinin ortalarına açılıyordu. Oysa kaydıraktan kayarak kulenin eski ve özgün zeminine kadar düştük; tabii bu nokta da bugün birkaç metre derinlikte bulunuyor."

Hepsi birbiriyle kusursuz biçimde bağlı olan Roma dehlizlerini bir zamanlar pek iyi öğrenmiş bir bilirkişi olarak güvenle, "Ve kule, yer altında başka pek çok dehlizle bağlantılıydı," diye sözünü tamamladım.

"Aynen öyle. Bu noktada ikinci numara bekliyordu bizi. Agrippina Hamamları'na vardığımızı anladıkları an geç olmuştu ve bir baskına uğramaları söz konusu olduğu için bu ikinci mekânda da bir bardak grappa ya da benzeri bir likörü tutuşturdular. Yanlış hatırlamıyorsam, grappa içinde biraz tuz eritirlerdi."

"Bir dakika," diye araya girdim, "bu kadar ayrıntıyı nereden biliyorsunuz?"

"Bunlar çocuk oyuncağı. Fransa'da herkes bilir bunları; sanırım sana daha önce sözünü ettiğim Rahip Vallemont'unki gibi bir kitap alıp okumak yeter."

Belli belirsiz bir kaygıyla, "Kadırga'da anlattığınız konu mu?" diye sordum.

"Evet."

Rahip Melani'nin anlattığına göre bunu izleyen hile ateş ile ilgili değildi, tam tersine bir mum yakılıyor ve sonra söndürülüyordu. Bunca dalavereyi düzenleyenler için çocuk oyuncağı olan bir düzenle bizim fener yanmayı sürdürerek aşağı kadar kaymış ve

yere vurarak kırılmıştı. Eğer tuzlu grappa buharı odanın havasına iyice yayıldıysa bu ortamda görünen yüzler pek solgun, pek mor yani ölülerin ya da başıboş gezen ruhların yüzleri gibi görünürdü. İşte bize de öyle olmuştu.

Artık tırmanmanın bittiğini ve düz yürümeye başladığımızı fark ettiğim zaman, "Bağışlayın ama bütün bunların bir mizansen olduğunu neden hemen anlamadınız?" diye sordum.

"Şaşkınlıktan. Her şeyi kusursuz planlamışlardı: Önce dans eden ateş, sonra hayalete dönen yüzlerimiz, en sonunda da iblislerin geçit yapması, ateşte ısıtılmış alevli hançer... Ne yazık ki korkuya yenik düşerek kâfur kokusunu da sonradan aldım; yoksa sizi daha önce uyarabilirdim."

"Peki o halde neler olduğunu anlamanızı sağlayan neydi?"

"O Ugonio ya da Todesco aptalı ağzını açınca anladım. Aradan bunca zaman geçmiş olsa bile onu tanımamak imkânsız. O da seni tanıdı. Tehlikeli bir yanlışlık yapmak üzere olduğunu anladı ve 'Yıkım tehlikesi' deyiverdi. Onun gözleri de belleği de seninkilerden daha güçlüydü; bunu söylemeliyim, hah hah," diye kıs kıs güldü Atto.

"Bunun için mi bana vurmadı?"

"Ben hiş vuruşmam." Bunu söyleyen sıranın öteki ucunda yürüyen Ugonio'nun bozuk şiveli sesiydi.

Kızgın kılıcın korku dolu anlarını geride bırakmanın rahatlığıyla, sesimde bir öfke tonu olmaksızın, "Hiç mi?" diye sordum.

Zorlukla nefes alsa da Ugonio fesat ve boğuk bir gülüşle, "Bütün davetşiş misafirler eninde sonunda işerler," dedi.

Haklıydı. Bayılmadan önce ben de istemsiz, çocuksu bir hareketle korkumu dışarı vurmuş ve idrar kaçırmıştım.

Bütün bu cehennem tiyatrosunun amacı belliydi. Yer altında; Agrippina Hamamları'nın dehlizleri arasında Todesco'nun ini bulunuyordu. Oraya davetli olmayan kimse girmemeliydi; bu tehlikeyi göze alan tek tük kişi de bizim gibi bir korku tünelinin içinde seyahat edip donunu ıslatıp köpek gibi dışarı atılmayı göze almalıydı.

On yedi yıl sonra ilk kez yeniden Roma'nın yer altı dehlizlerinde geziniyordum; üstelik son kez yerin altından üstüne çıktığımda yanımda olan Ugonio ile birlikteydim gene. Peki beni buralara düşüren neden neydi? Rahip Melani'nin özel eşyalarının çalınması üzeri-

ne araştırma yapmaktı elbette. Ciltlenmiş kâğıtlar, bir dürbün ve son olarak benim eski Venedik incilerimle Carmelo Meryemi'nin Kutsal Yakalığı çalınmıştı. Kutsal emanetler tabii ya! Bunları neredeyse unutmuştum. Daha önce anlamalıydım dedim kendi kendime gülümseyerek: Kutsal emanetler ve yer altı dehlizleri. Yani Aziz Avcılarının gündelik ekmeği! Şimdi çalınan malları ele geçirmekteydi sıra.

Bizi cehennemin ikinci holüne ulaştıran merdivenlerin sonuna ulaşmıştık bu arada. İşte sürpriz bizi burada bekliyordu.

Kendimizi otuz menzil uzunluğunda ve genişliğinde ferah bir ambarda bulduk; zemin iyice düzeltilmişti, duvarlar tuğlalarla sağlamlaştırılmıştı, –olasılıkla başka dehlizlere açılan– kapılar konmuştu ve tahta bir merdiven tavandaki bir kapağa doğru yükseliyordu. Tanımlanması çok zor bir kargaşa hüküm sürüyordu: Görüntü akla hayale sığmayacak nesnelerin üst üste yığılmasıyla oluşmuştu; öyle ki ambar Roma'nın anacadde ve dar sokaklarından çalınan, soyulan evlerinden ele geçen ve buraya yığılan ıvır zıvırla, kutsal emanetlerle, her türlü zımbırtıyla, çalıntıyla, buluntuyla; değerli ve değersiz ev eşyasıyla, antikayla, sahte güzelliklerle, hatıra nesneleriyle, çıngırtıyla, kırıntıyla, kalıntıyla, dökümtüyle, buluntuyla, kopartmayla, yırtıkla pırtıkla, hırtıyla pırtıyla doluydu ve adeta çılgın bir Babil Kulesi gibi duruyordu.

Gözüme çarpanlar arasında zamanın aşındırdığı paralar, ezilmiş ve iple bağlanmış tomar tomar kâğıtlar, pis ve yırtık giysiler, tahta kurdu yemiş eşyaların şurasından burasından kopan parçalar, onlarca hatta yüzlerce, tarla çizmesinden saray iskarpinine kadar her türlü ayakkabı, kemer ve kuşak, defter ve kitap, kalem ve mürekkep hokkası, tencere ve tava, imbik ve şişe, içi doldurulmuş kartallar ve mumyalanmış tilkiler, fare kapanları, ayı postları, haçlar, ayin kitapları, ayin giysileri, masacıklar ve sehpalar, çekiçler, testereler, yontma kalemleri, her türlü ve her boyda çivi, sonra dizi dizi sıralanan tahta, kalas, demir parçaları, süpürgeler ve fırçalar, paçavralar, kemikler, kafatasları, kaburgalar, yağ kapları, reçineler, yağlar ve benzeri bin bir çeşit pislik vardı.

Ama bütün bunlar altın yüzük, bilezik ve gerdanlıklarla dolu kovalarla, Roma parası ve madalyası dolu çekmecelerle, harika abanoz mobilya ve kornişlerle, gümüş süslerle, porselen sofra ve kahve takımlarıyla, kristal kalemliklerle, Bohemya el işçiliği kupa-

lar ve bardaklarla, Felemenk işi dantel örtülerle, kadife ve el işlemeleriyle, eski tabancalar, hançerlerle, değerli manzara resimleriyle, zengin hanımların ve Papaların resimleriyle, İsa ve Meryem'in, Meleğin Meryem'e gebelik müjdesini verdiği sahnenin resimleriyle dolu tablolar, birbirine karışmış, birbirinin içine girmiş durumda toz altında yatıyordu.

Sfasciamonti, "Aman Allahım!" demekten kendini alıkoyamadı. "Burası sanki..."

Atto da onun sözünü tamamlayarak, "Jübile sırasında Roma'da yapılan son üç yüz bin soygunun dökümü burada karşımızda işte!"

Muhafız, "Bu manzara midemi bulandırdı!" dedi.

Ugonio'ya tiksintiye bakan Melani, "Senin hakkında söyledikleri doğruymuş," dedi, "Kutsal Yıl boyunca işlerin her zamankinden daha iyi gidiyor. Sanırım Kutsal Bakire'ye iyi bir adak adadın!"

Aziz Avcısı bu alaycı söze yanıt vermedi. Bense bu arada temkinli bir biçimde, hiçbir şeye dokunmamaya çalışarak bu yığıntının ortasında dolaşıyordum. Çalıntı eşyaların oluşturduğu adacıkların aralarındaki dar koridorlardan dikkatle yürüyordum. Aksi takdirde sadece bir vazo ya da fincan kırmakla kalmaz, dingildek bir masa üzerine konulan kitap kulesini, amfora piramidini devirebilirdim. Karanlık bir köşede, eski çarşaf yığınıyla değerli bir altın sunak kabı arasında duran bir şey dikkatimi çekti. Demir işçiliğiyle örülmüş, sanki teneke ve demir parçalarının kıvrılmasıyla elde edilmiş bir şeye benziyordu. Onu elime alıp bana doğru yaklaşmakta olan Atto'ya gösterdim. Bu demir arapsaçını aldı ve gözlerini faltaşı gibi açarak baktı.

"Bunlar iki belki de üç gökküreymiş. Bu hayvanlar onları neredeyse bulamaca çevirmişler."

Gerçekten de bunlar bilim adamlarının gezegenlerin hareketlerini hesaplamakta kullandıkları aygıtlardandı: Hani şu iki üç küreden oluşan, bir aks çevresinde demir halkaların döndüğü, bir kaide üzerinde duranlardan.

Ugonio, "Kamulaştirilmalari tahminimizden şor oldu," diyerek mazeret bildirdi. "Ne yaşik ki mallar biraz eşildi."

Döküntülerin arasında dolaşmayı sürdüren Atto alaycı bir ses tonuyla, "Ezilmiş ya!" dedi ve nesneyi elinden attı. "Tahmin ede-

rim ki soygundan sonra gidip bir yerlerde kafa çektiniz. Sanırım buralarda bir... Ah işte burada..."

Bu bir zemin üzerine yan yana dizilmiş, bir dizi silindirdi. Atto içlerinden en az tozlu ve en az bozuk olan birini eline aldı.

"Harika," dedi. Koluyla silindirin tozunu alırken, "Ömrü olan görürmüş," dedi.

Sonra zafer dolu bir gülümsemeyle bana onu uzattı.

"Dürbününüz!" diye haykırdım. "Demek ki hırsızın Todesco olduğu doğruymuş!"

"Elbette o çaldı. Bu koleksiyonun geri kalanı gibi."

Yerde değişik boy ve ölçülerde bir dizi dürbün duruyordu; kimisi yepyeniydi, kimisi ise perişan durumdaydı.

Sfasciamonti de yanımıza geldi ve dürbünleri incelemeye başladı. En sonunda o da tanıdık bir şeyi çekti ve bana gösterdi.

MACROSCOPIUM HOC
JOHANNES VANDEHARIUS
FECIT
AMSTELODAMII MDCLXXXIII

"Bu da muhafız arkadaşlarımın bana sözünü ettiği ve Hollandalı beyden çalınan öteki makroskop, hatırladın mı?" diye sordu. "Geçen gece Cerreto'lularm elinden kaptığımızın eşi."

Kapüşonlular soygunlarının ortaya çıkmasından ötürü utanç içinde bizi izliyorlardı.

Hepimiz aynı anda Ugonio'ya baktık.

Melani hiddetle ona, "Benim elyazması raporumu da çaldın!" dedi.

Aziz Avcısının kamburu daha büyümüştü; iki kat olmuş sanki bir an önce sıvışmak ister gibiydi; küçüldükçe küçülüyor, utancından kara bir noktaya dönüşmeye çalışıyordu.

Sfasciamonti kılıcını aldı ve Ugonio'yu iğrenç giysisinin yakasından yakaladı.

Ama aynı anda onu bırakarak, "Ay!" diye bağırdı.

Muhafızın parmağı acımıştı. Ugonio'nun yakasının arkasını çevirdi ve oradan bir iğne çıktı. Bunu hemen tanıdım: Rahip Melani'den çalman Carmelo Meryemi Yakalığıydı bu. Üzerinde Atto'nun bunca yıldır sadakatle koruduğu benim üç Venedik incim hâlâ dikiliydi.

Muhafız kutsal emaneti Ugonio'nun yakasından çekip aldı ve Atto'ya uzattı. Rahip bunu parmaklarının ucuyla tuttu.

"Şey, sanırım sen tutsan iyi olur." Bunu söylerken kutsal emaneti bana uzatıyor ama gözlerimin içine bakmaktan çekiniyordu.

Mutluydum. Arada sırada sevgi dolu bir davranışta bulunmayı da bilen Rahip Melani'den aldığım bu anıyı artık gözümün içi gibi koruyacaktım. Pis hırsızın giysisine takılı olmaktan ötürü iğrenç kokmuş olan kutsal emanetimi hiç iğrenmeden aldım.

Bu arada muhafız çalışmaya başlamış ve hançerini Ugonio'nun yanağına dayamıştı.

"Şimdi de Rahip Melani'nin raporunu istiyorum," dedi.

Atto tabancasına yapıştı. Aziz Avcısı fazla yalvartmadı.

"Benim yaptiğima hirşişlik denmez. Ben sipariş uzerine şalişiyorum," dedi.

Atto bize çeviri yaparak, "Ah, demek ki sipariş üzerine soygun yapıyorsun," dedi. "Aynen kuşkulandığım gibi. Peki kim bu siparişi veren? İmparatorluk Elçisi mi yoksa senin uğursuz memleketlin Kont von Lamberg mi? Konuş bakalım, sipariş üzerine bıçaklama da yapıyor musun?" Bunu söylerken kaçan Cerreto'lunun yaraladığı kolunu açıp gösteriyordu.

Soyguncu bir an duraksadı. Sessizliğinin olası sonuçlarını hesaplayarak çevresine bakındı: Atto'nun tabancası, Sfasciamonti'nin hançeri ve iri cüssesi, öteki tarafta da eciş bücüş arkadaşları...

Sonunda, "Şeribaşını seşenler beni tuttular," dedi.

Hep bir ağızdan, "Onlar da kim?" diye sorduk.

Ugonio'nun yanıtı uzun ve karışıktı ama biraz sabır ve yıllar öncesinden hatırladığımız konuşma tarzının yaptığı çağrışımlarla, bütün ayrıntıları değilse bile aşağı yukarı başlıca noktaları anladık.

Olay basitti aslında. Cerreto'lular düzenli aralıklarla içlerinden bir temsilci seçiyorlardı; bu bir tür Dilenciler Kralı gibi bir şeydi. Bunun adı Çeribaşı idi ve bütün Cerreto tarikatlarının buluştuğu büyük bir toplantıda taç giyiyordu. Bu arada öğrendiğimize göre bir önceki Çeribaşı ölmüştü.

"İyi de bununla, senin yaptığın soygun arasındaki ilişki nedir?"

"Bilgişinde degilim, şizin yuksek mevkiinize şaygim şonsuz-

dur ama burada bilmeniz gereken şudur ki ben gizlilik konusuna merakliyimdir..."

"Sen ve müşterin arasında bir gizlilik sorunu olduğu için mi konuşmak istemiyorsun? Böyle söyleyerek bu işten sıyrılacağını mı sanıyorsun?" diye kükredi Melani.

İçinde bulunduğumuz tozlu ve boğucu yer altı ambarı duvara asılı birkaç meşale ile aydınlanıyordu, bunların dumanı da meşalelerin üstlerine açılmış bazı deliklerden dışarıya veriliyordu. Atto bunlardan birini eline aldı ve az ilerideki kâğıt yığınının birine yaklaştırdı. Anladığıma göre orada Aziz Avcılarının kim bilir nerelerden yürüttükleri yasal noterlik belgeleri duruyordu.

"Benim elyazması raporumu kime verdiğini söylemezsen, yemin ediyorum ki burada ne varsa yakarım."

Atto ciddiydi. Ugonio şöyle bir silkelendi. Bunca birikiminin bir anda yok olması düşüncesiyle zaten solgun olan yüzü bembeyaz kesildi. Önce Melani'yi yumuşatmaya çalıştı, ona tehlikeli bir işe giriştiğini, şu sırada ortamın gergin olduğunu çünkü Cerreto'luların büyük bir soyguna uğradıklarını söyledi.

"Büyük bir soygun mu? Hırsızlar soyulmaz ki!" dedi Atto. "Nesi çalınmış Cerreto'luların?"

"Yepisyeni lişanlari."

"Yeni lisanları mı? Lisan çalınmaz çünkü ona sahip olunamaz. Sadece konuşulur o kadar. Bir başka yalan uydur."

Ugonio sonunda pes etti. Ve rahibe kendi önerisini anlattı.

Atto en sonunda, "Anlaştık" dedi, "sözünü tutarsan bu berbat yeri yok ettirmeyeceğim. İstersem bunu yapabileceğimi çok iyi biliyorsun." Atto çıkışa doğru yürürken Sfasciamonti'ye döndü ve "Muhafız, bu hayvanlara soracak başka sorun var mı?" dedi.

"Şimdilik yok; bakalım yarın verdikleri sözlerini tutacaklar mı? Şimdi gidelim; Villa Spada'dan çok uzun süre ayrı kalmak istemiyorum."

Agrippina Hamamları'ndan uzaklaşırken hâlâ yaşadığımız bu heyecanlı olayları düşünüyorduk.

"Ugonio beni yakından görür görmez tanıdı. Dürbünü ve raporu kimden çaldığını bilmiyor olması mümkün mü?" diye sordum Melani'ye.

"Elbette biliyordu. Onun gibi haydutlar ellerini nereye soktuklarını çok iyi bilirler."

"Ama hiç tereddüt etmedi."

"Öyle. Belli ki ona bu siparişi veren büyük bir baskı yapmıştı. Ya çok büyük para önermişlerdi ya da başarısızlığa uğramaktan çok korkuyordu."

"Şimdi anlıyorum! Demek bunun için Villa Spada'da hep gözetleniyormuşum gibi geliyordu bana!" sözleri kaçıverdi ağzımdan.

"Ne diyorsun sen?" diye sordu Atto şaşkınlıkla.

"Size hiç söz etmedim çünkü çevremde gördüklerimden emin değildim. O kadar çok tuhaf olayla karşılaştık ki," diyerek Kadırga'da gördüklerimizi anımsatmak istedim. "Sürekli hayaller gören biri olarak tanınmaktan korkuyordum. Ama geçen günler içinde pek çok kez gözetlendiğimi hissettim. Sanki... sanki çalıların arkasında duran birileri beni izliyor gibiydi."

"Elbette ya! Bunu bir çocuk bile anlardı: Bunlar Ugonio ile öteki Aziz Avcıları olmalı," diyen Atto benim mantık kurmaktaki yavaşlığıma kızmış görünüyordu.

"Kim bilir," diyerek yüksek sesle düşünmeye başladım: "Sonradan uyuşturulduğumuz o akşam da belki bizi izlemişlerdi. Mola verdiğimiz meyhanede biraz acayip tipler, pek gürültücü dilenciler vardı. Sonra bir kavga çıktı ve masamızı terk etmek zorunda kaldık. Az daha şarap sürahimizi devireceklerdi."

Atto gözlerini fal taşı gibi açarak, "Şarap sürahinizi mi?"

Bunun üzerine ona meyhanede yaşanan kargaşayı, Buvat ile tanık olduğumuz kavgayı ve bir süre masamızı gözden kaçırışımızı anlattım. Atto patladı ve:

"Bunu anlatmayı şimdi mi akıl ettin?" dedi kükreyerek. "Tanrım, senin ve Buvat'nm şarabına uyku ilacı attıkları besbelli, bunu anlamadınız mı?"

Utançla sustum. Doğruydu, öyle olmuş olmalıydı. Dilenciler (daha doğrusu bir grup Cerreto'lu) lokalde kargaşa yaratmak için uydurma bir kavga çıkarmışlardı. Böylece bizi yerimizden kaldırmış, görüşümüzü kapatmış, şarabımıza uyuşturucu madde katmışlardı. Sonra da çekip gitmişlerdi.

Biraz sakinleşen Atto, "Siz uyuyakalınca da," dedi, "Ugonio ve berbat arkadaşları senin evine ve Buvat'nın odasına daldılar. Sonra mümkün olan ilk dakikada da bana dadandılar."

"Villanın duvarlarını aşıp içeriye girmeleri ve kimseye görünmeden çıkmaları bir mucize," yorumunu yaptım.

Ters ters Sfasciamonti'ye bakarak, "Eh, öyle demeliyiz," dedi Atto, "gerçekten mucize."

Muhafız utançla gözlerini öne eğdi. Ben aptal durumuna düşmüştüm ama Sfasciamonti beceriksiz damgasını yemek üzereydi. Atto ise Ugonio'yu ele geçirmekle hem beni ve Buvat'yı uyutarak soyan kişilerin kimliğini tespit etmiş hem de kendi Kardinaller Meclisi Raporu'nu kimin çaldığını bulmuştu. Şu anda çaldırmış olduğu dürbününü sıkı sıkı tutarken hem öfke hem mutluluk duyuyordu.

Tiber Nehri'nin karşısına geçer geçmez Sfasciamonti villaya dönmek için acele ettiğini söyleyerek daha huzurlu ve ağır bir yürüyüşün ayrıcalığını bizlere bıraktı.

"Ben önden gideyim, gerçekten çok geç oldu, bin kırbaç adına. Villadan fazla uzak kalmamam gerekirdi. Kardinal Spada'nın görevimi ihmal ettiğimi düşünmesini hiç istemem," açıklamasını yaptı.

Yalnız kalır kalmaz, "İyi, böylesi çok daha iyi oldu," dedi Atto.

"Neden?"

"Eve döner dönmez yapacak işimiz var."

"Gecenin bu saatinde mi?" diye haykırdım.

"Buvat ona ısmarladığım işi bitirmiş olmalı."

"Soylu aile armalarındaki çiçek araştırması mı?"

"Sadece o değil," dedi ketum rahip.

Tabii ya Buvat. Bir önceki akşam, uzun süre sonra onu ilk kez görmüştüm ve Melani onu Tetràchion'u soylu armalar arasında bulmakla görevlendirmekle kalmamış ona bir de "öteki iş" dediği bir görev daha yüklemişti. Neler çeviriyordu gene? İlk günlerde uzun süre villada kalıyor ve çalışıyordu. Oysa bir süreden beri kısa sürelerle ortalıkta görünüyor, sonra gene uzun süre yok oluyordu. Şimdi Melani'nin ona bir görev yüklediğini anlıyordum; belli ki bu görev villanın dışında olmasını gerektiriyordu. Rahibin şu an için beni konu hakkında aydınlatmaya niyeti olmadığını sezdim.

Villa Spada'ya vardığımızda Atto'nun kâtibi henüz dönmemişti.

"İyi. Demek ki ona gösterdiğim alan bereketli çıktı. Belki de son ayrıntıları ekliyordur."

"Ayrıntı mı? Ne konuda?" diye ısrar ettim.

"Lamberg'i köşeye sıkıştıracağımız suçlamalar."

12 Temmuz 1700
Altıncı Gün

"İyi ama sen kapını hiç kapatmaz mısın?"

Gözlerimi açtım. Evimdeydim. Ardına dek açık kapıdan odama dolan parlak gün ışığı gözlerimi kamaştırmıştı. Gene de beni kabaca uyandıran sesi hiç tereddüt etmeden tanıdım: Rahip Melani beni ziyarete gelmişti.

"Evin sevimliymiş. Kadın eli değdiği belli oluyor," yorumunu yaptı.

O gece ölü gibi yatağıma yatmadan önce son gücümle yataklarında tatlı tatlı uyuyan kızlarıma bakmıştım çünkü Cloridia hâlâ Forano Prensesinin yanında kalıyordu. Sonra da derin bir uykuya dalmıştım.

"Haydi, haydi kalk bakalım, acelem var. İşimiz çok: Buvat arma kitaplarında o lanet olası Tetràchion ile ilgili hiçbir şey bulamamış. Zaman yitirmeden Romàuli'yi sorguya çekmeliyiz."

"Hayır, bağışlayın Sinyor Atto ama artık yeter; uyumak istiyorum," dedim fazla uzatmadan.

Kastrato Atto'nun tiz sesi, "Sen delirdin mi?" diye çınladı odamda.

Üst katta yatan kızlarımı uyandırmasın diye sesini alçaltmasını söylememe karşın kızlarım uykularından sıçrayarak meraklı gözlerle kapımın önünde bittiler. Şimdiye dek benzerini görmedikleri kırmızı çoraplı, perukalı, yüzü pudralı, peruğundan ayakkabı kurdelelerine kadar dantellerle Fransız modasının yansıması olan bu adama hayretle bakıyorlardı. Daha küçük ama daha cesur olan kızım hiçbir şey olmamış gibi ona doğru koştu ve Melani'nin giysilerini süsleyen ıncık cıncığa dokunmak istedi.

Küçük kızımı kucağına alan Atto, "Baba!" dedi, "İşinden yorulup evine döndüğün zaman merdivenin başında seni bekleyen kızını görmek kadar güzel bir şey yoktur; öyle neşe ve hevesle bekleyen çocuk seni karşılar, seni kucaklar, öper, seni karanlık düşüncelerden kurtaracak pek çok tatlı söz söyler, seni oynatır ve kederini, gamını dağıtır."

Aceleyle yerimden fırladım ve kızlara rahibi rahatsız etmemelerini tembihleyecektim ki, Atto eliyle beni durdurdu.

"Dur! Çocuklarla oynayıp neşelenmek erkek işi değildir diye düşünme." Evime geliş nedenini çoktan unutmuş gibi duran rahip sitemkâr bir tavır takındı. "Eliano'nun kitabında okuduğumuz üzere Herkül savaşların yorgunluğunu çocuklarla oynayarak atarmış; Sokrates de çocuklarla oynarken Alkibiades'e yakalanmış ve Agesilaos çocukları kandırmak için bir kamış üzerine at gibi binermiş. Ben bu iki meleğe göz kulak olurken sen bana karışacağına kalk da üzerini giyin: Bizi neyin beklediğini biliyorsun."

Böyle dedikten sonra dantellerini ve fiyonklarını küçük kızlarımın ellerine veren Atto, onun sahip olacağını hiç düşünemeyeceğim bir tatlılıkla onlarla oynadı.

Evet, bizi neyin beklediğini biliyordum: Tetràchion araştırması. Daha doğrusu Capitor denen deli kızın "Tetràchion" adını verdiği ve Mazarin'e armağan ettiği tepsiyi araştıracaktık. Cloridia'nın arkadaşı olan İspanya Elçisinin oda hizmetçisine göre İspanya Katolik Kralının vârisi bu ismin arkasında gizleniyordu. Atto aynı adı villanın Çiçek Üstadı Tranquillo Romàuli'nin ağzından da duymuştu; bu ilginç bir durumdu çünkü Romàuli'nin çiçeklerden ve bitkilerden başka bir konuyla ilgileneceğini hiç düşünmezdim. Onun ölmüş olan karısı da bir ebe olduğundan belki Cloridia'nın da yakalamış olduğu sözcük ağızdan ağza dolaşarak bize aslında Bahçıvanın ağzından ulaşmıştı. Onun ağzını aradığımda Bahçıvan birkaç kelime etmişti: Escorial kuruyor, demişti ve bilmece gibi sözlerle Pek Hıristiyan Kralın ikametgâhı olan Versailles ve Viyana'daki Schönbrunn saraylarının adını anmıştı. İnce ince bütün bu bilgileri Rahip Melani'ye aktarmıştım ve Buvat Tetràchion'un bazı soylu armalarda yer alan bir çiçek adı olduğu varsayımını ortaya atmıştı. Ama armalar üzerinde yapılan araştırmalardan bir sonuç çıkarılmadığını da öğrenmiştim;

şimdi Atto, Romàuli ile uzun bir söyleşi yapmak için sabırsızlanıyordu.

Bir tepsi, bir vâris, bir Çiçek Üstadı: Her biri bizi başka yollara sürüklermiş gibi duran üç ipucu.

Atto benim düşüncelerimi izlermiş gibi "Galiba bu Tetràchion denen şey ya da kimsenin ne olduğunu bilen bir tek senin Româuli Usta. Bence araştırmaya oradan başlayalım."

Villa Spada'ya geldiğimizde, bu saatte öğleden sonra eğlenceleri için bostanları düzenlemekte olduğunu bildiğim Tranquillo Usta'nın yanına gitmeden başka bir yere uğramak için Atto'yu kandırdım; kızlarımı köşkün içine götürmeli ve hem yeni doğan bebek ve loğusa anneyle ilgilenmekte yardımcı olsunlar hem de anneleriyle özlem gidersinler diye Cloridia'nın yanma bırakmalıydım.

Yanına vardığımızda Romàuli Usta tarhlardan birinin üzerine eğilmiş, bir elinde makas, bir elinde süzgeçli kovası iş görüyordu. Bizi görür görmez yüzü aydınlandı. Hoş beşten sonra Atto hemen konuya girdi.

"Genç dostum bana sizin belli bir konuda konuşmak lütfunda bulunacağınızı bildirdi," dedi ciddi bir ses tonuyla. "Belki şu anda bu konuyu benimle baş başa görüşmek istersiniz onun için ben..." diyerek beni oradan uzaklaştırmaya çalıştı.

"Ah, hiç öyle olur mu?" dedi Çiçek Üstadı, "o benim oğlumdan farksızdır ve elbette dinleyebilir. Rica ederim, burada kalmasına izin veriniz."

Demek ki Romàuli, Tetràchion gibi hassas bir konuyu benim yanımda anlatmaktan çekinmiyordu. Böylesi daha iyi diye düşündüm: Tanıkların varlığından çekinmeyecek kadar konusuna hâkim olmalıydı.

Öte yandan Çiçek Üstadı işini bir kenara bırakıp yerini değiştirmeyi de düşünmediğinden hàlâ çömelmiş olarak duruyordu; bu nedenle Atto da oracıkta bulunan minik bir taş banka oturarak ona yaklaştı. Çevreme baktım: Bizi izleyen ya da etrafta dolaşan kimse yoktu. Romàuli'nin bildiği ne varsa ağzından almak için harika bir fırsattı.

"Sayın Çiçek Üstadı," diye söze başladı Atto; "şunu bilmenizi özellikle isterim ki, sadık bir bendesi olmakla övündüğüm Versail-

les Sarayı'ndan çok şu anda benim en ilgimi çeken konu Escorial'in yazgısıdır. Bu nedenle..."

Usta elinde bodur saplı bir gül, Atto'nun sözünü keserek "Ah evet, evet, ne kadar haklısınız Bay Rahip," dedi, "bir saniye şu makası tutar mısınız?"

Atto şaşkınlık ve hayal kırıklığı ile makası aldı ve Romàuli çıplak ellerle gülün dikenli sapını tutup çalışırken, aynı törensel edayla konuşmaya devam etti:

"... İşte bu nedenle diyordum," diye devam etti; "eminim ki siz de şu andaki durumun ciddiyetinin farkındasınızdır ve her kesimden pek çok insanın ilgi alanı olan konu üzerindeki krizin bir an önce çözümlenmesini diliyorsunuzdur, hatta..."

"Buyurun," diyen Bahçıvan bizimkinin eline bir gül tutuşturdu ve sonra şöyle dedi: "Nereye varmak istediğinizi biliyorum: Tetràchion'u soruyorsunuz..."

Rahip şaşkınlıkla sustu kaldı.

"Ustamızın sezgileri pek güçlü ve fazla konuşmaktan hazetmiyor," derken tatlı bir ses tonu takınmıştı ama gözleri çevreyi tarıyor ve gözetlenmediğimizden emin olmak istiyordu.

"Ah, bu belliydi," dedi usta; "şu anda yanımızda bulunan ortak dostumuz bana Tetràchion'un adını andığım ve İspanyol fulyası ile Katalonya yaseminini anlattığım ilk konuşmamıza ilişkin konuları yeniden ele almak istediğinizi söylemişti. Bana şimdi de Escorial'den söz ediyorsunuz nereye varmak istediğinizi anlamak için birazcık akıl yeter."

Muhatabının sonuca bu kadar çabuk varmasıyla biraz dağılan Atto, "Eh, evet öyle," dedi, "gerçekten de bu Tetràchion..."

Bahçıvan az önce eline verdiği gülü işaret ederek, "Sırasıyla gidelim efendim; önce şu gülü bir koklayın," dedi.

Atto pembe gülü elinde evirip çevirerek bu tuhaf armağanın nedenini anlamaya çalıştı; sonunda gülü burnuna götürdü ve derin derin kokladı.

"İyi ama bu sarmısak kokuyor," dedi yüzünü buruşturarak.

Tranquillo Romàuli keyifli bir kahkaha attı.

"Eh, işte kendiniz de gördünüz ki aynen ağız gibi çiçek de güzel kokmazsa, güzelliği boşunadır; ölü sayılsa yeridir. Bu nedenle çiçeklerin baygın ve tatlı kokmasıyla kötü bir kokuya sahip olmaları bir yana asıl mucize onlara can verilmesindedir."

Burnuna dantelli bir mendil dayayan Atto, "Olabilir ama bu çiçek," dedi, " kokusunu hayattan değil ölümden alıyor gibi."

Çiçek Üstadı tatlı bir sesle, "Abartıyorsunuz," dedi, "bu sadece eczalı bir kokudur."

"Yani?"

"Çiçekleri eczalandırmak için koyun gübresi alınır, sirke içinde bekletilir, buna toz haline getirilmiş misk, amber eklenir ve tohumlar iki, üç gün bu sıvı içinde bekletilir. Bu tohumdan açan çiçek misk ve amber kokusu taşır ve koklayan nazik kişilerin burun deliklerini sağlık ve tazeliğe kavuşturur."

"İyi ama bu gül sarmısak kokuyordu!"

"Elbette. Bu asalaklarla başa çıkmak için başka türlü yetiştirildi. Didymos ve Teofrastos'un öğrettiği üzere taç yapılacak çiçeklerin özellikle de güllerin yanına sarmısak ya da soğan ekmek gerekir; öyle olunca bu çiçekler yanındakilerin kokusunu kendilerine çeker."

"İğrenç," diye mırıldandı kendi kendine Atto, "peki, bunun Tetràchion ile ne ilgisi var?"

Romàuli Usta, "Bekleyin, bekleyin," diyerek sözünü bitirmeye çalıştı: "Bu yöntemle Hint karanfili gibi nahoş kokusu olan çiçeklerin kokularını almak da mümkündür. Tohumlarını gül suyunda bekleterek ve ekmeden önce güneşte kurutarak mümkün olur bu. Bir kez çiçek açtıktan sonra onun tohumları yeniden işleme konmadan ekilebilir."

Belli belirsiz bir merak sergileyen Atto, "Sonuca varmak için ne kadar beklemek gerekir?" diye sordu.

"Oh, neredeyse hiç. Üç yıldan fazla değil."

Atto, "Ah, gerçekten de hiçbir şey değilmiş," dedi ama karşısındaki onun sesindeki alaycı tonu anlamadı.

Romàuli sarsakça da olsa ayak parmakları üzerinde eğilerek ve bankın arkasında kalan nemli ve gölgeli yere eğilerek bir palmiye ile duvarın arasındaki noktaya baktı ve "Bu yaramazlar için o kadar bile zaman gerekli değil," dedi.

"İyi ama bu çiçekler... siyah!" diye haykırdı Atto.

Haklıydı: O kuytu yerde açan bir grup karanfil (son zamanlarda Çiçek Üstadının hep orada çalıştığını görüyordum) şimdiye kadar gördüğüm en mutlak siyah rengi yansıtıyordu.

"Fazla göz önünde olmasınlar diye oraya diktim," dedi Romàuli.

"Bunu nasıl başardınız?" diye sordum. "Doğada siyah çiçek yoktur."

"Sanatın sırrını bilen için çocuk oyuncağı. Kızılağacın olgun meyvesinin ağaç üzerinde kuruması beklenir, sonra incecik toz olana kadar dövülür ve şarap sirkesiyle ezilmiş koyun gübresine yedirilir. Sirkenin sıkılaştırıcı etkisini gidermek için birazcık tuz katılır ve hepsi yumuşatılır. Sonra henüz dikilmiş karanfilin kökleri buna dikilir. Hepsi bu!"

Atto ve ben Çiçek Üstadının bu açıklamalarından sıkılmış olsak da ikimiz de onun böyle bir sevgi ve çabayla çiçek mucizeleri yaratabilmesi karşısında hayranlık duymuştuk. Benim gibi sadık bir yardımcısına bile bu siyah karanfillerin sırrını açıklamamıştı. Villa Spada'nın tarhlarına kim bilir daha ne şeytan işi bitkiler dikmiştir diye düşünüyordum. Gerçekten de sonradan yaptığı açıklamaya göre bir tarh zambağın yapraklarına altın ve gümüş ile yeni evlenen çiftin adlarını yani SPADA ve ROCCI yazdırmıştı; bir başka tür güle Doğu'ya özgü bir ecza sindirmişti; bir tarhtaki lalelerin soğanlarında (mavi, sarı ve kırmızı) renkleri karıştırmış ve cennetin yeryüzüne inmesi gibi bir gökkuşağı tarhı hazırlamıştı. Aynı gübre topu içinde birbirine harmanlanmış tohumlardan pek tuhaf çiçekler ve yaprakları silindir gibi dönen maydanozlar yaratmıştı; bunu da havanda tohumları ve sapları ezerek yapmıştı.

"Kardinal Spada'nın düğün konuklarını benim çalışmalarımı görmeye davet etmesini dört gözle bekliyorum," dedi.

"Ah, çok iyi anlıyorum," dedi Atto ve devam etti; "neden Tetràchion'dan söz etmekten vazgeçtiğinizi anlayamadığımdan size zaman yitirtmekten korkuyorum." Ses tonundan kendisinin zaman yitirmekte olduğunu anlamıştım ve zaten kararlı bir biçimde oturduğu banktan kalkıyordu.

Ben de şaşkınlıkla çevreme bakındım. Acaba Çiçek Üstadı düşünce mi değiştirmişti?

"Ben de tam oraya geliyordum," dedi; "Escorial bahçeleri, size geçen sefer de sözünü ettiğim gibi içler acısı bir biçimde solmakta.."

Atto alçak bir fısıltıyla, "Escorial *bahçeleri* mi dedin?" diye sordu.

"Çoğu yanlış bilgilendirilmiş de olsa pek çok kişi, bir zamanlar şahane olan o İspanyol bostanlarının kışın havanın daha soğuk, yazın daha kurak olması nedeniyle kurumaya başladığını anlattı. Ama

şu yardımcınıza da daha önce söylediğim gibi bu yanlış bilgiye kanmayınız. Ben o bahçeler konusunda çok yazı okudum, biliyor musunuz? İyi bir Çiçek Üstadı ile hepsi kurtulur. Ben hiç İspanya'da bulunmadım; daha doğrusu Roma'nın dışına adım atmadım. Gene de Versailles Sarayı'nın nemli ve sağlıksız havaya karşın yetiştirilen bostanlarını; Viyana'nın o pek soğuk kara iklimine karşın kurtarılan Schönbrunn bahçelerini hep takip ederim."

Rahip Melani nefret dolu bakışlarını bana çevirdiğinde Çiçek Üstadı gene kendi işlerine dalarak toprağa eğilmişti.

"Ben sadece," diye kendimi aklamaya çalıştım, "ona Escorial Sarayı üzerinde kol gezen ölüm için üzüldüğünüzü söylediğimde sanmıştım ki..."

"Demek böyle dedin ha? Ne rafine bir benzetme..."

Hiçbir şey fark etmeyen Româuli, "Ben o bahçelerin nasıl kurtulacağını çok iyi biliyorum," dedi; "burada bulunmanız büyük bir şans; yardımcınız sizin de bu konuyla yakından ilgilendiğinizi ve üzüldüğünüzü söylemişti."

"Peki ama Tetrâchion?" diye gevelerken Bahçıvanın ağzımdan yararlı bir söz kapmaya uğraşıyordum hâlâ.

"Tamam işte. Yavaş yavaş ilerleyelim. Bu hassas bir konu," dedi Tranquillo Româuli; "Anemonları düşünün. İkiz açtıklarında tohumu çiçekten alınmalıdır ve ne sıcağa ne soğuğa maruz bırakılmalıdır. İşte o zaman mükemmel bir tohum elde edilmiş olur."

"İkiz çiçekler mi dediniz?" diye sorarken söyleyeceklerini hayal etmeye ve korkmaya başlamıştım bile.

"Elbette ya. Eğer karanfilin filizi otuz gün içinde iyi topraklı bir saksıya dikilirse ikizi olacaktır; hesaba göre bu otuz gün Ağustosun 15'inde yani Meryem Anamızın yortusunda ılık ve rüzgârsız bir yere dikilmelidir. Bir karanfilden ikiz aldın mı, sonra onun dörtlüsü yetişir ve bundan alınan iki üç tohum balmumuna ya da aşağıdan yukarı doğru daralan bir kuş tüyünün içine saklanıp toprağa gömülür. Bakın ben bunları böyle elde ettim, görüyor musunuz?"

Görünüşleri pek tuhaf bazı çiçekler gösteriyordu: Bunlar bembeyaz karanfillerdi ve aynı saptan çıkan dört çiçek ağırlıkları yüzünden dört ayrı tarafa eğilmiş ve tatlı kokularını salmışlardı.

"İşte benim Escorial'i kurtarma planım budur. Bunlar her türlü ısı ve iklim değişimine ayak uydurabilen çiçeklerdir; bunları ben yarattım. Bunlar benim *tetràchion* karanfillerimdir."

"Yani demek istiyorsunuz ki...." diye kekelemeye ve gerilemeye başlayan Atto, "sizin Tetràchion'unuz bu çiçek, öyle mi?"

"Aynen öyle Sinyor Rahip Melani," diyen Bahçıvan Atto'nun bu durum karşısında hayal kırıklığına uğramasına akıl erdirememişti.

"Bu dörtlü çiçekler o kadar soyluydular ki onlara özel bir ad vermek istedim. Bildiğiniz gibi eski Yunancada dört anlamına gelen *tetra* sözcüğünden *tetràchion'u* türettim. Siz benim Escorial hakkındaki düşünce ve ümitlerimi paylaşmıyor olabilirsiniz. Eğer öyleyse, bana bunu hemen söyleyin lütfen; ben de sizi daha fazla sıkmayayım. Belki çiçek esansları elde ettiğim işliğimi görmek hoşunuza gidebilir. Sizi oraya kendim götürebilirim; bugünlerde beni ziyarete geleceksiniz gene değil mi?"

* * *

Tranquillo Romàuli ile konuşmamız sonucunda pek kasvetli bir havaya bürünmüştük.

"Sana da karına da ne diyeyim bilmem!" dedi rahip oradan uzaklaşır uzaklaşmaz; "kadınların arasmda dolaşan sözlerden bize önemli bilgiler sağlayacaktı ha? Al işte, zamanımızı boşa harcadık!"

Başımı öne eğdim ve sustum: Atto haklıydı. Şimdi de; Melani'ye hizmet etmekle hayatımı tehlikeye soktuğumu hisseden Cloridia'nın özellikle yanlış bilgi verdiğini ve baştan garanti ettiği bilgi hakkında susmaya karar verdiğini düşünüyordum; tehlikeli sularda ilerlememem için bana artık haber sızdırmayacaktı demek ki.

Elbette bu kuşkumu rahip ile paylaşmadım.

"Tamam, Çiçek Üstadı bizim kadınların sözünü ettiği şeyi bilmiyormuş," dedim, "ama en azından bize Tetràchion'un *dörtlü* demek olduğunu söyledi.

"İyi ama bunun Capitor'un tepsisi ile ne a-la-ka-sı var?" diyen rahip isterik bir gülme tutturdu.

"Sanırım hiç ilgisi yok Sinyor Atto. Ama tekrar ediyorum, artık bu sözcüğün anlamını biliyoruz."

Rahip öfkeyle, "Tetra'nın Yunancada dört anlamına geldiğini bilmek için benim Bahçıvana gereksinmem yoktu," dedi.

"Gene de siz bu kelimenin -dörtlü- anlamına geldiğini söylememiştiniz," diye ayak diredim.

"Bu yaşta unutmuşum artık. Ben Buvat gibi kütüphanede çalışmıyorum," dedi Atto.

"Belki de Capitor'un tepsisinde dörtlü bir şey vardı."

"Sana daha önce söylediğim gibi sazlar arasmda bir arabayı süren Neptün ile Amphitrite'nin resmi vardı."

"Başka bir şey olmadığından emin misiniz?"

"Bana bunak gözüyle bakmıyorsan görebildiğimin hepsi buydu," dedi Atto; "gene de Capitor'un üç armağanını bulduğumuzda bunu tam olarak anlayabileceğiz. Onları nerede aramamız gerektiğini çok iyi biliyorsun."

Acıklı ve yorgun adımlarla kim bilir kaçıncı kez Elpidio Benedetti'nin esrarengiz Kadırga'sına doğru yürürken Rahip Melani'ye sormak için kıvrandığım bir konu geldi aklıma: Maria ile Kralın arasına nifak tohumları eken Soissons Kontesi kimdi? Connetablesse'in yakın geçmişte sözünü ettiği ve zehirleme işine karışan S. Kontesi o muydu?

Yüreğimde bir sıkışma ile yeniden rahibe kırıldığımı hissettim: Bana İspanya Tahtı konusunda tek söz etmiyordu ama Connetablesse'in yazdığı mektuplarda başka konu yoktu. Bana anlattığı İspanya elli yıl geride kalmıştı ve don Juan denen piç ile Capitor ve armağanlarına kafa yoruyorduk. Bu iki İspanya arasmda bir ilişki var mıydı? Belki de bir bağ vardı ve bu Tetràchion'un gizemli varlığında gizliydi.

Atto yüzümün asıldığını fark ederek, "Düşüncelisin, delikanlı," dedi; aslında o âna kadar o benden daha düşünceliydi.

Kaşlarımın çatık olması, yüzümün asıklığı rahibi biraz kaygılandırmış gibi görünüyordu; bütün profesyonel yalancılar gibi karşılarındaki kişinin yarı doğru yarı yalan sözlerinde gizlenen gerçeğe varacağımdan korkuyordu.

"Tetrâchion'u düşünüyordum ve şimdi Kadırga'ya yaklaştığımız için aklıma Maria Mancini geldi," dedim ve rahatladım.

Bu tabii ki yalandı. Evet, Maria'yı düşünüyordum ama bunun nedeni sadece gizlice okuduğum mektuplarda bana anlatılamayan konular bulunmasıydı.

"Tam olarak söylemem gerekirse, kendi kendine saraym bu kıza karşı olumsuz tutumunu ve örneğin şu Soissons Kontesinin ona... gerçekten kimdir o Kontes?" dedim saf bir edayla.

"Şu son saatlerde yaşadığımız yoğun olaylara ve gece pek az dinlenebilmiş olmana karşın, anlattıklarımı hâlâ aklından çıkaramadın demek ki," diyen Rahip, Pek Hıristiyan genç Kralın sevda öykülerini ilgiyle izlediğimi sanıyordu. Şimdi ona ayrıntılara girmesi için yalvardığımı düşünüyordu; aklına başka bir şey gelmemişti.

Rahip Melani, Soissons Kontesinin Maria'nın ablasından başkası olmadığını söyledi. Adı Olimpia Mancini idi ve bazılarına göre genç Kralın ilk aşklarından biriydi.

1654 ilkbaharında, kız on yedi, Louis on beş yaşındayken verilen davetlerde hep birlikte dans ediyorlardı; bu da kızın birtakım umutlar beslemesine yol açıyordu.

Ama Mazarin dayı, zaman geçirmeden onu Soissons Kontuyla yani Kraliyet ailesiyle akraba olan bir Savoie ile nişanlar. 1657 yılında evlenirler.

"Olimpia'nın son derece kıskanç bir tabiatı vardı," diyen Atto'nun yüzünde hoşnutsuzluk belirten bir ifade oluşmuştu. "Uzun ve sivri yüzünde gamzelerinden ve neşeli ama pek küçük gözlerinden başka bir güzellik yoktu. Saray 'Kralın sevgilisi oldu mu hiç?' diye merak ediyordu."

Melani'nin araştırmalarımda işime yarayabilecek ayrıntılara girmesini umarak, "Olmuş muydu?" diye sordum hevesle.

"Bu yanlış bir sorma tarzı. On beş yaşındaki bir delikanlı için sevgililerden söz edilemez. En çok şöyle düşünülebilir: Önüne geçilmez istekler duymuşlar mıydı? Yanıt da şu olur: Ne önemi var ki?"

Atto'ya göre genç Kralın platonik ya da değil, Olimpia ile zaman geçirmesinin sonucu önemli değildi; gönlünde bir heyecan duymamıştı. Maria ile Louis'nin karşılıklı kalp çarpıntıları yaşadıkları dönemde Olimpia çoktan ilk çocuğuna hamile kalmıştı.

"Ama ne yazık ki hamilelik kardeşine karşı duyduğu o derin kıskançlığı önleyememişti; onun pek hesaplı bir biçimde daha önce denediği ama elde edemediği şeyi, yani Kralın kalbini çalmayı, küçük kardeşi en doğal haliyle becerivermişti.

"Bu çekemezlik yüzünden ilk ve ikinci hamileliği arasında Hükümdarla cilveleşmekten geri kalmadı ama bu kez de bir sonuca ulaşamadı. Louis ile Maria arasmda yaşanacak aşktan korkan Ana Kraliçeden yana tavır koydu ve kardeşinin huzurunu kaçırmak için ona bu durumu bir mektupla bildirdi."

"İspanya'daki düğünden Paris'e döner dönmez Kralın kulağına Maria'yı gammazlayan demek ki oydu!" dedim şaşkınlıkla.

Ben, kardeş nedir tanımamış bir yetim olarak hayatım boyunca pek çok kız ve erkek kardeşim olmasını hayal etmiştim. Hayallerimde onların en gerçek ve güvenilir dostlar olduğunu düşünürdüm.

"Şaşırdın mı? Habil ve Kabil'den bu yana, işler hep böyle süregelmiştir," diyen Melani aklına gelen dizeleri okumaya başladı:

Kardeşler arasında tutuşan öfke
Onları en çetin biçimde yabancı kılar.
Kıskançlık ve hınç zehri bulaşır
Kardeşleri birbirine düşman kılar.
Habil ve Kabil
Tiestes ve Eteokles
Yakub'un oğulları öyle kin doludur
*Bilmeyen anlamaz kardeşliklerini.**

"Dinlediğin üzere, Albicastro'nun pek sevdiği Sebastian Brant kardeşlerin birbirlerine nefretlerini *Çılgınlar Gemisi*'nin dizelerinde dile getirmiştir. Neyse ki bu genelgeçer bir durum olmadığından," diye açıkladı rahip, "Maria kardeşlerinden Ortensia ile her zaman çok yakın olmuştur."

Öyle ya, diye düşündüm: Atto da kardeşler arasındaki sevginin yaşayan bir örneğiydi. Kardeşleriyle ömür boyu karşılıklı dayanışma sözü vermişti. Çok yıllar önce Donzello Hanı'ndaki kiracılardan biri hakir gören bir ifadeyle Melani kardeşlerin "her zaman kurtlar gibi grup halinde" davrandıklarını söylemişti.

"Sana söylediğim gibi Olimpia fesat düşüncelerle Kralın kulağına o evlenmek üzere Pirene Dağları'nda iken, Maria'nın Loraine'li Charles ile oynaştığını ve onunla evlenmeye niyetlendiğini fısıldayıverdi."

"Zavallıcık ne yapabilirdi ki?" diye yorum yaptım, "Kral evlenmişti artık."

"Öyle. Maria yuva kurmak için bir Fransız arıyordu; İtalya'ya,

* S. Brant, *Çılgınlar Gemisi*.

kadınların evde bir mobilya gibi görüldükleri ülkeye dönmek istemiyordu."

Olimpia bu kötü niyetli dedikodusundan sonra, zararlı girişiminin meyvesini topladı. Bu, Maria'nın Louis'nin henüz evlendiği karısıyla tanıştırılması sırasında yaşandı. Maria uzun bir aradan sonra ilk kez Louis'yi görecekti: Araya ayrılık, Mazarin'in şiddeti, Louis'nin Brouages Şatosu'nda döktüğü gözyaşları girmişti. Aşk ve bunun yanı sıra kıskançlık tükenmiş değildi; sadece zincire vurulmuştu.

Maria ona takdim edildiğinde Louis kıskançlıktan kızardı ve ona öyle soğuk ve küçük gören bir bakış fırlattı ki, kız ancak törensel reveransını yapabildi. Olimpia'nın kötülükleri zafer kazanmıştı.

Mazarin ölüm döşeğinde, Louis ve Maria'yı ayırdığı için Olimpia'yı cömert bir biçimde ödüllendirdi. Onu Kraliçenin evinin başyöneticisi atadı; Marie Thérèse buna hiç memnun olmadı çünkü bu kadının daima umutla kocasının çevresinde dönmesinden rahatsızlık duyuyordu.

"Zavallı Marie Thérèse! Olimpia bulunduğu konumdan yararlanarak Kralın kırdığı cevizleri Kraliçeye açıklayan ilk kişi olma zevkini tadıyordu."

İlk hedef XIV. Louis'nin gözde hizmetlilerinden Louise de La Vallière oldu. Her şeye burnunu sokan Olimpia, Krala onu kendine koruma olarak tutmasını, baldızı Henriette ile gece gezmeleri sırasında yanında bulundurmasını istedi; böylece kendi başaramadığı ihaneti başkalarından da esirgemiş olacaktı.

Ama hükümdarların gücünü, onların arzularından ayıran duvar pek incedir ve öyle ki, sonunda Louise, Kralın gerçek sevgilisi haline geldi. Bunun üzerine Olimpia müthiş bir nefretle Hükümdarın ateşli yatağına Kraliçenin nedimelerinden bir başkasını, Anne Lucie de La Motte'yi itti ve sonra da bu durumu imzasız bir mektupla Louise'e bildirdi. İki sevgiliyi ayırmayı başaramayan Olimpia bu sefer Kraliçeden baş başa bir görüşme talebinde bulundu ve her şeyi ona anlattı: Kralın kaçamaklarından onun Madam La Vallière ile ciddi ilişkisine kadar her şeyi gammazladı. Sonra da yarattığı sahneyi keyifle izledi: Seller gibi akan gözyaşları, Kral ve annesi arasında müthiş bir kavga ve sonunda nedimeler arasmda kopan fırtına.

Bütün bunları dindiren gene Kralın kendisi oldu; bu olayı annesinin boyunduruğundan kurtulmak için bir fırsat bilerek Madam

La Vallière'in ilk resmî sevgilisi olduğunu annesine, eşine ve sarayın bütün kadınlarına açık açık ilan etti.

"Olimpia istemeden kendi kendini vurmuş oldu," diye güldü rahip; "bundan sonra çoktan hak etmiş olduğu mahvı yaşadı."

Onun anlatmasını yarıda keserek, "Bakın!" diye haykırdım.

San Pancrazio kapısını henüz geçmiştik ve neredeyse Kadırga'ya gelmek üzereydik. Villanın giriş kapısında üç harikulade araba duruyordu.

"Bunlardan biri Kardinal Spada'nın," dedim.

Ansızın arabaların üçü de harekete geçti ve sağa saptı. Uzaklaşırlarken arabaların içlerinin boş olduğunu fark ettik. Sahipleri yani Spada, Spinola ve Albani Kadırga'da inmişlerdi ve olasılıkla, arabaları daha sonra gelip onları alacaktı.

Melani, "Cesaret delikanlı; belki bu kez şansımız yaver gider: Bizim üçlü 'Tekneye' binmişler," şeklinde bir yorum yaptı.

Demek ki üç Kardinal toplantı yapmak için Benedetti'nin villasına geri gelmişlerdi. Geçen sefer onların izini sürmüş ama yakalayamamıştık. Şimdi ise rastlantıyla bulmuştuk onları: Belki bu kez işimiz rast giderdi.

Villaya vardığımız için Atto anlattığı öyküyü kısaca toparladı:

"Olimpia çılgın öfkesinin narmda yandı. Pek Hıristiyan Kralın sevgilileri için zehirler; Kralın kendi için aşk iksirleri ısmarlayıp duruyordu. Bu zehir işi patlak verdiğinde durum ortaya çıktı ve Olimpia için tutuklama emri çıkarılarak aceleyle Brüksel'e sürüldü. Bugün hâlâ Avrupa'da başıboş dolaşmakta, Fransa'ya karşı dizginlenemeyen bir öfke duymakta ve Pek Hıristiyan Krala zarar verebilmek için uğraşmaktadır. Öte yandan kocasını ve hatta Madam Henriette ile kızını zehirlediğinden de kuşkulanılmaktadır."

İşittiklerimden emin olamayarak, "Madam Henriette ile kızını mı?" diye tekrarladım.

"Tanrım; gene başa döndük; sana her şeyi tekrar etmek zorunda kalıyorum. Az önce söyledim ya Henriette, Kralın baldızıydı; hani portresini burada, giriş katında görmüştük. O Maria Louisa d'Orleans'ın yani İspanya Kralı II. Carlos'un ilk karısının annesiydi. Ama bu başka bir öyküdür." Rahip sözünü kısa kesti çünkü konu günümüz İspanya'sına geldiği zaman konuşmaktan çekiniyordu.

Ben, sonunda gizemli S. Kontesinin kimliğini öğrenmiştim: Demek ki Soissons, Maria Mancini'nin ablalarından biriydi. Connetablesse mektubunda İspanya Kraliçesinin yani Maria Luisa d'Orleans'ın ölümünden sonra onu tehdit eden zehirlenme kuşkusundan söz etmişti. Bu konuda ağzı sıkı davranmasının nedeni kendi ablası olmasından kaynaklanıyordu. Bu nedenle Maria onun adını anarken yaptığı pek çok kötülüğü unutmadığını gösteriyordu. Sonuç olarak bugün benim için oldukça bereketli geçmişti; Çiçek Üstadından edindiğim çiçekçilik bilgilerinden sonra şimdi de merak ettiğim bir konuda aydınlanmıştım. Gizemli S. Kontesi hiç de gizemli biri değildi ve Melani'nin çevresinde dolaşan tehlikelerle de hiç ilgisi yoktu.

Atto anlatacaklarının sonuna yaklaşırken, ona belli etmemeye çalışsam da yeniden öfkelendim. Günlerden beri Atto ve Maria Mancini arasındaki mektuplaşmayı ve bunların konusu olan İspanya Tahtına kimin geçeceğini okuyordum ama gene de elimde hiçbir bilgi yoktu. Üstelik Melani İspanya konusunda tek söz etmemeye özen gösteriyordu; ileride de söz edeceği kuşkuluydu. Pek yakmda yapılacak Kardinaller Meclisi nedeniyle bütün dikkatini patronum Kardinal Spada, Kardinal Albani ve Kardinal Spinola di San Cesareo'ya yoğunlaştırmıştı. Defalarca ziyaret ettiğimiz ve şimdi bir kez daha yaklaşmakta olduğumuz acayip Villa Kadırga'da yapılmakta olan ya da bize öyle gelen toplantılar konusunda da elimizde kesin bir bilgi yoktu. Kadırga açıklanamayan ve huzursuz edici görüntüleriyle rahibi eski anılara sürüklemişti; o kadar. Maria Mancini, Pek Hıristiyan genç Kral ve hatta Başmüfettiş Fouquet; Piç don Juan'ın delisi –gene İspanya– Capitor ve onun kırk yıl önce Mazarin'e vermiş olduğu, aralarında Tetràchion diye bilinen tepsinin de olduğu üç armağan gündeme gelmişti.

Tetràchion: İşte dairevi bir labirentte dolaşır gibi tepsi konusu gene karşıma çıkmıştı. İspanya Elçisinin oda hizmetçisinin dudaklarından bu kelime şaşırtıcı bir biçimde çıktığında onu bu konuda maharetle sorgulayan Cloridia aracılığıyla bana kadar gelmişti; çünkü Melani'nin kolunun bıçaklanması, ciltçi Haver'in öldürülmesi, Atto ve Maria Mancini'nin İspanya hakkında sık yazışmaları ve bu mektuplarda adı geçen patronum Kardinal Fabrizio ile bir ilişkisi olduğu düşünülmüştü. Gerçekten de mektuplar Devlet Bakanı Kardinal Fabrizio Spada'nın, İspanya Kralının XII. Innocenti-

us'tan yardım çağrısı üzerine İspanya Elçisine gitmişti ve Papanın sağlık durumu iyice kötüleştiğinden Spada bizzat onun görevlerini üstlenmişti.

İşte gene başlangıç noktasına dönmüştüm: Ne yüzü ne biçimi olan Tetràchion'un söz konusu vâris olarak konuşulduğu İspanya Tahtına kimin geçeceği sorusu bir kez daha karşımdaydı.

Rahiple yola koyulduğumuzdan beri aynı yorumları yapıp duruyordum ama hiçbir sonuç elde edememiştim. Her şey birbirine bağlı gibi görünüyordu, ama nasıl? Belki de sonuç hemen elimin altındaydı ama ben yakalamayı başaramıyordum. Bu ipucu yumağı biraz *Follia*'yı andırıyordu; sarsıcı ama kaçak, yabani ama sokulan bir denizyılanı gibi bir motifti; en iyi niyetli dinleyici bile bir süre sonra girdaba kapılmaktan kurtulamıyordu.

Follia. Rahip ve ben villanın büyük kapısından içeri girmekteydik ve o melodi Lethe Irmağı'nın* baharatlı ve tatlı kucaklamasıyla bizi karşılıyordu.

* * *

Albicastro'yu yeniden pencere önündeki kornişe tünemiş ve kemanından yayılan büyülü seslerle bir kez daha *Follia*'nın pırıltılı ezgisini çalarken bulduk.

"İyi ama bu hep burada, ayak altında mı olacak?" diye homurdandı Atto, "gülünç olmaktan korkusu yok!"

Albicastro çalmayı kesti ve bize baktı. Melani'nin fısıldayarak da olsa kemancı hakkında sarf ettiği küçük düşürücü sözlerini duymuş olduğunu düşünerek telaşlandım.

Hollandalı bilmece gibi konuşarak, " İnsani şeyler, aynen Alkibiades'in Silenes** heykelcikleri gibi iki özelliğe sahiptir ve biri, ötekinin tam zıddıdır," dedi; "o tuhaf ve gülünç heykelcikler ilahî imgeler içeriyorlardı; dışarıdan bakınca ölüme benzeyen şekil, içten bakınca hayatı simgeliyordu, içten hayata benzeyen de dıştan ölümü andırıyordu."

Korktuğum olmuş, müzisyen Atto'nun alaycı sözlerini duymuştu.

* Hades'in girişinde bulunan ve ölülere geçirdiği hayatı unutturan ırmak.
** Platon, *Şölen.*

"İnsani konularda," diye sözlerini sürdürdü; "güzel görünenin şekilsiz, zenginin yoksul, zavallının şanlı olduğu ortaya çıkar; bir bakarsınız kültürlü sanılan cahil, cılız görünen güçlü, cömert görünen cimri, keyifli görünen hüzünlü, dost görünen düşman, arkadaşça görünen nefret dolu, yararlı görünen zararlıdır. Sözün kısası bu maskeleri açtığınızda sürekli zıddıyla karşılaşırsınız."

"Bana gülünç görünenin belki de ilahî bir anlamı olduğunu mu söylemeye çalışıyorsunuz?" diye sordu Melani.

"Beni şaşırtıyorsunuz rahip. Sizin gibi Fransa'dan gelen birinin benim sözlerimin anlamını kavramakta zorlandığını görmek tuhaf. Gene de bunun örneği karşınızda duruyor. Hangi Fransız, Kralınızın zengin ve her şeyin efendisi olduğunu söyleyebilir? Kötü alışkanlıkların pençesine düşmüş biri en garip hizmetkâra eş sayılmaz mı? Yüreği ruhun nimetlerini tadamadıysa, cinsel doyuma ulaşamadan ölürse ona yoksuldan da yoksul denemez mi? Eminim Solon'un Lidya Kralı Kroisos'a söylediklerini bilirsiniz: 'Çok varlıklı insan eğer büyük nimetlerin tadını çıkararak hayatını iyi bir biçimde sonlandıramadıysa, gündelik yaşayandan daha mutlu değildir.'*"

Bu son sözleri işiten Melani altüst oldu ve konuşan kişiye veda bile etmeden huzursuzca oradan ayrıldı.

Onun peşinden giderken ben de düşüncelere daldım. Lidya Kralı Kroisos: Antik Yunan döneminin o ünlü hükümdarının adı bana bir şeyler anımsatıyordu. Sessiz ve asık suratla önümden yürüyen Atto'nun yüzünde fark ettiğim solgunluk, Hollandalı kemancının Atto'nun zayıf noktalarından birine bastığını gösteriyordu. Ben de içimdeki noktalardan bir başkasına, o bellek noktasına geri döndüm ama bilge Solon ile Lidyalı Kroisos öyküsünü nerede duyduğumu bir türlü anımsayamadım. Bunun üzerine kendi kendime belleğin işlemediği yerde mantığa başvurmalı diye düşündüm ve şu sonuca vardım: Albicastro Kroisos'u Pek Hıristiyan Kral ile karşılaştırmıştı...

Bu Lidio adının aklıma nereden takıldığını anımsamam birkaç saniyemi aldı: Atto ve Connetablesse arasındaki mektuplar-

* *Herodotos Tarihi I.*

da geçmişti. Kroisos Lidya Kralıydı, demek ki o da bir Lidio* idi. O esrarengiz kişi Maria'ya Atto aracılığıyla mesajlar yolluyordu ve Maria da gene aynı aracıyla yanıt veriyordu. Neler diyordu Connetablesse? "Her şeyin sonu beklenmeli, öyle karar verilmelidir. Tanrı pek çok kişiye mutluluk tattırmış ama sonradan onları yıkmış ve mahvetmiştir." Sonra bir de şöyle demişti: "Bana sorduğun konuda, Lidio, henüz bir yanıt veremiyorum; önce bütün hayatının iyi geçmiş olduğunu bilmem gerekiyor." Bir kez daha düşününce bu sözler, Antik dünyadan günümüze kalan kitaplardan alıntıları anımsatıyordu. Az önce Albicastro'nun yinelediği Solon'un Kroisos'a söylediği sözlerle aynı havayı taşımıyor muydu? Kendi kendime en kısa zamanda Villa Spada'nın kitaplığını karıştırmaya ve Kroisos ile Solon konusundaki bilgilerimi tazeleyip kuşkularımdan arınmaya söz verdim.

Atto'ya yetiştim ve birlikte çevreye bakındık. Üç Kardinale ait bir iz yoktu.

"Hayır, hayır burada değiller. Olsalar ya bir ses duyar ya da kâtiplerden birini görürdük."

Bunların hiçbiri yoktu. Sanki eflatun pelerinliler hiçliğin içinde yok olmuşlardı.

Düşünceli bir tavırla çenesindeki çukurla oynayan Atto "Taşlar yerine oturmuyor," dedi, "kımıldayalım haydi. Böyle kazık gibi dikilmenin bir yararı yok. Yapacak çok işimiz var."

Hedefimiz tepsiydi. İki gün önce Kadırga'da bulduğumuz tabloya göre üç armağan söz konusuydu ve Atto'nun anımsadığına göre bu oldukça büyük bir nesneydi. Altından müthiş bir el işçiliği ile yapılmıştı ve harika bir görünümü vardı. Benedetti bunu herhangi bir salonda sergilemek istemiş olmalıydı ama Kadırga'nın bu terk edilmiş haline bakılırsa, şimdiye dek çalmacağı için birileri onu saklamış olmalıydı.

"Tabloyu ikinci katta gördük," dedi Atto, "gene oradan başlayalım."

Bu, ortak salonu olan, banyolu dört dairenin bulunduğu kattı. Derin bir araştırma yaptık. Yatakları, dolapları, çekmeceleri karıştırdık ama hiçbir sonuç elde edemedik.

* Lidyalı.

Her girinti ve çıkıntıya, her dolambaçlı geçide ve dört dairede de bulunan kitaplığa baktık. Ben bir sandalyenin üzerine çıktım ve kim bilir kaç yıldır orada duran tozları yutmak pahasına kitapların arkasına da baktım. Araştırmanın bu aşaması da bir ayrıntı dışında sonuçsuz kaldı.

Dördüncü ve sonuncu kitaplığı ararken, gözlerim yukarıdan üçüncü sıraya takıldı. Bu sırada hepsi birbirinin aynı, pek çok ciltli kitabın sırtında altın harflerle şöyle yazıyordu.

HERODOTOS TARİHİ

Birinci ciltte, başlığın altında şunu okudum:

I. Kitap
Lidya ve Pers

Bu ünlü Yunan tarihçisini ve yapıtını elbette tanıyordum. Ama benim heyecanlanmama neden olan başlıkta adı geçen Lidya, Kroisos'un ülkesi idi.

Merdivenleri inmekte olan Atto, "Burada bir şey yok, ben birinci kata iniyorum," diye seslendi bana.

"Benim biraz daha işim var; az sonra gelirim yanınıza," diye yanıtladım onu.

Ah, evet yapacak işim vardı. Tırmandığım iskemleden indim ve rahatça bir koltuğa oturdum. Kroisos'un öyküsünü anlatan satırları bulmak için kitabı açtım.

Sayfaları karıştırırken, içimden arasında bulunduğum duvarlara sessiz bir şükran yolladım. Kadırga bir kez daha karanlık ve anlaşılmaz biçimde benim bilgiye açlığımı fark etmiş ve bana yanıtını yollamıştı. Bu kez bunu duvar yazıtlarıyla yapmamış; sorumu yanıtlamak için gözlerimin önüne bir kitap çıkarmıştı.

Bu konudaki araştırmam tepsi konusundan daha olumlu bir sonuç verdi. Her şeyi anlatan sözler 27. bölümde yer alıyordu.

Çok büyük bir servete sahip olan Lidya Kralı Kroisos günün birinde Atinalı bilge Solon tarafından ziyaret edilir. Kroisos ona şöyle der: "Atinalı konuğum, hakkındaki bilgiler bize kadar ulaştı; bilgeliğin, yaptığın yolculuklar; bilme arzunu tatmin için uzun yollar katettiğin tarafımızdan bilinmektedir; şimdi bu konuda sa-

na sormak istediğim şudur: İnsanların en mutlusu olanı gördün mü?"

Son derece varlıklı olan Lidya Kralı Kroisos aynı zamanda yüceltilen güçlü bir kişi olduğu için Solon'un yanıt olarak kendisini örnek göstereceğini ummaktadır.

Oysa Solon mutluluk örneği olarak hiç tanınmayan bir kişi olan Atinalı Tellus'un adını verir; o mutlu bir hayat sürmüş, pek çok evlat ve torun yetiştirmiş ve kentini düşmanlara karşı savunurken ölmüştür. Solon bu sıralamanın ikinci sırasına Argoslu kardeşler Kleobis ve Biton'u koyar. Arabayı çekecek ineklerin olmadığı bir günde Argos'taki Hera Tapmağı rahibesi olan yaşlı anneleri Kydippe'nin arabasını 45 menzil uzaktaki tapınağa kadar bu iki kardeş taşımıştır. Tapmağa vardıklarında anneleri, Hera'dan oğullarına insanlar için en iyi yazgıyı bağışlamasını diler. Şölenden ve kutsal törenlerden sonra Kleobis ve Biton tapmakta uyuyakalırlar ve bir daha uyanmazlar: Bu onların sonu olmuştur. Argos halkı bu iki kardeşin heykelini yapar ve bunları insanlığın örneği olarak gösterir.

Bunun üzerine Kral öfkelenir: "Atinalı konuk, demek ki sen benim mutluluğumu değerlendirmeye almıyorsun ve beni sıradan insanlarla bile eş tutmuyorsun." Solon onu bilgece sözlerle yamtlar: *Görüyorum ki çok varlıklısın ve pek çok insanın Kralısın; ama bana sorduğun soruyu, senin hayatını mükemmel bir biçimde tamamlayışını görmeden yanıtlayamam. Çünkü çok varlıklı insan eğer büyük nimetlerin tadını çıkararak hayatını iyi bir biçimde sonlandıramadıysa, gündelik yaşayandan daha mutlu değildir.*

...Hayatın kusursuz biçimde tamamlanması, senin aradığın şey olur: Mutlu sıfatını kazanmayı hak eden kişi odur; ama ölmeden önce bir kişiye mutlu demek için biraz beklemek gerekir; ona en çok, şanslı bir kişi diyebilirsin.

...İnsanların hangisi bir ömür nimetlerle çevrili olursa ve sonra bir Kral gibi güzel bir ölümle ölürse, benim görüşüme göre o bu sıfatı hak eder. Her şeyin önce sonunu görmek gerekir ve nasıl tamamlanacağına bakılmalıdır; Tanrı pek çok kişiye mutluluğu tattırmış ama sonra onları yıkmış ve mahvetmiştir.

"Delikanlı geliyor musun, gelmiyor musun? Daha işin başındayız!"

Atto'nun sesi beni ansızın şimdiye çağırdı; Herodotos cildi elimden fırladı.

Yeterince okuduğumu düşündüm. Şimdi anlamaya başlıyordum.

Eğer yorumlarım doğru idiyse, Lidio adı altında gizlenen Güneş Kral'dan başkası değildi; bu takma adla Albicastro'nun konuşmasında sözünü ettiği Kroisos ile onun arasında bir paralellik kuruluyordu. Öte yandan, Louis ve Maria'nın en sevdikleri kitaplardan birinin Herodotos'a ait olduğunu bana söyleyen Atto'nun kendisi değil miydi?

İşte bunca zamandır peşinden koştuğum giz buydu: Connetablesse ve Pek Hıristiyan Kral gizlice yazışıyorlardı ve Atto bu ikisi arasında arabuluculuk yapıyordu.

Elbette Kadırga'da bize görünen o beyaz tenli ürkek Maria ile toy Kral Louis yoktu ortada; yazışmaları da artık aşk fısıldamaları değildi. Fransa Kralı, Mancini'nin öğütlerine büyük bir güven duyduğu, bu mektuplar onu mutlu kıldığı için böylesine gizli bir yazışmanın tehlikelerini göze alıyordu. Pusulaların birinde Atto'nun ona şöyle yazdığım iyi hatırlıyordum:

Sizin yargılarınıza ve Sizin Memnuniyetinize ne kadar değer verdiğini bilirsiniz.

Aslında Atto aynı mektupta Connetablesse'e bazı şeyler teslim edeceğini de yazmıştı. Onun Lidio konusundaki görüşlerini değiştirecek olan bir şeydi bu. Acaba ne olabilirdi?

Ama ilk heyecan anları geçtikten sonra içimde bazı kuşkular doğdu: Herodotos'a yapılan gönderme kesindi; daha az belirgin olan Lidio takma adının altında gizlenmeye çalışan kişinin Pek Hırisiyan Kral olmasıydı. Elbette Louis'nin sevgilisiyle birlikte Herodotos okumaktan hoşlanması bir rastlantı değildi. Öte yandan Albicastro, Kroisos ile Fransa Kralını karşılaştırmakla fazlasıyla sıradan bir benzetme yapmış olmalıydı. Bu nedenle şimdilik Atto ve Maria arasında gidip gelen mektuplarda; Lidya Kralı adı altında bir başkasının gizlenip gizlenmediğini henüz anlayamazdım. Ma-

ria Mancini'nin Paris'ten ayrıldıktan sonraki hayatına ilişkin fazla bilgi sahibi olmadığım için bu gizemli kişiliğin kim olduğunu araştırmak konusunda elimden bir şey gelmezdi.

Sözün kısası hâlâ bir onaya gereksinmem vardı. Bunun kim olacağı da belliydi: Silvio.

Maria Mancini Atto'ya yazarken ona kimi zaman Silvio adıyla hitap ediyordu ve mektubun o satırlarında yer alan ihtarlar, uyarılar ve hatta sitemlerin konusu benim için bir türlü aydınlanamıyordu.

Ya bunlar da Herodotos'un Lidio'su gibi edebî göndermelerse diye düşündüm. Silvio'nun da belki bir kitap kahramanı, belki de mitoloji kökenli bir aşk ulağı olduğu konusunda hayal kurmaya, düşünce geliştirmeye başladım.

Bu Silvio adının nereden geldiğini keşfedersem belki de Lidio'nun kimliği hakkında bir iz yakalayabilirim diye umut ediyordum; işte o zaman Pek Hıristiyan Kral ile Connetablesse'in hâlâ sevda dolu görüşmeler yaptıklarını iddia edebilirdim.

Ama cesaretim çabuk kırıldı: Elimde sadece bir isim vardı: Silvio. Bu samanlıkta iğne aramaktan farksız bir durumdu. Acaba araştırmalarıma nereden başlayabilirdim?

Omzuma sertçe konan bir el, beni düşüncelerimden koparıverdi.

"Aziz Ignazio gibi başını kitaba gömüp düşüncelere dalmaktan vazgeç artık. Bana yardım et biraz."

Ter ve toza bulanmış olan rahip beni çalışmaya çağırmak için yanıma gelmişti.

"Şu âna dek bir şey bulamadım. Şimdi birinci katı dip bucak aramak istiyorum. Gel bana yardım et."

"Geliyorum Sinyor Atto, hemen geliyorum," deyip yeniden sandalyeye tırmandım ve Herodotos'un kitabını yerine koydum.

Yorumlarıma daha sonra dönebilirdim.

* * *

İndiğimiz birinci katta aldatıcı görüntüler yansıtan aynaların bulunduğu galeri ve iki yanda minik şapelleri, banyo, biri Papalığa, öteki Fransa'ya ithaf edilmiş iki oda vardı.

Ansızın karşımda bulduğum işlemeli duvar halısının zarif deseninde kurt postuna bürünmüş güzeller güzeli bir peri, genç avcının okuyla sırtından vurulmuş olarak gösteriliyordu. Perinin tatlı görünüşü, fildişi beyazlığındaki teni, abanoz karası lüleli saçları, belinden sızan kanla müthiş bir zıtlık yansıtıyordu ve genç avcının yüzünde bir umutsuzluk duygusu okunuyordu. Bir ucu açık kâğıt ruloları ve madalyonlarla süslenmiş çiçekli çerçeve halıya zarif bir hava veriyordu.

Az sonra bu halının ne olduğunu anladım: Kadırga'ya bir önceki ziyaretimiz sırasında rahibin karşısında büyük bir hayranlıkla durup seyrettiği iki Felemenk duvar halısından biriydi bu. Otuz yıl önce Fransa'ya gittiğinde bunları alması için Elpidio Benedetti'ye kendisinin baskı yapmış olduğunu bana anlatmıştı.

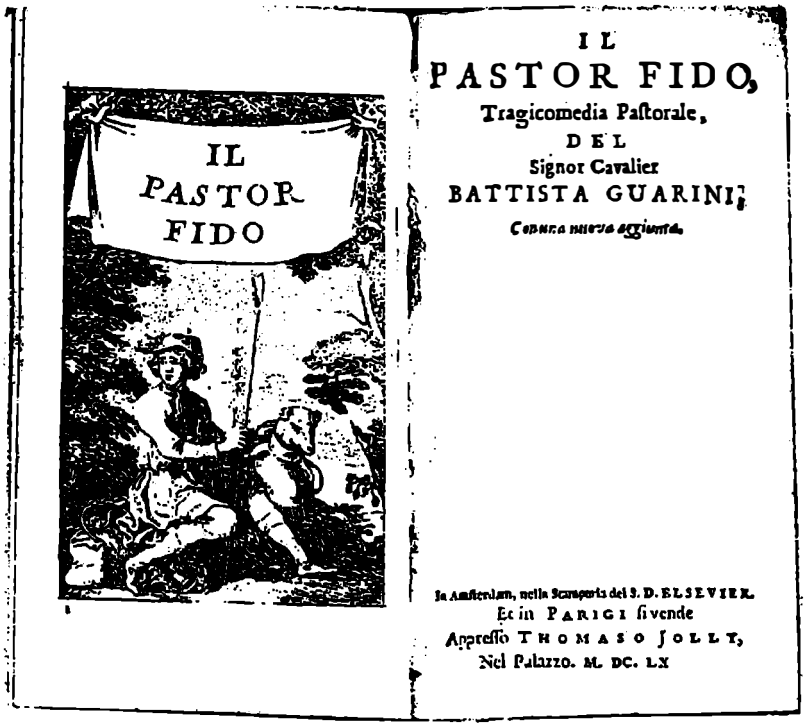
Rahip bana başka ne söylemişti diye anımsamaya çalışınca, şenlik sırasında heyecanla bilinmeyen bir hedefe koşan Baküs perilerine benzeyen düşüncelerim zihnimin içinde hızla dönmeye başladılar. Başlangıçta bu duvar halılarından dört tane vardı –Melani bana böyle söylemişti– ama rahip, Benedetti'nin iki halıyı Mancini'ye armağan etmesini sağlamıştı çünkü bu halıdaki sahneler Mancini ve genç Kralın çok sevdikleri *Pastor Fido* adlı aşk dramından alınmıştı. (Bu sözleri onun ağzından sökerek almıştım.) Bir aşk dramı...

Toz yüzünden öksürük nöbetine tutulmuş gibi numara yaparken Melani'ye safça gülümsüyordum; bu araştırmalar yüzünden içine düştüğümüz toz bulutundan uzaklaşmak için ondan izin istiyordum.

Onun bana izin vermesini beklemeden genç Merkür gibi kanatlandım ve merdivenlerden adeta uçarak ikinci kata çıktım ve kendimi *Herodotos Tarihi*'ni bırakmış olduğum kitaplıkta buldum.

İskemleye tırmandım, gözlerimin okuyabilmek için aynı zamanda dokunmaya da ihtiyacı varmış gibi parmaklarım cilt sırtlarındaki isimlerin üzerinde koşuyordu.

Nihayet onu buldum; neredeyse tek fasiküllük bu cilt yarım karış uzunluğunda, bir parmak kalınlığındaydı. Rengi karaya çalan bir deriyle ciltlenmiş, üzerine gene altın harflerle yazılmış ve Floransa tarzı çiçeklerle süslenmişti. Hemen açtım:



Sonra satenden yapılma rengini yitirmiş ayracın durduğu sayfayı açtım ve karşıma çıkan satırları rastgele okumaya başladım:

Ah mutlu Dorinda. Aramak için
Yollara düştüğün nimeti
Sana gökler gönderecektir.

İçimi bir sevinç kapladı. Az önce duvar halısında görmüş olduğum yaralı perinin adı Dorinda idi; halıyı ilk gördüğümüz gün bunu bana rahip söylemişti. Dorinda aynı zamanda Prenses'in Atto'ya Silvio diye hitap ettiği son mektubunda kendine verdiği addı.

Aradığımı bulmuştum. Şimdi geriye bir tek Silvio adının arkasında gizlenen anlamı bulmak kalıyordu. Eğer düşündüğüm gibi o da *Pastor Fido* kahramanlarından biriyse çok sevinecektim.

Heyecandan çarpan yüreğim, minik kitabın sayfalarında hızla dolaşan gözlerime yoldaşlık ederken Dorinda ile sevgilisi arasında ulaklık eden Silvio adında bir elçi arıyordum; onun Melani gibi Connetablesse ve Pek Hıristiyan Kral arasında arabuluculuk yaptığını düşünecektim o zaman.

Az sonra aradığımı buldum:

Tanımıyor musun sen Silvio'yu
Montan'ın oğlu Diana'nın rahibi
O pek ünlü ve zengin çobanı?

Bu Silvio demek ki umduğum gibi bir ulak değil, zengin ve pek güzel bir gençti. Zenginliği bir yana bence Rahip Melani'yi tarif etmekten pek uzak bir benzetmeydi.

Az sonra okuduğum satırlar hayal gücümü genişletti:

Ey Silvio, Silvio! Doğa sana vermiş
En güzel çağlarında
Böyle hassas bir güzellik
Neden onu çiğnemeye heveslenirsin?

Bu Silvio ile yaşlı uşağı Linco arasında bir konuşma idi ve uşak genci katı kalplilikle suçluyordu.

LINCO:
Ey çılgın çocuk, niye uzakta ararsın
Bu tehlikeli vahşiyi
Oysa senin yanıbaşındadır
Hem evcil hem güvenli olan.
....

SILVIO:
Hangi ormanda kurmuştur yuvasını?

LINCO:
Orman sensin Silvio
O vahşi sende yuvalanmıştır
Ve seni yaralamıştır.

...
Senin yüreğin vahşidir
Hatta demirdendir göğsün.

Hayır, Silvio adı altına gizlenen Atto olamazdı. Bu bir başkasıydı ve bana çok tanıdık gelen zengin ve küçümseyici sima okuduğum satırlarda gizliydi:

Çevrene bak Silvio
Dünya ne kadar zarif
Bu Aşk'ın eseridir.
Sevdadır gökler
Sevdadır yerler
Sevdadır deniz.
.....
Her şey sevgi doludur
Bir tek senin dışında
Silvio yalnız kalacaksın
Gökte, yerde, denizde
Aşk olmadan ruh olur mu?

Melani'nin anlattıklarını tekrar zihnimden geçirdim: Bu sitemler silsilesi Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralma pekâlâ uymuyor muydu? Hükümdarın yüreği Maria Mancini'den ayrıldıktan sonra buz kesmemiş miydi?

Seni sevene karşı da sertsin Silvio!
Böyle sevimli bir görüntünün altında
Kim tahmin eder bu acımasız yüreği.

Ve sonra:

Ah acımasız, vahşi çocuk!

Kitabın en başına döndüm. Başlangıçtaki *argumentum*'u, yani konunun kısa özetini okumak, Connetablesse'in kendine adını taktığı Dorinda adlı perinin rolünü öğrenmek istiyordum. O zaman öğrendim ki Silvio, Amarilli ile nişanlıydı ama onu sevmiyordu.

Hiç kimseyi sevmiyordu: Tek istediği ormanlarda ava çıkmaktı. Ama bir gün yanlışlıkla ona âşık olan periyi, Dorinda'yı yaraladı; kurt postuna büründüğü için onu vahşi bir hayvan sanmıştı. İşte o anda Silvio âşık oldu, oklarını ve yayını kırdı, Dorinda'nın yaralarını iyileştirdi ve evlendiler.

Bu öykü İspanya Prensesiyle nişanlı olan ama kalbi Mancini'de kalan genç Fransa Kralının öyküsüyle fazlasıyla benzeşmiyor muydu? Yalnız, Atto'dan öğrendiğime göre onların aşkı *Pastor Fido*'da anlatıldığı üzere mutlu sonla bitmemişti.

Zaman geçiyordu. Atto beni aramak için her an yukarı gelebilirdi. Sarmal merdivenden aşağı baktım. Tuhaf bir vızıltı duyuyordum. Temkinli adımlarla birkaç basamak indim ve Rahip Melani'yi gözetledim: Yorgun düşen Atto dönmemi beklerken oradaki divana oturmuş ve uyuyakalmıştı.

Basamaklardan birine oturup bir sonuca varmaya uğraştım: Sadece Lidio değil, aynı zamanda Silvio adının da altmda gizlenen kişilik Fransa Kralıydı. Demek ki Connetablesse, Kral için sadece Kroisos'un karşısındaki Solon değil aynı zamanda Silvio'nun sevgilisi Dorinda idi...

Atto ve Maria arasında gidip gelen mektuplardan aklıma takılan pek çok sorunun yanıtını bulmuştum.

Bu mektuplarda gizlenen, benim kuşkulandığım üzere Devlet konusunda casusluk değildi; ne karanlık siyasi manevralar, ne uluslararası diplomasi oyunları vardı günlerdir gizli gizli okuduğum mektuplarda.

Hayır, bu mektuplarda çok daha büyük ve hayallere sığmaz saf bir sır gizleniyordu: Louis ve Maria son vedalarının üzerinden kırk yıl geçtikten sonra, hâlâ sevda sözleri yazıyorlardı birbirlerine.

Şimdi rahibin bana Fransa Hükümdarının Connetablesse'e duyduğu aşkı ve sevgilisini yitirdikten sonra nasıl taş yürekli kesildiğini anlatırken konudan bu kadar emin olmasının nedenini de anlamıştım. Bütün bunları hâlâ günümüzde yaşanmakta olan canlı ve hareketli bir sevda gibi nitelemesinin nedeni de çıkmıştı ortaya: İki âşık arasında asla ölmemiş olan ve gizliden gizliye süren bu sevdanın en gizli ayrıntıları sürekli olarak onun elleri arasından geçiyordu!

İşte, Atto'nun Roma'ya geliş nedeni buydu: Otuz yıl sonra Maria Mancini ile buluşmak, Pek Hıristiyan Kral tarafından yollanan

kim bilir hangi aşk elçisini takdim etmekti. O anda, Kralın Rahip Melani aracılığıyla gönderdiği şeyin ne olduğunu öğrenebilmek için her şeyimi verirdim. Dört gözle beklenen buluşmanın konusu neydi? Kralın el yazısıyla yolladığı bir mektup mu? Bir sevda işareti mi?

Kadırga'ya ilk gelişimizde o duvar halısı karşısında Rahip Melani'nin sorularım üzerine neden o kadar tereddüt ettiğini şimdi anlamıştım. *Pastor Fido* iki âşığın eskiden en sevdikleri kitap değildi; halen öyleydi. Bu onların gizli şifresiydi aynı zamanda. Ve Atto o zaman olduğu gibi, bugün hâlâ ikisine arabuluculuk yapıyordu.

İyi ama kırk yıldır birbirini görmeyen iki kişi arasında nasıl bir aşk söz konusu olabilirdi ki? Daha önce Atto'nun Maria'ya yazdığı bir mektupta okuduğum ve tam o anda aklıma gelen şu sözler bana bir yanıt oldu:

Silvio kibirliydi evet ama Tanrıları yüceltmekten geri kalmazdı ve günün birinde Sizin Aşk Tanrınıza yenik düştü; o günden beri Size her daim saygı gösterir ve ona ait olduğunuzu söyler.
Her ne kadar Siz hiçbir zaman kendinizi ona vermediyseniz de.....

Kralın, Maria Mancini'ye duyduğu aşk, anılardan ve yaşanamadan elden kaçırılmış fırsatlardan oluşmuştu.

Ben de Atto'nun kendi başına gelen hadım edilme olayına bu kadar içlendiğini sanmıştım! Hayır, Atto bu aşkın asla vuslata erememiş bekâretinden söz ediyordu. Ve de yaşlı Hükümdarın hâlâ yüreğinde kalan duygulardan.

Maria'nın Silvio'ya hitaben yazdığı ve benim okuduğum bütün mektuplarda yer alan satırları bir kez daha düşündüm ve onun *Pastor Fido* yapıtından seçtiği satırların ve göndermelerin anlamını daha iyi anladım.

Ah Silvio Silvio! Yazgın olgunlaştığında
Daha yaz mevsimi hamlığından kurtulmamıştı.

Ama dikkat et! Sağduyusunu hamken koparan
Cehalet meyvesinin olgununu dişler.

O zaman Atto'ya hitaben yazıldığını sandığım için bana hiçbir şey ifade etmeyen bu sözlerin anlamını şimdi sezebiliyordum. Gerçekten de Pek Hıristiyan Kral tahta çok küçük yaşında çıkmıştı; yani yazgısı olgunlaşmıştı ama daha zamanını doldurmamış, mevsim hamlığından kurtulamamıştı. Gücü fazlasıyla erken eline geçirenlerin cehalet meyvesi hep olgun kalıyordu yani ömür boyunca kibirden kurtulamıyordu. Şimdi gündemde olan konu İspanya Tahtına kimin geçeceği olduğu için Maria XIV. Louis'yi bilgece davranmaya davet ediyordu.

Böyle yaparken Mancini, Kralı hayatını ve devleti böylesi bir kibirle yönetmekle suçlayarak Fransa'nın dostu İspanya'da yaşanan felaketlerden sorumlu mu tutuyordu?

Sen mağrur çocuk sanıyor musun ki
Bu felaketlerin olması rastlantıdır?
Ah seni ne çok uyarmıştım!
Tanrılar istemezse bu felaketler
İnsanların başına gelmez.
Görmüyor musun ki gökler
Senin aşkı, dünyayı ve
İnsani duyguları
Küçük görmenden rahatsız!
Yüce Tanrılar sevmez
Yeryüzünde kafa tutanları
Ne onlar sever ne erdem
Böyle mağrur davranışları.

Çok geçmeden bütün mekanizma aydınlandı. Connetablesse pek alışkın olduğu maharetiyle Atto'ya Lidio'dan üçüncü şahıs olarak söz ediyordu; rahip aracılığıyla ona mesajlar ve yanıtlar yolluyordu ve sonra Silvio diye hitap ettiği Atto'ya yönelerek aslında Krala söylemek istediklerini dile getiriyordu. Yabancı gözlerden korunmak ve olası casusları atlatmak için böyle iki değişik kimlik arkasına gizleniliyordu. Bu numara bana karşı mükemmel işlemişti. Önce Albicastro ve sonra da Kadırga bana Lidio'ya uzanan yolu göstermeseydi, bu satırları asla çözemezdim. Melani'nin dediği gibi söylersem Hayalet Kadırga ve Uçan Hollandalı bana yardım etmişti.

Elimde evirip çevirdiğim *Pastor Fido*'ya bakarak bütün bunların bana Kadırga'nın bir armağanı olduğunu düşündüm. Önce Albicastro, yani villanın tuhaf konuğu müthiş bir durugörüyle Kroisos ile Fransa Kralını bağdaştırmıştı. Atto'nun Hollandalı müzisyen karşısında altüst olup kaba bir biçimde arkasını dönmesinin nedeni buydu demek ki; kendisi bile bu tuhaf kâhinden etkilenmişti. Sonra Herodotos'un ve Guarini'nin kitapları karşıma çıkmış ve onlar sayesinde bütün düşüncelerim aydınlanmıştı. Benedetti'nin gizemli villası bir kez daha akıl almaz yeteneklerini sergilemişti.

O anda kendi kendime gülümseyiverdim: Bu villanın rahmetli sahibi Rahip Elpidio Benedetti'nin, Kardinal Mazarin'in Roma'da bulunan ajanı olarak villasında toplamış olduğu kitaplar, tablolar, sanat eserleri dönemin Fransız modasına düşkün bir insanının atlayamayacağı, bilmezlikten gelemeyeceği yapıtlardı.

Artık kesin olan bir nokta vardı: Atto ve Maria arasında gerçekleşmesi beklenen buluşmanın konusu ne Kardinaller Meclisi ne de İspanya Tahtı idi; sadece sevdaydı. Evet, siyasi manevralar fonda yer alıyordu ama onların yazışmalarının ana konusu bunlar değildi. Bunlar sadece mektuplara burnunu sokabilecek meraklı kişilerin aklını çelmek için kullanılmış entrikalardı; o kadar.

İşte Atto'nun Kadırga'ya yaptığımız ziyaretlerde böyle coşmasının, bu Kraliyet aşkını heyecanla anlatmasının nedeni buydu. Ona göre bu hâlâ güncel bir olaydı ve hatta Kadırga'da tanık olduğumuz görüntüler olgun yaştaki Kral ve Prenses'in geçmişte kalsa da hâlâ çok güçlü olan tutkularının ruhsal dışavurumlarıydı.

Melani'nin bu günlerde Villa Spada'da bulunmasının gerçek nedeni de olasılıkla bu buluşmaydı: O ve Connetablesse yeniden buluşabilmek için her ikisinin de Spada düğününe davet edilmesini bir fırsat bilmişlerdi. Kardinaller Meclisi ya da İspanya Tahtı değildi, anlamıştım.

Ama Maria gelmekte gecikiyordu. Düğün gününü de kaçırmıştı. Onu oyalayan neydi? Belki mektuplarında bildirdiği üzere gerçekten inatçı bir ateş yakasını bırakmıyordu; belki de, diye düşündüm, bu sevda cilveleşmelerinde Atto'nun elçilikle yetinmeyip eski sevgilisiyle özdeşleştiğini düşünen Connetablesse kendini geri çekmekte, gelmekte nazlanmaktaydı.

Rahip Melani'nin ayak seslerini işittim. Uyanmıştı ve ne yaptığımı görmek üzere yukarıya geliyordu.

Bir kez daha *Pastor Fido* kitabına baktım; gerçekten de küçük bir kitapçıktı; bunu cebime sokup rahip görmeden yanımda götürmem çocuk oyuncağıydı. Daha sonra geri gelip bırakabilirdim. Şimdi bana gerekliydi: Maria'nın mektuplarını artık bu satırların ışığında okuyacaktım.

* * *

Beni merdivenin tepesinde görünce, "Hayırlar olsun! Burada ne yaptığını öğrenebilir miyim?" diye sordu.

"Uyuyakaldığınızı görünce, biraz dinlenmenizin iyi olacağını düşündüm."

"Hiç iyi düşünmemişsin; senin yardımın olmayınca elimden bir şey gelmedi," diyen Atto utancını gizlemeye çalışıyordu.

Onu yalnız bıraktığım anda uyuklamasından ötürü nazik bir biçimde özür diliyordu.

"El yordamıyla bu kadar ilerlemek yeter," dedi rahip, "Kadırga'yı sistemli bir biçimde çatıdan zemine kadar aramak istiyorum: Bu tepsi burada bir yerde olmalı. İkinci katı yeterince didikledik. Şimdi zeminden başlayacağız ve sonra birinci kata çıkacağız; üçüncü kattan sonra da hizmetkârların kaldıkları yerleri gözden geçireceğiz."

Zemin kata doğru sarmal merdivenden önümde inerken yılların kemirdiği kambur bedenini gözlüyordum; ama o hâlâ heyecan peşindeydi. Ona bakarken görevinin doğasını düşündüm ve içim bir tuhaf oldu. Bir keresinde ona yüklediğim sıfatlardan çok daha soylu olan amaç ve duygularını bana açmıştı; geçmişte yaşadıkları pek o kadar soylu değildi; bunu o da biliyordu.

Böylece duygulanmış bir ruh haliyle onun peşinden villanın başka bölümlerine girdim ve Atto'nun Capitor'un üç armağanını, özellikle de tepsiyi aramasında ona yardımcı oldum.

Zemin kattaki büyük salonu, rafları, büfeleri, çekmeceleri aradık. Çatal kaşık, bardak, mobilya gibi her eşya bir önceki ziyaretimizde bıraktığımız yerdeydi. Sofra toplanmıştı. Birisi (Albicastro mu?) geçen sefer gördüğümüz yemek artıklarını temizlemişti.

Tepsiye ilişkin bir iz yoktu. Bildiğimiz gibi Fransa hanımlarının güzel ve zarif tabloları buradaydı (bunlar arasında geçen sefer hayran kaldığımız Maria'nın portresi de bulunuyordu).

Bir divanın altında yatan tozları havaya kaldırdıktan sonra olduğum yerde doğrulurken, geçen sefer dikkatimi çekmeyen bir portreyle neredeyse burun buruna geldim.

Olağanüstü etkileyici bir güzelliğe sahip portreye baktığımı görerek yanıma gelen Melani, "Madam de Montespan," dedi, "bir zamanlar Fransa Kralının gözdesiydi. On yıl süren ve yedi evlatla taçlanan bir ilişkiydi; ikinci Kraliçe sayılabilirdi."

Portrede dikkat çeken dolgun göğüsleri, maviye çalan gözlerdeki tutku ateşini, öpüşmeye hazır dudakları, güzel kolları incelemeyi ancak bitirmiştim ki; Atto bir sonraki tabloya geçmişti.

"Louise de la Vallière," diye bildirdi, "sana daha önce anlattığım gibi Kralın ilk resmî gözdesi," diye eklerken bana benzeri olmayan bir yüzü, tarifsiz duruluğunu, gümüşi sarışın bukleleri, zariflik, şıklık, hafiflik örneği bu kadım gösteriyordu; sanki Tanrı bu hanımı Sevimlilik, Tevazu ve Yumuşaklık üçlemesinin bir örneği olarak özenle yontmuş ve yeryüzüne indirmiş gibiydi. Gözlerinde denizin renkleri yansıyor, sevgi ve güven yansıtıyordu.

"Ne kadar farklılar," diye haykırdım; "bu öylesine duruyken.... nasıl desem...."

"Uyuşuk ve günahkâr mı? Çekinme söyle: Montespan'm bir melek olmadığı tek bir gözle bile görülebilir," diye kıkırdadı rahip, "ama her ikisi de Maria'nın kişiliğinden yansıyan içtenlik ve ateşlilikten yoksunlar. Bu ikisi birbirinin zıddı da olsa Fransızdır; oysa Maria İtalyandı." Atto son sözlerini vurgulayarak söylerken gözlerinde Mancini'yi anımsamaktan doğan bir kıvılcım parıldamıştı.

Şimdi, Pek Hıristiyan Kralm ruhunu yakıp kavuran dramın öyküsünü en yakından izleyen ve en iyi biçimde aktarabilecek kişiden dinleme ayrıcalığına sahip olduğumun farkına varmıştım.

Bu üzücü ve eski öykünün devammı dinleme arzusuyla yanıp tutuşuyordum çünkü aşkın hâlâ sürdüğüne tanık olmuştum. Şimdi Atto'nun Maria ile buluşmasmda, Fransa Kralının sevgilisine iletmek istediği büyük bir aşk nişanesinin söz konusu olduğunu da sezmiştim ve bunun ne olduğunu öğrenmek için can atıyordum.

"Yanlış hatırlamıyorsam, Fransa Kralı, Maria Mancini'nin gitmesinden sonra pek çok aşk yaşadı," derken rahip beni Kral ve Prenslerin portrelerinin olduğu salona sokuyordu.

Atto beni, "Pek çok gözdesi oldu," sözleriyle düzeltti, "ve her zaman iki gözdesi birden oluyordu."

"İki mi? Fransız Hükümdarlarının tarzı bu mudur?"

"Elbette değildir," diyen rahip Venedik kristalleriyle ve Savona porselenleriyle dolu bir büfeyi açmış karıştırıyordu. "Fransa'da asla böyle bir şey görülmemiştir: Bir Kraliçe ve iki resmî gözde. Üçü de dirsek dirseğe yaşamak zorundaydılar. Montespan'ın evli olduğunu da unutmamak gerekir. Louis'nin dedesi IV. Henri'nin bir sevgilisi olmuştu ama onu eşi Kraliçe ile tanıştırmaya hiçbir zaman cesaret edememişti."

"Tahmin ederim bu da size göre Maria'nın terk edişinin kötü sonuçlarından biridir." Bunu söyleyerek şu anda Pek Hıristiyan Kral ve Connetablesse arasında yaşanan ilişki hakkında bilgi edinebilmek için sabırsızlıkla oltamı atmıştım.

"Genç Kralın yüreğine yağan acı tufanı, onun tarafından evrensel bir tufana dönüştürüldü ve kuşaklar boyunca pek çok halkı suya boğdu!" dedi rahip; "Louis, Maria'sını Kraliçe yapamadı mı? O halde bunun bedelini öteki Kraliçeler ödesin! Maria'sını yanında tutamadı mı? O halde yanında sayısız kadın olacak ve üstelik hepsi aynı anda ve birlikte bulunacaklar."

Atto'nun anlattıklarına göre Kral daima iki metres sahibi oldu; onlar da daha sonra başkaları için terk edildiler ve bu böyle sürüp gitti. Hiçbir kadın Kralın duygularından ve tasarılarından asla emin olamadı. Bu değişmeyen üçlüye "Üç Kraliçe" adı veriliyordu.

"Bir zarar gören, bunu sonsuza dek başkalarına yansıtmaya uğraşır," diyerek konuyu özetleyen Melani, "Maria'ya ait olmayı beceremeyen Louis kendini pek çok kadın arasında bölmeye ve hiçbirine ait olmamaya karar verdi. Soğuk bir hesapla, buz gibi bir öfkeyle hayatını sayısız kadın arasında unufak etti: Karısını, uzun süreli gözdelerini, bir aylık ya da bir gecelik binlerce kadını üzüntüden ağlattı. Şu halıyı kaldırmama yardım et lütfen," dedi.

Kadınların hepsi daimi olarak terk edilme korkusu yaşıyordu; saray halkı hiçbir zaman Louis'nin yanındaki kadının şu andaki gözdesi mi yoksa yıldızı sönmek üzere biri mi olduğunu bilemi-

yordu. Bu kadınların hepsi yeni ve gizli bir gözdeyi gizlemeye yarıyordu. Hepsi Hükümdarın sert kırbacı altındaydı ve hiçbiri başkaldırmaya cesaret edemiyordu.

"Kralın mizacındaki belirgin değişiklik, düğünün hemen ertesi günü saray halkı tarafından fark edildi," dedi rahip. "Louis, Marie Thérèse'in bütün İspanyol maiyetini geri yolladı."

Anılara gömülmüş olan Atto'nun anlattığına göre Kraliçe bu konuda hiçbir itirazda bulunmadı ama bunun karşılığında eşinden tek bir ricada bulundu: Daima onun yanında kalmak istiyordu. Sonsuza dek. Louis bunu kabul etti. Saraydan sorumlu Büyük Mareşal'e onları asla ayırmamalarını emretti. Karısının ölümüne kadar da sözüne sadık kaldı: Louvre'da Fontainebleau'da, Saint-Germaine'de ve sonunda Versailles'da hep onun yanında uyudu ama gecenin ilerleyen saatlerinde sevgililerinin yatağına gitti ve güneş doğmadan yasal karısının koynuna geri geldi. Bütün bunlar abartılmadan, açıklamalar yapılmadan, dillere düşmeden yaşandı. Hatta yandaki odada Kralın piçlerinden birini doğurtan ebe, kucağında bir kundakla Kraliçenin odasmdan geçtiği zaman bile kural bozulmadı. Kraliçe baştan Kralın hep yanında olmasını istemekle bir ayrıcalık kazandığını düşünmüştü ama bu Louis tarafından acımasız ve insafsız bir saygısızlığa dönüştürüldü.

"Nasıl yani? Kralın sevgilileri Kraliçenin bitişik odasında mı doğuruyorlardı?"

"İşin ilgincini duymadın daha," dedi rahip yarı alaylı bir tavırla, "Majestelerinin en sevdiği avlanma alanı Kraliçenin nedimelerinin bulunduğu yerdi. Ya da tersi oluyordu. Louis metreslerinden birinden sıkıldığında onu karısının hizmetine veriyordu. Öyle ki Marie Thérèse hep şöyle yakınıyordu: Kaderimde hizmetimi kocamın metreslerinin görmesi varmış!"

Rahip sarı renkli, yeşilli, kırmızılı nar desenleriyle süslü kocaman bir çorbalığın içine bakıyordu.

"Yirmi yıl boyunca Kral her yıl bir evlat sahibi oldu –bu söylediklerim sadece kendi tarafından kabul edilenlerdir– ve bunların sadece altısı Kraliçeden doğdu. Yedi evladının annesi de Montespan idi. Geri kalanlar da öteki sevgililerinden olmuştu," diyen Atto kaşlarını yay gibi kaldırmıştı. "Başnazırı Colbert, hayatta oldu-

ğu sürece Krala sessizce hizmet etti. Ona muhabbet tellalığı yaptı, metreslerinin çocuklarını doğurtmak için ebeler, hekimler sağladı; hatta saraydan ayrılmış hizmetkârlar arasından gizli piçleri, sıradan metreslerin bebeklerini büyütecek aileler buldu," diyen rahip şimdi bir koltuğun döşemesinin arasını karıştırıyordu.

Kral, Kraliçeyi metresleri ve onlardan olma çocuklarıyla bir arada oturmaya zorlamakla yetinmedi. Seyahat ederken ve yemek yerken de daima hep birlikte oldular. Daha beteri de var: Louis piçlerini yasal evlat olarak kabul etti ve onları Bourbone Prensi ilan etti. Onlara Kraliyet düğünleri yaptı ve hatta yasal Bourbon'larla karışmalarına izin verdi. Piç olan kızlarından birini gelin olarak "Fransa'nın bir yeğeni"ne verdi: Erkek kardeşinin oğlu Philippe'i, Montespan'dan olan kızıyla evlendirdi. Sarayda dedikodular aldı yürüdü: Delikanlının ailesi gözyaşları ve haykırışlarla fırtınalar kopardı ama Kral onları seyretmekle yetindi.

"Bu gidişle nereye varacağız?" diye söylendi Atto.

"Yani, size göre Tahtın geleceği için kaygılansak yeridir."

Derin bir soluk aldı, duvardan –yanlışlıkla– çerçevesi bize pek büyük görünen bir tabloyu indirdi.

"Korkarım Kral piçlerini tahta çıkma sırasına da alacaktır. İşte bu da son nokta olur. Bunun anlamı sadece Kraliçenin oğlu olanın değil, herhangi birinin ama gerçekten *herhangi* birinin Kral olabileceğidir. İşte o noktada, halktan biri kalkıp: *Neden ben değil?* diye sorabilir."

* * *

Derin bir yorgunluk iç çekişiyle, tek kollu uzun divana oturan Atto, "Birazcık dinlenelim," diye önerdi, "sonra yeniden başlarız aramaya."

Benim de bir başka koltuğa çökmemle esnemeye başlamam bir oldu.

Gene de az önce anlattığı konuya devam etmesi için ona çanak tutarak şöyle dedim: "Eh, bunca sevgili edindikten sonra Kral artık Maria'yı düşünmez olmuştur!"

Bunu kışkırtmak için söylemiştim; belki Hükümdarın şu anda Connetablesse ile yaşadıklarına değinir diye umuyordum. Atto Melani hemen atladı bu sözümün üzerine:

"Ne diyorsun sen? Konuştuğum zaman dinlemiyor musun yoksa? İlk gözdesi olan Louise de la Vallière sadece onu Maria'dan ayıran ve kısa sürede unutacağını ileri süren Ana Kraliçeden intikam almaya yaramıştı. Ne yazık Kralın Louise'i seçmesi geç kalmış bir adımdı. Annesinden beyhude bir öç almaydı; ölmüş yüreğinin mezarına bir tas su dökmek gibi bir şeydi bu.

"Kralın, eşi olan Kraliçeyi ve Ana Kraliçeyi sevgilileri ile aynı sofrada yemek yemeye zorlaması nasıl beyhude bir mutluluktur?" diye soruyordu rahip; "ya da sevgilisini gizlice annesinin dairesine sokup, erkek kardeşi ve karısı ile birlikte oyun masasına oturtması ve sonra bunu şımarık bir evlat gibi annesine anlatması neye yarardı ki? Bir yandan da kendi ününü korumaya öyle dikkat ediyordu ki Louise'in doğum yaparken tanınmaması için yüzüne bir maske taktırmıştı ve gelen hekim kime doğum yaptırdığını anlayamamıştı.

"Zavallı Louise zaten sıkılgan ve alçakgönüllü bir yapıya sahip olduğundan, artık kalbinin yerinde sadece gururu kalan Kralın elinde uysal bir oyuncak olup çıkınıştı. Louis hayatta olduğu sürece annesine karşı bunu dayatmaya uğraştı, bu ikili oyunda intikam almak istediği hasımlarından biri artık aralarında olmayan Mazarin idi. Başmüfettiş Fouquet'ye duyduğu nefretin bir benzeriydi bu da.

"Artık mücadele etmeye gerek kalmayınca çoktan bıktığı kadından, ona üç evlat vermiş olmasına karşın ayrıldı."

Divanın üzerinde gerinen Melani, "Louise böyle bir hayata, oyunlara, dedikodulara, saray entrikalarına uygun bir kadın değildi," diye iç geçirdi, "hiç de aptal sayılmazdı; okumayı severdi ama hazırcevap sayılmazdı, öyle şen ve konuşkan bir insan değildi. Yani sözün özü, o bir Maria hiç değildi." Atto sözlerini tamamlarken kurnazca gülümsüyordu.

Kalktık ve yeniden Capitor'un tepsisini aramaya koyulduk. Bilardo masasının durduğu odaya geçtik. Duvarlarda tablo gibi değişik baskılar asılıydı; kiminde antik rölyefler, kiminde Annibale Carracci tarzı Ünlü Simalar çalışmaları vardı. Arkalarında gizli bir oyuk var mıdır diye hepsini teker teker kaldırıp baktık ama hayal kırıklığına uğradık. Bilardo masasının zümrüt yeşili kumaşı toz içindeydi ve solmuştu. Masanın ortasında tek bir kemik beyazı top

terk edilmiş ve buraya hapsedilmiş olarak duruyordu; Louis'nin umursamazlığının çölünde esir düşmüş Vallière'in yüreğini simgeler gibiydi. Atto mahzun bir tavırla ona şöyle bir vurup karşı duvarda zıplattı, sonra yeniden anlatmaya başladı:

"Kısa bir süre sonra Kral, Vallière'e sadece onun bir benzeri olan ve Atenais diye tanının Madam de Montespan'ın cilveleri ve oyunları için gider oldu. Günün birinde Flandre'a savaşa gitmek zorunda kalınca dört aylık gebe olan Louise'i sarayda yalnız bıraktı ve yanında Kraliçeyle birlikte Montespan'ı götürdü.

"Gözdesini savaşa mı götürdü? Kraliçeyi de mi?"

"Bunca senedir okuyorsun ve öğreniyorsun; bana gene gelip bunu soruyorsun! Bunu bilmiyor muydun yoksa?" Bilardo odasından çıkmış büyük yemek odasına doğru yürüyorduk.

Oradan da doğuya bakan arka bahçeye açılan salona geçtik. Bahçeye çıktık. Burada az sonra keşfedeceğimiz üzere küçük ve sevimli bir mağaraya uzanan bir patika vardı.

Utancımı gizlemek için, "Size yeniden söylüyorum: Ben yalan ve düzmece haber yazan gazeteleri değil, kitapları okudum," dedim sabırsızlıkla.

"Evet, Türkler gibi savaşa giderken sarayda alışık olduğu bütün konforunu yanında götürmeyi seviyordu: Sarayın en güzel eşyaları, porselenleri, altın çatal takımları, geçtiği her kentte balolar ve havai fişek gösterileri düzenlemek için gerekenleri ve elbette kadınları yanına alıyordu."

Köylerde ve yol üstündeki evlerde yaşayanlar Kraliyet Sarayının savaş ve şenlik alayını gördüklerinde kim bilir ne kadar şaşırıyorlardı diye düşündüm; sarayın en güzel kadınlarını taşıyan kapalı ve altın yaldızlı arabalara arkadan ve yandan koruma yapan tüylü şapkalı şövalyeler gerçeküstü bir görüntü sergiliyor olmalıydılar.

"Sadece süslemelere sıçrayan çamur, Kralın güneşte yanmış ve zayıflamış yüzü," diye devam etti Atto, "ve insani saatlere uymayan yolculuğun yorgunluğunu yansıtan kadınların hali, bunun Molière komedilerinden birinin konusu olan ve Versailles Sarayı'nın bahçesinde yapılan bir geçit olmadığını belli ediyordu. Bu yolculuklardan bir tanesini özellikle anımsıyorum. Kadınlarının güzelliği ile ünlü olan Auxerre'den geçerken halk, Kralın ailesini ve Kraliçenin arabasındaki nedimeleri görebilmek için sokaklara dizildi. Arabalardaki kadınlar da dışarıyı görmek için başlarını uzatıyordu. İşte o

zaman Auxerre halkı kıkırdamaya başladı: 'Ah *qu'elles sont laides!*' Nasıl da çirkinler! Kral da buna pek güldü ve günün geri kalanını bunu hatırlayıp neşelenmekle geçirdi," dedi rahip.

"Pek Hıristiyan Kral, kayınpederi IV. Felipe'nin ölümü üzerine, Marie Thérèse'e miras kalan İspanyol Flandre'ının bir bölümünü almak için savaşa giderken de bütün saray halkını yanında götürmüştü."

"Louise dışında herkesi götürdü demiştiniz. Peki ya Kraliçe?"

"Marie Thérèse savaşa kesinlikle gitmek zorundaydı çünkü görünürde savaş onun adına yapılıyordu. Bir kent Fransızların eline geçti mi, o gidip resmen sahiplenmek zorundaydı."

Ama o saf yürekli ve tutkulu Louise gebeliğini tehlikeye atmayı ve Kralın öfkesine maruz kalmayı göze alarak yollara düştü ve Flandre'da bulunan saray kortejine katıldı. Kortejin bulunduğu yere vardığında bitkin düşmüştü; bu durumdan hiç etkilenmeyen Kral bunu bir gülmece konusu yaptı. Gebe kadın nedimeleriyle birlikte bayıla bayıla geldiği kortejde Marie Thérèse'in yanındaki odaya yerleşir; bu arada öfke ve utançtan Kraliçe de bir yandan ağlamakta bir yandan kusmaktadır.

Bu arada küçük mağaraya varmıştık. Capitor'un tepsisinin orada olmayacağı belliydi ama ikimiz de ciğerlerimize dolan onca tozdan sonra temiz hava solumaya gereksinme duyuyorduk. Bahçede esen rüzgârla temiz havayı içime çekerken Vallière hakkında yapılan tanımlamayı düşünüyordum: Saf ve heyecanlı Louise.

"Kral sevgilisinin onun sözünden çıkmasına sinirlenmemiş miydi?" diye sorduğumda mağaradan çıkmış küçük bir patikadan ilerliyorduk.

"Görünürde hayır; hatta Kraliçe onu arabasına davet ettiğinde bunu reddetmiş ve Louise'in yanında atla gitmeyi yeğlemişti. Ertesi gün ayine giderlerken zavallı Marie Thérèse Louise'in onun arabasına damladığını gördü; ona yer açmak için sıkışması bir yana, akşam yemeğinde de varlığına katlanmak zorunda kaldı. Ne var ki bir sonraki gün ne karısını ne de sevgilisini önemseyen Kral bütün gününü kapısını kilitlediği odasında geçirdi. Montespan da aynı şeyi yaptı. Ve şu rastlantıya bak ki, iki odayı birbirlerine bağlayan başka bir kapı vardı."

Kraliçe, Atenais'nin gelişiyle kendine çok acı verecek bir ortak yaşama katlanmak zorunda olduğunu henüz bilmiyordu: Kocasının iki gözdesiyle aynı arabada seyahat etmek bir kural halini aldı ve sonraki günlerde üç kadının bir arada yaşayacakları bir konut belirlendi.

Gerçekte sevgililerin de Kraliçeden daha iyi bir hayat sürdükleri yoktu. Rahibin anlattıklarına göre, Louis bütün kadınlarını kilit altında tutuyordu, onların koşulsuz itaat göstermesini bekliyordu ve kadınlardan biri diğerine baskın çıktığında, o, odaları arasında gidip gelen isimsiz sevgililerinin sayısıyla huzursuzluklarının üstesinden gelmeye çalışıyordu. Resmî gözdeler her gün bilinmezlik içinde olmaktan boğuluyorlardı; bu küskünlükler ve çatışmalar Marie Thérèse'in kıskançlığını biliyordu.

Bu arada patika bizi, o günlerde Villa Spada'da gösteriler için kurulmuş olandan daha küçük ama son derece sevimli ve gizemli bir zarafeti olan amfiteatra ulaştırdı. Çevresinde antik rölyefler ve pek çok çiçekli saksıyla süslenmiş bir revak vardı; ortadaki küçük çeşme revakın iki kemeri ortasında yer alıyordu ve akan su kemerlerde yankılanıyordu.

Bu güzelliklerin farkına varamayacak kadar belleğindeki öyküye dalıp gitmiş olan Atto anlatmayı sürdürüyordu: "Kral çevresinde buzdan bir duvar örmüştü; ancak çok büyük acılar onu biraz sarsabiliyordu. Sözgelişi bir evladı öldüğünde üzülüyordu ve bu pek sık olan bir olaydı. Altı yasal çocuğundan sadece bir tanesi, büyük oğlu hâlâ yaşamaktadır. Otuz yıl kadar önce en küçük çocuğu Anjou Dükü öldüğünde onun perişan olduğunu görmüştüm. Bunun, Tanrının hiddetinin bir sonucu olduğundan korkmuştu ama kendini çabuk toparladı. Louise de la Vallière manastıra kapanmaya karar verdiğinde bile Kralın gösterdiği tepki sadece öfke oldu."

Çeşmeden akan leziz ve soğuk suyu içmek için eğildiğim sırada bunu duyup, "Manastıra mı?" diye sordum.

"Evet ya; zavallı kadın o son derece temiz yürekli biriydi ve gerçekte Kralı sevmek ve onun tarafından sevilmekten başka bir arzusu olmamıştı. Louis'yi gerçekten, sadece o olduğu için seven tek kadındı ve bu durum Kralı çok hoşnut ederdi ama o kadar... Louise ise duygusunu son derece ciddiye alıyordu; hem de nasıl: Karmeliten rahibesi olmaya karar verdiğinde Kraliçeden resmen özür dile-

mek istedi. 'Benim günahlarım onun gözleri önünde işlendi, onun gözleri önünde af dilemek isterim,' dedi. Marie Thérèse'in önünde diz çöktüğünde, Kraliçe bu durumdan etkilenerek onu hemen ayağa kaldırdı ve öptü. Çevrede pek çok kişi vardı. Bu gerçekten yoğun bir duygu anıydı. Sadece Kral orada değildi."

* * *

Yeniden villaya döndük. Kısa süre içinde zemin katı elden geçirdik. Rahip aynalara yansıyan görüntülerimize üzgün gözlerle baktı. Bembeyaz olan giysilerimiz ve örümcek ağı sarmış saçlarımızla iki hurdacıya benziyorduk.

"Şimdi ne yapıyoruz Sinyor Atto? Yukarı mı çıkıyoruz?"

"Evet ama bunu sadece tepsiyi aramak için yapmıyoruz."

Birinci kata vardığımızda Atto beni küçük şapelin yanındaki banyoya soktu.

"*Hic corpus!*" Atto üç gün önce de okumuş olduğumuz o girişteki yazıyı okumuştu; "Hâlâ çalışıyorsa, hidrolik mühendisliğinin harikasından yararlanacağız!"

Üzerinde *sıcak* yazan musluğu açtı ama su gelmedi. Sonra *soğuk* yazanı denedi; bu kez şansımız yaver gitti.

"Şuradaki dolapları aç bakalım: Belki hâlâ havlu vardır."

Atto bilmişti. Eski ve aşınmış da olsa havlular tozlanmamıştı. Hatta üzerlerinde sabun kokusu bile vardı. Böylece önce o, sonra ben tertemiz olana kadar elimizi yüzümüzü yıkadık.

Sonra yeniden armağanları, özellikle de Capitor'un tepsisini aramaya koyulduk.

Dört küçük salonda ve Vatikan'a kadar uzanırmış gibi görünen aynalı galerinin bulunduğu birinci katta arayacak çok yer vardı. Fildişi ve pirinç kakmalı abanoz dolapların büyük çekmecelerini açtık, gül ağacı oymalı meşe dolapları karıştırdık, içlerinde yığın yığın duran porselen fincanları gördük; neşeli renklere boyanmış olan pencerelerin içindeki kanatları açtık, koyu renkli yaprak ve sarmal desenli ağır dolapları çekiştirdik, yanlarında geyik başları ya da satir heykeli bulunan mobilyaların, gizli çekmecelerin, tozlu kristallerin arasma baktık.

Şöminenin üzerinde asılı olan aynayı kaldırıp arkasma baktık; şöminenin üzerindeki mermer konsolda incecik porselenden ya-

pılmış heykelcikler diziliydi. Bunlardan biri çoban kız, biri beresi ve merdiveni bile olan bir baca temizleyicisi, öteki ise işaretparmağını (bunun kırılıp onarıldığı belli oluyordu) kaldırmış bir Çinli mandarindi.

Pencerelerin altındaki dolaplarda bulunan gümüş çay takımlarını, perdelerin püsküllü kordonlarını, hatta Paris'ten gelmiş bir demet oyun kâğıdını karıştırdık. Rahip Melani burnunu sobaların içine bile soktu ve ise bulanmış olarak çıktı.

Gene toz yüzünden öksürerek Fransız desenli halıları kıvırdık, pastoral ve mitolojik sahneler işlenmiş duvar halılarının arkalarına baktık ve buralardan bizi küçük bir odaya ulaştıracak (çünkü bir kürenin gizlenmesi kolay iş değildi) gizli bir kapı buluruz diye umutlandık ama hepsi boşa gitti. Bizi Capitor'un armağanlarına yaklaştıracak her türlü ipucuna razıydık.

Melani, bıyık altından gülerek, "Louise de la Vallière'den sonra," diye anlatmaya başladı; "Madam de Montespan dönemi başladı. Olağanüstü güzellikte, neşeli, her zaman modaya uygun giyinen, tutkusu ateşli ama yüreği buz gibi bir kadın olan Montespan her ne pahasına olursa olsun Kralın kalbini çalmaya karar vermişti ve bu belli oluyordu. Kral bu durumu hemen fark etti ama karşı koydu. Hatta onunla alay ediyordu: 'Madam de Montespan beni istiyor ama ben onu istemiyorum' diyordu."

Sonradan duygu bakımından pek yoksul olan duyarlılığı ve zihni bu sevgiye teslim oldu. Montespan'ın yükselişi duyguların ölüşüyle aynı dönemde yaşanıyordu. Artık sevmekten yoksun olan sadece Kral değildi; onu seveni de bulamıyordu.

"Ama Pek Hıristiyan Kral, aslında onu hiç kimsenin gerçekten sevmemiş olduğunu çok geç anlayacaktı," dedi Atto bilmece gibi konuşarak.

Atenais ile XIV. Louis'nin on yıl sürecek debdebe ve kibir dönemi böylece başladı ve sonra Zehirlenme işiyle sona erdi; Kral o zaman gözdelerinin hayatını tehlikeye sokanın kendisi değil, tam tersine kendi hayatının tehlikede olduğunu anladı. Gene bu yıllar davranışlarının en yolundan çıktığı yıllar oldu; kalabalık yatağından gelip geçen kadınların sayısı bilinmiyordu ve hiçbir zaman umut dolu yeni kadınlar bulmakta zorlanmıyordu. Bunların hepsini suçlamamak gerekir; kimisinin de genç kocasını ya da nişanlısı-

nı savaştan kurtarmak veya babasının Colbert zamanında el konmuş mallarının hakkını kazanmak için Krala başvurduğu biliniyordu. Özellikle bu son amaçla gelen kızlar Kralın doymak bilmeyen ellerinden kurtulamıyorlardı.

"Çocuk," dedi yüzümdeki ürpertiyi fark eden rahip, "Pek Hıristiyan Kral uzakta kalmış bir geçmişte büyük bir acı yaşamıştı; Fronde isyanını bile deneyimlemiş olmasına karşın böyle bir acı yaşanabileceğini kendi bile tahmin etmezdi.

"Şimdi, sadece merak yüzünden minicik bir kuşa tarifsiz acılar çektirmeye uğraşan acımasız bir çocuk gibi; bu zavallı kızların hayallerinin paramparça oluşunu gözlüyor ve onların da *kendi* gibi acı çekip çekmeyeceklerini, böyle bir acının mümkün olup olmadığını görmek istiyordu. Daha doğrusu o yüreklerden onların acısının sırrını çalmak istiyordu; bu yürek acısı denen şeyi bir kez o, Muhteşem Güneş Kral tatmıştı çünkü.

"Ama bütün bunlar Kralın odasının gizliliği içinde yaşanıyordu," diye belirtti Atto. Galeride yürüyorduk ve adım seslerimiz büyük kubbeden yankılanıyordu.

"Atenais ise sarayda rahatça hüküm sürüyordu. 'Tahtın Sevgilisi' adıyla anılıyordu; 'Tahtın Kraliçesi' Kralın eşini Ana Kraliçeden ayırmak için söylenen sıfattı ve bu da sevgilisi için uydurulmuş bir tanım olmuştu. Böyle söyleyenler haksız sayılmazdı. Madam de Montespan ile Louis saraya Kraliçenin yerini tutabilecek birini armağan etmişti. Bu kadın gerçekten de Fransa Sarayı'nın ihtişamını temsil edebilecek olağanüstü bir güzelliğe ve ruha sahipti."

Rahip galerinin tavanındaki şahane freskleri işaret ederek, "Pietro da Cortona'nın *Seher*'inde olduğu gibi görkem ve ışık saçıyordu," dedi.

Seher ve *Gece* adlı iki freskin ortasında, galerinin tam merkezinde yer alan *Öğle* freski ansızın Atto'nun dikkatini çekti. Burada Güneş'in arabasını sürmek istediği için Jüpiter tarafından üzerine bir yıldırım yollanan Fetontes'in düşüşü resmedilmişti.

"Buraya ilk gelişimizde dikkat etmemişim: Günün doruk noktasına vardığı saati Benedetti özel bir olayla vurgulamak istemiş. Daha aşağılardaki duvarlara ise Fransa Kralını yücelten sözler yazdırmış. Gerçekten müthiş!"

"Evet," dedim ben de şaşırarak, "Sanki Güneş Kral'a bir uyarı gibi."

Benim bu görüşümü onaylayınca, *"Senin yazgın ölümlü olmaktır Fetontes ama arzuların ölümlü değildir"* diyerek ezberinden okudu Atto. "Ovidius'un *Metamorfoz* adlı eserinden."

Rahip yeniden anlatmaya koyuldu: "Atenais, öyle olmamasına karşın Kraliçe gibi davranıyordu. Konuklar kabul ediyor, onlarla görüşüyor, bütün Elçileri büyülüyordu. Kral onu gururla takdim ediyor ve müthiş gururlanıyordu. Anlayacağın bu gözdesi Monarşiye hizmet ediyordu.

"Gerçekte Kralın kendisini sevmediğini çok iyi biliyordu," diye ekledi Atto üzülerek, "ama, Montespan'ın ağzından çıkan sözlerle söylersem, 'Krallığın en güzel kadını tarafından sevildiğini göstermek' gibi bir arzusunu yerine getirmiş oluyordu. O da bütün her şey gibi bir süsten ibaretti anlayacağın."

Atto böyle konuşurken camlı duvarın yanma gelmiştik. Ayna oyunları nedeniyle yaşadığım optik yanılsama yüzünden galerinin çoğaldığını, sonsuza dek uzandığını ve San Pietro Katedrali'nin kubbesine değdiğini görür gibi oldum. Bu büyüleyici ve etkileyici yanılsama Fransa'nın sahte Kraliçesi Madam de Montespan'ın yazgısını andırıyordu.

"Maria ile işbirliği yapan Atenais, Krala kafa tutma cesaretini de buluyordu," diye ekledi Atto, "sözünü sakınmıyor ve gerçek bir Kraliçe gibi kendinden emin davranıyordu."

Onun 'yönetiminde' geçen on yıl içinde Versailles Sarayı bugünkü haline gelir. Louise zamanında sadece şölenler için kısa süreli malzemelerden hazırlanan süslerin yerini, kayalar, travertenler, bronzlar, mermerler alır ve bunlar şaşırtıcı emirlere uygun olarak uygulanır; aynı dönemde korular, çeşmeler, tarhlar dış mekânları süsler. Büyük kanal gondollar ve filikalardan oluşan minik bir donanma ile bezenir. Sıcak havalarda çıkılan park mavi-beyaz Çin pavyonlarıyla zenginleştirilir.

Ama Atenais'nin asıl zevkini yansıttığı mekân Versailles'dan uzak olmayan ve onun ihtişamını daha küçük boyutlarda sergileyen kendi konutudur. Büyük Le Nôtre (Kraliyet Sarayı'nı, ondan önce Vaux-le-Vicomte'u, Başmüfettiş Fouqet'nin talihsiz şatosunu yaratan dâhi mimar) kendi kendini aşmakla görevlendirilir: Sümbülteberler, nergisler, yaseminler, menekşeler, anemonlar, aromatik otlarla zenginleştirilmiş ılık sulu havuzlar bahçeyi süsler.

"Ne yazık ki bunların tadını çıkarmaya zaman olmadı!"

"Neden böyle söylüyorsunuz?" diye sordum onun böyle hüzünlendiğini görünce.

"Bu görkem de Fouquet'nin şatosuyla aynı kaderi paylaştı. Sahibesinin gözden düşmesiyle harap oldu; aynen efendisinin tutuklanmasıyla mahvolan Vaux gibi. Bu da sana söylediğim şeyi kanıtlıyor."

"Neden, ne oldu ki?"

"Zehirlenme meselesi patlak verdi; sana daha önce söylediğim gibi bu yüzyılın en büyük davasıydı. Neredeyse herkesin başı yandı. Olimpia Mancini'den sonra Atenais'nin adı da karıştı. Kralın sevgisini kazanabilmek için onun kara büyü yaptığını, çocuklar kurban ettiğini söyleyenler çıktı. Herkes susturuldu ama bu da onun sonu oldu. Avcı av olduğunu anlamıştı.

"Şeytan ayinlerini, yatağına girebilmek için yapılan büyüleri duyan Kral sevgililerinin ne gibi kötülüklere kadir olduklarını öğrenince bütün aşk ilişkilerinin altında aslında pek az sevgi olduğunu anladı. Bu beklenmedik açıklamalardan sonra benzeri sahneler yaşanmadı. Büyükleri tarafından güç uğruna kurban edildiği Maria Mancini döneminden sonra rollerin değiştiğine inanıyordu. Oysa onun yazgısı bir kez daha yinelenmişti: Ona sadakat yemini edenler tarafından bir piyon olarak kullanılmıştı. Bu kez yalnızdı: Talihsiz kaderine birlikte gözyaşı dökebileceği hayatının kadını yanında değildi. Böylece onun önünde açılan artık yaşlılık döneminin kapılarıydı."

* * *

Birinci katı araştırmayı bitirmiş, ana merdivenden tırmanmaya başlamıştık. En sonuna kadar çıkıp üçüncü kata, bir zamanlar hizmetkârların kalmış olduğu bölüme vardık. Villanın geri kalanına göre bambaşka bir dünyaydı burası: Ne mobilya, ne duvar ve tavan resmi, ne süsleme vardı. Hizmetkârların ve seyislerin kaldığı alçak tavanlı odalar ve tuvaletler gördük. Örümcekler, sinekler ve fareler bu çıplak ve hüzünlü odaların rahatsız edilmeyen konukları olmuştu. Bu bölüm Pek Hıristiyan Kralın yaşlılık döneminin solgun imgesini getiriyordu akla.

Parmağımızla duvarlara tıklayarak gizli bölmeler aradık, ze-

minde gizlenmiş bir kapak olup olmadığına baktık, pencerelerin pervazlarında gedikler bulmaya çalıştık.

Sonra bir şifonyer bulduk. Bir türlü açılmıyordu: Kadırga'da şu âna dek elden geçirdiğimiz bütün mobilyaların tersine kilitliydi.

Rahip pek heveslenerek, "Ah belki de bulmuşuzdur!" dedi; "Hemen alt kata in, çekmecelerden bir bıçak bul, gel. Sanırım Keçi Bacaklı Büyük Generalin ayakta tuttuğu büfede görmüştüm." Neşeyle tarif ettiği, üzerinde satir resmi bulunan büfeydi.

Birinci kata indiğimde hiçbir şey bulamadım. Sonra zemin kata indim ve bir bıçak geçirdim ele. Yukarıya çıkmadan önce gözlerim duvarlarda asılı olan ve o âna kadar dikkatimi çekmeyen kadınlardan birinin portresine takıldı.

Bu pek genç olmayan, yuvarlak hatlı, çirkin sayılmayacak yüz hatları olan aslında sıradan bir kadındı ama resmin yansıttığı ihtişama bakılırsa pek önemli bir insan olduğu belliydi. Sonra çerçevede yazılı isme baktım:

Madam de Maintenon

Üçüncü kez bu ada rastlıyordum. Yoksa bu Atto Melani'nin bana anlattığı üzere Pek Hıristiyan Kralın gizlice evlendiği kadın mıydı? Evet, öyleydi. Portreyi bir kez daha inceledim: Kesinlikle sıradan hatta halktan biri gibi duran yüzü, yanında asılı portrelerdeki kadınların aristokrat çizgilerine sahip değildi. Yeniden üçüncü kata döndüm.

"Madam de Maintenon..." diye mırıldandım; "Fransa Kralı nasıl evlenmiş onunla? Yani onca büyüleyici kadından sonra...."

"Aşağıdaki portresini mi gördün? İnanılmaz değil mi?" dedi Atto. "Kral, on yedi yıl öncesinde bir ekim gecesi onunla gizlice evlendi; Kraliçe Marie Thérèse'in ölümünden tam iki ay sonra..."

"Gizlice..." diye yineledim; "birkaç gün önce, Kadırga'ya ilk gelişimizde de söylemiştiniz bunu. Gene de bu sözlerin anlamını tam olarak kavrayabildiğimi iddia edemem: Yani o da bir tür eşiydi ama Kraliçe değildi öyle mi? Bu tür Kraliyet evlilikleri duymuştum; Kralın eşi yönetimde yanında olmuyor ve tahta vâris doğuramıyor..."

"Hayır, o denk olmayan biriyle evlilikte olur; yanlış yola saptın. Maintenon sadece 'ilan edilmemiş' bir eşti; yani resmî değildi evlilik. Saraydaki herkes bu evlilikten haberdardı ve Kral bu durumdan hoşnuttu. Sadece bu konuya değinilmesini istemiyordu. Sanki yok gibi: *Tamquat non esset*."

"Peki ama kimdi bu hanım?" Rahibin onu, "sosyal olarak sunulamayacak," diye tarif ettiğini hatırlayarak öğrenmek için ısrar ettim.

"O küçüklüğünde dilencilik bile yapmış bir kâhyaydı." Bunu söylerken kaşlarını kaldırmış, gülümseyerek bana bakıyordu.

Françoise d'Aubigné, daha sonradan Kral tarafından Madam de Maintenon adıyla onurlandırılmadan önce on yıl süreyle Kralın Montespan'dan olan çocuklarının bakıcılığını yapımıştı. Hükümdardan üç yaş büyüktü ve tek bir damla bile asil kan taşımıyordu. Son derece düşük sınıftan bir ailenin yetim kızıydı; babası bir hapishaneden ötekine dolaşan bir Protestandı ve annesi onu sığındığı bir kapıcı evinde doğurmuştu. Çocukluğunu iki kardeşiyle birlikte, üzerindeki paçavralarla manastırların kapısında bir tas çorba için dilenerek geçirmişti. Kader, onun Fronde isyanı sırasında Scarron adındaki yaşlı bir sakatla tanışmasını istemişti; Scarron o dönemde herkesin hoşuna giden alaycı ve iğneleyici şiirler yazıyordu. Tekerlekli bir iskemleye mahkûmdu ve görenleri korkutan bir görüntüsü vardı. On altı yaşındaki Françoise'a kendisine hemşirelik yapması karşılığında evlenme teklif etti. O da ikinci kez düşünmeye gerek duymadan evet dedi.

Fronde isyanı bastırılınca Scarron işsiz kaldı. Değişik kişiler için ısmarlama satırlar yazmaya başladı. Genç ve taze karısı insanların dikkatini çekiyor, umut veriyor ama orada kalıyordu. Erkek de bunun karşılığında onun karnını doyuruyor ve eğitiyordu.

Kocası öldüğünde yirmi beş yaşındaydı. Miras olarak bir borç yığını kaldı. Birkaç parça mobilyasını mezatta sattı ve sokak ortasında kaldı. Ama artık bir sanatı vardı; cilve yapma sanatını öğrenmişti ve onu sefillikten kurtaracak bir zengin haminin dikkatini çekebilirdi.

"Bunun kanıtı onun yüksek sınıftan, bir düzenbaz olan Ninon de Lenclos ile arkadaşlığıdır," diye kıs kıs güldü rahip. "Ondan

miras kalan birkaç ateşli sevgili sayesinde sonunda Atenais de Montespan ile tanışmayı başardı."

O da bu sırada Krala ilk çocuğunu doğurmuştu: Bu bir kızdı. Büyük bir gizlilik içinde büyütülmesi gerektiğinden Françoise'a kâhyalık teklif etti. Zamanla çocukların sayısı arttı ve birkaç yıl sonra şans kapıyı çaldı: Piçler meşru evlat olarak kabul edildi. Kralın arzusu üzerine Montespan ve evlatları sarayda resmî bir yer edinince kâhyaları da onlara dahil oldu.

"O zaman müthiş bir kurnazlıkla son derece dindar hatta sofu bir kadına dönüştü," dedi Atto alaycı bir tavırla. "Bu gerçekten yüzsüzlüktü çünkü birkaç yıl önce Montespan onu Louise de la Vallière'e rahibe olmaktan vazgeçmesi için dil dökerken, manastırda maruz kalacağı mahrumiyetleri sıralarken yakalamıştı."

"Gene de azizelik taslayarak Kralın hoşuna gideceğini hayal etmemiştir herhalde!"

"Uzağı görmüştü. Uzun yıllardan beri sarayın din adamları ve sofu kadınları Montespan ve Kralın aşırılıkları karşısında mırıldanıp duruyorlardı. O da gölgede kalarak, onlarm sözcüsü oldu. Yıllardan beri Atenais ile yan yana yaşıyordu: Klasik koynunda yılan besleme olayı. Zehirlenme olayları ayyuka çıkınca ona gün doğdu: Montespan'ı yitirmişti ve Kral ani bir uyanışla kendine gelmişti."

"Kralın ahlaken doğru yola girdiğini mi söylemek istiyorsunuz?"

"Tam olarak öyle diyemeyeceğim," dedi Atto tereddütle, "aslında Kralın davranışları o zehirlenme olayında olduğu kadar serbestlikle devam etti; sanki kendi korkusunu korkutmak istiyordu. Bir yabancıdan ötekine atlıyor, her gece bir başkasıyla birlikte oluyordu ve kızların tümünün çok genç kızlar olduğu söyleniyordu. O sıralarda birincisini anımsatan kötü bir olay daha yaşandı: Son gözdelerinden olan güzeller güzeli Anjelique de Fontanges, ona ölü bir evlat doğurdu ve kısa bir süre sonra da ağır bir göğüs hastalığı yüzünden kan kusarak öldü. Henüz yirmi yaşındaydı; Kralın kızı bile olabilirdi."

Bunca darbe altında Kralın sağlığı da yaralar almaktadır. O yıllar içersinde bir kez attan düştü, belinde çıkan çıbanları kızgın demirlerle söktükleri için büyük ıstırap çekiyordu ve Versailles bahçelerinde tahta tekerlekli bir iskemleyle geziyordu. Dört bir ta-

raftan kuşanmış hissediyordu kendini: Önce ihanet, sonra ölüm ve kendi hastalıkları ona korkunç bir şekilde yalnız olduğunu haykırıyordu.

"Bunca çirkin ve zehir saçan kadın arasında artık kime güvenebilirdi? Umutsuzca birine gereksinmesi vardı. Ama güzel gözdelerden usanmıştı artık. Orta yaşlarında bu tehlikeli bir oyun haline gelmişti."

İçeriye temiz hava ve Roma'dan gelen güzel sesleri almak için bütün pencereleri açtık. Batıya bakan bir pencerenin önünde oturduk. Gözlerimizin önünde yüksek ağaçlarm yeşil yaprakları salınıyordu. Gözlerimi yeniden hizmetkârların kaldığı bu mekâna çevirdim: Rahip Melani'nin anlattıklarına suçortaklığı ettiğim için olmalı; ortam bana önceki kadar solgun görünmedi. Madam de Maintenon'un yüzü gibi sade olan ortam belki de bu nedenle zamanın izlerini daha fazla belli ediyordu. Gösteriş ve debdebenin olmaması ziyaretçinin ruhunu dinlendiriyor; hayret ve heyecan duygularının yerini huzur ve aşinalık alıyordu.

Atto'nun anlattıklarına göre, Françoise de Maintenon Kraliyet piçleri için gerçek bir anne olmuştu ve bu durum Kralda benzersiz bir güven duygusu yaratıyordu. Sarayın dar çemberi içersinde son derece sıradan bir kökene sahip olan, daima iyi ailelerin kızlarından seçilen o resmî gözde sıfatını kazanmayı hayal bile edemeyecek tek kadm oydu. Çok tatlı ve keyifli bir sohbeti vardı ama pek akıllı olduğu söylenemezdi. Bu nedenle Kral onun karşısmda ne çekim ne de tehdit hissediyor ve bu ona huzur veriyordu. Böylece gün geçtikçe onunla sohbet saatlerini artırdı; konu çocuklar veya daha ciddi noktalar olabiliyordu ama asıl önemlisi kesinlikle çekici bulmadığı ama nefret de etmediği bu kâhya kadının yanında rahat oluyordu.

"Anlayacağın," dedi Melani, "Françoise onun ruhunda bir yer işgal etmeden huzur vermeyi biliyordu. Duygular yorgun, ruh güvensizdi. Öte yandan yeniden evlenmesi ve Fransa'ya yeni bir Kraliçe vermesi için büyük baskı görüyordu. Zaten zorla bir evlilik yapmıştı. Bu nedenle şimdi intikam alma zamanıydı. Sana söylediğim gibi ona Maria'yı layık görmeyerek Marie Thérèse ile evlenmeye zorlayan Taht'a şimdi eski bir dilenci ve fahişeyi çıkarmaya

karar vermişti. Bu kararının sarayda yarattığı skandal müthiş hoşuna gitmişti. Bakanlarından Louvois ayaklarına kapanarak bu kadınla evlenmemesi için yalvarmıştı."

Oturmakta olduğumuz yerden kalkarak yeniden arayışa geçtik.

"Ama Pek Hıristiyan Kralı bu kez de bekleyen bir sürpriz vardı. Eşi, düşündüğü kadar uysal çıkmamıştı..."

"Bu da ne demek oluyor?"

"Birkaç yıl önce Kral, Maintenon'un onun ağzından aldığı haberleri kendi çevresindeki Rahiplere, Piskoposlara, birtakım mümin ve hatta sapkınlara yetiştirdiğini öğrenmişti. Amaç Kralın yolundan saptırılmasıydı. Daha açık söylersek, rahip sınıfının yönetime karışmasını sağlamaktı."

Ağzım açık kalmıştım. Kralın kadınlardan yana pek şanslı olduğu söylenemez, diye düşünmeden edemedim. Önce kara büyüler yapan Montespan, sonra evlilik şansı tanıdığı Maintenon devlet sırlarını alıp ruhban sınıfına taşıyor ve onların ülke yönetiminde söz sahibi olmasını amaçlıyordu.

İçinde bulunduğumuz mekân bana yeniden soluk ve düşmanca göründü ve aşağıdaki şık salonlara dönme arzusu duydum. Belki Fransa Kralı da bu kişiliksiz kadının da öteki kadar tehlikeli olduğunu öğrendiğinde Montespan'ın güzel yüzünü özlemiştir.

Atto yeniden anlatmaya başladı, "Kral, Kardinal Mazarin'den yeterince çekmişti. Kan tepesine sıçradı: Saray halkına karısı diye sunarak intikam aldığını sandığı kadının da arkasından dolaplar çevirdiğini ve devlet sırlarını yobazlara sattığını düşünemiyordu. Şimdiye dek sofrasında yemek yemesine bile izin vermediği kadın yapıyordu bunu! Bugün hâlâ Versailles Sarayı'nda gözdelerden biri olarak odası bulunmakta. Özel hayat içinde 'Majesteleri' diye çağrılsa bile kamusal alanda sahip olduğu son sıralardaki yeriyle yetinmek zorunda kalıyordu."

"Montespan'a yaptığı gibi kovmadı mı onu?"

"Yargılatabilirdi. Havadaki suçlama politik bir komploydu. Ama iyi niyetle evlenmek istediği bir kadını yargılatmak kendini gülünç duruma düşürmek olacaktı.

"Peki, nefesini tutmuş onun tepkisini bekleyen saray halkı karşısında ne yaptı Kral? Herkesi şaşırttı ve hiçbir şey yokmuş gibi

davrandı: Haini sürgüne yollamaktansa Bakanlarla yaptığı günlük toplantıları .... kadının odasına aldı!

"Kral ve Bakan karşılıklı oturuyorlardı. Bakanın arkasında 'nişinin' gölgesine sığınmış Madam de Maintenon oturuyordu. Bu niş, içi kumaş kaplı ahşap bir kabindi ve esintilerden korunma takıntısı yüzünden yaptırılmıştı. Kral arada sırada ona görüşünü soruyordu ama bunlar gösterişten ibaret sorulardı. Kadın ancak genel yanıtlar verebilirdi. Ayrıca Kral söz hakkı tanımadan konuşursa büyük bir felaket sayılıyordu: Kocası ona müthiş bir şiddet gösterisinde bulunuyordu.

"Majesteleri bu düzmece azize tarafından aldatıldığını saray karşısında kabullenmeye hazır değildi. Ama aralarındaki ilişki sona ermişti" diyen Rahip Melani sözlerini sona erdirdi.

* * *

Eski bir sobanın arkasında beklenmedik biçimde bir şilte bulduk; yanında bir torba taze incir, birkaç dilim ekmek ve daha büyük bir torbada da peynir duruyordu. Bunların yanında yarı yarıya dolu bir şişe kırmızı şarap, tarihî resimlerle süslü cam bir bardak vardı. Bütün bunların yanında da yarısı yanmış kocaman bir mum gördük.

Hor gören bir tavırla Atto, "Uçan Hollandalı burada kalıyor," dedi. "Demek ki onun için her gelişimizde onu burada buluyoruz. Ne çok peynir yediğine bak: Bütün Hollandalılar gibi... Eminim sonra da sıkıcı konuşmalar yapıyordur."

Açlık kendini hissettirmişti. Rahip bir parça peynir koparıp bunu bir dilim ekmeğin üstüne koydu, üzerine de bir incir soyup oturttu (çünkü tuzlu peynirin yanında en iyi giden şey tatlı bir meyvedir) ve sonra iştahla dişlerini geçirdi. Ben de kabaran açlığımı bastırmak için aynı malzemelerle benzeri bir dilim hazırladım ve onunla bir bardak şarabı paylaştım. Bu küçük lokmayı ben birkaç dakikada yutmuştum ama Atto'nun isteksizce çiğnediğini, peyniri bir kenara bırakıp ekmek ve incirle yetindiğini fark ettim.

"Artık peynire katlanamaz oldum. Fransa'da da her yerde peynir veriyorlar. Sonunda nefret ettim."

Ben şarabımı da bitirirken Melani, şiltenin altını karıştırdı ve oradan bir tarak, bir çift takunya ve bir kavanoz tuzlu sardalye buldu.

Albicastro'nun basit alışkanlıklarını ne kadar hakir gördüğünü saklamaya çalışmayarak, "Seyyar satıcılardan alınmış mallar," dedi.

Sonunda kalktık. Katın öbür ucuna gittiğimizde orada büyük ceviz bir masa gördük; kuşkulu havası olan büyük bir çekmecesi vardı.

"Harika bir masif masa," dedi Atto, "belki içinde bir şey olabilir."

Ellerimizle açmak için uğraşıyorduk ama bu bize hem zaman hem güç kaybettiriyordu.

"Zehirleme, entrika ve ihanet derken," diye yorum yaptım; "Pek Hıristiyan Kralın eşleri ve sevgilileri hiç de onurlu bir manzara sunmuyorlar."

"Buna karşın, bugün hâlâ saray halkının benim Maria'm hakkında küçük düşürücü sözler söylemelerini dinlemek zorundayım," dedi ateşli bir sesle Atto, bir yandan da çekmeceyi çekmek için uğraşıyordu. "Hayattan yediği tokatla yüzündeki maskenin düşeceğini düşünenler onun soğuk, hırslı, entrikacı ve hesapçı bir kadın olduğuna inanıyordu. Daha hoşgörülü olanlar parlak konuşmaları yüzünden öyle umulsa da aslında pek zeki bir insan olmadığını ileri sürüyorlar. 'Neşelidir ama pek kıvrak olduğu söylenemez' derler. 'Ateşli, tepkiliydi ama o öfke nöbetleri önceleri baştan çıkarmaya yaradıysa da sonradan bıktırdı' derler. Bütün bu acımasız dillerden çıkanları dinlemek zorunda kaldım. Maria'ya hınçları hiç dinmedi. Aradan elli yıl geçmiş olsa, Kralın yatağına girip çıkmış sevgili sayısı artsa da bu böyle."

"Bunu nasıl açıklıyorsunuz?"

"Çünkü Maria yabancıydı, üstelik Mazarin gibi İtalyandı. Fransızlar, Kardinalin sürü sepet getirttiği İtalyanlardan bıkmışlardı. Hele bir de onun yeğeninin Kralın aklını başından almasına katlanamadılar."

"Ama demin söylediğiniz gibi Kralın sonradan çok sevgilisi oldu: Saray halkının hâlâ Connetablesse'i hatırlıyor olması mümkün mü?" Bunu sorarken amacım Kral ve Maria Mancini arasında devam etmekte olan haberleşmeye ilişkin bir bilgi kapmaktı.

"Nasıl unuturlar ki? Tek bir örnek vereyim sana: İlk fırsatta Kraliçe Marie Thérèse ile Montespan dayanışma yapmışlardı. Bu otuz yıl önceydi ve Maria Mancini'ye karşıydı. Kocasından kaçan

Maria Paris'e sığınmak istedi. Kral o sırada sarayda değildi. Savaşmak üzere Hollanda'ya gitmişti ve Kraliyet yetkilerini geleneklere uygun olarak Marie Thérèse'e bırakmıştı. Bu nedenle Maria'nın isteği Kraliçeye bildirildi ve o bunu veto etti. Ne var ki onu ikna eden Atenais olmuştu. Her şeyi anlamıştı: Maria Kralın ilk sevgilisi olmakla kalmamış aynı zamanda son sevgilisi olmayı başarmıştı; geriye kıvılcımlar kalmış olması muhtemeldi."

Bu arada ceviz masanın araştırılması (pek zorlu olduğunu itiraf etmeliyim) sona ermişti. En gizli bölmelerine ulaşacağız diye ellerimizi ve bileklerimizi hırpalamıştık. Sonunda anladık ki, masada hiçbir şey gizlenmiş değildi.

Elindeki çiziklere bir mendil bastıran Atto, anlatmayı sürdürüyordu: "Kral, Maria'nın bu isteğinden haberdar olduğu zaman," dedi, "Marie Thérèse'in vetosunu kaldırmak için çok geç olmuştu."

Ama Louis, Maria'yı kocasına teslim etmekten kaçınır. Colbert'e, onu Paris'ten uzakta bulunan bir manastıra yerleştirmesini ve maaş bağlamasını emreder. Marie Thérèse ve Atenais'nin manevralarından haberi olmayan Maria haykırmaya başlar: "Duyduğuma göre kadınlara görmek için para veriliyormuş, görmemek için değil!"

"Ama bu otuz yıl önceydi dediniz," diye kışkırttım rahibi.

Onun tutkulu yorumları karşısında benim tedbirli davranmamdan huzursuz olan Atto, "O halde şunu iyi bil," dedi, "emin olarak bildiğime göre Maintenon da Kralı ikna etmeye çalışıyor ve onun Maria'yı Paris'e resmen davet etmesini istiyor. Sence onun gibi kıskanç bir kadın bunu neden yapıyor dersin?"

Sahte bir çekingenlikle, "Bilemem," dedim.

"Bunu yapıyor çünkü artık altmış iki yaşında olan Kral ona yaşattıkları hayal kırıklıklarından sonra hayatının bilançosunu çıkarıyor ve ağzından pişmanlıklar, inlemeler dökülüyor. Maria da onunla aynı yaştadır: Eğer Kral onu şimdi görürse, diye umut ediyor Maintenon, belki de ona ilişkin hatıralarından sıyrılır. Ama Maria'nın zamana inatla karşı koyan büyüsünü unutuyor," diyen Atto bu konuda kesin söz sahibi olamazdı çünkü o da Maria'yı otuz seneden beri görmüyordu.

"Madam de Maintenon onu hiç görmedi mi?"

"Tam tersine. Tanışıyorlardı ve arkadaştılar. Maria, Kral ve

Marie Thérèse'in düğünden hemen sonra büyük gösteriş ve ihtişamla Paris'e girişlerinde onu yanma alıp töreni birlikte seyredecekleri bir balkona götürmüştü. Ama Maria'yı unutmaya ne bin yıl ne bin mil yeteceğini ancak onunla diz dize yaşayanlar bilir," dedi rahip bir solukta.

"Kaderin cilvesi: Kralın ilk ve son sevgilisi aynı balkonda buluşmuşlar," şeklinde bir yorum yaptım. "Ama Sinyor Atto şunu söylememe izin verin: Kralın duygularının otuz yıldan beri değişmemiş olması mümkün müdür? Onu bir daha hiç görmedi ki," derken bu kez ağzımdan bir şey kaçıracağını umut ediyordum.

Bir an pek düşünceli bir biçimde durdu.

Yarım ağız, "Ben de onu otuz yıldır görmüyorum," dedi.

Gene de sevmeyi sürdürüyordu, şeklinde yorumladım ben bunu.

"Artık nihayet gelecek," diye yüreklendirdim onu.

"Evet, öyle görünüyor," dedi.

* * *

Sonraki dakikalar derin bir sessizlik içinde geçti. Atto derin düşüncelere dalmıştı.

Ansızın, "Dışarı çıkıp biraz temiz hava alacağım," deyiverdi. "Bu toza daha fazla dayanamayacağım. Sen canının istediğini yap; yirmi dakika sonra burada buluşuruz."

Soran gözlerle baktım ona.

"Ah, tabii ya, senin saatin yok," dedi hatırlayarak. "Haydi gel beraber inelim."

İkinci katta durduk; Melani orada gördüğü yedi çekmeceli bir komodini karıştırmaya başladı.

"Buralarda bir seyahat sarkacı görmüştüm. Hah işte burada."

Bunu yandaki masanın üzerine koydu ve kurmaya başladı. Sonra saati ayarlayıp elime verdi.

"Tamam, şimdi şaşırmazsın. Haydi görüşürüz."

Atto'nun sinirleri gerilmişti. Saatlerdir arıyorduk. Ama bu halinin nedeni başkaydı: Anılar içindeki uzun yolculuk yüreğini şişirmişti ve şimdi heyecanını bastırmak için biraz yalnız kalmak istiyordu.

Böylece ben de elimde laterna gibi bir sarkaçla sessizliğe gömülmüştüm. Deri kaplı eski bir tabureye tünedim ve Rahip Melani'nin anlattıklarını düşünmeye başladım. Güneş Kral'ın bana anlatıldığı kadarıyla üç tane kadını olmuştu ve biz Kadırga'nın üç katını aramıştık. Belki fazla zorlama bir hayal olabilirdi ama daha önce de hissettiğim gibi Kadırga'nın her bir katı, Kralın her bir eşine denk düşüyordu. Zemin katın bahçeleri, mağaracığı, gizli bahçesi, Vallière gibi zarif ve neşeliydi; birinci katın aynalarla çevrili aldatıcı ve gösterişli galerisi ve Pietro da Cortona'nın *Seher* freskleriyle süslü tavanı 'Kraliyetin en güzel kadını' Montespan'ı anımsatıyordu; öte yandan *Seher*'in yanındaki *Öğle* freski ve Güneş'in arabasından düşen Fetontes'in resmi XIV. Louis'nin kibirliliğine bir ihtar gibi duruyordu; çünkü Montespan döneminde Kral da yönetiminin doruk noktasında bulunuyordu. Üçüncü kat ise Maintenon'un yüzü gibi boyasız ve sıradan, Kralın onun yanıbaşında geçirdiği hayatı gibi hüzünlü, Kralın yaşlılığı gibi bomboştu.

Artık Pek Hıristiyan Kralın duygusal yaşamı hakkında neredeyse her şeyi biliyordum; üstelik en çok merak ettiğim şeyi de öğrenmiştim. Bugün Connetablesse ile arasında süren ilişki ve Kralın Atto'ya yüklemiş olduğu gizli sevda arabuluculuğunu da anlamıştım. İşte tam o anda orada yalnız olmadığını hissettim.

Önce gece mi doğdu gün mü?
Ve insan eşeği nasıl yarattı?
Sokrates mi Platon'u yarattı yoksa tersi mi?
İşte en çarpıcı öğreti bu.
İyi ama deli midir kimsenin değiştiremeyeceği
*Olaylar üstüne kafa yoran kişi?**

Ansızın döndüm: Bu dizeleri okuyan ses kapının eşiğinde elinde kemanıyla duran Albicastro'ya aitti.

"Artık bana da mı deli diyorsunuz?" diye sordum, bu göndermeleri üzerine. "Yoksa bilmeden kızdırdım mı sizi?"

"Tam tersine evladım, tam tersine. Sadece şaka yapıyordum. Hatta seni övmek istemiştim. İsa da güzelliğin gizemini bilgelerden gizleyerek, bunu küçüklere yani budalalara reva gören

* S. Brant.

Tanrıya şükretmiyor mu? Çünkü Grek dilinde *nepiois* hem çocuk hem budala anlamına; *sofois* bilge anlamına gelir."

"Bayım, boyum çocuk sanılmama neden olabilir ama biliniz ki ikimiz neredeyse aynı yaştayız," dedim biraz da utanarak, "gene de beni kırmadığınızı bilmenizi isterim."

"Sana teşekkür ederim oğlum," demekte ısrar ederek oradaki bir mermer sehpaya oturdu. "Benim çocuksu bulduğum senin ruhundu ve gene öyle düşünüyorum. Yoksa bir budala diyeyim istersen!" dedi gülerek.

"Bu durumda harika bir dostluk edinmiş olurum. Aziz Francesco değil miydi "Tanrının saz şairi" diye adlandırılan?" Bunları konuşurken az önceki düşüncelerimden tamamen uzaklaşmıştım.

"Daha iyisi Havari'nin söylediği gibidir: Tanrı dünya için çılgınlığı seçti ve insanlığı budalalık sayesinde kurtarmaktan hoşlandı."

"Ne yapmalıyız o halde; çılgın mı olmalıyız?"

"Hayır, olmalı değil taklit etmeliyiz."

"Sizi anlamıyorum."

"İlk olarak, herkes şu atasözünde hemfikirdir: Gerçeğin olmadığı yerde gerçekmiş gibi yapmak en iyi şeydir. Bu nedenle de çocuklara zamanla şu tekerleme öğretilir: Doğru zamanda çılgın taklidi yapmak, bilgeliğin en yücesidir."

"Taklit yapmak bana büyük bir erdemmiş gibi görünmüyor."

"Eğer tilkilerden kurtulmaya yarayacaksa, öyledir. Odysseus'un oğlu gencecik Telemakhos da en büyük bilgeliğin deli taklidi yapmak olduğunu biliyordu. Babasının zaferinin yaratıcısı odur; hem de nasıl bilir misin? En doğru zamanda çılgınlık taklidi yaparak."

Ne demek istediğini anlamadım ama o anda aklımı çelen başka bir soru vardı:

"Sinyor Albicastro," diye sözünü kestim; "bir soru sormama izin verin: Neden sürekli çılgınlıktan söz ediyorsunuz?"

Bana yanıt vermektense Hollandalı müzisyen kemanını kaldırdı ve bana *Follia* ezgisini çalmaya başladı.

Arşesinden ilk melodiler dökülmeye başladığında yavaş yavaş okumaya koyuldu: "Aziz Paulus Korintlilere ilk mektubunda şöyle dedi: 'Aranızdan kim ki kendini hikmet sahibi sayar, o bilgeliğe ulaşmak için bu haliyle budala gibi davransın.' Neden böyle demiştir biliyor musun? Çünkü Peygamber İşaya'nın ağzından

Tanrı şöyle demiştir: 'Bilgelerin bilgeliğini dağıtıyorum ve temkinlilerin temkinini hoş görmüyorum.'"

Çılgınlık teması üzerine böylesine iyi niyetli ve tuhaf bir konuşma beni hem eğlendirmiş, hem ilgimi çekmişti; Hollandalı da beni bu konuya sürüklemekten hoşnut görünürken bir yandan da *Follia*'nın ezgilerini çalıyordu. Belki de Atto haklıydı: Bu adam çok fazla peynir yiyordu.

"Evet; sizin görüşünüze göre gerçek bilgelik çılgınlık numaraları arkasına gizlenebilir. Peki neden?" diye sorarken ayağa kalktım ve ona yaklaştım.

"Sertorius'un da kanıtladığı gibi bir atın kuyruğunu bir çekişte koparmak mümkün değildir ama kılları tek tek yolarak bütün kuyruk yok edilebilir," diyerek gülen Albicastro arşesini kemanına üç kez değdirirken, sanki tek tek kuyruğun kıllarını koparmayı tarif eder gibiydi.

Bu komik hareket karşısında kahkahamı tutamadım.

"Bir gösteri sırasında biri çıkıp da aktörün yüzündeki maskeyi çıkarsa ve seyircilere onun gerçek yüzünü gösterse, bütün temsili bozmuş olmaz mı?" açıklamasını yapan kemancı sözlerine şöyle devam etti: "Taşlanarak salondan kovulmayı hak etmez mi? Bu aldatmanın üzerindeki perdeyi kaldırmak gösteriyi mahvetmek anlamına gelir. Bu yeryüzündeki her şey maskaralıktır delikanlı ama Tanrı komedinin böyle oynanmasını tayin etmiştir."

"İyi ama neden?" diye ısrar ederken ruhumda ani ve sabırsız bir bilgi açlığı uyanmıştı.

"Düşün bak: Bilgenin biri gökten yere inse ve ansızın avaz avaz bağırarak, naralar atarak, sözgelişi bütün dünyanın Efendi ya da Patron olarak hayranlık duyduğu birinin aslında öyle olmadığını hatta bir insan bile olmadığını, en alçak tutkularının esiri olan canlı bir et parçası olduğunu; ya da daha beteri en kötü alışkanlıkların kölesi olduğunu ve bizim bildiklerimizden daha yüksek ve onun üzerinde olan Efendi ve Patronlara hizmet ettiğini anlatsa, bizim buradakilerin onları hayal bile edemeyeceğimizi söylese; bütün halklar tarafından nefret edilmekten ve dinlenmemekten başka ne elde edebilir? İnsana hem kendi hem başkaları için zamansız bir bilgelikten daha tehlikeli bir şey yoktur."

Albicastro bunu söyledikten sonra mermer sehpadan kalktı ve *Follia*'nın notalarında dolaşarak sarmal merdivene doğru yöneldi.

Terentius'ta okunur, doğruyu söyleyen
*Nefret toplar ve bu hüzünlü bir yasadır.**

Bu okuduğu satırların onun en sevdiği şiire ait olduğunu anlamıştım; bana bunun Sebastian Brant'ın *Çılgınlar Gemisi* adlı eserinden olduğunu söyleyip bir kez daha bana döndü:

"Dünya biricik ve devasa bir şölendir, delikanlı, şölene katılanların yasası: 'Ya iç ya defol'dur."

* * *

Albicastro'nun aşağı indiğini duydum. Bir süre daha olduğum yerden kımıldamadım: Sözleri hâlâ kulağımda çınlıyordu.

"Görünüşe teslim olmalıyız."

Başımı kaldırdım. Melani dönmüştü.

"Armağanlar burada değil," dedi.

"Belki de yeterince dip köşe aramamışızdır. Denesek..."

"Hayır, bir işe yaramaz. Sorun aramak değil. Yanlış olan düşüncemizdi."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Bana Virgilio Spada'nın, yani senin patronun amcasının papağanın ilk sahibi olduğunu söylemiştin."

"Ne olmuş?"

"İyi yürekli Virgilio senin de bildiğin gibi ilginç şeyler koleksiyonu yapardı."

"Doğru, Villa Spada'da herkes bilir bunu. Virgilio Spada son derece dindar ama aynı zamanda bilgili ve bilge bir kişiydi. Ender bulunan ve tuhaf nesneler toplamakla ün kazanmıştı ve..."

"Tamam işte. Sanırım artık sen de anladın: Benedetti, bu üç armağandan kurtulmaya ve birine vermeye karar verdiğinde Virgilio Spada bu konuda en ideal adaydı."

"Bir saniye: Benedetti neden armağanları başkasına vermek

* S. Brant.

istesin ki? Mazarin onları Kadırga'da koruma emri vermemiş miydi?"

"Korumak evet ama... Bir başka ayrıntı var."

Bunun üzerine Atto, dört gün önce Kadırga'ya ilk kez gelişimizde ve bana Kadırga'nın yapımcısı ve sahibi Elpidio Benedetti'yi ve Atto ile ilişkilerini anlattığı gün gizlediklerini dilinin altından çıkarmaya karar vermişti.

"Bilmelisin ki çocuk, her etkili insan günün birinde en acayip ve beklenmedik durumlarla karşılaşmaya hazır olmalıdır," dedi bir giriş konuşması yaparak, "bu nedenle gündelik işlerin bin bir türlü belirsizliği içinde sadık ve güvenilir adamlara ihtiyacı vardır."

"Evet Bay Atto, sonra?" Bu ağdalı giriş konuşmasının geçen günkü gizliliği unutturmak için olduğunu anlamıştım ve sıkılmıştım.

"İşte, Kardinal Mazarin resmî kâtipler ve elemanlar dışında birtakım... çok sadık insana sahipti ve ben bunlardan biri olmakla gurur duyarım."

Çok sadık kişiler, Atto'nun pek dolambaçlı anlatımına göre Kardinalin en gizli ve hassas konularda kullandığı casuslarıydı. Para bunlardan biri hatta birincisiydi.

"Sana Kardinalin varlıklı olduğunu söylersem bu yalan sayılır. O, nasıl desem..." diyen Atto gözlerini havaya dikti, "zenginliğin ete kemiğe bürünmüş haliydi."

Fransa Krallığı'nın doruk noktasında geçirdiği çok uzun yıllar onu çılgınca, baş döndürücü şekilde ve olağandışı miktarda zengin etmişti. Ve bu durum son derece yasadışıydı. Kardinal her tarafa el atmıştı: Vergilerden ihalelere, izinlerden ihracata. Kendi varlığını keyfine göre Tahtınki ile karıştırmış, ayırma zamanı geldiğinde de Krallık kasasının parasının büyük kısmı onun parmaklarına yapışıp kalmıştı.

Elbette böylesine müthiş bir servetle (Mazarin'in ölümünde onlarca milyon *livres*'ten söz edilmişti ama kimse tam rakamı bilmiyordu) yapılan yatırımlar çok gizli tutulmuştu.

"Benim zavallı dostum Fouquet'ye iftiralar atıldı, yanlış yere tutuklandı, ailesinden ve sevdiklerinden koparıldı ve sonunda da müebbet hapse mahkûm oldu. Oysa her şeyin nedeni olan Kardinal kullandığı izinler –bu adı verelim– için hiçbir şey ödemedi,"

yorumunu yaptı Atto acı bir sesle, "ama bütün badirelerden kolayca kurtulmayı bildi."

Mazarin gizli ve yasadışı servetini gizledi. Gizli anaparalar birtakım banker ve kiralık isimlere emanet edildi; bunların büyük bölümü yurtdışında bulunuyordu ve Hazretlerine bir tuzak kurulmaması için kullanılıyordu. Paralar sadece bankerlere verilmiyordu. Mazarin çevresindekileri görevlendirerek parasını tablolara, değerli eşyalara, mobilyalara yatırıyordu. Tek sorunu hangisinin seçileceğiydi. Hazretlerinin gücü her şeye yeterdi ve onun adına iş gören ekibi bütün Avrupa'da çalışıyordu.

"Sözgelişi, burada Roma'da Mazarin atmış yıl önce Lante ailesinden Monte Cavallo'da bulunan Bentivoglio Malikânesi'ni satın aldı ve adı Mazarin Malikânesi olarak değişti. Son yirmi senedir orayı Rospigliosi ailesi kiraladı ve iyi arkadaşım Maria Camilla Pallavicini Rospigliosi beni zaman zaman orada konuk etme inceliğini gösterdi."

"Demek ki Rospigliosi Malikânesi diye bildiğimiz yer aslında Mazarin Malikânesi'ydi!" Monte Cavallo'da bulunan ve en son Buvat ile birlikte ayakkabılarını almak için o tarafa gittiğimizde gördüğüm şahane yapı gözlerimin önüne gelmişti ve pek heyecanlanmıştım.

"Doğru. Ona 75 bin *scudo* ödedi."

"İyi para!"

"Bunu sana Kardinalin olanakları hakkında küçücük bir fikir verebilmek için söyledim. Ve onu bu malikâneyi satın almaya kim ikna etmişti, biliyor musun?"

"Elpidio Benedetti mi?"

"Aferin. Onun namına kitaplar, tablolar, değerli eşyalar satın alıyordu. Başka pek çok şey arasında, biraz yüksek fiyata aldırdığı Bernini tabloları olduğunu anımsıyorum. Bir de Corso'da bulunan ve Maria'nın içinde büyümüş olduğu Mancini Malikânesi vardır. Benedetti onu restore ettirdi, büyük paralar harcayarak genişletti. Tabii, bütün bunları Mazarin'in kesesinden yaptı."

"Hazretleri, Roma'ya Sinyor de Chantelou'yu yollayıp, güzel nesneler almakla görevlendirdiğinde Elpidio Benedetti onu Algardi'ye Sacchi'ye Poussin'e gönderdi. Bu adlar sana bir şey ifade ediyor mu bilmem?"

"Ünlü sanatçılar sanırım."

"Doğru. Sonra patronunun hesabından Paris'e gönderilecek müzisyenler ayarladı; bunlardan biri de cilveli Leonora Baroni idi."

Atto, burada bu adı tanıyıp tanımadığını sormadı ama ben onun çok yıllar önce bu hanımın büyük yetenekli bir şarkıcı ve kendisinin başrakibi olduğunu anlatışını hâlâ anımsıyordum.

"Elpidio Benedetti, Mazarin namına işler yapıyordu. Kardinalin ölümüyle paranın gerçek sahibini ondan başka bilen olmadığı için sermaye onun üzerinde kaldı. Kadırga Benedetti'nin cebinden çıkacak parayla alınamayacak kadar büyük ve güzeldir. Hemen Kardinalin ölümünden sonra tasarlanıp yapılmış olması rastlantı değildir."

"Demek ki Kadırga..."

"Mazarin'in paralarıyla yaptırıldı. Elpidio Benedetti'nin kentteki evi dahil her şeyinin kaynağı o paradır. Benedetti de parasını miras olarak Mazarin'in yeğeni, Maria'nın erkek kardeşi olan Nevers Düküne bıraktı."

"Demek ki parayı iade etti."

"Eh, o kadar da abartmayalım: Başka bir hırsızın parasını çalan hırsız sayılır mı?" diye güldü Melani.

Bu nedenle Kardinal, Benedetti'ye Capitor'un armağanlarını korumaya alması görevini verdiğinde bir de ek koşul ileri sürmüştü: O üç fesat armağan kendi mülkleri içinde kalmayacaktı. Bu nesneler yüzünden darbeler yediğine, hayaletlerin ortada dolaştığına inanıyordu ve sadece kadının değil onun bıraktığı eşyaların da kendinden uzak olmasını diliyordu.

Elpidio Benedetti her şeyi harfiyen yerine getirmişti: Kendisi de nazardan ve büyüden korkardı. Böylece üç armağanı gizleyeceği yeri ararken onu aslında Mazarin'e ait olan kentteki evine koyamazdı. Kadırga henüz yoktu (Hazretlerinin ölümünden altı yıl sonra tamamlanacaktı) ve Benedetti'nin armağanları bir başkasına yani Virgilio Spada'ya vermekten başka çaresi yoktu.

"Bu villada okuduğumuz yazıyı anımsıyor musun? 'Sadece üç gerçek arkadaş için yaptım ama sonra onları nerede bulacağımı bilemedim.' Bu üç arkadaşın Capitor'un armağanları olduğunu sanmıştık ama 'nereden bulacağımı bilemedim' demesi belki de burada onların sadece resminin olması, nesnelerin bulunamadığı anlamına geliyor."

"Çünkü hepsi Virgilio'nun babasının eline düşmüştü," diyerek konuyu özetledim.

"Elbette söz konusu olan bir satış değil bir emanetti," diye belirtti Melani, "zaten sana söylediğim gibi Kardinal her olasılığa karşı bu üç armağanı elinin altında bulundurmak istiyordu. Bu nedenle de Capitor'un armağanları hâlâ Virgilio Spada'nın zenginlikleri arasmda yer alıyor olabilir."

"Peki, nerede?"

"Villa Spada küçüktür. Eğer Capitor'un büyük yerküresi orada olsaydı, kesinlikle görürdüm."

"Tabii ya," dedim, "ama durun; Virgilio Spada'nın da bir yerküreye sahip, olduğunu ve yanlış anımsamıyorsam bunun Felemenk yapımı olduğunu çok iyi biliyorum."

"Aynen Capitor'unki gibi."

"Doğru. Şimdi Spada Malikânesi'nde. Ben görmedim ama ondan söz edildiğini çok duydum: Dünyanın dört bir yanmdan insanların bu güzellikleri seyretmek için oraya geldiğini duymuştum. Kardinal Fabrizio'nun da bundan büyük bir kazancı oluyor. Eğer yerküre, Peder Virgilio'nun ilginç nesneler müzesinde yer alıyorsa, Capitor'un tepsisini de orada bulabiliriz. Ama siz bunu zaten biliyor olmalısınız," diye ekledim, "Donzello Hanı'nda tanıştığımızda sanıyorum bir Roma rehberi yazmaktaydınız..."

"Ah!" diye içini çekerek yüzünü buruşturdu Atto, "o çalışmayı ne zaman yarıda kestiğimi anımsıyor musun? İşte o zamandan sonra bir daha yazamadım. Roma'da ziyaret ettiğim bütün malikâneler arasmda Spada'nınki görmediğim ender birkaç konuttan biriydi. Elbette kitaplardan ve başka Roma rehberlerinden mimari bakımdan çok gösterişli bir yapı olduğunu biliyorum ama o kadar. Şimdi oraya girmenin bir yolunu bulmalıyız."

"Önümüzdeki Perşembe, şenliklerin son gününde Kardinal Fabrizio bütün konukları malikâneye davet edecek; bundan yararlanabilirsiniz."

"Roma rehberimi yazmayı sürdürebilmek için yaparım bunu elbette ama Capitor'un tepsisini bulmak için değil. Perşembeye daha üç gün var. Bu kadar bekleyemem. Hem ne harika düşünce! Konuklarla dolup taşan Spada Malikânesi'nde benim hiçbir şey yokmuş gibi her odaya girip çekmeceleri, dolapları açtığımı düşünebiliyor musun?" Rahip bunu söylerken kollarıyla meraklı bir kelebeğin uçuşunu taklit ediyordu.

"Spada Malikânesi mi dediniz? Ne olmuş oraya?" dedi çok iyi tanıdığım gümüşi bir ses.

Rahip Melani irkildi.

"Nihayet onları bulduk Sinyor Buvat! Benim sevgili kocacığımla, sizin patronunuzun kesinlikle burada olacaklarını söylemiştim size!"

Cloridia, peşine Buvat'yı takarak beni aramaya gelmiş ve bulmuştu.

Bize verilecek haberleri vardı. İki minik kızımıza danışarak (anneleri yokken her şeye kulak kabartır, duydukları her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatabilirler) nereye kaybolduğumuzu anlamışlardı. Yanına bizi aramakta olan Melani'nin kâtibini de takarak Kadırga'ya kadar gelmişlerdi.

Bu tuhaf durum nedeniyle Cloridia ve Atto, birbirlerinden uzak durmaya çalışmalarına karşın yüz yüze gelmişlerdi. Melani karımın sesini duyunca hayal kırıklığına uğradığını engellemeye çalışan bir hareket yapmak üzereyken ona doğru döndü ve bunca yıl sonra yüzüne ilk kez bakınca yüzündeki ifade ansızın değişti.

Birkaç dakikalık suskunluktan sonra, "İyi günler Cloridia," diyen Atto nezaketle eğildi ve karımı kibarca selamladı.

İhtiyar kastratonun, Donzello Hanı'nda on dokuz yaşındayken bıraktığı arsız ve yüzsüz genç kız şimdi karşısına ışıklar saçan ve kendine güvenen bir eş ve anne olarak çıkmıştı. Karım onu tanıdığım zamana göre çok daha güzeldi biliyordum ama şimdi ona rahibin hayranlık dolu gözlerinden bir kez daha baktığımda onun gerçekten ışıl ışıl olduğunu fark ettim; ona her zaman benim eşim olarak baktığım için bu farklı bir deneyimdi. Artık sarışın olmayan ve demir maşayla kıvrılmış olan lüleleri doğal kumrallıklarıyla ensesinde toplanmıştı ve Cloridia'nın yüzünü açıkta bırakıyordu. Boyasız göz kapakları, solgun pembe dudakları, Atto'nun yıllar öncesinden hatırladığı yüzüne bir tazelik veriyordu.

"Sözünüzü kestiğim için özür dilerim," diyen eşim de Atto'ya nazikçe eğilerek selam verdi; "size verecek haberlerim var. Yarın değil öbür gün, sizin ilgilendiğiniz Kardinaller burada yeniden bir araya gelecekler," dedi ikinci kez düşünmeden.

Atto hemen, "Tam olarak ne zaman?" diye sordu.

"Öğle saatinde. Yalvarırım, dikkatli olun," diyen Cloridia'nın sesinde belli belirsiz bir kaygı tonu vardı.

İçimden güldüm. Bu haber karımın kaçırmak istemeyeceği kadar önemliydi. Ne var ki kuşkularımda haklıydım. Cloridia'nın bize başlangıçtaki yardımcı olmaya çalışma hevesi kaçmıştı çünkü benim için meraklanıyordu.

Melani inanılmaz yüzsüz bir tavırla, "Kaygılanmayın, kocanızın üzerine titreyeceğim," dedi.

"Size teşekkür ederim," diyen eşim, başını hafifçe eğdi. "Ayağımı ilk kez Kadırga'ya atıyorum: Ne güzelmiş," dedi çevreye hayranlıkla bakarak.

Neyse ki villanın güzellikleri onu korkularından uzaklaştırmıştı.

"Bizim Buvat da geçen gelişinde buranın güzelliklerini görebilme fırsatı bulamamıştı," diyen rahip, Buvat'nın elinde Forano Prensesinin doğumunda lekelenen kanlı battaniyeyle bizi villada buluşunu hatırlayarak güldü.

Atto'nun kâtibi bunu duymadı: İçinde bulunduğumuz salonun dört bir yanında yazılı dizeleri okumaya dalmıştı.

"Yıllar önce terk edilmiş bir mekân için son derece bakımlı bir villa: Anavatanı, Şanslı Adalar yani öteki adıyla Çılgınlık Adaları olmalı; bu tanrıça orada doğmuştu, her şeyin ekilmeden ve biçilmeden yetiştiği, ne zahmetin, ne ihtiyarlığın, ne hastalığın olduğu yer; en azmdan memleketlim Erasmus böyle anlatırdı," diye ekledi Cloridia hiçbir şey yokmuşçasına.

Atto ve ben yerimizden sıçradık. Cloridia'nın bu gözü pek gözlemi beni şaşırtmıştı.

Ona henüz acayip Hollandalı müzisyenle karşılaşmamızdan ve takıntılı biçimde çaldığı *Follia* ezgisinden, *Follia* konusunda yaydığı bilgi kırıntılarından söz etme fırsatım olmamıştı. Oysa karım gayet doğal olarak bütün bunları kendiliğinden sezivermişti: Kadırga ve *Follia* yani çılgınlık. Bu kadarla da kalmamıştı: Amsterdam'da büyüyen o da Albicastro gibi sık sık Rotterdamlı memleketlisinin deliliğe övgülerini duymuştu. Ayrıca eşimin eskiden meraklı olduğu kehanet oyunlarının da bu sezgilerinde ona yardımcı olduğunu düşünüyordum. Atto da benim gibi düşünmüş olmalıydı:

"Yanlış hatırlamıyorsam, bir zamanlar el falına bakmakta pek ustaydınız," derken, rahatsızlığını saklamaya çalışıyordu. "Sorabilir miyim; sizce bu yaşanmayan villaya böylesi ebedi bir gençlik sağlayan nedir?"

"Çok basit: Bu eski Yunanlıların 'iyi ruh hali' diye nitelendirdikleri ama bizim çılgınlık diye çevirebileceğimiz durumdur."

Atto kuşkuculuğunu saklamadan, "İçinde bulunduğumuz yerin bir ruhu olduğunu söyleyebilecek gizli bir sanata yatkınlığınız var mıdır?" diye sordu.

"Hangi kadında yoktur ki bu sözünü ettiğiniz yetenek?" dedi Cloridia tatlı tatlı gülümseyerek, "ama siz şimdi bana şunu söyleyin; az önce Spada Malikânesi'ne girmekten söz ediyordunuz."

Ona içinde bulunduğumuz karışık durumu özetledim (bu da onun pek çok hayret nidası atmasına neden oldu) ve rahmetli Virgilio Spada'dan miras kalan tuhaflıklar müzesinde bir Felemenk yerküresi ile bir tepsi aramamız gerektiğini anlattım.

"Şansa bakın ki, tam karşınızda aradığınız kişi duruyor: Birkaç gün içinde Spada Malikânesi'nin kâhyasının eşi doğum yapacak. Aylardır düzenli olarak kontrole gidiyorum. Kadın çok şişman olduğundan zor ve uzun süren bir doğum olacak ve ben kocasının yardımına kesinlikle gereksinme duyacağım. Böylece malikâne denetimsiz kalacak."

"İyi ama, ortalıkta başka hizmetkârlar olabilir," dedim.

"Düğün nedeniyle bu hafta bütün çalışanların destek vermek üzere Villa Spada'ya getirildiklerini unutuyorsun galiba," dedi Cloridia kurnaz bir havayla. "Hatta size şöyle diyebilirim: Kâhya ile karısı geçici olarak giriş katındaki bir odada yaşıyorlar; şimdi malikâne boş olduğundan daha iyi bekçilik yapıyorlar. Onlar da Villa Spada'ya geleceklerdi ama karısının gebeliği yüzünden bekçilikle görevlendirilerek, orada bırakıldılar. Bu bizim için ele geçmez bir fırsattır," diyerek sözlerini neşeyle bitirdi.

Cloridiam şimdi kendinden ne kadar emin bir kadın diye düşündüm keyifle. Yanında o olmadan dolaşmaya çıktığımda benim için kaygılanıyordu. Bunun gibi durumlarda bana eşlik edebildiğinde ya da yakınımda olduğunda gözü pekliği tutuyor, kendini güçlü bir tanrıça gibi hissediyor ve onun varlığı beni yenilmez kılıyordu.

Atto gene kuşkuyla, "Peki, malikânede başka kimse yok mu?" diye sordu.

"Elbette bazı bekçiler var ama onlar yapının dışında tur atıyorlar, o kadar," diye açıkladı Cloridia.

Atto gene karşı çıkarak, "Ama bizim Spada Malikânesi'ne bir an önce girmemiz gerekiyor," dedi. "Sizin gebenin doğum ânının gelmesini bekleyemeyiz."

"Bu da sorun değil. Bugün onu görmeye gideceğim: Uyarıcı otlarla güzel bir bitki çayı demlerim... olur biter..."

"Yani onu zamanından önce mi doğurtacaksın?" diye şaşkınlıkla sordum; karım, ebelerin böyle marifetleri olduğunu söylememişti bana. "Bu nasıl mümkün olur?"

"Çok kolay. Rahmi hapşırtmak yeter."

Cloridia'nm bizimle alay ettiğini sanarak Atto ve ben sustuk.

Rahip kuşkuyla, "Kadın rahminin hapşırabildiğini ıni söylemek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Elbette. Aynen burun gibi. Bir tutam mercanköşk, yarım tutam çörekotu, çok ince dövülmüş karanfil ve beyaz biberden azıcık, biraz küçük hindistancevizi, kunduz yağıyla ezilecek ve ele gelir bir toz haline getirilecek. Sonra bir kuş kanadının içine doldurulan toz annenin karnına birkaç kez üflenecek; bu da inanılmaz hapşırıklar yaratacak. Bu yeterli gelmezse aynı şeyin yanında kömür yakılacak ve onun dumanının hapşırtması beklenecek. Tabii ki bunu yapmadan önce rahim ağzını iyice açmak gerekir ve dumanın içeriye girmesi sağlanmalıdır; bunu yaptıktan sonra gebenin karnı göbeğin çevresinden sıkıca çarşafla bağlanmalıdır."

Melani onun sözünü keserek, "Bağışlayın," dedi, "bu tehlikeli değildir değil mi?"

"Elbette hayır. Hatta kadının rahmine misk ve amber kokularının önceden üflenmesinin yararları vardır. Bunlar rahmi aşağı çeker çünkü bu organ bu kokulara acayip düşkündür ve ona ulaşmaya çalışır. Bu önlemlerden sonra Spada Malikânesi'nin kâhyasının beni aceleyle çağırtacağından eminim; bebek dünyaya gelmek için acele edecektir."

"Ya işe yaramazsa?"

"Yarayacaktır. Yoksa gizil güçleri olan başka şifalı otlar ve yöntemler biliyorum. Kalçaya bağlanan Aquilina taşı, geyik postu, beyaz şaraba karıştırılıp anne adayına içirilen porselen tohumu, dişi köpeğin plasentasının unufak edilmiş halinin vajina girişine sürülmesi, yılanların mart aymda attıkları derilerinin rahini ağzına sokulması gibi yöntemler vardır. Ama bu sonuncu yöntem en az temkinli olanıdır."

Rahip Melani, Cloridia'nın sayıp döktüğü bu dişi manevralar karşısında tutulup kalmıştı.

Ben cesaretimi toplayarak, "Sence ne zaman..." diye sormaya kalkıştım.

"Çok şişmanladığı için aşağı yukarı yarın öğleden önce sancılanmaz: Sizin için çok geç midir?" dedi Cloridia.

"Hayır, iyi ama nasıl girip çıkacağız?"

"Bugün ben Spada Malikânesi'ne gittiğimde bilgi edinir ve durumu incelerim; yarın sabah size bilgi verebilirim. Ama odanın anahtarını ele geçirmek size düşer."

Atto gülümseyerek, "Bu sorun olmaz," dedi.

Kimi düşündüğünü biliyordum.

12 Temmuz 1700
Altıncı Akşam

Bu kez çalışma noktam bostandı ve üzerimde gene yeniçeri giysilerim vardı; az sonra başlayacak olan soylu operette ışık oyunlarıyla ilgilenmek üzere görevliydim. Sahne mimarı tarafından sıkı bir eğitime tabi tutulmuş olan Başkâhya don Paschatio Melchiorri'nin yönlendirmesi altında çalışacaktım. Sahne mimarı gerçekten orijinal bir düşünce geliştirmişti: Başlıbaşına özgünlük taşıyan hazırlıkları kendi içinde bir gösteri olarak sunmaya karar vermişti ve böylece sahneye konacak dramı bekleyen konukların bekleme sırasında oyalanıp eğlenmelerini sağlayacaktı.*

Bir çalışma masası konmuş, onun ortasında yakılan ateşin üzerine içinde su kaynayacak olan bir kazan yerleştirilmişti. Kardinallerin bazıları merakla yaklaştılar.

Şık bir frak giymiş olan Başkâhya sunuculara özgü bir ses tonuyla, "Bu akşamın Sahne Şakasının güzelleştirilmesi için değişik saydam renkler kullanacağız; öncelikle safir ya da açık maviyi deneyeceğiz," derken ben de elimde bir berber tası, kolumun altında pirinç bir vazo ve boynumda bir heybeyle yanında yürüyordum.

"Sinyor Kuş Evinin Efendisi, heybenizden bir parça amonyak tuzu alın. Hepsi eriyene kadar tasm içine ve dibine sürün, iyice ovalayın. Arada sırada biraz su ekleyebilirsiniz ama az olsun çünkü tuz çoğaldıkça rengin parlaklığı artar."

Söylediklerini yaptıktan sonra bana suyu bir keçeyle süzmemi, pirinç vazoya dökmemi emretti. Süzülen suyun safir renginde

* Yazarlar hazırlık ve sahneleme ile ilgili bilgileri Sebastiano Serli'nin *Architettura I*, Bolonya 1545 baskılı kitabının Fransızca çevirisinden almışlardır.

çıkması beni de çok şaşırtmıştı. Sonra biri içbükey, öteki dışbükey olan ve yarımay biçimindeki iki acayip cam sürahiye de bu sıvıdan döktürdü.

"Şimdi de Zümrüt Suyu yapacağız," diye ilan eden don Paschatio, heybeden minik bir kap çıkardı; bunun içindeki sapsarı toz safranı andırıyordu.

İki mavi sürahiden birinin içine bunu döktü ve bir kaşıkla yavaşça karıştırdı; sıvının rengi yavaş yavaş yeşile döndü.

Sonra kaynamakta olan suyun içine erimesi için şap kristali attık, köpürttük, sonra bunu keçe yardımıyla beş değişik cam kaba süzdük. Sonuncusunun büyüklüğü bir minik tencere kadardı.

Don Paschatio orada bulunanlara, "İşte huzurlarınızda yakut rengi," diye ilan ederken güzel renkli birkaç damla şarabı suya damlattı ve su canlı bir kırmızıya boyandı.

"Şimdi de ressam Balasso'nun rengi!" diye haykıran Başkâhya ikinci sürahiye kırmızı ve beyaz şarabı birlikte boşalttı.

Son iki sürahiye de sırasıyla Frascati şarabıyla Marino yöresinin kırmızı üzümlerinden elde edilen şarabı koydu.

"Ve şimdi huzurlarınızda hizmetkâr grisi ile topaz rengi!" derken bütün o Beylerin ve Hazretlerin yüzünde şaşkınlık belirtisi ortaya çıkmıştı.

"Ya bu ne?" Kardinal Moriggia en büyük sürahiyi gösteriyordu.

"Bu böyle kalacak: Güneşin Yunan Adalarında yansıttığı elmas rengini alacak," diyen don Paschatio aslında hiç Yunanistan'da bulunmamıştı ama sahne mimarının sözlerini papağan gibi yinelemekte pek mahirdi.

Renklerin hazırlanması gösterisi sona ermişti. Şimdi yapmamız gerekenin meraklı bakışlardan uzak kalmamızı gerektirdiğini öğrendim.

"Hilemizi öğrenirlerse kimse bize hayret etmez," dedi kurnazca.

Başka uşakların yardımıyla sürahileri sahnenin Kıbrıs Adası'nın kırsal manzarasını temsil eden boyalı perdesinin arkasına taşıdık. Burada delikli bir tahta perde vardı. Sürahilerin dışbükey yüzeyleriyle bu delikleri kapattık ve altlarına üçayaklar yerleştirdik. Her sürahinin arkasına rengi sabit bir şekilde göstermesi için bir lamba koyduk.

"En büyük sürahiyi yukarıya kadar çıkar," diye emreden Başkâhya bana boyalı perdenin tepesini gösteriyordu, "onun arkasına lamba yerine büyük bir meşale yerleştir. Onun da arkasına parlak bir berber leğeni koy ki ışığı ileriye doğru yansıtsın."

Perdelerin arkasından çıkıp bunca emek verdiğim sahneyi seyretmek için öne geçtiğimde Kıbrıs semalarında parlak bir güneş ve bir elmas, kırların üzerinde de parlak yeşimler, alevli yakutlar, sapsarı topazlar ışıldarken denizin mavisi de safir mavisiyle dikkat çekiyordu; hizmetkâr grisi inciler de denizlerin köpüğünden başka bir şey değildi.

Bunun dışında sahne ağaçlar, taşlar, tepeler, dağlar, otlar, çeşmeler ve hatta rustik kulübelerle süslüydü ve hepsi değişik renklerdeki ince ipekten elde edilmişti. Kardinal Spada'nın sınırsız cömertliği, cimrilikten nefret eden mimarın sanatı ve bilgisi ile bir araya gelince bu gösteri Çiçek Üstadının çalışmalarını silip geçti çünkü çiçeklerin ipekten yapılanları canlı olanlarından daha büyük övgü topluyordu. Aynı maharetle yaratılmış olan deniz sahnesi kayalıklar, midyeler, salyangozlar ve benzeri hayvancıklarla, her renkten mercan kayalıklarıyla, taşların arasına sıkışmış sedef ve yengeçlerle, hepsini anlatırsam sözü uzatmaktan korktuğum başka pek çok şeyle süslenmişti.

Sahne sadece sarkan fenerlerle aydınlatılıyordu çünkü gösteri öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde başlayacağı için güneş henüz ortalığı aydınlatıyor olacaktı. Bazı başka fenerler aktörleri ve seyircileri sadece aydınlatmakla kalmayıp güzel kokular da saçacaktı. Kâfur katılmış suyla dolu kupalar mum ya da meşalelerin üzerine asılmışlardı ve Mimar Serlio'nun bildirdiğine göre bunlardan buharlaşacak nemin şekli ve kokusu sahnedeki oyunu izleyenlerin gözlerini ve ruhlarını güzellik ve yumuşaklıkla dolduracaktı.

Bu arada tribünlere dizilmiş olan yumuşacık minderli koltuklar soylu seyircilerle dolmaya başlamıştı. Ben de, elbette yere oturarak oyunu seyretmeye niyet ettim. Pek kenarda ve rahatsız oturuyordum ama hiç olmazsa ilk sıralarda oturan davetlilerin yorumlarını duyabilirdim. Üç soylu kişi pek konuşkandılar: Aktörlerin sahneye girişleri sırasında aralarında şakalaştıklarını duydum.

"Bir temsil seyretmeye en son mart ayında Cancelleria Malikâ-

nesi'ne gitmiştim: Scarlatti'nin *La santissima Annunziata* adlı oratoryosunu dinlemiştik," dedi bu üçünden biri.

"Hani şu metnini Kardinal Ottoboni'nin yazdığı mı?"

"Evet, o."

"Nasıldı Kardinalin satırları? Ottobuoni* mi?"

"Ottopessimi**" dedi öteki.

Üç saygıdeğer konuk müthiş bir kahkahayla birlikte aktörlere hoş geldin diyenlere katılarak alkışlamaya başladılar.

"Çok kötü şeylerden söz açılmışken, Giovan Domenico Bonmattei Pioli'nin komedisi hakkında ne demeli?"

"Hani şu geçen yılın ocak ayında bastıkları mı?"

"Gerçek bir azaptı. Arcadia Akademisi'nin üyesi olan Ottoboni'nin himayesinde sergilendi. Pioli'nin komedileri de insanı kusturacak kadar kaba sabaydı."

Soylu beylerden üçüncüsü konuyu değiştirerek, "Papa Cenaplarının sağlığı yeniden bozulmuş," diye araya girdi. "Bugün Papalığının dokuzuncu yılını tamamladı. Quirinale Sarayı'nda Papalık Ayini yapılmış ama kendisi katılamamış."

"Hayır, ben size söyleyeyim nedenini: İspanya Elçisinin ve dostlarının darbeleri altında ezilmekteydi."

"Gerçekten mi?" dedi öteki ikisi aynı anda. "Onu sonunda ikna edebildiklerini mi söylemek istiyorsunuz?"

"Bu yaşta bir hastanın, o ayarda dört tilkiye karşı fazla direnmesi beklenmiyordu zaten."

"Zavallı adam, olay öğle yemeğine kadar sürmüş olmalı," dedi üçüncü kişi. "Papa Cenapları ancak öğleden sonra kente çıktığında görüldü ve büyük alkış topladı."

"Onun gibi aziz ve inançlı bir Papa bütün o alkışları hak ediyor."

"Çektiği acılarının son bulması için Tanrının onu bir an önce yanına almasını dileyelim: Zaten artık önemi kalmadı ya..."

"Susun, *lupus in fabula****" diyen ikinci bey Kardinal Spada'nın, arkasında gelin ve damatla ve büyük bir alkışla sahneye çıkışını işaret etti.

* Buono: İyi.

** Pessimo: Çok kötü.

*** Masaldaki kurt.

Ev sahibi bir işaretle komediyi başlattı. Romalı Epifanio Gizzi'nin yazdığı bu kısa komedinin adı *Sabrın Ödülü Aşk* idi. Hem başlık hem de konu, soylu duyguları, evlilik denen kutsal olayın gerektirdiği sabır ve sadakati işlediği için ortama uygundu.

Henüz oyuncuların girmemiş olduğu sahne seyircilerin büyük beğenisini kazanan efektlerle açıldı. Mimar büyük ve renkli kartonlardan bazı figürler hazırlatmıştı ve bunlar sahneye konan bir kemerin ardında, yere yerleştirilmiş bir kırlangıç kuyruğu formundaki rayların üzerinde kaydırılıyordu. Mimarın kendisi bu figürleri hareket ettirirken kemerin arkasında olduğu için görünmüyordu ve ona hafif sesler ve ezgiler eşlik ediyordu. Aynı anda, gene kesilmiş karton marifetiyle gökyüzünde ay ve öteki gezegenler belirdi; bunları da bizler ince ve siyah bir telle görünmeden çekiyorduk.

Operet neşeliydi, seyirci olağanüstü beğeni gösterdi. Olayın geçtiği mekân Kıbrıs'tı. Rosauro ve Armillo adında iki soylu bey, Armillo'nun kaba saba uşağı Barafone ve bunların pek çok terslik ve uğursuzlukla ulaşmaya çalıştıkları genç kızlar Florinda ile Celidalba idi. –Düellolar, deniz kazaları, kıtlıklar, giysi değiştirmeler, intihar denemelerinden sonra– Armillo'nun asıl adının Alcesti ve de asıl adı Lindori olan Celidalba'nın erkek kardeşi olduğu ortaya çıkar. Bu arada Rosauro'nun duygusal ilgisinden rahatsız olan Florinda da erkeğin yaklaşımına teslim olur ve hatta onunla evlenir. Bu da Aşk'ın her zaman Sabır'ın ödülü olduğunu gösteren bir davranış olarak sergilenir.

Soylu erkekler bol yaldızlı ipeklerden pek plili, katlı gösterişli giysiler giyiyorlardı; hizmetkârın beli incecik ceketi yabani hayvan derisi kaplıydı. Kumsalda görünen balıkçıların ağları incecik altın ipliklerden örülmüştü ve perilerle çoban kızların giysileri bile pek ihtişamlıydı.

Oyuncular bu soylu seyirciden bol alkış ve kahkaha alırken ben perdenin arkasına geçmiş, öteki hizmetlilerle birlikte değişik sahne efektleri yapmak için uğraşıyordum. Gerçekleştirdiğimiz deniz kazası, gerçekliğe yakınlığıyla hayranlık topladı. Gök gürültüsü için tahta zeminde büyük bir taşı sürüyerek ses çıkardık. Şimşek için, sahnenin ortasına parlak altın yaldız sürülmüş bir mekik fırlattık ve bu bir şimşekten ne daha az soluk, ne daha parlak oldu. Yıldırım için perdenin arkasına geçtiğimde elimde içinde vernik tozu dolu olan ve kapağı delikli bir kutucuk tutuyordum; kapağın

ortasında yanan bir mum duruyordu ve bu harika bir yıldırım efekti sağlıyordu. Böylece yıldırımı, şimşeği ve gökgürültüsünü aynı anda yaratıp müthiş bir gösteri yaptık.

Deniz kazasından kurtularak Kıbrıs kumsalına çıkan kazazedeler sahnede bir mum ve çok yüksek alkollü bir içkiyle yaktığımız alevlerin önünde ısındılar; kısa bir süre bu da seyircinin büyük beğenisini topladı.

Sahne arkasında çalışırken zihnim başka yerdeydi. Az önce konuşmalarına kulak misafiri olduğum soylu bey İspanyol Elçisi Dük Uzeda'nın nihayet Papayı ikna ettiğini söylerken ne demek istemişti? Konuşmalara bakılırsa o ve başkaları ölmek üzere olan Papayı XII. Innocentius'un gönüllü olmadığı bir şeyi yapmak konusunda kandırmışlardı. Uzeda hakkında bildiklerim Atto ve Connetablesse arasındaki yazışmalarla sınırlıydı: İspanya Elçisi Papa Cenaplarına II. Carlos'un yardım çağrısını iletmişti.

Acaba onu hangi konuda ikna etmişti. Yaşlı Papanın süngüsünü düşürmesi için Uzeda'ya yardımcı olan 'tilkiler' kimlerdi? Az önce dinlediğim üç soylu bey ıstıraplar içinde kavrulan ve artık pek gücü kalmadığı belli olan Papa için yürekten üzüntü duyuyorlardı. Bu sözler bana Prenses'in benzeri yorumlarını anımsatıyordu. Papanın sık sık şöyle dediğini yazıyordu: "İsa'nın Vekili olarak sahip olduğumuz yetki elimizden alınıyor ve bize hiç özen gösterilmiyor." Aziz Petrus'un selefine bunu yapan kim olabilirdi?

Kardinal Spada'nın sahnede görünmesiyle üç beyden biri *Lupus in fabula* demiş ve konuşma ansızın kesilmişti. Bunun anlamı neydi? Benim iyi yürekli patronum Kardinal Fabrizio'nun söz konusu 'tilki'lerden biri olması olasılığı var mıydı?

* * *

"Pek bilge Peder Mabillon'un Roma Kütüphaneleri üzerine söylediklerinin hâlâ geçerli olduğunu saptamak ve yıllar önce Roma'ya geldiğim günlere oranla çok daha iyi durumda olduğunu gözlemlemekten ötürü mutluluk duyuyorum."

Temsil bittikten sonra Rahip Melani, beni peşine takarak odasına dönmüş ve araştırmalarının sonuçlarını rapor etmesi için kâti-

bini çağırtmıştı. Atto'nun sadık hizmetkârının kent sokaklarında dolaşmasının amacının ne olduğunu nihayet anlayabilecektim.

"Buvat, Mabillon'u bir tarafa bırakın da bana neler becerdiğinizi anlatın," diye çıkıştı Atto.

Kâtibin elinde üzerine aceleyle karalanmış notlar olan pek çok kâğıt vardı.

"İlk önce, İsveç Kraliçesi Kristina'nın eski kütüphane uzmanı Benedetto Millino'ya danıştım ve..."

"Kime danıştığınız beni ilgilendirmiyor; ne buldunuz onu söyleyin!"

Buvat, bunu anlatmaya çalıştığını; Sapienza Kitaplığı'nın Angelica'da, Barberina'da ve Quatro Fontane'de bulunan bölümlerine gittiğini, San Pietro Katedrali'nin Nedamet Koleji'ne, San Giovanni in Laterano'da bulunan Küçük Fransisken Pederler Koleji'ne, sonra S. Maria Maggiore Bazilikasmm Nedamet Koleji'ne, Yeni Kilise'ye bağlı olan Vallicelliana'ya, Clementino Koleji Kitaplığı'na, Colonnese ya da öteki adıyla Sirleta'ya, Teatini Pederlerinin Sant'Andrea della Valle Kitaphğı'na, San Francesco di Paola Küçük Pederlerinin Trinità dei Monti'deki Kitaphğı'na ve en son olarak da Hazretleri rahmetli Kardinal Casanate'nin şimdi Domeniken Rahiplerinin elinde olan ve...

"Tamam, tamam. Önemli olan Cizvitlerin ve Vatikan'ın kitaplıklarına ayak basmamış olmanızdır. Oralar casus doludur ve her şeyi denetleyip kayıt ederler."

"Aynen bana emrettiğiniz üzere çalıştım Sinyor Melani."

"Umarım buna ek olarak Kardinallerin özel kitaplıklarına, sözgelimi Chigiana ya da Pamphiliana'ya gitmemişsindir."

"Aynen öyle yaptım rahibim. Bana söylediğiniz üzere bu durum fazlasıyla göze batardı."

Gerçi bu üç noktadan uzak durmak onun işini zorlaştırmıştı çünkü Vatikan'ın Apostolica Kitaplığı'nda, Cizvit Kitaplığı'nda ve aile kitaplıklarında, Buvat aradığı kitapları ve elyazmalarını daha kolay bulabilirdi.

Şans eseri Paris Kraliyet Kitaplığı'nda yazıcı olarak çalışıyor olması Buvat'mn başvurduğu bu ayrıcalıklı kitaplıklara kabul edilmesinde büyük etken olmuştu. Porto Piskoposu Aziz İppolito'nun yazdığı *Nabukadnezar'ın Rüyası Üzerine Yorumlar* adlı sekiz asırlık Yunan elyazmasını eline alabilmiş ve hatta sayfalarını

çevirebilmişti. Sonra hayatında ilk kez olarak Pirro Ligorio'nun on sekiz ciltlik *Antikite* kitaplarına bakabilmiş; Giacovacci'nin dinî ve dindışı bilgilerini gözden geçirmiş, orijinal olarak Latinler tarafından düzeltilmiş *Khalkedon Kurulunun Davaları* adlı Latince elyazmasını karıştırabilmişti. Şu dünyevi elleri titreyerek sonradan Vallicelliana Kitaplığı'na devredilen Aziz Filippo Neri'nin özel kitaplığına dokunabilmiş ve orada önce Monte Cassino keşişiyken sonra da II. Gelasius adıyla Papa olan Giovanni Soddiacono tarafından yazılmış *Şehit Ermiş Erasmus'un Hayatı* adlı kitabı bulmuştu. Bu arama sırasında muhterem Beda'nın *Ay Döngüleri ve Dünyanın Altı Çağı* adlı çok önemli elyazmasını, Achille Stazio Portoghese'nin koleksiyonlarını, Adria'lı Giacomo Volponi ve Vincenzo Bandalocchi'nin yapıtlarını ve Avukat Ercole Ronconi'nin ünlü repertuarını elden geçirmişti.

Onu en çok heyecanlandıran baskı atölyesiyle ün kazanmış olan Kutsal Propaganda Koleji'nin Kitaplığı olmuştu; burada bütün ulusların yardımına koşularak yirmi iki dilde kitaplar basılıyordu. Atto'nun kâtibinin gözlemine göre bu kitaplığın en büyük övüncü sahip olunan kitaplar için tutulan ayrıntılı fihristlerdi; Yabancı Uluslar bölümünde basılan ve başka dillerde olan kitaplar da bu sıralamada dillerine, geleneklerine, dinsel özelliklerine ve egzotik karakterlerine göre dizilmişti; amblemlerden, şifrelerden, hiyerogliften, renklerden veya fil derisine çizilmiş gizemli çizgilerden oluşan balık kıkırdaklarına, timsah derilerine yazılmış metinler de burada yer alıyordu.

"Lanet olsun Buvat; kes artık!" diye yalvaran Atto yumruğunu dizine indiriverdi. "Balık kuyruğuna yazılmış yazılar hiç umurumda değil. Elyazmalarından söz açıldı mı, kendinizi böyle kaptırmasanız olmaz mı?"

Üçümüzün üzerine bir sessizlik çöktü. Buvat utançla sustu. Fransız kâtibin ziyaret ettiği kitaplık sayısı beni çok etkilemişti. Kısacık bir süre içinde kentin birbirine yakın da bulunsalar sayısız kitaplığının büyük bölümünü ziyaret etmiş, Papalar ve Kardinaller tarafından yazılmış sayısız elyazması ve kitapla dolu olan rafları bir bir elden geçirmişti. Yazı ve edebiyat onun büyük tutkusu olduğu için böylesine geniş ve kapsamlı bir araştırmaya girişebilmişti. Ne yazık ki Atto'nun kâtibi analizden senteze pek çabuk geçiş yapamıyordu.

"Buvat, ben sizi belirli bir konuda araştırma yapmanız için gönderdim çünkü bu konuda herkes konuşuyor ama kimsenin açık seçik bir düşüncesi yok. Bana sadece araştırmanızı emrettiğim konu hakkında bilgi verin: Cerreto'lular," şeklinde rica eden rahip, "Bana onların gizli dilleri hakkında ne diyeceksiniz bakalım?" dedi.

"Çok zor," diyen Buvat'nın hevesi kaçmıştı; bu belliydi. "Doğru, muhafızlar onların söylediklerinin bir kısmını yakalayabiliyorlar ama ancak gündelik hayat pratiği bu serserilerin birbirlerine fısıldadıklarını anlamaya yardım ediyor. Yüzyılların dili ama arada sırada çözülmeye başladığını fark ederek küçük düzeltmeler ve yenilemelerle iyice anlaşılmaz hale getiriyorlar. Katı Cerreto geleneği Kralları yani onların deyişiyle Çeribaşı yeni kurallar dayatmaya yetkili tek kişi. Onun kesinlikle okuryazar olması gerekiyor ve el yazısıyla kuralları belirliyor; sonra bu bilgiler bütün tarikatlara dağıtılıyor ve her bir bölüm kendi şifresini belirliyor. Böylece yüzyıllardan beri onlar yalnızca kendi dillerini konuşuyorlar ve bu nedenle kimse onları ihbar edemiyor. Hatta Krallıkların sırlarını düşmana yaydıkları zaman bile bu olmuyor."

"Casusluk," diye kükredi Atto, "İşte bunu biliyordum! Lanet olası Lamberg!"

"İyi de bu sırları nasıl ele geçiriyorlar?" diye sordum.

"Her şeyden önce hiç dikkat çekmiyorlar. Kimse sokak ortasına çökmüş, görünürde yarı aptal ihtiyar bir dilenciden çekinmiyor," dedi Buvat, "ama o tipler tek gözlerini yumup uyuyorlar, insanların evlerine giriş çıkış saatlerini gözetliyorlar, kimin kime eşlik ettiğini biliyorlar, pencere altından konuşmalara kulak misafiri oluyorlar hatta gerekliyse burnunun dibinde duran malı yürütüyorlar. Ayrıca sayıca çok çok fazlalar ve haberleri kulaktan kulağa son derece hızla yayıyorlar. Biri bir şey mi görüyor? Bir anda on, sonra yüz kişi birden bundan haberdar oluyor. Hepsi aynı derecede pis ve iğrenç olduklarından kimse onları birbirinden ayıramıyor ve özellikle kimse ne konuştuklarını anlamıyor. Onların tarikatları..."

"Durun! Size söylediğim kitabı gözden geçirdiniz mi?"

"Evet. Sizin de anımsadığınız gibi Sebastian Brant'ın *Çılgınlar Gemisi* adlı kitabında Alman Cerreto'lular hakkında bir bölüm var. Onların da gizli bir dili varmış ve İtalyan Cerreto'larıyla sıkı ilişki içindeymişler. Öyle ki İtalyan serserileri arasında, olasılıkla Almanca *landreisig* kelimesinden türemiş Fırlamalar, Subasanlar gibi

gruplar var ve bu kelimeler de berduş ve evsiz anlamına geliyor. Öte yandan..."

"Ah, sıkı ilişki içinde miymişler? İyi, çok iyi, anlat bakalım."

"Evet. *Çılgınlar Gemisi* Cerreto'luların ve geleneklerinin incelenmesi için çok ilginç bir tarihsel kaynak ve belki de türünün ilk örneği; bu kitap 1494 yılı karnavalı için Basel'de yayınlanmış; öte yandan Cerreto'lular hakkında piyasada kalmış en eski belge sayılan *Liber Vagatorum* on beşinci yüzyıldan beri bilindiği halde 1510 yılında basılmıştır..."

"Sadede gel."

Buvat aceleyle cebinden bir kâğıt çıkardı ve okudu:

Aralarında Zerga *dili konuşurlar*
Karınlarını sadakayla doyururlar
İyi giyimli muhabbetler tanırlar
Topallayarak kenti dolaşırlar
Hasta ve yoksul görünürler
Kese doldurmak için kabuk soyarlar
Arada sırada miçolar ve kaçarlar
Yolunacak malın iyisini görünce
Zarlarıyla üterler
Sağı solu kestikten sonra
Topuğa kuvvet davranırlar
Genişlikte yayvanayaklar
Ve yeşilbaşlar kestirir
Kimini dolar kimini boşar
Sipsiler ve hamadamlar yoldaşlarıdır.

"İşte nihayet onların gizli dili *Zerga*'yı bulduk; hemen çevir bakalım!" dedi pek heyecanlanan Melani.

"*Muhabbet*: Pezevenk; *kese*: Para; *kabuk soymak*: Dolandırmak; *yolmak*: Soymak; *miçolamak*: Çalmak; *ütmek*: Parasını almak; *topuğa kuvvet*: Kaçmak; *genişlik*: Kırlar; *yayvanayaklar*: Kazlar; *yeşilbaşlar*: Ördekler; *dolmak*: Boğmak; *boşamak*: Kafasını kesmek; *sipsiler*: Kötülük arkàdaşları; *hamadam*: Kötü insanlar."

Buvat bu listeyi soluksuz okuyunca biz tek kelime bile anlamadık.

"İyi iyi," diye kestirip attı Atto, "harika, tebrikler. Böylece en azından *Zerga* dili bizim için bir sır olmaktan çıktı."

"Eh, gerçekte Sinyor Melani," diye geveledi kâtip, "Brant'ın yazmış olduğu bu *Zerga* dilini çeviren ben değilim: Gözden geçirdiğim metnin üzerine notlar alınmıştı."

"Ne? *Zerga* diline ait öteki kelimeleri bulamadın mı?" diye çıkıştı Melani.

"Bu konuda hiçbir sözlük, el rehberi ya da fihrist yok. Hiçbir şey yok Sinyor Melani..." diye itiraf etti Buvat bir solukta. "Bu nedenle Cerreto'luların dili gizli kalabilmiş. Size garanti ediyorum: Hiçbir sözlük yok ki..."

Atto ansızın kükreyerek, "Günlerden beri benim kesemden bütün kitaplıkları kapı kapı dolaştığını, eski püskü kâğıtları eşelediğini, değerli zamanını Yunan şifreleri, Meclis davaları gibi manasız konulara harcadığını ve ola ola şu bilgi kırıntısıyla döndüğünü mü söylemek istiyorsun!"

"Aslında..." diye karşı çıkmaya çalıştı kâtip.

"Ben de senin şefin olan o kitaplık müdürü cimrisinden maaşına zam yapmasını istemeyi düşünmüştüm..."

"Söylememe izin vermediniz ama..." Buvat zar zor çıkan sesiyle itiraza yelteniyordu, "ama arzu ettiğiniz sözlüğe gelince; bana inanmalısınız ki..."

"Zamanımız kalmadı; şimdi eylem zamanıdır."

* * *

Ugonio sözünü tutmuştu. Anlaşmalara göre ona ulaklık eden sefil bir çocuk Sfasciamonti'ye nerede buluşacağımızı bildirmişti.

Atla yolculuk başlangıçta zor ve rahatsız geldi. Söz konusu mekân kent surlarının dışında, Popolo kapısının dışında, fahişe mezarlığının oradaydı.

Atlarımızın sağrısında ilerlerken Atto'yu, Sfasciamonti'ye duyurmadan sorguya çekmeyi başardım; muhafız bizden epey önde gidiyor, Buvat yorgun argın peşimizden geliyordu.

"Dün bana Buvat'nın topladığı kanıtlarla Lamberg'i ele geçirebileceğimizi söylemiştiniz. Bu sözlerinizin bana hiçbir anlam ifade etmediğini itiraf etmeliyim."

"Doğrudur. Gerçeğe ulaşma arzusu yakıcı bir şekilde hissedil-

miyorsa asla ulaşılamayacaktır," dedi gülümseyerek. "Gene de çok kolay, dinle bak. Cerreto'lular ciltçiye bir pusu kurdular ve o ne yazık ki öldü. Zavallı Haver'den ne isteyeceklerdi ki? Elbette benim Kardinaller Meclisi'nin Sırları başlıklı raporumu. Olasılıkla ısmarlama bir soygundu çünkü bu Cerreto'luların işine yarayacak bir şey değildi. Haver'den koparabildikleri her şeyi çaldılar. Ama sonra çalıntı malları gözden geçirince benim raporumun eksik olduğunu fark ettiler."

"Çünkü onu siz daha önce teslim almıştınız."

"Doğru."

"Siz bütün bunların arkasında Kont Lamberg'in olduğundan eminsiniz."

"Elbette. Bütün tablodan anlaşıldığı üzere perde arkasında olan kişi Roma'da insan, para, koruma gibi harika araçlara sahip ve yüksek diplomasi olaylarıyla ilgileniyor. Rahip Melani'nin de kendine göre destekleri olduğunu, Papalık seçimi sırasında anahtar rol oynayabilecek kişilerden ve olaylardan haberdar olduğunu bilen biri. İşte bu portre kesinlikle Kont Lamberg'e uyuyor."

Atların nal sesleri aramızda yankılanırken Atto'nun sözlerini düşünmeye başladım. İmparatorluk Elçisinin gözlerini, sfenks bakışını, İmparatorluğun İspanya'nın iç işlerine burnunu sokmak için ne gibi dalavereler çevirdiğine ilişkin söylentileri yani komploları, gizemli ölümleri, zehirlenmeleri bir bir geçirdim aklımdan.

Atto yeniden konuşmaya başlayarak, "Haver Cerreto'lular tarafından soyuldu," dedi; "ve ne tesadüf ki Germen dili konuşan ülkelerde başka Cerreto'lu tarikatler varmış ve bunlar İtalyanlarla kardeşlik kurmuşlar. Lamberg bu tip soysuzlarla yakın ilişki kurmayı başarmıştır; bu soysuzlar da zaten lanet yetenekleriyle her şeye ulaşmaya kadirler. Buna ek olarak sevgili Aziz Avcısı dostumuz Ugonio ya da öteki adıyla Todesco, Cerreto'lularla suçortaklığı yapıyor ve de aslen Viyanalı. Bu da bizi daha ileri noktalara taşıyor. Ciltçinin evinde yapılan soygunla aradıklarına ulaşamadıklarında Ugonio benim raporumu aramak için Villa Spada'ya kadar geldi. Ve bu kez aradığını buldu."

Aslında açıklamasını tahmin etmiştim ama gene de, "Ya kolunuzun yaralanması?" diye sordum.

"Basit. Lamberg bana gözdağı vermek istedi. Ağır bir darbeydi bu. Beni korkutacağını ve ayağının altından kaçacağımı sandı."

"Yani amacı sizi öldürmek değildi. Gene de anlamıyorum: Pek Hıristiyan Kralın şu anda Roma'da bulunan bütün diplomatları ve ajanları arasında neden özellikle sizi seçti?"

"Bu besbelli çocuk. Benim yazılarımın ve sözlerimin etkili insanların kulağına gittiğini biliyor; Kutsal Kolej'in en yüksek dereceli üyeleri üzerinde etki yaratabilirim; onlar da... neyse onlar da bir sonraki Papalık seçimine hazırlanmaktalar. Tabii Lamberg de bu konuya yakından ilgi gösteriyor."

Atto'nun, Lamberg'in raporunu aratmak konusundaki açıklamasını ilginç buldum. Benim de kendime göre nedenlerim vardı: Atto ve Maria arasında süren ve gizlice okuduğum yazışmalardan, Papanın çevresinde –Atto'nun öyle sanmamı istediği üzere– sadece Kardinaller Meclisi değil aynı zamanda İspanya Tahtma kimin çıkacağı dolapları da çevriliyordu.

İşte benim için sorunun hâlâ açık olmayan çehresi buydu. Atto başına gelen her şeyin (hırsızlık, kolundaki yaralanma) nedenini açıklarken ısrarla İspanya Tahtı konusuna değinmiyordu. Gene de Habsburg Elçisi Lamberg bu konuyla da yakından ilgileniyor olmalıydı çünkü Avusturya Hanedanlığı, Madrid Tahtında bir yer kapmak istiyordu.

Rahip Melani'nin yaptığı açıklamayla yetinmiş gibi yaptım ve yolun geri kalanını sessizlik içinde aştık.

Buluşma için belirlenmiş yer pek sapa ve uğursuz görünüyordu; bizi mezar taşlarının ortasında bekleyen kapüşonlu Ugonio'nun dehşet veren siluetine pek uygun düşüyordu. Birkaç vahşi gece kuşu uluyarak şurdan burdan uçuyordu. Gecenin sıcağı sanki ölü toprağına banılmış gibi ağırdı; mekân ortamı daha da yoğun, baygın ve korkunç kılıyordu. Ugonio pek iyi bir seçim yapmıştı: Gizli bir buluşma için fahişe mezarlığından daha uygun bir yer bulunamazdı.

Aziz Avcısı sırtında taşıdığı ağır çuvalın altında ezilerek bize doğru yürüdü.

"Ne var onun içinde?" diye seslendi Atto.

"Hiş bişeyin hişi. Jübile işin eşyalar."

Atto onun çevresinde dolaştı ve elleriyle çuvalı yokladı. Çıkının içindeki vurgun tahta, maden ve kemikten oluşuyormuş gibi iniltili çıtırtılar yayıyordu çevreye.

"Jübile zamanında iyi iş yapıyorsundur ha?" dedi Atto.

Ugonio yalancı bir tevazu gösterdi.

Çuvalın bir kenarını elleyen Rahip Melani, "Bu bir kadın aynası," teşhisini koydu; "Kilisede dua etmekte olan bir zavallıdan çalınmıştır. Hemen yanındaki bozuk paraları o pis numaralarınla saf insanları kandırarak sadaka diye toplamışsındır ya da hacıları kim bilir nasıl kötü yönlendirdiğin için rüşvet almışındır. Şu ise pek dalgın bir rahipten çaldığın okunmuş su olmalı. Son olarak şu da, olasılıkla Dört Bazilika ziyareti yapan hacılardan yürüttüğün bir haçtır, değil mi?"

Aziz Avcısı yarı gülümser ve hayvani bir yüz ifadesini engellemeye çalıştı; hem hırsızlıkları ortaya çıkmış, hem Jübile bahanesiyle alçak heveslerinin nasıl tatmin edildiğinin ortaya çıkmasına bozulmuştu. Kocaman ceketinin cebinden minik bir kitap çıkarıp bunu Melani'ye uzattı. Son derece ustaca ciltlendiği belli olan kitap iyice yıpranmıştı; göz kararıyla seksen kadar sayfadan oluşuyordu.

Atto kapağı açtı; onunla birlikte ben de başımı uzattım ve ilk sayfayı okumaya başladım:

Zerga dilini anlamak için yeni yöntem.
Yani Forbescho konuşmak için
Alfabe düzeniyle yeniden düzenlenmiş kitap.
Hem zevkli hem yararlı bir eser.

MDXLV
Ferrara / Giovanma
Ria di Michieli ve Antonio Maria di Siviri ortaklığı.
Yıl MDXLV

"Hah hah," diye kahkaha atan rahip kitapçığı Buvat'nın burnunun altında sallıyordu.

"Bu da nedir?" diye sordum.

"Marifetli kâtibimin bulması gereken şey. *Zerga* dilini çözmek için sözlük. Cerreto'luların neler konuştuklarını anlamamıza yarayacak. Neyse ki bir yerden bulup getirmesi için Ugonio'yu da görevlendirmiştim," diyen Atto, Aziz Avcısının parmakları arasma birkaç gümüş para bıraktı.

"Bunu şok şevdiiim arkadaşimdan yuruttum," diye adice güldü Ugonio.

"Gördüğüm kadarıyla eski bir baskı; pek güvenilir görünmüyor bana," Atto'nun kâtibi sinirlenerek burnunu sayfaların arasma sokmuştu bile.

Rahip onun sözünü keserek, "Bırakın da rahatça okuyayım Buvat," diye çıkıştı.

Sayfaları çevirmeye başladık.

I

Pişirmek	*Tütsülemek*
Sirke	*İğneli Beyaz, Kuvvat*
Su	*Olta, Zirve*
Süslemek	*Oyalamak*
Meydan okumak	*Yiğit tıraşı*
Kuzu	*Tüylü Pasquin*
Sarmısak	*Güzelkoni*
Yarım	*Altılamak*
Ağaç	*Sapbaşı*
Yerleşmek	*Odalanmak*
Elçi	*Ulakadam*
Gitmek	*Fırlamak, Sıçramak*
Tanrıyla Gitmek	*Menekşe almak, Duvarı uzatmak*
Zorda Olmak	*Topallamak*
Yavaş Gitmek	*Topallamak*
Çabuk Gitmek	*Domuzu bulmak*
Yüzük	*Halka, Yuvarlak*
Yılan Balığı	*Uzun, Çamurlu*
Ruh	*Daimi, Sadık, Sos*
Yıl	*Yılan*
Asmak	*Makaraya geçirmek*
Gümüş	*Yumurtanın akı; argum*
Zırh	*Demiriş*
Zanaatkâr	*Eloyalar*
Söylediklerimi Dinliyor	*Karşıdan gagalıyor*
Saklamak	*Hükümete gitmek*
Eşek	*Semer Şövalyesi*

Yapışık	*Soyulmuş*
Cimri	*Obur*
Ave Maria	*Fırıldak şarkısı*
Astrolog	*Yüksek Pir'in ejderi*
Aşk	*Törpü*
Melek	*Yüksek Pir'in topuğu*

Tersine sözlük:

Tütsülemek	Pişirmek
Altılamak	Yarım
Ulakadam	Elçi
Argum	Gümüş
Değnekçi	Banker
Kanatlar	Kollar
Agnusdei	El öpmek
Ulakadam	İsa
Cingöz	Gökyüzü
Astroloji	Arkadaşlık, Merdiven
Sırıklar	Para
Pikkardia'ya gitmek	Asılmak
Duvarı uzatmak	Kaçmak
Işıklamak	Bakmak
Acılanmak	Şikâyet etmek
Aşk	Yok
Antigo	Baba
Aronte	Ekmek
Ördekler	Alınanlar
Öldürmek	Satmak
Dikkatlemek	Bakmak
Alberto	Yumurta

Islatmak	Oltalamak

Sözlük alfabenin bütün harflerini içine alarak ve karşılıklı olarak hazırlanmış. Her sözcüğün gündelik dildeki ve Cerreto dilindeki anlamı iki yönde de verilmişti.

Kitaba inanamayan gözlerle bakan Buvat, "Pek acayip bir sözlükmüş," dedi. "Sözcükleri cümlelerle karıştırmış. Ayrıca kafa karıştırıyor. *Alberto* bir insan adıyken, burada *yumurta* anlamına geliyor. *Ulakadam* hem Elçi hem de İsa demek oluyor.

Melani, "Gene de hiç yoktan iyidir," diyerek onu susturdu. "En iyisi şimdi bir deneme yapalım. Marcio ile Roscio'yu aramaya gittiğimizde o Cerreto'lu ne diye bağırmıştı?"

" 'Safranlar' ve .. 'menekşeleri satın al'" dedi.

Sözlüğü hızla karıştırdık ve aradığımızı bulduk.

Kâtibine dönerek, "Bak görüyor musun?" dedi Atto şişinerek. "Düşündüğüm gibiymiş: Safranlar muhafızlarmış. Menekşe satm almak da 'tabanları yağlamak' imiş. Marcio, Roscio'yu yakınlarda olduğumuz konusunda uyarmıştı. Bu kitap hiç de yararsız sayılmaz. Ama bana vermeni istediğim bir şey daha var," diyen Atto, Aziz Avcısına dönmüş eliyle kilitte anahtar çevirme işareti yapıyordu.

Ne demek istediğini Ugonio ânında anladı. Sessiz ve suçortaklığı bildiren bir gülümsemeyle cebinden üzerinde onlarca ve her biçimde, her boyutta anahtar sallanan bir halka çıkardı. Aziz Avcılarının, yer altındaki kutsal emanetleri aramak için Roma'nın bütün dehliz ve ambarlarına girmek için kullandıkları anahtarlardı bunlar; genellikle bazı özel konutlara girmek ve hırsızlık yapmak için de kullanıyorlardı.

Atto bu zengin çeyize bakarak, "Tamam, tamam," dedi, "Spada Malikânesi'nde işimize yarayacağı kesindir."

Gözümün ucuyla baktığım Sfasciamonti'nin her iyi muhafız gibi ele geçirmiş olduğumuz şu Aziz Avcısından işine yarayacak bilgi almak için kıvrandığını hissettim. Bir köstebekle sansar arasında gidip gelen bu hayvani özellikli hırsızın, şimdiye dek ele geçirdiklerine hiç benzemediğine şaşarak ne yapacağını bilemiyordu ama sonunda suratını asarak sordu: "Söyle bakalım? Neler öğrendin?"

"İki Şeribaşı ile konuşştum," dedi Aziz Avcısı; "Rapor Peşşembe gunu Buyuk Elçi'ye verilecek ama o da onu Albanum'a teşlim edecek."

Atto'nun yüzünün sararıp solduğunu fark ettim. Haber katmerli kötüydü. Cerreto'lular Atto'nun raporunu gizemli bir Büyük

Elçi'ye vermekle kalmayacaklardı; o da kitapçığı Albanum adında birine teslim edecekti. Bu Albanum; Atto'nun Villa Spada'da iki kez ağız dalaşına girdiği Papanın güçlü sekreterlerinden Kardinal Albani'den başka kim olabilirdi ki?

"Perşembeden önce nerede tutacaklar raporumu?"

"Kutsal Top'un içinde."

"Kutsal Top mu?"

Sfasciamonti'ye baktım. Onun da gözlerinde Atto Melani ile aynı şaşkın ve meraklı ifade vardı.

Ugonio, omuzlarını öne düşürerek, "Boyle bildirdiler," dedi; "Sonra Buyuk Elşi Albanum'a rapor karşılığında suçlama, iftiralama ve arama arzuşu bildirecek."

"Kim bu Büyük Elçi?"

"Ben bilmiyorumş. Burnumun aldiği kokuya gore bilmem iştenmiyor."

Atto'nun elindeki çok sayıda para Ugonio'nun eline akıverdi. O da bunları yağlı bir keseye doldururken karanlığın içinde kaybolmak için kapüşonunu iyice indirdi.

"Şişin bu raporş tehlike ve pis kokulu bir bilgi," dedi Atto'ya veda etmeden önce.

"Ne demek istiyorsun?"

"Maggiorenghi'ler terş olduklari şaman firtina gibi, sel gibi, bora gibi olurlarş. Temkin olun Koca Beyim. Benden hep haberlerş getirmemi iştemeyin; ve şon olarak: Boynumun kemigi kirilsin iştemiyorum..."

* * *

Dönüş yolunda ilerlerken Atto'ya tek söz bile edemedim. Şimdi zamanı değildi: Ugonio'nun dolambaçlı konuşmasından anladığımız üzere Atto'nun o sayfalarda yazdığı her neyse Cerreto'luların hiç hoşuna gitmemişti. Bir Perşembe günü Büyük Elçi dedikleri bir kişi raporla ilgilenecekti ve o da bunu Kardinal Albani'ye sunacak; Atto için de bir dava açılması önerisinde bulunacaktı.

Bu Büyük Elçi Kont Lamberg değilse kim olabilirdi? Adı anılmayacak kadar önemli bir kişilikti ve Cerreto'lular onu gizemli sıfatıyla tanımlıyorlardı.

Sonra Albani ne yapacaktı? O da Atto'yu bir Fransız casusu olarak ihbar mı edecekti? Villa Spada'da ikisi arasında yaşanan kavgadan sonra kurnaz eflatun pelerinlinin Atto'ya çamur atması pek kolay olacaktı. Atto onun siyasi rakibiydi (artık böyle olduğu söylenebilirdi) ve casuslukla ve siyasi entrikayla suçlayarak hemen tutuklanmasını sağlar, onu ezer, başına sonsuza dek dertler açabilirdi.

Soru işaretleri çoğalıyordu: Ugonio'nun ifadesine göre Atto'nun raporunun Perşembe gününe kadar içinde saklanacağı bu Kutsal Top da neyin nesiydi? Sfasciamonti de susuyordu. O bile bilmeceyi çözerek bize yardımcı olabilecek gibi görünmüyordu.

"Unutuyordum: Lamberg onu ziyaret etmemi kabul etti," dedi Melani.

"Nasil bildirdi bunu size?"

"O sıcak çikolata kargaşası yaşanırken ona bir pusula verdiğimi gördün mü?"

"Evet. Size 'tamam tamam' dediğini hatırlıyorum. Demek ki o kâğıtta siz kabul edilmek için başvurmuştunuz."

"Öyle. Hatta sonra Bakanı ile görüştüm ve bana bir randevu ayarladı: Perşembe günü Lamberg'de olacağım."

Atto'nun, hakkında verilecek yargının belli olacağı 'Perşembe' gününü telaffuz ederken sesi titriyordu. Atının eyerinde sallanarak gittiğini gördüğümde ruhunun kim bilir kaçmcı sıkıntıyla ezildiğini hissediyordum. İki dev arasında sıkışmış gibiydi: İmparatorluk Elçisi Kont Lamberg ve Papanın resmî yazışmalarından sorumlu Bakanı Kardinal Albani.

Sözde Roma'ya Kardinaller Meclisi'nde dümeni tutmak ve Papalık seçimine yön vermek ve kaderini belirlemek için gelmişti! (En azından bana öyle demişti.)

Dümeni tutayım derken kendisi denizde boğulmak üzereydi; hükmetmek istediği Kader, aynen Skylla'nın Odysseus'un teknesine karşı gösterdiği acımasızlığı şimdi onun su üzerinde kalmaya çalışan ruhuna gösteriyordu.

13 Temmuz 1700
Yedinci Gün

"Cloridia Ebe, Cloridia Ebe'yi arıyorum! Açın çabuk kapıyı!"

Evimin kapısı ne zamandan beri vuruluyordu, bilmiyorum. Sonunda gözümü açabildiğimde, ortalığın hâlâ zifiri karanlık olduğunu gördüm. Karım giysisini üzerine geçirmiş, kapıyı açmaya gidiyordu.

Alelacele giyindim, havanın içimi ürperten serinliği, tan vaktine az kaldığını haber veriyordu; ısı en düşük bu saatte hissedilirdi. Ben de Cloridia'ya yetiştim. Kapının önünde az önce at arabasından inmiş bir çocuk duruyordu: Spada Malikânesi'nin kâhyasının gebe karısının suyu gelmişti.

"Çabuk koşun Cloridia Ebe," diye ısrar etti çocuk; "Spada Malikânesi'nin muhafızlarından biri sizi alıp götürmem için bana para ödedi. Gebe ne yapacağını şaşırmış olan kocasıyla yalnız başına ve size acilen gereksinmeleri var!"

Öfkeli bir telaşla aletlerini toparlayan karım, bir ayağını yere vurarak, "Bu olmadı, hiç olmadı işte!" diye söyleniyordu. "Sen git, kızları uyandır," diye bana buyurdu, "sonra da hemen Villa Spada'ya gelin."

"Spada *Malikânesi'ne* demek istiyorsun," diye düzelttim onu.

"Villaya dedim, arka kapıda buluşalım; çuval kumaşından yapılmış büyük pelerinini de al yanına."

"Üşümüyorum ki."

Cloridia öfkeyle, "Sana ne diyorsam onu yap ve bana zaman kaybettirme," dedi; acil durumlarda kafamın böylesine ağır çalışması onu zıvanadan çıkarırdı.

Uykudan tam olarak sıyrılamayan gözlerimle odanın bir kö-

şesinden ötekine seğirten, bir eline havlu, ötekine zeytinyağı şişesi alan karıma boş boş bakıyordum. Bir an için durup düşündü, sonra sandıktan uzun bir gecelikle, gebeyken giydiği iç gömleğini çıkardı: Bunları bir çift takunya ve başka nesnelerle birlikte bohça yaptı ve göz açıp kapayana dek arabanın üstüne zıpladı.

* * *

"Örgü çorapları da mı? Ah, işte bu olmaz. Başka bir çözüm bulun lütfen Cloridia."

"Kâhyanın, bana ebe yardımcısının eteğinin altına neden güzel, kırmızı rahip çorapları giydiğini sormasını mı istiyorsunuz?"

Cloridia ile buluşma noktamıza vardığımda ayın gümüşi ışığının gözlerime yansıttığı görüntüye inanamıyordum: Atto'nun uzun ve beyaz bir ebe bonesinin altında gizlenmeye çalışan solgun ve asık yüzünden sonra dikkatimi çeken, karımın son gebeliğinden kalan ve Atto'nun üzerine geçirdiği bol kadın giysileriydi. Cloridia alışkın elleriyle onun eteklerini kaldırmaya çalışırken, rahip boşu boşuna karşı koymaya çalışıyordu.

Cloridia onu güzelce ihtiyar ebe kılığına sokmuştu ama şimdi rahibin çıkarmaya kıyamadığı sevgili kırmızı çorapları gözüne çarpmıştı; köylü kadınların sıklıkla giydikleri el örgüsü çorapları giymesi için ikna etmeye uğraşıyordu. Bu da Atto'nun isyan etmesine neden olmuştu. Dünyanın yarısmda zenne giysileriyle sahneye çıkmış olan bu ihtiyar kastrato şimdi ebe kılığına girmeye direniyordu. Onun derdi kendi *primadonna*lığına leke sürdürmemek için köylü çoraplarını giymemekti.

Sabrı taşan Cloridia, "Yoksa hırpani bir kadın gibi takunyaları çıplak ayağınıza giymek mi istiyorsunuz?" diye çıkıştı.

Atto'yu selamlamak niyetiyle araya girerek, "İyi fikir, harika bir Cerreto'lu kadm olursunuz," dememle bana kötü bir bakış fırlatması bir oldu.

Araba bizi parmaklığın dışında beklerken karım kısaca durumu özetledi. Otlar ne yazık ki beklenenden çabuk etki etmişti: Cloridia gebe kadının ertesi gün öğleden sonra sancılanacağını ummuştu ve sabah malikâneyi gözden geçirmek için zamanı olacağını düşünmüştü.

"Bu nedenle artık zamanımız yok," dedi kaygıyla, "bu arada öğrendiğime göre evin efendisinin yaşadığı birinci katta, kilitli iki kapısı olan ince, uzun bir oda varmış. Burayı Peder Virgilio bizzat inşa ettirmiş ve dün bana sözünü ettiğiniz o Felemenk küresinin de arasında olduğu birçok nesne orada saklanıyormuş. Belki aradığınız öteki şeyleri de orada bulabilirsiniz. Kâhyanın konutu zemin katta, üç nefli holün sol tarafında bulunuyor; hemen sonra da merdivenler var. Gerisini oraya vardığımızda gösteririm size."

Kızlar peşimizde, çıkışa yöneldik. Yolda giderken Cloridia bana planını anlattı:

"Kâhyaya, karısının şişman olması nedeniyle yanımda kızların dışında, güvendiğim eski bir ebeyi de getirdiğimi söyleyeceğim," derken Atto'yu gösteriyordu. "Doğurturken, kocasının yanı sıra bir kişinin daha gebeyi tutması gerekir diyeceğim; benim kızlar da aletler ve havlularla ilgilenir."

Üzerindeki giysilere kuşkuyla bakan Atto, "Bunu yutar mı?" diye sordu.

Cloridia, "Siz merak etmeyin efendim" dedi güven veren sesiyle; "her şey yolunda gidecek."

Gülümsemesinden Atto'nun yeterince inandırıcı olan kadınsı ses ve tavırları yüzünden fazla zorlanmayacağını ima ettiği belli oluyordu.

Demek ki Atto, ebe yardımcısı rolünü oynayacaktı: Olayın tehlikelerden uzak olması bir yana, rahibin konu karşısında göstereceği tepki de önemliydi. Cloridia onu böyle bir kılığa girmeye ve rol üstlenmeye nasıl kandırmıştı acaba? Karımın onu ikna etmek için sahnelediği oyunu kaçırdığım için üzülüyordum.

"İyi söylüyorsunuz da..." dedi Melani; "bana hâlâ Kâhyanın konutundan nasıl sıvışacağımı açıklamadınız. Umarım doğum sırasında size ebelik etmekle ve buraya boş ellerle dönmekle kalmam."

Neredeyse parmaklıklı kapıya yaklaşmakta olduğumuz için karım, "Bana güvenin," diye fısıldadı; "size daha fazla açıklama yapacak zamanım yok: Ben işaret edince ayrılırsınız yanımdan."

"Ama..." demeye niyetlendi Atto.

"Susun artık!"

"Ya ben?" diye sordum.

"Sen bizimle vedalaşırmış gibi yap ve arabayı süren çocuğun dalgınlığından yararlanarak pelerine bürün ve arkaya yat."

Karım benim için kostümü gerekli bulmamıştı; eh, tabii ya, diye düşündüm; benim boyutlarımda olan biri nasıl olsa gözden kolayca kaçabilirdi.

Herkes arabaya binince ben de olabildiğince hızlı ve temkinli bir biçimde arkaya uzandım. Neyse ki kızlarımın arabada ve yeterince neşeli oluşları arabacının dikkatini dağıtıyordu.

Araba malikânenin avlusuna girince pelerini başıma dek çektim. Muhafızlar bizi kolayca aldılar içeriye.

Cloridia'nın bize söylemiş olduğu gibi, Kâhya ve eşi, gebelikten az önce Spada ailesi yanında çalışmak üzere Milano'dan gelmişlerdi ve şimdilik zemin katındaki bir odada kalıyorlar, böylece hizmetkârları Villa Spada'ya gittiği için boş kalan malikâneye göz kulak oluyorlardı.

Ben arabanın arkasında gizlenerek beklemeyi sürdürdüm. Anlaştığımız üzere, Cloridia az sonra arabada bir çantasını unuttuğunu ileri sürerek yanıma geldi ve Kâhya ile Melani gebe kadının kapısında bekleşirler, girip çıkarlarken beni gizlice içeriye soktu. Birinci kata çıktık. İlk iş olarak Ugonio'dan ödünç aldığımız anahtar demetini denemeye koyuldum: Tahmin ettiğim gibi birkaç deneme yeterli oldu ve doğru anahtarı buluverdim. Kapıların kilitleri uysalca birbiri ardına açılıverdi.

Alnıma bir öpücük konduran karım, "Burada dur ve ağzını açma," dedi, "az sonra 'ebe' Melani'yi yanına yollayacağım. Şuradan dışarıya bak." Büyük koridorun bir penceresini açarak hâlâ gecenin karanlığına gömülü olan iç avluyu işaret etti: "İşte dün buraya geldiğimde bunu düşünmüştüm."

Cloridia'nın bana gösterdiği pencereden gebenin odasında olup bitenleri görebiliyordum. Bu durum pek işimize yarayacaktı: Araştırmalarımız sırasında Kâhyanın karısının yanında olup olmadığını rahatça gözleyebilecek; böylece serbestçe çalışabilecektik. Dışarıya bir göz attım: Atto ve Kâhya odadaydılar; gebe kadın ise sancılar içinde yatıyordu. Rahip Melani'nin düştüğü durum beni güldürdü: Cloridia'nın onu serbest bırakması için diken üstündeydi; işe yaramak için torbadan doğuma gereken aletleri çıkarıyordu ama bunları ölü birer fareymiş gibi iki parmağının ucuyla, adeta iğrenerek tutuyordu.

Cloridia beni karanlıkta bırakarak alt kata indi ve Kâhyanın

odasına girdi. Onun üç büyük yastığı alıp yere serişini seyrettim. Sonra beni şaşırtan bir davranışla, gebe kadını sırt üstü yere yatırdı, üç yastığı sırtının altına öyle bir yerleştirdi ki, başı arkaya sarkıp yere değdi.

Bu yatış pozisyonu yeterince rahatsızdı ve zavallı kadın yakınıp duruyordu ama Cloridia durumu daha da zorlaştırarak –ya da benim acemi gözlerime böyle göründü– kadının dizlerini iyice kırdı ve ayaklarının neredeyse poposuna değmesini sağladı.



Cloridia, "Burası ne kadar da sıcak!" diyerek odanın penceresini açtı ve benim durduğum yerden onları duyabilmemi, olan biteni daha net görebilmemi sağladı.

"İyi ama karım bu şekle girmeden doğuramaz mı?" Zavallı Kâhya, karısının böyle iki büklüm oluşunu görmeye dayanamıyordu.

"Karının böyle şişman oluşu benim kabahatim değil. Karnındaki yağlar rahmini sarmış ve sıkıştırmış. Ancak bu pozisyonda rahmin ağzı genişleyebilir ve böyle daha kolay doğurabilir."

Kâhya kuşku içinde, "Nasıl yani?" diye sorarken Atto'ya dönmüştü ama o boş bakışlarını hemen bir başka köşeye kaçırıverdi.

"Çok basit: Bedenin şişmanlığı kalçalara kayacak," dedi karım kendinden emin bir biçimde, "böylece bebeğin çıkışını zorlaştırmayacak. Doğum iskemlelerinde karnın yağları ve bağırsaklar rahmin üzerine baskı yapıp ezerek bebeğin sıkışmasına neden olur, doğal olarak da kolay çıkmasını engeller."

İnleyen kadını Kâhya ve doğurmak üzere olan kadına utançtan bakamayan Rahip Melani ile bu acayip pozisyona sokan Cloridia, erkeklere kadını kollarından sıkıca tutmalarını emretti ve kendi de dizlerinin altına bir yastık koyarak yere çömeldi.

Gebenin edep yerlerini örtünce büyük kızımdan beyaz zambak yağıyla dolu toprak tası istedi. İki elini ve kolunu dirseklerine kadar bu yağla ovdu ve sonra kadının karnını ve cinsel organlarını yağladı. Sonra büyük bir ustalıkla sağ elini kadının rahim ağzından içeriye soktu ve yağla iç bölgeleri de yumuşattı. Sonunda, kadını yan yatırmalarını söyleyerek, kuyruksokumunun iki parmak üstünü de iyice yağladı; Cloridia iki kızımızı doğururken gözlemleme fırsatı bulduğum üzere bu bölge de doğum sırasında dışarı çıkıyordu. Sonra yaptığı bir manevrayla zavallı gebeye korkunç bir çığlık attırdı.

"Hay Allah, rahim ağzı iyice darmış," diye söylendi Cloridia, "hanım" dedi Rahip Melani'ye dönerek, "git bana o cam kavanozda duran sarı menekşe yağını getir," diye emretti.

Sonra işine geri döndü ve minik kızlarımıza iyi bir ebelik dersi verme fırsatı yakaladığını düşünerek şöyle dedi:

"Gebenin rahim ağzı çok darsa, sarı menekşe yağını bol bulamaç sürmek gerekir. Doğanın bu engelini bir ya da on kere yağlamakla aşamazsak yirmi ya da otuz kez yinelemeliyiz –Hippokrates ve İbni Sina'nm da önerdiği gibi– sanat, doğayı yola getirir. Hatta İbni Sina birkaç damla yağı rahmin içine püskürtmeyi de önerir; böylece iç kısımlar da gevşer."

Kızlar söylenenleri anladıklarını belli ettiler; bu arada ter içinde kalan Kâhya ve karısı, bu bilgili ve maharetli ebeyi hayranlıkla ve minnettarlıkla seyrediyorlardı.

Ben heyecanlanmaya başlamıştım: Cloridia, Rahip Melani'yi serbest bırakacağına söz vermişti ama henüz kımıldamıyordu. Atto'nun da heyecanının arttığını, karıma yalvararak baktığını fark ediyordum.

"Ah ne yazık ki bu yağ yetmeyecek," dedi Cloridia, "hanım, sen git de bana çantamda bıraktığım öteki ibriği getiriver."

Atto söz dinledi. Geri geldiğinde Cloridia ona endişeli gözlerle baktı.

"Hanımım, sizi keyifsiz görüyorum."

"Şey, gerçekten de ben..." diye geveleyen Melani, Cloridia'nın ne diyeceğini anlamaya çalışıyordu.

Karım onu dikkatlice süzüyor ve bu arada şunu soruyordu:

"Yoksa kendinizi iyi hissetmiyor musunuz? Yorgun musunuz? Başınız mı dönüyor?"

Rahip Melani Cloridia'ya soran gözlerle bakıyor ve onun soru yağmurunu geçiştirmeye çalışıyordu. Sonunda karım ansızın kalktı, rahibi boynundan tutuverdi. Bu duruma hazırlıksız yakalanan Atto gözlerini kırpıştırdı ve kendini savunmaya geçecekken, Cloridia enerjik bir hareketle onun giysisinin göğsünü açtı, burnunu içeri soktu ve göğüslerine bakar gibi yaptı.

Paçavra tıkıştırarak kabartıldığını bildiğim iki göğsünü sırayla elleyen karım, "Bu kırmızı lekeler.." diye söylendi; bu arada gebe bile sancıları yüzünden inlemeyi kesmiş, soluğunu tutmuştu; "ve şuradaki kabartılar... Ah, talihsiz arkadaşım, sanırım siz bir şey döküyorsunuz...."

Öteki ikisi bir ağızdan, "Ne?" diye sordular.

Cloridia yerinden sıçrayan karı kocaya, "Siz buna Milano'da *işaretlenmek* dersiniz," dedi.

Bu cümle üzerine, birkaç saniyedir aymış olduğum durumu Rahip Melani de anladı. Yüzündeki ifadenin değiştiğini, rahatlayarak derin bir soluk aldığını fark ettim.

"Ağır sıcaklık ve kuraklık yüzünden oluşan bir hastalıktır bu," diye devam etti karım; "benim bu ebe arkadaşım gibi sinirli yapıda olanlar, hastalığa daha kolay yenik düşerler. Zavallı kardeşim, en iyisi siz olabildiğince çabuk evinize dönün ve sakin kalmaya özen gösterin. Dahili ateşinizi düşürecek soğuk yiyecekler yemeye çalışırsanız, daha çabuk iyileştiğinizi göreceksiniz. Biz burada başımızın çaresine bakarız."

Hastalığın bulaşmasının söz konusu olduğunu düşünen Kâhya iyice telaşlanarak, "Hizmetkârlar tarafında duran katırımı da alın lütfen," diyerek araya girdi. "Zaten burada kalan tek hayvan o, şaşırmanıza imkân yok."

"Ya muhafızlar?" diye sordu Atto titrek bir sesle.

"Haklısınız. Size eşlik edeyim."

"Lafını bile etmeyin!" diye karşı çıktı Cloridia hemen; "siz bana burada gereklisiniz. Hem bu bulaşıcı durumdan uzak durmanız gerekiyor. Tahmin ediyorum, çıkış kapısının anahtarları sizdedir..."

Kurnaz karım her şeyi önceden düşünmüştü. Kâhya bir çekmece açtı ve içinden bir anahtar çıkarıp verdi.

"Bende bir eşi var," dedi Kâhya tereddütle; "sizden rica ediyorum..."

Adamın elindeki anahtarı kapıp rahibin eline tutuşturan becerikli karım, "Merak etmeyin, en kısa zamanda geri gelecektir," dedi.

Aslında o anahtara gereksinmemiz yoktu: Ugonio'nun halkasındakilerden biri de işimizi görürdü. Ama bunu Kâhyaya söyleyemezdik elbette.

Cloridia'ya minnet dolu bir bakış fırlatan ve aynı zamanda pek eğlendiği belli olan Melani bir mum yaktı ve aceleyle dışarıya çıktı.

Atto, Cloridia'nın tarifini anımsıyor mu, yolu şaşıracak mı diye merak ederek bir an karanlık merdivenlerin başına çıktım.

"Karın da pek şakacıymış," dedi rahip yanıma gelir gelmez; "bu döküntü lafıyla beni hazırlıksız yakaladı. Gene de harika bir belleği varmış."

Gerçekten de Cloridia bu mizanseni sırasında, on yedi yıl önce çalıştığım ve Atto ile tanıştığım handa, veba yüzünden bizlerle birlikte karantinaya kapanmış olan Sienalı hekim ve cerrah Cristofano'nun sözlerini bire bir yinelemişti. O zamanlar bizleri tedavi eden hekimin bu sözlerini unutmamıza olanak yoktu: Hepimiz onun ağzının içine bakıyor, her an hastalığın bulaşması korkusuyla yaşıyorduk.

Atto ile daha önceden haberleşemediği için, karım bu sözleri kullanarak açıkça işaret vermişti; Rahip Melani şifreyi alır almaz anlamıştı.

Atto'yu koridora bakan pencerenin yanına götürdüm ve buradan durumu kontrol edebileceğimizi ve yakayı ele vermeyeceğimizi söyledim.

"Ve şimdi," diye emrediyordu Cloridia; "vebadan kaçar gibi kaçalım bu noktadan. Karını açık pencerenin yanına yatıralım,"

dedi Kâhyaya. "Seher vaktinin temiz ve şifalı havasını içine çeksin. Odanın kapısını sıkı sıkı kapalı tutalım ki hava akımı olmasın. Ancak bebek doğduktan sonra açmalıyız kapıyı."

"Ama ben yarım saatte bir güvenlik turumu atmalıyım," diyen Kâhya karşı çıkmaya çalıştı.

"Bunu unutun."

"Ama..."

"Hastalığın bulaşmaması için yerinizden kımıldamamalı ve bana sıkıntı yaratmamalısınız. Hastalık kısa sürede bedende köklenmiş nemi kurutur ve kısa sürede ölüme yol açar." Cloridia bu sefer kendi keyfi için, on yedi yıl önce Donzello Hanı'ndaki hekimden öğrendiklerini tekrarlıyordu.

Bu sözler üzerine yüzü bir ölününki gibi bembeyaz kesilen Kâhya kapıyı sıkıca örttü ve gebenin bacakları arasında çömelmiş olan karının yanma döndü.

* * *

"Başardık."

Karanlık bir boşluğa gıcırdayarak açılan kapıyı iten rahip durumu böyle özetledi.

Kapıyı hemen arkamızdan örterek içeriye girdik. Ne kadar zamanımız olduğunu bilemiyorduk: Gebenin sancıları sona erip doğum gerçekleştikten sonra, Kâhya karımı evine bırakacaktı. O âna kadar araştırmalarımızı bitirmeli ve ahırdan katırı alıp çıkmalıydık; yoksa Kâhya durumdan kuşkulanabilirdi.

Çevremizi saran karanlık ortama el yordamıyla alışmaya çalıştık. Atto'nun tek mumunu ben şuraya buraya çeviriyor; gözbebeklerimi odada gezdiriyordum. İçinde bulunduğumuz salon pek büyük görünüyordu.

"Burası karının bana anlattığı uzun galeriymiş gibi gelmiyor," dedi rahip.

"Zaten görünürde küreler de yok," dedim.

Bir salonu, sonra bir ikincisini ve üçüncüsünü aştık. Hepsi zengin bir şekilde fresklerle süslenmişti ve tablolarla doluydu; bu durum Melani'de hayranlık uyandırıyordu.

"Bu tabloları tanıdım; van Laer adında Felemenk bir ressamın eserleridir; yıllar önce rahmetli Kardinal Casanate'nin galerisinde

görmüştüm," diyen rahip, inek, meyhane ve ormanda cinayet konularını işleyen resimlere bakıyordu. "Kardinal öleli dört ay oluyor ve mirasını bırakmış olduğu Minerva Domenikenleri malları satıp savmaya başlamışlar bile."

Atto elindeki mumla sürekli bir tablonun önünde duraksadıkça gece karanlığında dolaşan bir kedi gibi gidip pencereden Cloridia'yı gözlüyordum.

Gebenin sancıları iyice sıklaşmıştı ve zavallıcık çok acı çekiyordu ama karımın tahmin ettiği üzere bebeğin doğumuna daha çok vardı.

Durumun durgunluğundan yararlanan Kâhya, karısının elini tutması için yalvarmasına karşın görevini ihmal etmeyerek malikânenin odalarını dolaşmaya çıkmaya yeltenmişti.

Böylece durumu gözetlemek için pencerenin yanma gittiğim bir sefer Cloridia'nın Kâhyayı oyalamak için en sevdiği konu olan meme verme konusuna girdiğini gördüm ve duydum.

"Bir sütanne mi tutacaksınız? Ah, demek o kadar zenginsiniz! Peki karınızın memeleri ne işe yarayacak?"

"Ama Cloridia Ebe," diye geveliyordu Kâhya, "karım hemen işbaşı yapmak zorunda!"

"Evet ya; kazandığı parayı da sütanneye verecek. Bebeğinizi evinizde tutsanız daha iyi olmaz mı?"

"Bunu sonra konuşuruz; ben şimdi görevim nedeniyle..."

"İnanamıyorum," diyerek gebenin yanından kalkan karım kapıyı Kâhyaya kapatıp, "artık, hizmetli sınıfı bile hassas prensesler gibi bebeklerini sütannelere yollamak istiyorlar; tabii onların toplumsal işleri olduğu için evlerinde bebek ağlaması çekmek istemezler..." dedi.

Kâhya ne yapacağım bilemiyordu.

"Herkes bilir ki," diye sürdürdü sözlerini Cloridia, "insanın her durumunda ve koşulunda bebeğini sütanneye vermektense kendisinin bakması en uygunudur. Aulus Gellius bile bunu söylüyordu!"

Aulus Gellius'un kim olduğu hakkında en ufak bir fikri olmayan adamcağız bu sözler üzerine korkuya kapıldı.

"İşte bu konuda, günümüzün kadınları sıradan bir kaplandan ya da daha vahşi bir hayvandan bile acımasızca davranıyorlar," diye sürdü söylev; "kadından başka hangi yaratık evladını emzir-

mek istemez acaba? Kanıyla ve canıyla karnında büyüttüğü yavrusunu, daha kız mı erkek mi bilmeden, canavar mı değil mi görmeden sever, ama ağlamalarına, onun yardımını isteyen inlemelerine kulak tıkar ve sonra onu kendi göğsünden, kendi yatağından atmaya bakar ve ona varlığını verdiğini ama iyi niyetinden uzak tuttuğunu belli eder; sanki bu memeleri Tanrı ona erkeklerinki gibi süs olsun diye vermiştir; bebeklerini emzirsin diye değil..."

Yeterince işitmiştim. Deneyimlerime dayanarak biliyordum ki, Cloridia Kâhyayı bir süre daha konuyla oyalamayı başaracaktı.

Artık günün ilk ışıkları yükselirken Atto'nun yanına döndüm ve yürüyüşümüzü sürdürdük. Bir süre sonra arkamızda efsaneler ve masallarla süslü birkaç oda bırakmıştık: Aşk ve Ruh odası, Perseus salonu, rölyef galerisi, Callistos, Eneas ve Derebeyleri odaları.

"Yapacak bir şey yok. Sözünü ettiğin küre burada değil."

Tam o anda bir dizi çığlık ve sonunda Rahip Melani'yi neredeyse bayıltacak olan sonsuz ve iç paralayan bir haykırış koptu. Hemen koşup baktık: Kâhyanın karısı doğurmuştu. Cloridia'nın doğum için kullandığı otlar, bizim araştırmalarımızdan daha hızlı bir sonuç vermişti.

Melani, "Bak şu karının yaptığına; ona ne çok güvenmiştik," diye homurdandı; "buraya tıkılıp kaldık, üstelik hiçbir şey de bulamadık."

Tam o anda hemen kundağa sarmış olduğu ağlayan bebeği kucağına alarak pencerenin yanma gelen Cloridia'nın bize, "İşinize bakın, telaş etmeyin," der gibi işaret ettiğini gördük.

Böylece içimiz pek huzurlu olmasa da araştırmalarımızı sürdürdük. Akhilleus salonunu, Antik Roma tarihini yansıtan salonu, Dört Unsur ve Dört Mevsim salonlarını, Büyük Galeri'yi, küçük çalışma odasını ve hatta şapeli bile gözden geçirdik.

"Aklıma takılan bir şey var," dedi Atto, "merdivene geri gidelim."

"Neden?

"Çünkü üst kata çıkar çıkmaz sağa döndük. Şimdi sola dönmek istiyorum. Nedenini sana sonra açıklarım."

Az sonra fark edeceğim üzere rahibin haklı olduğu noktalar vardı. Geri gittiğimizde geniş giriş merdiveninden çıktıktan sonra hemen sola dönünce henüz keşfedeceğimiz bir galeri olduğu-

nu gördük. Anbean daha parlak bir hal alan gün ışığı sayesinde sadece duvar, kapı ve pencereleri değil, aynı zamanda gözlerin her soylu sarayda seyretmesi gerekli olan yüksek tavan süslerini de seçebiliyorduk.

Bu yeni ortama girer girmez yerde koskocaman bir şamdan durduğunu gördük ve elimizdeki mumla onun büyük mumlarını yakarak ortalığı aydınlattık. Her türlü fresk, sanat eseri ve çok değerli mobilyalarla bezenmiş bu geniş galeri beni bir anda büyüledi.

Görgüsü kıt kişiler bile bütün Spada Malikânesi'nin en parlak ve görkemli salonunda bulunduğumuzu anlayabilirdi ve öyle sıradan konukların buraya alınabileceğini tahmin etmiyordum.

Bu son derece geniş mekân uzatılmış bir dikdörtgen formundaydı. Bir yanı bütünüyle fresk ve resimlerle süslüydü; karşı taraf ise gün ışığını alabildiğine içeri alan çok büyük pencerelerle kaplıydı. İki pencere arasında ise soylu kişilerin mermer büstleri vardı. İçbükey tavan görkemli bir freskle kaplıydı; ne var ki Rahip Melani bana açıklamada bulunmasaydı, ilk bakışta desenlerin ne düzenini ne de anlamını fark edebilirdim.

Kemerli tavandaki desenler Atto'nun açıkladığına göre Astronomi ve Astroloji konularını işliyordu. Çocuk meleklerin tuttuğu tül üzerinde yeryüzü üzerinde kesişen çizgiler; freskin bir ucunda ise gökyüzüne bir meridyen çizgisi çizen Merkür ve onu hayranlıkla izleyen paganlar vardı. Tam karşı uçta ise Optik, Astronomi, Kozmografi ve Geometri'yi simgeleyen dört dişi figür yansıyan meridyeni oluşturuyorlardı; bunların dışında insani benzeşimler taşıyan pek çok başka figür bende hayranlık uyandırmış, ne denli övgüye layık olduklarını düşündürmüştü.

Duvarlarda bir çift alışılmadık büyüklükte tablo vardı; ağırlıklı olarak ünlü kişileri yansıtıyorlardı. Ayrıntılarını fark edememiş bile olsam tümü gerçek gibi görünüyordu.

Ama gerçek şaşkınlığı, insani olmayan gözlerin bizi dikizlediğini fark ettiğimizde yaşadık. Beyazımsı bir rengi olan büyük bir yengeç başımızın üzerindeki kemere asılmış bizi izliyordu.

"Tanrım; Sayın Rahip, yukarıya bakın! Hiç bu kadar büyük bir yengeç görmedim; hele tavana tırmananına hiç rastlamadım! Hem de bembeyaz!" dedim ürpererek.

"Tamam delikanlı, sanırım şimdi yeni bir şey öğrenme fırsatıyla karşı karşıyasın. İşte burası Spada Malikânesi'nin ünlü *Astrolabio Anacamptico* galerisidir."

"Astrolabio ana... ne?" derken dilimin dönmediği bu kavramın ne olduğunu anlamaya çalışıyordum. Ya da Bilge Peder Kirscher'in yansımalı düzeyler için kullandığı terimle *Katotrik Meridyen*."

Ne diyeceğimi bilemiyordum.

On yedi yıl önceki serüvenlerimiz sırasında bu adla pek yakından ilgilendiğimizi anımsayarak, "Kirscher mi dediniz?" diye sordum.

"Arada sırada gazete okusan, eninde sonunda yaşadığın kentte bulunan harikalarla ilgili bir şeyler öğrenirsin," demekle yetindi.

"Evet, Spada Malikânesi'nin mimari harikalarla dolu olduğunu ve bunları görmek için dünyanın dört bir yanından insanların geldiğini biliyordum ama..."

Rahip, "En azından bir meridyenin ne olduğunu bildiğini umuyorum," diyerek sözümü kesti.

"Elbette biliyorum Sinyor Atto. Bu bir güneş saatidir ve taş veya demir gibi bir nesnenin belli noktalara uzanan gölgelerine bakarak saati anlama ilkesine dayanır."

"Doğru. Bu ise özel bir meridyen: Kirscher'in deyimiyle *katotrik* bir biçimde işe yarıyordu yani güneş ışınlarına değil yansımalara göre sonuç veriyordu." Aşağıdaki avluya bakan pencereyi işaret ederek, "Şurada ne var biliyor musun?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

"Güneş ve ay ışığını yansıtan ayna taşıyan bir destek. Spada'lar, değişik form ve büyüklükte aynalara sahiptiler ve bunlar güneş ya da ay ışıklarını iade ederek yani yansıtarak senin şu beyaz yengeç gibi şekiller oluşturur. Gördüğün gibi o galerinin kubbesi üzerine düşen bir yansımadan başka bir şey değildi ve bu biçimde tam olarak saati göstermiş oluyordu."

Yeniden yukarıya baktım: Haklıydı; hayvancığın beyaz olmasının nedeni galerinin kubbesine bir ışık huzmesince çizilmiş olmasıydı.

"Yani o doğru saati mi gösteriyordu?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Elbette; kubbeye çizilmiş o hatları görebilirsin; onları bilenler saatlerin ve dakikaların galerinin tavanında nasıl dolaştığını anlar-

lardı. Böylece bu kubbe ters çevrilmiş harika bir güneş saati oluyordu. O yengeç, ay ışığının yansımasıdır; sanırım şu temmuz günlerinde yengeç burcunda olduğumuz için o form aydınlanmıştır ve olasılıkla bunun için özel bir şekle sahip olan bir ayna kullanılmıştır."

Atto'nun açıklamaları çok ilginçti ama gene de bir şaşkınlık nidası ile onun sözünü kesmek zorunda kaldım.

"Bakın! İşte Felemenk küresi. Hatta iki tane!"

Buluşumuzu yakından inceleyebilmek için o tarafa yürüdük. Gerçekten de galerinin ilerisinde iki büyük ahşap küre vardı; biri yerküreyi, öteki ise gökküreyi temsil ediyordu. Yapımcının adı olarak Amsterdamlı Blaeu'nun adını okuduk.

"Ah, eğer sözünü ettiklerini duyduğun küreler bunlarsa, Capitor'unkilerle hiçbir ilgisi olmadıklarını bilmelisin!" dedi hayal kırıklığı içinde.

"O değil mi?"

"Hayır."

Gerçekten de karşımızda duran bu küre, resimde gördüğümüze benzemiyordu, üstelik altın kaidesi de yoktu.

"O halde?" diye sordum.

"Hiç, yanıldık. Bir kez daha baştan sona yanıldık," diye inleyen Atto bir sandığın üzerine çöküverdi.

Karşısındaki duvarda dikkatini çeken bir nokta yüzünden bakışlarını kaldırdı. Penceresiz duvarı süsleyen portrelere yaklaştı ve düşünceli bir edayla birinin karşısmda durdu. Bu, ciddi yüzlü, kuvvetli ama tatlı bakışlı, geniş alınlı, kararlı ağızlı, kıvırcık sakallı, üç köşeli Cizvit şapkalı, göğsünde iki dal arasında bir kalp işlemesi olan pelerinli bir şahıstı.

"İşte burada. Virgilio Spada'yı sana takdim ederim. Daha önce de söylediğim gibi Aziz Filippo Neri'nin takipçileri olan Oratoryen tarikatına bağlıydı ve burada onların kurallarına göre resmedildiğini görüyoruz. Bilge bir kişiydi; bununla da kalmayıp tarikatına pek çok biçimde, özellikle de maddi olarak çok yardımda bulunmuştu."

Çevresinde ailenin başka üyelerine ait portreler gördüm ama Atto onlara yüz vermedi. Bir süre daha olduğu yerde kaldı ve sonra başını sallayarak:

"Hayır, olmuyor. İşe yaramıyor," dedi.

Artık ne düşüneceğimi bilemez bir halde, "Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum.

"Çevrene bakındın değil mi delikanlı? Nerede Virgilio'nun harikalar koleksiyonu? Ben hiç de öyle bir şey göremiyorum. Sözü edilen koleksiyona ait tek bir parça bile yok burada. Oysa, aile önemli kişileri burada konuk ederek mal varlığını sergilemekten hoşlandığına göre tam ortada bulunmalıydı, değil mi?"

"O halde?"

"Bu portre bana bir şeyler söylüyor gibi."

"Ne?"

"Bilemiyorum. Düşünmem gerekiyor ama şimdi çok yorgunum. Haydi gidelim, Cloridia'nın işi bitiyor olmalı."

Rahip bunu söyledikten sonra yılların ve zorlu araştırmaların ağırlığı altında ezilen bedenini çıkışa doğru sürükledi.

Onun peşinden giderken açgözlülükle çevremdeki güzellikleri seyrediyordum ve akıl sır erdiremediğim yansıma saatine bakıyordum.

"Sinyor Atto, şu tepede boyanmış olan işaretler ve sayılar nedir?"

"Onlar astrolojik tablolar için derlenmiş göksel figürler; sayılar ise burçlar kuşağındaki hanelerin sayısıdır; başka türlü söylemem gerekirse burçların doğum tarihleri ile konularını simgeler; gördüğün öteki çizgiler ise dünyanın değişik bölgelerindeki saat kuşaklarıdır," dedi Atto burnuyla tavanı işaret ederek.

Bir kilise adamının burçlarla, *hem de* yarım yüzyıl önce ilgilenmesinin altında yatan tehlikeleri aklıma getirerek şaşkınlıkla, "Peder Virgilio bu konularla da mı ilgileniyormuş?" diye sordum.

"Ah, merak ettiğin buysa, Spada ailesi göksel bilimlerle her zaman yakından ilgilenmiştir. Virgilio ve erkek kardeşi Bernardino astrolojiye, hem de yasaklanmış olanına bile çok meraklıydılar. Sana daha önce de söylediğim gibi Virgilio 1662 yılında öldüğünde ben bir senedir Roma'da bulunmaktaydım. Söylentilere göre Kilisenin sapkınlık kokuyor diye kara listeye aldığı bazı kitaplara bile sahipti ama..."

Rahip söylevini yarıda kesti ve sanki aklına takılan bir konuyla uğraşıyormuş gibi gözlerini bana dikti.

"Delikanlı, sen bir dâhisin!"

Bir şey anlamayan gözlerle sorguluyordum onu.

"Capitor'un tepsisini nerede bulacağımızı biliyorum," diye yanıtladı bakışlarımı.

Melani zorlukla işitebildiğim sesiyle bana Virgilio'nun karar aşamalarında astrolojiye başvurduğunu; burçlarla tahminler yapmaktan geri kalmadığını anlattı. Kendi göksel haritasının dışında babasının ve başka pek çok kişininkini incelemişti. Ama Papa VIII. Urbanus 1631 yılında bu bilimi resmî olarak yasaklamıştı.

Araya girerek, "Donzello'da tanıştığımız zaman anlatılanlardan anımsıyorum bunu," dedim.

"O halde zavallı Rahip Morandi'nin bütün o astroloji kitaplarını ele geçirdiklerinde başına gelenleri de anımsıyorsundur."

O günlerde yaşananlar aklıma gelince ürperiverdim.

"İşte o zaman konuyla ilgilenen pek çok yüksek din adamı telaşa kapıldı. Bunlar arasında Peder Virgilio Spada ve kardeşi Bernardino da bulunuyordu: Söylentilere göre Virgilio bir gece tehlikeli kitaplarını Spada Malikânesi'nden Oratorio'ya taşımıştı ve ölümüne kadar kilitli bir sandıkta tutmuştu."

"Demek ki Oratoryen tarikatında araştırma yapmamız gerekiyor."

"Evet. Peder Filippo Neri'nin müritleri emanetlere gözleri gibi bakmışlardır eminim. Gene eminim ki senin Cloridia'n bu sefer bize yardımcı olamayacaktır."

Yansımalı güneş saati galerisinden çıktıktan sonra, tatlı karımın ne yaptığına bakmak için pencereye koştuk. O hâlâ işine gömülmüş durumdaydı; iki kızımla birlikte kendine ait eşyaları yıkıyor, temizliyor, topluyor, bu arada bir gözüyle de yorgun düşen karısını okşayan Kâhyayı gözden kaçırmamaya çalışıyor ve ona söylev çekmekten geri durmuyordu.

"Daha da kötüsü bir sütanne tutmaya paranız yetmedi veya anne bebeğini emzirmekten yoruldu diye bebeğe hayvan sütü vermenizdir. Hayvan sütü denen o ruhsal ve bedensel zehri ağzına bir kez koyan bebeğiniz bunu çok zorlukla sindirecektir ve anne memesine yapışmak için kendini fazlasıyla tok hissedecektir; zamanla bu alışkanlığından da vazgeçecektir."

Cloridia'ya kendimizi gösterebilmek ve işimizin bittiğini söyleyebilmek için pencereden el sallıyorduk; artık kâhyayı bayıltan bu sözlerine son verebilir ve rahatlayabilirdi. Ne var ki kendini

söylevine kaptırmış olan karım bizi fark etmiyordu bile. Öte yandan iki minik yavrumun bizi görmemesi gerekiyordu çünkü yaşları yüzünden istemeden bizi ele verebilirlerdi.

"Gerçek şu ki keçi sütü bebekleri keçi gibi yapar; inek sütü ise boğa gibi. Şimdi söyleyin bana; hangi anne baba keçi gibi inatçı ya da dana gibi boş bakan bir evlat ister? Ya da her ikisini birden? Hayvanın ruhsal özellikleri bebeğin özüne işler ve onu ölene dek terk etmez. İnek sütüyle beslenmiş yaratıkların yüzlerini iyice inceleyin: Sulu ve anlamsız gözlerle bakarlar, göz kapakları yarı yarıya kapalıdır, başları kocamandır, kolları ve bacakları şiştir, derileri de gevşek ve beyazdır. Bu o zavallı çocukların suçu mudur? Keçi gibi suskun ve inatçı olmazlarsa dana gibi durgun ve kişiliksiz olurlar. Ahmak anaları da onlarla gurur duyar! Soyu karışmış sersem yavrularının onları rahatsız etmemesinden hoşnutluk duyarak, bebelerine meme veren anneleri ve onların yorulmak bilmez, açıkgöz evlatlarının bir deprem gibi ortalığı hareketlendirişlerini tiksintiyle seyrederler."

Cloridia en sonunda bizi gördü.

Soluğu tükenmeye başlayan karım, "Son olarak şunu söylemek isterim; Tanrının ruh bağışlamış olduğu varlıklara, hayvanların sütünü vermekten kesinlikle kaçının!" dedi ve eşyalarını toparlamaya başladı. "Üç yaşma kadar hiçbir bebek hayvan sütünün damlasını bile ağzma koymamalıdır. Aslında bu üç yaşından sonra da pek yararlı sayılmaz. Bu nedenle anneler ve babalar, ruhsal bir duruluk ve sağlık içinde yaşamak istiyorlarsa, kız ve erkek evlatlarını bütün hayatları boyunca hayvan sütünden uzak tutmaya özen göstermelidirler. *Deo gratias** bitirdik."

Her doğumdan sonra yaptığı üzere haç çıkardı; loğusaya son öğütlerini verirken Atto ve ben gizlice ahıra, hayal kırıklığına uğramış ve yorgunluktan bitap düşmüş bizleri Villa Spada'ya götürecek katırın yanına inmek üzere seğirttik.

Şafağın sökmesinden az önce inen sise belenmiş, uyumakta olan iç avluya varmıştık ve tam ahırlara doğru yönelecektik ki boğuk ve huzursuzluk verici bir ses işittik. Ses, solumuzda bulunan benzersiz ihtişamdaki galeriden ve onun yanında uzanarak bahçeyle birleşen taflanlı yoldan geliyordu.

* Tanrıya şükür.

İşte o anda devasa bir canavar gördük; iki insandan daha yüksek, bir at arabası uzunluğundaki dört ayaklı bu korkunç yaratık, gece gibi kara, sık ve uzun tüylerle kaplıydı. Bitmek bilmeyen –en azından bana öyle gelen– dakikalar boyunca korkudan donup kaldım ve gözlerimi bu cehennem canavarından ayıramadım. Onun taflanların üzerinden atlaya zıplaya müthiş bir hızla bize doğru koşuşuna bakakalmıştım. Az önce duyduğumuz o hayvani sesler de bize doğru yaklaşıyordu.

Sonunda Rahip Melani'yi bile unutarak, insanüstü bir hızla kaçmaya başladım ve kendimi ahırların içine attım.

Atto ise çoktan oradaydı; o benim gibi duraksamayıp ilk anda girmişti ahıra.

Allak bullak olmuş yüzüm, tükenmek üzere olan sesimle, "Canavar... Korkunç..." diyebildim.

Melani'ye baktım. Yüzünde gevşek bir gülümseme vardı.

Rahatsızlık duyarak, "Bunda bu kadar eğlenecek ne buldunuz, çok merak ediyorum!" dedim.

"Az sonra senin de bulacağın şeyi. Gel benimle."

Birkaç dakika sonra Atto galerinin giriş noktasına varmış, sütunlardan birinin kaidesine oturmuş ve tatlı tatlı o canavarı okşamaya başlamıştı bile. Söz konusu olan "canavar" devasa bile olmayan, minik ve sevimli bir köpekti. Galerinin sonundaki bahçede uyumakta olan hayvancık, benim gelişimle ürkmüş, köpeklere özgü o tepkisel öfkeyle bana saldırmaya yeltenmişti ve onun bahçesini işgal etmek isteyen düşmana doğru koşmaya başlamıştı. Bana sınırsız büyüklükte bir canavar gibi görünen yaratık aslında dizlerim yüksekliğinde bir köpekti.

"Her şeyi anladın mı?" diye sordu Melani.

"Sanırım evet, Sinyor Atto."

Gene de olup bitenler bana hâlâ inanılmaz geliyordu. Köpeğin bize doğru koştuğu galeri, Borromini ustanın başyapıtlarından biriydi; Spada ailesi, malikânesini büyütmek ve güzelleştirmek için ona sık sık başvurmuştu. Mekân, son derece başarılı bir perspektif oyunuyla gözlemcinin görüşünü yanıltmayı başaracak biçimde yapılmıştı; sadece bu hileyi bilen gördüklerine kanmazdı. Ziyaretçinin içinde yavaş yavaş ilerlemesiyle, galeri küçülmeye başlıyordu: Yanlardaki çift sütunlar alçalıyorlar; kara karolu yer

taşları tırmanıyor ve daralıyor; karoların kendileri küçülüyor, sanki sonsuzluğa doğru uzanırmış gibi görünüyordu; ressamlar sokakları, kentleri, tapınakları resmederken sonsuzluk temasını işlemekte son derece mahirdiler.

Yarım daire biçimindeki kemerde yer alan rölyeflerde giderek küçülen kare biçimli bir örgü oluşturuyordu ve kemerin kendi küçülüyormuş gibi bir görünüm yaratıyordu. Çıkışın ötesinde ufka kadar uzanan geniş bir bahçe yerine, gerçekte mütevazı bir avlucuk vardı ve buraya da taştan oyulmuş ve iki yeşil elle örtülmüş yapay şimşir çalılıkları yerleştirilmişti; bunlar formları sayesinde galeriden yani seyirciden adım adım uzaklaşıyormuş gibi görünüyor, giderek daha alçalıyor ve darlaşıyor; gökyüzüne doğru uzaklaşma duygusundaki o dayanılmaz coşkuyu vurguluyordu. Şimşir çalılarının arkasında gördüğümü sandığım gökyüzü müthiş bir renk bilgisiyle bütün bu yanılsamayı sonlandıran duvarın üzerine boyanmış bir resimden başka bir şey değildi.

Galeriye girdim ve ürkekçe ilk iki sütunu, sonra giderek daralan ve alçalan ikinci ve üçüncü sütun çiftini okşadım... Borromini'nin optik oyunu öylesine büyük bir maharetle işlenmiş ve uygulanmıştı ki beni korkutacak kadar kandırmıştı. Yapay çalıların yanı sıra, köpek de devasa boyutlarda görünmüştü ve müthiş hızla koşuyormuş gibi hissetmemin nedeni galerinin kısalığıydı. Hayvanın boğuk havlama sesi kemere çarparak yankılanmış ve bana bir canavarın korkunç haykırışı gibi gelmişti.

Katır sırtında hızlıca Villa Spada'ya doğru giderken, Rahip Melani babacan bir ses tonuyla, "İnsan anlamadığı şeyden korkar: Burada da, Kadırga'nm aynalar galerisinde de aynı şeyi yaşadık," dedi.

"Spada Malikânesi'nin perspektif galerisinden, optik yanılsama harikalarından söz edildiğini işitmiştim: Dünyanın dört bir yanından Elçiler ve Prensler burayı görmeye gelirler. Ama neden söz edildiğini bilemediğim için böyle hazırlıksız yakalanınca birden korkuverdim... Biliyor musunuz, kendimi çok yorgun hissediyorum..." diyerek utancıma mazeret uydurmaya çalıştım.

Atto, "Gerçekte pek küçük boyutları olan devasa bir revak gördün. Küçücük bir mekânda uzun bir yürüyüş yapıldığı hissine kapıldın. Küçük nesneler doğru noktalara yerleştirildiklerinde ne kadar uzakta duruyorlarsa o kadar büyük görünüyorlar," gibi bir

hikmette bulundu; "Büyüklük, yeryüzünde yanılsamadan başka bir şey değildir ve sanatın yüceliği yavan dünyanın yansıtılışından kaynaklanır."

Aslında zihninden Kadırga'yı geçirmekte olduğunu biliyordum ama söz konusu olan onun aynalı galerisi değildi. Aklı, tanık olduğumuz gizemli görüntülere ve eninde sonunda bunlara mantıklı bir açıklama bulma umuduna takılı kalmıştı.

Kutsal Kentimiz dinlenemeden uyanmaya başlıyordu; sustum. Hâlâ uykularının dehlizlerinden çıkamadan sokaklara düşmüş kişilere rastlamaya başlamıştık; gecenin belirsiz gölgelerinin yerini aydınlık düşünceler almaya başlıyordu.

* * *

Villa Spada'ya döndüğümüzde, Rahip Melani'ye o her zamanki mektuplardan bir tane daha bulduk. Atto zarfı açar ve satırları okurken daha önceki seferlerde olduğu üzere mahzunlaştı ve dinlenmek istediği bahanesiyle beni yanından uzaklaştırdı. Aslında niyeti, bir kez daha gecikeceğini bildiren Connetablesse'e yanıt yazmaktı.

İlerleyen saatlerde bir an bile dinlenme fırsatı bulamadım. Günün programı, bizleri son derece yoğun saatlerin beklediğini gösteriyordu; Kardinal Spada, don Paschatio'ya; görevlerini yerine getirmeyen ve kaçamak yapan işçi ve çalışanların ağır biçimde cezalandırılacaklarını bildirmişti. Don Paschatio da bizzat bu sefer kimsenin kirişi kıramayacağını söylemişti: Ama yaşananlar onu haklı çıkarmamıştı. Bu kez de birkaç garson, Kâhyayı hastalık bahanesiyle ekmişti (aslında bir önceki gün konuştuklarını dinlediğim için San Bartolomeo Adası'na balık tutmaya gittiklerini biliyordum).

Ne yazık ki, yapacak işler çok ve karışıktı. Konukların eğlendirilmesi için bir kuş avı düzenlenmişti. Üstelik bu ava sadece orada bulunan beyefendiler değil, yanlarındaki hanımefendiler de katılabilecekti çünkü kuş avında tehlike değil eğlence söz konusuydu. Kardinal Spada bir önceki gün konuklarına bizzat yaptığı açıklamada bu av partisinin son derece neşeli geçeceği konusunda teminat vermişti.

Villa Spada arazisi kuşlara pusu kurmak, tuzaklar hazırlamak, gerektiğinde gizlenmek için gerekli olan sınırsız araziye sahip değildi. Bu nedenle muhteşem Barberini Malikânesi ile anlaşmaya varılmış ve eğlencenin bitişik araziye de taşabilmesi için izin istenmişti. (İki gün önce kuşbazın Sezar Augustus'u şahiniyle yakalamaya çalıştığı ama başaramadığı arazi orasıydı.)

Konuklar, kullanacakları araçlara göre gruplara ayrılacaktı. Yaklaşık on kişiden oluşacak ilk takıma kuşlar için kullanılan pek özel tuzaklar verilecekti: Bunlar içlerinde Y biçiminde tahta bir değnek olan düzmece çalılardı. Değneğin ucundaki çatal ağzın iki yüzüne paralel olarak yerleştirilmiş bıçaklar bir makasa benziyordu; uzun ve sağlam bir iple uzaktan çalıştırılan düzeneği sayesinde bu iki bıçak kapanarak kuşu pençelerinden yakalayıveriyordu.

İkinci avcı takımı, yanına kök yerine yerleştirilmiş sivri uçları sayesinde toprağa batırılıp yere dikilebilen sahte ağaçlar alacaktı. Bu ağaçların tepesinde de kuşların tünemeye heves edecekleri yatay bir değnek bulunuyordu. Bu değnek kapandığında sık ve sivri dişleri olan bir tırmığa dönüşüyordu. Gene kahverengi bir ip yardımıyla uzaktan çekilebilen tetik, tırmığı tam zamanında kapatabilirse kuş içinde kalıyordu.

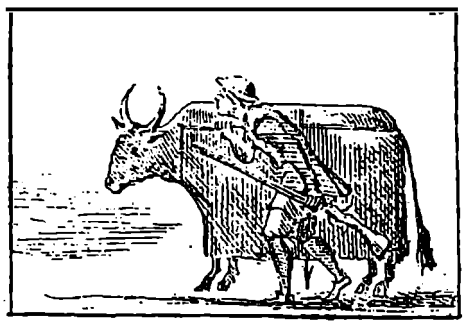
Bazı avcılar özel tutamacı sayesinde toprağa saplanabilecek özel tüfekler kullanacaktı; gelip geçen kuşlar bunun dallarına konduklarında gene görünmeyen bir ip sayesinde uzaktan harekete geçirilebilecekti.

Gözleri keskin olan beyler, kuşları havada uçarken vurabilmek için en iyi kalite kundaklı yay ve ok kullanacaktı.

Gerçekten cüretli beyler taşınabilir ağaçların içine girecekti. Kâğıt ve ağaç kabuğu ile kaplanmış demir gövde bir kayış yardımıyla insanın üzerine takılabiliyordu. Pek çok sayıdaki yalancı dal da taze yapraklarla kaplanıyordu. Ağacın içindeki kişinin kolları serbest kalıyor; iki küçük delikten dışarıyı görebiliyordu; böylece avına yaklaşabiliyor, tüfeği ile hedef alabiliyor, kamışlarını özel kutusundan çıkarabiliyor ve başarıyla ateş edebiliyordu. Spada Malikânesi'nde uzun zaman çalışmış olan bir ressamın oğlu Bolonyalı Gioseffo Maria Mitelli Beyefendinin metinlerinden yola çıkarak hazırlanan bu güzel ağacın resmini aşağıya koyuyorum.



Daha maceraperest olanlar ise Öküzlü Av denen yöntemi deneyecekler yani yağlıboya ile tela üzerine çizilmiş ve tahta değneklerle taşman inek resminin altına gizlenecekler ve avlarına kolayca yaklaşabileceklerdi. Daha soylu bir örnek vermek gerekirse bunları Truva İneklerine benzetebiliriz. Başka nedenlerle de olsa, bu konuda da bir resim ele geçirebildim.



Ne var ki inek ortaya çıkınca Barberini arazisindeki bütün hayvanları ve hatta bazı hanımları da ürküttü. Bunun nedeni

guvaş yerine yağlıboya ile yapılan resmin güneş ışığı altında müthiş parlayarak ayna gibi gözleri kamaştırmasıydı. Bu nedenle inek alelacele ortadan kaldırıldı çünkü bütün kuşlar korkup kaçacaktı.

Elbette çok sayıda kurbanı pusuya düşürmek için güzel ötüşlü kuşları buraya toplamak, onların cıvıltılarıyla arkadaşlarını araziye çekebilmek gerekliydi. Bu nedenle sayısız kafes dolusu ispinoz ve sakakuşu satın alındı. Geçici olarak üstlendiğim Kuş Efendisi rolüm nedeniyle kafesleri Barberini arazisine stratejik biçimde dağıtmak, her avcı takımın yeterince yeme sahip olmasını sağlamak, bunların av sahasına zamanında yayılmasını sağlamak bana düşmüştü. Etkiyi daha da güçlendirmek için başka ötücü kuşları ayaklarından incecik iplerle ağaç dallarına ve bitkilere bağlayacaktım.

Kafesleri toplayıp ikişer ikişer Barberini arazisine taşırken don Tibaldutio ile karşılaştım. Arada sırada yaptığı üzere benimle çene çalmaya heves etmişti. Daha önce de söylediğim gibi peder şapelin arkasındaki minik bir odada yaşadığından, zaman zaman yalnızlık çekiyordu.

İçleri yem dolu kafesleri toprağa, ağaçlara, çalılara dağıtırken bana arkadaşlık etmesini önerdim.

Peder şuradan buradan konuşmaya başlamışken onun manevi ve iffetli varlığı ansızın görünmez bir aleve dönüştü ve bir önceki gece yaşadıklarımız zihnimde beliriverdi.

Düşündüm ki Atto'nun belleği *ad Albanum** geri gidecekti: Bu kuşkulu işlerin altında demek ki bir Kardinal bulunuyordu! Hangi şer güç, hangi cehennem kepçesi Kutsal Kent çorbasında Papa Cenaplarının sağ kolu olan yüksek rütbeli bir din adamını Cerreto'luların şeytani tarikatlarıyla harmanlayabilirdi? Peki bu ne zamandan beri oluyordu? Sfasciamonti'nin, başlangıçta Cerreto'luların eski rahiplerden oluştuğunu söylediği geldi aklıma. Bu nasıl mümkün olabilirdi? Beni ancak bir din adamı yanıtlayabilirdi.

Don Tibaldutio, iyi bir rahip olarak sorularımı sabırla dinledi. Ona, sokaklarda dolaşırken, dilenci tarikatlarının dinsel kökenleri olduğunu duyduğumu fısıldadım.

* Albano'ya.

Karmeliten rahibi olan peder ciddi bir yüzle, "Bu çok geride kalmış ve karanlığa gömülmüş bir yaradır," dedi.

Her şey dünyada dokuz yıl sürmüş olan Roma egemenliğini sona erdiren barbar istilalarından sonra başlamıştı. O karanlık günlerde insanlar yoksul köylülerdi ve küçük kırsal yerleşimlerde dünyanın geri kalanından kopuk olarak yaşıyorlardı. Sokaklar tehlikeli, haydutlar sayıca çok, askerler kontrolden çıkmış durumdaydı; sanki ayılar ve kurtlar av peşinde koşar gibiydi. Papazlar ve keşişler, genellikle yüksek dağların dik yamaçlarında, en ulaşılmaz noktalarda kurulan manastırlarında güvenlikte yaşıyorlardı. Meslekleri nedeniyle yolculuk etmek zorunda olan tacirler dışında herkes köylerde yaşıyor, bir sonraki hasat için Tanrıya dua ediyordu. Gene de pek yalnız sayılmazlardı: Düzenli aralıklarla onları görmeye gelen ziyaretçileri vardı.

Bunlar paçavra giysili, sefil, pis tiplerdi ve dileniyorlardı. Köylerin dışında bulunan karanlık mekânlardan, perişan kulübelerden, birbiri üstüne yığılmış barınaklardan gelir ve adeta pisliğe ve sefalete adanmış koşut bir uygarlıkta yaşarlardı. Bunlar dalavereci, düzenbaz, arsız, sahtekâr insanlardı. Kesinlikle yoksul değildiler: Sadece öyle giyiniyorlardı. *İncil*'in iyi Hıristiyanı sadaka vermeye yönlendiren şu sözlerini sömürüyorlardı: *Date elemosynam et omnia munda sunt vobis.**

"Belki bazıları din adamı olmuş olabilir," diye belirtti don Tibaldutio, "ama onlar Tanrıyı dualarıyla yüceltmek yerine ruhlarını Şeytan'a satmışlardı."

Dünyadan ve onun tuzaklarından habersiz en yoksul köylüleri seçiyorlar, perişan giyimleri, delilik ve bilgelik arasında kaymış bakışlarıyla karşılarına dikiliveriyorlardı. Kendilerinin ruhun ve bedenin kurtarıcısı birer şifacı, büyücü ve aynı zamanda peygamber olduklarını ileri sürüyorlardı. Tılsımlar, muskalar, mucizevi sözler dağıtıyorlar, büyü yapıyorlar, kutsal yağ ve her derde deva ilaçlar satıyorlardı. İlahî mucizeleri ya da cezaları ilan ediyor, rüyaları yorumluyor, gizli hazineleri ya da mirasları şaşırtıcı biçimde ortaya çıkarıyor, şeytan kovuyor, insan lanetliyor, günahkârlara sövüyor, doğrulara cennet müjdeliyorlardı.

Sadaka istiyorlar (bu onların hem amaçları hem araçlarıydı),

* Sadaka verin, bütün dünya sizin olsun.

bilge Gnesio Basapopi'nin pek güzel anlattığına göre büyüleme, kandırma, aldatma konusunda ellerinden geleni yapıyorlardı. Kendilerini kamçıladıklarında düzmeceyle yaralarından tavuk ya da kedi kanı akıtıyorlardı. Saf ve basit insanları, kutsal yolda olan askerler olduklarını söyleyerek vergi ve katkı toplamaya hakları olduğu konusunda kandırıyorlardı. Kaldı ki Sofistlerin bile adı şarlatana ve hokkabaza çıkmış, Sokrates ve Platon için bile söylenmeyen kalmamıştı. Bu köylülerin arasında, palyaço ve şarlatanlara değil sadece yoksullara sadaka verilmesini öğütleyen İppona Piskoposunu anımsayacak bir kişi de yoktu zaten.

Kafeslerin birinden sakayı çıkarıp, ayağmdan ince bir iplikle ağaca bağlayıp bunun ucunu da taze akasyaya çivilerken, "Hiç mi düşmüyordu maskeleri?" diye sordum.

"Elbette arada sırada tepki gösteren bir kurban oluyordu. Ama buna o kadar ender rastlanıyordu ki, o soysuzlar bir yılan hızıyla deri değiştirip çalgıcı, hokkabaz ya da diş çekici olarak boy gösteriyorlardı. Teokritos'un şu ünlü dizesini bilirsin: *Paupertas sola est artes quae suscitat omnes*: Zekâyı tutuşturan sadece yoksulluktur.

Sonra şöyle mırıldandı:

Hile ve aldatmayla
Yarım yıl yaşanır;
Aldatma ve hileyle
Öteki yarısı yaşanır.

Tüfeklerin bulunduğu tarafa doğru yürürken, "Nedir bu?" diye sordum.

"Düzmece dilencilerin eski bir tekerlemesi. Sadece bu bile ne kadar sahtekâr olduklarını anlatmaya yeter."

Ama daha fazlası da vardı. Israrla dolaşan söylentilere göre Cerreto'lular bir zamanlar tek bir tarikat altında toplanmışlardı. Daha sonraları en büyük rahipleri değişik alt kollar kurmuştu; bunu onları uzmanlıklarına göre ayırmak için değil, daha şeytani bir amaçla yapmıştı: Katolik Kilisesinin dinsel kollarını taklit etmek için.

Hiç de küçümsenecek bir varsayım değildi bu; nitekim Sienalı Bernardinus'un yazdığına göre, günlerden bir gün Lusifer bütün iblisleri çevresine toplamış ve İsa'nınkine tezat yaratacak bir kilise kurma niyetini dile getirmişti; *Maligantium Ecclesia* yani şer kilisesi

onu örnek alarak kurulacak bile olsa, göksel kilisenin etkisini yok edecek ya da hafifletecekti. Cadıların fesatlıklarına pek fazla inanmayan Nettesheim'lı Agrippa bile Cerreto'luların kem erdemlerinden o kadar emindi ki, onları kara büyü yapmakla bile suçluyordu.

Don Tibaldutio asık yüzüyle Bernardinus'un sözlerini tekrarlayarak, *"Et quaecumque ille ordinavit in ecclesia sua in bonum, ego deordinabo in ecclesia mea in malum,"** dedi.

Ben tüfeklerden birinin yere iyi saplanıp saplanmadığını gözden geçirirken, rahip bu durumun zamanla daha da kötüye gittiğini anlatıyordu. Gerçek dindarlar da bu rezalete bulaşmışlardı. Dünyada keyfi sürülen özgürlüklerin ünü manastırlara kadar ulaştı: Saf insanlara sersemce sözler yutturmak yeterliydi. İşte o zaman beden ruha, yemek içmek duaya, aylaklık Tanrıya adanan imanlı çalışmalara baskın gelmeye başladı.

"Libanius'un *Pro Templis*** adlı yapıtında anlattığı üzere siyah giysilere bürünmüş keşişler fillerden daha çok yemek yiyorlardı. Saygın görünüşlü insanlardı ama domuzlar gibi yaşıyorlardı; toplum içinde ağza alınmayacak kadar rezilce davranışlarda bulunuyorlar ve benzerlerine katlanıyorlardı. Aziz Augustinus'un da bildiği gibi manastıra kapanan keşişler rezil ve batak bir Cehennem'e düşmüş oluyorlardı." Rahip bunu söylerken, kafeslerin birinde belki de boşuna çırpınmaktan ölmüş olan kızılgerdanı çıkarışımı üzüntüyle seyrediyordu.

Kendi Piskoposlarınca manastırdan kovulan keşiş ve sözde keşişler Kilise'nin de huzurunu kaçırarak başıboş dolaşmaya başladılar, dürüst insanlar arasına yolsuzluk soktular. Onlar da gerçek ve düzmece hırpanilerin, serserilerin, cüzamlıların, çingenelerin, başıboşların, sakatların, çolakların, kilise kapılarına yatan dilencilerin arasına karıştılar ve kendi karmaşık sürülerini oluşturdular.

Onların kurnazlıkları karşısında bütün kapılar açılıyordu. Ne var ki kimse onlara karşı bir davranışta bulunamıyordu çünkü yoksuldular ya da en azından öyle görünüyorlardı ve Domingo de Soto'nun *Deliberatio in causa pauperum**** yapıtında belirttiği üzere

* Ve onun kendi kilisesinde hayır uğruna buyurduklarını ben kendi kilisemde geçersiz kılıp şerre çevireceğim.

** Tapınaklar uğruna.

*** Fakirler hakkında müzakere.

kuşku durumunda bile sadaka vermek gerekiyordu: *In dubio pro paupere.*

"Sadaka işlemi sadece günahı silmekle kalmaz ama Aziz Giovanni Cristosomo'nun dediği gibi: *Pro foribus ecclesiae sedent, stipem a nobis mendicantes, medicos vulnerum nostrorum*: Kilise girişlerinde birbirleri üzerine yığılmış olan dilenci sefiller ruhun hekimleridir. Hatta Pietro Crisologo'nun vaazında bildirdiği üzere, *manus pauperis est gazophilacium Christi: Quia quicquid pauper accipit, Christus acceptat*: Yoksul sadaka istemek için elini uzattığında bunu yapan İsa'nın ta kendisidir."

"İyi ama sizin söylediğiniz gibiyse, namussuzluk merhametin evladıdır ve böyle olunca da doğrudan olmasa da Kilise'nin evladı sayılır," derken kafeslerin birinin içine ekmek kırıntısı döküyordum.

"Eh, ben..." diye geveledi don Tibuldutio, "tam olarak söylemek istediğim bu değildi..."

Gene de burada huzursuzluk yaratacak bir nokta olduğunu kabul ediyordu. Örneğin, Roma Kilisesi'nin resmî olarak tanıdığı Ospedalieri di Altopascio tarikatı, örneğin, şatolarla köylerde vahşi biçimde dileniyorlardı. Vaazlarında halkı kilisenin onları bağışlamayacağı ya da aforoz edeceği tehdidinde bulunuyorlardı. Para karşılığında bütün bu sorunlara çözüm buluyorlardı.

Zaten Papaların kendileri de batıl inançlar ve şarlatanlık kokan benzeri bir büyüye kapılmamışlar mıydı? VIII. Bonifacius böbrek taşma karşı üzerinde daima tılsım taşırdı, V. Clemens ve XII. Benedictus yılan biçimindeki tılsımları *cornu serpentinum*'u yanlarından ayırmazlar, XXII. Johannes ise aynı tılsımı ekmeği ve tuzunun arasında sofrasından eksik etmezdi.

"Ama bazılarına göre," dedi rahip sesini alçaltarak "Cerreto'luların kendileri de başlangıçta resmî bir biçimde tanınıyorlardı."

"Sahiden mi? Ne tür bir tanınmaydı bu?"

"Kökeni o yöreden olan bir rahip arkadaşımın anlattığı bir öyküydü bu. Söylentilere göre –ama seni uyarıyorum, bu konuda kimsenin bir kanıtı yoktur– on dördüncü yüzyılın sonunda Cerreto'luların, Cerreto kentinde sadaka istemeye hakları vardı; bunu da Ordine del Beato Antonio hastaneleri hayrına yapıyorlardı. Anlayacağın bu kilise yetkililerince verilmiş bir haktı."

"O halde, Cerreto'lular özellikle korunuyorlardı. Belki bugün hâlâ öyledir."

"Böyle bir izin var olsaydı," demekle yetindi rahip, "Cerreto kentinin resmî kayıtlarında yer alması gerekirdi."

"Var mı?"

"Sadaka ile ilgili sayfalar bazı kişiler tarafından yırtılmış," dedi belli belirsiz bir sesle.

"Kaldı ki," diye ekledi hemen, "insan dedikodulara kulak asmak isterse, Vatikan'da bile adamlarının olduğuna inanmalıdır."

"Vatikan'da mı? Kim peki?" diye haykırdım şaşkınlıkla.

Gereğinden fazla konuşmuş olmaktan ötürü utandığı yüzünden okunuyordu ve artık sözünden geri dönemeyeceğinin farkındaydı.

"Eh, yani... Marche bölgesinden biri olduğu söyleniyor. Ama bu belki de sadece çekememezlikten kaynaklanıyordur çünkü San Pietro İşliği'nde önemli bir makamı var ve arkasından çok söylenti üretiliyor."

Demek ki diye düşündüm şaşkınlıkla, San Pietro İşliği (Hıristiyanlığın en önemli kilisesinin sürekli onarım ve restorasyon şantiyesi) Cerreto'lularla işbirliği içersindeydi. Bu elbette araştırılması gereken bir konuydu ama kendi kendine ihanet ettiği için üzülen ve bana başka ayrıntı aktarmayacak olan bu rahibin ağzından başka söz alamayacağım belliydi.

Ayrılma zamanımız gelmişti. Yemleri yerleştirme ve tüfekleri yere saplama işim bitmişti; don Tibaldutio benim Kilise ve Cerreto'lular arasındaki ilişkiye ait sorularımı sabırla yanıtlamıştı.

Kutsal Jübile Yılını her on yılda bir yineleyerek müminlerin gözünde dinsel bir olgudan bir tür para kazanma makinesine dönüşmesine neden olan Kilise kararı, şu namussuz dilencilerin yaptıklarıyla ne kadar da benzeşiyordu! Çok gerilerde kalmış bile olsa, Cerreto'luların Jübile'den çok daha önce Kutsal Kilise Ana'nın kaburgalarından doğması, Merhamet ve İnayet sütüyle beslenmesi şimdi yaptığı hataların hoş görülmesine yol açıyor olamaz mıydı? Kendi kendime kaygılanarak Sfasciamonti'nin haklı olduğunu düşündüm: Dört bir tarafımızdan sarılmıştık. Papalık makamı, Truva Atı'nın çoktan içeriye girmiş olduğu bir kaleydi.

Don Tibaldutio sözlerini bitirdiğini gösterircesine sümkürürken mendilinin arkasından meraklı gözlerle beni izledi. Zihnimde, ona açıklamak istemediğim şeyler olduğunu sezmişti.

Ona teşekkür ettim ve konuyla ilgili başka açıklamalara gereksinme duyarsam, kesinlikle bilgisine başvuracağımı söyledim.

Rahiple vedalaşmadan bir an önce, uzun zamandır aklımda olan bir sorumu dile getirdim:

"Bağışlayın don Tibaldutio," dedim umursamaz bir tavırla; "Hiç Santa Elisabetta Birliği'nden söz edildiğini duydunuz mu?

"Elbette, herkes tanır onları," dedi benim sorumun saflığına şaşırarak; "muhafızlara para veren gruptur. Neden soruyorsun?"

"Geçtiğimiz günlerin birinde onların geçit alaylarına rastladım... İlk kez görüyordum. Hepsi bu," dedim beceriksiz bir önemsemezlikle.

Aşağıdan beni kemirmeye başlayan ama henüz beynime ulaşamayan kuşkular yüzünden önümü açık seçik göremez olmuştum.

* * *

Tanrıya şükür av eğlencesi en neşeli ve bereketli biçimde sona erdi. Tuzakların yerleştirilmesiyle geçen birkaç saatten sonra hanımefendiler ve beyefendiler avcılık içgüdülerini harekete geçirip doyuma ulaştırdılar ve köşke cılız ve korkmuş kuşlar ve başka yaratıklarla (keklikler, serçeler, kargalar, birkaç kurbağa, iki köstebek, hatta bir yarasa) döndüler; gene de çılgınca eğlenmişlerdi. İçleri yem dolu kafesleri topladıktan sonra bunların avlanmış hayvanlardan sayıca daha fazla olduğunu gördüm.

Sadece birkaç küçük kaza (neyse ki çok sayıda hizmetkârın koşmasıyla sorunlar çözülmüştü) eğlenceleri geçici olarak engellemiş ve zavallı don Paschatio'nun yüreğini hoplatmıştı. Her zaman aşırı haylaz olan Prens Vaini elindeki tüfeğin sivri ucuyla Campidoglio subaylarından Giovan Battista Marini'nin şapkasını hedef aldı ama elinden kurtulan ok Marini'nin kafatasını sıyırıp, şapkasını da delip geçerek hemen arkasındaki ağaca saplandı. Evin Başkâhyasının ve pek çok uşağın yardımıyla Kardinal Spada, Vaini ve kurbanını korumaya aldı. Yüksek ses tonuyla birkaç kez yinelenen düello çağrısı, neyseki sonunda gerçekleşmedi.

Monsenyör Borghese ve Kont Vidaschi daha soylu avlar ol-

madığı için oklarını büyük bir kargaya yöneltmişlerdi. Lezzetsiz ve sindirilmesi zor bir eti olan bu kara kuş yere düşmüş ve ciddi biçimde yaralanmıştı; iki avcı almak üzere yanma gittikleri anda, karga yeniden havalanıvermiş ve düzensiz bir biçimde öteki oyuncular arasında uçmaya başlamıştı. En sonunda da Markiz Crescenzi'nin sarı ve uzun saçlarına takılmış ve hanımefendinin korku içinde çığlıklar atmasına yol açmıştı. Kuş en sonunda ele geçtiğinde herkes üzerine saldırmıştı. Tek kanadından yaralanan zavallı kuş yerden yükselememişti. En sonunda yere konmuş ve bir hizmetkâr tarafından süpürgeyle öldürülmüştü.

Üçüncü kaza da Prens Vaini vakasında olduğu gibi aşırı bir cüretkârlık sonucu değil tamamen beceriksizlik sonucu ortaya çıkmıştı. Marki Scipione Lancellotti Ginnetti cansız ve gözünün bozukluğu ile tanınan bir kişiydi ve yüksek bir çamın en üst dalındaki kuşu hedef aldığını sanarak ateş etmişti. Ok dallardan birine saplandı ve üzerindeki her şeyi salladı. Yaprakların arasından beyazımsı bir küre düştü ve yere çarparak kırıldı. İki beyefendi hemen yaklaştı:

"Bir yumurta!" diye bağırdı ilki.

"Yuvaların hedef alınması yararsız ve acımasız bir davranıştır," dedi öteki, Marki Ginnetti'ye dönerek.

Pek çok kişi daha o günlerde Roma Halkı Albayı (kentin belediye kurumlarını yöneten antik ve soylu bir mevki) seçimlerine hazırlanan Markinin hatasını yüzüne vurmak için oraya koşuştu; çoğunluk onun bu adaylığında başarısız olmasını diliyordu. Kaldı ki zaten pek bereketli geçmeyen ava yönelik dikkati böylesine bölmek iyi olmayacaktı. Marki büyük bir kuşu hedef aldığını söyleyerek kendini temize çıkarmak istiyordu ama herkes Lancellotti Ginnetti'nin burnunun ötesini göremediğini söyleyerek gülüyordu.

Kendini deneyimli avcı sayan pek çok konuk gözlerini yukarıya kaldırmış, bu yumurtanın ne tür bir kuşa ait olduğunu tahmin etmeye çalışıyordu.

"Kırlangıç olmalı."

"Bence sülündü," dedi Papa Cenaplarının Kayıt Kâtibi Monsenyör Gozzadini.

"Ama Ekselansları, bir ağacın üzerinde..."

"Ah, doğru ya!"

"Bir keklik ya da bıldırcın," dedi bir başkası.

"Keklik mi? Çok küçük ama..."

"Bağışlayın! Bu bir kumru ya da güvercin yumurtası; besbelli."

"Ama beyaz bir kumru da..."

"Belki de bir saksağandı," diyen Marki Lancellotti Ginnetti yere düşürdüğü yumurtanın kime ait olduğunu bilmesi gerekirmiş gibi davranıyordu.

"İyi ama Marki!" diyen Prens Vaini şımarık tavrıyla araya girdi, "yumurtanın beyaz olduğunu görmüyor musunuz, saksağan yumurtası benekli olur; bunu taşlar bile bilir."

Bütün grup, "Ah, evet!" "İyi ama aklından neler geçiyor?" "Deli saçması" gibi küçültücü sözlerle, hafif öksürüklerle Markinin hatasını yüzüne vurmak için ağız birliği etmiş gibiydiler.

Ansızın bir tüfeğin gümbürtüsü duyuldu. Lancellotti Ginnetti dahil herkes başka bir yara almamak için kendini yere attı.

Şaşkına dönen Prens Vaini, "Bu da kimdi?" diye sordu.

Neyse ki ölen ya da yaralanan yoktu. Hızlı bir kontrol sonucunda oraya toplanmış olan soylu beylerin hiçbirinde tüfek bulunmadığı ortaya çıktı. Daha geride duranlardan da bu atışı üstlenen olmadı. Konukların pek çoğunun tüyleri diken diken olmuştu ve yeniden avlarına dönmek üzere oradan ayrılıyorlardı.

Bir yem kafesini daha uygun noktaya çekerken tanık olduğum bu kaza ruhuma bir huzursuzluk yayılmasına neden oldu. Yakından edilen ateş bir insanı öldürebilirdi.

Görevim nedeniyle olan biteni hemen don Paschiato'ya aktardım; adamın yüzünde aynı anda endişe ve korku okunuverdi. Onun düzenlediği bu eğlencede bir soylunun ölmesi eksikti! Bu av işini ortaya attığı için pişman olarak söylenmeye başladı; Papalık seçimleri öncesi herkesin birbirinden nefret ettiği bu günlerde riskli bir eğlenceydi bu! Birisi çıkıp da eski hesapları temizlemeyi düşünebilirdi.

Bense korkumu atlatarak yavaş yavaş sakinleştim. Bir kuşkum vardı ama bunda ne kadar haklı olduğumu ve nasıl ortaya çıkaracağımı bilemiyordum. Ama şimdi acele yapılması gereken işler beni eyleme geçmeye çağırıyordu.

Doğrusunu söylemem gerekirse gene bir casusluk eylemi söz konusuydu.

13 Temmuz 1700
Yedinci Akşam

Atto'yu dairesinde buldum. Eğlenceli av partisine katılmamıştı; söylediğine göre Sezar Augustus avı ona yetinişti. Gerçekte ise Connetablesse'in mektubuna yanıt vermekle uğraşmıştı. Şimdi görevini yerine getirdiği için, Buvat ile birlikte Villa Spada bahçelerinde verilecek akşam yemeğine inmeye hazırdı. Don Tibaldutio'dan öğrendiklerimin hepsini aktardım ona: Cerreto'luların San Pietro'da bile dostları vardı ama rahip bana onun adını vermekten çekinmişti.

"Ah öyle mi? Tamam, tamam," gibi bir yorumda bulunmuştu; "Sfasciamonti'ye sorarım, o öğrenir."

Yarım saat kadar sonra rahip ve kâtibinin sofradaki yerlerini aldıklarına emin olunca ellerimi gene onun kirli çamaşırlarının arasına soktum ve gizli mektup tomarını ortaya çıkardım.

Kadırga'nın kitaplığından ödünç aldığım *Pastor Fido* kitapçığını da masanın üstüne koydum. Maria'nın mektuplarını bu dizelerin ışığında okumaya hazırdım şimdi. Bir önceki sefer olduğu gibi bu kez de tomarın içinde ne Connetablesse'in mektupları, ne de rahibin yanıtları yer alıyordu. İlginç bir belgeye rastlarım umuduyla Buvat'nın öteberisi arasına baktım ama bu kez hiçbir şey bulamadım.

Boş yere dört bir yanı eşeledim. İçime bir kurt düştü. Belki de Melani benim araştırma yaptığımdan kuşkulanmıştı. Ah, Atto, mektupları yanında götürmüş olmalıydı.

Maria Mancini'nin İspanya Sarayı hakkında yazdığı ve henüz

inceleme fırsatı bulamadığım üçüncü ve son raporu okumaktan başka bir şey kalmamıştı bana.

Kim bilir, diyordum, artık Atto ve Maria arasındaki mektuplaşmaya ilişkin gerçeği ortaya çıkardığıma, bu satırların ne siyaset ne casusluk içeren, yalnızca aşktan söz eden gerçek ruhunu yakaladığıma göre, bu gözlemlerde daha önce gözümden kaçmış bazı imalar ve alıntılar yakalayabilirdim. Atto'nun hâlâ uzakta ve meşgul olduğundan emin olabilmek için pencereden dışarıya bir kere daha göz attım ve mektubu açtım.

Rapora ilişkin olarak Maria'nın yazdığı bir mektup da oradaydı. İki ay önce Madrid'den yollanmıştı. Connetablesse, Atto'nun bir mektubuna yanıt vererek Spada-Rocci düğününe katılmak üzere Roma'ya geleceğini bildiriyordu.

Dostum, Sizin ve Lidio'nun bakış açınızı anlıyorum ama düşündüklerimi yinelemek istiyorum: Bunların hepsi yararsız. Üstelik bugün hayır gibi görünen yarın bir felakete dönüşebilir.

Ama geleceğim. Lidio'nun arzularına boyun eğeceğim. Sözün özü Villa Spada'da görüşeceğiz. Size söz veriyorum.

İşte yeniden Herodotosvari bir ima çıkmıştı karşıma; Lidio diyerek Kroisos'a yani Lidya Kralına gönderme yapıyordu; bir önceki gün, Atto ve Maria'nın Pek Hıristiyan Kraldan bu adla söz ettiklerini öğrenmiştim.

Düşüncelerimi toparladım. Demek ki Maria'ya Kardinal Spada'nın davetini kabul etmesini bizzat rica eden Pek Hıristiyan Kralm ta kendisiydi. Neden peki?

Okudum ve yeniden okudum... Sonunda şu karara vardım: Hükümdar Maria'yı Fransa'ya dönme konusunda ikna etmek istiyordu. İşte Rahip Melani'nin üzerine düşen görev buydu. Bütün bu niyetler Villa Spada düğünü sahnesinde gerçekleşecekti.

Fransa Hükümdarı, Connetablesse'i özlüyordu. Bir önceki gün; Kadırga'yı son ziyaretimizde Atto'nun bana ima ettiği de bu değil miydi zaten? Hatta bana Madam de Maintenon'un, Kralın artık yaşlanmış olan Maria'yı görmesini bizzat istediğini de söylemişti; böylece Kralın zihninde taşıdığı genç Maria hayalini sileceğini, bu umudun lekeleneceğini ummuştu.

Kral eski sevgilisini yeniden görebilmek için Atto'yu araya

koyuyordu; ya Maintenon'un düşündüğü üzere sarayda resmî bir kabul olacaktı bu ya da meraklı bakışlardan uzaklarda, gizli bir buluşma.

Ama elimdeki mektuba bakılacak olursa Connetablesse bu daveti kabul etmeye niyetli değildi. Artık her şeyin 'yararsız' olduğunu belirtiyor; hatta 'bugün hayır gibi görünenin yarın bir felakete dönüşebileceğini' vurguluyordu. Olasılıkla söz konusu olan Pek Hıristiyan Kral ile olası rastlaşmadan söz ediyordu: Kucaklaşma mutluluğunu yaşadıktan sonra gerçeğin acımasızlığıyla yüz yüze geleceklerdi: Pörsüyen bedenler, derinleşen çizgiler, solgunlaşan güzellik.

Kesin olduğunu düşündüğüm bazı şeylere sıkı sıkıya demirlemiş olarak okumayı sürdürdüm. Alnımı kırıştırıyordum: Connetablesse ansızın konuyu değiştirmişti. Şimdi İspanya işlerinden söz ediyordu:

Madrid'de şimdiden ağızlarda dolaşmaya başlayan deyişin ne olduğunu biliyor musunuz? V. Carlos İmparatordu, II. Felipe Kraldı, IV. Felipe sadece adamdı, II. Carlos o bile değildi.

Dostum, böylesi bir çöküntüye nasıl gelindi? Monarşinin eski tahtını kemiren binlerce tahtakurdu var ama şunu unutmayın: Bunların çoğu, pek çoğu Pireneler'in ötesinden geliyor. İspanya'nın yorgun damarlarına casusları, ortalık karıştıranları, yapay korkuları, bilgisizlikleri, yozlaşmaları zerk eden kim? İspanya'nın içeriden boşaltılmasını, kirletilmesini, sarhoş edilmesini ve Kralının bedeni gibi ayakta gezen bir cesetmişçesine çürümesini isteyen kim?

Ben doğuştan İtalyanım, Fransa'da büyüdüm ve yeni vatanım olarak İspanya'yı seçtim: Büyük Çakalların gölgesi Madrid üzerinde uzamaya başladığında bunu çok iyi fark edebilirim.

Okumaya ara verdim: Kimdi bu Büyük Çakallar? Olasılıkla öteki Avrupa Krallıklarıydı. Rapor, son yarım yüzyılda yaşanan hezimetlerin listesiyle sürüyordu. İlk olarak kanlı Rocroy Muharebesi'nden söz ediliyordu: İspanya güçleri önce zafere doğru koşarlarken Fransızlar tarafından kıyıma uğratılmışlardı. İspanyol birliklerinin başında olan Francisco de Melo, zaferi rüzgâra savur-

duktan sonra ceza alacağı yerde on iki bin düka altınına layık görülmüştü. Connetablesse her türlü dağılma ve çürümenin zaferi olarak gösteriyordu bu olayı.

İşte o zamandan sonra her şey tepetaklak olmuştu: Flandre aşağılanması, Balaguer, Elvas ve Estremoz hezimetleri, Lens kırılması, Castel Rodrigo'nun utanç verici geri çekilmesi, yirmi dört yıl süren savaşlardan sonra Portekiz'in kaybedilmesi, büyük bir güç sarf edilerek baskı altında tutulan Napoli'nin (cumhuriyet ilan edilmesine karşın) başkaldırması... İspanyol ordusunun teçhizat yokluğu nedeniyle, son anda Kral tarafından engellenerek uzaklaştırılan Albuquerque Dükünün eski koleksiyon silahlarıyla savaşa çıkmasından sonra sürekli yaşanan askerî bozgunlara şaşmamak gerekirdi. Carlos'un babası IV. Felipe'nin en güvendiği danışmanının, dünyada olup bitenden habersiz, manastıra kapanmış bir rahibe olmasına ne demeliydi?

Konu savaşlardan diplomasiye geçtiğinde durum daha da vahimdi: Westfalya Barışı İspanya'yı küçük düşürmüş, Pirene Barışı ise ülkeyi bütün Avrupa'nın önünde gülünç kılmıştı.

Bu arada hanedan üyeleri sinekler gibi birer birer ölmüştü: IV. Felipe'nin ilk karısı Elizabeth henüz kırk bir yaşındayken hayata veda etmiş, ondan iki sene sonra da ilk oğlu Baldasar Carlos ölmüştü. Minik Prens Felipe Prospero beş yaşını tamamlamadan hayata gözlerini yummuş, II. Carlos'un ilk karısı zehirlenme kuşkusu altında otuz yaşma bile gelmeden can vermişti.

Şimdi içler acısı bu durumun doruk noktasına vardığımız günlerde; burada başkentte hepimiz kendimizi akıntıya bırakmış durumdayız. Her iki taraftan pek gizli ajanları gözdağı verilerek dağılma söylentileri yayıyor, isyanları kışkırtıyor, her hükümeti uyruğun gözünde değersiz kılıyorlar.

Dostum, anlamadığımı mı sanıyorsunuz? Düzen hiç değişmiyor: Bakanlar yozlaşıyor, yargıçlar yasalara kulak asmıyor, rahipler günah işliyor.

Kraliyet âlileri birbirlerine düşman ediliyor ve böylece hiçbir eylemin gerçekleşmesi mümkün olmuyor. Her hükümetin kısa ömürlü olması sağlanıyor ve bu da belirsizliği artırıyor. Çalan bakanların cezası ba-

ğışlanmak olunca, dürüst vatandaş onursuzun galip geldiğini öğreniyor. Hükümet üyelerinin paramparça olan ülkeyi umursamaksızın törenlerde ve eğlencelerde zaman geçirmesi mübah kılınıyor. Yarına, adalete ve insanlığa ilişkin umut beslenmesi olanaksız oluyor.

İşte o zaman, kötü örneğin kudretli itkisi altında Büyük Çakalların resmi ortaya çıkacaktır: Muhafız çalacak, tacir dalavere yapacak, asker kaçacak, onurlu ana fahişe olacak. Gelecek kuşaklar arasına düzensizlik ve mutsuzluk tohumları ekmek için, evlatlar sevgisiz ve hayalsiz büyümek zorunda kalacaklar. Hero deneyimi yinelenecek, her aşk tohumu sönecek, çılgınlık yayılacaktır.

Her İspanyol tebaanın hakka, saygıya ve onura duyacağı arzu yok edilmelidir. İnsanlar, kaderlerinin kimsenin umurunda olmadığına ve bu nedenle kimsenin yardımlarına koşmayacağına inandırılmalıdır. Herkes ve her şey tarafından ihanete uğradığını hissetmeli ve nefret duymalıdır.

Halkın duyduğu şaşkınlık, açlık, korku karşısında saray protokolü ihtişamını korumalı, zenginlerin ayrıcalıkları yerine getirilmelidir. İspanyol tebaa için her yeni gün düş kırıklığının rengini, ihanetin kokusunu, öfkenin tadını taşımalıdır. Nihayet günün birinde, bir sabah onu yönetenlere lanet okuyarak ama durumuna rıza göstererek uyanmalıdır. İşte o sabah, zaman gelmiş demek olacaktır.

Krallıkların yıkımı ya da talihi ülkenin maliyesine ya da ordusuna değil, halkının ruhuna bağlıdır. En kanlı zorba bile, yurttaşlarının düşmanlığı ve güvensizliği durumunda uzun süre dayanamaz. Halkın ruhu toplardan daha güçlü, atlardan daha hızlı, paradan daha gereklidir çünkü gerçek güç (ve her siyasetçi bunu iyi bilir) Etten değil Ruhtan yayılır.

Halkın hor görmesi hiçbir duvarın engelleyemeyeceği sıcak bir rüzgârdır. Eninde sonunda en sert taşı bile eritir, en sağlam kaleyi çökertir ve en keskin kılıcı köreltir.

Bu nedenle her dönemin zorbası halkı ezmek istemiştir ama bunu onun iznini almadan yapamamıştır.

Bunun için de bütün despotların anası ve bacısı olan yalan gereklidir. Zorbalar gizlice yarattıkları tehlikeleri yardıma çağırır, bunları gazeteler aracılığıyla büyütür, sonra da bu duruma karşı çözümün ne olduğunu bildiklerini söylerler. Ona ulaşabilmek için büyük güçlerin yardımını arayacak ve elde edecektir. İşte ancak bunlarla halkı umutsuzluğa düşürecektir.

O zaman ne olacaktır? Büyük Çakallar sevinç gösterileri yapacaktır. Ah, ahmaklar! Bu onların da sonu olacaktır: Ölü İspanya'nın ganimetini paylaşmak için herkes herkese karşı savaş açacaktır. Kardeşin kardeşi vurduğu o büyük savaş, yeni bir Peloponez Savaşı yaşanacaktır ve ondan sonra asla barış olamayacak, bunun yavrusu başka savaşlar yaşanacaktır.

İspanya'nın siyasi durumunu bilmediğim için Connetablesse'in bu konudaki görüşlerini pek anlayamıyordum. Bu nedenle raporu okumaya başladım ve böylece bu rahatsızlığın nedeninin nereden kaynaklandığını anlayabildim.

İspanya İşlerine Hizmet İçin
Gözlemler

Kral IV. Felipe öldüğünde II. Carlos henüz çocuktu. Bu nedenle yönetim annesi Maria Anna'ya geçti. Kraliyetin kaynaklarını tek başına idare etmekten aciz kalan IV. Felipe'nin dul eşi hükümetin başına kendinin daima günah çıkardığı papaz olan bir Cizvit'i, Peder Nidhard'ı geçirdi. Ne var ki kısa bir süre sonra Piç don Juan'ın bir entrikası ile görevinden atıldı. Birkaç yıl sonra onun yerini alan Valanzuela namussuz bir serüvenciydi ve artık ergin olan Kral Carlos tarafından bir av kazasını bağışlatmak için İspanya'nın başına geçirilmişti. (Kral bir av sırasında onu bir bacağından vurmuştu.) Ama Piç don Juan bir entrika daha çevirerek Kraliçeyi sürgüne yollar ve Valanzuela'yı da tutuklatır. Bu kişinin karısı da tutuklanır, cezaevine konur ve ırzına geçilir; sonunda dilenciliğe düşen zavallı kadın delirerek ölür. Sonra Piç'in kendi de ölür ve Ana Kraliçe vatanına geri dönerek bir başka başbakan atar. Bu da Medinaceli Kontudur.

Medinaceli bütün gün çalışır, görüntüde çok yorulur ama aslında hiçbir şey yaptığı yoktur. Buna karşın fazla yorgun düştüğü bahanesiyle istifa eder. Onun yerine geçecek bir kişinin bulunması üç yılı alır. En sonunda dizginler Oropesa Kontunun eline geçer. O da hastalıklı bir bünyeye sahiptir, sürekli yılancık krizleri geçirir ve zamanının büyük kısmını ayakta değil, yatakta geçirir. Üç yıl sonra gene bir saray entrikası sonucu küçük bir pusulayla görevine son verilir ve sürgüne gönderilir. Kral Carlos bunun üzerine başbakanı olmayan yeni bir hükümet atar ve çok geçmeden bu da 'Dolandırıcılar Hükümeti' diye anılmaya başlar. Bunun üzerine üç soylu kişi ve bir Kardinalden oluşan bir dörtlü güç oluşturulur. Onlar da hiçbir

şey beceremez ve yeniden değişikliğe gidilir: Hükümetin başına Montalto Dükü geçirilir ama çok geçmeden onun da işine son verilir. Kral bunun üzerine kişisel bir sempati beslediği Oropesa'yı yeniden davet eder. Ne var ki bir halk ayaklanması onu da siler geçer. Kontun karısı ve oğulları keşiş kılığına girerek isyankârlar gelmeden kaçmayı başarır.

Kamu hesapları o kadar feci ve karışıktır ki, kimse bir devlet bütçesi oluşturmayı başaramaz. Vergiler, kâr amacıyla devletin memurları tarafından pek yüksek tutulur ve devlet kasasına girmesi gereken para gizlice el değiştirir. Kraliyetin finansmanı öyle kötü bir hale düşmüştür ki, Alkazar çalışanları bile maaş alamazlar. Aynı dönemde üç hafta boyunca et ve zeytinyağına vergi konarak Kralın doğum gününü kutlamak için tutulan aktörlerin parası ödenir.

Fransızlar Katalonya'ya girer, İspanyol ordusu Ter Irmağı kıyısında dağıtılır; Palamos ve Gerona işgal edilir.

Kral, hükümet işleri karşısında aynen Kutsal Su ile karşılaşan Şeytan gibi davrandığı için günlerini Buen Retiro bahçelerinde sepet sepet çilek toplayarak geçirir.

Sokaklarda dolaşan dilenci, sefil, hırsız, soyguncunun sayısı hızla artmaktadır. Halk diz çökmüştür. En küçük besin maddeleri bile altın karşılığında satılmaktadır; soygunlar, cinayetler gündelik olaylar arasına girmiştir. Fırın ürünleri üzerindeki vergi artınca fırıncılar grev yapar. Un bulunmaz olur. Madrid'de bulunan İngiliz Elçisi birazcık un bulabilmek için tepeden tırnağa silahlanmış bir birlik gönderir; yoksa askerlerinin ânında saldırıya uğrayacağından korkar. Fırıncılık yapmak, her gün saldırıya uğramak ya da öldürülmek tehlikesi ile karşı karşıya olmak anlamına gelir.

Aç halk bütün bu çektiklerine yanıt olarak şu duyuruyla karşı karşıya kalır: Kraliçe gebedir, İspanya Tahtına bir vâris gelecektir. Ama artık Kraliyetin yalanlarına kimse kulak asmaz.

En karanlık gün, bir yıl önce yaşanır; 28 nisan 1699 günü çılgına dönmüş halk Alkazar'a yürür, Kralın pencerelerinin altına gelir. Kral bizzat balkona çıkmak zorunda kalır ve bir mucize sonucu isyanı yatıştırmayı başarır. Sarayda bir felaket yaşanmaktadır.

Kral korkudan felç olmuş durumda, kendine her söyleneni yapmaya hazırdır. Ama ne ona öğüt vermek isteyen vardır, ne de verilecek bir öğüt. Sarayda oluşan hizipler, yılan yuvası gibidir ve en iyi dostlar bile birbirlerinin mahvını beklemekten başka bir şey yapmaz. Fransa ve Avusturya gizlice bu öfke ateşine üflemekte, hırs ve kıskançlığı körüklemektedir.

Okumaya ara verdim: Koridorda yaklaşan adım sesleri vardı. Bir anda her şeyi yerli yerine koydum ve dışarı sıvışmaya yeltendim. Ne yazık ki çok geç kalmıştım. Atto Melani dairesine dönüyordu. Yalnız olduğunu umuyordum.

Kâtibin erken dönmeyeceğini umut ederek onun odasına sığındım ve aralık kapıdan Atto'yu gözetledim. Rahip önce ağır, soluk sarı renkli peruğunu çıkardı; o saatte bile sıcak olan hava yüzünden bu hareket onu ferahlattı ve bir hoşnutluk nidası koyuverdi. Peruğunu özel mankenin başına taktı ve bunu da yatağının baş ucundaki komodinin üstüne yerleştirdi. Sonra yorgunluktan inleyerek çabucak soyundu. Yaşamış olduğu uzun gün, rahibin gücünü tüketmişti; akşam yemeğinin sonunu beklemeden odasına çekilmeyi yeğlemişti. Ayakkabılarını çıkarması için uşaklardan birini çağırmaya bile mecali kalmamıştı.

Saklandığım küçük odada, isteğim dışında Atto'nun soyunmasını seyretmek zorunda kaldım. Çıplak kaldığı zaman elbette yaşlı ama son derece formda bir bedeni olduğunu fark ederek şaşırdım.

Derisi pörsümüş, bazı yerlerde kat kat olmuştu ama omuzları gayet dikti, gergin ve hareketli bacakları yirmi yaş genç bir insanınkine benziyordu. Yaşlılara özgü o mavimsi lekeler görünmüyordu bacaklarında. Elbette, diye düşündüm; böyle olmasaydı Rahip Melani bu yoğun günleri kolay kolay kaldıramazdı.

"Rahip, unutulmuş bir kişi olarak ölmekten korkuyor ama böyle devam ederse çok uzun yaşayacaktır. Daha tarihe geçecek bol zamanı var," diye düşünerek içimden güldüm.

Atto ışığı söndürünce, ayın şavkı odayı sarıverdi. Rahip yorgunluktan yüzündeki pudrayı, düzmece benleri ve allığını silmeden yatmıştı. Çok geçmeden derin derin horlamaya başladı.

Tam gitmek üzereydim ki, en önemli şeyi henüz bulmadığımı fark ettim: Atto ve Maria'nın son iki mektubunu. Rahip onları üzerinde taşıyor olmalıydı ve şimdi aramanın tam zamanıydı.

Giysilerini inceden inceye aradım; ayakkabılarını topuklarına varana dek inceledim ama hiçbir şey bulamadım. Melani'nin öğretileri ve yanında yaşayarak edindiğim birikim ve bilgi sezgilerimi ve sağduyumu bilemişti. Bunun sonucu olarak çevreme dikkatle bakarken, ilginç bir ayrıntı yakalayıverdim. Atto peruğunu olması gerektiği gibi tuvalet masasına değil, kendine en yakın duran ko-

modinin üstüne bırakmıştı. Sanki uykusu sırasında bile onun kontrolünde olmasını ister gibiydi.

Olabildiğince az gürültü yapmak için gösterdiğim çabadan ve bu uğurda döktüğüm terden sonra amacıma ulaştım: Mektuplar peruğun içindeki gizli bir cepte, postişin buklelerinin tek tek yapıştırıldığı kolalı telanın arkasındaydı. Mektupların böylesine gizli bir yere saklanmış olmaları hiç kuşku bırakmıyordu: Rahip, birinin bunları ele geçirmesinden çok korkuyordu. Elbette, diye düşündüm; Cerreto'luların ona yaşattığı bunca talihsizlikten sonra haklı olmalıydı. Öte yandan bunca çabanın nedeni, mektuplarının içeriğinin daha hassas, belki öncekilerden daha heyecanlı olması olabilirdi.

Şaşkınlıkla iki değil, beş mektup buldum. Gıcırdayan tahtalara lanet okuyarak ve bir salyangoz ağırlığıyla ilerleyerek Rahip Melani'nin uyumakta olduğu yataktan uzaklaşmayı başardım.

Mektuplardan üçü, gerçekte pek eski görünüşlüydü. Merakla birini açtım. Bu İspanyolca yazılmış mektuplardan birinin son bölümüydü, üstelik pek titrek bir el tarafından yazılmıştı. İmzayı okuyunca bunun nedenini anlayarak şaşırdım:

*Yo el Rey**

Bu mektup İspanya Kralı zavallı II. Carlos'tan geliyordu. 1685'te, tam on beş yıl önce yazılmıştı. İspanyol ve İtalyan dillerinin birbirlerine benzerliklerine karşın Kralın titrek ve kederli el yazısı yüzünden yazılanlardan hiçbir şey anlamadım. Öteki iki mektubu açtığımda şaşkınlıkla onların da çok yıllar önce yazılmış mektupların son bölümleri olduğunu gördüm. Hepsi İspanya Kralı tarafından imzalanmıştı ve gene içeriklerini anlamam mümkün değildi.

Bu noksan sayfaların anlamı neydi? Neden Rahip Melani'de bulunuyorlardı? Peruğun içinde saklandıklarına göre pek önemli olmalıydılar.

Ah, ne yazık ki düşünmek için pek az zamanım vardı. Şimdi daha acil bir durum söz konusuydu: Atto ve Maria'nın mektuplarına göz atmalı ve Buvat dönmeden yerlerine koymalıydım.

Bakışlarım ilk satırlara takılır takılmaz, olduğum yerde sıçradım.

* Ben Kral.

Pek aziz dostum;

Haberlerin en şaşırtıcı olanını öğrendim ve senin de benim kadar heyecanlanacağını ve ilginç bulacağını düşündüm. XII. Innocentius Cenapları İspanyol sorunu hakkında görüş almak için rahipler meclisini özel olarak topladı. Görünüşe göre Papa Cenapları uzun bir bocalamadan sonra, dün 12 Eylül günü, Rey'in arzusunu ısrarla aktaran ve bu konuda baskı yapan Elçisi Uzeda'nın ısrarlarına dayanamayarak konu hakkındaki görüşlerini açıkladı ve Devlet Bakanı, sevgili dostumuz Kardinal Fabrizio Spada'yı, Resmî Yazışmalardan sorumlu bakan Kardinal Albani'yi ve Hazineden sorumlu Kardinal Spinola di San Cesareo'yu durumu incelemek ve Papalık yanıtını hazırlamakla görevlendirdi.

Kalbim güm güm çarpmaya başlamıştı. Spada, Albani ve Spinola: Günlerden beri gizlice Kadırga'da buluşan ve Atto ile peşlerine düşmeye çalıştığımız üç Kardinaldi bunlar. Demek ki buluşmalarının nedeni Kardinaller Meclisi değil, İspanya Tahtıydı.

Gözlerimi mektuptan kaldırdım ve düşünceli bir biçimde kaşlarımı çattım. Atto, bu haberi Maria'nın mektubundan öğrenir öğrenmez neden bana haber vermemişti?

Mektubu heyecanla taradım. Birkaç satır ilerisini okudum:

Demek, Papa Cenapları, kendinden daha inatçı ruhlara yenik düştü. Acaba Rey'in lehine etkili kararlar almasında yardımcı olacak ruhsal berraklığa sahip midir? İşte dostum; bu konuda kuşkularım var: Size daha önce de yazdığım üzere, "İsa'nın Vekili olarak sahip olduğumuz yetki elimizden alınıyor ve bize hiç özen gösterilmiyor," diye sızlayan Papa Cenapları ne demek isteyecektir?

Bu satırlardan sonra, daha derin düşüncelere dalmama neden olan Atto'nun yanıtını okudum:

Pek Saygıdeğer Hanımefendi,

İspanyol Sorunu üzerine bir görüş almak için harekete geçen Papanın görevlendirdiği üç Kardinalin buluşmalarından bir süredir haberdarım. Olay burada, Roma'da en azından iyi haber alan ortamlarda biliniyor. Siz de aramızda, düğünde olsaydınız, farkına varırdınız...

Bu sözler beni kuşkulandırdı. Belki de Atto bozuntuya vermemek için her şeyden haberdarmış gibi davranıyordu. Melani'nin mektubu şöyle sürüyordu:

Gerçekte, başlangıçta Papa Cenapları, Spinola yerine Kardinal Panciatici'yi seçmişti ve bu Fransa adına daha iyi olacaktı çünkü Spinola açıkça İmparatorluk yanlısıdır. Ama sonra adı geçen kişi sağlık nedenleri yüzünden görevden çekilmek istedi ve hatta Villa Spada'da yapılmakta olan pek keyifli eğlencelere katılmak fırsatını bile bulamadı.

Gene de bu konudan oldukça hızlı haberdar olmuşsunuz: Konu Papa tarafından ancak yarın, 14 Temmuz günü açıklanacaktır.

Hayır, Atto Connetablesse'e numara yapmıyordu. Söyledikleri gerçekti; yalan söylediği biri varsa, o da bendim. Kendinden bunca emin olarak aktardığı bütün bu ayrıntılardan çoktan haberdardı ve üç Kardinalin İspanya Kralı Carlos'un Papadan ricası üzerine toplandıklarını biliyordu. Bu bilgileri benden özellikle saklamıştı; hem de çok uzun bir zamandan beri.

Ansızın anımsadım: Bir önceki akşam, komedinin başlamasını beklerken o üç seyirciden neler işitmiştim? İspanya Elçisi Dük Uzeda, başkalarının da yardımıyla sonunda Papa XII. Innocentius'u kandırmıştı. Ama hangi konuda olduğunu söylememişlerdi. Papa Cenapları üzerinde etki kurabilmek için Uzeda'nın yardımına koşan kişilerden söz etmişlerdi: Sadece 'dört kurnaz tilki' denmişti.

Ama şimdi Connetablesse'in mektubu her şeyi aydınlatıyordu: Besbelli XII. Innocentius İspanya Tahtına geçecek kişi konusuna karışmaya gönüllü değildi ama en sonunda Madrid Elçisinin baskılarına boyun eğmişti. Peki bu tilkiler o ve Spada, Albani ve Spinola değilse, kim olabilirdi? İşte bir önceki gece kulak misafiri olduğum üç konuğun biri, Kardinal Spada'nm yaklaştığını fark eder etmez öteki ikisini *"lupus in fabula"* diyerek susturmuştu.

İşte, bu üç Hazret her türlü entrikayı çevirerek ölmek üzere olan Papayı, İspanya Tahtına çözüm bulmak için kendilerini görevlendirme konusunda ikna etmişlerdi. Ama daha da beteri bir önceki gün olan 12 Eylül'de Papa Pignatelli meclisi toplama konusunda karar aldığında, üç Kardinal bir haftadır Kadırga'da toplanmaktaydılar. Belki de Papa Cenaplarına karşı izlenecek her türlü taktiği gözden geçiriyorlardı.

Buluşmalarını meraklı gözlerden gizlemek için Villa Spada'da yapılan düğünden daha iyi ne fırsat bulabilirlerdi? Spada ev sahibi olduğuna ve hem Albani hem Spinola davetliler arasmda bulunduğuna göre, üçünü bir arada görmek kimseyi kuşkulandırmayacaktı. Öte yandan Kadırga baskınlarımızda öyle maharetliydiler ki, rahip ve ben onları hiçbir buluşmaları esnasında –suçüstü– yakalayamamıştık.

Sözün özü, zavallı Papa, bir önceki akşam üç konuğun da söylediği üzere, artık hiç önemsenmez gibiydi.

Buna üzüldüm: Bunun anlamı Devlet Bakanı Spada'nın (Resmî Yazışmalardan sorumlu Albani ve Hazineden sorumlu Spinola di San Cesareo ile birlikte) Papanın "İsa'nın Vekili olarak sahip olduğumuz yetki elimizden alınıyor ve bize hiç özen gösterilmiyor" diye sızlanmasına neden olan kişilerden biri olmasıydı. Connetablesse de bu durumu iki kez Atto'ya mektuplarında vurgulamıştı.

Peki, bütün bunlarda rahibin rolü neydi? Bu şimdi ortaya çıkmıştı: Melani üçünü gözetlemek istiyordu ama bunu Kardinaller Meclisi için değil, İspanya Tahtı konusunda verilecek kararın Fransa'nın lehine olup olmayacağını öğrenmek için yapmak arzusundaydı. Olasılıkla kendi Kralı adına harekete geçmeye hazırdı. Maria ile yazışmasını okumasaydım, bütün bunlardan habersiz olacaktım.

Kırgın ve bezgin bir halde okumayı sürdürdüm:

....gene de Papa Cenaplarının kötü ellerde olduğunu düşünmenizi istemem. Öğrenebildiğim kadarıyla, hem Devlet Bakanı hem de Resmî Yazışmalardan sorumlu Kardinali, aynen Hazineden sorumlu Kardinal gibi O'nu çıkarsız ve mükemmel bir biçimde temsil ediyorlar ve kendisine özen ve ihtimamla yaklaşıyorlar. Daha önce de Size yazmış olduğum üzere, onlar Papa Cenaplarının çobanlık görevini elinden almış değildirler ve sadece yüklenmek zorunda olduğu ağır yüke el vermektedirler. Elbette bu yükü büyük bir alçakgönüllülükle ve neşeyle üstlenmişlerdir. Korkmayınız.

O kadar gerilmiştim ki, elimdeki mektubu, gizlice okuduğuma ilişkin iz bırakmayı göze alarak buruşturmaya başladım. Ne kadar küstahtı! Atto, bu üç Kardinalin Kadırga'da toplanarak

neden söz ettiklerini bildiği halde (onları hiç suçüstü yakalayamamış bile olsa) pek boyunduruk altında ve uysal bir tavırla konuşuyordu. Üstelik bunu, üç kişi arasında Atto'nun baş düşmanı olan Albani de bulunmasına rağmen böyle yapıyordu: O, Ugonio'nun verdiği bilgiler sayesinde Lamberg ile dövüşmüş olduğunu öğrendiğimiz kişiydi. Ne var ki durum fazlasıyla acayipti: Rahip Melani'nin benden gizlemeye çalıştığı neydi?

Okumayı sürdürünce, konunun ansızın değiştiğini gördüm:

Bu kadar boş konuşma yeter. Dünyevi ve siyasi beyhudeliklere ne kadar kolay kapıldığımı bilirsiniz; hele ki bunları bana anlatan –ya da yazan– insanın hizmetinde olmayı arzulayabileceği en tatlı, en soylu ve en büyüleyici Prenses olursa. Beni daha kolay kandıracak hilelere başvurmalısınız, o zaman da beni kolayca ikna edebilirsiniz; çünkü Sizin ağzınızdan ve kaleminizden dökülen sözler yüceliktir, büyüdür, aşk eseridir.

Ama şimdi ciddi sözlere geçmenin zamanıdır. Pek aziz ve saygıdeğer hanımefendi, Villa Spada'da sürülen keyiflerden daha ne kadar mahrum edeceksiniz kendinizi? Şenliklerin bitmesine sadece iki gün kaldı ve ben hâlâ sizin ayaklarınıza kapanma şerefini kazanamadım. Üstelik bana artık sağlığınıza kavuşup kavuşmadığınızı ve gelip gelemeyeceğinizi de söylemiyorsunuz. Can vermemi mi istiyorsunuz?

Sönmediyse sende eğer merhametle
Seninle doğan nezaket ve erdem
Yalvarırım esirgeme benden
Acımasız bir ruhsun evet, ama güzelsin
Esirgeme son nefesimde
*Yanımda soluyacağın tek bir ânı.**

Hangi kıskanç Tanrı sırtınızı Lidio'ya dönmenizi, onun arzularını yerine getirmemenizi istedi? Biliyorsunuz: Burada bulunuyorsam, bunun tek nedeni Lidio'ya geleceğiniz konusunda verdiğiniz sözdür.

İşte 'Gerçek' buydu. Bundan nasıl kuşku duyabilmiştim? Atto bu kadını seviyordu ve aşkı, eskiden ulağı olduğu Kralının duyduğu aşkla birbirine karışıyordu. Söz ne zaman bu erotik konuya dön-

* *Pastor Fido*'dan uyarlama.

se, rahip burada oyalanması için her şeyin sadece bir bahane olduğunu söylüyor; duygularını kâğıda aktarmaktan çekinmiyordu.

Bu üç ulu yaşlıyı birbirlerine bağlayan eski bir aşktan başka bir gizem yoktu ortada. Rahip gerçekten de İspanya Tahtı konusunda bana karşı suskunluğunu korumuştu ve beni bu üç kişinin Kardinaller Meclisi için toplandıklarına ikna etmişti. Ama konunun son derece hassas olduğu ortadaydı ve Atto beni konudan uzak tutmaya çalışıyordu. Donzello Hanı'nda tanıştığımız günlerde, rahibin beni çok eski dönemlerde yaşanmış pek şaşırtıcı olaylar konusunda haber bombardımanına tuttuğunu ama o günlerde çevirdiği dalavereler ve tasarladığı işler hakkında son derece ketum davrandığını hatırlıyordum. Zaten pek deneyimli bir casustan daha başka ne beklenebilirdi ki? Bunlara razı olmalıydım: Rahip Melani benden daima bir şeyler gizleyecekti ve bunun nedeni onun kuşkucu ve dalavereci doğasıydı.

Melani'nin birkaç dakika önce okuduğum mektubunu yepyeni bir bakış açısıyla yeniden düşündüm ve bana fazla kuşku uyandıracak bir durum varmış gibi gelmedi: Bir örnek vermek gerekirse, Atto'nun, Albani'den söz ederken takındığı saygılı tavır, mektuplarının birisi tarafından okunacağından ve üç Kardinali Pek Hıristiyan Kral adına gözetlediğinin anlaşılacağından duyduğu korkudan mı kaynaklanıyordu?

Buradan sıvışmamın zamanı gelmişti. Son mektubu, bulduğum yere, rahibin peruğunun içine gizledim. Aşk satırları ise insanın isteklerine isyankâr davrandıkları için uzun bir süre bana yoldaşlık etti. Beni yatağımdan ayıran yol boyunca dizelerin hareketsiz dansları sürüp gitti; öyle ki son bir kez Guarini'nin *Pastor Fido* kitabını cebimden çıkardım ve o satırları aradım. Silvio ve Dorinda'nın ağzından dökülen sözleri bulduğum zaman Gerçeğin bu son onaylanması beni gülümsetti; bu elbette korkmaktan çok daha iyiydi. Atto Atto,

Acımasız bir ruhsun evet, ama güzelsin

dedim, uykudan hemen önceki mırıldanmamda ve nihayet gecenin, ruhun beyhude gölge ve imgelerle oyalandığı, ölümsüz olduğunu sandığı o gizemli saatlerinde.

14 Temmuz 1700
Sekizinci Gün

"Pekâlâ, ne anlama geliyor bu? Benim bir cahil olduğumu mu söylemek istiyorsunuz?"

Zavallı Buvat, Atto'dan sevimsiz bir azar işitince hemen sustu.

Rahip Melani o sabah gerçekten delirmiş gibiydi. Buvat kentte yaptığı bir gezintiden döndüğünde bizi erkenden oturmuş, derin konuşmalara dalmış olarak bulmuştu; biz ise Filippini pederlerinin muhafızlığını atlatarak Oratoryen tarikatı kilisesine sızmanın yollarını düşünüyorduk. O da konuşmamıza katılmaya niyet eder etmez Atto'dan lafı işitmişti.

"Asla böyle bir şeye cüret etmem Sayın Rahip," diyerek kendini savunmaya çalıştı; "sadece..."

"Sadece ne?"

"Filippini rahiplerinin muhafızlığını atlatmak gibi bir şey söz konusu olamaz diyecektim; çünkü onlar asla kapıda bekçi bulundurmaz."

Rahip Melani ve ben şaşkınlıkla birbirimize baktık.

"Kaldı ki," diye sözlerini sürdürdü Buvat; "Virgilio Spada'nın koleksiyonu, bizzat kendisi tarafından göz önünde bir yere yerleştirilmişti ve orası gerçek bir müze olarak düzenlenmişti. Pek çok ziyaretçinin ilgisini çekeceğini kendisi de öngörmüştü."

Buvat bize, Virgilio Spada'nın gençliğinde İspanya bayrağı altında asker giysisi giymesine karşın son derece dindar, kültürlü ve iyi yetişmiş bir insan olduğunu, büyük mimar Borromini ile yakın dostluk kurduğunu, onu yarım yüzyıl önce, X. Innocentius zamanında Papalık Sarayı'na takdim ettiğini anlattı. Daha sonra Papa tarafından Saxia'da bulunan büyük hastaneyi düzene koymakla

görevlendirilmişti; bunun üzerine de Papa Cenaplarının Gizli Dilencisi payesini kazanmıştı. Bunun yanı sıra ruhsal yetenekleri sayesinde mukaddes Oratoryen Tarikatına kardeşçe davet edilmişti. Bu tarikat adını, kurucusu olan Aziz Filippo Neri'nin ilk ruhsal toplantılarını San Girolamo della Carità Oratoryosu'nda yapmasından alıyordu. Toplantılar daha sonra Santa Maria in Vallicella'da yapılmıştı ve nitekim Oratoryo Tarikatının merkezi bugün hâlâ orada bulunmaktaydı. İşte Virgilio'nun koleksiyonu da orada sergilenmekteydi.

"Nasıl oluyor da biliyorsunuz bütün bunları?" diye sordu Melani.

"Geçtiğimiz günlerde Cerreto'lular hakkında bilgi edinmek için kütüphaneleri dolaştığımı anımsarsınız; işte o sırada Filippini rahiplerinin kilisesinin hemen yanında bulunan Vallicelliana Kütüphanesi'ne de gitmiştim. Orada rahiplerle uzun ve keyifli bir de sohbet yapmıştım. Bu nesneleri bu kadar heyecanla aradığınızı söyleseydiniz, o gün uğrar ve Virgilio'nun hazinesine de bir göz atardım."

Melani gözlerini yere indirdi ve kendi kendine ağza alınmayacak sözler savurdu.

"Tamam Buvat," dedi sonra; "Bizi Oratoryo müridi arkadaşlarınıza götürün bakalım."

* * *

"Aradığınız bu olmalı," diyen genç rahip anahtarı iki kapılı büyük bir odanın eski kilidinde döndürdü.

Oda aydınlık ve iç açıcıydı ama içeride bulunan camekânlar, çekmeceli ve raflı ceviz dolaplar, bunların içlerini dolduran her türden nesne yüzünden rahiplerin kilise dolaplarına dönmüştü.

"Bunların, aradığınız bu nesnelerin burada olduğunu hiç kimse bilmez. Belki Spada ailesinden birileri anımsıyor olabilir," diye eklerken gözlerinde bizlerin bunları nereden bildiğimizi merak eden bakışlar okunuyordu.

"Doğru, sanırım aynen öyledir," diyen Atto bu sözleriyle genç müridin sorusuna yanıt vermiş olmuyordu elbette. Bu nedenle o da aradığı yanıta ulaşamadı.

İçinde bulunduğumuz, Filippini Tarikatı Kilisesi'nin müzeye

ayrılmış bölümü, ikinci katta bir köşe odaydı; mekân kilisenin hemen yanında uzanan Chiesa Nuova Alanı ile de' Filippini diye tanınan dar bir sokağın köşesinde bulunuyordu.

Başlangıçta Virgilio Spada'nın bütün koleksiyonunu ayrıntısıyla incelemek zorunda kaldık: Roma paraları, her döneme ait madalyalar, antik ve modern büstler, güneş saatleri, içbükey aynalar, dışbükey mercekler, cüce cinler, yanardağ taşları, kristaller, değerli taşlar, güneş süngerleri denen ışığı emerek yansıtan maddeler, korkunç hayvanların pençeleri, tırnakları, gizemli bir şekilde taşa dönüşmüş olan hayvanların dişleri, tanınmayan yaratıkların korkunç çene kemikleri, fil omurgaları, deniz kabukları, dev midyeler, denizatları, içleri doldurulmuş hayvanlar ve kuşlar, bizon boynuzları, geyik boynuzları, kaplumbağa bağaları, devekuşu yumurtaları, deniz kabukluları ve ayrıca ilk Hıristiyanlara ait, yer altı mezarlarında bulunmuş fenerler, kutsal kaplar, kupalar, vazolar, Roma, Yunan ve Pers amforaları, sürahiler, gözyaşı şişeleri, kemik kadehler, Çin paraları, mermer küreler ve başka bin bir türlü acayipliği şaşkınlık ve sabırsızlık arasında gidip gelen duygularla seyrettik.

Rehber eşliğinde yarım saatlik geziden sonra (zahmetli ama gerekliydi çünkü neyin peşinde olduğumuzu ilk andan söylememiz fazla göze batabilirdi) Atto o beklenen soruyu sordu: Acaba rahmetli Virgilio Spada'nın koleksiyonuna dahil etmediği ama gene de saklamış olduğu şöyle şöyle yapılmış başka üç nesne var mıydı?

Bunun üzerine rahip bizi yandaki başka bir odaya aldı ve orada nihayet Capitor'un görkemli ve göbekli küresi ile karşı karşıya geldik. Rahip ve ben heyecanımızı bastırarak onu pek sıradan gibi görünen bir ilgiyle inceledik, sanki insanlık tarihinin herhangi sanat yapıtından biriymiş gibi dolandık çevresinde.

Neşesini güçlükle bastırmaya çalışan Rahip Melani, "Başardık çocuklar, başardık," diye fısıldarken, rehberimiz bizi ikinci nesneye doğru yönlendiriyordu: Kentauroslu kadeh. Heyecanımızı bir kez daha gizlemek zorunda kaldık.

Kulağına, "Evet, bu o tablodaki kadeh, Sinyor Atto; hiç kuşku yok," diye fısıldayıverdim.

Ama en can alıcı an, bizi en sonda bekliyordu. Kararmış büyük anahtar, kilidin içinde döndü ve kim bilir ne zamandan beri gözlerden uzak tutulan üçüncü armağan sonunda ortaya çıktı. Rahip dolabın her iki kapısını da ardma dek açtı ve gri bir kumaşa

sarılı, oldukça ağır olduğu anlaşılan, bire iki kol oranında boyutları olan nesneyi eline aldı.

Bunu özenle masanın üzerine koyarken ve üzerindeki örtüyü sıyırırken, "İşte burada," dedi; "Bunu özellikle kilitli bir dolapta tutuyoruz çünkü gerçekten çok değerlidir. Bu odaya bizler bile habersiz giremeyiz."

Artık bu pek nazik rahibin sözlerini duymaz, dinleyemez olmuştuk; şakaklarımızın attığını, gözlerimizin onun ellerinin yerinde olmak istediğini ve merakımızı doruklara çıkaran şu nesneyi bir an önce görmek istediğini hissediyorduk: Tetràchion.

En sonunda görebildik onu.

"Bu... bu... şahane," diye mırıldandı Buvat.

Rahip, "En azından bize kalan bilgilere göre, bu, adını bilemediğimiz Hollandalı bir usta sanatçının yapıtıdır," demekle yetindi.

İlk heyecan anlarını atlattıktan sonra, nihayet tepsinin zarif biçimini, incecik kenar süslemelerinin, egzotik deniz kabuğu ve yaprak desenlerinin, sonra ortadaki inanılmaz deniz manzarasının, denizi yararak giden iki tritonun çektikleri arabadaki yaldızlı bir örtüyle şöyle bir örtünmüş olan iki Tanrının güzelliklerinin tadını çıkardık. Tanrılardan biri elindeki üç dişli çataldan anlaşıldığı üzere Neptün, öteki de sarılmakta olduğu ve dizginleri tutan karısı Amphitrite idi. İkisi de gümüş kabartma olduğu için son derece gösterişliydi ve tepsinin yaldızlı yatağına rahatça yerleştirilmişti. Tepsiden yükselen küçük bir altın dil, ikisinin de edep yerlerini örtüyordu.

Ben bu ilahî çift üzerine takılıp kalmışken, Atto küçük bir yazıyı okuyabilmek için tepsiye daha da yaklaştı.

Ben de yaklaştım ve okudum. Minik yazı Tanrı ve Tanrıçanın ayaklarının dibine kazınmıştı.

MONSTRUM TETRÀCHION

Rehber rahip, "Başka görmek istediğiniz bir şey var mı?" diye sorarken Atto izin bile almadan tepsiyi eline almış ve Buvat'nın yardımıyla iki küçük gümüş heykelciği inceliyordu.

En sonunda, "Hayır peder, bu kadar yeterli," yanıtını verdi; "artık size veda etmeliyiz. Sadece merakımızı tatmin etmek istiyorduk."

* * *

"*Monstrum* sözcüğünün en doğru çevirisi 'harika' ya da 'harika bir şey' olabilir. İyi ama oraya *monstrum tetràchion* yani 'dörtlü harika' yazmanın anlamı neydi?"

Filippini Kilisesi'nden ayrılıp Tiber Irmağı yönünde yürürken Atto bu yazının anlamını çözmeye çalışıyordu. Zaman geçirmeden Kadırga'ya ulaşmalıydık; neredeyse öğlen oluyordu ve Cloridia'nın iki gün önce söylediği üzere üç Kardinalin yeniden orada buluşmaları söz konusuydu. Belki de gözetleme fırsatı bulabileceğimiz ya da en azından bunu deneyebileceğimiz son buluşma olacaktı bu; şimdiye dek hiçbir sefer onları yakalayamamıştık.

Buvat araya girerek, "İzninizle Sayın Rahip," dedi.

Melani öfkeyle, "Gene ne var?" diye yanıt verdi.

"Aslında *monstrum tetràchion* 'dörtlü harika' anlamına gelmez."

Hazırlıksız yakalanan Atto gözlerini kısarak kâtibine baktı ve cılız bir protestoda bulundu.

"Tetràchion, elbette bileceğiniz üzere Yunan kökenli bir sözcüktür ama Yunan dilinde 'dörtlü' demek için *tetràchion* değil; *tetràplasios* denir. Öte yandan *tetràchion, tetràchin* ile de karıştırılmamalıdır; çünkü onun anlamı da 'dört kez'dir." Kâtip bunları söylerken Atto'nun yüzü utançtan renkten renge giriyordu.

Rahibin bunu yapmaya mecali kalmadığı için, "Peki o halde *tetràchion* ne anlama gelir?" diye ben sordum.

"Bu bir sıfattır ve 'dört sütunlu' şeklinde tercüme edilir."

"Dört sütunlu mu?" dedik rahiple bir ağızdan.

"Ne söylediğimin çok iyi farkındayım; kaldı ki dilerseniz iyi bir Yunanca sözlükte yeniden arayabilirsiniz."

"Dört sütun, dört sütun," diye yineliyordu Atto; "o Deniz Tanrılarını simgeleyen iki heykelcikte ilginç bir şey dikkatinizi çekti mi?"

Buvat ve ben birkaç dakika düşündük.

Sonunda ben sessizliği bozarak, "Eh, aslında," dedim, "biraz acayip bir pozisyonda duruyorlardı. Arabada yan yana oturuyorlardı ve Neptün, yanılmıyorsam sol bacağını Amphitrite'nin bacakları arasında tutuyordu."

"Onunla da kalmıyordu," diye beni düzeltti Buvat; "hangisi Tanrının sağ bacağı, hangisi karısının sol bacağı anlaşılmıyordu.

Sanki iki heykelcik ... birbirlerine kaynaşmış şekildeydi. Evet, evet sanki kalçalarından ya da baldırlarından birbirlerine yapışık gibiydiler. Hatta onları gördüğüm zaman şöyle düşündüm: Ne acayip, sanki tek bir varlık gibi görünüyorlar."

"Tek bir varlık," diye yineledi Atto düşünceli bir pozla. Sonra alçak sesle ekledi, "dört bacaklı ikili bir varlık gibi..."

"Demek ki dört sütunun anlamı, dört bacak oluyor," sonucunu çıkardım ben.

Buvat araya girerek, "Ah, evet dil açısından incelersek, bu doğru bir varsayım olabilir," dedi. Belki fazla cüretkâr bir zekâsı yoktu ama bir konuya takıldı mı, onu kolay kolay terk etmemek gibi bir özelliği vardı.

"O halde," dedi rahip; "sizin değerli bilgilerinizin ışığında yola çıkacak olursak, *monstrum tetràchion*'u 'dörtlü harika' değil 'dört bacaklı canavar' hatta, 'dört ayaklı canavar' olarak da çevirebiliriz."

Buvat bir an düşündü ve sonra kararını verdi: "Evet, kesinlikle öyle. *Monstrum* Latincede 'az bulunan, harika' anlamına gelebilir ve 'canavar' kelimesi de oradan türemiştir. Ama bütün bunlar bizi nereye vardırabilir, merak ediyorum."

"Tamam, bu kadar yeter," diye kestirip attı Atto.

"Tamam da, neymiş bu Tetràchion? Eğer gerçekten İspanya Tahtının vârisinden söz ediliyorsa bunun bir hayvan olduğunu mu düşünmeliyiz Sinyor Atto?" dedim.

"Tetràchion nedir bilmiyorum. Ama doğruyu söylemem gerekirse, öncesine göre şimdi daha çok bilgiye sahibim. Bir adım daha atarsak yanıta varacağımızı hissediyorum. Hep böyle olur. Devlete ait bir gerçekliğin çözümüne bir an kala her şey birbirine karışmış gibi görünür. Sonra yaklaştıkça karanlık daha yoğunlaşır. Ve ansızın her şey aydınlanıverir."

İlerleyişimizi bu sözlerle anlatırken Tiber Nehri üzerindeki köprüyü geçmiştik ve Gianicolo Tepesi'ne tırmanmaya başlamıştık bile; büyük adımlarla hedefimize doğru yaklaşıyorduk.

"Mozaikte sadece bir parça eksik," dedi Melani; "belki de hedefe varmışızdır. Şunu bilmek istiyorum: Bu Tetràchion kelimesi nereden geliyor? Gidip birisine birkaç soru sormamız gerekiyor. Umalım ki Villa Spada'ya gelmiş olsun. Spada, Albani ve Spinola Kadırga'ya gelmeden önce çok zamanımız yok. Elimizi çabuk tutalım."

Villa Spada bahçesinde yaptığımız ilk keşif olumsuz sonuç verdi. Öteki hizmetkârların söylediğine göre Romàuli ortalıktaydı ama tam olarak nerede olduğunu bilen çıkmadı: Daima yere eğilmiş durumda olduğundan taflanlar ve bitkiler arasında gizleniyordu.

"Anladım, lanet olsun!" diye söylendi Atto; "Bize yardım gerek."

Bizim üçlüyü dairesine sürükledi. İçeriye girer girmez masaya saldırdı ve bize pek tanıdık o aleti, dürbünü eline aldı. Bunu pencereden dışarıya çevirdi ama gene sonuç alamadı.

Bunun üzerine yeniden dışarı çıktık ve villanın öteki tarafına geçtik. Bu kez hızlı bir aramadan sonra Melani mutlulukla fısıldadı:

"Yakaladım seni Çiçek Üstadı!"

Şimdi nerede olduğunu biliyorduk.

İşine, ay ve güneşin doğması kadar sadık olan Tranquillo Romàuli, kısa bir süre önce villanın bahçesine ektiği Sant'Antonio zambaklarını sulamadan edemezdi; bu dönemde çiçekler yoğun ilgi ve bakım isterdi. Çiçeğin zarif salkımlar halinde toplanmış çanak biçimindeki taçyapraklarının solduğunu, acelemizin ve heyecanımızın el verdiği ölçüde nazik olmaya çalışarak bahçıvanı selamlarken fark ettik.

"Görüyor musunuz? Zambakların toprakları cömertçe sulanmalıdır ama çorba gibi yapılmamalıdır," dedi handiyse selamımıza yanıt vermeden, "bu dönemde aslında dinlenmeye çekilmeleri gerekliydi ama ben öyle bir aşılama yaptım ki...."

"Sinyor Çiçek Üstadı, bir soru sormamıza izin verin," dedim en tatlı sesimle; "Tetràchion hakkında bir soru."

"Tetràchion mu? Benim Tetràchion'um mu?" diye bize dönerken sadece çiçeğinin adını duymakla bile yumuşayan yüzünü fark etmiştik.

"Evet, Çiçek Üstadı; Tetràchion. Siz bu adı nereden buldunuz?"

"Ah, bu biraz hüzünlü bir öyküdür," diyerek sulama kabını bir kenara bıraktı ve geride kalmış anılarına daldı.

Neyse ki anlatımı çok uzun sürmedi. Romàuli, yıllar önce sadece çiçeklerle ilgilenmezdi: O zamanlar evliydi. Benim de iyi bildiğim gibi, rahmetli karısı becerikli bir ebeydi; hatta kızlarımızın

doğumlarını yaptıran ve Cloridia'ya sanatını öğreten de oydu. Bu öyküden anlaşıldığı üzere bahçıvan karısını genç yaşta yitirince ruhunu ve bedenini bahçelere adamış, yasın yarattığı karanlık gölgeleri çiçeklerle avutmaya karar vermişti. Bu hazin olaydan bir süre sonra, rahmetlinin akrabaları Tranquillo'dan ölüye ait kişisel bir eşyayı anı olarak onlara verip veremeyeceğini sormuşlardı.

"Onlara birkaç mücevher, iki minik tablo, bir kutsal tasvir ve iş kitaplarını verdim."

"Demek ki kitaplar ebelikle ilgiliydi," diye yüreklendirdi onu Atto.

"Zor doğumlarla ilgili kazaları öğrenmek ya da anneleri eğitmekle ilgili şeylerdi," dedi.

"Peki Tetràchion terimini hangi kitaptan aldınız?"

"Ah, çok iyi anımsamıyorum; çok yıllar önce verdiğim şeylerdi bunlar. Ayrıntılarını anımsamıyorum: Sözcüğün kullanımı sadece zavallı karımla ilgili bir anıdır, o kadar."

Yeterince öğrenmiştik.

Ben, "Sabrınız için teşekkürler ve sizi rahatsız ettiysek bağışlayın," derken, Atto onunla vedalaşmadan çoktan villanın demir parmaklıklarına yaklaşmıştı bile. Romàuli şaşkınlıkla bize bakıyordu.

Onu selamlamak için kendisine bakan iki Hazrete bile yüz vermeden Villa Spada'nın dışına çıkan Atto'ya yetişebilmek için bütün gücümle koşmak zorunda kaldım. Buvat ise efendisinin buyruğu üzerine villada kalmış ve köşke doğru yürümeye başlamıştı.

"Onu karını aramaya yolladım," dedi Melani; "Çiçek Üstadının bu adı hangi kitaptan aldığını anlamamız gerekiyor. Yazarını, başlığını, sayfa numarasını, hepsini istiyorum."

İkimiz hızla Villa Spada'dan uzaklaşıyorduk. Kadırga bizi bekliyordu.

* * *

"Tranquillo Romàuli'ye de gevezeliklerine de lanet olsun. Biliyordum işte: Gene ortadan kaybolmuşlar."

Öğlen olmuştu. Benedetti'nin villasına girmiştik ama daha önceki seferlerde olduğu gibi üç Kardinale ait bir iz yoktu burada.

"Öğle saatindeyiz. Randevu bu saat için belirlenmişti," dedim çevreyi şöyle bir kolaçan ettikten sonra.

İkinci katta bulunuyorduk. Az ilerimizde Pieter Boel'ün tablosu yerde yatıyordu.

"Sanırım büyük bir yapım hatası," yorumunda bulundu Atto.

Rahip yere eğilmiş, az önce açgözlülükle aslını seyrettiğimiz tepsinin resmini inceliyor ve karşılaştırma yapıyordu.

"Aynen fark ettiğimiz gibi: İlk bakışta Amphitrite'nin sağ bacağı gibi görünen Poseidon'un sol tarafına doğru uzanıyor," diye sürdürdü sözlerini rahip; "Tanrının sol bacağı gibi görünen ise karısının tarafına gidiyor."

"Demek ki benim söylediğim gibi," diyerek araya girdim; "ikisi de bacaklarını birbirlerine dolamışlar."

"Başlangıçta ben de öyle düşünmüştüm," dedi, "ama ayak parmaklarına iyi bak."

İncelemek için ben de eğildim.

"Doğru, parmaklar... İyi ama bu nasıl olabilir?"

"Pozisyondan anlaşılıyor ki iki bacak üst üste atılmış olamaz: Tanrıçanın sağ bacağı aslında ona ait ve Poseidon'un sol bacağı da bizzat kendinin."

"Peki öyleyse, altın ustası kabartmayı yaparken heykellerin bacaklarını ters takmış demektir."

"Doğru. Böylesine müthiş bir başyapıt yaratan sanatçının böylesine saçma bir hata yapmasını sen de acayip bulmuyor musun?"

"Filippini rahiplerine geri dönüp tepsiyi yeniden göstermelerini istemeliyiz," dedim.

"Ah, ne yazık ki bu pek işimize yaramayacaktır. Ne yazık ki o bacakların aslında hangi heykele takıldıklarını anlamak pek kolay olmayacaktır. Orijinalde bakmaya çalışmıştım ama Tanrıların edep yerlerini örtmek için bellerinden geçen bu altın örtüyü görüyor musun?"

"Evet, fark etmiştim."

"İşte, sanatçı onları heykelciklere taktı ki kimse kaldırıp gizemi çözemesin. Ancak şimdi şunu düşünüyorum ki..."

Melani öfke ve hayal kırıklığı yansıtan bir tavırla konuşmayı kesti.

"Gene o, çılgın Hollandalı. Ne zaman kesecek şunu?"

Albicastro her zamanki gibi bilinmedik bir yerden ortaya çıkıverdi: Bir kez daha *Follia* ezgisi gururla ve dizginlenemez biçimde

Kadırga'nın duvarlarında yankılanıyordu. Kendisi de az sonra bulunduğumuz salona girdi.

"Komplimanlarınız için teşekkür ederim Sinyor Rahip Melani," diyen neşeli kemancı, Atto'nun yorumlarını duymuş olmalıydı. "Odysseus'un oğlu Telemakhos da düşmanlarını çılgınlığı sayesinde yenmişti."

Melani homurdandı.

Atto'nun saygısız davranışı karşısında nezaketini bozmayan Albicastro tatlı bir ses tonuyla, "Sizi hemen yalnız bırakacağım," dedi, "ama Telemakhos'u unutmayın; size yararlı olacaktır."

Hollandalının Telemakhos'tan ikinci kez söz edişiydi bu. Ama her ikisinde de sözlerinin anlamını yakalayamamıştım. Homeros'u ve *Odysseia*'yı sadece anabaşlıklarıyla biliyordum çünkü konusunu yıllar önce Yunan öyküleri anlatan bir kitapta okumuştum ve babasının tahtını ele geçiren düşmanları Telemakhos'un deli numarası yaparak geri aldığını ve onları ölüme yolladığını anımsıyordum. Gene de Albicastro'nun nasıl bir imada bulunduğunu çıkaramıyordum.

O yanımızdan gittiği zaman, "Sinyor Atto; ne demek istemiş olabilir?" diye sordum.

"Hiçbir şey. O delinin teki, o kadar," diyerek kestirip atan Atto salonun kapısını Hollandalının arkasından sert bir tavırla kapamıştı.

Yeniden resme döndük. Arada bir Albicastro'nun ve çılgın *Follia*'sının ezgilerini duyar gibi oluyorduk. Melani sıkıntıdan gözlerini kırpıştırıyordu.

"Tepsideki yazıdan burada iz yok," diyerek dikkatini tekrar Tetràchion'a çekmek istedim. "Doğru olarak çizebilmek için fazlasıyla küçük bir yazıydı."

"Evet," diye beni onayladı birkaç saniye sonra Atto, "ya da Boel resmetmek *istememiştir*. Belki de birileri ona bunu yapmamasını buyurmuştur."

"Neden?"

"Kim bilir? Tepsiyi yapan kuyumcu belki o bacaklardaki karmaşayı da sipariş üzerine öyle yapmıştır."

"Neden peki?"

"Ne bileyim ben delikanlı?" diye çıkıştı Atto; "Sadece varsayımlarda bulunuyorum. Kafanı çalıştır ve sen de arada sırada bir

yanıt bulmayı dene. Ve hepsinden önce şu Hollandalıya bir kereliğine çalmayı kesmesini söyle. Sessizlik içinde düşünmek istiyorum."

Sonra elleriyle kulaklarını tıkadı ve merdivene doğru yürüdü.

Melani'nin böyle sinirlendiğini görmek nadirdi. Albicastro'nun müziği elbette ki bu kadar büyük bir rahatsızlık ve öfke yaratıyor olamazdı. Bana öyle geldi ki sesin yüksekliğinden çok bu *Follia* ezgisi Atto'yu sinir ediyordu. Ya da diye düşündüm, o meraklı asker kemancı ve acayip felsefeleri Atto'yu kızdırıyordu. Atto'nun bir rakibine çılgın yaftası yapıştırması pek ender görülürdü. Üstelik onun düşmanı bile olmayan Albicastro'ya böyle demişti: Sanki ötekinin yürüttüğü varsayımlar onda gizliden gizliye öfke uyandırıyor gibiydi.

"Sinyor Atto, anlaştık, ben şimdi aşağıya inip söyleyeceğim..."

Ama rahip ortalıktan toz olmuştu.

Yandaki odadan, "Boş ver, ben daha iyi bir yer arıyorum," dediğini duydum.

Hemen peşinden gittim. Onu ikinci katta, dört dairenin ortasında bulunan merkez holde bulacağımı sanıyordum. Oysa oraya vardığımda yapayalnızdım. Atto alt katlara da inmemişti; ana merdivene doğru eğildiğimde hiçbir ayak sesi duymadım. Bunun üzerine servis merdivenine gittim ve ayak seslerini işittim. Ama inmiyor, tam tersine yukarı çıkıyordu.

Üst kata doğru tırmanırken, "Artık dayanılmaz oldu," diye söyleniyordu.

Ben de peşinden seğirtince neden böyle söylediğini anladım. Albicastro ile daha önceki karşılaşmamızda olduğu gibi sarmal merdivende keman sesi daha da genişlemiş ve ölçüsüzce yankılanmaya başlamıştı. Gerçekten de o hoş melodi, dayanılmaz bir cehennem azabına dönüşmüştü. Merdivenin sarmal biçiminin yansıttığı ses sanki bir keman değil, elli ya da yüz kemanın aynı ezgiyi ama bir nota kaydırarak çalmalarına benziyordu; öyle ki *Follia*'nın basit ve düz teması baş döndürücü ve insanı sarmalayan bir kanona dönüşüyordu. Bu kanon şimdi Atto ile birbirimizden birkaç adım arayla tırmandığımız sarmal merdiveni andırıyordu; o müzikten kaçıyordu, ben onun peşinden gidiyordum.

Merdiven boşluğunda burgu burgu dönen ruhlara benzeyen binlerce Albicastro'nun kemanlarının sesini bastırabilmek için, "Nereye gidiyorsunuz?" diye bağırdım.

"Hava, hava almak istiyorum," diye yanıtladı beni, "burası çok boğucu."

Merdiven yükseldikçe onun bir; sonra da iki kez öksürdüğünü işittim; en sonunda uzun ve iç paralayıcı bir inleme, boğuk ve acılı bir inleme, boğulma, parçalanan boğaz, yanan akciğer sesleri geldi kulağıma. Kadırga'da çok toz vardı, bu doğruydu; ama bu ateşli nöbet, şiddetli ve kötü soluma ağır bir mizaç değişimine işaret ediyordu. Atto'nun mecali kalmamıştı, *Follia*'dan kaçmaya çalışan bedeni yükünü hafifletmek istiyordu.

"Ama Sinyor Atto, bir pencere açarsam..." diye bağırdım.

Hiçbir yanıt alamadım; belki de beni duymamıştı. Ben de yükseldikçe müziğin tonunun arttığını şaşkınlıkla fark ettim; oysa başlangıçta Albicastro'nun kemanının sesinin alt katlardan geldiğini sanmıştım.

Ona yetişmeye çalışırken yeniden seslenerek, "Burada sadece hizmetkârların katı var ve de boş," dedim.

O kata ulaştığımda Atto daha da yukarı çıkmıştı.

İki gün önce o üçüncü kata çıkmıştık ama daha yükseğe gitmeyen ana merdiven yüzünden orada kalmıştık. Oysa şimdi bir sürprizle karşılaşmıştık. Hizmetkârların kullandığı merdiven, ana merdivenin tersine Kadırga'nın en yüksek noktasına yani terasa kadar çıkıyordu.

Ben de bu çarpık merdivenlerden zorlukla tırmandım ve cennete ulaşmaya çalışan bir ruh gibi merdivenin karanlığından, *Follia*'nın gümbürtüsünden, canımı terasın temiz ve sessiz havasına atıverdim.

Yere biçimsiz bir biçimde oturan, hatta uzanan Melani hâlâ öksürüyordu; sanki astım krizi tutmuş gibiydi.

"Uğursuz Hollandalı," diye söylendi, "ona da, müziğine de lanet olsun."

"Öksürük nöbeti tuttu," diyerek kalkmasına yardım etmeye çalıştım.

Bana yanıt bile vermedi; gözlerini kaldırmış içinde bulunduğumuz açık mekânın ve çevresini saran çiçek desenli saksıların arasında dolaşıyordu bakışları. Duvar boyunca oval açıklıklar vardı ve bunlardan çevredeki villaları, geniş manzarayı seyretmek mümkündü. Dört köşede Kadırga'nın uzaktan fark edilmesini sağlayan dört kubbecik yükseliyordu. Rengârenk çinilerle kaplanmış

olan bu kubbecikler rüzgârları bilmek amacıyla dikilmiş bayraklarla süslüydü ve her bir kubbe terasa pek zarif bir incelik veren bir haç ile sona eriyordu.

"Burada bu kadar araştırma yaptık ama şu güzel manzarayı hiç keşfedememişiz. Tadını çıkar delikanlı şu güzelliğin ve huzurun."

Elindeki bastonu titriyordu. Kısa sürmüş bile olsa öksürük nöbeti onu zayıf düşürmüştü. Bir önceki günkü yaşlı ve bitkin Atto'yu yeniden görür gibi oldum.

Bana arkasını dönerek terasın öteki ucuna gitti; güneye bakan o taraftan Kadırga'ya uzanan San Pancrazio Sokağı görülüyordu.

Yaprak desenleriyle örülmüş demir parmaklığa dayanarak birkaç dakika boyunca Kadırga'yı çevreleyen çamlara ve bağlara, Kutsal Kent'in yüksek duvarlarına, San Pancrazio kapısına ve çok uzaklarda denizin dalgaları üzerine vuran güneş ışınlarına baktık.

Sonra terasın kuzeye bakan yanına geçtik. Orada küçük ama pek zarif bir yapı vardı; minik bir konut gibiydi; onun üzerinde asılı gibi duran terası köşelerde Fransa'nın zambaklarıyla süslenmişti ve oraya kenarlardan tırmanan iki merdivenle çıkılıyordu.

Soldaki merdivenden çıktık ve manzaramız daha da genişledi. Hem sol tarafta hem karşımızda uzanan görüntü, Ebedi Kent'in ihtişamlı güzelliğini gözlerimize armağan ediyordu. İnanç simgelerinin bir zaferi olarak birbiri ardına uzanan kubbeler, bir kutsal haçlar ormanı, cüretkâr sivri kuleler, kutlu çan kuleleri, pek soylu malikânelerin kırmızı kiremitli çatıları, Hıristiyanlığın beşiğini ezelden beri kucaklarında koruyan güzel tepeler karşımızda uzanıyordu. Aklıma Atto'nun bana birkaç gün önce anlattığı ve Virgilio Spada'nın mimar Benedetti'ye söylediği sözler geldi: Bu villayı bilgeliğin kalesi gibi inşa etmek ve burayı ziyaret edenlerin derin inanç ve zihin yoğunlaşmasına yönelmelerini arzu etmişti.

Bakışlarım Kadırga'nın bahçesine, giriş yolundaki asma pergolasına uzandı: Rahibin gözlemlediği gibi Benedetti konuklarını Rönesans Hıristiyanlığının simgesi olan üzümle karşılıyordu.

Atto, "Şu anda pruvada bulunuyoruz," dedi.

Kadırga'nın bir deniz aracı biçiminde inşa edildiğini göz önünde bulundurunca bu üst teras güverte yerine geçiyordu.

Köprüde dikilen iki amiral gibi karşımızda uzanan Vatikan tepesini, hiç sönmeyen dünyanın bekçisini seyrediyorduk. Kadırga, pruvasını Vatikan binalarına çevirmiş olarak şöyle demek ister gi-

biydi: Ben de Ebediyetin bir parçasına bekçilik ediyorum. Eh, elbette diye düşündüm, Kadırga Rönesansın yeri değil miydi; geçmişin ve şimdinin birbirinden kopan ipleri burada düğümlenmiyor muydu? Genç Louis ve sevgilisi Maria'nın aşk sahnelerini burada izlememiş miydim? Maliye başmüfettişi Fouquet'nin yalanlardan ve felaketlerden azade, huzur içinde bahçede dolaşmasını gören ben değil miydim? O görüntüler Kadırga'nın bahçesinde Tarihin bizden esirgediği sahnelerin yansımasıydı. Olması gerekenin ama olamayanın tiyatrosuydu: İşte Kadırga buydu.

Kadırga bulunduğu mekân itibariyle, bütün görkemiyle Vatikan tepesindeki yerini gözlere ilan ediyordu. İnancın kalesi San Pietro Kilisesi'ydi, onun yanında da ebedi şeylerin bekçisi yükseliyordu: Kadırga tarihin unutmaya yüz tuttuğu adaletin kalesiydi.

Ve işte, sonsuzluğun üzerine asılı duran bu minik terasta rüzgâr, mintanımın eteklerini savururken, birkaç dakika için kendimi Nuh'un Gemisi'nin gözü pek denizcisi gibi hissettim; bu mucizevi tekne de doğru inancı kurtaracak ve onu başka zamanlara ulaştırmak için saklayacaktı.

Hayal gücüm böylesine gezinirken Atto beni o âna döndürmekte gecikmedi.

"Belki de sen doğru bir anlam yakalamışsındır."

Neden söz ettiğini hemen anladım.

"Hayır," diye yanıtladım onu. "O bir canavar; tek anladığım bu. Eğer öngörü doğruysa İspanya Tahtına dört bacaklı bir canavar oturmak üzere. Ama bunun pek anlamlı olduğunu düşünmüyorum."

"Biliyorum. Bir an bile düşünmekten vazgeçemedim. Ama aklıma hiçbir şey gelmiyor. Karın Româuli'nin gördüğü o kitabı bulana dek, bir şey elde edemeyeceğiz korkarım."

"Umarım Cloridia her zamanki gibi elini çabuk tutar."

"İnelim," dedi en sonunda Atto, "tabloya göz atmak istiyorum."

İşte büyük buluş o anda gerçekleşti.

"Bak," dedi Atto, "bak nereden geçiyorlar."

Ancak buradan ve bu özel açıdan bakınca onların yeri belli oluyordu. Kadırga'da üzerinde bulunduğumuz merdivenden başka bir nokta bu kadar yüksek değildi ve kuzeybatıya bakmıyordu:

Merdivenden, bahçe duvarlarında açılan bir kapıyı görebiliyorduk. Buradan girip çıkanlar Kadırga'nın yanındaki dar sokağa çıkabiliyordu. Bu giriş bitkiler ve böğürtlen çalılarınca iyice örtülmüştü. Daha önceden varlığını bilmeyenin bulabileceği bir yer değildi. Peki buradan çıkınca nereye gidiliyordu? Bunu da görebiliyorduk: Belki de Kardinallerden birinin koruması olan birkaç kişi kaçamak olarak sokağın karşı tarafındaki bir villanın, duvara açılan benzer bir gizli kapısından çıkıyordu. O villa, Torre adındaki soylu bir Cenovalıya aitti.

Bakışlarımı keskinleştirince daha uzaklarda, Torre'nin bahçelerinde huzur içinde gezinmekte olan üç tanıdık Kardinali seçebildim.

"İşte! Spada, Spinola ve Albani neden hep Kadırga'da buluşmak üzere sözleşiyorlar, şimdi anlaşıldı," dedi Atto, "biz dahil, peşlerine düşmek isteyenleri kandırıyorlar ve önce buraya girip sonra gizemli bir biçimde ortadan kayboluyorlar. Aslında buluştukları yer Torre'nin villası. Bu senin patron Spada için de harika bir çözüm. Kendi konutundan az uzakta bulunan ve gizli toplantıları için kullanabileceği güvenilir bir yere sahip. Villa Torre güvenli sığınakken, Kadırga kafaları karıştıracak bir mekân. Bugüne dek bizi hep nasıl ektikleri anlaşıldı."

Rahip Melani konuşurken gözlerini bir an bile üç Kardinalden ayırmıyordu. Ansızın boynunu uzattığını, olup biteni daha iyi görebilmek için gözlerini kıstığını fark ettim. Ama artık aramızdaki uzaklık iyice artmıştı. Bulunduğumuz yer onları gözetlemek için harika bir noktaydı ama artık yararsız olmaya başlamıştı. İşte o anda rahip eliyle alnına vurdu.

"Ne aptalım! Talih bana yardım ediyor; ben onu görmezden geliyorum."

Elini ceketinin cebine soktu ve ince, uzun bir silindir çıkardı: Dürbünü yanındaydı. Evden doğrudan buraya geldiğimiz için, Romàuli'yi Villa Spada bahçesinde bulduğumuz andan beri üzerindeydi.

Bir an onları gözetledi ve sonra harika aygıtı bana uzattı.

"Sen de bak, deneyim kazanırsın."

Aleti gözüme yaklaştırdım ve baktım.

Kardinal Spinola kararsızlık çeker gibi başını hafifçe sallıyordu, Spada ve özellikle Albani ona ısrarla bir şey anlatıyorlardı. Bu durum fazla uzun sürmedi; Albani'nin bazı sözleri üzerine Spino-

la gönülsüzce de olsa söylenenleri kabul etti; ya da bana uzaktan öyle geldi. Sonra Albani onun koluna girdi ve üçlü belirgin bir memnuniyetle yürüyüşlerine devam etti. Sonra Atto dürbünü elimden aldı ve yeniden gözlemeye başladı.

Bir önceki akşam Melani ve Connetablesse arasında yazılmış mektupları okuyarak öğrendiklerimin ışığında bu olay artık benim için de bir gizem sayılmazdı. Üç Kardinal, Papa Cenapları XII. Innocentius'a, İspanya Tahtı konusunda bir görüş bildirmek zorundaydı. Papa da böylece İspanya Kralı II. Carlos'un yardım çağrısını en kusursuz biçimde yanıtlamış olacaktı. Şimdi üç Hazret ortak bir noktada buluşmak zorundaydı: Bu son derece önemli bir siyasi karardı çünkü pek yakında yaşanacak Kardinaller Meclisi onların şansı ya da mahvı olabilirdi. Olasılıkla Spinola, öteki iki yüce din adamıyla aynı görüşte olmadığını hissediyordu.

Bir kez daha erguvan pelerinli üç Kardinali gözetleyen Atto'ya baktım. Kaygılanıyordu ve ben bunun nedenini biliyordum. Neredeyse kesinlikle gelecekteki Papanın seçimiyle ilgili olan o toplantılarda bu üç kişi kimseyi kayırmıyor muydu? Daha iki gün önce Ugonio'dan Albani'nin İmparatorluk Elçisi Kont Lamberg ile aynı görüşte olduğunu öğrenmemiş miydik? Bu arada Spada, Napolili bir Papanın Devlet Bakanı olarak İspanya yanlısıydı. Rahibin son mektubunda okuduğuma göre Spinola İmparatorluk yanlısıydı. Belli ki Fransa çıkarlarını gözeten bir kimse yoktu. Bu Atto'nun hoşuna gitmiyor olmalıydı. Bu da yetmezmiş gibi Lamberg ve Albani, Kardinaller Meclisi'nin Gizleri adlı raporu ellerine geçirmişlerdi ve olasılıkla bunu Atto'ya karşı kullanmak isteyeceklerdi.

"Peki şimdi ne yapıyoruz?" diye sordum.

"Burnumuzu sokup kendimizi Villa Torre'nin bekçilerine rezil edecek değiliz."

"O halde?"

"Yenilgiyi kabul ediyorum: Villa Spada şenlikleri sonuna yaklaşıyor, yarın bütün davetliler buradan ayrılacak. Biz ise bu üçünün aralarında neler konuştuklarını asla öğrenemeyeceğiz."

Atto'nun, meleksi bir tavırla duruma rıza göstererek beni yanıtlaması, inancımı pekiştirmişti. Artık çok iyi biliyordum ki, danışmanlık, Kardinaller Meclisi ve İspanya Tahtı sorunlarının ardında onun Villa Spada'da bulunmasının asıl nedeni bambaşkay-

dı: Pek Hıristiyan Kral, Maria Mancini'yi yeniden görebilmek istiyordu ve hanımefendiyi ikna etmesi için onu görevlendirmişti.

"Artık bir şey anlayacağım konusunda umudum kalmadı ama tabloya son bir kez göz atmaya gidelim," dedi, "sonra da Buvat'nın Cloridia'yı bulup bulmadığını öğreniriz."

Küçük demir merdivenden indik ve tam bizi ikinci kata ulaştıracak servis merdivenlerine gelmiştik ki yeniden o sesi duyduk:

Benim çılgınlık aynası adını verdiğimde
Ve inancıma göre, her delinin bir kez
Kendini orada gördüğü ve tanıdığı yerde
Herkes karşılaştığı yüzü kendinin sanır.

Bu, biraz boğuk da olsa kesinlikle Albicastro'nun sesiydi. Üzerinde terasın bulunduğu odadan geliyordu.

"Gene o deli Hollandalı," diye inledi Rahip Melani, "kemanı yetmezmiş gibi şimdi de lanet olası Sebastian Brant'a takmış. İyi ama Albicastro içeride ne yapıyor, oraya nasıl girmiş?"

"Tuhaf; o da terasa çıkmış olsa fark ederdik," dedim.

"Aman Tanrım," diyen Atto odaya açılan ve daha önce görmediğimiz kapıyı açıyordu. İşte olanlar orada oldu.

* * *

Oda boştu. Albicastro yoktu. İçeride, ilginç biçimde ışık pek azdı; San Pietro'ya bakan yandaki iki pencereden giriyordu. Pencereler ışığı engellemek istercesine buzluydu ve böylece ziyaretçinin hareketleri –zannımca– yavaşlatılmak istenmişti. Dikdörtgen biçimindeki mekânm tam ortasında iki sütun vardı ve bunlar olasılıkla terası taşıyordu. Yan yana duruyorduk ve böyle tuhaf bir yerde Atto'nun varlığının yanımda olduğunu hissetmem benim için güven vericiydi. Sonra yeniden Hollandalının sesini işittik.

Aynaya bakan pek çabuk öğrenir
Ve zihni hemen aydınlanır
Kendini hikmet sahibi sanmak ne hatadır
Herkes kendisinin bambaşka olduğunu sanır.

Cismi olmayan, ne yeri ne yönü anlaşılan bir sesti bu. Bu satırlar, elbette Albicastro'nun her zamanki saçmalıklarından biriydi ama sanki bize varana dek gerçekdışı bir boyuttan geçiyor, içindeki madde boşaltılıyor, özelliklerinden arındırılıyor gibiydi. Bu Albicastro'nun (evet insana öyle geliyordu) hayaletinin sesiydi. Sanki sol taraftan gelir gibiydi.

O anda sola döndük ve gördük.

Oradaydı, daha doğrusu *her ikisi de* oradaydı ve bize bakıyorlardı. Durumu bir an için mizahi bakış açısıyla görerek, bu açıklamada nasıl bir acımasız gülünçlük var diye düşündüğümde tek ve çift olan varlığa bakıyordum ve o da bize bakıyordu. Albicastro'nun hayalet gibi sesinden sonra bizi altüst eden Tetràchion öylesine kanlı canlı, öylesine devasa büyüklükteydi ki.

Her ikisi de gözlerini bize dikmişler, her ikisinde de sadece Habsburg'ların uzun çenesinin yarattığı sersemce ifade vardı; korkunç derecede öne çıkık o çene kemiği bir insan yüzünde ancak onlarda görülebilirdi. Sonra birbirinin eşi olmayan, biri dışarı çıkık, biri içeri gömük gözler, eğri bir boyun, şekilsiz bedenler vardı: Bir tanesi doğanın kendisine kötü davrandığı yaratıklar gibi çelimsiz, öteki ise şişti. Kalçaları birbirine kaynamıştı, sarsak bacakları dehşet verici biçimde birbirlerinin üzerine geçmişti ve sanki bir deniz canavarının dokungaçları gibi görünüyordu. Bu zavallılar birbirine yapışık bedenlerle dünyaya gelmek zorunda kalan ikizlerin o bedbaht kaderini paylaşıyordu.

Ağzımı açma gücünü bulamadığımdan sanki görüşümü engellemek ister gibi bir elimi kaldırdım ve zavallı yaratığın (daha doğrusu ikisinden birinin ama hangisinin?) bana bir işaret yaptığını, belki beni selamladığını, belki huzur içinde yalnız bırakmamız için yalvardığını gördüm. Civadan yapılmış gibi görünen yüz çizgileri daha da çarpıldı ve birinin çenesi içeri çökerken, ötekinin alnı dışarıya fırladı; birinin göğsü korkunç bir spazmla kıvranırken, ötekinin kaldırdığı çolak el bir pençeye, toynağa benziyordu. Hangi berbat ve korkunç güç bu etlere, bu tenlere, bu kemiklere hükmediyordu da onları ölü hayvanların içlerini dolduran aynı acımasız zorbalıkla biçimsizleştiriyordu.

Bu *monstrum tetràchion* seyrine ve bizi saran korkuya eşlik edercesine Albicastro'nun sesi bir kez daha işitildi ve alaycı ve vahşi tınısında Ölümün sırtında tırpanıyla kadmların ve erkekle-

rin arasında bir iskelet olarak dolaşmasını ve hasat yapmaya gidişini anlatan tablolar geldi gözümün önüne.

Çılgınların hoşafını unutmadan
Parlak aynada kendimi seyrediyorum
Kardeşim ve dostum eşeğin tekidir

Sonra hiçbir şey kalmadı. Yalnızca korku, delilik ve umutsuzluk, benim çığlığım, birbirimize hiç dikkat etmeden merdivenlerden aşağıya paldır küldür inişimiz ve sokağa fırlamamız, nihayet Kadırga'nın gizemli çukurunda acıyı bulmuş olmak; bunun yarattığı canavarlar, hüzünlü marazlık, aile içi zina, ölümden oluşan ikinci çukur.

* * *

"Ulisse Aldrovandi'nin kim olduğunu bilir misiniz?"

"Hayır bilmiyorum," diye yanıtlayan sesimi duydum; sesim de yüzüm gibi cansız ve solgundu.

Atto'nun Villa Spada'daki dairesinde bulunuyorduk ve Buvat, Cloridia'yı alıp oraya gelmişti. Bacaklarım hâlâ titriyordu ama başkalarının söylediklerini dinleyecek ya da öyle görünecek kadar kendime gelmiştim.

"Neyin var kocacığım?"

"Yok, yok bir şeyim," diyerek gözlerimle kaşlarını çatmış, alnını kırıştırmış Atto'yu işaret ettim ve ona sonra konuşabileceğimizi ifade etmeye çalıştım. "Şimdi söyle bakalım."

Cloridia aradığımızı hemen bulmuştu. Elbette kitabı değil ama daha iyi bir şey geçirmişti ele: Bize Tetràchion'un ne olduğunu anlatabilirdi.

"Kâtibiniz, size anlatmam için bu tuhaf konudan söz etti Sinyor Rahip Melani," diye söze başladı.

"Neden tuhaf?"

"Bu pek az kişinin bildiği, ilgilendiği bir konudur. Her ne kadar ebeler tıptan, anatomiden, doğa felsefesinden biraz anlarsa da, bu onların bilmesi gereken bir şey değildir," dedi nükteli bir edayla.

"Peki neymiş bakalım, bu kadar alışılmadık olan konu?"

"Normal dışı ceninlerin ve çoğul, mucizevi soyların bilimi. Yani canavar bilimi."

"Canavar mı?" diye soran Atto'nun yüzünde, Tetràchion'u gördüğümüz anda beliren o dehşet dolu ifade belirmişti.

Cloridia bunun üzerine bu konuyla ilgili okunacak pek çok malzeme olduğunu, en heyecan verici örnekler arasında Fransa Kralının cerrahı Ambrogio Pare tarafından bir yüzyıl önce yazılmış olan *Deux livres de chirurgie** ile daha yakın zamandan Bolonyalı pek bilgin Ulisse Aldrovandi'nin *Monstrorum Historia*** adlı kitabını saydı; bu ikincisinde yer alan listede canavar doğumlar ve doğadışı bedenler sıralanıyordu.

"Sözgelişi yan yana dört gözle doğan Habeş, turna başı ve boynuyla doğan adam, köpek başlı bebek..." diye sayan Cloridia, tepkilerimizin keyfini çıkarır gibiydi.

İnsanın ya da doğanın canavar doğumları kıllı bebekler, at bacaklı bebekler, rahip pelerini giyimli balık biçiminde bebekler, akrep biçiminde ya da kurt gözlü yaratıklar gibi sıralanıyordu; iki ayaklı keçiler, pençeli ayaklar, gevşek memeliler, şeytan kanatlılar, kartal pençeli köpek göğüslüler de vardı; eril cinste ama denizkızı görünümünde, şeytan başlı, boynuzlu, keçi kulaklı, büyük, korkunç burun delikli, yılan dilli, elinde sadece başparmağı, kollarında ve sırtında yüzgeçleri olan ve fok kuyruklu bir yaratık da doğmuştu. Bir başka acayip yaratığın da karnı kadın gibiydi, bir ayağı domuz, öteki ayağı tavuk, bir eli insan, bir eli at toynağı biçimindeydi; başı eşek başıydı, kuyruk yerinde horoz başı vardı ve bütün gövdesi tüylerle kaplıydı. Tabii bir de balık-domuz bileşiminde ürpertici bir yaratık sayılabilirdi; bunun yüzgeçleri saçaklı ve tırnaklıydı; yanlarda duran gözleri insan gözüydü ama ağzı balık ağzıydı; örnekleri sona erdirmek üzere sayılabilecek bir başka yaratık da *monstrum cornutum & alatum**** idi: Ayı suratlı, kolsuz, sivri biten kanatları olan, bir bacağı tüylerle kaplı, kartal kanatlı, bir gözü dizinde ve sol ayağı yüzgeç biçiminde bir yaratıktı bu da.

"Tamam, tamam bu kadarı yetti," diyen Atto'nun da benim gibi midesi bulanmış olmalıydı. "İyi de Tetràchion nedir?"

"Tetràchion, Sinyor Rahip Melani," diye yanıtladı inceden bir alayla Cloridia, "az önce dinlediğiniz ölü doğumlar ya da kürtajlarda görülen korkunç yaratıklar gibi sizi rahatsız edebilir."

* Cerrahlık üzerine iki kitap.

** Canavarların Tarihi.

*** Boynuzlu, kanatlı canavar.

"Neden?"

"O da bir başka türlü talihsizliktir. Uzmanların dilinde bu 1546 yılında Paris'te görülmüş bir vakanın adıdır. Altı aylık gebe bir kadının doğurduğu bebeğin iki başı, dört kolu ve dört bacağı vardı. Durumu betimleyen Doktor Paré'nin verdiği bilgilere göre bebek tek bir kalbe sahipti. Aristoteles'in ünlü hikmetini izleyerek, burada söz konusu olanın iki değil, tek bir çocuk olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kötü oluşum rahmin fazlasıyla dar olmasından kaynaklanmış olabilir; doğa iki çocuk yaratmaya karar vermişken, madde eksikliğinden veya rahmin kusurlu oluşu yüzünden engellenmiştir; öyle ki tohum birbirlerine bağlı iki bebeği tek bir kese içinde oluşturabilmiştir."

"Peki bu iki varlığın, dört bacağı mı vardı?" diye sordu Atto.

"İki başı, dört kolu ve dört bacağı vardı."

Atto gözlerini yere indirdi, alnını kırıştırdı ve benimle paylaşmış olduğu o cehennem görüntüsünü yeniden aklına getirdi.

"Ama daha az ciddi Tetràchion vakaları da vardır," diye ekledi Cloridia.

"Ne gibi?"

"Bunlar mükemmel ikiz bebeklerdir ama sadece derilerinden bir noktada birbirlerine yapışmışlardır. Ya da sadece kolundan, bacağından birbirlerine yapışıktır ve aynı derecede biçimsiz görünürler. Her iki vaka da doğum ânında daha ciddi vakalardan ayırt edilemezler ve ayrıca öldürme riski olduğundan ameliyat da edilemezler. Onların büyümelerini beklemek gerekir. Eğer yetişkin yaşa varabilirlerse, işte o zaman az bir hasar bırakarak ayrılabilirler; en fazla topal kalacaklardır."

Az önce terastaki odada rastladığımız varlık ya da varlıklar akıllı karımın anlattığı örneğe tıpatıp uyuyor muydu bilmiyorum. Onları gördüğümde o kadar müthiş bir dehşete kapılmıştım ki! En azından bir ayrıntı onlara uyuyordu: Dört sayısı. Tetràchion'da söz konusu olan dört ya da dört sütun üzerinde ayakta duran varlık. Aynen, Capitor'un tepsisinde resmedilen iki Tanrının, elbette stilize edilerek ve güzelleştirilerek çizilen bedenleri gibiydi.

"Gene de daha beter vakalar da görülmüştür," dedi Cloridia.

"Beter mi?" diye inleyerek yineledi Atto; "Ne demek istiyorsunuz?"

Cloridia daha inanılmaz bir başka yaratıktan söz etti ve adının

*Monstrum triceps capite Vulpis, Draconis&Aquilae** olduğunu, bir zamanlar Nil Nehri kıyısında dolaştığını, bir kol ve bacağı kartal gibi olan yaratığın at kuyruğu, iki ayakla biten tüylü bacakları, bir yüzgeci, bir köpek ayağı ve üç başı olduğunu söyledi. Bir de 1555 yılında Cenova'da bir Fransızdan doğan *Monstrum bifrons*** vardı: Tanrı İanus gibi hem önde hem arkada başı, kolları ve bacakları vardı. Bir de *Monstrum biceps caudatum**** vardı ki; o 26 ekim 1598 tarihinde Augeria ve Tortona arasındaki bir kasabada doğmuştu: Ayrı ayrı omurgaları olan iki çocuk sağ kalçalarından yapışıktılar; öyle ki her birinin bir kolu ve bacağı vardı ama tam ortada öteki iki bacağın olması gereken yerde, çok büyük, çok korkunç etten bir çıkıntı vardı.

"Bana tek bir şey daha söyleyin Ebe Cloridia," diyerek sözünü kesti Atto, "bu canavarların oluşmasının nedeni nedir?"

Bunun üzerine karım, böyle bir sonuç elde etmemek için beş koşulun yerine getirilmesi gerektiğini söyledi: "Doğum, mekânında, tam zamanında, kabul edilebilir koşullarda her zamanki temizlikle, kolayca ve bütün organları tamamlanmış ve kusursuz olduğunda olmalıdır. Bu koşullardan biri yerine gelmemişse anormal sayılır. Eğer doğan bebeğin bir parçası kusurluysa ona yaratık, bütünüyle kusurluysa canavar denir.

"Ama ana neden annenin hayal gücünde yatar. Eğer anne çocukluğunda büyük bir arzuda bulunduysa, bundan eser kalır; bunun nedeni o nesneyi çok arzulamış olmasıdır. Kim böyle canavar gibi bir evlat, korkunç şeyler arzular demeyin. Yanıt şudur ki, canavarlar kuşağında arzu gerekli değildir: Çocuğun onu arzulamadan bir canavar görmüş olması da yeterlidir.

"Bu her gün elimizle dokunduğumuz bir gerçekliktir. Yani: Eğer birinin esnediğini görürsen, sen de esnersin; şişeden şarabın aktığını görürsen, işemek isteği duyarsın, kırmızı bir kumaş görürsen burnundan kan gelecektir; birilerinin ilaç içtiğini ya da aktardan satın aldığını görürsen bağırsakların harekete geçecek, üç dört kez boşaltmak zorunda kalacaksındır. Öldüren kişi öldürdüğünün yanında kaldığında ölenin yaralarından daha çok kan akmasının nedeni de aynıdır."

* Tilki, Yılan ve Kaplan kafalarına sahip üçbaşlı canavar.

** Tek enseli, iki yüzlü canavar.

*** İki kuyruklu canavar.

Atto, Cloridia'nın bu sözlerine karşı çıkmadı. O da Fouquet, Maria ve Louis'nin Kadırga'da belirmeleriyle ilgili olarak benzer bir kuram (uçan zerrecikler) geliştirmişti. O halde annenin hayallerinin, karnında geliştirdiği yavrusunu etkilemesi ve ceninde şu ya da bu değişimlere neden olması da niçin yabana atılsmdı ki?

"Gene de," diye sürdürdü Cloridia; "bu hilkat garibeleri hemen vaftiz edilmelidirler çünkü genellikle çok az yaşarlar. Daha doğrusu iki başı ve iki bedeni olan gudubet iki kez vaftiz edilmelidir; ama sadece dört kol ve bacağı varsa, bir kez vaftiz etmek yeterlidir.

"Eğer bu anormal yaratıkta tam olan bir bedenle eksik ve biçimsiz iki beden yapışıksa, önce tam olan beden vaftiz edilmelidir," diyerek sözlerine devam etti. "Ama ikinci varlığın vaftizi *sub condicione** olmalıdır yani vaftiz sadece Tanrı ikinci bebeğin bir ruhu olduğunu kabul ederse geçerli olacaktır. Bunca anormalliğin içinde ruhun olup olmadığını sadece Tanrı anlayabilir.

"Gördüğünüz gibi, başlangıçta anormal ceninlerin ilginç bir konu olduğunu söylediğimde haklıymışım," dedi Cloridia; "öte yandan az önce sağlıklı ve güzel bir bebek doğurmuş olan kadına bunu haber vermek de harika bir duygudur. Doğum sırasında çekilen eziyetten sonra, plasentanın çıkması beklenirken bu acayip yaratıkların öyküleri onların içini rahat ettirir."

"Rahat mı ettirir?" diye atıldı Atto; yüzünde beliren yeşilimsi solgunluk yüzünden mide spazmı geçireceğini düşünerek korktum.

"Elbette," diye yanıtladı neşeyle karım; "anneye, tarif edilmesi pek keyifli gudubet yaratıklardan söz edilir; köpek, dana, fil, geyik, koyun başlı, keçi veya başka bir hayvana ait bacaklı yaratıklar anlatılır. Ya da normalden fazla organlara sahip olan, mesela sizin Tetràchion gibi dört kolu ve bacağı olan gudubetler sıralanır. Bir de yarı at yarı insan olan Kentauros gibi iki türün birleşmesinden oluşan yaratıklar vardır. Minotauroslar yarı boğa, Onokentauroslar ise yarı eşektir. Sonra bir de Geryoneus, üç başlı İspanya Kralı efsanesi vardır..."

"Nasıl?" diye heyecanla sözünü kesti Melani; "Üç başlı İspanya Kralı mı?"

* Şartla.

"Tabii," dedi karım rahibin ilgisini çekmekten ötürü hoşnutluk duyarak. "Söylentiye göre birbirlerine yapışık doğan üç çocuktular ve büyük bir uyum içinde ülkeyi yönetmişlerdi."

"Bana şu Geryoneus'u biraz daha anlatın Cloridia," diyen Atto bir yandan da mendiliyle alnında biriken terleri siliyordu.

"Bunda fazla şaşıracak bir şey yok," dedi karım, "İspanya Krallarının armasında iki başlı bir kartal yok mu? O, Habsburg'ların karanlık döneminde gerçekleşmiş anormal bir ikiz doğumun anısına yapılmıştır."

Soluğumu tuttum. Şimdi Cloridia'ya gördüklerimizi anlatmanın, bundan söz etmenin tam zamanıydı.

Ama Atto suskunluğunu korudu. Melani utanıyordu, üstelik Cloridia'ya bu kadar inanılmaz bir olayı aktarmak konusunda güvensizlik duyuyordu. Ne de olsa oradan onursuzca kaçışımızı açıklamak zorunda kalacaktı. Ben de onun sessizliğini bozmadım: Bu sır ikimize aitti.

Cloridia sözlerine devam ederek, İspanya'nm her türlü olağandışı ve anormal gebelik tiplerinin incelendiği yer olmasının boşuna olmadığını söyledi. İber Yarımadası yazarlarından Antonio Torquemada *İlginç Çiçekler Bahçesi* adlı kitabında ayılar ya da babuinlerle kadınları çiftleştirme sonucunda mükemmel ve akıllı insanlar doğabileceğini iddia eder. Kitabında ayıyla cinsel birleşme yaşamış bir İsveçli ile ölüme mahkûm edilerek çöle terk edilince bir babuin tarafından ırzına geçilen Portekizli kadını anlatır: Her ikisi de kusursuz insanlar doğurmuşlardır. Bir de Hindistan'a giderken batan bir gemiden kurtulan kadınla köpeğin öyküsü vardır. Issız ve Tartarya adı verilen canavarların bulunduğu yerde köpek, kadını onların saldırısından korur ve aralarında bir aşk başlar. Kadın gebe kalır ve mükemmel bir insan doğurur. O da sonra annesiyle birleşir ve pek çok kusursuz ve bilge kadın ve erkek dünyaya gelir; böylece bir bütün ülkeyi oluştururlar. Köpeğin soyundan gelenler atalarının anısına İmparatorlarına Yüce Köpek'ten daha saygın bir isim bulamazlar.

Benim ve Atto'nun anlatılanlar karşısında düştüğümüz şaşkınlıkla pek eğlenen Cloridia, "Öyle olsa," diye sürdürdü sözlerini, "Veronalı Scaligeri ailesi köpek soyundan gelmeliydi çünkü pek çok aile üyesi Scala Köpeği ve hatta Scala'nın Yüceköpeği gibi adlar taşır."

Bir süre sonra Rahip Melani hepimizi uğurladı. Ona dikkatlice baktım; gücünün sonuna gelmişti. Kadırga'da katlanmak zorunda kaldığımız o dehşetli görüntü, takatini yok etmişti ve şimdi acil olarak dinlenmeye gereksinmesi vardı. Üstelik bu akşam şenliklerin sonuncusu yapılacaktı. Albani de orada olacaktı.

Cloridia ile yalnız kaldığımızda, onu heyecan verici son olaylar hakkında bilgilendirdim. Düşünceli bir tavır takınınca, bu konularda ne düşündüğünü sormak istedim. Bana sadece şöyle dedi:

"Fazla araştırma yapıyorsunuz. Bazı şeyler olduğu gibi kalmalıdır. Sen Melani'nin, kızların çeyizi için vereceği parayı kopartmaya baksan daha iyi olur."

* * *

Günbatımından sonra başlayacak olan gösteri beklenirken, öğleden sonra saatleri değişik ve keyifli oyunlara ayrılmıştı.

Alanlardan biri özellikle iptopu oyunu için düzenlenmişti. Oyuncular için, Fico Alanı'nda bulunan ünlü Horatio'dan en iyi raketler ve en güzel uçan toplar satın alınmıştı. Az ötede ise zemin düzletilmiş ve taş yuvarlama oyunu için hazırlanmıştı.

Gene de fazla katılımcı yoktu. Pek çok konuk gücünü gece boyunca yaşanacak eğlenceye saklamayı yeğlemişti. Kardinal Spada bostanlara mükemmel ipekten Türk çadırları kurdurmuştu (şimdiye dek Roma'da benzeri bir şey görülmemişti); kumaşlar o kadar hafif ve parlaktı ki sanki özel olarak Ermenistan'dan getirtilmiş gibiydi ve canlı renklere sahip bu kumaşlar bir de ince ince süslenmiş ve seyretmesi pek keyifli bir ortam yaratmıştı. İsteyenler gece çadırın üzerini açtırabilir ve mis kokulu mangallar yaktırabilirlerdi. Hatta uyumaya gitmek istemeyen konuklar rahat sedirlere yerleşebilir ve gün doğana dek her türlü leziz yiyecekle oyalanabilirdi; bu yiyecekler de Doğulu Müslümanlar gibi giyinmiş uşaklar tarafından sunulacaktı; böylece hem kusursuz bir rahatlık içinde zaman geçirilecek hem de egzotizmin tadı çıkarılacaktı.

Top oyunlarına fazla katılımcı olmayınca don Paschatio beni o beyefendilerin hizmetinden alıp Türk tarzı çadırların hazırlanması işine koştu: Yerlere halılar ve kilimler sermek, mangalları yerleştirmek, pirinç sürahi ve leğenleri parlatmak ve el yıkamak için güzel kokulu sularla doldurmak, her çadırda yeterince peçete ve örtü olmasını sağlamak *et coetera et coetera.*

Bu işlerle ilgilenirken Rahip Melani'yi düşünüyordum. Ugonio'dan öğrendiğimize göre onun Kardinaller Meclisi ile ilgili raporu ertesi yani perşembe günü Cerreto'lularm elinden Albani'ye geçecekti. Atto ile böylesine sert ağız dalaşları yaşayan Kardinal ne yapacaktı acaba raporu? Belki de bu akşam rahibe yaklaşacak ve onu daha da tehlikeye atmak için kirli bir teklifte bulunacaktı: Sen benim şu ricamı yerine getirirsen, ben de seni mahvetmem....

Ya da ertesi gün, belki de konuklar Spada Malikânesi'ni ziyaret ederken herkesin önünde bir rezalet yaratacak ve Atto'nun el yazısı raporunu Papanın öteki bakanlarının ayakları dibine atacaktı. Tabii bunların başmda Kardinal Spada olacaktı. Herkes Kardinaller Meclisi'ne ilişkin bütün gizli bilgileri okuyabilecek, Fransa'nın saklı niyetlerini öğrenecek, rahibin onlarca Kardinal hakkındaki gerçek görüşü ortaya dökülecekti; çünkü Atto sadece kendi Pek Hıristiyan Kralı'nın okuyacağını sandığı o satırlara kim bilir hangi günahları sıralamıştı?

Rahip Melani'nin hayatı baştan sona hileler, tuzaklar, tehditler ve aldatmalarla doluydu ama şimdi bütün bunların sonuna varılmıştı. Casusluk ve diplomasi arasında dengede tutmayı başardığı siyaset cambazlığından düşmek üzereydi: Birkaç saat sonra, en geç yarın, onlarca yıldır koruduğu ağzı sıkılık, almayı bildiği önlemler boşa gidecekti. Her şey casusluk ve namussuzluk lekesiyle kirlenecekti; bu belki de gizlice olmayacak ve Roma Kilisesi'nin hiyerarşisinin gözleri önünde yaşanacaktı: Oysa kendisi o insanları avcunun içi gibi tanıdığını iddia ederdi. Daha beter bir son tahmin edilebilir miydi?

14 Temmuz 1700
Sekizinci Akşam

Bunca kutlama ve şenliğin sonuna gelinmişti. Kardinal Spada, eğlencelerin son akşamında şaşkınlık ve neşenin doruk noktasına ulaşılmasına karar vermişti. Bu gösterişli kapanış için, bazılarının ateş tekniği adını verdiği havai fişek gösterileri hazırlanmıştı. Geçici olarak kurulan düzeneğin fırlatacağı havai fişekler, donanma fişekleri gözleri kamaştıracak, Roma akşamını aydınlığa boğacak ve Kutsal Kent'in dört bir yanında hayranlık ve şaşkınlık uyandıracaktı. Sağlığı yerinde olsaydı Papa Cenapları da penceresinden bakarak don Paschatio'nun tuttuğu ustaların villanın çimenleri üzerinde hazırlamakta oldukları (son dakikada sıvışanlar vardı elbette) bu fişeklerin gösterisini izleyebilirdi. Soylu davetliler rahat bir biçimde çimenlere dağılmışlardı ve oralara yerleştirilen sandalyelere, koltuklara, sedirlere yerleşerek zamanın gelmesini bekliyorlardı.

Her gün Atto ile yaşadığım serüvenlere, yanıtı aranan pek çok soruya, hâlâ çözülmesi gereken düğümlere ve bunları izleyen heyecana karşın ansızın kendimi boş ve mahzun hissettim. Bunca koşuşturma yüzünden bedenimin her noktası ağrıyordu ve hüzün bütün hücrelerime yavaş yavaş dağılıyordu.

Ertesi gün öğleden sonra konukların bavullarını toplamaya başlayacaklarını düşünüyordum; hepsi evlerine, işlerine dönecekti; kimi Roma'nın öteki ucuna kimi de Kilise Devletinin sınırlarının da dışına gidecekti. Clemente Spada ve Maria Pulcheria Rocci için düzenlenmiş olan görkemli düğün daveti artık geride kalmıştı. İki ruh, gençlik günlerini arkalarında bırakıyor ve evli olarak yeni bir hayata başlıyorlardı. Neşeli olmakla birlikte, yeni bir başlangıcın henüz ilk sayfasıydı bu. Dünyadaki her şey böyle değişiyordu; is-

ter gösterişli olsun, ister sönük sona eriyor ve arkasında sadece insan belleğindeki o uçucu anılar kalıyordu. Şenliğin ışıkları sönünce benim sade köy hayatım yeniden karanlığa gömülecekti.

*"Tenebrae factae sunt"** diye mırıldanarak gecenin inişini selamlarken müthiş bir gümbürtü beni yerimden sıçrattı.

Ateşçiler havai fişeklerin kulakları sağır eden gösterisine başlamışlardı. Kardinal Spada'nın bir işareti ile bir dizi top atışı bütün konukları oldukları yerde sıçratmış, bu da, belli etmemeye çalışsa da ev sahibini pek eğlendirmişti.

Gümbürtüden sonra, gözler sahneye çevrildi. O günlerde Doğu topraklarından, Roma'ya hiç görülmemiş bir yaratık getirilmişti; bu insan belleğinin tanımlayabildiği bütün hayvanlardan daha büyük ve korkunçtu: Bir fildi. Kent merkezinin sokaklarından, muhafızlarının koruması altında geçiriliyor; çocuklarda şaşkınlık, bilgili insanlarda ilgi ve yaşlı kadınlarda korku uyandırıyordu.

İşte Villa Spada'nın kapısından böylesine devasa bir hayvan girince herkes şaşkınlıkla o tarafa döndü. Irkının bir başka örneği olan bu fil, yukarıda sözü edilenin ikiziydi ve dört yeniçeri eşliğinde konuklara doğru yürüyordu; burun deliklerinden vahşice soluyordu.

"Aziz konuklar, işte fil!" Başkâhya gururla bu duyuruyu yaparken bazı hanımefendiler küçük çığlıklar atıyor, hatta bazıları onu tekmelemek için yerlerinden kalkıyordu. Sevgili konuklarımız korkunun pençesine düşmeden bir an önce, hiç akla gelmeyen bir şey oldu. Beyaz, kırmızı ve sarımsı bir alev hayvanın sırtında tutuşuverdi; sonra kıvrık dişlerinin ucunda da alevler belirdi; derken hortumunun ucundan kıvılcımlar fırlamaya başladı ve sanki bir tüfeğe dönüşmüş gibi oldu. İşte herkes o zaman gerçeği anladı: Bu gerçeğinin tıpatıp aynısı olarak tahta ve kâğıttan imal edilmiş ve havai fişeklerle donatılmış yalancı bir fildi. Hatta dikkatlice bakınca onun arkaya gizlenmiş ateşçiler tarafından itilmekte olan bir araba üzerinde gittiği de anlaşılıyordu. Yürekler rahatladı, hayvan anayoldan ilerleyerek yaklaşmayı sürdürürken en ödlekler bile yerlerine döndü. Hortumundan ve ağzından savurduğu hava kuklanın arkasına gizlenmiş bir körükten boruya verilerek (şimdi iyice görülebilen) küçük bir çocuk tarafından üfleniyordu. Seyirciler, *ağırlıklı olarak da* hanımlar, gene de eğlenmekten çok korkmaya devam ediyordu.

* Karanlıkoldu.

"Zavallı hanımefendiler, nasıl korkuyorlar. Bay Bernini'nin söylediği gibi ateş makineleri güldürmeye değil, şaşırtmaya yarıyor."

Kaçmaya çalışırken yere düşen bir Monsenyörü kaldırmaya uğraşırken, çaktırmadan yanıma yanaşan Atto idi bu sözleri söyleyen. Atto koşuya çıkmaya hazırlanan soylu bir at kadar heyecanlı ve gergindi.

"Sordum. Albani yok. Belki daha geç gelecekmiş," diye fısıldadı kulağıma.

Tam yakınımıza gelirken ışıklı fil erimiş mum gibi sönüverdi. Mükemmel bir zamanlamayla ışıltılı havai fişeklerin gösterisi başladı. Önce yeşil bir kuyrukluyıldız fırlatıldı, sonra üç sarı yıldız, üç kırmızı yıldız ve sonra yeniden yeşil bir yıldız kaydı semalara; her biri yağmur gibi yağan kıvılcımlara ayrışıyor, ışık serpintisi olarak üzerimize yağıyor, binlerce göktaşı gibi bizi aydınlatıyordu.

Prens Cesarini iki patlama arasında bu akşam ilk kez şenliklere katılan Kardinal Ottoboni'ye dönerek, "Gösteri hoşunuza gidiyor mu Hazretleri?" diye sordu.

"Ah, fena değil ama ben böyle gürültülere alışık bir insan değilim. Şu kadarını söyleyeyim ki on yıl önce San Giovanni di Dio'nun aziz ilan edilişi sırasında San Pietro Kilisesi'nin kubbesinde yakılan meşalelerin oluşturduğu sessiz gösteri benim daha çok hoşuma gitmişti," yanıtını veren Kardinalin oldukça hüzünlü bir havası vardı; belki de on yıl önce amcası VIII. Alexander'ın Papa olmasından kaynaklanıyordu bu.

Bu keyifli sohbet üzerinde bizzat Lusifer'in oturmakta olduğu arabanın bize doğru yaklaşmasıyla kesildi. Konuklar güldü; artık her gördüğümüz şeyin korkunç bile olsa onları eğlendirme amacı taşıdığını anlamışlardı. İblisin kendiliğinden hareket eden kuklasının boynuzları, cehennemlik gülüşü dikkat çekiyordu ve arasına gizlendiği sazlıkların ortasında otururken kucağında *İncil*'de anlatılan yılanı tutuyordu. Ansızın yılanın ağzından fırlayan dili, gerçekten daha gerçek gibi görünen bir ateş dilimiydi. Sonra iblisin başı müthiş bir gümbürtüyle yerinden fırladı ve alev aldı; bu da en korkak hanımlar tarafından bile büyük alkış aldı. Konukların pek şaşkın bakışları önünde bu alevlerin dumanı dağıldığında, şeytanın yerinde soylu bir meleğin oturduğu ortaya çıktı. Lekesiz giyisi, bembeyaz kanatları ile oturan meleğin arabasının dört köşesin-

de alevler yanıyordu ve ışığın karanlık yani iyiliğin kötülük üzerindeki yengisini ifade ediyordu; tabii ki bu gösteri büyük bir beğeni kazandı ve büyük alkış aldı.

O anda bahçenin en gözden ırak köşelerinden bile fişekler fırlamaya başladı; parlak sarı, kırmızı, mor ve şimşek renkli sarmallar ağaçlardan, çalılardan, duvarlardan dört bir tarafa ateş fırlatıyor ve bahçeyi (konukların bulunduğu noktalar dışında) bir yanardağdan dökülen lavlar altında kalmış ormana döndürüyordu. Fişeklerin aralıksız patlayışları konukların kulaklarını sağır etmişti ve havayı ekşi ve rahatsız edici bir duman sardığı için pek çok kişinin gözleri yaşarmıştı; bu arada fişeklerin rengârenk parıltıları yüzünden çevremiz cehennemde bir sahneyi andırıyordu; bu kızgın pençelerin arasında *İlahi Komedya*'daki Dante ile Vergilius gibi birbirimize tutunmuş olarak Atto ile ben koşturuyor, canımızı kurtarmaya çalışıyorduk.

Peş peşe yağan ateş ve şimşek yağmurunun kesileceği yok gibiydi. Toskana Grandükünün daimi yerel temsilcisi Kont Antonio Maria Fede'nin perukası bir fişekten uçan kıvılcımla tutuştu. Ne olduğunu anlayamayan Kontun kopardığı vaveyladan sonra onun don Paschatio'ya yakınmalarını dinlemek zorunda kaldık. Başkâhya hemen ateşçi başını arattı ama (yardımcılarının söylediğine göre) bir işi çıktığından daha erken ayrılmıştı villadan.

"Popona Kontu tutuşuyordu," diyerek gülümsedi Atto; Albani'nin gelmeyişinden ötürü hüzünlenmiş gibi bir hali vardı.

"Anlayamadım?"

"Kont Fede'nin lakabıdır bu, çünkü önce Toskana Grandükünün sonra da Papa Cenaplarının poposunu yalayarak bu mevkiye gelmiştir. Gelip beni selamlamadı çünkü nisan ayında Venedik Cumhuriyeti'nin Prensi bana Soyluluk verdi ve şimdi ikimiz de soyluyuz. Ne var ki o doğuştan hamaldır, ben değilimdir, hah hah..."

Bunda gülecek bir şey yok diye düşündüm; çünkü Atto da yoksul bir ailede doğmuştu: Pistoia Kilisesi'nin çancısının oğluydu; ilk tanıştığımız zaman bana böyle anlattığını anımsıyorum. Baba, aile kasasına para girer umudu ile yedi evladının dördünü hadım ettirmişti.

"Ah!" diye haykırdı rahip o anda; "Bu ne harika bir sürpriz."

Son derece şık ve gösterişli bir beyefendi, yanında güzel hanımı ve peşindeki hizmetkârı ile Atto'ya doğru yürümekteydi.

Melani, selamlamak için ona doğru ilerlemeye başlamadan önce kulağıma, "Venedik Cumhuriyeti Elçisi Niccolo Erizzo," diye fısıldadı.

Selam faslını geçtikten sonra Erizzo, "Prens Vaini'nin korudan telaşla kaçtığı görmüşler," dedi; "çalıların arasında adı ne yazık ki bilinmeyen bir markinin hanımıyla oynaşmaktaymış..."

"Ah, öyle mi; neler konuşuyorlarmış çalıların arasında?"

"Bunu sizin hayal gücünüze bırakıyorum. Ansızın büyük bir havai fişeğin patlamasıyla Vaini korkudan küle dönmüş."

"Ah, kül kül Vaini..." diye kahkaha atan Atto, "Bağışlayın, şurada eski bir dostum var," dedi.

Bunun numara olduğunu anladım. Önemli bir kişi görmüş numarası yaparak, çoktan başkalarına doğru yürüyen çiftten ayrıldı. Sfasciamonti, saklandığı çalının arkasından el işaretleriyle onu çağırıyordu. Kısaca bir şeyler konuştular ve Atto gelip bana olanları anlattı.

"Sfasciamonti o bilgiyi edinmiş," diyerek bana bir kâğıt parçası uzattı.

Hemen açıp okudum.

Nicola Zabaglia: San Pietro İşliği. Okulun Yöneticisi.

* * *

"Bunu aklınıza bile getirmeyin Sinyor Atto. Size son defa söylüyorum."

Rahip Melani susuyordu.

"San Pietro İşliği'ni biliyor musunuz; hiç gittiniz mi oraya?"

"Elbette gittim ama ..."

"Eh, o halde bu önerdiğiniz girişimin çılgınca olduğunu biliyorsunuzdur!" diye haykırdım adeta kendimi kaybederek.

Havai fişeklerin dumanı seyreldikten, konuklar Türk çadırlarında keyfetmeye çekildikten sonra; geç bir saatte Atto'nun dairesinde buluşmuştuk.

Atto biraz rahatlamış bir ses tonuyla, "Albani görünmedi," dedi. Sonra da muhafızdan edindiğimiz bilgi üzerine konuştuk.

"Israr etmeniz gereksiz Sinyor Atto; beni asla ikna edemeyeceksiniz."

O âna dek ısrarlarına iyi direnmiştim. Ama sonra o korktuğum tehdidi savurdu.

"Senin yerinde olsam bunu benim için değilse bile, kızlar için yapardım."

Anlamazdan gelirmiş gibi yaparak, "Kızlarım için mi?" diye sordum.

"Onların geleceği için demek istiyorum. Başkalarının işlerine saygı göstermelerini istiyorsan, örnek olmalısın."

"En baştan canımı tehlikeye sokmayacağım konusunda anlaşmıştık!"

"İyi ama benim çıkarlarımı korumak için *mümkün olan* her şeyi yapacağına söz vermiştin."

"Söyler misiniz," diye karşılık verdim, "şenlikler sona erdi: Vaadinizi yerine getirmek için daha ne kadar bekleyeceksiniz? Nerede kızlarımın çeyiz parası. Görelim bakalım!"

"Kilise noterlerinden birini çoktan görevlendirdim," diye yanıtladı Melani beni umursamaz bir sesle, "evrakı hazırlıyor. Yarm değil öbür gün ona gideceğiz."

Utanç ve sevinç duygusu arasında gidip geldim.

"Tabii eğer anlaşmaya uyarsan," diye ekledi buz gibi bir sesle.

Köşeye sıkıştığımı hissettim. Son isteğini yerine getirmezsem, çeyiz parasını vermemekle tehdit ediyordu.

"Anlamıyorum. Orada bulunduğunu düşünmenize yol açan nedir?" diye sordum üzüntüyle. "Sadece Cerreto'luların arkadaşı olan ve Zabaglia denen bu şahsın San Pietro İşliği'nde çalışıyor olması mı?"

Atto açıkladı. Kabul etmeliyim ki yürüttüğü fikir doğruydu. Ona karşı çıkmadım; bu da yelkenleri indirdiğimin işaretiydi.

"Ne var ki, maalesef ben seninle gelemeyeceğim," diye bitirdi sözlerini.

"Neden peki? Kardinaller Meclisi'nin Sırları sizin incelemeniz; asıl sizin ..."

"Oraya gitmek için çevik bacaklara, uyanık reflekslere, çabucak saklanabilme yeteneğine gereksinim var," dedi biraz boğuk bir sesle.

Söylememişti ama ne demek istediği anlaşılıyordu: Önerdiği bu iş için Atto fazlasıyla yaşlıydı.

"O zaman ben de Sfasciamonti ile giderim," dedim.

Atto bir an düşündü.

"Buvat'yı da alın yanınıza. Ve asıl önemlisi şunları da götür."

"Onu ben de düşünmüştüm Sinyor Atto," diyerek elinden Ugonio'nun ağır ve kirli anahtar demetini aldım.

* * *

Her türlü muhafız ve bekçi tarafından ele geçme tehlikesini en aza indirmek için güneş doğmadan çok önce yola çıktık. Rahip Melani, Sfasciamonti ve Buvat'ya tepeye gitmemizi söylemişti ama *ne kadar* olduğunu belirtmemişti.

Kutsal Top: Villa Spada'dan uzaklaşırken Aziz Avcılarının ve Cerreto'luların kullandığı bu biraz oldukça gülünç ismi aklımdan geçirerek eğleniyordum.

Ne var ki nesneyi bir kez görünce, ismin ne kadar yakıştığını anlayabiliyordunuz. Bu topa ilişkin pek çok öykü anlatılıyordu ve ben de bunları duymuştum çünkü neredeyse ulaşılamaz bir noktada olmasıyla ün kazanmıştı ve oraya varana gerçek kahraman gözüyle bakılıyordu.

Anlamsız bir işe girişmiştik ama özellikle de bunun için bütün cesaretimi toplamam gerektiğini düşünüyordum. Sadece Atto gibi gözü pek ve cüretkâr olduğumu göstermeyecek, öyle olduğumu hissedecektim de. Karşımda Aziz Giorgio gibi alt edilecek bir canavar vardı. Benim bu başarımı bir tek içimdeki korku engelleyebilirdi. En korkunç düşman iki kulağımızın ortasında uyuyandır.

Bu giriştiğimiz işi anlattığımda, güzel Cloridiamın beni olay üzerine sorgulayışını, o çelik gibi mantığıyla paramparça edişini, Atto'nun beni içine soktuğu bütün güçlükleri, karışıklıkları, çılgınlıkları yorumlayışını şimdiden duyar gibi oluyordum.

Baştan bunca tehlikeye atıldığım için üzüntüden sarsılacak, beni kucaklayacak ve öpecekti. Ama o yenilmez pırıltısıyla bunu atlatacak, beni kulaklarını dört açarak dinleyecek, saçları havaya dikilse de becerdiğim işlerin yorumunu yapacaktı. En sonunda da yas dolu bir öfkeyle beni sorumsuz, akılsız bir baba ve koca ilan edecek; megaloman ve hayvan ve hatta daha beteri aptal olduğumu yüzüme vuracaktı. Çocuklarımızın geleceği için kaygılanıyor-

du ve bu tehlikeleri bunun için göze aldığımı biliyordu ama hesapta çeyiz karşılığında ölüm yoktu.

Cloridia bana bağırıp çağırırken iki minik kızımız da benimle alay edecekti. Belki de karım beni birkaç günlüğüne aile yuvamızdan uzaklaştırırdı; kafama bir kepçe indirme ya da ağır ebelik aletlerinden biriyle dövme dürtüsünden kendini korumak için yapardı bunu.

Evet, tehlike vardı ve bunu yadsımak boşuna olurdu. Ama işi başarırsak Atto'dan koparacağım paranın da hatırı sayılacaktı. Gene de bu konuda umutlanmak için erkendi; şimdi Sfasciamonti'nin güçlü omuzlarının arkasına saklanmak ve Yüce Koruyucunun merhametine sığmmaktan başka yapacak bir şey yoktu.

Aziz Avcısı Ugonio şöyle demişti: Rapor perşembeye kadar Kutsal Top'ta kalacak. Don Tibaldutio şunu eklemişti: Söylentilere göre Cerreto'luların San Pietro'da bir dostları vardı. Sfasciamonti'den aldığımız bilgi de bu sahtekâr dilencilerin arkadaşlarına bir ad kazandırmıştı.

Nicola Zabaglia San Pietro İşliği'nin üyelerinden biriydi; bu kurum İlk Papa Aziz Pietro'nun mezarı üzerine inşa edilmiş bazilikanın onarım, bakım ve restorasyon işlerinden sorumluydu. Bu şahıs önemli bir pozisyondaydı: Büyük taşlar, sütunlar gibi devasa nesnelerin taşınabilmesi için bir araç icat edince konusunda dâhi ilan edilmişti ve işliğin Sampietrino'lar denilen gelecekteki üyelerinin yetiştirileceği okula yönetici olarak atanmıştı.

Bazilikanın en gizli yerlerine girebilme hakkı sadece Sampietrino'lara aitti: Gizemli yer altı dehlizlerinden (Aziz Pietro'nun mezarı da oradaydı) kubbelerin en tepe noktalarına kadar ulaşabilirlerdi.

Bütün bunlar Atto'ya onun gizli raporunu nerede bulabileceğimiz konusunda bir fikir vermişti. Sorun sadece oraya varabilmekti, *en geç* o saatte.

Villa Spada'dan San Pietro'ya ulaşabilmek için Gianicolo Tepesi'nin kuzey yamacından aşağı yürüyüşümüz kolay ve hızlı oldu. Alana bakan konutları aştık, iki yarım daire halindeki büyük sütunların arasına süzüldük. Sütunlar, tam yüz kırk aziz heykeliyle süslüydü ve San Pietro Alanı'nın iki yanında Kilise Ana'nın evlatlarını kucaklayan, koruyan ve avutan kollarını andırıyordu.

Alanda pek çok bekçi vardı ve eninde sonunda birine toslamamız kaçınılmazdı ama bunun olabildiğince geç olmasını diliyordum. Bazilika kompleksine girişimizi cephenin sağ yanındaki kemerlerin birinden yaptık, büyük giriş kapısını ve yanındaki Ölüm Kapısı'nı solumuzda bıraktık. Sonra bir avluya girip üzeri açık, dar bir koridordan bir başka avluya geçtik; bu da kutsal yapının kuzey cephesine dayanıyordu ve Vatikan parklarının sınırındaydı.

Buradan büyük bir kapı aracılığıyla bazilikanın Kutsal Duvarlarını aşacaktık. Kendimizi küçük ve karanlık bir holde bulduk. Sağda geniş bir sarmal merdiven açılıyordu. Tam bunun dibinde, bir muhafız tarafından durdurulduk. Neyse ki Sfasciamonti ne yapacağını iyi biliyordu. Ağız kalabalığına getirerek Sampietrino'lardan birini görmeye gittiğimizi söyledi; aslında bu yalan sayılmazdı –çünkü bizi buraya kadar getiren Zabaglia adıydı–. Umursamaz bir pozla bekçinin önünden geçtik ve merdivene yöneldik.

Başladık geniş sarmalı tırmanmaya. Merdiven sahanlığının kemerli tavanı cılız bir meşaleyle aydınlanıyordu ve arada sırada kalın demir parmaklıkları olan pencerelere rastlıyorduk. İnce korkuluğa sımsıkı tutunmuş, dikkatle tırmanıyorduk. Merdivenin dış duvarında arada sırada bizim anlamadığımız şeyler yazan kapılara rastlıyorduk; sözgelişi 'Birinci Koridor', 'İkinci Koridor', 'San Basilio ve San Girolamo Bölümleri' yazan tabelaların arkasında rahiplerin kullandığı ve büyük yapının özel bölümlerine uzanan gizli koridorlar olduğunu tahmin ediyorduk.

Birkaç dakika sonra bu saatte, orada ne aradığımızı soran bir başka görevliyle karşılaştık. Bu kez, Sfasciamonti muhafızlık belgesini gösterdi ve onlara açıklama yapmak zorunda olmadığını açıkça hissettirdi. Öteki buna karşı çıkmadı ve geçişimize izin verdi. Derin bir soluk aldık.

Pek de kısa sayılmayacak bir yürüyüşten sonra hem gerilim hem yorgunluk yüzünden soluk soluğa kalmıştık ki düz uzanan bir koridordan yürüyüp tahta bir merdiveni tırmandık.

İşte bunun sonunda bizi bir sürpriz bekliyordu. Basamaklar bizi bir terasa, daha doğrusu San Pietro'nun biricik gerçek terasına ulaştırdı. İsa ve on iki azizin heykelleri arkasında kalan geniş alan cepheyi hem güzelleştiriyor hem de alana hâkim kılıyordu. Karşımızda heybetli bir görüntü vardı: Anıtsal kubbe ve kemerlerin birleşme noktasındaki sivri kule.

Dönüp arkama baktım. Terasa çıktığımız sekizgen temele oturan kubbe, karşımızda görünenin yanmda minicik kalıyordu. Bazilikanın planı büyük bir Haç olduğundan teras, uzun kolun kısa kenarla kesiştiği noktaya kadar uzanan bölümünü örtüyordu. Geniş boşluk, bazilikanın yanal şapellerine ışık veren büyük fenerlerle benekleniyordu ve ortasından saçaklı bir çatıyla bölünüyordu.

Gece, başlarımızın üzerine kara tülünü örtmüştü. Ay, yalnızca belli belirsiz bir aydınlık yayıyordu; ışık sadece bazilikanın devasa siluetini ayırt etmeye ve Tanrıdan korkmamız gerektiğini anımsatmaya yarıyordu ve bu bile ziyaretimizin boşuna olmadığını göstermeye yeterdi. Ama ruhum bu yorumlarımla oyalanırken, olaylar korktuğum şekilde gelişmeye başladı.

Karanlıkta, "İşte şuradalar," diyen sesi açık seçik işittik. Hemen anladım: İkinci olarak karşılaştığımız güvenlik görevlisi bize güvenmemişti. Bizleri izlemesi için başkalarını yardıma çağırmıştı.

Seçebildiğim küçük grupta en az iki, en fazla dört kişi vardı ve alana bakan terasın ucundan, İsa Efendimizin heykelinin yüzünü müminler yığınına çevirdiği yönden bize doğru geliyorlardı.

"Ne yapacağız?" diye sordu Buvat.

"Onlara bir para atarak ikna edebilirim," dedi Sfasciamonti, "Gene de pek inanmıyorum ama..."

Artık kulaklarımm bunları dinlemeye, yüreğimin beklemeye sabrı kalmamıştı. Hesaplarımı yapıvermiştim; yeterince hızlı davranırsam becerebilirdim.

Bütün gücümle koşmaya başladığım ve karşımızdaki kubbenin dışına tırmanan ve sonra başka bir girişe uzanan iki rampalı merdivene sardığımda Sfasciamonti'nin, "Hey delikanlı, bekle," dediğini işittim.

Sonra başka konuşma olmadı: Hızlı adımlarıma Buvat'nın ve Sfasciamonti'nin ayak sesleri eklenince; hemen arkadan öfkeli ve şaşkın bekçilerin koşuşmaları duyuldu.

"Cloridiam benim," dedim soluk soluğa kalan sesimle, "sana anlattığımda beni affedeceğini biliyorum."

Bütün şanssızlığım, mekânı neredeyse hiç tanımamamdı. Şansım ise başlangıçtaki heyecanım yüzünden arayı hızla açmamdı. Ufak tefek oluşumun; ilk bakışta aleyhime gibi görünse bile aslında öyle olmadığını çok iyi öğrenmiştim.

Soluk soluğa koşuyordum ama içten içe (ve umutsuzlukla) fazla risk almamayı umuyordum: Başıma gelebilecek en kötü şey, bir kez daha San Pietro muhafızları tarafından durdurulmam olabilirdi; ama gene de bu çocuksu cüretimle onları atlatabilirdim. Ne bir şey çalıyor ne de bir yere zarar veriyordum. Yasal sorunları önlemek için Sfasciamonti sayısız tanıdıklarından birini araya sokabilirdi ve Buvat, başımı dertten kurtarması için, binlerce dalaveresinden birini gündeme getirmesi için Atto'dan yardım isteyebilirdi. İşte bütün bu sayısız 'belki'yi içimden tekrar edip durmamın nedeni, sadece kendimi yüreklendirmeye çalışmak içindi.

Kubbenin içine girer girmez, beni daha yükseğe ulaştıracak sarmal bir merdivenle karşılaştım. Sfasciamonti'nin adım seslerinden bana daha da yaklaştıklarını duyuyordum ve elbette onun arkasında Buvat ve muhafızlar vardı. Hiç kimse konuşmuyordu: Akciğerlerimizdeki havayı peşimizdeki avcılardan kaçabilmek için kullanmalıydık.

Sarmal merdiven biter bitmez, kendimi bir çatal ağzında buldum; soldaki yoldan ilerledim. Kapısı olmayan bir eşiği aştım ve ansızın Sonsuzluk üzerine asılı olduğumu fark ettim.

Kubbenin tam içinde; hesaplanması mümkün olmayan boyutlardaki bir boşluğun karşısında bulunuyordum. Sağımda ve solumda uzanan halka biçimindeki koridor, bazilikanın temelinin devasa kasnağı boyunca uzanıyordu. İşte bu halka biçimindeki geçitte dururken bazilikaya tepeden bakan uçurum manzaralı bir noktada olduğumu fark ettim. San Pietro Bazilikasının muhteşem nefi, tam olarak iki kanadın kesiştiği yerde, gözlerimin önünde uzanıyordu. Tam o noktada ama elbette çok aşağıda Usta Bernini'nin yapımı, hem bazilikanın hem Hıristiyanlığın övüncü olan görkemli sayvanın durduğunu biliyordum. Üzerimde, kubbenin ölçülere sığmayan enginliği, altındaki derinlik, beni uzayın sonsuzluğunda yitmiş bir atom taneciğine benzetmişti.

Benim yüksekliğimde, kubbeyi ayakta tutan büyük kasnağın duvarlarında beş insan büyüklüğünde resmedilmiş tatlı melekler, iki araba büyüklüğünde bereket sepetleri üzerinde oturuyorlardı.

Ama bütün bunları sadece hayal eden gözlerimle görebiliyordum çünkü meşaleler ve fenerler kilisenin içini aydınlatıyordu ve bulunduğum yerde sadece kendi ürkek ayaklarımın çıkardığı se-

sin umutsuz yankılanmasını işitebiliyordum. Bu baş döndürücü gözlem noktasına çıkmama neden olan kapıdan tam dört tane vardı ve hepsi dört ana yön noktasına karşılıklı yerleştirilmişti.

Sağa ya da sola. Daha sola. Bu çıkış noktasında bir kapı vardı. İttim ve açıldı. Arkamdaki adım sesleri yaklaşıyordu. Daha sola gittim ve kapalı bir kapının tutamacına tosladım. Artık aydınlatma yoktu; ay bile batmıştı. O halde biraz daha sola.

Bir rampa vardı. Ardından önce düz, sonra pek geniş bir sarmalla yükselen merdivenler. Sol duvardan belli belirsiz bir ışık yansıyordu. Orada dışarıya bakan büyük bir pencere vardı. Dışarıda ise benim umutsuz çırpınışımdan habersiz dingin bazilika çatıları uzanıyordu. Sarmal rampa yükseliyor ve bir noktada düzleşiyordu. Burnumu bir kez daha çarptım: Karşımda dimdik yükselen sarmal bir merdiven vardı. Ona giriştim. Ötekilerin de başı dertte olmalıydı çünkü bir çığlık duydum. Belki de hızlı davranıyordum: Sesleri bana yakından gelmiyordu. İyi ama ben neredeydim? Evdeki hesaplarımın çarşıya uyması için içimden dua ettim. Burada önemli olan varmak değil dışarı çıkabilmek, oradan da kaçabilmekti. Bu ise pek hassas bir durumdu. Atto beni durum hakkında ayrıntılarıyla bilgilendirmişti. Şans eseri Villa Spada'da işimize yarayanları bulmuştu ve yola çıkmadan önceki gece saatlerce silahlarımı bilemiştim! Bu kitabın adı *Vatikan Tapınağı ve Kökeni* idi ve altı sene önce 1694 yılında Carlo Fontana adlı âlim tarafından yazılıp Roma'da basılmıştı. Kitapta planlar, seksiyonlar, bazilikanın ve beni daha çok ilgilendiren kubbenin perspektifleri vardı. Birkaç saatlik çalışma sonucunda bazilikanın en yüksek kısmının dahili tünellerinin dizilişleri ve yönlendirilmelerinin grafik çizimlerini iyice bellemiştim. Aşağı yukarı da olsa, ezberime aldıklarım, gerçekten bana rehberlik etmişti.

Merdivenler yeniden eliptik bir diziliş aldı. Tuhaftı çünkü hem iç, hem dış duvarlar korku verecek kadar eğikti ve ancak ilerleyecek kadar boşluk bulabiliyordum. Sfasciamonti'nin bu fare deliğinden nasıl geçeceğini merak ediyordum: Hava solunamayacak kadar ağır ve yoğundu. Arada bir rastladığım pencere içeriyi biraz havalandırıyordu ve serinletiyordu ama durup soluklanacak zamanım yoktu.

Ancak o zaman anlayabildim: Şu anda kubbenin iki duvarının arasındaki boşlukta ilerliyordum. Eliptik merdiven, birbirine para-

lel uzanan, bazilikanın içinden görünen iç ve dış duvarlar arasında örülmüştü. Ama havaya asılı bir cisim içinde yürüyor olmanın yarattığı baş döndürücü duygu sona ermeliydi: Elips artık yukarı doğru dönmüyordu ve kısa bir düzlük vardı. Aşağıdan başka bağırışlar geliyordu.

"Sfasciamonti, Buvat, neredesiniz?" diye seslendim.

Yanıt olarak sadece belirsiz sesler ve gürültüler duydum. Bacaklarım titriyordu ama sadece yorgunluktan. Hızlanmaya çalıştıysam da fena halde kaydım. Dizlerimi ve kalçamı örseleyerek birkaç basamak düştüm. Tek parça halinde yeniden kalktım. Daha ne kadar bilmem, topallayarak yatay koridora döndüm. Ne bir merdiven, ne bir çıkış yolu vardı.

Tam o anda fark ettim: İki ya da üç adım ilerimde bir şey eksikti ve bu şey zemindi. Aniden durdum, dengemi yitirdim, sağ kolumla iç duvara tutundum. Ve onu hissettim.

Bu neredeyse boynuma kadar gelen kocaman taş bir basamaktı. Kolumu uzattım ve dokundum. Evet, onun üzerinde bir basamak daha, daha üstte bir tane daha vardı. Aşağı yukarı benim tahmin ettiğim gibiydi ve bu nedenle güven hissettim; oradan çıkmaya devam ediliyordu. Her biri ana yön noktasında tırmanan, iç ve dış duvar arasında uzanan boşlukta yükselen geniş basamaklı dört merdivenden biriydi. Yeniden tırmanmaya başladığımda iyi ki ufak tefek ve hafifim diye düşündüm; ağır olmayan bedenim hızlı ilerliyordu.

Başlangıçta basamak blokları geniş olmaktan çok, yüksekti; sonra kubbenin tepesine yaklaştıkça oranlar değişti. En sonunda üç, iki ve nihayet bir basamak kaldı. Perişan ama yeniden ayakta olarak yatay bir zeminde dikildim; tepeden cılız bir aydınlık geliyordu daha doğrusu karanlık biraz seyrelmişti. Sağı, solu, dört bir yanı elledim; önce bir duvar, sonra bir boşluk hissettim. Ayağım belki bir basamağa takıldı, sağ elim bir tırabzana çarptı. Nereye gittiğimi bilmiyordum ama göz açıp kapayana dek oraya vardım ve nihayet temiz havayı tenimde, ciğerlerimde ve çevremde hissedebildim: Dışarıdaydım.

Ayaklarım, kubbenin üzerinde ve tüm çevresinde dolaşan yolu çiğniyordu. Bu yolun iç kısmında iki sıra sütun vardı ve bir dizi kemerin altından yürüyerek bunların altından geçilmiş oluyordu. Dış tarafta ise yağmur suyunun akması için yol dışa eğim-

liydi ve ziyaretçi kendini dışarı itilmiş hissedebilirdi. Tek koruma bir korkuluktu ama Roma'nın uykuda ve utangaç, görünmeyen gece manzarasından gözler sarhoş oluyordu.

"Tatlı karım, şu andan sonra sana hiçbir şey anlatmayacağım," diye fısıldarken kollarım ve bacaklarım hem korkudan, hem heyecandan kaskatı kesilmişti.

Yeniden bekçilerin soluk soluğa seslerini işittim. Peşimde olanlar fazla uzağımda değildi demek ki.

Pek az zamanım vardı. Onu aradım; bir önceki gece Villa Spada'da Atto ile incelediğim kitap yüzünden varlığından haberim vardı. Seyirdim denen iç balkonu yarım tur katettikten sonra buldum. Karanlık bir köşe, demir bir parmaklık ve iki menteşe: İşte oradaydı. Sanki kubbenin sert taşı içine tırnakla kazınmış gibi duran minik bir kapı. Terden sırılsıklam olmuş mintanımı çıkardım, pantolonumun cebinden Ugonio'nun şmgırtılı anahtarlarını aldım. Doğru anahtarı aradım. Büyük bir tane, daha küçük bir tane derken dakikalar geçiyordu. Zamanın geçmesi aleyhime işliyordu. Sonra fark ettim ki, kapı zaten kilitli değildi! Zorlamadan açıldı. Artık küfür etmeye zamanım yoktu; birkaç sıçramayla tepeye vardım.

O delikten çıkar çıkmaz kendimi az önceki gibi bir iç balkonda buldum ama bu öncekinden daha küçüktü, arada mantar biçiminde büyük taş destekleri olan bir korkulukla kapatılmıştı; burası kubbenin en tepe noktasına korkulu bir biçimde asılıymış gibi duruyordu. Zamanım olsaydı gökyüzüne yayılmış yıldızların dağıttığı ışıkları seyretmek isterdim; elimi uzatsam her bir yıldıza dokunabileceğimi sanıyordum.

Üst seyir yolu olan bu dairenin tam ortasmda, gene dairevi planlı küçük bir odacık vardı. Hemen bir tur attım ve kapısı olmadığını fark ettim. Oraya girilebileceğini bin kez duymuş olduğum için neredeyse umutsuzluğa kapılmak üzereydim ki onu gördüm: Yerden benim midem yüksekliğinde olan alçak bir pencere görünümündeydi kapı. Girmek için eğildiğimde alt balkondan gelen sesleri işittim.

Şaşırtıcı bir biçimde dairevi odanın içinde mutlak bir karanlık yoktu: Giriş penceresinden tatlı bir aydınlık sızıyordu.

Başımın üzerinden de hafif bir ışık geliyordu. Tepeye, hedefe doğru uzanan tahta basamaklar vardı: San Pietro Bazilikasının en

uç noktasını oluşturan ve büyük haçın tam altında yükselen bronz toptu bu hedef.

Zıplayarak tahta basamaklardan birine tutundum ve ayaklarımla duvardan güç alarak kendimi yukarıya çektim. Tırmanırken aydınlığın hafifçe arttığını görüyordum.

Sıkışık biçimde yerleştirilirse, on altı kişinin San Pietro topunun içine sığabileceği söylenirdi. Peşimize düşen insan sayısı o kadar fazla olmadığı için bunu kanıtlayamayacaktım.

Sonunda önce başımı, sonra omuzlarımı topun içine soktum, dirseklerimle büyük bronzun kenarlarına tutundum. Ancak o zaman gözlerim, orada yalnız olmadığımı gördü.

* * *

Koca kıçını topun içbükey duvarına dayamış olan Sfasciamonti sucuk gibi terlemiş, soluk soluğa kalmış olarak karşımda duruyordu. O, olasılıkla iç koridordan koşarak ve kubbeye tırmanan dört merdivenden bir başkasından tırmanarak benden önce buraya varmıştı. Bir elinde küçük bir kitap vardı: Kardinaller Meclisi'nin Gizleri raporuydu bu. Öteki elinde ise bir tabanca tutuyordu.

Küresel boşluğun içinde, tam girip çıktığımız deliğin yanında bir tabure duruyordu. Kitap oraya saklanmış olmalıydı ve muhafız oraya varıp, kitabı ele geçirmekte benden önce davranmıştı. Ansızın onu bana uzattı:

"Sakla şunu, gelmek üzereler!"

Aşağıdan sesler geldiğini fark ettim. Sfasciamonti parmağını tetiğe koydu. Artık buradan kaçacak bir yerimiz olmadığı ortadaydı.

Korku ve telaş içinde, "Ateş edemeyiz; burada bir kilisenin içindeyiz... Sonra bizi tutuklarlar," diye görüşümü belirttim.

Toptan aşağı atlamak ve kaçmak da olanaksızdı: Odaya birisi girmiş ve tırmanmaya başlamıştı. Ne yapacağımıza karar vermeksizin Sfasciamonti ile birbirimize baktık.

İşte o anda olan oldu: Gözbebeklerimiz parlak bir ışıkla kavruldu, yüzlerimiz kül gibi ortaya çıktı ve şaşkınlık içinde donakaldık.

Daha önce, odaya, oradan da kubbeye tırmanırken aydınlığın hafifçe arttığını fark ettiğim için, ansızın olup biteni kavradım. Çok yıllar önce oğlu Sampietrino rahibi olan bir kasap tanımıştım ve o bana olup biteni net biçimde anlatmıştı. Bizi içinde konuk eden kürenin dört ana yön noktasına konmuş açıklıkları vardı. Şu anda doğu penceresinden içeriye kendiyle yıkanmış, kor olmuş bir bıçak sokmuş olan güneş aramıza neşeli bir giriş yapmıştı.

Seher zamanıydı.

15 Temmuz 1700
Dokuzuncu Gün

Güneş ışını sanki Kaderin bir işaretiyle gidip doğrudan Atto'nun kitapçığına vurdu ve oradan yüz binlerce beyaz ışık olarak yansıdı.

Bu ilginç olaya kayıtsız kalan Sfasciamonti tabancasını aşağıya çevirdi.

"Durun yoksa vururum; ben valinin muhafızıyım!" diye bağırdı.

Sonra (bana öyle geldi) tabureye ayağı takıldı ve o kürenin deliğinden düşerek müthiş ve evrensel bir gümbürtü yarattı. Muhafız belki de taburenin üstüne düşmüştü. Ya da düşme telaşıyla beni de kendiyle birlikte sürüklemişti.

Zaman durmuştu. Işıktan karanlığa geçildi. Dünya ve küre tekseslilikle esrik bir devrim yarattı ve ansızın mekân değişti.

Boş ve uykulu bir çuval gibi ben yuvarlanırken, gözlerim Tanrıya adanmış bu kartal yuvasına ait kutsal süslemelerden bir görüntü kırıntısını beraberinde götürmek istiyordu.

Baş aşağı düşüyordum ama herhalde zihnin sağdan sola okumayı ya da harflerden sözcük türetmeyi başaran o tuhaf becerisi sayesinde, bilincimi yitirmeden önce onu gördüm ve tanıdım.

Gururlu ve gizemli Kadırga, Gianicolo Tepesi'ne demir atmış, bizi izliyordu.

* * *

Rahip Melani, "Her tuhaf ve açıklanamayan ölüm, devletin ya da onun gizli güçlerinin bir komplosunu işaret eder," diyerek durumu özetledi.

Başım çok ağrıyordu. Boynum ağrıyordu. İşin doğrusu her yanım ağrıyordu.

"Aynı zamanda ortadan kaybolan ya da kaçırılan insanların veya inanılmaz kazalara kurban gidip sonra ansızın gayet sağlıklı biçimde ortada beliriveren tiplerin ardında da eminim ki düzen bozucu bir karakter vardır. Onu düzenli bir biçimde uygulayanın yardımı yoksa, hiç kimse ölümden kurtulamaz."

Atto'nun sesi kristalimsi ve boşlukta asılı gibi geliyordu. Gözlerim hâlâ kapalıydı ve yeniden açmak konusunda bir acelem yoktu.

Bir at arabasına yüklenerek taşınan ağırlaşan bedenimin hissi; seherin soğuğu; sonra da sıcak ve tanıdık bir ortama girişim gibi ufak tefek şeyler hatırlar gibiydim.

Birkaç saat (belki de dakika) daha geçti, sonra açılan ve kapanan kapı tokmaklarının ve koridorda ilerleyen adımların sesiyle uyandım. Gözkapaklarım artık açılma zamanının geldiğine karar verdiler.

Hâlâ giyimli olarak, Villa Spada'da, Rahip Melani'nin yatağında yatmaktaydım. Atto, yanımdaki koltukta, gözleri kim bilir hangi düşüncelere dalmış oturuyordu. Uyandığımın farkında değildi. Ancak birkaç dakika sonra gözlerini daldırmış olduğu o belirsiz noktadan ayırdı ve bana çevirdi.

Yarı alaylı, yarı memnun bir ses tonuyla, "Canlılar arasma hoş geldin," dedi, "karın çok kaygılıydı; bütün gece başmda bekledi. Seher sökünce ona yeniden canlandığını ve iyi olduğunu haber verdim."

Merakla, "Sfasciamonti nerede?" diye sordum.

"Uyuyor."

"Ya Buvat?"

"Odasında. O da horluyor."

Oturmak için doğrulmaya çalışarak, "Anlamıyorum," dedim, "neden tutuklamadılar bizi?"

"Muhafız dostumuzun anlattığına göre talihiniz oldukça yaver gitmiş. Sfasciamonti peşinize düşen Sampietrino'nun üzerine atlarken, seni de beraberinde yuvarlamış. Adamm elindeki silahı alıp tekme tokat yere sermiş. Sonra seni omzuna yükleyip, iri cüssesi sayesinde fazla zorlanmadan taşımış. Aşağıya geldiğinde onu gören olmamış. Seher zamanı olduğundan çevrede tek bir kişi

yokmuş. Büyük olasılıkla bütün muhafızlar Buvat'nın peşine düşmüşler."

"Buvat'nın peşine mi?"

"Aynen öyle. Terasta izlenmeye başladığınızda koşmaya başlamış o da."

"Ne?" dedim şaşkınlıkla. "Ben onun bizimle tırmandığını sanıyordum..."

"Hayret edilecek bir biçimde akıllıca davranmış. Sen kubbeye doğru tırmanan merdivene sardığında o geri yürümüş ve geldiğiniz yere girmiş. Peşinize düşen iki Sampietrino'dan ufak tefek olanı *–ah affedersin–* onu izlemiş," diyen rahip kırdığı pot yüzünden özür diliyordu. "Ama Buvat'nın bacakları uzun olduğundan ona nal toplatmış. Kimsenin yüzünü bile görmesine fırsat vermeden San Pietro'dan çıkmış ve yıldırım hızıyla herkesi ekmiş. Ama sonra tahmin edileceği üzere San Pietro'dan buraya gelirken yolu şaşırmış olduğu için sizden az önce geldi o da."

Çok şaşırmıştım. San Pietro'nun tepesindeki küreye tırmanırken iki dostumun yanımda olduğunu sanıyordum; oysa bir tanesi utanç verici bir biçimde sıvışmış ve öteki de en can alıcı anda üzerime yıkılmıştı.

"Senin başarılı olduğunu, neler becerdiğini biliyorum."

"Kardinaller Meclisi'nin Gizleri raporunuz!" diye sıçradım yerimden; "Verdi mi size Sfasciamonti?"

Atto'nun yüzünde tatlı ama kederli bir ifade belirdi.

"Bu mümkün olmadı. Seni sırtında taşırken kitapçık cebinden uçup gitmiş. Yanlış anlamadıysam, ulaşamayacağı bir noktaya düşmüş. Canını kurtarmakla rapor arasında seçim yapması gerektiğini hissetmiş. Başka türlü davranamazdı elbette."

"Anlamıyorum... Her şey yolunda gitmişti ve sonra... Bu çılgınca," diye yorum yaptım üzüntüyle. "Hem beni neden buraya getirdi de, evime götürmedi?"

"Çok basit. Nerede oturduğunu bilmiyor ki."

Bir kez daha şaşırarak, gücümü toparlamak için bütün hayret ve hayal kırıklığı duygularımın ruhumun dibine çökmesini bekledim. O tehlikeli koşturmacalar, korku... her şey boşuna yaşanmıştı. Atto'nun kitapçığını kaybetmiştik. Sonra hayal meyal bir şeyler geldi aklıma.

"Sinyor Atto, uykumun içinde konuştuğunuzu duydum."

"Belki de yüksek sesle konuşuyordum."

"Açıklanamayan ölümler, devlet komploları... ya da benzeri bir şeyler söylüyordunuz."

"Sahi mi? Hatırlamıyorum. Ama şimdi istiyorsan biraz daha dinlen delikanlı," dedi ve ayağa kalkarak kapıya yöneldi.

"Öteki davetlilerle birlikte kente inip Spada Malikânesi'ni ziyaret edecek misiniz?"

"Hayır."

"Sahiden gitmeyecek misiniz?" diye sorarken Atto'nun Albani ile karşılaşmaktan çekindiğini düşünüyordum; şu sıralarda Zabaglia'nın emrindeki Sampietro rahipleri kitapçığı düştüğü yerden almış ve Cerreto'lulara teslim ediyor olabilirlerdi. Onlar da bunu Lamberg'e ve o da elbette Kardinal Albani'ye iletecekti.

"Şimdi sırası değil," diye yanıtladı beni Atto, "Spada Malikânesi'ndeki güzellikleri gün ışığında görebilmeyi isterdim ama şimdi daha acil işlerimiz var."

* * *

Hava kurşun rengine bürünüyordu. Kadırga'nın sarmal merdivenlerinden tırmanıp terasına çıktığımızda, hiç beklemediğimiz sıcak bir rüzgâr yüzümüzü yaladı.

Baskın için hazırlıklarımız uzun sürmüştü. Nihayet pek çok olasılık arasından en önemli olanları seçmiştik: Rahibin tabancası; pantolonumun içine sokarak sakladığım uzun bir hançer, üç gün önceki neşeli kuş avında kullanılan büyük ağ. Bu biçimde varlığı kendimizden uzakta tutabilecek, gerekirse yüz yüze çarpışabilecek ve hatta eski gladyatörler gibi ipten örülmüş ağımızı düşmanımızın üzerine atıverecektik.

Gerginlikten neredeyse taş kesen bacaklarımla tepedeki odanın kapısına dikildik.

Birbirimizi yüreklendirmeye çalışarak bakıştık. Önden Atto ilerledi, odaya giren kapının tokmağını çevirdi ve itti. İçeride sadece karanlık ve sessizlik vardı.

Neredeyse bir dakika tek söz etmeden ve kımıldamadan öylece dikildik.

Nihayet rahip elindeki tabancasının her an ateş etmeye hazır olduğunu gözden geçirerek, "Ben önden gidiyorum," dedi.

Ben de ona hançeri işaret ettim ve sol omzumdaki ağı şöyle bir düzelterek, ilk fırsatta fırlatmaya hazır olduğumu belli ettim.

Atto içeri girdi.

Eşiği aşar aşmaz, kendini olası saldırılardan korumak için sırtını sol taraftaki duvara dayayıverdi. Bir koluyla da bana ilerlememi işaret etti. Söylediğini yaptım.

Böylece kendimi yeniden canavarın ininde buldum; artık yaşı gereği bir kedi kadar çevik olmasa da aslan kadar cesur olan ve kendini şu anda Pek Hıristiyan Kralın silahşörlerinden biri gibi hisseden ve öyle davranan rahiple sırt sırta verdik.

Şu anda üzerimizden geçen bulutlar yüzünden zaten kurşuni bir renk alan güneş ışığı buzlu camlardan içeriye girdiğinde iyice donuklaşıyordu. Odanın içinde anımsadığım üzere iki sütun vardı.

Eğer oradaysa, iyi gizlenmiş olmalıydı.

Bir acı beni yerimden sıçrattı. Atto dikkatimi çekmek için dirseğini böğrüme batırmıştı.

İşte o zaman gördüm.

Odanın ters köşesinde, sağdaki pencerenin yakınında, iki sütunun arkasında bir şey duvarın adeta içinde kımıldamıştı. Dehşet verici biçimde deforme olmuş, balık ya da yılan derisini andıran bir deriyle kaplı olan kol Atto'nun elindeki silahın tehdidinden korkarak duvarın içine girmişti. Canavar oradaydı.

İki sütun onu tam olarak görmemi engelliyordu. Canavarın hangi kısmının hareket ettiğini ve daha da önemlisi nasıl olup da böyle duvarın içine girdiğini anlamak için ona yaklaşmamız gerekiyordu.

Rahip neredeyse duyulmayacak bir fısıltı ile bana, "Dur. Hiçbir şey yapma!" dedi.

Mutlak hareketsizlik içinde bir ya da iki dakika geçti. Tetràchion'un kolu ve o canavar eli kımıldamıyordu. Kapı açıktı. Biz de, canavar da odayı boşaltarak kaçabilirdik. Ama iki taraf da, ya korkudan ya cesaretten bu çözümü düşünmedi. Hem tavandan hem de odanın duvarlarındaki güherçile yüzünden aşırı nemli olan odanın içindeki hava, bizim de soluklarımız eklenince iyice yoğuştu. Mermersi sessizlik ve ağır hava korkuyu nesnel bir varlık haline getirmişti.

Bütün bunlar olurken (aslında yüreğimizdeki fırtınadan başka bir şeyin olduğu yoktu) ben ikinci bir savaş daha veriyordum: Kendi kendime meydan okumaktaydım.

Şimdi bütün yüreğimi ortaya koymuştum ama ânın ağırlığı bir yana, az sonra teslim olacağımm farkındaydım. Mutlak olarak bunu yapmalıydım ama asla yapamazdım. Hapşırmak gibi daha beter bir sonucu önlemek için kesinlikle burnumu kaşımalıydım. Ve yaptım.

İnsani hiçbir sözün o andaki hayretimi ifade etmeye yeteceğini sanmıyorum ama benimle müthiş bir eşzamanlılık içinde canavar da elini –sütunların arkasında kalan– korkunç yüzüne doğru kaldırdı. İçimi vahşi bir kuşku sardı.

"Gördünüz mü?" diye fısıldadım Atto'ya.

"Kımıldadı," diye yanıtladı beni heyecanla.

İkinci bir deneme daha yapmak istedim. Aynı elimin parmaklarını havada kelebek kanadı gibi hareket ettirdim. Sonra ritmik bir biçimde bacağımı öne ve arkaya oynattım. En sonunda da Atto Melani'nin hayret dolu bakışları altında yerimden kımıldadım ve arada maddesel ve ruhsal engeller olmaksızın bizi acımasızca zincirlere vuran gizeme yakından bakmak istedim.

* * *

Atto, gözlerini aynadan ayıramayarak, "Bu delice bir şey. Delikanlı, bu gördüklerimizi herhangi bir kişiye anlatmanı kesinlikle yasaklıyorum," dedi. "Elbette bütün bu karanlık noktaları çözüme ulaştırana dek," diyerek düzeltti kendini; bir önceki çıkışından utanmış olduğu belliydi.

Görüntüyü deforme eden aynanın tümsekli yüzeyine bir kez daha dokundu ve parmaklarını, ayalarını, bileğini şişirişini, büküşünü ya da doğrultuşunu hayretle seyretti.

"Yıllar önce Kardinal Mazarin beni gizli bir pazarlık için Frankfurt'a çağırdığında benzer bir şey görmüştüm. Ama o böyle... bu kadar korkutucu bir etki yaratmamıştı."

Tetrâchion'u görmemiştik. En azından öyle anlaşılıyordu. Kadırga'nın dâhi yaratıcısı bilge Benedetti konuklarının çılgınca eğlenmesi için odanın duvarlarına bu görüntüyü bozan aynalardan yerleştirmişti; küçücük mekânın karanlık ve kasvetli ortamı birbiri

içine geçen yansımaların konuklarda gerçek birer canavar etkisi yaratmasını sağlıyordu.

Burnumu kaşırken sözde Tetràchion'un hiç bekletmeden benimle aynı hareketi yaptığını fark etmiştim. Öteki minik hareketlerim de eşzamanlılıkla yinelenmişti: Bunlar, anlayamadığımız çarpık bir aynadan yansıyan kendi görüntülerimden başka bir şey olamazdı.

Odaya ilk ziyaretimizde, Capitor'un tepsisinin etkileyici görüntüleri, Albicastro'nun kim bilir nasıl olup da yukarı kadar gelen sesi, Atto'nun Capitor'a ilişkin öyküleri, bizi öylesine çarpmıştı ki karşımızda dört bacaklı, iki başlı hiç alışılmadık bir yaratık gördüğümüzde (aslında bu birbirine yapışık duran Atto ile bendik) Tetràchion ile karşı karşıya olduğumuzu sanmıştık. Atto'nun şu sözleri yinelediğini işittim:

Benim çılgınlık aynası adını verdiğimde
Ve inancıma göre, her delinin bir kez
Kendini orada gördüğü ve tanıdığı yerde
Herkes karşılaştığı yüzü kendinin sanır.

"Bunlar Albicastro'nun sesinden işittiğimiz dizeler," dedim.

"Doğru: O burada çılgın aynalar olduğunu biliyordu ve böylece bizimle alay ediyordu," dedi Melani ve okumayı sürdürdü:

Aynaya bakan pek çabuk öğrenir
Ve zihni hemen aydınlanır
Kendini hikmet sahibi sanmak ne hatadır
Herkes kendisinin bambaşka olduğunu sanır.

"İyi de sesi nereden geliyordu?" diye sordum kuşkuyla.

Atto yanıt olarak duvarların ayna takılı olmayan kısımlarını ellemeye başladı.

"Ne arıyorsunuz?"

"Burada olmalı... ya da az ötede... İşte!"

Uyanık buluşu sayesinde aydmlanan yüz ifadesiyle bana duvar boyunca dikey uzanan ve sonra bize doğru kıvrılan pirinç bir boruyu işaret etti.

"Bunu daha önce düşünmemekle ne büyük aptallık etmişiz,"

diyerek alnına vurdu; "Geçen sefer işittiğimiz ve bize hayalet sesi gibi gelen Albicastro'nun sesi buradan çıkıyordu. Sana en alt katta gösterdiğim bu boru bütün eski yapılarda bulunurdu ve öteki katlarda bulunan hizmetkârlara emir vermek için kullanılırdı. Albicastro bu deforme aynalarla dolu odada bulunduğumuzu anlayınca o lanet olası Sebastian Brant'ın *Çılgınlar Gemisi*'ni okumaya başladı ve kanımızı dondurdu." Atto geçen sefer ne kadar korktuğunu şimdi itiraf ediyordu, oysa o gün hiç belli etmemişti.

Atto'nun vardığı sonuçlar gerçekten kesinlikle doğruydu. Acayip Albicastro'nun sözünü ettiği, Capitor'un çağrıştırdığı, Kadırga'nın aynalarında yaşayan 'çılgınlık aynası' Tetràchion'un başrolde olduğu o sapık oyuna mükemmel uyuyordu. Öte yandan, daima bir aynada yansımayı beceren Hollandalının şarkısı da bu duruma uymuyor muydu? Atto okumaya başladı:

Çılgınların hoşafını unutmadan
Parlak aynada kendimi seyrediyorum
Kardeşim ve dostum eşeğin tekidir.

"Şimdi anlıyor musun bu dizelerin anlamını?" dedi Atto; "Albicastro büyük bir keyifle bizi makaraya aldı. Şimdi şu ukala Hollandalının yüzünü görmek ve onu özür dilemeye mecbur kılmak istiyorum," diye ekledi savaşçı bir edayla. Sonra alt katlara doğru peşinden gitmem için el etti.

Ağzımıza kadar silahlanmış olan bizler bir aynaya ve hayal gücümüze yenik düşmüştük. Şimdi Rahip Melani öfkesini ve utancını Kadırga'nın öteki konuğuna yansıtmak istiyordu. Daha doğrusu Kadırga'nın etten kemikten yapılmış tek konuğuna.

* * *

Elbette bulamadık onu. Albicastro arandığı zaman değil, beklenmedik anlarda ortaya çıkan insanlar grubuna dahildi (Atto buna "kafa ütülemek için" deyimini de ekledi).

Atto ısrarla banyolara, küçük odalara baktı ama Kadırga'nın hiçbir yerinde Hollandalının izine rastlayamayacağımız belli oldu.

"İnsan anlamadığı şeyden korkar," diyerek rahibe iki gün önceki felsefi sözlerini yineledim; o gün Borromini'nin perspektif

galerisinde küçük bir köpeği, dev bir canavar zannederek korkmuştuk.

Yüzü kararan Atto, "Sus da Villa Spada'ya dönelim," diye homurdanarak, lafımı ağzıma tıkadı.

Kısa yolu, tek kelime etmeden yürüdük. Ben düşünüyordum. Burun buruna geldiğimiz; Rahip Melani'yi, beni ya da her ikimizi tir tir titreten bütün esrarengiz olayların foyası ortaya çıkmıştı. Uçan Hollandalı aslında bizim görmediğimiz bir kirişin üzerinde yürüyordu; Cennet bahçelerinin efsanevi çiçekleri sarmısak gibi sıradan otlar çıkmıştı; Kadırga'nın Vatikan tepelerine kadar uzanıyormuş gibi görünen galerileri bir ayna oyununun sonucu öyle görünüyordu; Agrippina Hamamları'nda, Ugonio'nun inine gittiğimizde gördüğümüz cehennem alevleri ya da hayalet suratları kâfurun uçuculuğu sonucu beliren görüntülerdi; Spada Malikânesi'nde kükreyen canavar sandığımız hayvan aslında minik bir köpekten başka bir şey değildi, onun boyutları da Borromini galerisinde perspektifin beni kandırması yüzünden büyük görünmüştü; şimdi de deforme edici aynalarda kendimizi görüp bunu Tetràchion sanmıştık. Şu âna dek anlamını çözemediğimiz tek görüntü, Kadırga bahçelerinde rastladığımız Maria, Louis ve Fouquet'ye aitti. Rahip buna açıklama olarak zerrecikler kuramını ve bazı halüsinasyon etkisi olan uçucu maddeleri göstermişti ama daha fazla bir şey bulamamıştı. Öteki vakaların tersine, bunda somut bir sonuca varamamıştık.

Ben zihnimden bunları geçirirken Rahip Melani de susmayı sürdürüyordu. Kim bilir belki o da kendine aynı soruları soruyordur diye düşünerek onu şöyle bir süzdüm.

Tam o anda bütün düşüncelerim ani bir biçimde bölünmek zorunda kaldı. Rahip Melani'nin bembeyaz kesildiğini; benzinin yüzündeki pudradan daha soluk bir hal aldığını fark ettim. Artık Villa Spada'nın demir parmaklıklarına yaklaşmıştık ve Atto gözlerini uzakta bir noktaya dikmişti.

Giriş yolundaki çiçek kokularının çevresinde uşaklar, hamallar, kâtipler, yola çıkacak arabalara yüklenen bavullar, içleri yiyecek dolu sepetler karmaşası yaşanırken, Hazretler ve Beyefendiler ev sahibiyle ve öteki konuklarla vedalaşıyorlar, Sapienza Üniversi-

tesi'nde yapılacak Kardinaller ayininde buluşmak üzere evden ayrılıyorlardı.

Sfasciamonti'ye bağlı muhafızlardan birinin bir yabancıya elindeki şeyi gösterdiğini gördüğümde, Rahip Melani'nin keyfini neyin kaçırmış olabileceğini düşünüyordum merakla. Yüreğim deliler gibi atmaya başladı. Şimdiden San Pietro Bazilikasına izinsiz girmek suçundan kilise rahibi tarafından ihbar edildiğimi görür gibiydim; kilise muhafızlarınca teşhis edilecek, deliğe atılacak ve yirmi yılımı orada geçirecektim. Korkuyla Atto'ya baktım. Kaçmayı denemedim bile: Villa Spada'da herkes nerede oturduğumu bilirdi. Yabancının yüzü gergin, yorgun ve heyecanlıydı. Az sonra yanımızda belirdi.

"Rahip Melani için acil bir mesaj."

"Karşınızda duruyor; buyurun," derken ben rahatlamıştım ama rahip susuyordu ve yüzü gergin, bakışları donuktu. Adamın ona bildirmek üzere olduğu mesajın içeriği hakkında şimdiden bilgi sahibiymiş ve korkuyormuş gibi bir hali vardı.

"Connetablesse, Madam Connetablesse Colonna: Arabası buraya yaklaşmak üzere. Sizden uzaklaşmamanızı rica ediyor: Bir saat sonra buluşabileceksiniz."

Bacaklarımın beni taşımaktan vazgeçtiği o an Atto'dan bir tepki, içten bir ifade, yürekten bir söz bekledim.

Ama yaşlı rahip ağzını bile açmadı. Adımlarını hızlandırmadı; hatta bana daha ağır ve kararsız yürüyor gibi geldi.

Tek söz etmeden odasına çıktık. Burada perukasını çıkardı, yavaşça alnını sildi, ansızın pek yorgun bir tavırla tuvalet masasının önüne oturdu.

Tanımadığım bir aryayı ıslıkla çalmaya başladı. Arada sırada boğazı çatlayarak, titreyerek ıslık çalarken aynadaki kel kafasına, çıplak başına hüzünle bakıyordu.

Yüzünü incelemeyi sürdürerek, "Bu, Üstat Lulli'nin *Ballet des Plaisirs* adlı yapıtından," dedi ve ayağa kalkıp sabahlığını giydi.

Ağzım açık kaldı; o uşak az önce bize Connetablesse'in gelmek üzere olduğunu haber vermişti ve Atto hazırlanmıyordu. Yoksa artık onun geleceğine inanmıyor muydu? Pek de haksız sayılmazdı: Defalarca boşu boşuna beklemişti. Bu kez kuşkuya yer yoktu: Maria neredeyse Villa Spada'nın kapılarına dayanmıştı ve onu engel-

leyecek bir şey kalmamıştı. Tabii, şenliklerin bitmesinden sonra buraya ne için geldiğini pek anlayabilmiş değildim. Belki geç de olsa, Kardinal Spada'ya tebriklerini ve özürlerini sunmak istemişti.

"Birkaç ay önce sarayda Majesteleri bu şarkıyı ezbere söyleyince herkes şaşırdı. Bu kırk yıl önce onun ve Maria'mn gezintilerinde bir ağızdan söyledikleri bir aryaydı. Benim dışımda herkes hayret etti."

Anlamıştım. Aslında Maria Mancini'nin buraya neden geldiğini biliyordum: Atto'ya bizzat yazdığı üzere Pek Hıristiyan Kralın arzusu üzerine geliyordu; Kraliyet ricalarını ve Fransa'ya dönme önerisini rahibin ağzından duymak istiyordu. Dinletebilmek, duygulandırabilmek, sonunda da ikna edebilmek için Atto belleğine güvenmek zorundaydı: Ona Kralın tattırma fırsatı bulamadığı bakışları, anları, sözleri şimdi Maria'ya yöneltebilmeli; sevgilisinin gözleri ve yüreği önünde onu canlandırabilmeliydi.

"Zehirleme olaymdan sonra dünya üzerine yıkılmış gibi hissetmeye başlayan Pek Hıristiyan Kral benim hizmetlerimi sıkça bakanlarından soruşturur oldu," diye anlatıyordu Melani, "ve görünürde resmî olan bu görüşmelerde söz dönüp dolaşıp Madam Connetablesse Colonna'ya geliyordu: 'Nasıl? Ne yapıyor?' diye soruyordu."

Hüzünlü bir sesle anlatmayı sürdürdüğüne göre, Maria bir süredir İspanya'ya sığınmıştı; Roma'da terk ederek kaçtığı kocası Connetable Colonna da peşinden gelmişti. Zavallı kadıncağız manastırlara ya da hapishanelere girip çıkmaktan başka bir şey yapamıyordu.

"Bütün o yıllar boyunca haberlerini Pek Hıristiyan Krala taşımaktan geri kalmadım."

Soluğumu tuttum: Melani nihayet Kral ve Connetablesse arasındaki ilişkiyi bana itiraf etmek üzereydi. Belki de az sonra zaten gizlice öğrenmiş olduğum bilgileri bana anlatacaktı.

"Derken bir gün," dedi Atto, "yenilmiş ve hayal kırıklığına uğramış olan Kral zehirleme olayının üzerini örttükten sonra ben Colonna admın onun yüzünde eski ve gizli bir hulyayı canlandırdığına daha sık tanık oldum."

"Colonna": Rahibin açıkladığına göre bu aile adı XIV. Louis'yi Maria'nın öz adından daha fazla kırbaçlıyordu. "Colonna" adı, onları sonsuza dek ayıran uçurumun varlığını her seferinde ilk kez-

miş gibi dağlıyordu: Sevdiği kadının bir başka erkeğe aidiyetini ve Maria'nın bu Prensten Büyük Connetable Lorenzo Onofrio Colonna'dan doğurduğu üç evladı anımsatıyordu.

"Ve en acısı, kadının da onu asla unutmadığını, kocasının boyunduruğundan kaçtığını benim ilettiğim haberler sayesinde bilmek yüreğindeki tutkuları müthiş alevlendiriyordu." Heyecanla bunları anlatan Atto bu tutkuları bir seyirci olarak izlemek zorunda kalmıştı çünkü onu kadınların ve erkeklerin dünyasından ayıran ve burnunu sadece parmaklıklara dayayıp seyretmek zorunda bırakan bir talihsizliğe sahipti.

"Sinyor Atto, bana Maria'nın yegâne kocası Prens Colonna hakkında hiçbir şey anlatmadınız."

Rahip sıkıntılı bir edayla, "Söyleyecek pek fazla bir şey yok" diye kestirip attı.

Atto da Maria'nın yüreğini değilse bile güzel bedenini titreten ve dölleyen bu erkek hakkında konuşmaktan nefret ediyor diye düşünerek güldüm içimden. Gene de Connetable Colonna ve uysallaşmayı kabul etmeyen karısı arasında yaşanan fırtınalı ve çöküntülü evlilik hakkında kulağıma pek çok şey gelmişti.

"Onu yaralayacak haberleri ilettiğinizde Kralın öfkesinden korkmuyor muydunuz?"

"Sana zaten Louis ve Maria'nın arasmda yaşanan aşkı iğneden ipliğe anlattım; Marie Thérèse ile yaptığı evliliği de biliyorsun: Onun yüreği derin ve ağır bir uykuya dalmıştı. Benim tek yaptığım hızlı ışık taşlarını, göz kamaştıran kristalleri kıskançlık bürümüş bu karanlığa şöyle bir fırlatmak ve Kralın yüreğini ve damarlarını Maria'nın anısıyla aydınlatıvermekti; bu yıldızlar onun bütün sevgililerini örten mücevherlerden, şölenlerde yaratılan bütün görkemden, onu eğlendirmeye çalışan bütün komedilerden, balelerden, orkestralardan daha parlak ve iç açıcıydı. Sarayın şamatasına hemen yenik düşen rüyalar, hayal anları, onun gerçeği fark edemeyeceği kadar kısa sürüyordu; gene de bu hayaller ruhunun bir kenarında daima duruyor ve uykusuz gecelerinde kulağına o kadının varlığını fısıldıyordu."

Rahip Melani'nin Maria Mancini'ye beslediği olanaksız aşkı böyle sadık bir biçimde Kralına hizmete dönüştürmesine hayranlık duyuyordum. Yirmi yıl boyunca tek başına ve gizlice bu iki bahtsız yüreği birbirine inceden inceye bağlayan gümüş kordonu,

onlar bile fark etmeden sıkıca tutmuştu. Acaba, diye düşündüm, rahip bana şimdi ikisi arasmdaki mektuplaşmayı da itiraf eder mi? Ama o şu anda anılarına gömülmüş ve susmuştu.

Kapıya vuruldu. Uşaklardan biri rahibin bir şey arzu edip etmediğini sordu.

"Evet, teşekkür ederim. Bana yiyecek bir şeyler getir. Ya sen delikanlı?"

Öğle yemeği saati geçtiği için guruldamaya başlayan mideme kulak vererek, ben de yemek istedim.

"Louis'nin yanında mutlu Kraliçesi Maria Mancini olsaydı," diye sürdürdü sözlerini Atto; "bugün Fransa ve bütün Avrupa ne kadar bambaşka olurdu, bir düşünsene," dedi. "Flandre işgalleri, Alman Prensliklerine saldırılar, tüyler ürpertici Palatino yıkımı, bütün bu savaşları finanse etmek için Fransız sınırları içinde çekilen yoksulluk ve açlık ve kim bilir daha başka neler olmayacak, yaşanmayacaktı."

Biraz da onu kışkırtmak amacıyla, "Eh, sizi çok üzen bu durum gerçekleşseydi, Fransa, İspanya Tahtında söz söyleme hakkına da sahip olmayacaktı," dedim.

Rahip ansızın canlandı.

Öfkelenerek, "Bu bir çelişki değil," yanıtını verdi; "geçmiş geçmiştir ve olup bitenler hayalimizin dışında bir yerde değiştirilemez; bu da bir tek Kadırga'da başımıza geldi. En azmdan bir zamanlar yaşanmış olanlar hiç olmamış gibi davranılabilir."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Eğer Majestelerinin, Maria Mancini'den ayrılmış olması şimdi İspanya Tahtına Bourbon kanının karışmasına yol açacaksa," dedi Atto parmağını havaya kaldırarak gösterişli bir şekilde, "kırk yıl önce boş bir nedenle yaşamış oldukları ıstıraplar, şimdi Fransa Kraliyet Sarayı'nda büyük bir fedakârlığın yaşanmasına yol açardı ve Kralın sahip olduğu unvanm kendisinden indiğine inanılan Rabbimizin şanına gölge düşürürdü."

Bu tumturaklı ve karışık hitabetin çekirdeğindeki konuyu yakalamakta zorluk çektim. Ama tek bir şeyi net olarak anlamıştım: Atto, Villa Spada'ya geldiğinden beri benimle ilk kez İspanya Tahtı konusunu konuşuyordu.

"Ancak o zaman boşuna ayrılmamış olacaklar," diye ekledi.

Sonra sözlerini sürdürerek, sözgelişi Flandre topraklarındaki savaşı Kralın sadece Marie Thérèse'in eşi sıfatıyla yapabileceğini söyledi, çünkü bu çatışmanın altında karısına ait çeyizi istemesi yatıyordu.

"Sözün özü, o zaman olduğu gibi Kral bugün de şiddet de kullanarak bir zamanlar yaşadığı mutsuzluğun öcünü alabilir. Şana anlattığın o ıstırabı ve kederi anımsıyorsun değil mi?"

"Evet. Bana şimdiye kadar anlattıklarınızdan anladığım kadarıyla onun canı intikam almak istediği zaman bunu hep savaşlar ve kadınları hedef alarak yapıyor," dedim.

"Kraliçeler ve Devlet gerekçeleri: Bir zamanlar onu Maria Mancini'den ebediyen ayıran nedenler bunlardı."

"Bu nedenle," diye devam etti acı bir sesle Atto; "kadınlara acı çektirmek söz konusu olduğu zaman XIV. Louis bunu sakınmadan yapıyordu; buna bir de politika karıştırabilirse daha mutlu oluyordu. Aynen Palatina ve Büyük Dauphiné Prensesleri olaymda olduğu gibi.

"Bu ikisi Kralın hayran olduğu kadınlardı. Louise de La Vallière gibi kırılgan ve hüzünlü ya da Atenais de Montespan gibi yapışık değildiler. Daha da kötüydüler: Bunlar bütün güçleriyle idealleri için çarpışan kadınlardı, aynen bir zamanlar kendisinin annesine ve üvey babasına karşı yaptığı gibi...

"Louis bu iki erkeksi ve idealist kadında kendini buluyordu. Ama kendisi, zamanında mücadeleden yenik çıkmıştı: Şimdi de onların kazanmalarına izin veremezdi. Kral mutsuzdu: Sarayda kimsenin mutlu olmaya hatta huzurlu olmaya hakkı yoktu. Kral kısa boyluydu: Ondan daha uzun olmamak için kimse topuklu ayakkabı giyemez ya da daha kabarık peruklar takamazdı."

"Kral kısa boylu muydu? Ama siz bana uzun boylu ve yakışıklı olduğunu söylememiş miydiniz?"

"Ne ilgisi var: Sana herkesin her zaman söylediği ve söyleyeceği şeyleri anlatmıştım; bunlar saray resimlerinde yansıtılan görüntülerdi. O kırmızı topuklarla ve kule gibi peruklarla Avrupa'da ondan daha uzun boylu bir Kral bilmiyordum. Ama o topukları olduğu gibi yüksek çizmeye cesaret edebilen bir ressam da tanımıyorum. Pek Hıristiyan genç Kral –sana burada gerçek bir itirafta bulunacağım– akşamları ayakkabılarını ve perukasını çıkardığı zaman senden daha uzun boylu değildi."

Bize bir tepsi içinde kızarmış dağ sülünleri, yanında yeşil fasulye, enginar, koruk getirdiler; şarap ve susamlı ekmek de. Atto yemeğe sebzelerden başladı, bense hemen sülün göğüslerine yumuldum.

Bu nedenle, Kral birinin –haline razı olduğu için bile olsa– uzun zamandır huzurlu olduğunu hissederse kafayı ona takardı. Palatinato'dan geldiği için bu adla tanınan Prenses Palatina öyleydi: Genç, bilinçli olarak çirkinliği seçmiş olan hanım, Monsenyörün yani küçük kardeş Philippe'in ikinci ve Alman karısıydı; tuhaf kocasının ilk eşi olan huysuz ve talihsiz İngiliz Henriette'in tersine onunla barışçıl bir *modus vivendi** kurmuştu. Kocası kadınları sevmezdi ama kadın da onun tiksinmeyeceği kadar erkeksi bir tipti. Olasılıkla doğru anda, doğru noktaya değdirilmiş kutsal bir imge sayesinde kocası onu gebe bırakmayı da başardı ve rahmetli ilk eşinin dünyaya getiremediği vârisi bir erkek evlat olarak dünyaya getirmeyi başardı. Sonra bu ikili, aralarında anlaşarak yataklarını ayırdılar ve ortak mutluluklarını evlatlarına yansıttılar. Ne var ki Madam Palatina'nın huzurlu teslimiyeti fazla uzun sürmeyecekti.

"On yıl kadar önce ona oynanan oyun Fransız askerî tarihinin en dehşet verici suçlarından biridir," diyen Atto artık her şeyi olduğu gibi söylemeye karar vermiş olmalıydı; aynı hızla anlatmayı sürdürdü: "Toprağı Palatinato'yu ve doğduğu şatoyu onun rızasına karşı gelerek ama onun adını kullanarak yöntemli ve vahşi bir biçimde yağmaladılar. Prenses, Kraldan umutsuzca görüşme talebinde bulundu ama Kral onu kabul etmedi. Bununla da yetinmeyip ordusuna toprağı yakma emri verdi; üstelik bunu şimdiye dek askerî bir gelenek haline gelen tarlalarda değil, kentlerde yapmalarını buyurdu. Böylece birkaç korkak çiftçinin kulübesi değil baştan aşağı kentler alev aldı: Mannheim ve daha da çok Heidelberg yerle bir edildi; pembe kumtaşından yapılmış görkemli saray Neckar Nehri'nin sularına gömüldü.

"Yıllar geçti ama bu o kadar inanılmaz bir olaydı ki; bu savaşa katılan askerler hâlâ olayın utancını taşır. Sadece Mareşal Tessé'nin o anki merhameti sayesinde alevler arasından Prensesin aile portreleri galeriden kurtarıldı ve kendisine armağan edilerek felaketi duyacağı anda yaşayacağı büyük ıstırabı ve dehşeti azaltmak için kullanıldı."

* Yaşam tarzı.

Louis günah çıkarırken, günah çıkarma kulübesinin karanlığında peder kulağına "gelecek sevgisi" gibi sözleri boşuna fısıldamaya uğraşsa da o perdeyi pederin suratına çarparak ve "Kuruntu bunlar" diye bağırarak oradan veda etmeden ayrılmıştı.

Hükümdar korkusuz bir biçimde aynı çizgi üzerinde ilerlemeyi sürdürdü. Aynı işkenceleri ailenin öteki Alman gelini Büyük Dauphiné'ye de yaşattı.

"İşte o kadında günün birinde Kraliçe olacak nitelikler vardı; Fransa'nın çok uzun zamandan beri özlediği Kraliçe o olabilirdi: Hükümetin ağırlığını yüklenebilecek nitelik ve yeteneklerin hepsine sahipti. Onunla konuşurken, Kralın hayranlık dolu gözlerle baktığını hatırlıyorum."

Ama XIV. Louis daha sonra şaşırtıcı bir biçimde onun hükümet işleriyle ilgili bilgileri edinmesini yasakladı ve kısa bir süre sonra Büyük Dauphiné'nin doğum yeri olan Bavyera topraklarına saldırmaktan çekinmedi; üstelik bu sırada genç kadının onunla konuşabilmek için yaptığı tüm başvuruları reddetti. İşte, bu Prenses için öldürücü darbe oldu. Ruhunu saran derin melankoli sonra bedenine yayıldı; belinden aşağısı olduğu gibi şişti ve birkaç gün içinde kıvranarak can verdi.

"Kraliyet bunun bedelini ödedi," diye inleyerek anlattı Rahip Melani, "Büyük Dauphiné'nin ölümüyle Fransa Sarayı bir kadın hükümdar simgesinden yoksun kaldı: Artık ne Ana Kraliçe, ne tahtta Kraliçe, ne de Dauphiné vardı. Kraliyet ailesinin geçmişi, şimdiki anı ve geleceği kadın figüründen mahrumdu ve bunun nedeni sadece Tanrı değildi. Üstelik Kral bundan pişman olmuşa benzemiyordu. Hepsi bu değildi: Maintenon ile evlenerek Kraliyeti tahtta yeni bir Kraliçe görme umudundan mahrum etmiş olduğu gibi oğlu Büyük Dauphin'i –ki artık o da duldu– eski aktrist sevgilisiyle evlenmeye teşvik etti," diyen Atto tabağından bir lokma enginar aldı.

"Yani Kraliçe... yürürlükten kalkmıştı," diye bir nida atarken kemirmeyi bitirdiğim ilk sülünün kemiklerini tepsiye bırakıp ikincisine saldırdım.

"Sadece karşında duran ihtiyar bu fesatlıkların kaynağını, kırk yıl öncesinde kalan hangi uzak ve ıstıraplı günden doğduğunu bilir. Brouage'da yaşanan o seher vakti, Maria ile son vedalaşma bir yüreğin ansızın katılaşmasına neden oldu; işte Pek Hıristiyan Kral o sabah yüzüne taktığı maskeyi bir daha asla çıkarmadı.

Ancak bu son yıllarda yaşlılığının ilerlemesiyle Majesteleri artık o eski ve dinmeyen acısını gizleyemez oldu. Maintenon'un her sabah günah çıkarırken dert yandığı rahip de bazı şeyler biliyor."

"Peki siz nereden biliyorsunuz?"

"Rahip de gelip bana yakınıyor da ondan," diye kıs kıs güldü rahip, "herkesin gördüğü sadece Kralın günde üç kez Maintenon'u ziyaret edişidir: Ayinden önce, öğle yemeğinden sonra ve akşam avdan dönünce. Oysa pek az kişinin bildiği, Kralın her gece iyi geceler dilemek için de karısının odasına gittiği ve orada yakalandığı ağlama krizidir. Odada hüzünlenir, dertleri alevlenir ve sonunda kendini kontrol edemeden ağlamaya başlar; kimi zaman fenalık bile geçirdiği olur. Üstelik akşamları aralarında tek söz bile geçmeden yaşanır bu."

"Ama Madam de Maintenon onu bu kadar kederlendiren bir şeyler olduğunu tahmin etmiş olmalı."

"Onun tasası da bu: 'Asla konuşturmayı başaramıyorum onu' diye tekrarlayıp duruyor canına tak edince. Maintenon'a göre Kral adeta bir sfenks."

"Bu nedenlerden ötürü," diye anlattı Rahip Melani; "Kralın karısına iyi geceler dileyişi Madam için bir öfke ve keyifsizlik ânı haline gelmiş." Kral aslında bu duygusal ve gözyaşı dolu buluşmada sıkıntısını karşı tarafa aktarıyor, bu arada daha insani ve bayağı bir tatmini de yaşıyor ve karısı da yaşı gereği artık bundan bunalıyordu. Günah çıkarmaya gittiğinde, "Istırap dolu anlar," diye niteliyordu bunu. Kral, ancak fiziksel olarak doyuma ulaştıktan sonra, yanaklarında hâlâ gözyaşı izleriyle, tek bir söz bile etmeden odadan çıkıp gidiyordu.

"Ne var ki ertesi sabah, herkesin bildiği zorbaya dönüşüyordu. Hatta yaşı nedeniyle zorbalık konusunda abartmaya başlamıştı. Artık, özellikle ailesinin kadınları için Versailles'da yaşamak gerçek bir işkence halini almıştı. Majesteleri, Fontainebleau gibi en yakın gezilerinde bile gençliğinde gözdelerine yaptığı gibi kızlarını ve torunlarını kendi arabasına doluşturuyordu. Onlara da aynı katılıkla davranıyor, yakınmalarına karşı sağır, yorgunluklarına karşı kör oluyor; onları zor kullanarak yediriyor, konuşturuyor ve neşeli olmaya mecbur tutuyordu. Gebeler de Kral ile yapılacak yolculuklardan azat edilmiyor hatta sonunda 'bir yara' açılırsa bu daha da kötü bir sonuç veriyordu. Hiç kimse bu gereksiz araba gezileri yüzünden düşürülen bebeklerin hesabını tutamıyordu."

Ürperdim.

Rahip gülümseyerek anlatmaya devam etti: "Ya Maintenon'u maruz bıraktığı işkencelere ne demeli? Bir kölenin başka bir köleye reva görmeyeceği koşullarda yolculuk yapmak düşüyordu ona. Fontainebleau'ya yaptığımız bir geziyi anımsıyorum da, hepimiz kadının yolda öleceğini düşünmüştük. Maintenon'un ateşi var ya da başı mı ağrıyor? Kral onu tatlı diller dökerek, tiyatroya davet ederdi ve oradaki hava akımları ve binlerce mumun ışığı kadını perişan ederdi. Hastalanmış ve kendini esintiden korumak için yorganlara sarınarak yatağa mı yatmış? Kral hemen yanına gider, dışarısı buz gibi bile olsa bütün pencereleri açtırırdı."

Bir sürelik sessizlikten sonra, "Kırk yıldır dünyanın en büyük Kralı olarak adı geçen o değil sanki," yorumunu yaptım.

"Pek Hıristiyan Kral hâlâ annesinin, Ana Kraliçe Anne'in onda açtığı yaralarla mücadele ediyordu; ailesindeki bütün kadınlara işkence etmesinin nedeni, annesinin öcünü alabilmek içindi. Ama Kralınki çoktan yitirilmiş bir savaştı. Ölmüş insanların böyle alt edilmez bir hakları vardır delikanlı; onlar itiraz kabul etmez."

Atto'nun, gür bir ırmağı anımsatan bu uzun soluklu anlatısı kesildi. XIV. Louis'nin Maria'ya hâlâ duyduğu aşkı yeniden yaşayabilmek ve gördüğünde kendisine aktarabilmek için bana bunları dillendirmişti. Oysa söz dönüp dolaşıp Hükümdarın kem davranışlarına gelmişti. Gene de öz hiçbir zaman değişmiyordu: Eşlerin, sevgililerin, öçlerin, intikamların ardında yatan neden hep o, Maria idi. Avrupa tarihinin kırk yılı bu adın arkasında gizliydi. Boş yere ve gecikmeli olarak arzulanan bu kadın için, *le plus grand Roi du monde** masum kanın bile ısıtamadığı buz gibi bir elmasın sivri ucu gibi Avrupa'yı ateşe vermiş, yerle bir etmişti. Paçavraya dönmüş bir yürek hem pek çok halkın yüreğini, hem kendi yakınlarınınkini kendininkine benzetmişti. Ve az sonra bütün bunların masum nedeni bizim yanımızda olacaktı.

Kapıya vuruldu. Buvat, Connetablesse'in geldiğini bildiriyordu.

* * *

* Dünyanın en büyük Kralı.

Buvat gizlemeyi beceremediği bir utançla, "Bahçede geziniyor," dedi.

"Ah, iyi," diyen Atto ayrıntıları sormadan Buvat'yı yollarken sanki sıradan bir konuk gelmiş gibi davranıyordu.

Ama numara yapmakta zorlanıyordu. Sesindeki boğukluk, ruhundaki büyük heyecanı saklamaya çalışan ve ne pahasına olursa olsun sakin kalabilirmiş gibi davranan biri olduğunu yansıtıyordu.

Kapı yeniden kapanır kapanmaz, "Bugün boğucu bir hava var," dedi, "yazlar Roma'da hep çok sıcak geçiyor. Üstelik öyle de nemli ki. Buraya geldiğim ilk yıllarda ne çok rahatsız olduğumu anımsıyorum. Sen de terlemiyor musun?"

"Ben mi... evet, ben de terliyorum," dedim mekanik bir yanıtla.

Sanki düşünmek istercesine pencerenin önüne gitti ve gözlerini ufka dikti.

Şaşırmış kalmıştım. Maria dışarıdaydı; her an onunla buluşabilirdi. Şimdi arkadaşının yanına gitme sırası Atto'daydı. Gene de bunu yapmıyordu. Ondan dinlediğim onca öyküden, bana aktardığı Maria ve Pek Hıristiyan Kral aşkının ayrıntılarından, kendinin hadımlığı yüzünden aynı kadına duyduğu aksak aşkın gerçeğinden ve de onu günlerce günlerce bekledikten, bütün o tutku dolu mektuplardan, otuz yıllık ayrılıktan sonra bunu yapmıyordu. Evet, bütün bunlardan sonra Atto, tek bir adım bile atmıyordu. Hâlâ üzerinde sabahlığı, pencereden dışarıyı seyrediyor, tek söz etmiyordu. Tabağına baktım: Leziz sülün etleri dokunulmamış duruyordu; sadece azıcık sebze yemişti. Midesi başka heyecanlar yüzünden kaynamış olmalıydı.

Kalktım ve yanına gittim. Aynen düşündüğüm gibiydi. Üstelik yanlış bir kişi görüyor olma olasılığım yoktu çünkü davetin bütün konukları uzaklaşmıştı.

Yanında bir uşak, bir de nedime vardı. Zarif adımlarla bahçede dolaşıyor, sevimli bir şaşkınlıkla Tranquillo Romaùli'nin çiçek tarhlarını seyrediyor, arada sırada bir bitkiyi okşuyor, şenlikler bitmiş ve çevre dağınık kalmış bile olsa Villa Spada'nın mağrur ve rafine ortamının tadını çıkarıyordu. Tahta sıraları söken, çöpleri taşıyan hamallardan rahatsız olmuş gibi bir hali yoktu. Yolculuk yüzünden çok yorgun olmalıydı ama bunu belli etmiyordu.

Atto, biraz mizahi bir dille, "Şimdi çalışan insan sayısının çok-

luğu bile bu düğünün ev sahibi Kardinale ne kadar pahalıya mal olduğunu gösteriyor," dedi.

"Belki de biz, daha doğrusu siz şimdi..." diye geveledim.

Ama Rahip Melani istifini bozmadı. Yorgun adımlarla gardıroburia yöneldi, açtı, birbirinden gösterişli giysilerini isteksizce gözden geçirmeye başladı. Sonra bir ilaç çekmecesini açtı, burayı ilk kez görüyormuş gibi şaşkın gözlerle baktı, balsamlarını, yüzüne sürdüğü pudraları, takma ben kutusunu hayretle seyretti. Sonra yeniden gardıroba döndü ve ayağıyla tokalı ve kurdeleli ayakkabılarına dokundu ve onları yere devirerek karanlık ahşap dolabın içinden öğle saatlerinin ışığına döktü. Atto takatsiz bir halle onları incelerken, bu ayakkabıların onun arzularını yerine getirmeyeceğini bilir gibi davranıyordu. Sonra gönülsüzce bazı giysiler çıkarmaya başladı.

Ansızın, "Artık ölülere 'Haksızdınız' diye bağıracak zamanımız yok," deyiverdi.

Bu gösterişli kumaşlara dokunurken Atto'nun gözleri geçmişte kalan hayaletleri seyrediyordu. Maria onu bahçede bekliyor ama o, kayalığa tutunmuş bir midye gibi (bu benzetme kendisine aitti) buradan kopmak istemiyordu.

"Ana Kraliçe tahminlerinde yanılmıştı ama kabahatin en büyüğü Mazarin'e ait," derken hâlâ dolapta asılı bir gömleğini okşuyordu; "arada Kardinal olmasaydı, Louis kesinlikle annesinin direncini kırardı ve Maria ile evlenirdi; o zaman İngiltere Kraliçesinin gerdanlığı onun veda değil nişan armağanı olurdu."

"En büyük kabahat mi dediniz?"

"Öyle ya. Ve Kardinal bu kabahatini hayatıyla ödedi."

"Neden söz ediyorsunuz?"

"Sana Capitor'u ve Hazretlerine yönelttiği o bilmece gibi ihtarları anlatmıştım, anımsıyor musun?" derken ilgisi yaprak desenli, Venedik dantelinden bir yeleğe kaymıştı.

"Yanlış anımsamıyorsam Capitor 'Taca gelin giden bakire beraberinde ölüm getirir' demişti."

"Tümünü anımsamıyorsun. Çılgın kız bir de şunu eklemişti: Gökteki aylar, Güneş düğününe vardıkları zaman," derken rahip bir eliyle pantolonlarını, kolluklarını, yakalıklarını, rahip cüppelerini yokluyordu.

"Hatırladım şimdi," dedim, "ama gerçeği söylemem gerekirse, bana bu bilmeceyi açıklamamıştınız."

"Aslında bu sözlerin anlamı o anda anlaşılamamıştı ve bu nedenle fazla dikkat çekmemişti. Herkes 'bakire' Maria ve Louis'nin 'taç'ı üzerine yoğunlaşmıştı; ölümün bir olasılıkla Capitor'u ya da Mazarin'i tehdit ettiği de akıllara gelmişti. Hepimiz bu felaket tellalı kehanete nasıl bir tepki geleceğini merak ediyorduk."

"Mazarin, Maria ve Pek Hıristiyan Kralı da bu nedenle birbirlerinden ayırdı," dedim.

"Doğru. Louis, İspanya Prensesi Marie Thérèse ile evlendiğinde takvimler *dokuz* Haziran'ı gösteriyordu. Ama berrak göklerde şimşek çakarcasına, tam *dokuz* ay sonra, *dokuz* Mart'ta, Mazarin öldü. Capitor'un kehaneti tamamlanmıştı."

"Anlamıyorum."

"Delikanlı, sen yaşlandıkça kafan daha yavaş çalışır oldu," diye söylendi rahip; bu arada terzilik harikası giysilerine bakmak neşesini yerine getirmişti. "Dokuz, dokuz, dokuz," dedi.

Gene anlamayan gözlerle baktım ona.

"Hâlâ anlamadın mı?" diye sabırsızlandı Melani; "Gökteki ayların daha doğrusu ayların sayısı 'güneşlere' yani günlere, düğün günlerine denk düşmüştü: Düğün gününün sayısı dokuzdu. Gerçekten de Majesteleri ile Marie Thérèse *dokuz* Haziran'da evlendiler. *Dokuz* ay sonra Kardinal öldü; tam da *dokuz* Mart günü ve o gün gökte *dokuzuncu ay* batıyordu."

Yüzümde bir belirsizlik ifadesi ortaya çıktığında rahip inci rengi bir ceketle işlemeli bir pantolonu yan yana getiriyordu.

"İyi ama Capitor'un kehaneti gerçekleşmedi ki!" diye karşı çıktım; "Çılgın kız, 'bakire' 'taç'a gelin giderse Mazarin ölecek demişti ama bu olmadı ki!"

"Oysa oldu," diye yanıtladı beni Atto; "Bakire olan Maria değil, Kralın ta kendisiydi; neden biliyor musun?"

"Kral mı... Bakire mi?"

"Majesteleri ne gün doğmuştu söylesene."

"Yanılmıyorsam, eylülde; bana Fouquet'yi tam onun doğum gününde tutuklattığınızı anlatmıştınız... evet, evet on beş Eylül'dü."

"Peki on beş eylül, hangi burca giriyor?"

"Başak mı?"*

* İtalyancadaki "Vergine" sözcüğü hem başak hem de bakire anlamına gelir.

"Aferin, bildin. Kral başaktır. 'Taç' ise Marie Thérèse'in çeyiz olarak getirdiği ve şimdi Fransa'nın İspanya üzerinde hak iddia etmesine neden olan İspanya Tacıdır."

"Bunu nasıl anladınız?"

"Bunu anlayan sadece ben değildim," derken, Melani karaya çalan Brandenburg işi bir ceketle, kunduz grisi bir mantoyu ayna önünde denerken sıcaktan bayılmak üzereydi, "işin daha kötüsü Kardinal de, Maria'yı Louis'den ayırmakla ve Kralı İspanya Prensesi ile evlenmeye zorlamakla kendi ölüm fermanını imzaladığını anlamıştı. Ama artık çok geçti: Çoktan ölüm döşeğinde yatıyordu. Kalan son dermanıyla bağırıp çağırıyor, küfürler ediyor ve bu açıklama onu boğuyor, üzerindeki terli giysileri yırtıp atmaya çalışıyor, sanki bunca uğraş verdiği düğünü de bu giysiler gibi yok etmek istiyordu. Onun böylesi bir umutsuzluğa kapılışını gözlerimle gördüm. Artık donuklaşan gözbebeklerini bir noktada bana diktiğini gördüm ve korku dolu bakışlarında yan yana verdiğimiz uğraşı, Sülün Adası'nda Marie Thérèse'in elini Leopold'den koparmak için çabalamamızı görür gibi oldum. Yüreği bu anılara dayanamadı; zavallı bedeni yıldırım düşmüş gibi sarsıldı ve İtalya doğumlu, Sicilya kanı taşıyan, sonradan Fransız olan Kardinal –asıl adıyla– Giulio Mazzarino ruhunu Tanrıya teslim etti."

Rahip, Kadırga'da rastladığımız görüntüler karşısında ne kadar inançsızsa, Capitor'un kehanetleri karşısında o kadar inançlı davranıyordu ve bu nedenle, anlattığı karanlık öyküye ben biraz alaycılıkla yaklaşarak, "Anlattıklarınıza bakılırsa, Capitor'a kesinkes inanır gibi bir haliniz var," dedim.

"Bir dakika, bir dakika," diye telaşla beni düzeltmeye girişirken; şiş ayaklarını yüksek topuklu ayakkabıların içine sokmaya uğraşıyor ama bunu başaramıyordu, "sana Capitor'un büyülerine inandığımı hiçbir zaman söylemedim ki!"

"Ama daha az önce..."

"Hayır," diye kesti sözümü, "beni iyi dinle. Mazarin neden ayın dokuzunda öldü, biliyor musun? Çünkü o gün dokuz Haziran'dan yani Pek Hıristiyan Kralın düğününden sonra dokuzuncu ayın battığını fark etmişti."

"Anlayamıyorum."

"Zaten çok hastaydı, bu doğru ama bu belirli gün gelince öyle kötü bir böbrek sancısı tuttu ki, günün ilk saatlerinde mahvoldu.

Anlayacağın, Capitor'un kehaneti, evet Kardinalin ölüm nedeni oldu ama onun gücü sayesinde değil, Kardinalin inancı yüzünden öyle oldu." Rahip bunları söylerken kocaman sarı bir peruğu başına takmış, kestane rengi bir başkasını da eline almış, seçim yapmaya uğraşıyordu. "İyi ya da kötü, sadece inandığımız şeylerin etkisine maruz kalırız çocuk," dedi.

Atto bu yorumuyla beni susturduğunu sanıyordu. Esrarlı olayların peşini bırakmasını canı gönülden arzuluyordu çünkü bunlar Kadırga'yı ziyaretlerimiz sırasında onu rahatsız etmiş, kafasını karıştırmıştı.

Gerçekte öyle değildi: Capitor'u ilk anlatışında Melani'nin bana Piç don Juan ile Fransız Sarayı'na gelen bu İspanyol kızındaki kâhinlik niteliklerini bir erdem olarak aktarışını anımsıyorum. Ama dilimi tuttum ve bunu ona hatırlatmamayı yeğledim.

Kendine bir saç modeli aramaktan vazgeçmese de, bir anlık sessizlikten sonra, "Aslında," dedi, "Capitor'un sözlerindeki başka bir şey gerçekten bir kehanete çok daha fazla benziyordu."

Melani'nin anlattığına göre, kürenin bir şans tekerleği olarak dönüşünü anlatan soneyi, Kadırga'nın kapılarından birinin üzerinde okumuştuk. Atto son dizeleri anımsattı:

Bak, birisi çoktan çıktı tepeye,
Et alter est expositus ruinae;
Üçüncüsü her türlü özel nimetin dibine göçtü.
Quartus ascendet iam, nec quisquam sine
Kendi etti, kendi buldu layığını,
Secundum legis ordinem divinae.

Kardinal peruğu için eline bir parfümü alırken ve iki saatle bir kordonu gözden geçirirken, "Bu Kardinalin ölümünden sonra oldu," dedi, "Colbert'in yükselmesi ile akla gelen ilk dize hemen 'bak birisi çoktan çıktı tepeye' oldu. Fouquet'nin talihsizlik içine yuvarlanmasından hemen önce yaşanan fırtınalı hava ikinci dizeyi akla getiriyor ve 'öteki mahvoldu' demeye getiriyor. Dördüncü diye sözü edilen Pek Hıristiyan Kralın yükselişini dile getiriyor; bilindiği gibi Hazretlerinin ölümünden sonra Kral hemen kolları sıvayarak işbaşı yapıyor; yani kendi işi sayesinde derken aynı za-

manda Tanrının Krala tahta oturmayı layık gördüğünü de demek istiyor."

"Bu soneyi yorumunuzda üçüncü kişi eksik kaldı; hani 'her nimetin dibine göçtü' denen kişi."

"Aferin. Zevkle görüyorum ki, kafan yavaş çalışıyor ama dalgın değilsin. Üçüncüsü de Mazarin'in ta kendisi."

"Yoksa, yoksulluk içinde mi öldü?" diyerek şaşkınlığımı belirttim; "Tanıştığımız zaman bana onun müthiş bir miras bıraktığını anlatmıştınız diye anımsıyorum."

"Doğru anımsıyorsun. Ne var ki vârisini yanlış seçti. Ortensia Mancini'nin kocası Armand de La Meilleraye deliydi." Bunu söylerken kendisi de aklını yitirmiş gibi her renkten ve desenden pelerini, başlığı, danteli, eldiveni elden geçirip duruyordu.

Armand de La Meilleraye: Karşımda yarı çıplak dikilen rahibin yaptıklarına takılmayıp zihnimi bu isim üzerinde yoğunlaştırıyordum. Buvat'dan öğrendiğime göre Atto, Maria'nın Paris'ten ayrılmasıyla Ortensia'nın peşine düşmüştü ve deli kocasını iyice delirterek neredeyse ondan sopa yemeye razı olmuştu; sonunda da adam onu Fransa'dan uzaklaştırmıştı. İşte o zaman Melani bundan yararlanarak postu Roma'ya sermiş ve Kralın memnuniyeti ve parası ile Connetable Colonna'nın tazecik eşi Maria'nın yakınında olmayı başarmıştı.

"Adeta gülünesi bir olay," diye anlatmayı sürdüren rahip, giysi provasını bir dans gösterisine dönüştürmüştü ve zarif bir minueden, hareketli bir sarabandaya geçmişti. "Mazarin, yeğenlerinin en güzel ve çekici olanına, en iyi partiyi yakalayabilmek için çok büyük çaba gösteriyordu; Kardinal onu evrensel vâris ilan etmeye karar vermişti. Seçilen isim Richelieu'nun yeğenlerinden biri olan La Meilleraye Dükü olmuştu ve bu şahıs fesatlıkla ele geçirdiği Kardinalin sınırsız mirasının üzerine oturdu. Genç çift, Mazarin'in ölümünden on gün önce evlendi ve Kardinal servetini nasıl ellere teslim ettiğini göremeden bu dünyadan çekip gitti."

Atto, iğneli bir alaycılıkla bir zamanlarki düşmanı Armand Le Meilleraye'nin gerçek bir deli olduğunu söyledi. Hırsız ve cehennemlik bir insan saydığı Mazarin'in vârisi olmaktan utanıyordu. Sevincini mirası karanlık bir amaç uğruna kabul etmekle, sonra da yok etmekle belli etti. Kardinalin soygunlarının kurbanlarını arayıp buluyor ve onları vârise yani kendine karşı dava açmaya teş-

vik ediyordu. Böylece üç yüzden fazla dava açıldı ve tümünü kaybetti; böylece de hakkı olmadığına inandığı parayı iade etmiş oldu. Bu amaçla en ünlü ve pahalı avukatlardan görüş alıyor, sonra da onların söylediklerinin tam tersini yapıyordu. Ayrıca bir sabah, uşaklara boya ve çekiç almalarını söyleyerek onları Hazretlerinin aşkla, olağanüstü nitelikli sanat yapıtlarını topladığı galeriye götürdü. Orada bulunan Roma ve Grek heykellerini çıplak oldukları gerekçesiyle kırdırdı, bu vahşet yüzünden gözyaşları döken uşaklara Tiziano, Correggio ve benzeri ressamların çıplak figürlü tablolarını kara boyalarla örtmelerini buyurdu. Aklı başından giden bakan Colbert olanları duyup yapıtları kurtarmak için koşup geldiğinde çılgın adamı az önce yarattığı katliamın ortasmda bitkin ve mutlu bir biçimde otururken buldu. Gece yarısı olmuştu, günlerden pazardı ve dinlenmeye ayrılmış bir gün olmalıydı. Yıkım durdurulmuştu ama zaten geriye hiçbir şey kalmamıştı.

"Mazarin'in hayatının son günlerini bu galeride dolaşarak geçirdiğini, tek tek heykellerini ve resimlerini okşayarak hıçkırıklar arasında 'Ölmekle bütün bunlardan ayrılmak zorunda kalacağım' diye ağladığını düşünürsen vahşeti daha iyi anlarsın."

"Sanki bir lanete uğramış gibi!"

"Büyük adamlar, kendilerinin ne kadar önemli kişilikler olduğunu sonsuzluğun belleğine kazımak isterlerken, kimi zaman gülünç de olabiliyorlar," dedi Atto yanıt olarak.

Sonra sustu. Ağzından çıkan bu sözler, beklenmedik bir biçimde kendisinin sarsılmasına neden olmuştu.

Mekanik bir tavırla, "Gülünç," diye yinelerken, dudakları istemeden de olsa trajik bir maskeninki gibi kıvrılıyordu.

Yaşlı kastrato bakışlarını göğsüne indirdi. Bir terzi mankeniymişçesine üstüne geçirdiği Venedik işi dantellere, göğüslüklere, yeleklere, takılara, saatlere şöyle bir baktı. Ağır ağır pencereye doğru yürüdü ve tahminimce Connetablesse'in hâlâ görünmekte olduğu bahçeye baktı.

İşte o anda paltoların, ceketlerin, pelerinlerin, göğüslüklerin, bel kuşaklarının, kollukların ve uzun çorapların havada uçuşmaya başladığını gördüm. O pek değerli ipekler, parlak satenler, atlas kumaşlar, Ambra derileri, bürümcükler, Milano kaneviçeleri, Cenova satenleri Atto'nun ellerinden tavana fırlıyordu. Sanki bir büyü yapılmış gibi dolap boşalıyor, pantolonlar, Hürmüz işi ipekli-

ler, el işi danteller, iğne oyaları havada dans ediyordu. Gözlerim inci, ateş, yosun, gülkurusu, duman, amber, susam, mürdüm, limon küfü ve kunduz grisi renkleri arasında dolaşmaya başladı; kırmızılar, morlar, maviler bir yana, yaldızlı ve simli renkler öteki yana uçuyordu. Atto, sessiz bir şiddet içinde çıldırmış gibiydi.

Atto'nun bu dokuma başyapıtlarına reva gördüğü davranış karşısında soluksuz dikiliyordum; çok yıllar önce birlikte Roma'nın yer altı dehlizlerinde birlikte gezdiğimiz Atto Melani, bir damla çamur dantellerine ya da kırmızı rahip çoraplarına sıçrayınca etmediği küfrü bırakmazdı diye düşünüyordum.

Bu ilginç giysi ordusu cansız yere serilince, bütün gardırop dört bir yana saçılınca Atto'nun yaşlı ve yarı çıplak bedeni yatağın ayak ucunda kıvrılıp yattı.

Ama bu bir anlık bir görüntüydü. Elimi ve ayağımı donduran buzu eritip ona doğru koşmaya yeltendiğim anda rahip ellerini, kapattığı yüzünden çekti ve ayağa kalktı; benden uzaklaştı ve yeniden sabahlığını giydi.

Sonra da sanki hiçbir şey olmamış gibi, "Capitor'un 'Talih' üzerine söylediği sonenin anlamını şimdi anlıyor musun?" diye sordu.

Konsola yaklaştı, iki kadehe şekerli şarap doldurdu. Birini bana uzattı.

"Üçüncü her türlü nimetin *dibine* göçtü" dedi. Benim zaten ağzımı açacak halim kalmamıştı. "Mazarin ölür ölmez uğruna bunca entrika çevirdiği her şeyini de yitirdi."

"Evet," diyebildim ancak.

Şarabımı bir yudumda devirdim. Ellerim titriyordu. Atto, bana bir kadeh daha doldurdu. Bakışlarını benimkilerden kaçırıyordu. Neyse ki alkol heyecanımı alt etti ve sakinleştim.

Rahibin, Capitor'un kehanetine ilişkin söylediklerini iyice anlayınca, "Bu, gerçek bir kehanet," dedim.

"Ya da şeytani bir rastlantı," dedi.

Gülümsedim. İhtiyar kastrato bildiğinden şaşmayan bir tipti; bazı olguların açıklanamazlığı karşısında teslim olmaya razı gelmiyordu; bu küçük mutluluğu ona reva görecektim.

İnançlarında ayak direyerek rahip, "Elbette Capitor'un sözde 'kehanetlerinden' gerçekleşmeyen biri de var," diyerek ekledi; "onu Tetràchion süslemeli tepsi karşısında dile getirmişti: Her kim

İspanya Tacını evlatlarından ayırırsa, Taç da onu evlatlarından yoksun bırakacaktır. Bunun anlamı ne? Kim İspanya'yı vârislerinden yoksun bıraktı? Kral II. Carlos'un hiç oğlu olmadı, böylece kimse de onu yoksun bırakmadı. Capitor boş konuşmuştu, işte gerçek buydu."

"Ama yanlış anımsamıyorsam," diye itiraz ettim, "Capitor tepsiyi sunarken özellikle şöyle demişti: 'İkisi bir olmuş.' Ve aynı zamanda Neptün ve Amphitrite'den olaşm çifti işaret etmişti ve sonra da üç dişli yabayı göstermişti. Öyle değil mi?"

Her zamanki gibi doğrudan konuya gelmek isteyen rahip "Ne olmuş yani?" diye homurdandı.

"Bu çok ilginç bir biçimde Cloridia'nın sözünü ettiği Tetràchion canavarına tekabül etmiyor mu?"

"Nasıl olduğunu anlayamıyorum," dedi sertçe.

"Belki de Tetràchion, kendimizi aynada görür gibi olduğumuz tepsideki ilahlar gibi, bellerinden yapışık doğmuş ikizlerdi." O anda aklıma gelen bu varsayım beni bile şaşırtmıştı. "Capitor aynen 'İkisi bir olmuş' demişti."

"Evet ama onun sözünü ettiği tepsideki figürlerdi; bu öykünün tek Tetràchion'u odur delikanlı; zaten Kadırga'da gördüğümüz bir yanılsamaydı, yoksa bunu unuttun mu?"

Konuşmanın bittiğini ifade edercesine bana arkasını döndü ve pencereye yanaştı.

"Hâlâ orada mı?" diye sordum.

"Evet. Bahçeleri her zaman sevmiştir; doğanın güzelliğini yöneten ve onu aşan insan eline hayrandır."

"Belki de artık inseniz iyi olur..."

"Hayır. Şimdi değil." Gözlerimin önünde yaşanan içsel ve acımasız savaşın hangi düşünceyle yaşandığını az sonra anlayacaktım. "Onu yarın göreceğim," dedi.

"Ama belki..."

"Böyle karar verdim. Lütfen yalnız bırak. Yapacak pek çok işim var."

15 Temmuz 1700
Dokuzuncu Akşam

"Bir saniye, hepinize sesleniyorum, bir saniye lütfen. Çene kemiklerimizi dizginleyelim, dilimizi tutalım, damağımıza dur diyelim. Zahmetle hak edilmiş lezzetlerin rehaveti ile kimse uyumasın. Tanrının bunca nimetini, bize yarın kaygısı yaşatmadan sunan, ruhunun engin cömertliğini bilge bir zarafetle önümüze seren sevgili Beyefendiyi unutmayalım. İzin verin kadehimi, ev sahibimiz seçkin, saygın, üstün Kardinal Spada onuruna kaldırayım; ona bundan sonraki günlerde olağanüstü bir baht açıklığı dileyeyim!"

Neşeli el çırpmaları, coşku haykırışları, kadeh şıkırtıları bu kısa konuşmayı sonlandırmıştı; sözlerin ait olduğu kişi Spada Malikânesi'nin Resmî Davetler Kâtibi Carl'Antonio Filippi, şimdi bahçenin sedirlerinden birine yan gelip uzanmış, kollarını sıvamış ve zambakla örtülmüş alabalık kızartmalarını, meyve şekerlemesi ve tarçın doldurulmuş ve üzerine limon dilimleri yerleştirilmiş şuruba batırılmış kayısıları tadıyordu.

Şarap serin serin boğazımdan iniyordu ama dudaklarımı da ıslak tutmak istiyordum; bu nedenle dudaklarımı Cloridia'nınkilere dayadım. Birlikteliğimizin meyvesi iki kızımız ayaklarımızın dibinde oynarlarken tatlı sözler söyleyerek, işveler yaparak ve başka gizli şeyler mırıldanarak karıma sarıldım.

Çevremizde hizmetlilerin özgür ve neşeli şöleni sürüp gidiyordu. Kardinal Spada çalışanların aileleriyle birlikte villanın süslü bahçelerinde bir şenlik düzenleyip eğlenmelerini, hatta geceyi Türk işi çadırlarda geçirmelerini, az öncesine kadar düğün davetlisi olarak burada bulunan pek soylu kişinin uzandığı nadide ipekler üzerinde keyif yapmalarını istemişti. Bu cömert karar, Villa Spada'da

yapılan önemli konuşmaların yazarı olan kâtip Filippi'nin, bu gibi durumlardaki becerisini, bir kereliğine efendi yemekleri tatma fırsatını yakalayan bizlere de göstermesine yaramıştı.

San Pietro'da yaşadığımız o çılgın geceyle ilgili gerçekleri, henüz zeki karıma anlatmamıştım; burnumu soktuğum tehlikeleri bire bir dile getirmemek için uydurmadan bir öykü yaratıvermiştim ve karım şölenin neşesini kaçırmamak için bana inanmış gibi görünmüştü. Arada sırada beklenmedik bir soru sorduğunda, kendime ihanet eden yanıtlar vermek zorunda kalıyordum. Ama şimdi yanında olduğum için o da öylesine mutluydu ki, belki de olayları bilerek derinleştirmek istemeyen kendisiydi: O gece dili de, okşamaları da pek tatlıydı.

Spada ailesinin Mektup Kâtibi Giuliano Borghi pek süslü bir sofrada, don Tibaldutio, don Paschatio, muhterem Başrahip Giovanni Griffi, Baş Saki Germano Hondadei, Hâkim Giovanni Gamba ve yardımcısı Ottavio Valletti sahanda tereyağında kızartılıp içine balık eti sarılmış dil, acıbadem hamuru, midye, koruk, ballı ve şıralı kurabiyeler dolu tabaktan atıştırıyorlardı. Evet, kabul etmeliyim, bunlar konuklardan artakalan yemeklerdi ama kimi zaman sosları ve malzemeleri içinde bekleyen yiyeceklerin lezzetleri kat kat artardı.

Seyisler, uşaklar, arabacılar, arabacı yamakları, ahır çalışanları, sade bir masanın çevresinde yerleşmiş, hayret dolu bir mutlulukla erikle, limon suyuyla, baharatla, mantarla, şarapla zenginleştirilmiş ıstakoz çorbası yudumluyor, Mazarin usulü aralarına kaz ciğeri doldurulmuş ve kızarmış ekmek üzerinde servis edilen karidesleri yiyorlardı.

Daha mütevazı bir grup ise çanta taşıyanlar, gardırop sorumluları, bahçıvanlar, garsonlar ve yardımcılarından oluşuyordu; onlar da levrek, sazan, yılanbalığı, kuşkonmaz, erik, pişmiş yumurta sarısı ve turunçgil dilimleriyle pişirilmiş bir sufle yiyorlardı.

Aşçı ve aşçı yamakları dahil olmak üzere bütün hizmetkârlar yıldızların ya da Türk çadırlarının altında oturuyor, geçmiş günlerde yaşadıkları yorgunlukları yorumluyorlardı.

Sanki dünya tersine dönmüş gibi bu akşam hizmetliler efendi olmuş ve beyler de keyiften mahrum kalmıştı. Şenliğin ünlü konukları ya yollardaydı ya da malikâneden ayrılmak üzereydiler ve artık villada olup bitenlerle ilgileri yoktu. Kardinal Spada da kendi ciddi devlet işlerine dönmüştü.

Bir hafta boyunca başlarını öne eğerek çalıştıktan sonra, mutevazı hizmetliler rahatça çene çalıyor, o günlerde kentte yaşanan önemli ya da ilginç olayları birbirlerine aktarıyorlardı: Quirinale Sarayı'nın Apostolico Malikânesi'nde Papalık Ayini yapılmıştı ve ayinin ilahilerini Kardinal Moriggia okumuştu (artık Villa Spada'daki herkes onu çok iyi tanıyordu; özellikle de ona sunturlu bir küfür eden Sezar Augustus); bir akşam ayini sırasında Madonna di Monte Santo Kilisesi'nde düşen bir kiriş koro üyelerinden birinin ölümüne neden olmuştu; Papa Cenapları, Papalığının dokuzuncu yılını tamamlaması nedeniyle Kardinallik Kutsal Koleji üyelerini ve Elçileri kabul etmişti. Hepsi (bunun olanaksız olduğunu bilerek) ona Papalık Tahtında uzun ömürler dilemişlerdi.

Bu önem taşımayan gevezelikler, olağan günlere dönmenin keyfini yansıtıyordu. Sadece şenlik değil, her şey bitmiş gibiydi. Maria gelmişti ama Rahip Melani'nin ödlekliği ve deliliği yüzünden onu sadece uzaktan görebilmiştik. Hiç gelmeseydi de aynı şey yaşanacak mıydı? Rahip Melani'nin Kardinaller Meclisi'nin Gizleri kitabı sonunda Cerreto'luların elinde kalmıştı ve belki de doğrudan Albani'ye değilse bile Lamberg'e teslim edilmişti. Atto şantaj tehdidi ile gerginliğini koruyordu. Öte yandan, izlerini ısrarla sürdüğümüz üç Kardinali bir türlü ele geçirememiştik; son sefer bunun nedenini çözmüştük ama çok geç kalmıştık.

En sonunda Tetràchion'un ne olduğunu anlayabilmiştik. Ama Kadırga'da yaşanan gizemli hava, karşımıza çıkan görüntüler bizi bir yanılsamaya düşürmüştü. Halk kehanetleri ve Capitor'un acayip tepsisinin bildirdiği o canavar yerine komik aynalarda kendi görüntümüzle burun buruna gelmiştik. Her şey denenmiş ama hiçbir şey elde edilememişti. Şanssız koşullar, beceriksizliğimiz, insani zayıflığımız bizi alt etmişti.

Son olarak en kötüsü, rahip, üç Kardinali izlediğimiz günlerde ne üzerinde çalıştıkları konusundaki gerçeği benden saklamıştı: Ölmek üzere olan İspanya Kralı tahta kimin çıkacağı konusunu çözmesi için Papadan yardım istemişti ve Papa bu üç erguvan pelerinliyi, yanıtı hazırlamakla görevlendirmişti. Ne olduğunu bilmediğim bir av peşine düşmüştüm.

Anlıyordum; doğal temkinliliği ve güvensizliği yüzünden Atto bana her şeyi açıklayamazdı; gene de Villa Spada'ya gelişinin nedeni tamamen bambaşkaydı. O, Pek Hıristiyan Kral ve Connetablesse

arasındaki gizli yazışma nedeniyle burada bulunuyordu. Gene de İspanya sorununa ilişkin ketum davranışı, kendimi sır saklamaktan aciz bir çocuk gibi hissetmeme neden olmuştu. İşin kötüsü bu davranışını onun yüzüne de vuramazdım: Maria ile yazışmalarını gizlice okumuştum; bu da sessizliğe gömülmeme neden oluyordu.

Bu arada beyler sofrasında karnımızı tıka basa doyurmuştuk. Cloridia bir ara yanımdan ayrılarak kızlarımızı, öteki çocuklarla birlikte hizmetkârlar odasında uyutmaya gitmişti. Yanıma dönünce, elimden tuttu ve beni çadırların arkasına götürdü. Orada baharatlı kokular saçan meşaleler ve gecenin geç saatlerini kendilerine suçortağı edenler, içtikleri tatlı likörlerin de etkisiyle gevezeliklerden usanıp tatlı fısıldaşmalara ve oynaşmalara dalmışlardı. Karım ve ben çayıra terk edilmiş pantolonlar ve çoraplar arasından geçtik.

Bu ilginç, sessiz ama meşgul yerleşimin uzakça bir kıyısına çekildik; uçuşan morlu, kırmızılı Ermeni ipeklilerinin oluşturduğu çadırın altında uzandık. Çadırın kapısına asılı duvar örtüsünün bağını çözerek sözde kapımızı kapattık; yorgun bedenim kuş tüyü yastıkların arasına gömüldü ve zihnim tamamen kadınımla ilgili anılara kaydı; meşalelerden çıkan baharlı kokular başka tatlı kokulara eşlik ediyordu.

Cloridia sanki hiçbir şey olmamış gibi benim arkamda duran birine gülümsüyor ve "Hürmetler sunarım," diyordu.

Yerimden sıçradım ve bir el omzuma konarken, telaşla arkama döndüm.

Rahip Melani en ufak bir utanma belirtisi bile göstermeden "Sana haberlerim var," dedi, "giyin; seni parmaklıkların orada bekliyorum. Size de derin hürmetler sunarım ve özür dilerim Bayan Cloridia," diye ekleyerek çadırın kapısını arkasından aşağıya indirdi. "Ayrıca sizi tebrik de ederim."

* * *

Üzerimi giyinip yanına vardığımda kendimi kaybetmişçesine, "Buna nasıl cesaret edersiniz?" diye bağırdım.

"Sakin ol. Sana çadırın dışından seslendim ama beni işitemeyecek kadar meşguldün."

Utançtan kıpkırmızı kesilerek, "Ne istiyorsunuz?" dedim kısaca.

"Lamberg ile konuştum."

Ansızın anımsadım. O sıcak çikolata kargaşasında İmparatorluk Büyükelçisi, Atto ile görüşmeyi kabul etmişti.

"Ne oldu peki?" Atto'ya saldırı konusunda yeni bilgiler edinmiş olduğunu umuyordum.

Uzun bir bekleyişten sonra Rahip Melani, nihayet kudretli Kont Lamberg ile yüz yüze gelebilmişti; İmparatorluk Elçileri ailesinin en şanlı isimlerinden biriydi kendisi.

Güvenliği elden bırakmamak için onun yanına Buvat ile gitmişti. Ama gizemli Lamberg hizmetkârlarından, konuğuyla kendisini yalnız bırakmalarını istemişti; bu nedenle Atto'nun kâtibi de ön odada beklemek zorunda kalmıştı.

"Sizin ününüzü duydum, Sinyor Rahip Melani," diye başlamıştı söze Lamberg.

Atto hemen telaşlanmıştı: Acaba onun Kardinaller Meclisi'nin Gizleri adlı raporundan mı söz ediliyordu? Yoksa dolambaçlı yollardan ya da doğrudan Kardinal Albani'den kitapçığı ele geçirmiş ve baştan sona okumuş muydu?

"İmparator beni Ratisbon'dan buraya gönderdiği zaman," diye sürdürmüştü sözlerini Elçi, "şu anda Jübile'nin kutlanmakta olduğu bu Kutsal Kent'te, kendimi hayırlı bir ortamda bulacağımı ummuştum. Oysa adeta Babil'e geldiğimi sandım."

"Babil mi?" diye yinelemişti Atto şaşkınlıkla.

"Kendimi bir karmaşa, çıkar çatışması, taraf tutma curcunası içinde buldum," derken fesatça bir bakışı vardı.

Atto, durumu düzeltmek için, "Eh... uluslararası güçlükleri anlıyorum..." demeye çalışmıştı.

Lamberg ansızın sinirlenerek yumruğunu masaya vurmuş ve "Lanet olsun!" diye bağırmıştı.

Odaya derin bir sessizlik inmişti. Rahip Melani'nin şakaklarından tane tane ter damlacıkları süzülmeye başlamıştı. Böyle tehdit ve şiddet dolu bir davranışın sonu, saldırı olabilirdi. Atto, ona belli etmemeye çalışarak çevresine bakınmaya başladı. Onu öldürmek için görevli cellatların dört bir yandan çıkacaklarını sanmıştı. Kahretsin, bunu nasıl olmuş da daha önceden düşünememişti? Çok uzun zamandan beri İmparatorlukta görev yapmadığından

Almanların Fransızlardan nasıl farklı olduklarını unutmuştu. "Lanet olasıca Habsburg'lar, kan emici deliler: İspanya'dan Almanya'ya kadar hepsi aynı; 'çılgın Johanna'dan beri hiçbir şey değişmemiş," diye düşünmüştü. Lamberg'in elinden bir bardak su bile kabul etmemeye buluşmadan önce karar vermişti ama; bir tuzak kurulabileceğini düşünmemişti.

"Başıma bir şey gelse kimse beni bulamazdı. Lamberg'e gideceğimi bir tek sen biliyordun ama sana da kimse inanmazdı," dedi rahip.

O anda Buvat'yı da peşine takmanın ne kadar büyük bir hata olduğunu fark ederek bin pişman oldu: Şimdi onu da gebertecekler ve ikisi de hiçliğin içinde yok olup gideceklerdi.

Bu düşünceler zihninde birbirini kovalarken Lamberg hâlâ susuyordu ve doğrudan onun gözlerinin içine bakıyordu. Melani de Büyükelçinin konuşmaya devam mı edeceğini yoksa eyleme mi geçeceğini merak ederek ona bakıyordu.

Onu avutan tek bir düşünce vardı: Medici Malikânesi'ne girdiğini gören pek çok kişi olmuştu; bina onun hamisi olan Toskana Grandüküne aitti. Atto burada iyi tanınırdı: Onu hançerle öldürürlerse ölüsünü uzun zaman gizleyemezlerdi.

Lamberg'in sessizliği sürüyordu. Atto da tek bir kasını hareket ettirmeye çekiniyordu. Bu arada aklma doğru mu yanlış mı olduğunu bilemediği eski bir öykü geldi: İmparatorun bakanlarından biri, görünürde kalp krizinden hayatını kaybetmişti ama aslında kulağının arkasına yapılan bir iğne ile öldürülmüştü. Doğala benzeyen ölümler yaratan zehirler çeşit çeşitti. Giysilerin üzerine serpilen zehirli tozlar, saçların arasına karıştırılanlar, havaya sıkılanlar, kulağın içine dökülenler, yıkanma veya ayak yıkama suyuna katılanlar... Atto bunların hepsini iyi bilirdi. Korku yılanı yeniden sırtından tırmanmaya başlamıştı.

"Lanet olsun..." Lamberg yeniden söylenirken titreyen sesindeki öfke onun çıldırmaya yaklaştığını gösteriyordu.

Korksun ya da korkmasın, Atto kendisine böyle hakaret edilmesini kabul edemezdi. O anda bulabildiği bütün cüretini toplayarak, onurunun hak ettiği yanıtı verdi:

"Efendim?"

Lamberg'in bir an için başka bir noktaya çevrilmiş olan gözbebekleri katlanılması güç bir ağırlıkla yeniden Atto'ya çevrildi.

Elçi ayağa kalktı. Atto da başına kötü bir şey geleceği telaşıyla ayağa fırladı. Gezinti bastonunu sıkı sıkı tutuyordu: Kendini korumaya hazırdı. Ne var ki Lamberg yarı açık olan pencereye doğru yürüdü. Tamamen açtı.

Konuyu beklenmedik bir biçimde değiştirerek, "Roma'da mutlu musunuz Rahip Melani?" diye sordu.

Atto içinden, "Bu eski bir taktiktir," diye geçirdi, "karşısındakini şaşırtmak için konuyu sürekli değiştiriyor. Tetikte olmalıyım."

Bu arada Lamberg ona arkasını dönerek, pencereden dışarıyı seyretmeye başlamıştı. Bu yakışıksız hatta utanç verici bir durumdu. Atto bir süre beklemişti ama diplomatik kurallar böyle bir durumu söz konusu bile etmediğinden; onu daha iyi görebilmek ve duyabilmek için yerinden kalkması gerektiğini hissetmişti. Ama bir adım atar atmaz Avusturyalının göğsünün ritmik bir şekilde inip kalktığını fark etmişti; adam sanki ağrılı ve güçlü bir spazmı atlatmaya çalışır gibiydi. Atto gözlerine inanmakta zorluk çekti ama hiç kuşku yoktu.

Lamberg ağlıyordu.

Sonunda üçüncü kez, "Lanet olsun," diye yineledi. "Bana tek bir kâğıt parçası bile bırakmadı. Ama İmparator bunu ona pahalıya ödetecektir, eminim. Bütün bunların öcünü alacaktır," derken döndü ve işaretparmağını Atto'ya çevirdi: Adeta kuduz olmuş gibi bir surat ifadesiyle, "Kahrolasıca Martinitz köpeği," diye mırıldandı.

Atto'nun bana açıkladığına göre Kont Martinitz, Lamberg'in selefiydi. Roma'da çok fazla düşman edindiğinden birkaç ay önce Elçilik görevinden alınmıştı ve yerine Lamberg atanmıştı. Bütün kent olan bitenden haberdardı.

Kimsenin bilmediği ve Lamberg'in Atto'ya öfkeli bir sesle anlattığı ise Martinitz'in intikamıydı. Zavallı Lamberg, Roma'ya gelince Elçilik Arşivi'ni bomboş bulmuştu; tek bir kâğıt parçası bile yoktu. Selefi, bütün diplomatik yazışmayı beraberinde götürmüştü.

Ne kenti ne de Papalık Sarayı'nı hiç tanımayan yeni Elçi, görevi gereği kendisine gerekli olan bütün bilgilerden yoksundu. Güvenebileceği kişiler, danışabileceği kurumlar listesi, ülkesiyle ilişkisi iyi olan ve sakınması gereken Kardinaller, Papanın karakteri, öncelikleri, Papalık törenlerinin ayrıntıları gibi bilgilerin hiçbirine sahip değildi. Atanma ânında elbette İmparatorunun ona bildirdikleri vardı. Ama Roma Elçiliği'nde karşısına çıkan canlı ve ger-

çek durumu sadece Martinitz'den öğrenebilirdi ve o da ona müthiş çirkin bir oyun oynamıştı.

"Anlıyorum Ekselansları; bu çok ciddi bir durum" diye fısıldamıştı Melani anlayışlı bir ses tonuyla.

Atto bunu iyi bilirdi: İmparatorluk halkı son derece sert ve katı bir ruh haline sahipti ve kesinlikle hayal gücüne güvenmezdi. Lamberg, elinde yazılı tek bir satır olmayınca Roma'da kendi bilgi ve çevre ağını kurmaktan acizdi.

Büyükelçi içini dökmeye başlayınca, sözler sel gibi çağlamaya başlamıştı. Anlattığına göre, Roma'ya ayak basar basmaz ilk farkına vardığı gerçek (bunu ona kimse söylememişti) bu kentte İmparatorluk sevgisi son derece zayıftı; oysa Fransızlar kâh iyi kâh kötü davranışlarla Papadan bütün istediklerini elde edebiliyorlardı.

"Sahiden mi?" diyerek hayretimi ortaya koydum.

"Hatta bana söylediğine göre Papa tarafından kabul edilmeyi bile beceremediği; oysa Uzeda ve öteki Elçiler her gün Vatikan odalarında neşeyle dolaşıyorlar."

Atto'nun yaralanması, yeni ciltlenmiş raporunun çalınması, hatta ciltçi Haver'in öldürülmesiyle ilgili bunca sorunun çözüleceğini sandığımız buluşma bir ağlama törenine dönüşmüştü. Lamberg en sonunda Atto'ya yeniden yaklaşarak, onu kentte dolaşan fesat güçlere karşı uyarmış ve her türlü pislik ve çirkefin kaynağı olarak gördüğü Kardinallik Kutsal Koleji'nden sakınmasını söylemişti.

Acıklı bir ses tonuyla, şöyle demişti: "Burada adil bir hükümetle karşılaşacağımı sanmıştım ama ne yazık ki bunu yeniden gözden geçirmek zorunda kaldım. Roma'da devlet çıkarları her şeyden üstün tutuluyor ve Papalık Sarayı'nda dünyevi işler ne mantık ne hak ne de yasa çerçevesi gözetilerek işlem görüyorlar. Burada din hiçbir önem taşımıyor!"

"Sanki onun memleketlisinin bir müziğini dinler gibiydim; neydi adamın adı... hah Muffat: Sanki ağır, ciddi, kasvetli bir senfoniydi," dedi rahip yüzündeki belirsiz ifadeyle.

Böyle samimi bir iç döküşten sonra rahatlayan Atto şöyle bir yanıt vermişti: "Buralarda ne gibi bir durumla karşılaşacağınızı tahmin ediyordunuz, Sayın Büyükelçi? Burası hilenin, gizliliğin, ebedi erteleyişlerin, asla tutulmayan sözlerin kentidir. Papanın bakanları düzenbazlık öğretmenleridir ve kandırmakta, söylemekte ve söylememekte, ortalığı karıştırmakta, sağ gösterip sol vurmakta onların üstüne yoktur."

Dili çözülen rahip Roma Sarayı'nın çirkefliklerini saymaya başlayınca Lamberg üzgün bir biçimde onaylamış; sonunda Elçi, başka bir konuğunu kabul edeceğini söyleyerek onu sıcak bir biçimde yolcu etmiş ve cana yakın bir biçimde elini sıkmış.

Cana yakın mı? Buvat ile dışarı çıktıklarında Atto, Elçinin yanından bu kadar çabuk ayrıldığına pişman olmuştu. Sonradan Lamberg'in bu davranışının gerçekdışı olduğundan kuşkulanmıştı. Ya, bütün bunlar kandırmacaysa? –O âna dek göründüğü kadarıyla– rahibe saldırıyı düzenleyen, Kardinaller Meclisi'nin Gizleri raporunu çaldırtan o idiyse, iyi niyetli biri olduğunu düşünemezdik. Böyle bir kişiyse aptal rolünü de pekâlâ oynayabilirdi. Ama Elçinin heyecanları o denli şiddetli ve beklenmedik olmuştu ki, kim olsa hazırlıksız yakalanırdı.

"Ana fikir; başladığımız noktadayız," yorumunu yaptım.

"Ne yazık ki öyle. O Lamberg ya manastırlarda huzur bulacak kadar dindar ve temiz bir ruh ya da harcanmış bir aktör."

"Yanlış anlamadıysam, uzun uzun Roma Sarayı'ndan söz etmenizi sağlamış ama o size işe yarar bir şey pek söylememiş değil mi?"

"Ne sanıyorsun? Ben elbette ona herkesin bildiği şeyleri anlattım; önemli bir söz kaçırmadım ağzımdan. Ben de herhalde dünkü çocuk değilim," diye çıkıştı Melani.

"Bundan eminim Sinyor Atto; ama Lamberg size gerçekten numara yaptıysa ve siz ona yapmadıysanız..."

"Ne olmuş?"

"Şimdi o sizin doğal halinizi biliyor ama siz onunkini bilmiyorsunuz."

"Evet ama, sanmam ki... Buvat, neler oluyor?"

Atto'nun kâtibi soluk soluğa yanımıza gelmişti; belli ki acil bir durum vardı.

"Sfasciamonti ikinci Cerreto'luyu yakaladı; Roscio'nun arkadaşını."

"Marcio mu; hani şu Diocleziano Hamamları'nda peşine düştüğümüz ve elimizden kaçırdığımız tip?"

"Evet, o. Talihimiz yaver gitti çünkü o yanlış bir adım attı: Kilisede, hem de San Pietro'da dileniyordu. Cerreto'luların nasıl korunduklarını bildiği için, orada rahat olabileceğini sanmıştı. Oysa Sfasciamonti bölgedeydi ve onu enseledi. Onu geçen seferki yön-

temle sorgulamış bile: Gerçek hapishane, sahte noter. Birkaç meslektaşı ona yardımcı olmuş."

"O insanlar dostluk adma hiçbir şey yapmaz," gibi bir yorum yaptı Atto, "sanırım iyi bir bahşiş vermem gerekecek. Peki, Cerreto'lu ne demiş?"

"Devamını anlatmak üzere Sfasciamonti sizi bekliyor."

"Çabuk olalım o halde," dedi Atto bana; o geceyi Cloridia'nın eşliğinde keyifli bir biçimde geçiremeyeceğim düşüncesine kendimi alıştırmalıydım.

Muhafız bahçecilik aletlerinin durduğu kulübenin arkasına gizlenmişti. Pek heyecanlıydı ama bu halini anlayabiliyordum. Birkaç gün içinde ikinci kez bir Cerreto'lu ele geçiriyordu: Eğer bu haydutlar çetesi bu kadar güçlü idiyse, Sfasciamonti postu deldirmeyi göze almış demekti. Bize olup biteni anlatırken uzun bir koşudan gelmiş gibi soluk soluğaydı.

"Onu bu akşam seçecekler, bütün hançerler adma."

"Neyi?"

"Yeni *Çeribaşı*larını. Haydutların başını. Bir önceki ölmüştü. Uzaklardan gelenler dahil, hepsi bu akşam toplanacak ve yeni başkanı seçecekler."

"Nerede peki?"

"Albano'da."

"Tekrar edebilir misin?"

"Albano'da."

Atto Melani sanki Pek Hıristiyan Kraldan Fransa'ya bir daha girmesini yasaklayan acı haberi almış gibi yas dolu bir ifade ile yumdu gözlerini.

"Bu olanaksız... Albano... Roma'dan iki adım ötede..." diye mırıldandığını duydum. "Nasıl oldu da bunu düşünemedim?"

Albano. Albani değil. Ugonio'dan Atto'nun kâğıtlarının *ad Albanum* götürüleceğini duyduğumuzda bunların Kardinal Albani'ye teslim edileceğini sanmıştık. Oysa Aziz Avcısı bize onların aynı adı taşıyan gölün kenarında kurulmuş, Cicero zamanından beri güzel bir dinlenme mekânı olan Albano'ya götürüleceğini söylemek istemişti.

Atto'nun yüzünün biraz aydınlandığını gördüm: Demek ki

Kardinal Albani, bu sabaha dek korktuğumuz üzere, onu yüz kızartıcı bir suçla itham etmeyecekti.

Şimdi geriye bir tek Elçi Lamberg sorunu kalmıştı; Cerreto'lular, Kardinaller Meclisi ile ilgili raporu ona teslim etmek için neden Albano'ya kadar gideceklerdi?

"Benim elyazmamla ne yapacaklar Albano'da?"

"Herifçioğlu hiçbir şey bilmiyor."

"Başka ne söyledi?"

"Başkan seçmenin yanı sıra bir de konuşma tarzlarını değiştireceklermiş. Ama bir sorun varmış: Yeni dille ilgili bilgiler çalınmış görünüyormuş."

"Kim tarafından?"

"Serseri onu bilmiyor. İstiyorsanız size tutanağı okuyayım. Roscio'ya yaptığımız gibi burada da risk almamak için ad ve tarihi değiştirdim ama geri kalan tümü, onun ağzından çıkanlardır."

"Şimdi değil. Yolda okursun."

"Yolda mı?" diye sordum duraksamadan.

* * *

Geronimo. Marcio diye tanınan Cerreto'lunun asıl adı buydu. Şimdi bütün söyledikleri gözlerimin önündeydi, titrek bir fenerin ışığında okumaya çalıştığım aceleyle yazıldığı belli olan küçücük yazıları sökmeye çalışıyordum; işin içinde bir dalavere olduğunu anlamak kolaydı: Başkalarının tutanaklarını bozmaya, değiştirmeye alışık bir muhafızın el yazısıydı ne de olsa.

Muhafızın bildirdiği üzere, sorgulamanın tarihi aynen Roscio'nunkinde yapıldığı üzere, güvenlik nedeniyle değiştirilmişti. Sfasciamonti onu Valinin arşivine koyabilmek için bir yüzyıl öncesinin tarihini atmıştı; ancak böyle dikkatten kaçırabilir ve arşivleyebilirdi. Bu ikinci tutanak da uyduruk 18 Mart 1595 tarihini taşıyordu ve yer yine aynıydı: Ponte Sisto Hapishanesi.

Yazıyı okumak hiç de kolay değildi. Mevsim yaz olmasına karşın Albano yolu delik deşikti ve hiç durmadan sarsılıyorduk. Son anda baş döndürücü bir fiyata da olsa ele geçirdiğimiz arabamız aslında gayet nitelikli olsa da, yol yüzünden hiç durmadan dingildeye gıcırdaya, hatta arada sırada tehlikeli bir biçimde bir o tarafa bir bu tarafa yata yata, gene de ilerliyorduk. Solumda otu-

ran Atto, Geronimo'nun tutanağını çoktan yalayıp yutmuştu. Şimdi derin düşüncelere dalmış ve susmuştu; tek tük rastlanan evlerin ışıklarına bakarmış gibi yaparak gözlerini kırlara dikmişti; zihinsel bakışları da olasılıkla kendi kaygıları üzerine yoğunlaşmıştı.

Sağımda ise, kısa bir uyuklama faslı dışında, kurutulmuş morina balığı gibi dimdik oturan Buvat vardı. Arabaya binmeden önce onun don Paschatio ile konuştuğunu gördük. Buvat arabaya yaklaşırken kâhyanın ona seslenişinin son sözlerini yakalayabildik: "Dikkatli olun: Nem görmesin, sarsılmasın, daima dik dursun!" Konunun ne olduğu hakkında hiçbir düşüncem yoktu ama Buvat kendi yerine oturduğundan beri Atto ona tek soru sormamıştı; bu nedenle ben de konuyu kurcalamaktan kaçınmıştım.

Öndeki bölümde, bu dar arabanın içine neredeyse zorla sıkıştırılmış gibi iki büklüm oturan Sfasciamonti de derin bir sessizliğe gömülmüştü. Arabaya binmeden önce Atto ile uzun uzun konuşmuşlardı, belki de bundan sonra vereceği hizmetlerin parası hakkında pazarlık etmişti. Albano'ya gece yolculuğu yapmak şaka değildi. Üstelik yöneldiğimiz mekân hiç güven taşımıyordu; yüksek bir parada anlaşmış olmalıydı. Muhafızın yanında ise, hareket ânında arabacıda en çok kuşku uyandıran yolcu oturuyordu.

Araba gelir gelmez, Atto Agrippina Hamamları'na gidilmesini buyurdu. Amacımız Ugonio'yu ele geçirmekti. Cerreto'luların toplantısına yanımızda bir rehber olmadan burnumuzu sokmamız olanaksızdı. Gizlendiği yere varır varmaz, adını avazımız çıktığı kadar seslenmiştik. Çevresindekilerin dikkatini çekmemek için (Ugonio için kimsenin bilmediği bir delikte uyumak çok önemliydi) Aziz Avcısı telaşla çıkmış ve pazarlığı kabul etmişti. Başlangıçta Atto ona pek hor davranmış, sabırsızlık göstermişti. Daha önceki görüşmelerde, Atto'nun Kardinaller Meclisi'nin Gizleri raporunun *ad Albanum* götürüleceği telaffuz edildiğinde, Ugonio bal gibi bunun şu anda gitmekte olduğumuz kent olduğunun farkındaydı; gene de bu ona pek doğal göründüğünden olsa gerek, bunu vurgulamaya özen göstermemişti. Rahip Melani'nin pek dolambaçlı işleri içinde bir Kardinal Albani olduğunu, bunun hem benim hem de Atto'nun kafasını karıştıracağını elbette bilemezdi. Bunu atlamakta bir suçu yoktu ama gene de bize değerli zamanımızdan kaybettirmişti. Adeta Atto'nun sabırsızlığını artırmak istercesine, Ugonio, oraya git-

mek istememizin nedenini anlayınca ısrarlı bir direniş göstermişti: Cerreto'luların toplantısına katılmak isteyişimizi aklı almıyordu. Ancak büyük tehditler ve bol para önerileri ile onu kandırmayı başarmıştık ve şimdi bizimle arabada yolculuk ediyordu. Aziz Avcısı arabaya yerleşmeden önce son bir pazarlık daha yapmıştı. Atto ona pek çok şey söylemişti. En sonunda Ugonio'nun elindeki keseye pek çok altın para akıtmıştı; ya da bana gecenin karanlığında öyle görünmüştü. Sonra da eline bir kitap vermişti. Rahibe birkaç soru sormaya yeltenmiştim ama o bana amacını açıklamak istemediği gibi, şimdi canı konuşmak çekmiyordu.

Benim de zihnim Atto ile Lamberg arasındaki ilginç buluşmaya kaydı. O âna dek Atto'ya saldırı ve kitapçığın çalınması konusundaki tek suçlunun İmparatorluk Elçisi olduğunu sanmıştık. Ama şimdi karanlıkta el yordamıyla ilerliyorduk; ya Lamberg harika bir taklitçiydi ya da gerçek ve ateşli bir mümin olduğu için başına gelen bu düzenbazlık onun ahlaki yapısına ters düşmüştü. Eğer bu ikinci varsayım geçerliyse, Albano'ya gidişimiz daha da bilinmezlik yükleniyordu: Kendisine doğru yürümekte olduğumuz düşmanımızın yüzü yoktu.

Gene dalgınlaşmıştım: Bu son olayları bir kenara bırakıp yeniden okumaya başladım.

Neredeyse bütünselliğini bozmadan defterime kaydedebildiğim tutanak, önce noterin resmî ve alışıldık sözleriyle başlıyor, sonra Cerreto'lunun açıklamaları geliyordu.

DIE 18. MARTIJ

Examinatus fuit in carceribus Pontis Sixti coram Magnifico et Excelle[ti]*. Dño N... per me notarium infra scriptum Hieronymus quondam Antonii Furnarij Romani annorum 22 in circa, cui delato iuramento etc.*

*Interrogatus de nomine, patria, aetate et causa suae carcerationis, respondit:**

* 18 MART

Ponte Sisto Hapishanesi'nde Yüce Ekselansları Dño. N... huzurunda ben noter tarafından Antonio Fornaro oğlu 22 yaşındaki Romalı Hieronymus'un sorgulaması yapılmıştır. Tarafımdan sorgulanan, adı, vatanı, yaşı ve tutuklama nedeni yazılı kişi şu yanıtı verdi:

"Roma'da, Trevi Çeşmesi yakınlarında Colonna Mahallesi'nde Antonio Fornaro'nun oğlu olarak doğdum. Adım Geronimo, yaşım yirmi iki, bir mesleğim yok, yılın dört ayı çalışmak için Saline'ye gidiyorum, sonra Roma'ya dönüyorum ve dilencilik yapıyorum. Ve gördüğünüz gibi çok yoksulum ve çok hastayım ve on senedir ne babam ne annem vardır, öksüz ve yetimim ve terk edilmişim ve olabildiğince yaşamaya çalışıyorum ve geçen Mart ayı Cuma günü kilisede dilendiğim için San Pietro'da yakalandım."

Bundan sonra Geronimo'ya dilencilerin gizli örgütleri hakkında neler bildiği sorulmuştu. Sorgulanan kişi ondan önceki kişinin verdiği on sekiz tarikatın ismini vermiş ve sonra yenilerini eklemişti: Sürükleyenler, Yağcılar, Şaşırtıcılar, Denizanaları, Kankurutanlar, Karanlıklar, Emiciler, Züppeler, Rendeciler, Şahinler, Bebekler, Zıtlar, İğneciler, Yabancılar, Bacacılar, İkililer.

Sürükleyenler, geceleri *pinekler* yani uyur, gündüzleri dilenirler; Yağcılar sahte yüzükler ve Grazia di San Paolo'ya ait olduğunu söyledikleri topraktan satarlar ve köylüleri akıllara ziyan biçimde kandırırlar; Şaşırtıcılar en berbat şarlatanlardır, yanlarında daima genç arkadaşları olan bir *tırtıl* ya da *yengeç* vardır; pazarlara gider, sözde alışveriş yaparken yanlarındaki tıfıllar çantaları keser veya para çalar ve akşam paraları kırışırlar ve pek çok delikanlı birlikte gezer çünkü hepsi *oğlancıdır*. Denizanalarının ya kolları, ya bacakları, ya elleri ayakları yoktur ve böyle dilenirler. Kankurutanlar başkaları tarafından el arabasmda ya da kucakta taşınarak dilenen sakatlardır. Karanlıklar dilenmek zorunda olan zavallı körlerdir. Emiciler, yol ağzında durup Azizlerin öykülerini satan, ilahiler okuyan, bir yandan da dilenen tiplerdir. Züppeler, iyi giyimli olup asil bey ya da zanaatkâr olduklarını ve zor durumda kaldıklarını söyleyerek dilenirler.

Rendeciler, uyuz, cüzamlı ve benzeri hastalardır ve o halleriyle dilenirler. Şahinler ellerine ya da ayaklarına bir çentik atar, bir şeyleri yokken sakat gibi görünürler ya da kollarını veya bacaklarını arkadan bağlayıp üzerine kanlı hayvan karaciğeri yapıştırıp dilenirler. Bebekler dilsiz taklidi yaparak dilenirler. Zıtlar dağ köylüleri gibi kürkler giyerek dilenirler. İğneciler, sahte kart ve zarla hanlara, meyhanelere dadanıp adam kandırırlar. Yabancılar uzak

yerlerden gelen hacılar gibi giyinirler. Bacacılar, aslında Yahudi olduklarını, aile sahibi olduklarını, Hıristiyanlığı seçtiklerini söyleyerek en büyük sadakayı toplarlar. İkiye ayrılanlar değişik yöntemlerle dilenen kadınlardır; Başıboşlar olanlar gençtir ve iyi bir arkadaş olurlar ama Kancıklar diye tanınanlar, meyhaneci tipler olup hep yaşlıdırlar.

Sonra satırlara hızla göz gezdirip Albano hakkındaki önemli bilgiye geldim:

"Söylemek istediğim şudur ki, bu mayıs ayında büyük sayıda dilenci Albano mağaralarına akın edecektir çünkü Çeribaşı bulmak ve yeni lehçelerini seçmek istiyorlar; şu anda kullandıkları lisan çalındı ve şimdi karar alacaklar ve ceza koyacaklar; her kim yeni lisanı açıklarsa hançeri yiyecek yani şişlenecek. Ben biliyorum ki Pompeo'yu Pescheria yakınlarında ele geçirdiler ve şimdi onu haklayacaklar çünkü öten kişi odur. Eğer Kiliseye, Papazların arasına girmeseydi, şimdiye kadar gebermiş olacaktı, çünkü sırlarını ortaya çıkardığı için herkes ona feci düşmandır..."

Sözün özü, Sfasciamonti'nin bize söylediği gibi Cerreto'lular, Albano'da toplanacaklardı; (tutanakta güvenlik nedeniyle temmuz yerine mayıs yazılmıştı). Yeni gizli dillerinin, biri tarafından çalındığını söylüyorlardı ve (Geronimo nasıl olduğunu belli etmese bile) bu konuya bir çare bulacaklarını bildiriyorlardı. Bunun yanı sıra bizim Roscio diye tanıdığımız Pompeo'yu linç etmeye niyetliydiler çünkü öten kişinin o olduğunu anlamışlardı. İyi ama kimden öğrenmişlerdi bunu?

Ceza noteri böyle bir sırrı açıklayan dilencinin neden tarikattan, kendisine böylesine düşman olan arkadaşlarının arasından ayrılmadığını ve bunun yanı sıra neden Roma'da herkesin yaptığı gibi kendine bir iş, bir meslek aramadığını sorar.

"Bayım, size doğruyu söylüyorum. Böyle özgürce, kâh şurada kâh burada akarak, hiç yorulmadan yaşamak bizlerin çok hoşuna gider; size bunu tek kelime ile söylememi isterseniz bir kez namussuzluğa alışan kişi bu yoldan ayrılamaz; bu söylediklerim

hem erkekler hem de kadınlar için aynıdır. Eğer hapishaneden çıkabilirsem, Tanrınm yardımıyla hayatımı değiştirmek istiyorum, niyetim S. Bartolomeo in Isola grubundaki arkadaşlarımın yanına gitmek ve onların eşeklerinden birini çalıştırmaktır."

Roscio olayında olduğu üzere yasal olarak bir kişiyi sorgulama ve tutuklama izni olmayan Sfasciamonti, sonunda gülerek, "Hadi onu da serbest bıraktık," dedi, "arkadaşları onu daha önce ele geçirip şişlemezlerse eşek çalıştırmaya gider," dedi.

"İyi de onun sorgulandığını nasıl öğrenebilirler" diye sorarken dışarıya yeni haberler sızmasından korkuyordum.

Sfasciamonti'nin yüzü karardı:

"Aynen Roscio'nun sorgulamasında olduğu gibi."

"Yani?"

"Bilmiyorum."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bu Cerreto'lular şeytan gibiler. İçlerinden birinin ağzmdan tek söz çıkmasıyla, ânında hepsinin haberi oluyor."

"Gerçekten rezil bir durum bu," dedi Atto bir anlık sessizlikten sonra, "gerçekten şeytan gibiler."

"Bu kez Buvat yanınızda değildi. Ceza noteri rolünü kim oynadı?" diye sordum

"Gerçek bir noter," yanıtını verdi muhafız.

"Nasıl oldu bu?"

"Özgün bir nesneden daha iyi bir sahte bulunamaz," diye söze karıştı Atto.

"Anlamıyorum," dedim.

"Bu iyiye işaret. Demek ki eski yasa hâlâ işe yarıyor ve üç yüzyıl daha işe yarayacak demektir," diye yanıtladı beni rahip.

"Şimdi anımsadım; tanıştığımızda bana anlatmıştınız: Yoksa gerçek şeyler söyleyen sahte belgelerden mi söz ediyorsunuz?"

"Hayır, bu sefer tam tersi geçerli; üstelik sadece kâğıtlardan değil, çok daha fazlasından söz ediyorum. Sana bir örnek vereyim: Bir ülkenin parasını kim çıkartır?" diye sordu Melani..

"Hükümdar."

"Doğru. Şimdi onun yani devletin darphanesinden çıkan paralar, kesinlikle gerçek olacaktır."

"Evet."

"Oysa öyle değildir, en azından her zaman öyle olmaz. Hükümdar, sözgelimi bir savaşı finanse etmek için büyük miktarda sahte para basabilir. Yeter ki, paralarda bulunan altın miktarını düşük tutsun. Başka türlü söylersek; açıklanan miktardan daha düşük altın kullanılır. Şimdi sence bu paralar, sahte midir, gerçek mi?"

"Sahtedir," dedim, biraz önce söylediğimle çelişkiye düşerek.

"İyi ama bunları Kral bastı: Bu nedenle hem gerçek hem de sahtedir. Daha doğrusu gerçektir ama kurallara uygun değildir. Bu numara dünyanın tarihi kadar eskidir. Daha dört yüzyıl önce Fransa Kralı Güzel IV. Philippe, Felemenklere karşı açtığı savaşı finanse edebilmek için aslında on buçuk ons ağırlığında olan parayı yarı yarıya küçülttü; aynı şeyi altına da uyguladı ve onu yirmi üç ayardan yirminin altında bir ayara düşürdü. Böylece Kralın cebine her gün altı bin libre 'kara' Paris parası giriyordu. Ama böyle yaparak ülkedeki sefilliği azalttı."

"Bu, bugün hâlâ yapılıyor mu?"

"Her zamankinden daha çok yapılıyor. Willem d'Orange hafifletilmiş Venedik sikkeleri bastı."

"Ne büyük bir kargaşa! Gerçeği ortaya çıkaran düzmeceler ve düzmeceyi ele veren gerçekler!" diye içimi çektim.

"Ortak insanlık kargaşasıdır bu delikanlı. Albicastro denen o sersem en azından tek bir doğru söz söyledi: 'İnsani şeylerin, Alkibiades'in efsanelerindeki Silenler gibi daima iki çehreleri vardır ve biri ötekinin zıddıdır.' İşte dünyanın kuralı budur: Silen'in içine baktığında her şeyin tam tersine değişmiş olduğunu görürsün." Atto sözlerini hiç hoşlanmadığı Hollandalıya getirerek noktalamıştı.

Rahibin anımsattığı ve içlerinde ilahî görüntüler barındıran ama kendileri grotesk bir görünüme sahip olan bu heykellerden ilk olarak Hollandalı kemancı söz etmişti.

"Bize gelince," diye ekledi Melani, "dostumuz Sfasciamonti, Geronimo'yu gerçek bir notere sorgulattı ve tutanağı tam tamına olması gerektiği gibi yazdırdı; bu kadarını Buvat da beceremezdi. Burada sahtekârlık yok: Sadece tarihler biraz belirsiz diyebiliriz; gerisi, gerçek bir muhafızın ve gerçek bir noterin sorgulamasının sonucudur. Bu özgün ama yasaya sadık olmayan bir tutanaktır; yoksa gerçek bir sorgulama ürünüdür. Doğru demiyor muyum?" diyerek yol arkadaşımıza döndü.

Muhafız susuyordu. Bütün bu dalaverelere alet olmaktan hoş-

nut değildi ama olanları reddedemezdi. İkimize doğru sessiz bir bakış fırlatarak durumu onayladığını belirtti.

"Unutma delikanlı," dedi bana Atto, "büyük sahtekârlıklar, büyük olanaklara ihtiyaç duyar. Ve bunlara da sadece Devlet sahiptir!"

* * *

Ugonio'nun verdiği bilgiler ışığında, her türlü göreve aşina (gece kaçışları, adam kaçırmalar, gizli toplantılar) arabacımıza bizi köyün sakin bir yerine götürmesini söyledik. Kocaman bir saman deposunun arkasında, karanlık bir çıkmaz sokakta arabadan indik. Çevre karanlığa gömülmüştü, sadece bazı evlerden ışık sızıyordu; güven vermeyen sokaklarda bir tek kediler ve onların ezeli kurbanları dolaşıyordu.

Arabacı bize yönümüzü işaret etti, bize bir yandan dikkatli davranmamızı tembihlerken, bir yandan da Tanrının unuttuğu bu yerde, bu saatte ne işimiz olduğunu da sormadan edemiyordu.

Sokaklarda dolaşan tek bir can bile yoktu. Sıcak ve keyifli yaz gecesi uyku sevmeyenlerin, kaçamak aşkların, maceraperest yeniyetmelerin mekânı olmalıydı; oysa çevremizi saran sessizlik yüzünden Olaus Magnus'un pek güzel tanımladığı karanlık ve karlı Kuzey ülkelerinden birinde bulunduğumuzu sanabilirdik.

Aziz Avcısının sırtında lekeli, pis bir kumaştan dikilmiş koca bir çuval vardı. Tarlalara uzanan dar bir yola girdik; yol önce çatallaşıyor, sonra da çalılıkların arasından uzanıyordu. Uzun ve zahmetli bir yürüyüş yaptık; kimi bakımlı, kimi bakımsız bostanlardan geçtik. Adım seslerimize eşlik edenler bir tek ağustosböcekleri ile sivrisineklerdi. Kör çukurlara düşmemek için dikkatli olmalıydık.

Sabırsızlanmaya başlayan Atto, "Daha çok yol var mı?" diye sordu.

"Orası oşellikle gişli bir yerdir," dedi Aziz Avcısı; "kimşe tarafından öşrenilmemelidir."

Nihayet atları bırakma zamanımız geldi. Ugonio inince arabanın arkasından aldığı çuvalın içinden üç iğrenç ve pis kokulu palto çıkardı.

"Sadece üç tane mi?" diye sordum.

Aziz Avcısı, Sfasciamonti'nin bizimle gelemeyeceğini açıkladı.

"Bu paltolar dardir," dedi çuvaldan çıkanları göstererek; "onun da koca fücudu var. O biz dönene kadar burada bekleşe iyi olur; hem de fazşla dikkat şekmemiş oluruz."

Sfasciamonti, durumdan hoşnut olmadığını belirten bir ses çıkardı ama karşı koymadı. Sfasciamonti'ninki de tuhaf bir yazgı, diye düşündüm. Onca zaman Cerreto'lular hakkında araştırma yapmış ve bunu kendi amirlerine karşı gelerek yürütmüştü. Sonunda para uğruna Rahip Melani'nin emrine girince, onun adına aynı soruşturmayı yürütme fırsatını ele geçirmişti. Şimdi de gece vakti, bunca yolu aşarak Albano'ya gelmiştik ama bizimle birlikte olmasına izin verilmiyordu.

En küçük paltoyu ben üstüme geçirdim. İğrenç bir görüntüye sahip olan ve gerçek bir leş gibi kokan, yıllar boyunca kim bilir kaç Aziz Avcısı tarafından giyilmiş bu sefil paltoya idrar ve küf, çürük yemek ve ekşi bir ter kokusu da sinmişti. Atto'nun sessizce Ugonio'nun arkadaşlarına ve pisliklerine lanet okuduğunu duydum. Buvat ise sadık bir kâtip olarak, söylenmeden paltoyu üzerine geçirdi.

Bu acayip paltoların tartışılmaz özelliği neredeyse bütün yüzü örten kapüşonları, elleri gizleyen acayip derecede geniş kol ağızları, ayak ve ayakkabıları gizleyecek kadar uzun olup yerlerde sürünmeleriydi. Midemin bulanmasını engellemeye çalışarak kollarımı yenlere geçirdim. İğrenç kokan, hantal ve tanınmaz bir kuklaya dönmüştüm. Rahip Melani ve Buvat, boyları biraz daha uzun olduğu için benim gibi yer cücesine dönmemişlerdi.

"Neeeee? Fenersiz mi?" Atto, Ugonio'dan varacağımız yere kadar karanlıkta yürümemiz gerektiğini duyunca bir kez daha kızdı. Ama Aziz Avcısını kararından döndürmek mümkün değildi: O andan itibaren başka Cerreto'lular tarafından tanınma ve ele geçme olasılığımız çok yüksekti. Öte yandan Aziz Avcılarının hem gece karanlığında sokaklarda hem de yer altı dehlizlerinde daima fenersiz dolaştıklarını anımsamıştım.

Yüzü olmayan üç hayalet gibi Buvat, Atto ve ben sadece kendi görebildiği yolu bize gösteren Ugonio'nun peşine takıldık. Sfasciamonti, yarım ağızla bize iyi şanslar diledi.

Yürürken, üzerime geçirdiğim kaftanın pis kokusu yüzünden, bu kırların gece saatlerinde yaydığı güzel kokuları içime çekmek-

ten acizdim. İçimden haç çıkardım ve Tanrıdan girişmekte olduğumuz bu temkinsiz hareket yüzünden bizi fazla cezalandırmamasını diledim.

Uzun, düz bir yürüyüşten sonra büyük bir eğri çizdik, sonra yavaş yavaş gökyüzünün belli belirsiz ışıklar saçtığı nemli bir yardan aşağı inmeye başladık.

Ansızın, sanki bir mucize eseri karanlıktan çıkıveren figürler belirmeye başladı. İki arkadaşının kolunda yürüyen ihtiyar bir topal da bizim yönümüzde ilerliyordu. Onların arkalarında gecenin siyah fonu önünde beliren tipler seçilmeye başlamıştı.

Karşımızda devasa bir binayı oluşturan kaya duvarlar belirdi. Bir duvar kemerinin içinden geçerek kendimizi dar bir tünelde bulduk; kenarlara asılı bazı fenerler ruhumuzun ve gözlerimizin biraz huzur bulmasını sağladı. Ama ansızın kaya, yosun ve çıplak toprak birbiri içine geçerek çevremizi kapatıverdi. Galeri sona ermişti. Ugonio, telaşa kapılmamızla pek eğlenerek bize döndü ve kara, kırık dişlerini göstere göstere güldü.

Buvat ile birbirimize korkulu bakışlar fırlattık. Yoksa tuzağa mı düşürülmüştük? Aziz Avcısı kapüşonlarımızı iyice yüzümüze indirmemizi, suratımızı saklamamızı söyledi. Sonra sola doğru duvara dayandı. Duvar onu yutuverdi. Ugonio süngere sızan su gibi duvara girivermişti.

Sonra sanki bir başka boyuttan çıkarcasına geri bir adım attı ve bize onu izlememiz için işaret etti.

Girebilmek için Ugonio elbette kayaları yarmamıştı. Fark etmediğimiz ahşap bir kapı kayalarm arasına yerleştirilmişti. Bizim gibi yabancıların asla göremeyeceği gizli bir geçit söz konusuydu. Ugonio bunu kim bilir kaç kez kullanmıştı.

İçeriye girdikten sonra, gözlerimizin yeni çevreye alışmaları birkaç saniye aldı. Çevremize bakındık. Roma döneminden kalmış ama uzun yıllardan beri unutulmuş devasa ve heybetli Albano Amfiteatrı şimdi içi Cerreto'lu kaynayarak karşımızda duruyordu.

Aziz Avcısının kulağına, "Demek ki gizli bir geçitten girdik," diye fısıldadım.

"Uğurşuşa değil lütufa ulaşmak için," dedi, "normal girişler acayip şıkı şekilde kapandi. Bu gece meraklılar ve yabancılar işeriye girmemelidir."

"Ama bizi durduran olmadı."

"Gerek yok. Şok bekşi vardır, gördüğünün ne olduğunu anlar, yakalar ve kovar."

Amfiteatr yakaladığı yabancıyı saf dışı etmekle görevlendirilmiş bekçilerle korunuyordu. Ugonio'nun bize sağladığı kılık sayesinde kimse bizden kuşkulanmamıştı.

Amfiteatrın iç kenarına dizilen pek çok fener sahneyi aydınlatıyordu. Bu uçsuz bucaksız mekânda, bu çevresi kapalı ama açık tiyatroda kendimi hem tutsak hem boşlukta hissettim. Başlarımızın üzerinde uzanan gecenin kara örtüsü altında tek bir kuş bile uçmuyordu. Amfiteatrın ortasından gelen mırıltılar, duyguları ve duyuları uyarıyordu. Hava tatlı, nemli ve günah doluydu.

"Tabii ya, amfiteatr," dedi kısık sesle Atto, "burada olmayacaktı da nerede olacaktı?"

"Burayı biliyor muydunuz?"

"Elbette," dedi, "daha Cicero zamanında..."

Ugonio bir dirsek atarak bizi susturdu. Birkaç adım arkamızda hâlâ dışarıda gördüğümüz topal ve arkadaşları vardı. Aziz Avcısının aldığı önlemleri tehlikeye atıyorduk; gizli ve fesat bir toplantının atmosferini, handiyse yırtıcı hayaleti gibi üzerimize sinen havasını şimdiden hissetmeye başlamıştık.

* * *

Arenanın merkezinden pek çok meşalenin ışığı yayılıyordu; işitildiği ve görülebildiği kadarıyla küçük bir kalabalık orada toplaşmış konuşuyordu. Daima Ugonio'nun önerilerine kulak vererek birbirimize iyice sokulduk. Bir odun yığınını geçtikten sonra nihayet oraya göz atma olanağı bulduk.

Birkaç adım ötede, insan boyundaki bir mangalda tutuşan ateşin alevleri göklere yükseliyordu. Bunun çevresinde de bir öbek Cerreto'lu toplanmıştı: Kimisi tembel tembel elindeki gariban yiyeceği kemiriyor, kimisi ucuz şarap şişesini kafasına dikiyordu, bazıları kâğıt oynuyor, bazıları kollarını kaldırarak, yeni gelen arkadaşlarını selamlıyordu. Bütün kalabalık tek bir iğrenç, kılıksız, pis kokulu ve sefil şekilden oluşuyordu.

Bizi soktuğu sırayı bozmamak için eliyle işaret eden Ugonio "En uygunlu zamanda varmışız," dedi.

Amfiteatrın karşı tarafmdan bir tür alay girdi; onları görünce ateşin çevresinde oturanlar ayağa kalktı.

"Aş önce bir şeçim yapıldı. Şimdi girenler Çeribaşılar ve Buyuk Elşidir" dedi Ugonio, peşine takılmamızı işaret ederek. "En birinciden yürüyen Züppeler grubunun reişidir. Şonrakiler ise Cilacılar, Baronlar, Kilkuyruklar, Gemşizler, Nişancilar, Karayağizlar..."

"Yani bunlar Cerreto'lu tarikatların reisleri mi?" diye sordu Atto biz de kalabalığa karışırken.

Gözlerimi bu pis ekibe çevirdim. Roscio'nun bize anlattıklarına dayanarak, Cilacıların Çeribaşını tanıdım. Gerçekten de boynunda büyük bir demir zincir taşıyordu ve hiç durmadan "Bran bran bran" diye söyleniyordu; anımsadığıma göre onun grubunun özelliği palavracılıktı. Sanki Türkler tarafından esir alınmış gibi davranıyorlar ve bu nedenle sözde Türkçe konuşuyorlardı. Elbette bu gece kandırmaları gereken saflar yoktu ortalıkta ama Cilacılar bütün öteki Cerreto'lular gibi genel meclise –böyle denebilirse– tam bir birlik ve bütünlük içinde katılmışlardı.

Sonra da (bu düşünce ne kadar saçma olursa olsun) çevrede Lamberg'in yüzünü arayarak, "Peki ya Büyük Elçi nerede?" diye sordu Atto.

Ugonio yanıt olarak Çeribaşılar kortejinin en başına doğru yürüdü. Züppeler grubunun reisi olan kır sakallı, uzun saçları tüylü şapkanın altından dökülen; tarikatının özelliği olarak pis, eski ve büyük de olsa soylu bir kişi gibi giyinmiş olan adamın yanına gitti. Aynen Geronimo'nun ifadesinde okuduğum üzere Züppeler yoksulluğa düşmüş bir soylu kişi ya da zanaatkâr olduklarını söyleyerek dilenenlerdi. Ugonio yağcı ve aşağılık bir tavırla önlerinde diz çökerek Çeribaşıların küçük kortejinin bir an için duraksamasına neden oldu. Biz, yüzümüzün görünmesinden korkarak, kapüşonlarımızı daha da aşağı indirdik. Neyse ki meşalelerin ışığı ortamı son derece düzensiz aydınlattığından tehlikeyi atlattık. Gene çevreme bakındım: Dört bir yanım topal, cüzamlı, çolak, kör, sıska ve çıplak adam kaynıyordu; hepsi yürümekte güçlük çekiyor, işkence, kırbaç izi taşıyor, zincirlenmiş olarak salınıyorlardı. Cerreto'luların sahtekârlıklarının tam bir resmi geçidiydi bu; bu işkence izleri, bu sakat yürüyüşler tamamen meslek hilesiydi; aslında acı çektikleri yoktu ama bu sanatı öylesine içlerine sindirmişlerdi ki, kendi aralarında bile hileden sıyrılamıyorlardı. Daha derin bir gözlemle sakin sakin

dolaştıklarını, şarap içtiklerini, hiçbir şey yokmuş gibi şakalaştıklarını fark ettim. Ben dehşet, korku ve şaşkınlık arasında gidip geliyordum; istediysem de düşüncelerimi Atto ile paylaşmaya zaman bulamadım. Bizim duyamadığımız bir şeyler konuşan Ugonio reisin yanından ayrılıp bize dönünce, alay da ilerlemeye başladı.

Aziz Avcısı, "Şeribaşı'nın arkaşinda duran Züppe'ye bakın," diye mırıldandı.

Bu kel kafalı, biraz kambur, perişan bir sanatçı ceketi ve yamuk ayakkabılar giymiş bir tipti. O da tarikatının kurallarına uygun olarak dürüst bir insanken, sefilliğe düşmüş taklidi yapıyordu. Sırtında eski bir çanta vardı ve bunun arasından bir kitabın beyaz sayfaları görünüyordu.

"İşte Buyuk Elşi," diye bildirdi Ugonio.

"Neeee?" Atto'nun gözleri şaşkınlıktan yuvasından fırlayacaktı.

"Hollandalı bir kardeşimiz. Adı Drehmannius. Biraz şalakçadır, okumak neyin bilmez ama şaane cilt işi yapar. Onnçin Züppelere dahildir. Rapor onun elinde," diye ekleyen Ugonio, gözleriyle çantanın içindekini işaret etti.

Atto'nun çenesi kilitlendi. Ne Lamberg, ne İmparatorluk komplosu söz konusuydu. Biz Latince *legatus* kelimesinden türeyen *Legator*'u kurallara uygun olarak Elçi diye çevirirken, onlar Cerroto'luların bildiği Latincedeki *Legatus*'u *Legator* yani ciltçi olarak tercüme ediyorlardı. Sözün kısası Atto'nun kaderinin anahtarı olan o Kardinaller Meclisi'nin Gizleri raporu şimdi şu bitli ve anlamsız ihtiyar Hollandalının elindeydi.

Melani tüyleri diken diken olmuş bir tavırla, "Drehmannius mu ne haltsa, bu Hollandalı ciltçi ne yapacakmış benim raporumu?" diye sordu.

"Ciltlemenin cildinin yakaşini aşaşakmış. Bu şirri Şeribaşı'nun ağzından aldım," dedi Ugonio.

"Yakasını açmak mı?" diye sordu şaşkınlıkla Atto. "Bu da ne demek oluyormuş?"

Ama susmak zorunda kaldı. Uzun boylu, heybetli, pis ve koca elli ve tek gözü kara bir bantla örtülü bir Cerreto'lu yanımıza yaklaştı. Ugonio'yu yanına çağırdı; o da ikiletmeden seğirtti.

Böylece bu dökünti ve tehlikeli kalabalığın ortasında rehbersiz kaldık ve ne yönünü ne amacını bilemediğimiz bir yürüyüşe

katıldık. Alayımızın ortasında bir grup perişan ihtiyar ellerindeki şarap şişesini gezdiriyorlardı; içlerinden iyice kafayı bulmuş biri ansızın Atto ile yüz yüze geldi ve geğiriverdi. Melani iğrenerek arkasını döndü, pis paltonun cebinde dantel mendilini aradı ama bir an düşününce bunu ortaya çıkarmanın iyi olmayacağını anladı.

Artık ortama alışmış olan bütün Cerreto'lu gruplar hep bir ağızdan acayip bir türkü tutturdular:

Var olan en iyi sanat
Evet, aylaklıktır
Kışın güneşte dikilmek
Yazınsa gölgede beklemek
Elde şarap şişesiyle
Kovarız konan sineği
Etin yağlısını biz yutarız
Yağsızını yere atarız.

Tamamen yaralarla kaplı belden üzeri çıplak, çaprazlamasına astığı iğrenç bir baston, ayaklarının kara tırnakları uzun perişan bir tip de, koronun heyecanına katıldı ve avaz avaz çığırmaya başladı:

Hile ve aldatmayla
Yarım yıl yaşanır;
Aldatma ve hileyle
Öteki yarısı yaşanır.

Bunu tanıdım: Don Tibaldutio'nun bana öğrettiği Cerreto tekerlemesiydi.

Ansızın soğuk ve kaygan bir varlık paltomla boynum arasına sızıverdi. Telaşla dönüverdim.

Az daha bayılıyordum. Yağlı ve kirpi gibi sakallarıyla kaplı pis yüzlü sefil bir adamın elindeki yılan enseme değivermişti. Cerreto'lu neşeli bir kahkaha attı ve sırtıma öyle bir vurdu ki az daha yere devriliyordum. Bu bir şakaydı. Sonra yılanını boynuna çaprazlama astığı hasır sepete soktu ve o da üç dört arkadaşıyla bir ağızdan haykırmaya başladı:

Hilebazız biz, bu bizim yaradılışımız
Kadın peşinde macera ararız
San Paulo Mahallesi'nden indik
Bu mahallelere dağıldık
Hepimiz bir işaretle doğduk
İşareti büyük olana saygı duyduk.

Geçen gün alanda yılan oynatan ve şifacı olduğunu söyleyen adam da demek ki bir Sanpaolo'lu idi. Tekerlemesinin anlamını daha da açık kılmak için elini edep yerine koydu ve son iki dizeyi açık saçık hareketlerle salınarak okudu. O ve koro arkadaşları şaraptan değilse bile zevkten sarhoş olmuş durumdaydılar. Orta yaşlı bir bitli kemanını eline almış, sazını adi bir biçimde inletiyordu.

Ama oyalanacak zamanımız yoktu. Amfiteatra sürekli yeni katılımcılar giriyor, nehir gibi akan bir Cerreto'lu kalabalığı arenayı dolduruyordu. Korolar, anlamsız danslar, bağırışlar ve kahkahalar arttıkça artıyordu. Biz geldiğimizde bir toplanma söz konusu idiyse, şimdi ortalık cehenneme dönmüştü. Yüzlerce perişan hırpaniden oluşan alaym her üyesi elinde bir meşale taşıyordu ve kalabalık, yuvasında sıkışan bir köstebek gibi kendi etrafında dönmeye başlamıştı. Bazılarının gözleri şimdiden merakla bize çevrilmişti. Her ne kadar Ugonio'nun verdiği iğrenç paltolara bürünmüş olsak da, hareketlerimiz bu dilenciler gibi sarsak olmadığı gibi, onların neşelerine de katılmıyorduk. Ne var ki buna kaygılanacak zamanımız olmadı; dikkatimiz hemen başka bir olaya yöneldi. Çeribaşıların çevresi inanılmaz bir dilenci kalabalığıyla çevrilmişti ve amfiteatrın bulunduğumuz yanı gerçeküstü bir görüntü kazanmıştı. Dirsekler, sırtlar ve bacaklar can çekişen gladyatörler gibi çarpışıyordu; ben de bu kalabalığa kapılıp sürüklenmeyeyim diye Atto ve Buvat'ya sıkıca tutundum.

Artık karmaşa öyle bir boyut kazanmıştı ki, ne kimsenin bizi inceleyecek hali kalmıştı, ne de bizim kimseyi. Kemanın fonda kalan miyavlama sesi kavallarınkine karışmış ve bunlara da bir de tulumun sesi eklenmişti.

Atto bana, "Bak, şuna bak," diyerek gözleri çukura kaçmış, pis sakallı ve cılız birini işaret etti.

Ayak parmaklarının ucunda yükselerek tipin suratını görmeye çalıştım.

"Sana da tanıdık bir yüz gibi gelmiyor mu?"

"Evet, sanırım... Galiba daha önce gördük onu. Ama nerede olduğunu anımsamıyorum. Belki de bir yerlerde dilenirken rastlamışızdır."

Kalabalığın ortasında, tam o gencin yanında ansızın üç Çeribaşı belirdi. Hepsi perişan ve yarı çıplak çocukların oraya getirdiği bir yükseltinin ya da taburenin üstüne çıkmıştı. Ortada duran Çeribaşı Züppelerin başıydı. Öteki ikisi onun ellerini havaya kaldırınca kalabalık haykırmaya başladı. Yeni seçilen Çeribaşının o olduğunu anlamak için çevirmene gerek yoktu.

Bu üçlünün yanında Ciltçi ortaya çıktı. Elinde ciltli bir kitap tutuyordu. Ben de, Atto da bunu hemen tanıdık. Bu onun Kardinaller Meclisi'nin Gizleri ile ilgili raporuydu.

"Al sana bir Hollandalı daha; bu ne rastlantı!"

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum.

"Hollandalı, Hollandalıyı savar," dedi alaycı bir gülümsemeyle.

Rahibin bu bilmece gibi sözlerini çözmeye uğraşırken, beşinci bir kişi daha yükseltinin üzerine çıktı. Bu Ugonio idi.

"Geriye sürüklenmemeye dikkat et; kürsüye yakın olmalıyız," diye uyardı Atto.

Sonra ortalığı sessizlik kapladı ya da neredeyse sessizlik.

"Kurnazlar, dalavereciler, hırpaniler, kulaklarınızı dört açın, sadece beni mandallayın!" diye haykırdı Züppelerin başı. Belli ki yeni Çeribaşı seçilişi nedeniyle önemli bir konuşma yapacaktı. Tabii bu onların dilinde olursa biz tek kelime anlamayacaktık.

Kimse tarafından fark edilmemek için diz çökerek paltosuna sarınan Buvat, Cerreto sözlüğünü karıştırmaya başlamıştı. Atto ve ben onu meraklı gözlerden saklamaya çalışıyorduk.

Genel Çeribaşı Atto'nun yazdığı kitabı Ciltçi'nin elinden aldı.

"Bu kitapçık şaşı herifin tekinden alındı," dedi cildi göstererek, "bir balıkçı ve şahini bize numara çekmek istediler; akılları sıra bize yamuk yapacaklardı; hedefleri bizim gizli dilimizi çalmak, onu sökmekti."

Çevremizdeki kalabalıktan düşmanca ve telaşlı bir uğultu yükseldi.

Buvat, gizlice Atto'ya, "Sanıyorum, elindeki kitabın yabancı bir din adamına ait olduğunu, onun da bir dolap çevirerek bir dili

çözmek istediğini söyledi," diye fısıldadı, sonra yeniden telaşla sözlüğü karıştırmaya başladı.

"Bir dili çözmek mi?" diye yineledi Atto; "Anladım lanet olasıcalar! Her şeyi anladım! Çirkin, zevzek eşekler, Tanrı sizi bildiği gibi yapsın..."

Tam o anda sıska, yalınayak, neredeyse tamamen kel, yüzünde korkunç yara izleri olan, belden üstü çıplak ve bedeninin gerisi de beline bağladığı bir örtüyle örtülü olan gencin gözlerini Buvat'ya diktiğini ve onun kitabı karıştırışını gözetlediğini fark ettim. Atto da bunu görünce kâtibini susturdu.

Kalabalığın içinden, yüzü çıbanlarla kaplı bir ihtiyar, "*Sbasite l'orbo, sbasite l'orbo,*" diye haykırmaya başladı.

Kalabalık da, heyecanla dalgalanarak, "*Siena! Sie-na, Sie-na!*" diye yanıt verdi. Sonra müthiş bir alkış koptu ve Cerreto'luların kafaya dikerek boşalttıkları şarap şişeleri kutlama edasıyla havaya fırlatıldı.

Hâlâ heyecanla sözlüğünün sayfalarını karıştıran Buvat, kaygılı bir sesle fısıldayarak, "*Sbasite l'orbo*'nun anlamı... Bu yabancıyı cezalandırmak, daha doğrusu öldürmek gerektiğini söylüyorlar... *Siena* da evet demek."

Atto, pis kapüşonu, parmaklarını mümkün olduğunca az değdirerek, yüzüne daha çok indirmeye çalışırken, "Pek dâhice bir buluş!" dedi.

Yarı çıplak Cerreto'lu arkadaşlarından birine bizi işaret etti. Tamamen şans eseri o anda kalabalığın bir hareketi onların görüş alanını kapattı. Acaba yanımıza gelecekler miydi?

Züppelerin Çeribaşısı bu arada kalabalığın yatışmasını bekledi. İçgüdüsel bir davranışla çıkış yolu da olabileceğini tahmin ettiğim giriş kapısının uzaklığına baktım. Henüz oraya çok yakındık.

"Ve şimdi," diye sürdürdü sözlerini reis, "Biz, Kutsal Majeste, yüce şanlı İmparatorumuz, İmparator, Kral, Başkan, Reis, Prens, Rektör ve hilebazların şefi seçildiğimizi göz önünde bulundurarak ve sadece Majestenizin değil, her birinizin ne kadar düzenbaz ve hilebaz olduğunuzu bilerek bu konuşmamla her birinize ellerimle dokunmuş olayım; madrabazlık değerlidir ve bu yolu izleyen herkes bizim için aynı değerdedir."

Tiyatroda bir uğultu koptu.

Buvat, bundan sonra sözlüğü elinden bırakabildi. Konuşma bi-

zim de anladığımız dilde sürüyordu çünkü buraya bir yabancının girip onları dinleyebileceğini düşünmüyorlardı (bizim varlığımız dışında elbette); girişte yapılan özel dil konuşması ortamı ısındırmak içindi. Birileri Çeribaşıya şarap şişesi uzattı; o bunu amiyane bir pozla kaptı, kafasına dikip koca yudumlar yuvarladı ve yere attı.

"En baştan başlamak için," dedi sonra, "Madrabazlık Boccaccio'nun sözünü ettiği Baronci halkından bile eskidir; hatta Nemrut ve Babil kulelerinden bile eskidir. Kadim olduğu için de mükemmel ve şahane olması gerekir; buna bağlı olarak da her hilebaz mükemmel ve şahanedir; bu nedenle onların Hükümdarları da son derece mükemmel ve neredeyse ölümsüz sayılmalıdır."

Delicesine alkışlar Genel Çeribaşının kendi ve uyruğu hakkındaki görüşlerini yansıtıyordu. Atto ile birbirimize baktık. Bir deliler ordusunun ortasına düşmüştük.

"Şimdi bu büyük ve rezil dünyanın ilkelerinden konuşarak başlayalım," diye sürdürdü sözlerini reisleri; "Altın Hükümdarlık döneminde yaşanırken Satürn insanların Kralı idi. Ah o zaman ne şahane bir namussuzluktu! Herkes barış içinde yaşıyor, Hükümdarı iyi bir baba olarak görüyor, o da onlara iyi evlatlar gibi muamele ediyordu; herkes her türlü haz ve mutluluk içinde özgürlük ve güvenlik hissederek yaşıyordu. Namussuzlar gibi yiyor, içiyor, giyiniyor; ne zenginlik, ne mal biliyorlardı; işte o döneme yetkililer Namussuzluğun Altın Çağı adını vermişlerdi. O zaman ortalıkta sadece içlerinde kötülük olmayan koca adamlar yaşardı; her şey ortaktı, toprak bölünmesi yoktu, mal ayrımı yoktu, evlerin, bağların sınırı yoktu. Birisinden bir şey almak için zor kullanmak, kavga etmek gerekmiyordu; tavuk çalınmıyor, hasatla yetinilmiyordu. Herkes canının çektiği tarlada çalışıyor, istediği tohumu atıyor, bağları kafasına göre çapalıyordu. Her kadın herkesin karısıydı, her erkek herkesin kocasıydı, düzenbazlar istedikleri malı toplardı. O Altın Çağ'da bizim düzenbaz Biello ne şahane bir hayat sürmüştü."

Çeribaşı bu son sözlerini, kürsünün yakınlarında duran bir öbek Cerreto'luya hitap ederek söyledi ve kalabalık o küçük öbeği uzun uzun alkışladı.

"Ama sonra kendisi de bir düzenbaz olduğunu unutan Jüpiter geçti başa; o da keçiler tarafından emzirilmiş, bir hayvan gibi büyütülmüştü. Azize Hilebaz'dan korunma almadan hükmetme

açgözlülüğüne kapılan Jüpiter, babası yaşlı Satürn'ü Altın Kraliyet'ten kovdu. Böylece herkesin hayatı ve koşulları değişmek zorunda kaldı, herkes özgürlüğünü yitirdi; insanlar arasında düşmanlık başladı; öfke, acımasızlık, yangınlar, soygunlar aldı yürüdü. Mallar ve nimetler paylaşılmaya başlandı, bağların, bostanların, evlerin aralarına demir parmaklıklar çekildi; kapılar kondu. Erkekler kadınları kıskanmaya başladı, sırf bu nedenle birbirleriyle dövüşmeye ve hatta birbirlerini öldürmeye ve ağza alınmayacak başka kötülükler yapmaya başladı."

Yakınımızda duran bir Cerreto'lu bu söz üzerine gürültülü bir kahkaha atınca, çevresindekiler de gülmeye başladı.

Atto, keyifsiz bir tavırla kendi kendine, "Jüpiter pek fazla zarar vermiş," yorumunda bulundu.

"Üstelik Jüpiter'in bu gidişatı iptal edecek ve mutlu Düzenbazlığı yok edecek gücü yoktu," diye sürdürdü sözlerini Çeribaşı, "ilahî ve ölümsüz bir varlık olarak bu başkalaşma ve devlet değişiminde, o kendini beğenmişe kendisinin bir Hükümdar bile olsa o olmadan tek başına bir hükmünün olmadığını gösterdi. Çünkü sadece Jüpiter değil, bütün akrabaları (pek çok vardı) sadece düzenbazlıktan ele geçirdiklerini yiyip içtikleri için mutlu mesut yaşamayı sürdürdü..."

"Sie-na, Sie-na!" diye bağıran onlarca Cerreto'lu, bu sözleri onayladıklarını belirtiyordu.

Atto, onu izlememi işaret etti; yarı çıplak Cerreto'lunun meraklı bakışlarını üzerimize çekmemek için yavaşça sola doğru kaydık. Yapacak bir şey yoktu; döndüğümde hâlâ bize baktığını gördüm.

"Ve Tanrılar, hoşlandıkları her şeyi," diye sürüyordu konuşma, "düzenbazlıkla yapmaya ve ele geçirmeye alıştılar: Kim olduklarını gizleyerek, bütün dünyayı kandırdılar. Jüpiter, Kral Agenor'un ineklerinin çobanı Europa ile sevişmek istediği zaman bir boğa kılığına girmeye karar verdi ve bunu da Düzenbazlardan yardım alarak yaptı. Eğer o kılığa girmeseydi, Europa'yı asla kandıramazdı. Ve Leda ile birlikte olmak istediği zaman da bir kuğu biçiminde yanaştı ona; bu nedenle bu birliktelikten sonunda iki yumurta çıktı, hah hah...."

Çeribaşının kıs kıs gülmesi, müritlerinin koro halinde kahkahalar atması biçiminde yansıdı.

"Antiope ile işi pişirmek istediği zaman Jüpiter keçi kılığına girdi; Alkmena'ya yanaşmaya niyet ettiğinde, kadının kocası bu işi yaptığı için bir sandalcı kılığına girdi. Danae'yi tunç kaplamalı bir odada gebe bıraktığında bir duvarcının giysilerine bürünür; elindeki aletiyle tavanda bir delik açar ve hırsız gibi içeri dalıp kızı becerir. Egeria'nın üstüne işlediği zaman bacacı kılığındaymış. Kalisto'yu utanca boğmayı aklına koyduğu zaman, o zamanlar daha şu önümde oturan Biagio gibi sakalsız olduğundan bir çamaşırcı görünümünde yanaşmıştı."

Biagio yüzü ve kafası pırıl pırıl olan şişkonun biriydi ve Çeribaşının bu sözü üzerine öyle koca ve çatlak bir kahkaha attı ki, bütün Cerreto'lu takımı da naralar atmaktan kendini alıkoyamadı.

"Her ne kadar Jüpiter'in akrabaları onun kuzenleri ve yeğenleri olmanın tadını çıkarmış olsalar bile onlar da düzüşmek için hep namussuzluktan medet ummuşlardır. Nasıl olur? Onlar Tanrıydı mı diyeceksiniz bana? İyi ama herkes bilir ki Vulcanus aslında Bratti Ferravecchio'dan* daha beceriksiz bir demirciydi."

Bratti denen dişsiz ihtiyar bizden birkaç adım ötede oturuyordu ve Toskana bölgesinin halk tiplemelerinden birinin adıyla anılıyordu. Onun da, ötekilerin önünde bir örnek olarak gösterilmekten ötürü büyük memnuniyet duyduğunu fark ettik.

Çeribaşının söylevi gerçekten pek etkileyiciydi ve bu türden bir kalabalık için pek uygun düşmüştü: Efsanevi kahramanları, Cerreto'luların gereksinmelerine uygun olarak namussuzlukla değerlendirerek orada bulunanları gönendirmiş oluyordu. Bir kez daha baktım: Çıplak Cerreto'lu görünmez olmuştu.

"Onu gözden kaçırdım," dedim Atto'ya.

"Bu kötüye işaret. Umarım casusluk yapmaya gitmemiştir."

"Ya Apollon? Benim en büyük dalaverecilerimden olan Olgiato'dan beter bir şekilde her yere burnunu sokan bir avcı bozuntusuydu," diyen hatip gene kalabalığa karışmış adamlarından birine göz kırpıyordu; "Mars ise gençliğinde soysuzun tekiydi ve binlerce cana kıymıştı. Merkür'e gelince, o bir odacı, bir dadı, bir çiftçi, bir kâhya, bir mübaşir, bir vekilharç olmuştur; sözün özü onun işi kılıktan kılığa girmek olmuştur. Pluton fırıncıydı, onun ocağının ateşinden Proserpina sorumluydu. Neptün balık satardı; Baküs şa-

* Ferravecchio: Paslıdemir.

raptan anlardı, Cupido bir sahtekârdı. Onların kadınlarının da kimi İuno gibi tavukçu, kimi Diana gibi çamaşırcı oldu. Venüs'ün en fettan kız olduğu herkesçe malumdur ve onun üzerinde tohum ekme ve biçme işi yapmayan kalmamıştır."

Cerreto'lu güruhu edepsizce gülüyor, yeni reislerinin böyle açık saçık konuşmasından pek memnun oluyordu.

"Okumuş adamların başı olan Platon, namussuzun tekiydi ve de öyle öldü. Aristoteles de hayatı boyunca hilebazlıktan vazgeçmedi. Pitagoras başarısız bir tacirin oğluydu; Diyojen denen o sersem, altına saman sermeden fıçının içinde uyurdu. Ama Yunan ve barbar milletini bir tarafa bırakıp biraz da Latinler üzerinde konuşmak istersek, Roma'nın şanlı kurucusu Romulus'un zenginlerin parasını çalan sefil bir askerin oğlu olduğunu anımsamamız gerekir. Herkesin bildiği üzere, annesi manastırdan kovulmuş bir rahibeydi ve kocası da Roma surlarını tamir edip üç kuruş kazanan bir adamdı. Hilebazlığa adım atınca ünlü ve sevilen bir insan haline geldi; bıraktığı zaman da bir kenarda unutuldu. Sonunda, Romulus'tan çok zaman sonra Roma halkı ve orduları dünyanın efendisi oldular. İyi de halk ne demektir? Halk dediğin namussuzlardır, ayaktakımıdır. Peki Roma ordularının komutanları kimdi?"

"Soyguncular!" diye gümbürdedi topluluk.

"Peki kim savaştı, kim çaldı, kim bütün dünyayı dize getirdi?"

"Soyguncular!"

Bu son sözcük büyük bir alkış ve onay aldı. Ancak bir süre sonra ortalık duruldu. Çeribaşı, yeniden söyleve başlama zamanını çok iyi ayarlıyordu.

"Homeros'un taklitçisi Vergilius, Piemonte'nin en kıvrak hilebazlarının arasında Mantovano'da doğdu. Hayatı boyunca namussuzlukla yaşamak üzere Roma'ya geldiğinde İmparatorluk ahırlarında çalışmaya başladı ve onu oradan şarlatanlığından hoşlanan İmparator çekip çıkardı. Cicero madrabazın tekiydi, zarafetten ve üstünlükten hiçbir zaman hoşlanmadı. Muzio Scevola fırıncıydı, elini, bugünlerde anlattıkları gibi Roma'yı kurtarmak için yakmadı. Kentin kuşatılması sırasında daha ağır çeksin diye buğday ununa bakla unu kattığı için yasalar uyarınca eli kesildi. Marco Marcello bitli kasabın tekiydi ve onun hayatını ve gücünü elinden alan Scipione de tavukçuluk yapardı."

"Ne derin bir konuşma," dedi Atto alay ederek, "tam düşmüş bir soyluya yakışır şekilde! Züppelerin başı olması boşuna değilmiş."

Yeni Çeribaşının sözlerini dinleyen, onun gerçekten bir zamanlar okumuş ve soylu bir hayat sürmüş olduğuna inanabilirdi. O ise bu arada konuşmayı sürdürüyordu:

"Gelelim büyük ailelere. Fabi ailesi bakla, Lentuli ailesi mercimek, Pisoni ailesi bezelye satardı; Papinii ailesinin ismi ise pazara sürdükleri fitillerden geliyordu. Benzerleri gibi uzun zaman hilebazlıkla yaşayan Sezar sonunda korktu ve geri çekildi. Ama bir zorba olarak başkalarını yönetmek üzere bu hayatı bırakır bırakmaz bir köpek gibi öldürüldü. Peygamber Vergilius'un söylediği üzere Velletri'den bir fırıncının oğlu olarak doğan Augustus düzenbazlık ve namussuzlukla geçirdiği günleri onu en çok yücelten günler olarak hatırladı. Üvey oğlu Tiberius, babalığının yöntemlerini sürdürdüğü sürece işleri iyi gitti çünkü hilebazlık her konuda meyve verir, asla kötü bir sonuç elde edilmez. Onu hor gören ve kaçan ise bütün dünyaya karşı şımarık, tatminsiz, nefretlik biri olur çıkar. Öldükten sonra da en büyük cehenneme gider!"

Yeniden bir alkış tufanı koptu, ıslıklar çalındı, birkaç hakaret ve küfür de duyuldu. Atto'nun boynunu uzatarak Cerreto'lulardan oluşan bu şeytani ormanın üzerinden çevreye baktığını gördüm.

Buvat'ya, "Zamanı geldi!" dediğinde alkış ve onaylamalar sürüp gidiyordu; "Görünmemeye dikkat et yoksa ele geçeriz!"

Kâtip, amfiteatrın ortalarına doğru gitti çünkü görebildiğim kadarıyla oraya yığılan odunların dışında başka bir şey yoktu; Cerreto'luların hepsi yeni Çeribaşının çevresini sarmıştı. Buvat'nın geniş paltosunun altında bir şişkinlik olduğunu fark ettim; daha arabaya bindiğimizde de kendi ceketinin altında bir kabarıklık vardı.

"Kaligula düzenbazdan çok bir aylaktı," diye heyecanla devam etti Çeribaşı; "Bu nedenle de sonu hiç iyi olmadı. Neron herkesin pek iyi bildiği o madrabazdı ama daha çok bir obur olarak tanındığından bizi fazla ilgilendirmez. Titus, Vespasianus, Otto, Traianus gibi bildiğimiz bilmediğimiz bütün İmparatorlar namussuz doğup namussuz ölmüşlerdir. Sahtekârlıkta ve düzenbazlıkta ne kadar başarılı oldularsa, tarihe o kadar büyük İmparatorlar olarak geçmişlerdir. Hilebazlığa başvurmayan ne zengin, ne başarılı olmuştur, olamayacaktır. İşin içinde sahtekârlık yoksa bir bilimde ne usta ne uz-

man olunur. Sahtekârlık bir azizedir çünkü sadakat, aşk ve merhamet barındırır; ilahîdir çünkü insanları ölümsüz kılar; yücedir çünkü insanları zengin ve güçlü kılar. Bütün hazlar, avuntular ve eğlenceler ondan kaynaklanır; tarottan zara kadar bu böyledir. Unutmayın! Gerçek düzenbaz sevilir sayılır, muhabbet bulur, herkes tarafından aranır ama bunların herkes tarafından görülmesini istemez. Bu nedenle herkes sahtekârlığı kucaklasın, ona güvensin ve parasını ondan kazansın; herkes sahtekâr Lucazzo'yu, şurada yanımda duran dostumu örnek alsın; o dalavereler çevirir, hırsızlık yapar, usta Bernini'nin heykellerini yaptığı ustalıkla dilencilik yapar. Bu düzenbazlık yöntemiyle hepimiz bir Şair, Felsefeci, Hatip, Prens, Bey, Kral hatta İmparator olabiliriz. Yaşasın Hilebazlık! Kaderin size pek yakında iyi işaretler göndereceğinden emin olabilirsiniz!"

Atto, "Hiç merak etme, sana hemen yollayacaktır," derken müthiş bir çığlık, alkış, ıslık koptu ve bu da konuşmanın bittiğine delalet etti.

"Buvat ne yapmaya gitti?"diye sordum alçak sesle.

"Telemakhos."

Neler olmak üzere olduğunu çok sonra anladım, bu da benim için iyi oldu. Yoksa beklemek durumumu daha da gerginleştirebilirdi.

Her şey çok kısa sürede olup bitti. Önce korku verici bir gümbürtü koptu, sanki yerler kükrüyor gibiydi. Hâlâ kürsüye takılı kalmış olan bakışlarım, Cerreto'lu kalabalığının üzerinde Ugonio'nun bakışlarıyla karşılaştı; ikimiz de henüz sona eren konuşmanın etkisi altındaydık ama şimdi ansızın ikimiz de taş kesilmiştik. Derken daha müthiş bir patlama duyuldu. Cerreto'lulardan oluşan boz renkli ve pis kokulu kalabalık dört bir yana dağıldı; kimi korkudan havaya sıçradı, kimi kendini yere attı, kimi de koşmaya başladı.

Bu iğrenç yığının kendini toparlamasına mahal vermeden üçüncü patlama geldi. Ama bu kez gürültünün yanı sıra, başlarımızın üzerinde, mor renkli şahane bir çiçek açıldı; bu sefil görünüşlü insan yığını kırmızı ve yeşil bir dalganın altında, hiç layık olmadığı bir güzelliğe takılıp kaldı. Amfiteatr üzerinde yükseldikçe açılan kırmızımsı küreler, ışıklı mercanlara dönüyordu ve sonunda hüzünlü bir biçimde sönerek yeniden yeryüzüne iniyordu.

İlk iki patlama her şeyi açıklıyordu: Bu bir depremdi. Yola çıkmadan önce Atto, Buvat'yı don Paschatio'ya göndermiş ve Villa Spada mahzenlerinden bir önceki geceden kalmış havai fişek olup olmadığını sordurmuştu. İyi bir tahmin yapmıştı. Buvat, Başkâhyadan bunların tutuşturulma yöntemlerini inceden inceye öğrenmişti (neyse ki bu toplantıda ateş bulmak zor değildi). Fişeklerin patlatılmadan önce korunmaları da ayrı bir özen istiyordu: Nem görmeyecek, sarsılmayacak, daima dik tutulacaktı. (Arabayla yola çıkarken, don Paschatio'nun öğütlerini duymuştum.) Ateş gösterisini bitirmek için, kulaklar gürültüye alıştıktan sonra sarsıntı yaşanırdı ama Buvat ortalıkta kopmakta olan gümbürtüden yararlanarak doğrudan patlamalara geçmişti. İki görüntüsüz patlamadan sonra Buvat gerçek bir renk şöleni yaratmıştı.

Az önce bana kendisinin de açıkladığı üzere Rahip Melani'nin burada kullandığı teknik Odysseus'un oğlu Telemakhos'a aitti –bunu bize bir önceki gün hatırlatan Albicastro olmuştu– babasının mallarına talip olanlara delilik ve çılgınlık numaraları yapmıştı, sonra da babasının intikamını almıştı.

Atto'nun hesapları tutmuştu. Cerreto'lular şimdilik Homeros'un bize anlattığı gibi davranıyorlardı; genel karmaşaya rağmen kimse kürsüden inmemişti, Çeribaşı, yanındaki iki adamı ve Hollandalı ciltçi Drehmannius ile oldukları yerde kalmıştı. Havai fişek gösterileri karşısında bunun bir şaka mı, sürpriz bir gösteri mi yoksa tehdit mi olduğunu kavramaya çalışmıştı. Ugonio elbette onların pek yakınındaydı ve hem kararlı hem eli çabuk davranmıştı. Kırmızı ışıklar göklere yükseldiğinde, amfiteatrda bulunan bütün burunlar havaya dikildiğinde, Aziz Avcısının kirli elleri hemen Hollandalı ciltçinin geniş çantasına dalmış ve oradaki kitabı alıp Melani'nin ona arabada teslim ettiği başka bir kitabı koymuştu. İki kitap birbirinin aynıydı: Atto ya da Buvat için aynı boyutta, karton ciltli, kapağı yazısız bir kitap bulmak hiç de zor değildi; zavallı Haver'in Atto için ciltlediği rapor, aynı bu özellikleri taşıyordu.

Az önce Atto, bilmece gibi konuşarak, "Hollandalıyı, Hollandalı savar," demişti. Şimdi anlıyordum: Albicastro'nun sözleri sayesinde Drehmannius'un çantasından Kardinaller Meclisi'nin Gizleri adlı kitabı alabilmiştik.

* * *

Cerreto'luların hâlâ neşeli ama biraz şaşkın kalabalığı içinde herkes birbirine bu havai fişek işinin kimin fikri olduğunu soruyordu.

"Haydi gidelim Sinyor Atto."

"Gidemeyiz. Beklemeliyiz... Buvat! İşte lanet olasıca, çabuk kaçalım!"

"Ya Ugonio?" diye sordum.

Podyumun üstüne baktım. Aziz Avcısı sırtını bize dönmüş, öteki tarafa bakıyordu. Bundan daha açık seçik bir mesaj olamazdı. Amfiteatrdan yalnız başımıza ayrılmalıydık; o başka bir yol izleyecekti.

Gizli kapıya yöneldik.

"Böyle değil, böyle değil," diye fısıldadı Atto, "bana bakın!"

Yüzünü kalabalığa doğru çevirip kaçmakta olduğunu belli etmektense, Rahip Melani geri geri yürümeye başlamıştı; böylece yüzü hâlâ sahneye dönüktü ve çevremizde duranlarla aynı yöne bakıyorduk.

Ama çok geçti: Bizi daha önce de göz hapsinde tutan yarı çıplak Cerreto'lu beni ve Buvat'yı tanımıştı ve şimdi de bizi, çıldırma raddesine gelmiş iki arkadaşına gösteriyordu. Bu ikisi karınca gibi kaynayan insan kalabalığı arasında bizim üçlüyü tespit etmeye uğraştı. Sonunda bizi gözlerine kestirdiler ve kararlılıkla bizi izlemeye kalkıştılar.

"Sinyor Atto, bizi durdurmak için o iki kişiyi görevlendirdiler." Ben bunu söylerken bir yandan da acelemiz olduğunu belli etmeden bu müthiş kalabalıktan sıyrılmaya çalışıyorduk.

Bizimle o iki kişi arasındaki mesafe hızla azaldı. Kırk adım. On beş. Kayanın içindeki gizli geçide açılan kapı görünmüştü. Aramızda on adım kalmıştı. Sekiz.

Beklenmedik ve şiddetli bir hareketlenme dikkatimi çekti. Bizi izleyenlerin arkasında biraz sağdaydı. Zorlukla hareket eden Ugonio'nun siluetini, onun arkadan birisi tarafından çekiştirildiğini, Aziz Avcısının kurtulmak için geriye bakışını, arkadaki kişinin Atto'nun kitabını onun elinden kapışını, Ugonio'nun direnip kitabı yeniden ele geçirişini, kaçışın yeniden başlayışını, kitabın yeniden kapılışını ve sonunda cildin parçalanışını gördüm.

"Buvat!" Atto'nun bu buyruğunda daha önce kararlaştırılmış bir anlaşma olduğu belliydi.

Ne yapmak istediğini ben anlamamıştım. Peşimizdekilerle aramız gittikçe kapanıyordu. Şimdi onları daha iyi görebiliyordum. Bütün öteki Cerreto'lular gibi pistiler ama çok daha güçlü ve yapılıydılar. İnsanın canını nasıl acıtacağını iyi biliyor olmalıydılar.

"Nereden bulayım... Hah işte!" Buvat elinde meşale tutan Cerreto'lunun birinin üzerine atıldı.

Müthiş yoğun bir alev sardı ortalığı; sarı, beyaz, kırmızı ve mavimsi renkler çılgın bir fırıldak oluşturarak Ugonio ve peşindekileri sardı. Ateş yönünü iyi seçmişti. Buvat meşaleyi büyük bir ustalıkla kullanmıştı, hedefi tutturmuştu. İsrail halkı geçerken Kızıl Deniz'in ikiye yarılması gibi burada da kalabalık ansızın ikiye ayrıldı.

Bu arada törenlerden ve konuşmalardan sonra sıra Baküs'ü onurlandırmaya gelmişti: Az önce konuşmanın yapıldığı podyuma büyük bir şarap fıçısı taşındı ve orada bulunanların en ilkel içgüdülerini tatmin etmeye yönelik bir eğlence başladı. Bir sığır sürüsü kadar ağır olan ve iriyarı Cerreto'lular ekibi tarafından taşınan fıçı bizi kovalayanların yolu üzerinde bulunuyordu.

Tam gizli geçide girerken, iki dilenciden birinin bacağının devasa fıçı altında kalarak ezildiğini ve bu yüzden yüzünün müthiş bir acıyla kıvranma ifadesi aldığını fark ettim; arkadaşı da avaz avaz haykırarak yardım istiyor ve arkadaşını bu karışıklığın içinden çekmeye uğraşıyordu. Alevin oluşturduğu çarkıfeleğin dumanı yakınındakilerin gözlerini yaşartıyor, böylece ortalığı daha da karıştırıyordu. Öyle bir kargaşa yaşanıyordu ki, Cerreto'lular korkunç bir paniğe kapılmışlardı.

Başka bir şey göremedim. Kapı tam olarak kapanmadan önce, Cerreto'lu topluluğun pis ve ekşi kokusu, uyuyan bir ejderhanın nefesi gibi, yüzüme son bir kez çarptı.

Dönüş yoluna girdiğimizde, duyularımın bundan sonraki izlenimi serin gece havasının okşayışı oldu. Tarlalarda, çıplak otların üzerinde uzun bir yürüyüş yapacaktık; kestirme yola girersek hoş olmayan durumlarla karşılaşabilirdik. Gözlerimiz ve kulaklarımız, Ugonio'nun da canını kurtarıp kurtaramadığıyla ilgili seslere dikilmişti. Keşfedilmiş olduğu için bu pek düşük bir olasılıktı. Zaten ne bir şey gördük ne de duyduk.

Atto küfür ediyordu. Belki de Haver'in ölümüne neden olan Kardinaller Meclisi'nin Gizleri kitapçığı, Ugonio'nun elinde kal-

mıştı ve yeniden Cerreto'luların eline geçeceği belliydi. Aziz Avcısı, Atto'dan alacağı para yüzünden arkadaşlarına ihanet etmişti. Şimdi paraları üzerinde bulacaklar ve onu lime lime edeceklerdi.

Arabaya geldiğimizde soluk soluğa kalmıştık, yaşadığımız büyük tehlike yüzünden sinirlerimiz perişan olmuştu, uğradığımız başarısızlık da bizi üzmüştü. Atto son dakikalarda kucağında taşıdığı bir şeyi kurcalayarak geride kalmıştı; Buvat ve ben onu çabuk olması için uyarmak zorunda kalmıştık.

Samanlığın arkasına geldiğimizde Sfasciamonti arabadan inerek bizi karşıladı.

"Acele edelim, az sonra şafak sökecek," dedi bize.

"Arkana bak!" diye bağırdı ona Atto.

Muhafız kendisine bir saldıran olduğunu düşünerek hemen arkasını döndü.

Atto yaklaştı, göğsünden bir şey çıkardı. Gecenin içinde patlayan tabanca sesi boğuk ama kulakları tırmalayıcıydı.

Sfasciamonti, kör bir çığlıkla, yüzü toprağa dönük yere kapaklandı.

Rahip, bizi arabaya davet ederek, "Gidelim," demekle yetindi.

Arabacı gördüğü sahneden dehşete kapılmış olarak hemen çevirdi arabasını.

Dışarıya bakmaya ve bileğine kadar kana gömülmüş muhafızın iri ve hüzünlü bedenini görmeye cesaret edemedim.

* * *

Yola beş kişi çıkmıştık, üç kişi dönüyorduk. Olasılıkla şu anda Ugonio amfiteatrda linç edilmekteydi. Sfasciamonti ise bir yardım bulabilme ve canını kurtarma umuduyla yerde sürünüyor olmalıydı.

On yedi yıl önce olduğu gibi belli etmemeye çalışarak, geçmişin ünlü kastratosu, Floransalı Medici ailesinin, Mazarin'in, Avrupa'nın bin Prensinin güvenilir adamı, Kardinallerin, Papaların yakın dostu, Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralının gizli ajanı Atto Melani'nin yüzünü inceliyordum ve kendi kendime acaba bu gördüğüm yüz sıradan bir dolandırıcıya hatta daha kötüsü, profesyonel bir kiralık katile mi aittir diye soruyordum.

Zavallı Sfasciamonti'ye soğukkanlılıkla ve acımasız bir donuklukla ateş etmişti. Böylesi kararlı bir davranış karşısında kimse karşı koymaya yeltenemezdi. Onu durdurmaya çalışsaydım, olasılıkla ben de muhafızla aynı kaderi paylaşırdım.

Şimdi, arabada rahibin karşısında otururken, elimin ayağımın buz kestiğini, mermer gibi donduğunu hissediyordum. Heyecanına yenik düşen Buvat, çocuksu ve derin bir uykuya dalarak huzura kavuşmuştu.

Atto beni soru sorma rahatsızlığından kurtardı. Sanki düşüncelerimin vızıltısını duymuş ve onu susturmaya karar vermiş gibiydi.

Hiç beklemediğim bir anda, "İpuçlarını bana sen sağladın," dedi, "birincisi: Hırsızın odama büyük bir kolaylıkla girişi. Hırsızlıktan hemen sonra ortalığı araştırırken, bunu bana sen fark ettirdin. Söylediğin gibi Villa Spada koruma kaynıyordu. İşte o zaman bunu sormuştum."

"Kime?" derken Atto'nun nereye varmak istediğini anlamaya çalışıyordum.

"Hırsıza elbette: Ugonio'ya. Bana, Cerreto'luların ona villa içinde biri tarafından işinin kolaylaştırılacağını söylediklerini anlattı."

"Sfasciamonti bize ihanet etti..." diye mırıldandım.

Olan bitene teslimiyet gösteremiyordum. Ugonio ve arkadaşları gerçekten Sfasciamonti'nin suçortaklığıyla mı girişmişlerdi bu işe?

"Ugonio sadece onu gammazlamış olmak için Sfasciamonti'den yardım gördüğünü söylemiş olamaz mı?" diye karşı çıktım. "Eninde sonunda muhafızlar Aziz Avcılarının düşmanlarıdır."

"Doğru. Ama ben en başta ona don Paschatio'dan kuşkulandığımı söyledim; oysa muhafızların ona karşı hiçbir düşmanlığı yoktur. Böylece pek doğal sayılmayacak bir yanıtla karşılaşma riskini ortadan kaldırdım."

"Ya sonra?"

"Sonra gene sen bana ilginç bir ipucu verdin: Şölende konuşulduğunu işittiğin şu muhafız reformu konusu! Bu yasa onaylansaydı, pek çoğu işini yitirebilirdi. Sfasciamonti de tabii. Bizim muhafız korkuyordu, para istiyordu, geleceği belirsizdi. Hem bir de şu inanılmaz 'top' hikâyesi var."

"San Pietro'ya gidişimizden mi söz ediyorsunuz?"

"Katedralin tepesindeki küreye –çılgınca ama iyi bir fikir olduğunu kabul ediyorum– saklanmış olan raporumu senin alıp getirmeni engelleyen de oydu. Kitapçığı oraya çıkaran da elbette ya Cerreto'luların dostu olan San Pietro'nun ustabaşı Zabaglia ya da onun kirli işlerini yapanlardan biriydi. Senin baygın bedenini yüklenip Villa Spada'ya kadar sırtımda taşıdığını söylediğinde ona inanmış gibi yaptım. Şu rastlantıya bak ki, o sırada rapor senin cebinden düşmüştü."

"Sizce aslında ne olmuştu?"

"Avı senden önce ele geçirmek için küreye ilk olarak varmak için canını dişine taktı. Sana olduğu gibi kazara düşmedi; bütün ağırlığıyla öne atıldı ve böylece seni de devirip rüyalar ülkesine düşmene neden oldu. Sonra seni Zabaglia'nın bilgisi dahilinde, oradaki korumaların yardımıyla dışarıya çıkardı."

İşte o zaman San Pietro'dan kucakta taşınan bedenimin baygın olarak yatakta yattığı anda, Atto'nun anlaşılmaz sözler mırıldandığını anımsadım. Sözlerin anlamlarını şimdi çözebiliyorduın.

"Yanlış anımsamıyorsam şöyle demiştiniz: 'Onu düzenli biçimde uygulayanın yardımı yoksa, hiç kimse ölümden kurtulamaz'. Demek ki beni ölümden ya da yakalanmaktan kurtaran Sfasciamonti idi."

"Doğru!"

"Bir de şöyle demiştiniz: Her tuhaf ve açıklanamayan ölüm, devletin ya da onun gizli güçlerinin bir komplosunu işaret eder."

"Tabii. Üstelik bu sadece katiller için değil, halkın yakındığı her türlü hırsızlık, adaletsizlik, katliam için geçerlidir çünkü bunlar bir türlü önlenemez ve bastırılamaz. İsterse, Devletin elinden her şey gelir: Bunu emreden ister Fransa Kralı olsun, ister Papa, isterse İmparator. Cerreto'luların, burada Roma'da böylesine rahat bir hayat sürmeleri de buna harika bir örnektir: Bu mümkün olmaktadır çünkü tek tek muhafızlar ya da onların üstleri olan yüksek memurlar yozlaşmıştır. Belki de devlet kendi amaçları için Cerreto'lulardan yararlanmaktadır. Ya da bunu gereksinme duyduğunda yapacaktır. Şunu unutma delikanlı: Ne mutlu Devlet hesabına korku ekene; çünkü o kesinlikle hapse girmeyecektir. Ama fazlasıyla derin sırlar öğrendiğinde hapı yutacaktır."

"Gerçekten de bugünlerde bana söylenenlere göre, Santa Eli-

sabetta Birliği'ne bağlı körlerle topallar daha rahat dilenebilmek için muhafızlara rüşvet veriyormuş."

"Bunu pekâlâ biliyorum. Peki o halde Cerreto'lular Sfasciamonti'ye para ödediler diye niye şaşırıyorsun?"

İşte, Santa Elisabetta Birliği'nden haberdar olduğumdan beri zihnimi kemiren ama bir yanıt bulamadığım soru buydu, diye düşündüm.

"Peki o halde Zabaglia'nın kimliğini ortaya çıkarmamızda, sizin raporun, topta saklandığını öğrenmekte neden yardımcı oldu bize?"

"Çünkü ben ona, sana don Tibaldutio'nun sözünü ettiği kişinin kim olduğunu ortaya çıkarmasını söylediğimde bu bilgiyi nerede kullanacağımı açıklamadım. O da ne yapacağımızı pek merak ediyordu."

Zihinsel olarak ruhumun yaralarını yalayarak sustum.

"Sfasciamonti aptalın teki değil," diye devam etti rahip, "adalet ve suç arasındaki o ince çizgide gidip gelen ve daima parasız olan muhafızlardan bir tanesi. Onlar hep vuracak iyi bir voli peşindedir: Kaçak katiller, evleri işgal eden fahişeler, çalan vergi memurları gibi... Bunların hepsini limon gibi sıkabilir. Kurbanı belirleyince muhafız ona korkunç yüzünü gösterir: Onu araştırmak, tutuklamak, yakalamak istermiş gibi yapar. Böylece amirlerine kendini beğendirmiş olur ama aslında hedefinden daima bir adım geride durur. Sıra tutuklamaya geldiğinde olay mahalline iki dakika geç varır, sorguladığında doğru soruyu sormayı unutur; arama yaparken, saklanan malın durduğu odaya bakmaz. Bunun karşılığında da elbette üç beş kuruş kazanır. Aylakların bu gibi olasılıklar için, daima bir kenarda paraları vardır."

"Ama Cerreto'lular sayıca çok fazlalar ve bir...."

"Sfasciamonti gibi bir koca kafadan korkmazlar diyorsun değil mi? Pis işler çevirenler için, her muhafız bir sivrisinektir: Onu ezemezsen, uçup gitmesi için pencereyi açarsın. Paralarla işte bunu becerirsin; hiç risk almamış olursun. Hatta onunla sonsuza dek dost olursun çünkü bir kez yozlaşmayı seçtin mi, gözlerini daima yumulu tutman gerekecek demektir. Şu atasözünü bilir misin? Boku eşelersen kokusu çıkar."

Şaşkınlık içinde sustum kaldım. Tanıdığımı sandığım iriyarı ve dürüst muhafız, kurnaz ve yoldan çıkmış bir düzenbazdan başka bir şey değildi.

"Sfasciamonti kim bilir kaç zamandır Cerreto'lularm peşindeydi," dedi Atto, "hedefine iyice yaklaştığı ve büyük bir iş başarmak üzere olduğu zaman, onlar onu memnun ediyorlardı. O da yeniden uysallaşıyordu. İşte Roscio ve Geronimo'nun sorgulamaları bu türden bir işti: Onların ele geçmelerini ve raporların kullanılabilir olmasını engellemek için tarihlerde oynama yaptı. Bir yüzyıl önce tutulmuş bir sorgulama tutanağı hangi yargıcın işine yarar? Ne var ki tutanaktaki can alıcı bilgiler tamamen bugüne ait: Tarikatlarının gizemini korumak isteyen Cerreto'luların beline bir diken batırdı; onlar da bu evrakın ortalıkta dolaşmaması için ona yüklü bir miktar ödeme yaptı. Böylece o şantaj yapmayı, dilenciler ödemeyi sürdürdü. Muhafızların maaşları, senin de şölende duyduğun üzere pek düşüktür bu nedenle de Roma'da bulunan muhafızlar kolayca yoldan çıkar."

"İyi ama Sfasciamonti Cerreto'lularm eninde sonunda bıkmalarından ve onu gebertmelerinden korkmuyor muydu?"

"Öldürmek mi? Lafı bile edilmez. Ölü bir muhafız büyük dertlere yol açılması demektir. Onu parayla satın almak ise her şeyi hızlı, sessiz ve kolay bir biçimde çözümlemek anlamına gelir. Hem sonra onu gebertsen bile yerine kim gelecektir bakalım? Belki de para kabul etmeyen ve mesleğini gerektiği gibi uygulayan ciddi biri çıkabilir karşılarına."

"Bu ihanet olayından ne zaman emin oldunuz?"

"Sizin San Pietro kubbesine çıkmanızdan sonra. Ama bu akşam da kararım kesinleşti: Geronimo'nun söylediği gibi, Cerreto'lular, Roscio'nun öttüğünü nasıl öğrenmiş olabilirlerdi?"

Kırgın bir ses tonuyla, "Bunu onlara Sfasciamonti söyledi," dedim.

Demek ki muhafız araştırmalarda yanımızda olmakla, hatta ufak tefek yardımlarda bulunmakla bizi gözetlemek ve kontrol etmek amacını taşıyormuş diye düşündüm ve üzüldüm.

Atto, "İşin eğlenceli yönü şu ki, onu bugünlerde emrimde tutabilmek için ben de ayrıca para ödedim. Böylece o her iki taraftan da para almış oldu: Hem Rahip Melani'den, hem Cerreto'lulardan," dedi acı bir gülümsemeyle.

"Havai fişekleri de kullanmayı siz mi düşünmüştünüz?"

"Ancak umutsuz bir durumda, kargaşa yaratmak ve bundan yararlanmak için istemiştim; senin patronun Spada'nın şenlikleri

ateşli bir gösteriyle kapatma fikri, bizi kurtardı. Gördüğün gibi amfiteatrda yaşananlardan sen de son dakikada haberdar oldun: Ağzından Sfasciamonti'ye laf kaçırmana tahammül edemezdim."

Kızardığımı hissettim. Atto, bütün güven ve arkadaşlık gösterilerime karşın, önemli bir anda beni oyunbozan yerine koymaktan çekinmemişti ve sırlarını paylaşmak istememişti. Elden gelen bir şey yok, diye düşündüm: Bir casus daima bir casus kalacaktır; o herkese eşit derecede uzak ve güven duygusuna düşman olacaktır.

"Onu neden bizimle buraya getirdiniz?"

"Kontrol edebilmek için. O bizi koruduğunu sanıyordu, oysa tam tersi geçerliydi. Onun bizimle gelemeyeceğini Ugonio'ya söylettim. Buna elbette karşı koyamazdı: Çok fazla kuşku uyandırırdı çünkü ona benim söylediklerimi yapması için para veriyordum. Belki bize ihanet etmek için gizlice içeriye girmek istemiş olabilir ama gizli kapının nerede olduğunu bilmiyordu."

Gözlerim boşluğa dalmış gitmişti. Bu nasıl olurdu: Demek ki ben çevremdeki insanların hiçbirini tanımamıştım. Sfasciamonti bu kadar yalancı ve ahlaksız mıydı? O hantal ama yürekli muhafızı ilk görüşüm geldi aklıma; Valiye çıkmaktan ve şu sefil Cerreto'luları durdurmasını istemekten söz ediyordu: Sözde gündelik kavgasından bir tek annesini görmek için ayrılıyordu...

"Bu arada," diye ekledi Atto; "Biuvat'yı kütüphane araştırmaları arasında Sfasciamonti'nin oturduğu mahallenin papazına yollayıp biraz soruşturma yapmasını istedim. Gerçekten pek komik bir şey ortaya çıktı."

"Ne gibi?"

"Sfasciamonti'nin annesi on altı yıl önce ölmüş."

Garibanlığım beni öylesine hüzünlendirdi ki, susup kaldım. Atto, Sfasciamonti'nin ihanetini büyük bölümü benim ona ilettiğim gözlem ve duyumlara dayanarak ortaya çıkarmıştı ama benim aklım bu bilgileri mantıklı bir biçimde bir araya getirmeyi becerememişti.

"Anlamadığım bir şey var," diye karşı çıktım, "neden maskesini daha önce düşürmediniz?"

"Bu bana sorduğun en aptalca sorulardan biri. Telemakhos'u düşün."

"Gene mi?" diye sızlandım sabırsızlıkla. "Telemakhos öyküsünün, Cerreto'luları havai fişekle şaşırtmaya yaradığını anlamıştım. Ama açıkçası burada bir bağlantı göremiyorum."

"Homeros, Telemakhos'a bilge der," diye kesti sözümü Atto, "onu hem Tanrılara eşit tutar hem de kutsal bir gücü olduğunu söyler. Onu neredeyse her satırda över. Ama onu pek çok seven domuz çobanı, iyi yürekli Eumeos ne der? Tanrılardan bazılarının onun kafasını karıştırdığını. Ya annesi, fedakâr Penelope? Telemakhos, artık ne aklın kaldı, ne sağduyun! İşte; onu en çok sevenler onun davranışlarını eleştirenlerdi. Onlar, gözle görülür biçimde saçma davranışlarda bulunmasında ne bir bilgelik ne de tedbir görürler. Ve neden biliyor musun?"

"Odysseus'un sarayını işgal eden düğün davetlilerini kuşkulandırmamak için aptal rolü yapıyordu. İyi ama bununla arasındaki bağlantıyı göremiyorum."

"Sus ve beni dinle. Aynı Telemakhos en kurnazca davranışını delilik maskesi ardına gizledi ve talipleri tuzağa düşürdü: Odysseus ile ok yarışmasıydı bu. Şöyle diyordu: 'Ah! Zeus beni öyle mantıksız kıldı ki, şimdi burada durup gülüyor, çılgın bir ruhla şakalar yapıyorum.' Ve sadece babasının gerebildiğini söylediği o yayı eline alarak tarlakuşlarına işaret göndermiyor muydu? Yaptığı numaraları asla yadsımadı; bunu bir tek doğru an geldiğine inandığında, Odysseus talipleri mahvetmek üzere yayını gerdiğinde yaptı."

"Anladım," dedim sonunda, "ondan daha avantajlı bir duruma gelene kadar, Sfasciamonti'ye inanırmış gibi yaptınız."

"Doğru. Eğer onun maskesini daha önceden düşürseydim, Roscio'nun ağzından bilgi alamazdık, hatta Todesco diye bildiğimiz Ugonio'ya bile varamazdık."

"Çok maharetli ve yürekli davrandınız: Sizi sokmasına izin vermeden yılanı koynunuzda beslediniz," gibi hayranlık dolu bir yorumda bulunurken, rahibin beni bir düşmanla ne tür tehlikelere gönderdiğini unutmuş gibiydim.

"Ayrıca," diye ekledi Atto gülümseyerek, "önce Sfasciamonti'den kurtulmak işi karmaşıklaştırırdı. Herhalde villada şenlikler sürerken onun kıçını delecek değildim!"

* * *

Arabamız, seherin ilk ışıkları altında yoluna devam ediyordu. Yorgunluk gözkapaklarımıza kurşun gibi bastırıyordu ama zihnimde yanıt bekleyen pek çok soru vardı.

"Sinyor Atto, Ugonio size o Hollandalı Cerreto'lunun, sizin raporunuzun kapağını ayıracağını söylediği zaman neden sövdünüz?" diye sordum

"Nihayet sordun bunu. Bütün sorun orada zaten."

"Nasıl?"

Hep yanlış hedeflere dikilmişti gözler. Atto, yanlış bir amaca odaklanıldığında, işlerin ters gitmeye başladığını söyledi.

İlk yanlış hedef Kardinal Albani olmuştu. Daha önce anladığımız üzere onun Kardinaller Meclisi'nin Gizleri adlı raporla hiçbir ilgisi yoktu.

İkinci yanlış hedef ise Lamberg idi. Hırsızlığın yapılmasını buyuranın İmparatorluk Büyükelçisi olduğunu sanmıştık; çünkü o satırlarda Atto'nun Güneş Kral'a sunacağı pek çok gizli bilgi ve gözlem vardı. Bunda da yanılmıştık.

"Lamberg sadece inançlı bir kişi ve keşke Elçilik yapacağına Viyana Sarayı'nda kalıp bütün memleketlileri gibi geyik eti üzeri strudel yiyip keyfine baksaydı ve malikânesinde huzurla yaşasaydı. Benim raporumun çalınmasını o emretmedi."

"Bundan nasıl emin olabiliyorsunuz?"

"Eminim çünkü Cerreto'lulara bunu hiç kimse emretmedi. Bu onların kendi işiydi."

"Onların mı? Neden peki?"

"Agrippina Hamamları'nda bulunan kovuğuna girdiğimizde Ugonio ne dedi anımsıyor musun? Cerreto'lular çok öfkeli diye homurdandı, çünkü birisi onların yeni dilini çalmıştı. Bugün Sfasciamonti tarafından sorgulanan Geronimo da aynı şeyi söyledi. Daha oradayken Ugonio'nun sözleri bir anlam taşımıyordu. Ama sonra bu cümle benim zihnimde dönüp dolaştı. Yeni dil: Cerreto'luların gizli bir dili yok muydu; hani şu *Zerga* diye duyduğumuz? Bildiğimiz gibi bu, senin Fiore Alanı'ndaki terastan aşağı uçarken duyduğun komik tekerlemeden daha ciddi bir dil olmalıydı."

"Hani şu .... 'trepalavratre' mi?"

"Evet. Onların gizli dili Ugonio sayesinde ele geçirdiğimiz söz-

lük sayesinde biraz olsun çözümleyebildiğimiz bir lehçeydi ama şu sıralar fazla kişi tarafından öğrenildiği için bunu yenilemeye karar verdiler. Buvat ne demişti anımsıyor musun? *Zerga* yüzyıllık bir dildir; gizemleri biraz çözülmeye başlayınca, onu ufak tefek değişikliklerle yeniden yapılandırırlar, bu da anlaşılmaz olmasına yarar. Ne var ki bu kez birisi yeni şifrenin anahtarını çalmıştı, yani bu dilin nasıl işlediğini çözmüştü; aynen Geronimo'nun Sfasciamonti'ye ve arkadaşlarına söylediği gibi. Bu çözülmüş şifre de düzeltilmiş *Zerga*'yı anlamak ve konuşmak için yeni bilgileri barındırıyordu."

"Tamam, sizi izliyorum," dedim anlamaya başlayarak.

"İşte, bir kez bu hırsızlığa uğrayan Cerreto'lular bu büyülü kâğıdı ele geçirmek için akla gelen her şeyi yapmaya kararlı olmalıydılar, değil mi?"

"Elbette."

"İşte. Bu akşama kadar benden çalmaya ve kendi ellerine geçirmeye çalıştıkları şey neydi?"

"Sizin raporunuz! Yani, Cerreto'luların gizli dilinin o raporda gizlendiğini mi..."

"Ah, benim yazdığım şeylerde değil. Ben Cerreto dilinden ne anlarım? O şifrenin yer aldığı kâğıdm, benim kitapçığın içine eklenmiş olduğunu sanıyorlardı."

"Nasıl?"

"Cilt nasıl yapılır biliyor musun? Hani zavallı Haver'in benim kitabıma yaptığı gibi karton ciltten söz ediyorum."

"Kullanılmış kâğıtları birbirine kolalayarak... Şimdi anladım: Gizli dilin şifrelerinin yazılı olduğu kâğıdın cilt kapağının içine gizlendiğini sanıyorlardı. Zaten Ugonio, o komik Cerreto'lunun, yani Hollandalı ciltçinin bir yaprağı *ayıracağını, yakasını açacağını* söylemişti."

"Tabii ya! Benim kitapçığımın kapağından, gizli dilin yeni kurallarının yazılığı olduğu kâğıdı çıkaracaktı. Bildiğin gibi ciltleme yapmak için kullanılan kâğıtlar genellikle kapağa yazılı taraflarından yapıştırılır."

"İşte sırf bu nedenle Hollanda'dan, bunu zedelemeden ayırabilecek bir uzman getirttiler. Ama hâlâ anlayamadığım tek bir şey var: O kâğıt oraya nasıl girdi?"

"Ne biçim bir soru bu? Onu ciltçi Haver koydu oraya... Tabii ki bilmeden."

"Bunun için Cerreto'lular Haver'in evini bastılar ve ne bulurlarsa götürdüler: Sizin kitabınızı arıyorlardı."

"O zavallıcık da korkudan canını verdi," diye ekledi Atto üzüntüyle, "bir tek, anımsayacağın üzere, onlar geldiğinde ben raporumu çoktan almıştım ve bu nedenle elleri boş kaldı. Ancak yağmaladıkları malı inceledikten sonra bunu fark ettiler. Hepsi sıradan bir kâğıt yığınıydı."

"Bunun üzerine Ugonio'yu sizin raporu çalmakla görevlendirdiler."

"Evet. Aziz Avcısı doğrudan hedefe yöneldi. Odamda ciltlenmiş başka bir kitap yoktu. Yoksa onun doğru kitabı bulması çok zor olurdu, çünkü ne o ne Cerreto'lular kitabın içeriğini biliyordu."

"Tamam. Peki ama kâğıt Haver'in işliğine nasıl geldi? Ve Cerreto'lular ona kadar nasıl ulaştı?"

"Belleğini zorlaman gerekiyor. Bu akşam Çeribaşı kürsüsünün yakınında duran ve bir yerde gördüğümüzü sandığımız bir genç vardı, hatırlıyor musun?"

"Evet ama hâlâ nerede rastladığımızı bulamadım. Belki de kentin bir yerinde dilenirken rastlamışızdır. Belki de bizim Roscio ve Geronimo'yu izlediğimiz akşam öteki dilencilerle birlikte Termine'de dileniyordu."

"Yanılıyorsun ama bunda şaşıracak bir şey yok. Onu sadece bir an için gördük; hatta ben senden daha iyi gördüm çünkü benim kolumu doğradı."

"Sfasciamonti'nin Villa Spada önünde kovaladığı Cerreto'lu!"

"Aynen o. Bu akşam Çeribaşlarmm, Ugonio ve adı neydi o... Drehmannius'un yakınında durması boşuna değildi. O bir deri bir kemik delikanlı ya da beni bıçaklayan genç, şifrenin yazılı olduğu kâğıdı bir yere götürüyordu. Bizimle karşılaştı, kâğıt elinden uçtu, öteki kâğıtlara karıştı. Sonunda da benim cildin içine girdi. Sfasciamonti'nin tarifiyle Cerreto'lular için Haver'in işliğini bulmak çocuk oyuncağıydı."

"Peki ama Villa Spada'nın önünde o sıska genç sizi nasıl oldu da bıçakladı?"

"Beni bıçaklamadı. Bir kaza oldu. Sfasciamonti onun çevrede dolandığını gördü ve karanlık bir iş peşinde olduğunu anladı.

Onu durdurmaya çalıştıktan sonra peşine düştü. Muhafız durumu anlamıştı: Cerreto'lu elinde *Zerga* dilinin şifresini taşıyordu. Olasılıkla ulaklık yapıyordu. Genç, kaçarken yakalanırsa diye bıçağını eline aldı. Tam o sırada benimle çarpıştı ve hâlâ canımı yakan o yarayı açtı, o sırada da silahını düşürdü. Sfasciamonti'nin silahı eline geçirmesi bir rastlantı değil: Herhalde başkalarının suç aletini ele geçirmesini istemiyordu."

"Cerreto'lular, sizin raporu çalarak hayatı bu kadar zorlaştırmak yerine neden başka bir kopyanın peşine düşmediler?"

"Sanırım başka bir kopya yoktu."

"Siz nereden biliyorsunuz bunu?"

"İkiyle ikiyi toplamak yeterli. Buvat bize, yeni kuralları sadece Çeribaşının değiştirebileceğini söylemişti. O kuralları belirler ve böyle, bütün tarikatların bir araya geldiği bir toplantıda okur; onlar da yeni şifreleri iletecekleri kişilere iletirler. Ama Ugonio bize bu seçimin eski Çeribaşının ölmesi yüzünden yapılacağını söylemişti. Demek ki eski şifreyi bilen tek kişi ölmüş ve şifre böylece yaratıcısıyla birlikte yok olmuştu.

"Bu genel toplantı aylardan beri biliniyordu," diye anlatmayı sürdürdü, "Cerreto'lu sürüleri İtalya'nın dört bir yanından geliyordu ve yeni Çeribaşının zaman olmadığı için yeni bir şifre yaratması olanaksızdı.

"Besbelli: Bu hırpaniler bir haftada ne belirleyebilirler ki?"

"İnanılmaz bir şey," dedim bir süre sonra, "Sfasciamonti'nin sonradan anlaşmaya varacağı birini, böyle canla başla kovalayacağına inanamazdım."

"Oysa böyledir işte. Olay olan hatta sadece kuşku duyulan bir yere ilk varanlar satılmış muhafızlardır: Sonradan alacakları paranın kokusunu duyarlar..."

Atto, ince dantel mendiliyle alnının terini silerek, bir an için sustu.

"Sizce iyileşir mi?"

"Korkma. Ona ateş etmeden önce arkasını dönmesini istememin iki nedeni vardı: Birincisi o bir haindi ve hainlere arkadan ateş edilir; ikincisi de kıçına ateş edebilmek içindi; çünkü hiçbir kemiğin kırılmayacağı ve enfeksiyon kapılmayacak yer bir tek kıçtır."

Rahip Melani'nin ateşli silahların açtığı yaralar konusunda böyle bilgili olması, onun geçmişte bu konuda çok başka deneyimler yaşadığını gösteriyordu. Her gerçek casus gibi.

Eve vardığımızda gün ışımıştı. Villa personeli tarafından görülmemek için, arabadan biraz uzakta indik.

Atto bitkindi. Odasına varabilmesi için ben ve Buvat koluna girdik. Pek acayip saatlerde girip çıkmamıza alışmış olan villa çalışanları bizi görmezden geldiler.

Ölü gibi yatağına uzanan Rahip Melani, uzun bir uykuya hazırlanarak gözlerini yumdu. Ben de tam kapıdan dışarı sızacaktım ki, Atto'nun burnunun, kötü bir koku aldığında yaptığı gibi kırıştığını fark ettim. Atto'nunkiler kadar yorgun olan gözlerim pencerenin perdesi arkasında bir hareket olduğunu gördü. Daha aşağılarda, yere yakın noktada bir çift iğrenç çizme perdenin arkasında saklanıyordu.

Korku ve bitkinlikle, "Bunlardan kurtulamayacağız," diye düşündüm. Saklanan kişi, belki de tepkimizden korkarak yerinden kımıldamıyordu. Buvat, Atto ve ben donakalmıştık.

Sonunda rahip elini tabancasma götürerek, "Her kimsen çık ortaya," dedi.

Bir anlık bir sessizlik oldu.

"Dilenciden şok yardimci olarak, sizin himmetinize sığınmayi ve bu nedenle karıştırdığım pişliklerin affedilmesini arzi rica ediyorum," dedi titrek bir ses.

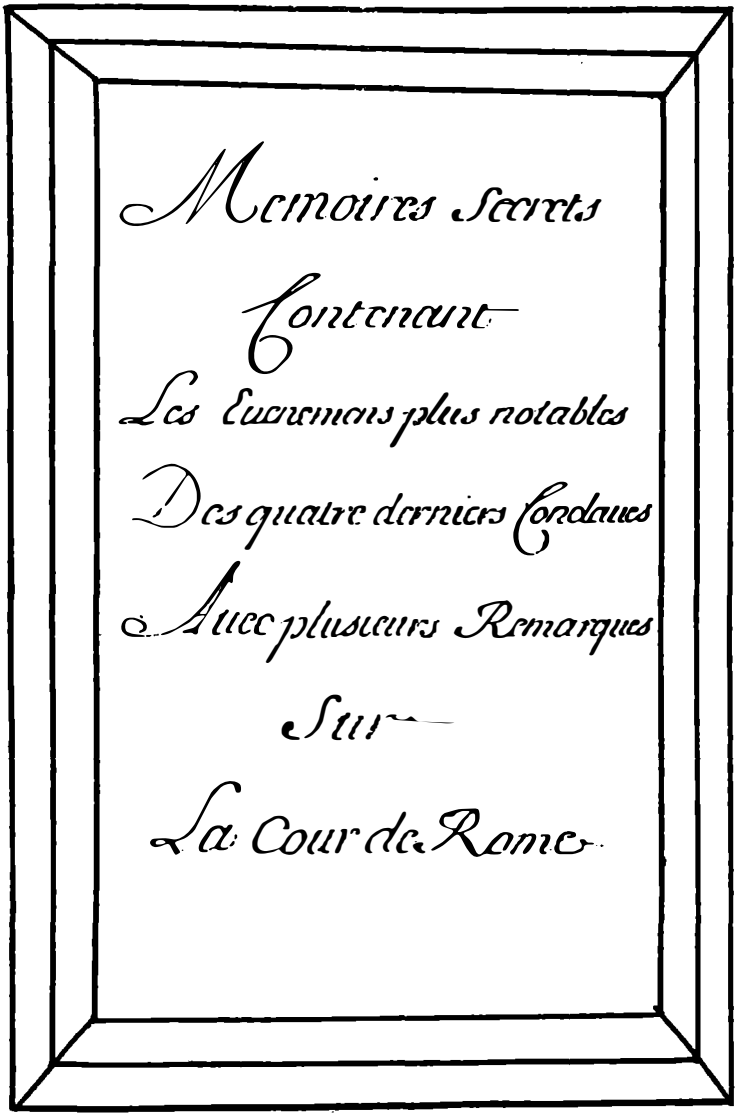
Perdenin arkasından pis bir paltonun kolu uzandı ve sanki üzerinden yüz araba geçmiş gibi ezilmiş olan bir kitapçığı uzattı.

"Benim raporum!" diyen Atto kitabı kaptığı gibi perdeyi de açıverdi.

Her zamankinden daha da perişan bir görüntüsü olan Ugonio'nun çene çalmakla yitirecek zamanı yoktu. Buvat'nın biz kaçmadan az önce tutuşturduğu alevler sayesinde Cerreto'luların lincinden kurtulmayı başardığını söyledi. Dışarıya çıktıktan sonra, o da anayoldan yürümediği için birbirimizi görmemiştik. Roma'ya dönebilmek için kapısı açık bir ahırdan çaldığı ata binmiş, sonra da tepeden tırnağa silahlı ahır sahibi tarafından kovalanarak buraya kadar gelmişti. Şimdi bize vaat ettiği malı teslim etmiş, son bir kez hak ettiği ücretini almayı bekliyordu.

İncelemesini yeniden ele geçirmenin sevincini yaşayan Rahip Melani ona kulak vermez olmuştu.

Kitapçığını açtı, nihayet uğruna hayatını tehlikeye attığım sayfaları ben de görebildim.



Atto, gururla bana kapak yazısını okudu:

"Son Dört Kardinaller Meclisi'nin en ilgiç olaylarını açıklayan gizli anılar ve Roma Sarayı hakkında sayısız gözlem."

Ugonio, "Kazancımin kalanını da almaya acil olarak ittiyacim var," dedi bir omzunu ovarak. Bir eli sargılıydı, yüzünde kan izleri vardı.

"Ne oldu sana," diye sordu Atto, gözlerini sevgili eserinden ayırarak. Ugonio'nun canını kurtarmaya çalışırken, Kardinaller Meclisi ile ilgili raporu da ele geçirmeyi başarmasına hayret etmişti.

"Hişbir şey, beklenmedik bir kaza."

Yanıt Atto'yu sinirlendirecek kadar kaçamaktı.

"Bu ne demek oluyor? Sana verdiğim o kadar parayla az daha elinde benim rapor yakalanıyordun ve şimdi bunu 'beklenmedik bir kaza' diye açıklıyorsun!" diye kükredi rahip.

Aziz Avcısı utandığını belli ederek sustu. Yaraları her şeyi açıklıyordu: Cerreto'luların elinden kitapçığı alırken bir şeyler yamuk gitmişti ve bunu bize açıklamaktan kaçamazdı. Bu nedenle kendi tarzına uygun olarak lafı uzattıkça uzattı ve en dolambaçlı yönden kendi tuhaf ve renkli sözleriyle anlatmaya başladı. Ciltçi Drehmannius'un boynundaki zincirin ucunda çok ilginç bir kutsal nesne vardı: Küçük tahta bir haçtan sallanan küçücük kutunun içinde minik bir köpekdişi. Ugonio'nun koku alan burnu bunun hiç kuşkusuz Hollandalı Aziz Leboino'nun kutsal çene kemiğinden çıktığını anlamıştı.

"Kimin umurunda bunlar! Sen orada..." diye onun sözünü kesmeye kalkışan Atto, hemen eliyle ağzını örttü; gözleri iyice kısıldı ve saplanmaya hazır iki hançere benzedi: Anlat bakalım," dedi sonra.

Acayip ve yarım sözcüklerle itiraf başladı. Kendisini büyük bir tehlikeye atarak Büyük Ciltçi'nin çantasından Atto'nun raporunu alan Ugonio, kendini tutamamıştı. Kedi gibi adımlarla ilerleyerek, Hollandalı Cerreto'lunun kulağına eğilmiş ve ona saçma bir iki laf etmişti. Bütün toplantıyı kulakları sağır, beyinleri sersem eden bir ortama dönüştürmüş olan havai fişeklerin sarsıntısı henüz geçmemişti. Ugonio bir eliyle adamın boynundaki zinciri arkadan çözmeye çalışırken, numaradan dengesini kaybedermiş ve düşmek üzereymiş gibi yapmıştı. (Çok rahatlıkla tavsiye edebileceğim ve işe yarar bir yöntemdir, diye ekledi.) Bu nedenle

kurban, uğramakta olduğu hırsızlığın farkına varamamıştı. Haç Büyük Ciltçi'nin kucağına düşmüş, Ugonio onu kapmış ve cebine atmıştı.

Atto, öfkesini zorlukla bastırarak, "Tam tahmin ettiğim gibi," dedi.

Melani ve benim çok iyi bildiğimiz üzere Aziz Avcıları hırsızlık yapar, yasak mal satar, her türlü düzenbazlığa girişirlerdi ama gerçek ve büyük tutkuları her zaman kutsal emanetler olmuştu. Bunların gerçek ya da sahte olması onlar için çok önemli değildi (on yedi yıl önce de bunu görmüştük). Bu aşırı açgözlülük pek değerli bir nesne söz konusu olduğunda iyice coşuyordu ve sonu felaketle geliyordu. Bize –giderek alçalan sesiyle– anlattığına göre, Ugonio'nun oburluğu hemen cezalandırılmıştı.

Birkaç dakika sonra, pis ve bitli göğsünü kaşıyan Hollandalı Büyük Ciltçi, Aziz Leboino'nun dişinin yok olmuş olduğunu fark etmişti; ancak bunun üzerine Kardinaller Meclisi ile ilgili raporun da yürütülmüş olduğunu anlamıştı. İşte bu nedenle kısa süre içinde Ugonio hızla kaçmak zorunda kalmış ve umutsuzluğun ve Buvat'nın tutuşturduğu ateşin sayesinde eski dostlarından paçayı kurtarabilmişti.

"Drehmannius fazlasıyla şok dikkatşiz bir şapşal," gibi manalı bir cümleyle konuşmasını bitiren Aziz Avcısı gerçek maymunsu yüzünü ortaya koymuştu.

"Hayvan, ahmak!" diyerek onun sözünü kesti Atto; "Sana raporumu geri alabilmen için çuvalla para verdim; sen gene gidip burnunu kendi çöplerine soktun!"

Suçlu sustu; ansızın utanan ve asılan yüzünün arkasında –bundan emindim– ilkel yaratıklara ait olan o hayvanca sahiplenme açlığı gizleniyordu.

"Sana tek bir soru soracağım Ugonio; şimdi nerede o kutsal nesne?" Aziz Avcısının bu gözü pek hırsızlığından hem korkan hem de eğlenen ben aklıma gelen bu soruyu sordum.

Yanıt olarak, Ugonio, sepetinden en iyi tavşanı çekip müşterilere gösteren dağdan inme edasıyla, paltosunun cebinden minik bir kutu çıkarıverdi: Kutuda Aziz Leboino'nun dişi vardı. Bu hırsızlığı da başarmıştı.

Ondan şimdiye dek hiç duymadığım kadar kaygılı bir ses tonuyla, "Ama artık Cerreto'lular beni daha da şıkı bir bişimde ara-

yacaklar," dedi. "Buralardan aşeleyle kirişi kırmam gerekecek. Şanırım canımı Vindobona'ya atacağım."

Atto, onun hâlâ sağlam olan eline bir para kesesi kondururken, "Viyana'ya mı döneceksin?" diye sordu. Ugonio, her şeye karşın hak etmiş olduğu kesedeki paraları şöyle bir tarttı, sonra bir memnuniyet nidası koyuverdi.

Bu Aziz Avcısının İmparatorluğun başkentinden geldiğini biliyorduk; bu nedenle İtalyancası bozuktu; ama Cerreto'luların onu anavatanına geri dönecek kadar sıkıştıracaklarını tahmin edemezdik.

"Bu Jübile Yılından sonra memleketinde yeni bir düzen kurmaya yetecek kadar para toplamışsındır diye tahmin ediyorum," dedi Atto.

Ugonio, hoşnut gülümsemesini engelleyemeyerek:

"Şişe şöylemeliyim ki, Jübile benim için tatminli ve doyurmalı oldu. Şakin ve korunaklı bir eve yerleşip, elimdekiyle geşinmeye bakacağım."

Bir sahtekârlık örneği sayılabilecek tavrıyla, Atto bu duruma üzülmüş gibi göründü: "Kısa bir süre için daha yakın olan Napoli Krallığı'na sığınsan da, sular durulunca gene buralara gelsen, daha iyi olmaz mı?"

"Cerreto'lular insafsız, acımasiz ve şeffetlidirler," derken pencereye yanaşıyor, olasılıkla girdiği yerden çıkmaya hazırlanıyordu.

Yok olmadan önce Atto'nun nihayet elinde tutabildiği raporu işaret etti.

Aziz Avcısı gözlerimizin önünden kaybolurken (onu bir daha görebilecek miydim acaba?) kitabın kapağının gerçekten de açılmış olduğunu fark ettim. Ugonio'nun amfiteatrda peşindekilerden kurtulmaya çalıştığı sırada cildin ciddi biçimde hırpalandığını gördüğümü anımsadım.

Cerreto'lular başarmışlardı: Gizli dillerinin şifresini ele geçirmişlerdi.

16 Temmuz 1700
Onuncu Gün

Ertesi gün, Rahip Melani, evime Buvat'yı göndererek beni çağırttı. Birkaç saatliğine uyuma fırsatı bulmuştum ama rüyamda da Albano serüvenimizi, daha önce gerçekleşen Connetablesse'in gelişini, Atto Melani'nin yaşadığı heyecanı, sevgili Maria'sını asla unutamayan Pek Hıristiyan Kralın hüzünlü yaşlılığını gördüm. Zihnim hâlâ Tetrâchion ile meşguldu. Bu konuda çok düşünmüştüm. Hem de çok.

Atto'nun kâtibi bana şahane bir giysi, cilalı ayakkabılar getirmişti. Rahip, Villa Spada'da kalışının son gününde beni nihayet temiz giyimli görmek istemişti; bunun ne, daha doğrusu *kim* için olduğunu elbette biliyordum.

Yıkandım, giyindim, saçımı güzelce taradım ve giysime iliştirilmiş mavi kurdeleyle topladım.

Tam kapıdan çıkarken Cloridia beni yakaladı: "Tanrım, bu ne lüks! Rahibin gerçekten pek cömertmiş. Umarım bugün kızlarımızın çeyiz parasını kopartabilirsin," dedi.

"Bugün öğleden sonra notere gideceğiz," diye bilgilendirdim karımı.

"Nihayet. Sanırım bunu fazlasıyla hak ettin."

Atto'nun yanına vardığımda bir önceki gece yaşadığımız altüst edici uğursuzlukları unutmuş gibiydi. Odaya, bir önceki gün bıraktığımda egemen olan yapay ve gergin hal sinmişti. Aradaki tek fark Atto'nun giyinmiş olmasıydı. Şaşırtıcı bir biçimde soluk bir rahip cüppesi giymiş, başına on yedi yıl önce tanıştığımda ve

Villa Spada'da ilk karşıma çıktığı gün taktığı rahip başlığını kondurmuştu. Temiz ve ütülü olmasına karşın biraz demode bir kılıktı bu ve insana geçmiş zamanları hatırlatıyordu.

Böylesi daha doğrudur, diye düşündüm. Onu bekleyen, geçmiş ile bir buluşma değil miydi? Bir şükran duygusu doldu içime: Demek ki Connetablesse ile buluşmaya da benim karşıma çıkarken giymeyi yeğlediği bu ölçülü giysiyle gidecekti.

Küçük bir süs eklenmişti; bütün odayı saran hoş bir Fransız parfümü sıkmıştı.

Atto yazı masasının başında oturuyordu. Rulo yapılmış bir mektubu kapatan kırmızı kurdelenin üzerine kırmızı mumlu mühürü basıyordu. Yaşlı eli titriyor, kâğıdı düz tutamıyordu.

Son derece sıcak ve boğucu bir gündü. Pencereden gene bir alayın şarkısı duyuluyordu: Yakınlarda bulunan Trastevere'den Madonna del Carmine Kilisesi için iane toplayan Arcicofraternite tarikatının alayı geçiyordu.

Melani beni gördü, içini çekti; daha dışarıya çıkmadan bitkin düşmüştü; bizi bekleyen görevin ağırlığı altında kaldığımızda ya da başkalarından bizimle ilgili beklentilerimiz olduğunda hep böyle hissederiz. Beni selamlamadı bile.

"Bu sabah haber gönderdim. Yarım saat sonra orada olmalıyız," dedi kısaca.

"Orada, nerede?"

"Marzio Alanı rahibelerinin manastırında."

"Neden villada kalmamış?"

"Bana yolladığı habere göre, bunu yakışıksız bulmuş. Şenlik bitti, Kardinal Spada'nın şimdi düşünecek başka işleri olmalı."

Girişte bizi bir araba bekliyordu. Yola çıktığımız anda, Atto'nun bakışları uzaklaşan Villa Spada görüntüsüne kilitlendi kaldı.

Bu görüntünün ona neler düşündürdüğünü tahmin ediyor ya da seziyordum: Şenlik bitmişti, Cerreto'lular artık geçmişte kalmıştı, yeniden gerçekliğe dönme zamanıydı. Connetablesse'ten sonra kendi kişisel mücadelesine geri dönecekti: Bir sonraki Kardinaller Meclisi'ne kendi damgasını vurmak gibi insani bir iş peşine düşecekti. Ama aynı zamanda durulmak bilmeden akan zamanın ıstırap verici gözlemlerini yürütüyor olmalıydı; arabanın yayları beline ağrılar saplıyor, on yedi yıl öncekinden daha zorlu bir yolculuk yapıyordu; o zaman sadece kendi yeteneklerinin gücüne ve

Toskana Grandükünün himayesine güvenen daha genç kastrato, bir başka arabanın penceresinden aynı kente cesur bir yürekle baştan çıkarıcı bir bakış atmış, müziğin, siyasetin, entrikanın ve belki bir gün şanın kürsüsünde oturması gerektiğini hissetmişti.

Birkaç ay sonra yeni Kardinaller Meclisi ile yaşadığı bütün hayatın bu amacı gerçekleştirmeye değip değmeyeceğini anlayacaktı.

Birkaç dakika sonra ise bütün bir hayatın, büyük bir aşkı silmeye yetip yetmediğini görecekti.

Atlar Kadırga'nın önünden geçerken, Atto içgüdüsel olarak dışarıya eğildi. Yukarıya baktı. Neyi düşündüğünü biliyordum: Tetràchion.

Şimdi konuşabilirdim.

"Capitor 'İkisi bir olmuş' dediğinde neden Neptün'ün üç çatallı asasını işaret etti?" diye sordum bir çırpıda.

Rahip şaşkınlıkla bana döndü.

Alnını kırıştırarak, "Nereye varmak istiyorsun?" diye sordu.

"Belki de Capitor bu iki figürün bir asada buluştuğunu ima etmek istemişti: 'İkisi bir olmuş.'"

"İyi de bu ne anlama gelirdi ki?" derken, zihni ilk kez benimki kadar hızlı işlemiyordu. Bu düşünceyi birkaç saat önce yatağımda uzanırken aklımdan binlerce kez geçirdiğimi bilmiyordu elbette.

"İspanya Elçisinin oda hizmetçisi Cloridia'ya ne demişti anımsıyor musunuz? Tetràchion İspanya Tacının vârisiydi. Sizin de bana anlattığınız üzere Neptün'ün elinde tuttuğu üç dişli asa ne anlama geliyordu? İspanya Tacı, yani iki kıtanın ve okyanusların hanımefendisi: İşte belki de Capitor'un söylemek istediği buydu."

"Hâlâ anlayamadım."

"Yani," diye özetlemeye çalışırken düşüncelerim birbirini kovalıyor ama sözcüklerim onların hızına yetişemiyordu: "Bence çılgın kız Tetràchion'da olduğu gibi ikizlerin İspanya Tahtının yasal vârisleri olduğunu söyledi ve bu arada Mazarin'e de bir uyarıda bulundu."

Şaşkın ve sabırsız bir sesle Melani, "Mazarin'e mi?" deyiverdi, "neler oluyor sana delikanlı?"

Ona kulak asmadan sözlerimi sürdürdüm.

"Capitor aynı zamanda İspanya Tacının evlatlarını alan kişinin cezalandırılacağını söyledi. Belki..." İşte bu noktada tereddüt

ettim, "bu çocuklar Tetràchion idi ve onları belki de Kadırga'da görmüş olabilirdik, belki de onları İspanya'dan kaçırtan Kardinal Mazarin idi..."

Rahip bu noktada kahkahalarla gülmeye başladı.

"Kadırga'nın çatısında gördüğümüzü sandığımız o ahtapot gibi şeyi Hazretlerinin kaçırttığını mı söylemek istiyorsun... Fikir olarak fena değil ama dramı andırıyor. Delirdin mi sen? Üstelik neden yapsın böyle bir şeyi, iyilik olsun diye mi? Onu kaynatıp havuç ve zeytinlerle salata yapmak için mi? Mazarin Sicilyalı olduğuna göre, üzerine biraz da taze kekik serpmiştir belki...."

"Bunu yaptı çünkü Tetràchion İspanya Tahtının vârisiydi."

"Senin başına güneş mi geçti? Yoksa gece Albano'ya yaptığımız gezi yüzünden sağduyunu mu yitirdin?" diye ısrar eden rahip biraz daha ikna olmuşa benziyordu.

"Sinyor Atto, bu konu üzerinde düşünmemiş değilim. Bana şunu siz söylediniz: Mazarin, Capitor'un kehanetlerinden önce, Fransa'nın lehine olacak bir barış konusunda IV. Felipe'yi kandırmak için evlilik planları yapıyordu. Bana neden olduğunu açıklayabilecek misiniz? Üstelik bana Kardinalin Pek Hıristiyan Kralı İspanya Prensesi ile evlendirme niyeti olmadığını söylemiştiniz; ona kalsa Majesteleriyle Maria arasındaki ilişki huzur içinde devam edecekti."

Atto tek bir kasını hareket ettirmeden beni dinliyordu.

"Belki de Mazarin'in elinde kazandıran bir kart, korkunç bir sır, İspanya'nm artık çürümüş olan Habsburg Hanedanı'nın kanından doğmuş bir Tetràchion vardı. IV Felipe'nin bütün çocukları ölü doğuyordu; bu yapışık ikizler bütün tahminlerin tersine hayatta kalmıştı."

Atto çekingen bir sesle, "IV. Felipe'nin, II. Carlos'tan önce Tetràchion gibi ikizleri olduğunu mu ima ediyorsun?" diye sordu.

"Belki Cloridia'nm sözünü ettiği daha hafif vakalardan biriydi; mesela bir bacaklarından yapışıktılar," diye devam ettim, "onları küçükken ayırmak mümkün olmamıştı ama yetişkin olduklarında bu mümkün olabilirdi. İspanya Tahtının vârisi daha doğrusu vârisleri hazırdı. Mazarin, barış görüşmelerinde değiş tokuş malzemesi olarak bunları kullanmak için kaçırtmış olabilirdi. Ama sonra Capitor ortaya çıktı ve Bakire ve Taç kehanetinde bulundu; Kardinal korktu ve her ne pahasına olursa olsun yeğenini genç

Kraldan ayırmak istedi. Tetràchion'u ne yapacağını bilemedi ve onları Elpidio Benedetti'ye yolladı ve..."

"Dur. Müthiş bir mantık hatası yaptın," diye beni eliyle durdurdu rahip, "ileri sürdüğün gibi Capitor, Mazarin'e, Tetràchion'u İspanya'dan çaldığı için cezalandıralacağını söylemek istediyse, Kardinal korkuyla ikizleri iade etmek ve IV. Felipe'ye geri göndermek isterdi; oysa onları doğrudan Roma'ya Benedetti'ye yolladı, diyorsun. Neden?"

"Çünkü anlamadı da ondan."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bunu bana siz anlattınız: Mazarin, Neptün ve Amphitrite desenli tepsi armağanı karşısında pek mutlu oldu. Bu iki Deniz Tanrısı'nın kimliğinde kendini ve Kraliçe Anne'i görür gibi olmuştu; Neptün'ün elinde sıkı sıkı tuttuğu üç dişli asası da Fransa Tacını simgeliyordu. Hatta bu okyanusun ve iki kıtanın hanımefendisi, savaşlar yüzünden bitkin olarak Mazarin'in ellerine kalan İspanya bile olabilirdi. Bu son varsayım onu pek heyecanlandırmıştı. Aynen, bana söylemiş olduğunuz gibi Kardinal çılgın kâhinin, 'İspanya Tacını evlatlarından ayıracak' olan kişi uyarısının IV. Felipe'ye yönelik olduğunu sanmıştı."

"Hayal gücünün genişliğini kutlarım ama biraz fazla uyduruyorsun gibi geliyor bana," dedi Melani.

"Mazarin bu ikizleri kaçırtmamış olsaydı," diye çıkıştım telaşla, "bugün Fransa İspanya Tahtından hiçbir istekte bulunamazdı. Deforme bir bacakla topal kalabilirdi ama belki, II. Carlos'un tersine evlat sahibi olabilirdi. İspanya efsanelerinde üç başlı Kral Geryoneus'tan söz edilmez mi? Ya Habsburg'ların armasındaki iki başlı kartala ne demeli? Cloridia bunu bize söyledi: Bu II. Carlos'un atalarında kusurlu bir doğum yaşamış ikizlerden geriye kalmış bir anı olabilirdi. Yani anlayacağınız, bence Tetràchion, İspanya Kralları arasındaki ilk vaka değildi."

Rahip, "Ve tabii sence Elpidio Benedetti bu zavallı çocukları bir yerlerde tedavi ettirdi ve sonra villanın yapımı bitince burada barındırdı," diye kestirmeden konuyu kapattı.

"Mazarin'in onları resmeden tepsiyle birlikte Capitor'un üç armağanını bu villaya emanet etmesi de boşuna değildi," dedim ciddiyetle.

"Demek ki bu villada Maria, Kral ve Fouquet'nin görüntüleri,

Capitor'un üç armağanı ve senin Sezar Augustus adındaki papağanın dışında bir de Tetràchion'u gördük. Burası Kadırga değil, Çorba Tenceresi diye anılmalıydı bence..." diye kıs kıs güldü.

Atto bir süre daha güldü. Hiç üzüntü duymadan seyrediyordum onu: Bütün söylediklerimin göründüğü kadarıyla saçma olmadığını düşünüyordu ve öğrencisi öğretmenine yaklaşıyor diye seviniyordu.

Biraz sonra şöyle bir düzeltme yaparak, "Tek bir şeyi unutuyorsun ama," dedi, "yukarıda görür gibi olduğumuz Tetràchion, bizim kendi görüntümüzün aynalardan yansımasından başka bir şey değildi."

"Bu sadece bugün gördüğümüz. Kaldı ki, bu aynalara kalırsa biz ikimiz de birer canavardık," dedim.

Bu gözlemim rahibi öfkelendirdi.

"Yani geçen sefer gördüğümüzün aynalar tarafından deforme edilmiş ikizler olduğunu mu söylemek istiyorsun?"

"Bu olasılığı göz ardı edecek kadar emin misiniz?" dedim alayla; "Daha dün kendi gözlerimizle gördük: O aynalar birbirlerinin görüntülerini yansıtıyor. Belki de odanın bir başka bölümünde kapatılmış olan ikizler, bizim de görüntülerimizle karışarak yansıdı bize. Biz de bu çarpık görüntülerden rahatsız olarak çevremize bakınmaya cesaret edemeden koşa koşa kaçtık."

Rahip Melani, parmaklarıyla bastonu üzerinde tempo tutuyordu.

"Bunu neden kabul etmek istemiyorsunuz Sinyor Atto? Burada büyülü ya da açıklanamaz bir durum yok: Sadece bu aynaların işleyişinin fizik kuralları, bir yüzyıldan beri Tetràchion gibi yapışık ikiz vakalarını not etmiş olan ebelik bilimi var. Üstelik ne tesadüf ki, görür gibi olduğumuz o ikizler bütün Habsburg'lar gibi çıkık çeneliydiler."

"Peki sonra nereye kayboldular? Onları bir daha görmedik Kadırga'da."

"Aynaların deforme eden görüntüsünü keşfettikten sonra, onları bir daha aramadık. Bunda hata ettik. On yedi yıl önce bunu bana pek çok örnekle öğreten sizdiniz: Eğer bir ayrıntı temele oturmuyorsa varsayım sırf bu yüzden göz ardı edilmemelidir; ya da bir belge sahte olabilir ama gerçeği söyleyebilir. Şimdi ise kendimiz aynı yanlışı yaptık."

"O zaman şunu iyi dinle," dedi rahip canlanarak: "Daha dün sana söz ediyordum. Daha doğrusu Capitor şöyle demişti: 'Her kim İspanya Tahtını evlatlarından ederse İspanya Tahtı da onu evlatlarından eder.' Bilmek istiyorsan, bence bunun hiçbir anlamı yoktur. Mazarin'in hiç çocuğu olmamıştır ve yeğenleri ona o kadar çok vâris vermiştir ki, soyu kısa sürede tükenmeyecektir. Bu nedenle ne düşünüyorum biliyor musun? Bütün bunlar gerçek olamayacak kadar karmaşık. Seni görüntülerle yetinmemek ve verilerin olmadığı yerde varsayımlarla fikir yürütmek konusunda iyi eğittiğim için memnunum. Ama sakin ol delikanlı, her şeyin bir sınırı vardır. O çılgın öylesine konuştu ve sonunda bizi de saçmalattı."

"Ama iyi düşünün..."

"Şimdi bu kadar gülünçlük yeter; çok yorgunum."

Uzaklaştığımız sürece Atto, pencereden Gianicolo tepelerini seyretti: Villalara, bahçelerin yeşilliğine, ağaçların yumuşak tepelerine ve sonra aşağıya kente baktı; Hıristiyanlığın simgesi kuleler ve kilisenin ebedi gücünün simgesi San Pietro kubbesi karşımızdaydı.

Rahip Melani'nin benim düşüncelerime destek vermesini isterdim. Ama Atto bu konuda kuşkucu davranmış, benimle alay etmiş ve lafı ağzıma tıkamıştı; üstelik bir zamanlar kendi öğrettiği şeyleri de yalanlamıştı. Bu anlama yetisinin kıtlığından mı, kıskançlıktan mı yoksa yaşlılıktan mı bilmiyordum; belki de bir kez olsun kendime göre düşünceler ileri sürmeme memnun olmuş ama bunları doğru bulmamıştı. Kim bilir belki de benim bu varsayımlarım canavarlara inanan safların hayalleri gibi boş kuruntulardı. Bunu bir tek kişi bilebilirdi; belki.

* * *

Hedefimize yaklaşıyorduk; arabacı atları yavaşlattı ve durdurdu. Arabadan inince, öteki yana geçtim ve Atto'nun inmesi için yardım ettim.

Yolun son kısmını acele etmeden yürüyerek katettik. Manastırın önüne gelince bir an durup yapının cephesini seyrettik. Atto, güneşe siper etmek için bir elini alnına dayamış, manastırlarda genellikle yabancı konuklara ayrılan üst katların pencerelerine bakıyordu. Belki de bu pencerelerin birinin ardında o duruyordu.

Melani sanki buraya sadece o pencerelere bakmak için gelmişiz ve başka bir niyetimiz yokmuş gibi öylece durdu ve baktı.

Onu uyandırmak için, "Sanırım epey merdiven tırmanmamız gerekecek," dedim.

Yanıt vermedi. İçgüdüsel olarak ona kolumu uzattığımda, bunu manastırın kapısını çalması için mi yoksa onu rahatlatmak için mi yaptım bilmiyorum. Tereddüt etti. Sonra bana rulo yapılmış ve mühürlenmiş mektubu verdi.

"Al bunu. Onu görür görmez teslim et."

"Ben mi? Ne demek istiyorsunuz? O sizi bekliyor ve ona anlatacak ve soracak pek çok şeyiniz var, istemez misiniz..."

Atto gözlerini başka bir yere çevirdi, kim bilir kim tarafından oraya konmuş, eski tahta bir banka baktı.

"Sanırım bir müddet oturacağım" dedi.

"Neden... Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz?" diye haykırdım.

"Ah, hayır, çok iyiyim. Ama yukarıya sen çıkarsan daha memnun olurum."

Kararsızlıkla baktım yüzüne: "Hiç çıkmayacağınızı mı söylemek istiyorsunuz?"

"Bilmiyorum," dedi Atto yavaşça.

"Gelmezseniz, o anlamayacaktır."

"Sen git delikanlı, belki peşinden gelirim."

"İyi de karşısında bir yabancıyı görünce ne der? Ben ona ne söyleyeceğim? Eski zaman insanı olduğunuzu ve merdivenleri sakin sakin çıkmak istediğinizi mi?"

Rahip gülümsedi.

"Ona eski zaman insanı olduğumu söyle, yeter."

Şaşkınlığımı belli etmeden duramadım. Parmaklarımı tuttu ve mektubun çevresinde kapattı.

"Bir delilik yapıyorsunuz," diye cılız bir sesle protesto ettim. "Hem sonra..."

Ama Atto, sırtını döndü ve ahşap banka yöneldi.

Tam o anda (bu bir rastlantı mıydı, yoksa rahibeler bizi nezaketle gözetliyorlar mıydı bilmem) manastırın kapısı açıldı. Bir rahibe başını kapıdan şöyle bir uzattı ve soru sorarcasına bana baktı. İlerlememi bekliyordu.

Atto'ya baktım. Oturdu. Bana arkasını döndü ve bir kolunu

kaldırdı; bu hem veda hem devam etmemi bildiren bir işaretti. İçeri girdim, rahibe kapıyı kapatmadan, ona bir kez daha baktım.

* * *

Rahibelerin yaşadığı manastırlara özgü o benzersiz kokunun sardığı ince bir koridorda buldum kendimi; duaların, manastıra yeni kapanan rahibelerin, sabah ayinlerinin özel kokusuydu bu. Merdivenler, basamaklar, koridorlar boyunca rehberimin peşinden gittim ve sonunda bir kapının önüne geldim. Genç rahibe kapıya vurdu, sonra kapıyı açarak içeriye uzandı. İçerideki ses bir şey söyledi.

"Lütfen birkaç dakika bekleyin. İşte şuraya oturun," dedi genç rahibe. "Bir süre sonra yeniden vurun kapıya. Sizi içeriye alacaklar. Ben şimdi hemen başrahibeye gitmeliyim."

Acaba elimde tuttuğum bu mektupta ne yazıyordu? Atto'dan Connetablesse'e bir not muydu, yoksa Fransa Kralı Louis'den Maria'ya bir mektup mu? Belki her ikisi de...

Melani günler önce ona yeniden görüştüklerinde bir şey teslim edeceğini ve bunun Kralın mutluluğu konusundaki fikrini değiştirteceğini yazmıştı. Acaba tam olarak ne demek istemişti? Yanıt elimdeki mektuptaydı.

Zamanım azdı ama karar vermiştim bile. Atto mührü tam olarak basamamıştı ve damga kâğıda iyi yapışmamıştı.

Bu üç ihtiyarın kalplerini örten perdeyi kaldırmak üzereydim.

Mektubun rulosunu açtım.

Okuduğumda, gözlerime inanamadım.

* * *

Aradan ne kadar zaman geçmişti bilmiyorum, kapıya yeniden vurdum. Ruhum huzurlu, hiç olmadığı kadar rahattı.

"Girin," dedi olgun ama nazik bir bayan sesi, bu tatlı ses beni karşılamaya hazır olduğunu belli ediyordu.

En azından ben öyle hayal ediyordum. İçeriye girdim.

Kendimi tanıttıktan ve mektubu teslim ettikten sonra Atto'nun yokluğu konusunda uydurma bir açıklamada bulundum. Bana inanmış görünecek kadar tatlı davrandı, sözlerine hiçbir yakınma tonu katmadı ve sadece görüşemedikleri için üzüntü duyduğunu bildirdi.

Yeniden eğildim ve veda etmek için izin istedim ama aklıma bir şey geldiğinde kaybedecek bir şeyim olmadığını düşündüm. Ona sormak istediğim bir şey vardı. Az önce okuduğum şey hakkında değil; hayır: Bu konuda bir açıklamaya ihtiyacım yoktu.

Tetràchion. Belki şaşıracaktı ama beni kovmayacaktı. Efendimin bu konuda bilgi sahibi olmak istediğini düşünecekti, benim ağzımla sorulan bu soruları dinleyen kulakların aynı zamanda efendime ait olduğunu bilecekti.

Lafı fazla dolaştırmadım çünkü belki de gerçeği bir tek o biliyordu ve zamanımız pek kısıtlıydı.

* * *

Açıklama birkaç dakikadan fazla sürmedi. Bütün süre boyunca Connetablesse gözünü bile kırpmadı. Oturduğu yerde kaldı, sadece pencereden dışarıya baktı. Yüzü, sözcükleri ya da davranışlarıyla hiçbir yorumda bulunmadı. Susmuştu ama bu sessizlik binlerce söylevden daha fazlasını söylemişti.

Söylediklerimin hayal gücümün ürünü olmadığını doğruluyordu. Bu sessizlik, olasılıkla benim öyküyü oluşturmamın yanlış, kaba ya da eksik olduğunu belli edebilirdi. Ama çekirdek doğruydu ve canlılığını koruyordu; Maria bu gerçeği herkesten daha iyi ve kesin olarak bilen kişiydi. Benimki sadece bir vehim olsaydı ya da o bu konudan haberdar olmasaydı beni basitçe odadan çıkarırdı. Oysa söylediğim her şeyi sessizlik içinde ve mutlak bir hareketsizlikle dinlemişti. Neden söz ettiğimi biliyordu: Onun mutluluk hayallerini yıkan, onu daimi ve uğursuz bir yolculuğa mahkûm eden gerçeğin bir parçasıydı bu. Sessizliği beni onaylamanın, cesaretlendirmenin ve razı gelmenin en iyi, tedbirli ve açık yoluydu.

Bitirdim. Sessizliğin, birkaç dakika daha odaya ve bizi ayıran mesafeye egemen olmasına izin verdim. O sanki tek başınaymış gibi pencereden bakmayı sürdürüyordu.

Söyleyecek başka bir söz yoktu. Eğilerek selamladım, konuşmamı dinlerken sürdürdüğü delici sessizlik içinde ona veda ettim; bir daha asla karşılaşmayacağını bilen iki kişi ancak böyle vedalaşabilirdi.

* * *

Bu kaçıncı sürprizdi? Bunu bekliyordum: Sokakta beni bekleyen kimse yoktu. Ne Atto, ne araba. Oyunu şimdi anlamıştım.

Villa Spada'ya doğru yürürken Maria Mancini ile karşılaşmamın tatlı izlenimi, ona teslim etmeden okuduğum mektubun yarattığı şiddetli izlenime yenik düştü.

Tek bir kâğıt. Beyaz. Tam ortasında, rahat bir el yazısıyla yazılmış üç tek sözcük vardı.

*Yo el Rey**

Bir aptal bile bunu anlayabilirdi. İspanya'nın Katolik Kralı, Roma'da bulunmadığına göre bu elbette sahte bir imzaydı. Onu gerçek bir belge olarak göstermeye çalışan temiz, beyaz kâğıt, II. Carlos ölmek üzere olduğuna göre onun vasiyeti değil de ne belgesi olabilirdi ki?

Düşündükçe nefret ve neşe duyguları ruhumda birbirine karışıyordu. Atto, tek söz etmeden, beni nasıl bir oyuna alet etmişti! Ben de hiçbir şeyden kuşkulanmayarak büyük bir aptallık sergilemiştim.

II. Carlos'un vasiyeti: Dünyanın en büyük Krallığının vârisinin, bütün Avrupa'nın beklediği vârisin adı bu vasiyette yazılı olacaktı.

Spada, yeğeninin düğünü bahanesiyle hem Atto'yu hem de Maria'yı Roma'ya davet etmişti. Atto yanında olabilecek en mükemmel kişiyi getirmişti: İmza taklit etmekte en yetkin yazı ustasını!

Tabii ya, Rahip Melani bana Buvat'yı takdim ederken ne demişti? "Elindeki kalemle harikalar yaratır. Ama senin gibi değildir o. Sen yaratıcısın, o ise kopya ediyor. Ve bunu kimsenin yapama-

* Ben Kral.

dığı kadar iyi yapıyor." Ben o anda Atto'nun kâtibinin mektupları kopya etmekteki maharetinden söz ettiğini sanmıştım. Oysa gerçek bu değildi. İşte o zaman zihnimde çakan bir kıvılcımla Atto'nun on yedi yıl önce bana kâtibinden söz ederken ne dediğini anımsadım: "Ne zaman gizlice Paris'ten ayrılsam, benim yerime mektuplarımı o yazar. Müthiş yetenekli bir kopyacıdır ve kaligrafimi mükemmel olarak taklit edebilir."

İşte Atto'nun kâtibinin iyice gizlediği kâğıtları arasında gördüklerimin anlamını şimdi anlıyordum: O tuhaf *e, l, R, o, y* harfleri denemeleri ilk anda bana başarılı olamamış bir yazı çalışması gibi gelmişti. Demek ki Buvat Kral II. Carlos'un imzası olan *yo el Rey*'i taklit etmeye çalışıyordu. Katolik Kralın özgün imzalarını saklamış ve en başarılı taklidin hangisi olduğunu anlamaya çalışmıştı.

Bu sesli ve sessiz harfleri kusursuz biçimde bir araya getirmekle ben de gerçeğe varabilecektim. İşte Atto İspanya Kralından gelen üç mektubu böylesine hassas biçimde perukasının içinde saklıyordu: Bunlar Buvat'nm üzerinde çalışacağı modellerdi. Kâtibin eline bırakmaya cesaret edemediğinden, Melani mektupları üzerinde taşıyordu.

Öykümü zihnimde yeniden oluşturmaya başladım. Maria demek ki bu sahte imzayı İspanya'ya götürmekle yükümlüydü ve imza gerektiği zaman, gerektiği yerde kullanılacaktı. Carlos ölüm döşeğindeyken vasiyetini düzenlemek zorundaydı. Düzmece bir vasiyet hazırlanacak ve son sayfa olarak Buvat'nm el yazısıyla atılmış imzanın olduğu kâğıt eklenecekti. İmzanın üstündeki beyaz bölüm vasiyetin son satırları için ayrılmıştı. Elbette kendi yerine seçeceği kişi bir Fransız olacaktı.

Demek bu nedenle Atto bana bir türlü İspanya Tahtı konusunu açmıyordu ve sürekli Kardinaller Meclisi'nden söz ediyordu! Zavallı aptal ben, onun ne gibi bir iş karıştırmak üzere olduğunu asla öğrenmemeliydim.

Onca zaman Maria'nın beklenmesi bir komedi miydi? Onu yeniden görmek arzusuyla yanıp tutuşan, bal gibi diller dökülen mektuplar hep bir mizansen miydi?

Her şey kusursuz bir biçimde planlanmıştı ve casusluk girişimlerine karşı bütün önlemler alınmıştı. Connetablesse şenliklere mümkün olduğunca geç gelmeliydi; Atto ve Buvat'dan imzayı alacak kadar zamanı olması ona yeterliydi. Aslında eğlencelere katıl-

mayacaktı: Mazarin'in Madrid'de yaşayan yeğeni Maria Mancini'nin burada bulunması İspanya karşıtı bir entrika kuşkusu uyandırabilirdi.

Üzerinde imzanın olduğu kâğıdı Connetablesse'e teslim etmek üzere benden yararlanmak ne büyük bir rahatlıktı! Atto elini bile kirletmemişti. Başlangıçtan beri onunla karşılaşmayacağını biliyordu: Son âna dek beni işletmiş, otuz yıllık ayrılıktan sonra buluşmanın onu çok heyecanlandırdığını gösterir gibi yapmıştı.

Atto'nun raporunun çalınması onu korkutan ve engelleyen bir komplikasyon olarak ortaya çıkmıştı ama gene de asıl amacından fazlasıyla saptırmamıştı. Sorunu bir kez çözümledikten ve hatta benim yardımımla Cerreto'luların çaldıklarını onlardan aldıktan sonra, Atto huzur içinde kendi karanlık casusluk işlerine bakabilirdi.

İçimi kemiren öfke yüzünden yolu hızla aştıktan sonra, Villa Spada'ya beni neyin beklediğini bilerek girdim.

Dairesine gittiğimde kapıyı açık buldum. Yatağın üzerinde birkaç parça eşya kalmıştı, divanın üzerinde zavallı, şaşkın ve umarsız ruhumun tanığı karalanmış birkaç kâğıt ve kurumuş bir mürekkep hokkası duruyordu.

Atto ve Buvat çekip gitmişlerdi.

Öfkemi ve hayal kırıklığımı yatıştırmaya çalışırken, villa çalışanları arasında küçük bir soruşturma yaptım. İkisinin telaş ve heyecan içinde kaçtıklarını öğrendim. Hedefleri Paris idi. Yanlarına bol erzak almışlardı; Atto, don Paschatio aracılığıyla iletilmek üzere, Kardinal Spada'ya uzun bir teşekkür mektubu bırakmıştı.

O sabah neden soluk rahip cüppesini ve beresini giydiğini şimdi anlamıştım: Bu onun yolculuk giysisiydi.

Yola çıkmalarının üzerinden zaman geçmişti. Valizlerini yaklaşan bir savaştan umutsuzlukla kaçan mülteciler gibi telaşla hazırlamışlardı. Bu bir yola çıkış değil, bir kaçıştı.

Neden? Elbette Cerreto'luların tehdidinden kaçmıyorlardı. Enine boyuna deneyimlediği, doğasını derinlemesine tanıdığı bir şeyden korkmak Atto'ya özgü bir davranış değildi. Hatta bu, başlangıçta sözünü ettiği türden siyasi bir tehditten kaçış da değildi. Hayır bu bambaşka bir şeydi. Benden kaçıyorlardı.

Onun benden somut bir biçimde korkmasını gerektiren bir durum elbette yoktu. Ama artık onu ilgilendiren işi tamamladığı ve gerçeği öğreneceğimi tahmin ettiği için benimle yüzleşmeye; yalanları ve kaçamaklarına karşı bahane uydurmaya cesareti yoktu.

On yedi yıl sonra karşıma çıkmış ve yaklaşan Kardinaller Meclisi nedeniyle yapacağı etkinlikleri kayıt etmem için beni görevlendirmişti. Ama sonra bana bu konuda bir bilgi vermek gereğini hissetmemiş, hatta konuyla bile ilgilenmemişti.

O günlerde Villa Spada'da vakanüvislik yapmam basit bir bahaneydi: O sadece kendisine yararlı olabilecek şeyleri görmemi, işitmemi ve ona aktarmamı istiyordu. Bunları sonradan yazıp yazmamam umurunda değildi. Bana başlangıçta ne demişti? "Önümüzdeki günlerde göreceğin ve duyacağın her şeyi tarafsız bir biçimde kayıt edeceksin ve sonra benim sana önereceğim ilginç ve yararlı notları ekleyeceksin. Sonra da bu elyazmasını bana teslim edeceksin." Benim bir muhabir olduğumu sanmamı istemişti. Oysa ona casusluk etmiştim. Gerçekten elimden geleni ardıma koymadan onun için çalışmıştım, işi ne zaman ve nasıl teslim edeceğimi sormamıştım bile.

Başlangıçta pek sık sözünü ettiği Kardinaller Meclisi aslında hiç umurunda değildi. Neler izlemiş, tartışmış ve yapmıştık: Sezar Augustus'u kovalamış, San Pietro'nun kubbesine tırmanmış, Kadırga'da akla hayale sığmaz deneyimler yaşamış, Cerreto'luların bizi kesmeye kalkıştıkları korkunç bir kalabalığa girmiştik. Ama Kardinaller Meclisi'nin lafını bile etmemiştik.

Kahkahalar ve gözyaşları arasında kendi kendime, "Ne aptallık, ne salaklık, ne saflık ettim!" diyordum. Aynen on yedi yıl önce olduğu üzere, beni emrine almış, istediği gibi oynatmıştı: Bana eliyle bir yol işaret etmiş, kendisi ayak ucuyla başka bir yola sapmıştı.

Ne var ki bu sefer iş daha ciddiydi. Kızlarımın geleceği ile oynamıştım: Onun tehlikeli oyunlarından sıyrılmaya yeltendiğimde Atto kızlarıma vereceği çeyiz parası ile beni kandırıyordu ve ben bu oyuna kanarak onun için canımı tehlikeye atıyordum. Sözde tam o gün öğleden sonra bağış yapması için notere gidecektik. Ama bir dakika: Elimde vaadinin yazılı olduğu kâğıt vardı.

Binlerce akrep sokmuşçasına eve koştum, kâğıdı aldım ve katırımı kente doğru koşturmaya başladım.

O avukattan bu avukata, o noterden bu notere koşturdum ve bana bir umut vermelerini istedim. Ama hiçbir umut yoktu. Hep aynı sorularla karşılaşıyordum: "Bu rahibin, Papalık Devleti sınırları içinde bir malı olduğunu biliyor musunuz?" Ben başımı salladıkça aynı yanıtı alıyordum: "Dava açsanız ve kazansanız bile biz hangi mal üzerine ipotek koyacağımızı bilemeyiz." Peki o halde? "Fransa'da da dava açabilir misiniz, onu öğrenmelisiniz. Bu çok zahmetli ve pahalı bir iştir beyim; üstelik sonuç alınacağı da kesin değildir."

Sözün kısası hiç umudum yoktu. Şimdi Atto, Paris yolunda olduğu için vaadinin yazılı olduğu kâğıt, bir paçavradan başka bir şey değildi.

Villa Spada'ya dönerken, kendi kendimi kamçılamak istiyordum. En son âna kadar beklemeyip ilk günden notere gitmek konusunda ısrarcı olmalıydım. Olayların akışına kapılmıştım, bir hizmetkâr gibi emrinde çalışmıştım ve ailemi hiç düşünmemiştim. Ya ölseydim veya hayat boyu sakat kalsaydım? Cloridia tek başına eve bakamazdı. Kızlarımın büyümesine kim destek olurdu? Ebe yardımcılığından öte ne yapacaklardı! Kızlarıma okuma ve yazma öğrettiğim, rahmetli kayınpederimin bıraktığı güzel kitapları onlara gösterdiğim akşamlara elveda diyecektim. Kızlar hemen kolları sıvayarak belki de pis bir meyhanede aşçı yamaklığına başlayacaklardı; belki de don Paschatio iyi yüreklilik eder, onları bir biçimde Spada ailesinin yanına iliştirirdi.

Kızgınlıktan köpürüyordum. Rahip Melani beni kandırmış ve kaçmıştı; çeyiz parasının gölgesini bile görememiştik. Benim de içimden kaçmak, bu acımasız ve namussuz dünyayı terk etmek geliyordu: Kocalık ve babalık sorumluluğum engellemese Daidalos'un oğlu, İkaros gibi uçup göksel kürelerin arasındaki sonsuzlukta yok olmak isterdim.

Kendi kendime lanetler ederken bir terslik daha çıktı karşıma.

"Sinyor Kuş Evinin Efendisi! Şenliğimiz ne büyük bir başarı elde etti gördünüz mü? Efendimiz Kardinal Spada'nm duygusal yorumlarını işittiniz mi?"

Don Paschatio beni girişte yakalamıştı. Şölenlerin ne kadar harika olduğunu bana bir kez daha anlatmak istiyordu; eminim Rahip

Melani beni bu kadar meşgul etmeseydi ve onun hizmetinde zaman geçirmeseydim, şenlik çok daha iyi geçerdi.

Şimdi bunun sırası değildi; onun çenebazlığından kaçmak için herhangi bir şey uydurabilirdim.

"Efendim," dedim asık bir suratla, "son günlerde pek çok işten geri kaldım, bu konuşmayı yarıda keser ve bana geçmiş günlerde yitirdiğim zamanı telafi edebilmem için izin verirseniz, gidip çalışmaya başlayabilirim."

Don Paschatio böyle beklenmedik bir yanıtla karşılaşınca ne diyeceğini bilemedi.

"Şey... tamam..." diye duraksadı; "Evet, aslında ben de sizden kuş evine gidip orayı temizlemenizi ve hayvanlara yem vermenizi isteyecektim."

"Çok iyi!" dedim hemen arkamı dönerek; "Emriniz başım üstüne efendim."

Don Paschatio şaşkınlıkla alnını kaşıyarak bana bakarken ben sinirli ve hızlı adımlarla yem ve temizlik malzemesi almak için mutfağa yönelmiştim.

Bunu henüz bilemezdim ama bu işi yapamayacaktım. Büyük kuş evinin kafes kapısını açar açmaz hiç tanımadığım bir ses, bir hışırtı dikkatimi çekti. Yukarıya, Sezar Augustus'un kaçtığı günden beri boş olan kafesine baktım. Ve papağanla ilgili acayip olayların sonunda yaşadıklarımız nihayet sezgisel bir aydınlanmayla açıklık kazandı.

Daha önce de söyleme fırsatı bulduğum üzere, son zamanlarda, yani Kardinal Albani'ye ait pusulayla yok olmadan önceki günlerde papağan özellikle mutsuz ve heyacanlıydı. Üstelik bilinmeyen bir nedenle daha önce hiç yapmadığı üzere, ayakları arasında çalı çırpı taşıyordu. Pusulanın çalınması ve uzun kaçaklıkla bu sinirlilik doruk noktasına varmıştı. Daha sonra, neşeli av partisinde, hatalı bir tabanca atışı dalların birinde bulunan yuvadan, ne kuşuna ait olduğunu bir türlü anlayamadığımız bir yumurta düşürmüştü. Şimdi gözlerimin önünden geçmeye başlayan olayları birbirine bağlayınca, Barberini Malikânesi'ne Sezar Augustus ile aynı ırktan bir papağanın geldiğini anımsadım ve inanılmaz –ama doğru– sonuca vardım.

"Kovun onu, kovun onuuuuuu!" Sezar Augustus tüyler ve çalı çırpıdan yapılmış bir yuvanın üstünde rahatça oturmuş, bana bakıyor ve çığlıklar atıyordu.

"Ama sen... sen...senin..." diye kekeledim.

Bunu telaffuz edemedim bile. Bunu kimse kolayca kabul edemezdi; Sezar Augustus'un dişi bir papağan olduğunu bilen biri bile bunu açıklayamazdı. Üstelik bu kadar çok yavru nasıl anlatılırdı bilmem.

Bu şaşırtıcı varlığın yeni kostümünü seyrederken hipnotize olmuş gibiydim; başlangıçta çılgın Capitor'a ait olması boşuna değildi. Başına bir şey gelmeden, sakin bir izleyici olarak tarihin onlarca yılma tanıklık etmişti; Mazarin'in batışını, Güneş Kral'ın tahta geçişini, beş Papanm birbirini izleyişini görmüştü ve şimdi o korkunç sesiyle yeni yüzyıla bir annenin tatlı ve kutsal eserleriyle girdiğini ilan ediyordu.

Sağlam kalan yumurtalarını şöyle bir düzeltmek için kuluçkadan kısa süre için kalkışını seyrettim. Çam ağacından düşen yumurta avcılar tarafından incelenmiş ama bir sonuca varılamamıştı çünkü bu ne bir kırlangıca, ne sülüne, ne güvercine, ne kekliğe aitti; bu bir papağan yumurtasıydı.

Dala saplanan ve onu titreten bir tabanca kurşunu sesini taklit eden Sezar Augustus "Doiiinnnngg" yaparken suçlayıcı gözlerle bana bakıyordu: Neşeli av oyunları sırasında Marki Lancellotti Ginnetti'nin attığı kurşunun taklidiydi bu. Sezar Augustus'un yumurtasının yuvadan düşmesine, onun Barberini bahçesindeki yuvasını terk ederek daha güvenlikli ve tanıdık bulduğu Villa Spada'daki yuvasına dönmesine neden olan buydu.

"Biliyorum, biliyorum, senin için korkunç olmuş olmalı," diye yanıtladım onu.

Kazadan hemen sonra Lancellotti Ginnetti'nin hatalı atışıyla alay eden beyefendinin sesini ve sözlerini kaygı verici bir mükemmelikle yineleyen Sezar, "Yuvalara ateş edilmez, bu yararsız ve acımasızdır," dedi.

"Lancellotti sana kötülük yapmak niyetinde değildi," gibi bir açıklama yapmaya çalıştım, "elbette yeni bir yuva yapmak ve yumurtaları oraya taşımak zor bir iş olmalı; zaten o bir kazaydı; pek çok kişiyi korkutan o tabanca sesini taklit etmene gerek yok..."

"Kovun onu!" diye yanıtladı beni, arkasını döndü ve kanatlarıyla kuluçkadaki beyaz topları örtmek üzere eğildi.

Don Paschatio ve Spada evi sakinleri gözlerine inamayacaklardı. Yavrulara soylu Latince adlar bulmak üzere bir yarış başlatılacaktı: Livia ya da Lucrezia, Poppea veya Messalina mı olacaktı? Bu kuşu çok uzun zamandan beri tanıyordum ve onunla erkek erkeğe bir muhabbet tutturduğumuzu düşünüyordum. Oysa tüylere bürünmüş hiddetli, isyankâr, geçimsiz bir bayanla arkadaşlık etmekteymişim. Onu neredeyse kendime bir arkadaş ettiğim için utanıyordum şimdi. Tek hafifletici nedenim, bunun ancak dokunmayla anlaşılabileceği ve benim bir papağanın cinsiyetini saptamaktaki bilgisizliğimdi. Ancak kendine bir eş bulduğunda yumurtlayacak mı, yoksa yuvanın gözü pek koruyucusu mu olacak diye bakabilirdim.

Sersemlemekle geçirdiğim birkaç dakikadan sonra kendimi topladım.

"Seni iyi tanıyorsam, iddiaya girerim ki, yumurtaların yanında başka şeyler de getirmişsindir buraya. Şimdi artık sakinleştiğine göre bana iade edeceğin bir şey yok mu?"

Beni duymazdan gelerek arkası dönük durmayı sürdürüyordu.

"Neden söz ettiğimi çok iyi biliyorsun," diye ayak diredim kararlı bir sesle.

İvedi bir serbestlikle, hatta beni küçümseyen bir tavırla hareket etti. Tek pençesiyle yuvanın içini eşeledi, bir şey çıkardı ve aşağıya attı. Arzum yerine getirilmişti.

Kardinal Albani'nin pusulası, herhangi ölü bir yaprak gibi yavaş yavaş yere süzüldü ve ellerim onu yakalayana kadar havada birkaç kez takla attı.

Kirli, yarısı yırtık ve kuş pisliği kokan bir kâğıt parçasıydı: Sıcak çikolataya batmış kısmını kemirdikten sonra, kuş onu yuva yapmakta kullandığı için başka türlüsü beklenemezdi. İnatçı olduğu için yuvasını kuş evine taşıdığı zaman onu yanında getirmeyi de ihmal etmemişti.

Meraktan yanıp tutuşan parmaklarımla katlanmış kâğıdı açtım. Zaten perişan olan ruhum bu satırları okuyunca daha hüzünlendi:

Görüş hazır
Perşembe 15 belirlenecek saatte T. villasında.
Kâtip ve ulak çağrıldı.

Kollarım ansızın ağırlaştı ve yanıma düştü. Başkası için pek gizemli sayılabilecek bu sözler benim için güneş kadar aydınlık, bir o kadar yaralayıcıydı.

Villa T. elbette Villa Torre idi ve ayın 15'i, Perşembe günü Atto ve ben Kadırga'nın tepesinden bu üç eflatun pelerinli Kardinalin onun bahçesinde gezindiklerini görmüştük. "Görüş hazır" dediği, kâtip tarafından temize çekilecek ve ulakla İspanya Kralına gönderilecek olan ve Papanın Hükümdara bir vâris belirlediği belgeydi.

Villa Spada'daki komediden hemen önce duyduğum konuşmalardan bildiğim üzere, ayın 12'si, pazartesi günü İspanya Elçisi Uzeda ve üç Kardinal (o dört tilki diye adlandırılmışlardı) Papayı dinsel meclisi toplaması ve bu görevi aynen Albani, Spada ve Spinola'ya vermesi konusunda ikna etmişlerdi. Papa bu meclisi, resmen iki gün sonra, ayın on dördünde açıklamıştı. Oysa onlar pusulanın çalındığı gün, yani ayın 10'u olan cumartesi günü görüşlerini çoktan belirlemişlerdi bile.

Bütün bu olup biten büyük bir komediydi. Evet İspanya Kralı canlı bir cenaze idi ama Papanın da hiçbir önemi yoktu. Albani, Spada, Spinola dünyanın kaderini Villa Spada'da bir fincan sıcak çikolata ile bir av partisi arasında kararlaştırmışlardı ve kimse bir şeyin farkına varmamıştı. Papanın belirlediği meclis sadece bir mizansendi. Fransa Kralının gözbebeği Atto, onları uzaktan kontrol etmişti. Ben de bilmeden ona yardımcı olmuştum.

Albicastro'nun sözleri yeniden aklıma geldi ve içime umutsuz bir çaresizlik duygusu çökmesine yol açtı: "Dünya tek ve devasa bir ziyafettir delikanlı ve ziyafetlerin yasası şudur: Ya iç, ya çek git!"

Benim hiç başka bir seçimim olamayacak mıydı? Tanrının verdiği yetkinin artık hiçbir önemi yok muydu?

1700'ün Sonbaharı

Atto Melani ve kâtibi beni terk ettiklerinden bu yana neredeyse bir buçuk ay geçmişti. Birbirini kovalayan öfke, nefret ve güçsüzlük yüklü günler yaşamıştım. Her gece küçük düşmenin, onurumun yaralanmasının, tatminsizliğin yarattığı kızgınlık her bir soluğumu dağlıyordu. Yıllardan beri kapıma uğramayan yüksek ateşli gribe yakalanmam belki boşuna değildi. Tek tesellim bir ay kadar önce Villa Spada'ya Atto'yu aramaya gelen noterdi: Rahibin onu bir bağış işiyle görevlendireceğini söylediğini ama sonra randevusuna gelip imzayı atmadığını söylemişti. Şimdi elimde bir de kanıt vardı: Melani vaadinde durmamayı önceden kararlaştırmamıştı; sadece son anda kaçma dürtüsü baskın çıkmıştı.

Cloridia bana acıyordu; öfkesine ve kızlarımızın çeyizini kaçırmış olmamın verdiği kırgınlığa karşın, kısa sürede bu konuda şaka yapmaya bile başladı. Melani'nin sadece mesleğinin gereğini yerine getirdiğini söylüyordu: O bir casus ve haindi.

Elbette rahip bana parasını ödediği hatırata elini bile sürmemişti. Aslında onunla hiç ilgilenmiyordu. O paranın bir bölümünü kızlarım için kopartamadığım çeyiz parası olarak saklamayı düşündüm. 27 Eylül 1700 günü kalemi zorla elime aldım ve uzun zamandan beri bencil acılarım üzerinde ağırlığını hissettiğim olayları not ederek küçük bir günlük oluşturdum ve şimdi aşağıya bunu ekliyorum.

27 Eylül

O hüzünlü gün geldi çattı: XII. Innocentius bizi terk etti.

Ağustosun son gecesi korku verici biçimde fenalaşmıştı; öyle

ki ertesi gün için belirlenmiş toplantı ertelenmişti. 4 Eylül günü (Kâhyanın çalışanlar için yüksek sesle okuduğu haber kâğıtlarından öğrendiğime göre) durumu biraz düzelmiş ve iyileşme umudu göstermişti. Ama üç gün sonra yeniden kötüleşmiş ve iyice ağırlaşmıştı. Sağlam bir bünyeye sahip olduğundan hastalığı uzun sürmüştü. 22-23 Eylül arasındaki gece dua okunmasını istemiş, 28 Eylül günü onun pek yücelttiği XI. Innocentius'un öldüğü odaya taşınmasını buyurmuştu.

Hekim Luca Corsi, aynen kendinden önceki başarılı hekim Malpighi gibi elinden geleni yapmıştı; ama artık insani yardımların yetersiz olduğu günlere gelinmişti. Ruhsal yardımlar Papanın günah çıkardığı Kapusen rahip tarafından yapılıyordu.

Onu son anlarında yalnız bırakmayanlara, "*Ingredimur via universae carnis*," yani, "Bütün ölümlülerin kaderini paylaşıyoruz," demesi, son nefesini verişini izleyenleri gözyaşlarına boğmuştu.

Bir önceki gece sıkıntıları bir yanındaki şiddetli ağrılar yüzünden çok fazla artmıştı ve ancak birkaç yudum çorba ile bunu dindirebilmişti. Ama gecenin dördüne doğru ruhunu Yaradan'a teslim etmişti.

Naaşı, Quirinale'den San Pietro'ya, bizzat kendi tarafından seçilen çok yalın bir tabut içinde götürülecekti. Ardında bıraktığı adı yoksulların babası, Kilise zenginliklerinin, bunlara önem vermeyen yöneticisi, adil ve mümin rahip olarak anılacaktı.

Bir sonraki Papanın seçimine ilişkin oyunlar şimdi ciddi olarak başlıyordu. Şu ya da bu Kardinal adma yürütülen tahminler yüksek sesle yapılabilirdi çünkü artık Papayı ve zavallı hasta bedenini üzme kaygısı ortadan kalkmıştı.

Rahip Melani'nin beklediği an gelmişti: Artık nihayet tanıdıklar ağını ortaya serebilir, Kardinaller Meclisi'ne seçilenlerle dostluklar kurabilir, düşünceler öne sürebilir, stratejiler önerebilir, rakibini yere vurmak için düzmece haberler uydurabilirdi....

Ama siyasi manevraların becerikli dümencisi, Vatikan simyasının büyücüsü yanımda olmayacaktı. Ben halkla birlikte gözlerimi fal taşı gibi açarak, ruhumda heyecan fırtınaları koparak Kardinaller Meclisi'ni dışarıdan izleyecektim.

8 Ekim

Yarın Kardinaller Meclisi toplanıyor. Hizipler müthiş bir çatışma halinde, bütün Roma soluğunu tutmuş bekliyor. Kent karşı karşıya gelecek olan partilerin bültenleri ve gazeteleri ile doldu taştı. Komediler, taşlamalar, maniler okunuyor; eğlence dorukta.

Kutsal Kolej ile baştan aşağı alay eden komediler, Tanrı korkusu olmaksızın her yerde sergileniyor ama en çok taşa tutulan Kardinal Ottoboni ve onun özel eğilimleri oluyor: *Babilonia* oyununda oda hizmetçisi *Nina* rolüne onu layık görüyorlar; *Meyhane* adlı komedide *Petrina*'yı, *Büyüyen Babilonia*'da *Madam Fulvia*'yı, *Dönüştürülmüş Babilonia*'da *Venedikli Angeletta*'yı hep onun kimliğinde canlandırıyorlar ve herkes katıla katıla gülüyor.

Geçen gün elime geçen bir manide zavallı On İkinci Papa Onikiparmakbağırsağı olarak anılıyordu: Bunu burada yazma edepsizliğini gösteremeyeceğim.

Bu eğlencelerin yanı sıra ciddi bilgiler de dolaşıyor ortalıkta: İmparatorluk Kardinalleriyle İspanyol Kardinalleri, en azından kâğıt üstünde, sayıca dokuz kişiler. Bunun dışında bir de Fransızlar var. Gayretli Kardinaller partisi en kalabalık olanı ve on dokuz kişiden oluşuyor. Moriggia, Carlo Barberini, Colloredo gibi bazı adları Villa Spada'da yakından görmüştüm. Yiğit Kardinaller ve Yüzer Gezerler on kişiler (Spinola di San Cesareo bunlardan biri). On iki kişi olan Ottoboni yanlıları arasında benim efendim Kardinal Spada ve Albani, Marescotti ve elbette Ottoboni var. Sonra bir de Odescalchi, Pignatelli, Barberini taraftarı olanlar var.

Gazetelere göre parti dışı sayısız sınıflandırma var. Kimisi yaşa, yeteneğe, hevese, kaprise, hatta zevke göre sınıflandırılıyor. Ekşi Suratlı Kardinaller (Panciatici, Buonvisi, Acciaioli, Marescotti) diye adlandırılanlar en geçimsiz olanlar; tatlı ve kolay isimler ise (Moriggia, Radolovich, Barberini, Spinola di Santa Cecilia); Orta karar olanlar (Carpegna, Noris, Durazzo, Dal Verme) ve bir de yetmiş yaşından küçük olduğundan seçilmek için fazla genç bulunanlar yani Hamlar var (Spada, Albani, Orsini, Spinola di San Cesareo, Mellini ve Rubini).

Negroni yetmiş bir yaşında ama seçilmek istemediğini önceden bildirdi; oyunu, hak edenden yana kullanacağı konusunda yemin ettiğini söyledi. Zaten herkesin birleştiği ortak nokta hak etmeyenlerin şu anda ezici bir çoğunluk oluşturduğu şeklinde.

Dürüst ruhların da işi zor olacak: Bütün kurallara uygun olanlar arasında bile kimseye iltimas geçmiyorlar. Sözgelimi yaşı gayet uygun olan Carlo Barberini, Romalıların seksen yıldan beri akrabalarına düşman olmasının ezikliğini yaşıyor. Bütün Toskana ve Fransa Acciaioli'ye karşı. Marescotti yurtdışında sadece Fransa'da sevilmiyor ama Roma'da da onun çok beğendiği Bichi'nin gözüne giremiyor. Durazzo, İspanya Kraliçesi ile akraba olmasından ötürü çekilemiyor. Moriggi, Toskana'ya çok yakın duruyor, Radolovich ise İspanya'ya. Carpegna bütün Avrupa Krallıklarınca sevilmeyen bir isim. Colloredo Fransızlar tarafından hor görülen, Ottoboni tarafından küçük görülen bir kişi. Costaguti zaten beceriksizin biri. Noris, tarikat yanlısı olduğu için kimseye uymuyor. Panciatici nedenli veya nedensiz hiç kimse tarafından sevilmiyor, işte o kadar.

Kollonitz Avusturyalı, Sousa ve Bonsi Fransız, Portocarrero İspanyol olduğu için seçilme şansına sahip değiller çünkü kendi ülkelerine öncelik tanırlar. Gene de bu zorlu bir seçim olacak; öyle ki Kardinaller kan dökülmesine neden olmamak için ellerini de pek çabuk tutmalılar. Beyaz dumanın iki hafta hatta daha önce tüteceğini bekleyenler çoğunlukta.

18 Kasım

Hiç. Kurulun başlamasından bu yana bir buçuk ay geçti ama yeni Papaya ilişkin hiçbir işaret yok. Sanki Papa seçimi Kardinallik Kutsal Koleji'nin umurunda bile değil. Sadece adayların adlarını lekelemek için yapılan temiz manevralar izledik. Kendilerinin uygun görmedikleri adayların yolunu kapamak için çapraz vetolar kullanan Fransa, İspanya ve Avusturya bütün gelişmeleri engelliyor. Kilisenin bağımsızlığı ve saygınlığı paramparça oldu ama Kardinallerin bunu önemsediği yok.

Bütün bir ekim ayı yıpratıcı konuşmalarla, şu ya da bu adayın adını lekelemekle geçti; Noris, Moriggia, Spinola di Santa Cecilia, Barbarigo, Durazzo, Medici adları ateşe atılan kuklalar gibi elendiler. Önerilen bütün adlar ya reddedildi ya kendileri çekildi.

Yirmi kesin oyu olan Marescotti, en ciddi adaylardan biriydi ama Fransızlar tarafından nefret ediliyordu. Bu nedenle seçilemedi. Colloredo önerildi: Aslında o da Fransa'nın tutmadığı adaylardan biri olduğu için önerilmesi beklenmezdi. Yoğun biçimde oy

almasına karşın Papalığı kıl payıyla kaçırması Kutsal Kolej'de pek çok kişinin kalp krizi geçirmesine neden olacaktı neredeyse.

Bu cılız sonuçlara karşın Kardinaller Meclisi'nin dört duvarı arasında her şey yaşandı bitti. Kavgalar, kıskançlıklar, nefretler Hazretler arasında dolaştı durdu. Tören üstatları dalaşmaları bastırmak için *Ad cellas, domini* emrini yürürlüğe sokmak ve erguvan giysilileri küçük odalara almak zorunda kaldılar. Kurula katılanların birbirlerini kapı dinlemekle suçlamaları yüzünden de pek çok kavga çıktı. Belki de kasıtlı olarak çıkarılan küçük bir yangın bile yaşandı; mimar ile dört duvarcı ustası duruma müdahale etmek zorunda kaldılar.

Havada savaş değil ama uyuşukluk kokusu vardı. Zaferin şanı değil kıskançlık için çarpışılıyordu. Yarışmak yerine rakibe çelme atılıyordu; kazanacak nitelikte bir at yoktu henüz. Ve sanki herkes bambaşka bir şeyin beklentisi içindeydi.

Zaman geçtikçe Hazretler daha gevşek ve laçka bir ruh haline büründüler. Kâğıtları en düzgün gibi görünen Marescotti bir sabah külotunu giyerken kötü biçimde düştü ve başını yaraladı. Bu haber ortalığa yayılınca öteki Hazretlerin yüksek sesli kahkahalarına neden oldu.

31 Ekim Pazar günü İspanya'nın Papalık Elçisi'nden XII. Innocentius'a bir mektup geldi. Elçisi, Papanın öldüğünden haberdar değildi. Bu olay da Hazretlerini çok güldürdü.

Meclisin yöneticisi sıfatıyla Kutsal Kolej'de düzeni sağlamakla yükümlü olan Monsenyör Paolo Borghese zihninin yetersizliğini kesesinin bereketiyle örtmeye çalışıyordu, bu nedenle hiç durmadan şölenler veriyordu. Masalar sürekli olarak çiçek ve meyveyle süsleniyordu, bunlar üç günde bir tazeleniyordu.

Roma'da ise ekmek giderek azalıyor ve pahalanıyordu. Pazarcılar bitkin düşmüş halkın üzerinden kazanç sağlamaya bakıyorlardı. Papa vekili Kardinal Spinola di San Cesareo, bu iş üzerinde spekülasyon yapmakla suçlanıyordu. Onun Spada ve Albani ile yaptığı komploları bildiğim için bu söylentiye de kolayca inanıyordum.

Kentte Prens Vaini boş çekler imzalayarak panik yaratıyor, kavgalara neden oluyor, Mecliste toplanan Kardinallerle alay ediyor, iki Papa arasında kenti hep birlikte yönetmeleri gerektiğini söylüyordu. Ne var ki kimse bu şiddete meyilli Papayı tutuklatmaya cesaret edemiyor, halk arasında yayılan düzensizliğe ve kıt-

lığa dur diyemiyordu. Vaini'nin Papalık Devleti Bakanının evi olan Villa Spada'da kendi keyfini nasıl önde tuttuğunu hatırlayınca olanlara şaşırmıyordum.

Dört bir yanda saldırılar, cinayetler, genel bir kargaşa yaşanıyordu. Otorite boşluğu yaşandığı her sefer olduğu üzere Roma bulanık bir haraç ve zorbalık bulutu altına girmişti. Kötümserlik, umutsuzluk ve isteksizlik zamanıydı.

Bütün bunlar yetmezmiş gibi İspanya Kralının sağlığı konusunda da kaygı verici haberler geliyordu. 24 Ekim günü İspanya grubunun başı Kardinal Borgia İspanya Kardinaller Meclisi'ne katılacaktı ve öteki Hazretlerin yanında kendine de bir odacık ayırtmıştı. Ama sonradan hiç gelmeyeceğini bildirdi. Anlaşıldığı üzere Katolik Kralın hastalığı iyice ağırlaşmıştı ve söylentilere göre 27 Ekim günü kendisinin kutsanmasını istemişti çünkü hekimlerin yapabileceği bir şey kalmamıştı.

20 Kasım

Dün haber geldi. İspanya Kralı Carlos öldü. Olay 1 Kasım günü yaşandı.

Bilgi hemen Meclis'e yetiştirildi: Gece önce Fransızların ulağı Kardinallerine haber getirdi, sonra Kardinal Medici'ye kardeşi Toskana Grandükünün yolladığı ulak ve üçüncü olarak da Fransa Elçisinin Kardinal D'Estrees'e yolladığı puşula geldi.

Hazretler nihayet titreyerek kendilerine geldiler. İspanya Tahtının vârisi belli değildi; bütün dünya yeni ve bilge bir Papanın seçilmesini ve güçler arasında çıkabilecek kanlı ve uzun bir savaşa mahal vermemesini istiyordu.

Artık yeni Papamız yarın belli olur deniyordu. Hizipler yeniden canlanmış, ortak bir aday belirlemek için çalışmaya başlamışlardı. Kentte birbiriyle örtüşmeyen tahminler yapılıyordu: Ötekilerin yanı sıra Marescotti ve hatta Barberini'nin adı geçiyordu.

Şimdi ben de durumu daha açık seçik görebiliyordum. Meclisin bunca zamanı boşa harcaması, adayların adlarının lekelenmesi, zaman yitirmeler, şölenler, şakalaşmalar, gülüşmeler...

Kutsal Kolej'in beklediği olay buydu: İspanya Kralı Carlos'un

ölmesini, durumun gerçekten acil ve önemli bir hal almasını (sanki Papa seçimi yeterince önemli değilmiş gibi) istiyorlardı.

İşte *acil durum* belirmişti: İhtiyaçları olan şey buydu. Ciddi ve seçkin kararların olması için kritik koşullar gerekliydi: Öyle bir koşul belirmişti ki hiç kimse çıkıp da, "Bir dakika, böyle olmaz," diyemezdi. Atto haklıydı: Zor kararlar acil durumlarda alınırdı. Eğer böyle bir durum yoksa bunu ya yaratmak ya da beklemek gereklidir.

İyi ama Hazretler ve Kutsal Kolej'i oluşturan Güçler ne yapmak istiyorlar diye düşünüyorum. O zaman Atto'nun on yedi yıl önceki öğretilerini getiriyorum aklıma ve bana Roma'nın karanlık bir karnında şöyle deyişini hatırlıyorum: "Devlet işlerinde ne düşündüğün önemli değildir, nasıl düşündüğün önemlidir. Kimse her şeyi bilemez, Kral bile. Bilmediğin zaman da, ilk bakışta pek saçma görünseler de varsayımda bulunmayı öğrenmelisin. Sonra ne kadar anlamsız görünürse görünsün her şeyin dramatik bir biçimde gerçek olduğunu keşfedersin."

İşte şimdi anlıyordum: Normal koşullarda seçilmesi olanaksız birini Papa yapmak istiyorlar. (Spinola di Santa Cecilia gibi) çok yaşlı biri mi bu acaba? Yoksa bu görevi yerine getirmekten aciz biri mi (pek çoğu böyle)? Kim ama?

23 Kasım

En inanılmazı gerçekleşti: Albani.

Albani'yi seçtiler. Elli sekiz oyun kırkını aldı.

Çok genç olduğu için Papa olması olanaksız deniyordu: Henüz elli sekiz yaşında. Ondan dört yaş daha büyük olan Kardinal Spada bile seçilebilecek adlar listesinde değildi. Hem sonra Albani'nin akrabası çoktu: Herkes kilisenin altınlarının onlara yağacağını düşünüyordu. Gene de o seçildi.

Son güne kadar rahip bile değildi. Alelacele eğitim aldı, 6 Ekim günü ilk ayinini yönetti, ayın dokuzunda Kardinaller Meclisi'ne girdi. Rahip olmadığı için piskopos bile değildi ama Papa aynı zamanda Roma Piskoposu sayılır. Albani bu nedenle seçimden sonra Piskoposluk görevini de bir Kardinalin elinden alacaktır. 108 yıldan beri böyle bir şey olmamıştı.

Haber kaynakları sağlam olanlar, Albani'nin yarışta var olduğundan mükemmel biçimde haberdar olduğunu, 10 Ekim'deki ilk seçimde sadece altı oy almasının önemsiz bir ayrıntı olarak dikkat çekmediğini söylediler.

Katolik Kralın ölüm haberi gelir gelmez Altieri, Ottoboni, Odescalchi, Pignatelli, Barberini yanlıları tek bir ağızdan onun adını telaffuz ettiler. Fransızlar gene erteleme istermiş gibi yaptılar ama onların da aklında başka bir ad olmadığı belliydi.

Bundan eminim: Her şey önceden planlanmıştı. Albani *in pectore** *Papa*ydı; perdelerin arkasında İspanya Kralının ölümünü beklerken Papalık Tacını prova ediyordu. Fransızlar, başka hiziplerdeki arkadaşlarına onun adını önermelerini söylemişlerdi (bu arkadaşlar XIV. Louis tarafından, altına boğularak baştan çıkarılan kişilerdi). Bu arada Albani, Villa Spada'da Atto ile yaptığı kavga sayesinde üzerine yapışmış olan Fransız dostu imajını silmiş, bütün ötekiler de bağımsız bir Papa seçtiklerini sanmışlardı. Oysa seçtikleri Pek Hıristiyan Kralın sadık bir dostuydu. Fransız Kardinaller topluca ona oy verdiklerinde oyun bozuldu ve durum açığa çıktı.

Bu bir seçim değil komediydi. Papa olmak üzere olduğunu kendisine bildirdiklerinde verdiği vaaz bile pek şaşırtıcıydı. Vicdanında kuşkular olduğunu söyledi: Belki bu durumu kabul edemezdi, belki kendini buna hazır hissetmiyordu. Bir önceki gün hastalanmış, yatağa düşmüş, midesi ağrımış, kusmuğunda safra görülmüştü. Dün ayağa kalktı ama gözyaşları arasında bu görevi kabul edemeyeceğini söyledi. Bin fersah uzaktan bile bunun bir numara olduğu belli oluyordu, bunu herkes söylüyordu. Eski bir kurt politikacı olarak kendisine Papalık yapması için yalvarılmasını istiyor, alçakgönüllü biri gibi davranmaya çalışıyor ve eleştirenlerin böylece ağızlarını kapamayı istiyordu. Papa giysisi içindeki resimlerinin Papalık Sarayına, aile armalarının da kilise ve devlet binalarının cephelerine asılmakta olduğunu biliyordu. San Pietro'da tören için sahne hazırlanmıştı bile; Albani aile arması yeni Papanın oturtularak, üstünde bazilikaya taşınacağı tahta da işlenmişti.

Bu noktada, yapmacık itiraza son vermek için Albani dört ilahiyatçıya danıştı, onlar Papalık Tacını kabul etmesi için zorunlu

* Resmîleşmemiş atamaları belirten terim.

olduğu *ratio precupia*'yı* bildirdiler ve sonunda bugün seçim kamuya resmen açıklandı.

25 Kasım

Sabaha karşı, saat altıda İspanya Elçiliği'ne gelen ulak ikinci büyük haberi verdi. İspanya'nın Katolik Kralının ölümünden birkaç saat sonra vasiyetnamesi açılmış ve okunmuştu: İspanya Tahtına oturacak kişi, Pek Hıristiyan Kralın torunu, büyük oğlunun ikinci evladı Philippe d'Anjou idi. Bu haber, XIV. Louis'nin Versaielles Sarayı'nda vasiyeti resmen kabul ettiği gün olan 10 Kasım'a kadar gizli tutulmuştu. Söylentilere göre mutluluk içinde şöyle haykırmıştı: *"Il n'y a plus de Pyrenees!"* Doğruydu; artık Pirene Dağları'nın Madrid'e gitmek isteyen Kralın yolunu kesmesi söz konusu değildi. Bütün İspanyol monarşisi Fransızların eline geçecekti.

Madrid Elçisi Uzeda Dükü haberi hemen Papaya ulaştırmış, hatta onu uykusundan uyandırmıştı. Papa, sevincinden Valladolid Kilisesi'ni ve mülklerini ona bağışladı.

Ama düğümler çözüleceği yerde, tıkanıklık yaratmaya başlamıştı. İmparatorun bu kararı kabul etmediği ve ordularını İtalya'ya indirme ve yarımadada bulunan İspanyol mülklerine el koyma tehdidinde bulunduğu söyleniyordu. Fransa buna tepki göstermeden seyirci kalamazdı. Savaş çubuğu yakılmıştı.

Kentte, olaylar arasındaki gizli ve dile getirilemeyen ilişkileri görebilen tek kişi herhalde bendim. Değiş tokuşun amacı belliydi: XIV. Louis, Albani'ye Papalık vaadinde bulunmuş, bunun karşılığında da torunun İspanya Tahtına oturmasını sağlamıştı.

Atto, Buvat ve Maria, düzmece bir vasiyetname için Katolik Kralın imza taklidini temin etmişlerdi. Daha önceki aylarda Carlos'un, XII. Innocentius'tan görüşme talebinde bulunması, onun kendine bir Fransızı vâris tayin etmeye niyeti olmadığının kanıtıydı. Bu durumda onun anlamaması için bir mektup gönderilmesi gerekiyordu. Spada, Spinola ve Albani de bunu halletmişlerdi. Uygun dille yazdıkları mektupta II. Carlos'a Pek Hıristiyan Kralın to-

* Esaslı neden.

runlarından birini vâris ilan etmesini öğütlemişlerdi; böyece sonradan İspanya'da, düzmece vasiyetnamenin açılması sırasında kimseler Carlos'un kendi yerine bir Fransızı seçmesine şaşırmayacaktı. Bu iki düzmece görüş ve vasiyet, birbirine destek olacaktı. Görüşü hazır eden eflatun pelerinliler hemen Papalıktan intihal bir yazıyla İspanya Hükümdarına yanıt verme işini üstlerine almışlardı.

Papanın mektubunun sahtesini hazırlamak pek kolaydı çünkü Papa, Prens ve Hükümdarlara yazdığı mektupları bizzat kaleme alıp imzalamazdı. Bu yazılar bir kâtibe dikte ettirilir, sonra Kardinallerden birine mühürletilirdi. Şimdi artık Papa olmuş olan Albani'nin bu uygulamaya bir son vermiş olması da boşuna değildir: Alçakgönüllü ve tezcanlı kişiliğini öne sürerek önemli belgeleri kendisinin kaleme alacağını ve imzalayacağını en baştan açıklamıştı...

Ya ben? Atto'nun peşinde, bütün bu oyunlara alet olmuştum. Kardinal olmadan bile, yeni Papanın seçiminde görev almıştım.

Ama bunu asıl yapan Rahip Melani idi. Villa Spada şenlikleri sırasında Albani ile dalaşarak, Kardinalin üzerindeki –onun bir Fransa dostu olduğu– kuşkularını silmeyi başarmıştı.

İşte bu nedenle düğün sırasında onun düşüncesizce sataşmaları karşısındaki tepkisini merak ettiğimde, Atto bana hiçbir açıklamada bulunmamıştı. Gerçek şuydu ki, o bir Fransız yanlısı olduğunu iyice belli etmeli, Albani de onunla kavga ederek taraflar üstü bir imaj kazanmalıydı. Böyle de olmuştu. Papa seçilerek bu komediden alnının akıyla çıkmıştı.

Sözün özü, Atto bunu da başarmıştı. En başta da bildirdiği üzere, Papalık seçimine mührünü vurmuştu. Üstelik bunu Kardinaller Meclisi başlamadan yapmıştı.

Albani'nin kendine Papa adı olarak XI. Clemens adını seçmesi belki de bir rastlantı değildi: Otuz yıl önce, Atto'nun, seçilmesinde büyük rol oynadığını iddia ettiği Papa da IX. Clemens idi.

Demek ki Rahip Melani bana yalan söylememişti: Roma'ya gelişinin bir nedeni yeni Papanın seçimiydi. Bana en başta açıkladığı gerekçe palavra gibi görünmüştü ama şimdi doğru olduğu ortaya çıkıyordu. Ondan başka hiç kimse aynı zamanda hem İspanya Tahtını hem de Kardinaller Meclisi'ni idare edemez, Fransa Kralı, Maria Mancini ve karşılaştığımız binlerce tehlike arasında yolunu bulamazdı. O kaknem ihtiyar ise bunların tümünü başarmıştı.

Mart 1702

Maria Mancini haklıydı: Her şey boşuna yaşanmıştı.

Bu satırları yazdığım sırada, savaş bir yıldan beri İtalya'yı kana boyamakta ve pek yakında dört bir yana yayılacak gibi görünüyor. Astrologların söylediğine göre bu ay Mars ve Jüpiter'in buluşmaları büyük çarpışma ve felaketlerin haberciliğini yapıyor.

Geçtiğimiz ilkbahar, İmparatorluk askerleri kuzeydoğumuzu işgal ettiler ve Milano Dükalığına doğru ilerlemeye başladılar. Temmuz ayında Fransızlar vasat bir komutan olan Catinat'ın önderliğinde Carpi'de yenildiler ve Adige ile Mincio arasındaki toprakları hemen terk etmek zorunda kaldılar. Bunun üzerine Avusturyalılar Po Irmağı'nı geçtiler ve Mirandola Kalesi'ni ele geçirdiler. Savaşa giren Piemonte ve Verona'da tutuklanan Mareşal Villeroy komutasındaki Fransız birlikleri bile onları durduramadı. Olaylar ancak Vendome'un gelişiyle değişti. O yanında iyi silahlanmış ve hiç yorulmamış seksen bin askerle geldi, Modena'yı yeniden fethetti, Mantova ve Milano'yu kurtardı. İmparatorluk askerleri artık tükenmişlerdi. Artık bu noktada, Tirol boğazları açıldığına göre Bavyera'ya doğru ilerlemek ve Reno'da bulunan Fransız birlikleriyle birleşerek doğrudan Viyana üzerine yürümek ve İmparatorluğa öldürücü bir darbe vurmak mümkün olabilir.

Ne var ki, bu bile savaşı sona erdiremez. İngiltere ve Hollanda, Fransa'ya saldırmak üzere; bu ülkeyi yere çalmak için sabırsızlanıyorlar: Pek Hıristiyan Kral onlara feci bir kazık attı. Onlarla büyük İspanyol monarşisini paylaşmak üzere bir anlaşma imzalamıştı; oysa sonradan II. Carlos'un vasiyetiyle her şeye el koydu ve ötekilerle yaptığı anlaşmaları göz ardı etti. Bu nedenle çarpışmala-

rın hızla ve anakaranın dört bir yanına yayılması kaçınılmaz gibi görünüyor.

Savaşın bu ilk yılının kahramanı, damarlarında ilginç bir biçimde İtalyan kanı taşıyor. O, Savoie Dükü ile artık Atto'nun hikâyelerinden pek iyi tanıdığım Maria'nın korkunç kardeşi Olimpia Mancini'nin oğlu, Eugène de Savoie.

Prens Eugène, Fransız olabilirdi ama daha çok küçükken XIV. Louis onu hor görerek ihmal etti ve o da kendi Krallığı ile ilgilendi. Bunun üzerine İmparatorluğun hizmetine girdi ve bütün zamanların en büyük generali oldu. Hem de masrafları Fransa tarafından karşılanmak üzere... Ah, Silvio, Silvio...

Yazgıları belirleyen kadın gene Connetablesse idi: Yeğeni Eugène şimdi dünyanın kaderini belirleyecek olan savaşa egemen olan kişidir. Maria'nın zalim kız kardeşi Olimpia kendi fesatlığına artık bir çıkış yolu bulmuştur: Oğlu dünyanın dört bir tarafına korku saçan askerî bir deha olmuştur.

Tarihin karar anlarında olduğu üzere kehanetler ortaya atılır. Maria Mancini'nin babası kızının yıldız haritasmda onun çatışmalara, isyanlara hatta bir savaşa yol açacağını okumuştu. Gördükleri doğru çıkmıştı: Eğer Pek Hıristiyan genç Kral İspanya Prensesi ile değil de, onunla evlenebilseydi II. Carlos'un tahtına göz dikmek istemeyecekti. Böylece savaş da çıkmayacaktı.

İki yıl boyunca, belki de önemli ve değerli bir neferi olduğum komplonun düşüncesi hiç aklımdan çıkmadı. Bir yıl önce kararımı verdim ve o olayların öyküsünü kaleme aldım. Hatta pek süslemeli bir de kapak bastırdım ve bu sayfaların en başına koydum. Bütün bu çalışmamın ürününü, bana parasını ödemiş olduğu için Rahip Melani'ye göndereceğim ve bu arada kızlarımın çeyiz parasını isteyeceğim. Kızlarımın biri on iki, diğeri sekiz yaşında oldu. Onlara iyi birer koca bulmak için henüz geç değil, biraz daha zamanım var.

Beni yanıtlayacak mı? Kimi zaman o hilebazlık ve sahtekârlık timsaline karşı, içim kin duygularıyla yanıp tutuşuyor. Ama sonra, on yedi yıl benim hatıramla saklamış olduğu ve Ugonio'nun ininde iade ettiği üç incili Carmelo Meryemi Yakalığı'nı

elime alıyorum. İşte o zaman kendi kendine, belki de Rahip Melani'nin anısını sadece bu sevgi dolu davranışı ile anımsamalıyım diyorum.

Artık intikam almak için zaman kalmadığını hissediyorum. Pek Hıristiyan Kralın danışmanı, Beaubec başrahibi Melani bugün yetmiş altı yaşında (var mıdır o kadar?). Çevreme bakıyorum ve onun yaşında hâlâ ayakta, sağlam, hatta canlı olan pek fazla kişiye rastlamıyorum. Yaşamış olduğu tehlikelerle dolu hayat onun yorgun hücrelerinde iz bırakmış olmalı. Bana iyilikler dilemekten başka bir şey kalmıyor.

Şimdiki durum, zihnimi gelecekten daha çok kurcalıyor. Maria Mancini, Louis'sine düzmece bir vasiyetname ile hiçbir şey çözümleyemeyeceğini ifade ederken iyi yapıyordu. Şimdi toprakların top ateşleriyle gümbürdediği bugün, bütün bu dalaverelerin, İspanya Tahtına kimin geçeceğini sahte belgelerle belirlemenin boşa çıktığını, savaşın gene galip geldiğini açık seçik görüyorum. Philippe d'Anjou, Güneş Kralın arzusu uyarınca tahta geçti ama Fransa dünyanın geri kalan güçleriyle büyük bir çatışmanın içine düştü. Connetablesse, "Büyük bir kardeş kavgası, yeni bir Peloponez savaşı," kehanetinde bulunmuştu.

Temmuz ayında Villa Spada'da geçirdiğim günlerde, kızlarım için çalıştığımı sanıyordum. Oysa Avrupa'yı yıkıma götüren müthiş bir komploya alet olmuştum.

San Pietro'nun kubbesinde canımı tehlikeye atmam, kendimi bunca yormam bunun için miydi?

İki gün önce, yanıtı bulmak için, geçmişte sorularıma herkesten, her şeyden çok yanıt veren yere, Kadırga'ya gittim.

Yalnız kalmaya ve aynı zamanda biriyle konuşmaya gereksinimim vardı. Cloridia bir doğum için ev dışındaydı. Melani ve Buvat Paris'te ya da şeytan onları nereye götürdüyse, oradaydılar.

Belki o ilginç tip, bıraktığım yerde duruyordur diye düşündüm. Aradan iki yıl geçmişti ama bazı durumlarda hiçbir şey olanaksız değildir.

* * *

"Kral Salomon şöyle demiş: Bilimi geliştiren, kendi ıstırabını geliştirir."

Sanki aradan sadece bir gün geçmişçesine, oraya varır varmaz onu her zamanki yerinde; Kadırga'nın kirişlerinden birinin tepesinde ve hatta kemanıyla *Follia* ezgisini çalar durumda buldum.

Sanki gözlerimden aradığım yanıtı okumuşçasına, beni *İncil*'den alınma bu deyişle karşıladı. Ona hak vermemek mümkün müydü? İnsan Kadırga'ya aramak için değilse, neden giderdi ki?

Hollandalı sözlerini şöyle tamamladı: "Bir de, büyük bilgeliğin olduğu yerde, çok da hoşnutsuzluğun olduğunu söylemişti."

Doğruydu, hem de çok doğru. Şimdi, çok bildiğim için acı çekiyordum. On yedi yıl önce Rahip Melani'yi tanıdığım zaman da, çocukluk hayallerim, gerçekliğin acımasız ayakları altında ezilip gitmişti.

"İşte çılgınlık bunun için vardır," diye ekleyen kemancı arşesini kuvvetlice kemanına bastırırken, sesini duyurabilmek için yükseltiyor, gülümsüyordu; "Çılgınlık, ruhları hafifletir ve Bingen'li Hildegard'ın da söylediği gibi *tristitia saeculi in coeleste gaudium* yani; dünyadaki acı Cennet'te neşe olur."

İki yıl sonra yeniden *Follia* ezgisini dinliyordum. Kemandan süzülen ezgi, Albicastro'nun sözlerini ve davranışlarını da birlikte sürüklüyor, onu bu dansın kıvraklığı içine alıyordu. Sözler ve kavramlar, dile, söze sığmaz bir hafiflik kazanmıştı.

Albicastro birkaç dakika boyunca sadece kemanını çalmakla ilgilendiği için biraz uzaklaşmayı düşündüm. Bir kez daha Kadırga'nın bahçesine girdim, rahat rahat dolaştım; düşüncelerim ise *Follia*'nın çılgın ritmiyle hızlandı.

Bu ezginin ışığında aydınlanan anılarım bana binlerce çehre sunuyordu; bana göz kırpan bu yüzler, ansızın susuyor ve ben tamam yakaladım onları, diye düşündüğüm anda bambaşka bir yöne sapıyor ve gençlik bilgilerim bana başka bilgilerin yollarını açıyordu.

Dışımda Çılgınlığın, *Follia*'nın binlerce dünyası vardı. İçimde, düşüncelerimde ise sadece iki dünya yer alıyordu. Birincisinde, Fransa Kralının hizmetinde casusluk yapan ama foya vermemek için birbirlerine aşk mektupları yazarmış gibi görünen Atto ile Maria vardı. Öteki dünyamda ise Rahip Melani, Connetablesse ve Pek Hıristiyan Kral arasında sadık ve nazik bir aşk ulağı olarak görünüyor-

du; bu iki yaşlı insan kırk yıl önce olduğu gibi birbirleriyle cilveleşmek için siyaseti alet ediyor, *alter ego*larını* işin içine katmak için aşk mektuplarında birbirlerine Silvio ve Dorinda diye hitap ediyorlardı.

Bu dünyaların hangisi gerçek, hangisi yanılsamaydı? Benim gördüklerim sadece birer maske miydi, yoksa etiyle kemiğiyle bir kadın ve bir erkek mi?

Müzik çevremdeki her yeri sararken, düşüncelerimi bilemekteydim. Atto, kaçmadan bir önceki gün bana ne demişti? "Eğer Fransa Kralının Maria Mancini'den ayrılması şimdi İspanya Tahtına Bourbon kanının geçmesine yardım edecekse, bu ikisi boşuna ayrılmamışlar demektir."

İşte bu noktada anladım. Casuslara ve sevgililere ait olan bu iki ayrı dünya birbirini kovalamıyordu. Her iki dünya aynı anda, eşzamanlı olarak varlığını sürdürüyordu ve hatta birbirinden besleniyordu.

Maria ve Louis'nin ayrılma nedenleri İspanya idi. Kırk yıl sonra hâlâ yazışıyorlardı ve gerekçe gene İspanya idi. Birbirlerine duydukları tutku Devlet yararına göz ardı edilmişti ama her şey birbirine düğümlenmişti. Maria, Louis'ye casusluk ediyordu ama bunu sevdası yüzünden yapıyordu. Gizli şifreleri, bir zamanlar okumaktan en çok hoşlandıkları *Pastor Fido* idi. Atto da, aynen o zaman olduğu gibi, onlara arabuluculuk yapıyordu.

Maria, Louis'yi sevmemiş olsaydı, belki de buyruklara boyun eğmeyecekti. Bu mektuplardan da anlaşılıyordu: "Lidio'nun bakış açısını anlıyorum ama Size yeniden kendi düşüncemi söylemek isterim: Her şey boşuna yaşanmıştır." Mancini'ye kalsaydı, asla II. Carlos'un düzmece imzasını Madrid'e götürmezdi; bunun boşuna bir kurnazlık olduğunu ve yaratıcısı kişiye ters tepeceğini düşünürdü.

Nasıl ki, Lidya Kralı Kroisos, Solon'un ona insanların en mutlusu olduğunu söylemesini isterdi; işte aynı biçimde Pek Hıristiyan Kral da Connetablesse'in bu düzmece imzayla altın bir tepsi üzerinde elde edeceği İspanya Tacının onu dünyanın en güçlü Kralı, ölümlülerin en mutlusu kılacağını görmesini diliyordu. Atto bunu Maria'ya şöyle bildirmişti: "Görüştüğümüz zaman elde edeceğiniz şey, sizi ikna edecektir. Sizin yargınıza ne kadar memnun oluyor, bir bilseniz!"

* Öteki ben.

Ama o, Solon gibi sadece başını sallamakla yetinmişti. Bunu açıkça yazmamış mıydı zaten? "Bugün bir nimet gibi görünen, yarın bir felakete dönüşebilir. Tanrı çok kişiye mutluluğu tattırmış ama sonra onları mahvetmiştir."

Bu düzmece vasiyetin Pek Hıristiyan Kralın iktidar takıntısını tatmin ettiğinde, onu insan olarak mutlu kılacağına inanmıyordu. Ama eski aşkının hatırına katlanmıştı. "Geleceğim. Lidio'nun arzularına boyun eğeceğim. Villa Spada'da görüşeceğiz. Size söz veriyorum." Louis ondan çifte itaat bekliyordu: Aşk ve devlet itaati.

Demek ki, diye düşündüm; rahibin ona teslim edeceği şey, bir sevda güvencesinden çok daha fazlasıydı. Üzerinde üç sözcük yani *yo el Rey* yazan kâğıt dünyanın tarihini değiştirecekti.

Atto gene de bu kâğıdı bana, Villa Spada'nın basit hizmetkârının, küçük çiftçinin eline vermiş ve Maria'ya bizzat kendisi teslim etmemişti. Neden peki?

Ellerini kirletmemek ve binlerce şenlik ateşinden daha yakıcı olan düzmece imzayı cahilin biriyle göndermek istemişti: İki yıl önce, öfkem burnumdayken, böyle düşünmüştüm. Ama rahip manastıra kadar bana eşlik etmişti: Her şeyi önceden planlamış birisi için pek temkinli bir davranış değildi bu.

Hayır, eşzamanlı olarak var olan duygu ve siyaset dünyalarının yasası Atto için de geçerliydi. Son anda –bunu şimdi anlayabiliyordum– yüreği dayanamamıştı. Otuz senedir hiç görmeden sevmeyi umutsuzca sürdürdüğü kadının karşısına çıkma cesaretini kendinde bulamamıştı. Omuzlarında taşıdığı uzun kışların ağırlığını ona hissettirmek istememişti; belki de onun şimdi göründüğü haliyle karşılaşmaktan kaçınmıştı. Atto'nun gözleri, Pek Hıristiyan Kralın gözleriyle aynı değil miydi? Maria, Krala görünmekten çekiniyor idiyse, Melani'nin de onu görmemesi iyi olurdu; ona ihanet etmek istemediği için Louis'ye yalan da söyleyemezdi. Eninde sonunda Hükümdarın ona şu soruyu sorması kaçınılmaz olacaktı: "Söylesenize, hâlâ güzel mi?"

Onu gördüğüme göre, Rahip Melani'ye, Maria'nın belki de, şimdiye kadar hiç bu kadar güzel olmadığını, gözümün önünden gitmeyen, yüzünün ve ellerinin aydınlık beyazlığını, bana bakan iri gözlerinin kızgın kahverengini, kıvırcık saçlarma zarafetle iliştirdiği kırmızı kurdelesini anlatabilirdim.

Ama bunu yapamamıştım. Atto gitmişti.

Bu arada *Follia*, aynen düşüncelerim gibi dur durak bilmeden akıp gidiyordu. Atto'nun Maria'ya gönderdiği bu kader belirleyici mektubun mührünü iyice kapatamamış olması, pek dalgın olmasından mı kaynaklanmıştı, yoksa bunu bilerek mi yapmıştı? Bunu ancak öfkem dindiği için şimdi düşünebiliyordum. Bana son âna kadar yalan söyleme gücünü bulamamıştı kendinde; bütün bu aldatmacayı bana itiraf etmek istemiş ama bunu kendi yöntemlerince yapmıştı. Sonra kaçınılmaz bir çıkış yolu olarak da kaçıp gitmişti. Kendisi bile gerçeğe katlanamıyordu.

Ya Maria'nın mektupları? Onları Atto'nun odasında bulup gizlice okumuş olmam bir rastlantı mıydı yoksa? Ah, hayır; Atto ile hiçbir şeyin rastlantısal olması mümkün değildi. Atto ve Maria arasındaki yazışmayı okumamış olsaydım, *yo el Rey* imzası bana ne ifade ederdi ki? Eğer ilk günlerde olduğu gibi İspanya Tahtına kimin çıkacağı ve II. Carlos'un vasiyeti hakkında hiç, ya da pek az bir şey bilmeseydim bir anlamı olmayacaktı elbette.

Bunun tek bir anlamı olabilirdi. O, mektupları okuduğumu biliyordu. Hatta; Connetablesse ile yazışmasını okumamı o *istemişti*. Ben de tuzağa düşmüştüm.

Ne saftım! Oysa o mektupları, rahibin kirli çamaşırları arasında bulduğumda, ne kurnaz olduğumu düşünmüştüm! Atto, onları bu torbaya özellikle koymuştu çünkü on yedi yıl önce araştırmalarımızın yanıtını kirli donlar içinde bulduğumuzu eninde sonunda anımsayacağını biliyordu. Beni haberci olarak kullanabilmek ve yardımlarımdan yararlanabilmek için İspanya Tahtı konusundan haberdar olmamın gerektiğinin farkındaydı. Bilmeyen kişinin görmeyen kişiyle eşdeğer olduğunu biliyordu ve ben öğrenebilmek, sonra da ona aktarabilmek için öğrenmeliydim. Ama Atto beni açıktan açığa bilgilendiremezdi: Yanıt veremeyeceği çok fazla soru sorardım. Bu nedenle bu numaraya başvurmuştu. Ve artık mektupları okumamı istemediğinde (sonuncular gerçekten tehlikeli gerçekler barındırıyordu) onları perukasının içine bile saklamıştı.

Ama benim bu engeli aşacağımı tahmin etmemişti. En sonunda ne yapıp edip, onları da okumuş ve gerçekliğe iyice yaklaşmıştım: Atto'nun üç Kardinal konusunda bana yalan söylediğini de böylece öğrenmiştim. Ama sonra villaya gelmekte geciken Maria'ya yalvara yakara döktüğü diller kafamı karıştırmıştı.

Oysa rahip bu sevda dolu satırları yazarken, onun şenliklere

asla katılmayacağını biliyordu. Bu yürek paralayıcı sözleri ona yazdıran, hanımın geç kalışı değil, onun yakınında, hem de pek yakınında olduğunu bilmesiydi. Ne var ki ikisini de Villa Spada'ya getiren görev yüzünden görüşemiyorlardı. Bu iki dünya hâlâ eşzamanlı olarak var olmayı sürdürüyordu.

Öğle saatlerinin ışığı zayıflarken, bu konuda hiçbir şey öğrenmemiş olmayı dilerdim, diye düşündüm. Rahip bana karşı vicdanen gecikmeli ve beyhude vesveseler beslemeseydi (üstelik hayatımı defalarca tehlikeye attıktan sonra) kaçmak zorunda kalmayacak ve bana vaat ettiği üzere birlikte notere giderek, kızlarımın çeyiz parasını bağışlayacaktı.

O düzenbazı gidip Paris'te bulmak isterdim. Elimden çirkin bir hareket kaçtı ve Atto'nun boşlukta hayal ettiğim çenesine bir yumruk indirdim.

Ansızın karşımda beliren Albicastro, gene *Follia*'dan bir ezgi çalarken, "İntikam almak istiyorsun değil mi çocuk?" diye soruverdi.

"Dinginlik içinde yaşamak isterdim."

"Kim engelliyor ki bunu. Genç Telemakhos gibi yapsana."

"Gene mi bu Telemakhos!" diye söylendim; "Siz ve Rahip Melani...."

"Adı 'Uzaktan savaşan kişi' anlamına gelen Telemakhos gibi yaşarsan dinginliği yakalarsın," diyen Hollandalının ses tonu da ezgilere uyum sağlıyordu.

Bu acayip kişinin vecizelerine yanıt olarak, "Sizi anlayana bravo!" diye mırıldandım.

"Telemakhos, yayını geriyordu ama başka bir kılığa giren babası Odysseus onu, hayır işareti yaparak durdurdu," diye anlatmaya başlayan Albicastro, şimdi *Follia*'nın başka bir ezgisine geçmişti, "bunun üzerine Telemakhos taliplere şöyle dedi: 'Belki çok gencim ama sizler güç olarak benden üstün olduğunuza göre yarışı burada sona erdirelim.' Bu ne demektir biliyor musun? Genç Telemakhos elbette ki babasının yayını mükemmel biçimde gerebilirdi ama intikam almak ona düşmezdi. İşte böylece sen de sabrını kuşan ve çözümü Tanrıya bırak. Bak oğul," diye daha tatlı bir ses tonuyla devam etti: "Homeros'tan hatta belki daha öncesinden bu yana sürüp giden dünyamız, *Follia*'nın, yani çılgınlığın dünyasıdır; 'uzaktan savaşın' âlemidir: Son Gün henüz gelmemiştir. İşte Odysseus'un kader yayı o

gün neşeyle ve çılgınlıkla gerilecektir. Ama o günün ne kadar uzak olduğunu kendimize sormamalıyız," dedi. Sonra da şu şiiri okudu:

Tanrı onu gözetmekten vazgeçince
Kudüs düştü ve mahvoldu
Niniveliler anlar gibi göründüler
Bedelini ödediler ve temize çıktılar.
Ama uzun yıllar sürmedi bu
Daha büyük günahlarla lekelendiler
Onlara başka ceza gönderilmedi
Her şeyin bir zamanı ve sonu vardır
Tanrının iradesi bunu bilir.

İşte, iki yıl sonra gene *Çılgınlar Gemisi* adlı o şiirden dizeler dinliyordum. Sanki Kadırga'dan, Cerreto'lulara kadar, yaşanan her deneyime uygun bölümleri vardı.

Yüksek sesle düşünerek, "Eninde sonunda, pek sevdiğiniz Brant'ın o kitabını okuyacağım," dedim.

Beni duymamış gibi davranan Albicastro "O ânın gelmesini beklerken," diye devam ediyordu, "yaşayalım ve sevelim! Taliplerin tehditleri bizim için beş para etmez. Dön evine oğul, aileni kucakla ve bir kez daha düşünme. Platon şöyle derdi: Seven kişinin çılgınlığı hepsinden hayırlıdır."

Bütün bu gizemli konuşmaları yüzünden, Albicastro'nun sapkın bir mezhebe üye olup olmadığını düşündüm. Gene de doğru bir şey söylemişti: Geçmişi gömmeli ve evime dönmeliydim. Hiçbir yorum yapmadan, elimle ona veda ettim ve oradan uzaklaştım.

Kadırga'nın içinde, şimdiye dek duymadığım bir *Follia* ezgisi çalarken bana, "Elveda oğul, bir daha görüşemeyeceğiz!" dedi.

Bu sözler beni şaşırttı ve olduğum yerde kalakaldım: Bu huzursuz ve sinirli bir ezgiydi, sanki pek yakınımda bulunan bir tehdidi andırıyordu. Kuru ve yinelenen arşe darbeleriyle enstrümanından müthiş bir trajedi yansıtıyordu; öyle ki şu dört telli küçük tahta parçasına bu kadar engin bir hüzün nasıl sığıyordu, şaşıyordum.

"Evinize mi dönüyorsunuz?" diye sordum.

"Savaşa gidiyorum. Hollanda ordusuna katılacağım," derken bana yaklaşmıştı ve kemandan toplar, davullar, çamurda zorlu yürüyüşler yansımaya başlamıştı.

Bir anlık şaşkınlıktan sonra, "Sizin 'uzaktan savaşınız bu mu?' diye sordum."

"Kendi yerime seni bırakıyorum," dedi ciddi bir sesle ve kemanını çalmayı bırakarak yayını benim omzuma dayadı: "Hem sonra..." diyerek güldü ve kapıya yaklaşırken, "Hollanda ordusunda iyi para kazanılıyor," dedi.

Söylediklerinin ne kadarının şaka olduğunu anlamaya çalışmadım. Sonra gene hiç duymadığım bir ezgi çalarak uzaklaşmaya başladı: Bu gene hüzünlü bir adagio idi, Uçan Hollandalının keman yayı doğaçlama ile *trilli, gruppetti, appoggiature, mordenti** yaparak ayrılık vakti geldiğini belli ediyor (müzik tamamıyla insani bir şey değildir); aynı anda bana, Kadırga'ya, huzura ve burada geçen zamana elveda diyordu.

* * *

Artık ben de gidebilirdim. Kadırga'nın bahçesinde son kez dolaştım. Bir kez daha rüzgâr çıktı ve güneşin kızgın yüzünü ortaya çıkardı. Hava ansızın ilkbahara dönmüştü ve sanki birisi saatin akrebiyle yelkovanını geriye çevirmişti. Nihayet çıkışa doğru yürüyordum ki giysi hışırtıları ve gülüşmeler dikkatimi çekti.

İşte o zaman onları fark ettim. Sık bir taflanın arkasında, onu ilk kez görüşümüzde olduğu gibiydi: Onu hem görüyor, hem görmüyor; hem biliyor, hem bilemiyordum.

Ama bu kez yaşlıydılar. Olgun değil, gerçekten yaşlı. Yüzleri kırışmış, sesleri cılızlaşmış, gözkapakları düşmüştü. Buna karşın Atto ve ben birinci katın penceresinden onları yirmili yaşlarında gördüğümüzde olduğu gibi pek neşeliydiler. Gülümseyerek ama öne eğilmiş olarak yan yana yürüyorlar, şakalaşıyorlardı; kadın ona koluna girmesini söylüyordu.

Soluğumu tuttum. Yaklaşmak, görüp görmediğimden iyice emin olmak istiyordum. Taflanların arasında boşluk aradım, sonra düşüncemi değiştirdim ve geriye dönüp yeniden baktım.

* Trilli: Bir sesin bir alt ya da üst notası ile süratle yinelenmesi.
Gruppetti: Esas notanın bir alt ya da üst notası, çabucak çalınan üç veya dört notalık ezgisel süsleme, küme.
Appoggiatura: Esas sese bir üst ya da alt derecesine dokunarak geçme. Basamak.
Mordenti: Dokunma, bir ezgi süsü, duyulan ilk sesin bir üst ya da alt sesine dokunularak kendisine dönülür.

Çok geçti. Az önce orada değildilerse, şimdi başka yerde olmalıydılar.

Dönmelerini beklemedim. Deneyimlerim bunun boşuna olacağını söylüyordu.

Albicastro'yu bir kez daha düşündüm. Bu terk edilmiş villadan ayrılıyordu ama aslında şu anda savaş ve yıkım dolu olan bir dünyaya atılmak üzere terk ettiği gizemli bir yaşamdı. İki yıl önce bana söylediklerini anımsadım: Alkibiades'in silenleri, içinde ilahî imgeler barındıran o kaba heykellerin ifade ettiği üzere, ölüm gibi görünen aslında hayattı ve tam tersi, hayat gibi görünen ölümdü.

Kadırga'dan çıkarken, güneşin yeniden donuklaştığını fark ettim; ışık ansızın mat ve boğuk bir hal almıştı.

Kollarımdaki tüylerin huzursuzluktan diken diken olduğunu hissettim. Bu mekânda Zaman'ın bir girdaba kapıldığını, kendi adımları üzerinde geri dönebildiğini öğrenmiştim. O halde, rüzgârın, yaprakların, bulutların ve güneşin de bu dansa ayak uydurmasına neden şaşırıyordum ki?

* * *

"Neler oluyor? Saatlerdir seni arıyorum!"

Paçavra gibi rengi atmıştı. Şaşkın ve kaygılı gözlerle bakan Cloridia beni sevgi dolu kolları arasına aldı. Evimize uzanan yolda karşılaşmıştık.

Ona az önce gördüklerimi bir çırpıda anlatıverdim, gülümsedi.

"Senin rahibe kalsa hayal gücünden, halüsinasyon görüntülerinden hatta bir hileden söz ederdi hatta şimdi moda olan o gizil fizik kurallarını anlatırdı."

"Sence neydi bu peki?" diye sorarken, Ugonio'yu mağarasında ölü sanmama neden olan kâfur hilesini düşündüm.

"Bana sorarsan sen sadece Fransa Kralı ile Maria Mancini ayrılmasalardı ve birlikte yaşlansalardı nasıl olurlardı diye hayal ettin ya da düşündün."

"Demek ki Kadırga bana gene olması gerekirken olamayanı gösterdi," dedim, "peki o halde neden olabilecek kötü şeyleri hiç görmedim?"

"Sana şöyle bir yanıt verebilirdim... Birinci neden şu: Bu villada sadece olsaydı *doğrusu* olacaktı diye nitelendirilebilen görüntü-

ler barınıyor... Tarihin bir çarpıklığı yüzünden gerçekleşemeyen olasılıklar, diyelim. Olaylar doğal gidişatındayken yolundan sapmış."

Cloridia'nın olasılıklara ara vermesi üzerine, "Ya ikinci neden?" diye sordum.

"Hayırlı olanın, iyi ve adil olanın *var olduğunu* ve başka türlüsünün olamayacağını sana koca koca kelimelerle anlatabilirdim; anlatabilirdim diyorum, dikkat et. Hayırlı olan Tanrının, Yaradanın evladıdır ve kelimenin en üstün anlamıyla *vardır*. Ve dünyevi olaylar arenasında fesata yenik düştüğünde bile var olmayı sürdürür. Böyledir çünkü iyi ve hayırlı olan saf ve bozulamaz olan onaylamadır ve var olmaması mümkün değildir. Bu nedenle asla silinemez. Emin olmalısın ki, başka zamanlarda ve başka biçimler altında bu gerçekler yeniden canlanır."

"Ya Kötülük?"

"Felsefeden nefret ettiğimi bilirsin. Ama burada da sana Hippo'lu Aziz Augustinus'un birkaç sözünü söyleyebilirim: Şer olan yadsımadır. O Hayrın tersine olarak kendi başına var olamaz, sadece iyi ve adil olanın eksikliği, yokluğudur. Bu arada tasarlanan Şer, Hayra yenik düştüğünde, başka bir yere gitmez, tamamen yok olur ya da kendi yalancı görünüşünde silinip gider. Bu nedenle sen gerçekleşme fırsatı yakalayamayan kötü niyetlerin, fesat planların göze göründüğü bir Kadırga asla bulamayacaksın."

Kafam karışmıştı: Bunları sanki dünyanın en sıradan şeyleri gibi anlatıyordu. Yolun geri kalanını sessizlik içinde yürüdük.

"Siz kadınlar için her şey o kadar açık ki!" dedim evimizin eşiğinde. Atto'nun verdiği şık ayakkabıları çıkarıp çiftçi nalınlarımı giydim ve "Sen uçan bir eşek bile görsen şaşırmazsın," dedim.

"Siz erkeklere göre biz akılsızız ya, onun için olmalı!" diyen karım sırtımdan ceketimi, saçımdan mavi kurdeleyi çıkarttı.

"Hayır, hayır, ben sizlerin çok daha bilge olduğunuzu biliyorum."

"Dikkatli ol; bütün bunları söyleyebilirdim, dedim sana..."

"Oysa?"

"Oysa senin sadece hayal gördüğünü söylüyorum. Bütün bunlar senin hayal gücünün bir ürünüydü. Ancak bir romanda rastlanan türden hayaller."

Sevgili Alessio;

İki dostumun yazdığı satırların sonuna geldiğinize göre, size kısaca veda etmeme izin verin.

Bu kez, anlatılan olayların özgünlüğünü kanıtlamak için araştırma yapmak gereğini duymadım: Yazıyla birlikte hem satırlarda anılan müzik parçalarını içeren bir disk, hem de belgesel kanıtları aldım. Bu pek iyi oldu: Buluduğum yerde ne bir araştırma yapabilecek ne de Albicastro'nun büyüleyici ama pek az bilinen *Follia*'sına, *Pastor Fido*'dan bir aryanın kayıtlarına ulaşabilecek olanağım var.

Az önce okumuş olduğunuz yazıda anlatılanların doğruluğunu kontrol etme zevkini size bırakıyorum. Bu iş, sandığınızdan daha az korkutucudur. Öte yandan yazıyla birlikte gönderdiğim diskteki –yorumcularının belirsiz olduğu– ezgiler, bu okuma sırasında size eşlik edecektir.

Bundan sonraki sayfalarda okuyacağınız üzere Rita ve Francesco, İspanya Kralı II. Carlos'un imzasını iki yazı uzmanına incelettiler. Sonuç beklendiği gibiydi: İmza sahteydi.

Tamam, size başka bir şey söylemiyorum. Gene de beklediğiniz bir yanıt var biliyorum. Bu yazıyı size neden gönderiyorum? Çok basit: Bu satırlar uzak Tomi topraklarında değil, Roma'da Papamıza yakın bir mekânda çok daha şanslı olacaktır. Değerli kumaştan dokunmuş pelerininizi o uzun koridorlarda boşuna sürüklemeyin: Bu hiçbir işe yaramayacaktır. Bu nedenle size yol arkadaşım Latin ozanı Ovidius'tan şu satırları Atto'nun da anımsattığı gibi aktarıyorum: "Senin yazgın ölümlü olmaktır Fetontes ama arzuların ölümlülere özgü değil."

Kişiliğinizin, iki arkadaşıma şans getireceğine inanıyorum. Kinayeli ve –biliyorum– kaygılı bir halde, "Nasıl?" diye sorabilirsiniz.

Yanıt, Tanrının zihnindedir; *quem nullum latet secretum.**

* Bu nedenle de hiçbir şey gizli kalmaz.

Belgesel Kanıtlar

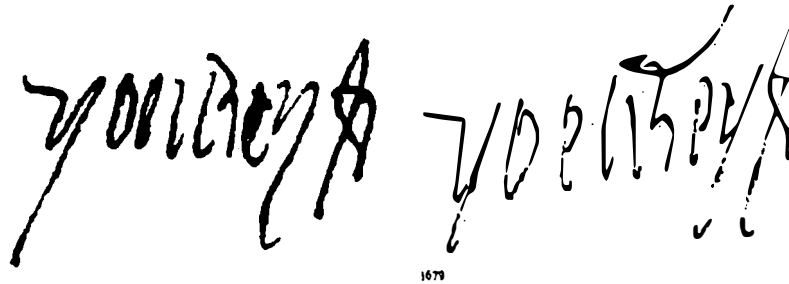
İspanya Kralı II. Carlos'un İmzası

II. Carlos'un imzası taklit edildiyse, insanın aklına şu soru takılıyor: Bu hile yapılmasaydı, neler olurdu?

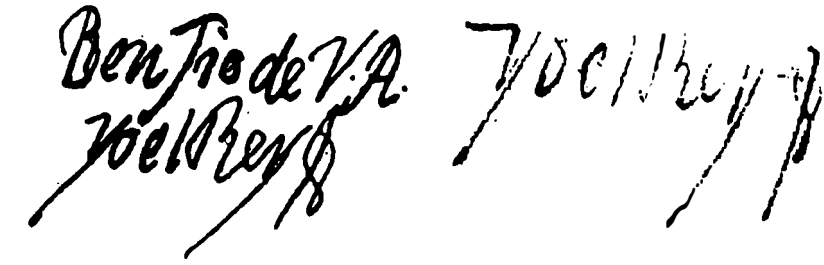
İspanya Tahtına çıkma savaşı yaşanmazdı; belki de çatışmada yer alan müttefikler farklı olurdu; bu sonucu da etkilerdi. Belki de İspanya İmparatorluğu, paylaşma anlaşmasında olduğu üzere, barışçıl biçimde değişik güçler arasında bölüştürülürdü. Fransa korkunç bir savaşa girmeyerek anakara üzerinde egemen pozisyonunu korurdu ve belki de 1789 İhtilali bile başka türlü yaşanırdı, ya da daha geç, daha kansız olurdu. Askerî bir çarpışma olmasaydı Avrupa bambaşka bir çehreye bürünürdü. Belki de sonraki yüzyılların tümü kökten bir farklılık taşırdı.

Bir imzanın sahte olup olmadığı nasıl anlaşılır? Çok kolay. Bir, hatta iki grafoloji uzmanına başvurulur.

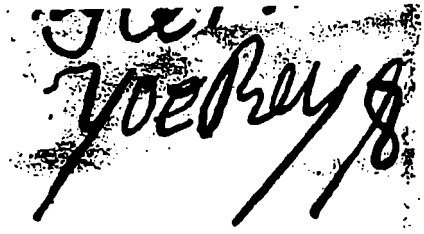
II. Carlos'un özgün imzaları pek çok büyük Avrupa kentinin kütüphanelerinde, İspanya Kralının onların Hükümdarları ya da Elçileriyle yazışmaları bölümlerinde bulunur. İşte aşağıda kısacak hayatının değişik evrelerinde attığı beş imza örneği:



1677 1679

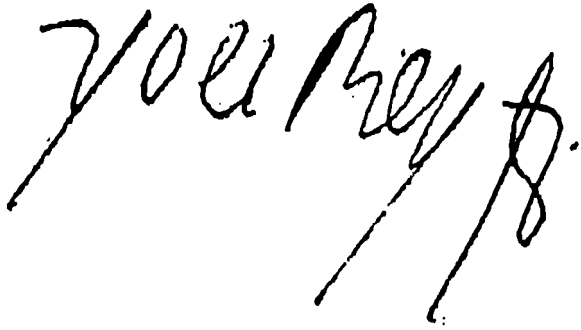


1687 1689



1700

Ve işte Simancas Arşivi'nde korunan vasiyetnamenin imzası:



Konunun yabancısı olanlar bile bu sağlam, baskın, kendinden emin imzanın, hayatının son yıllarını yatağa bağlı geçiren kronik bir hastaya ait olamayacağını anlar (sözde vasiyet ölümünden bir ay önce imzalanmıştır). Öteki imzalar, kararsız, dengesiz hatta titrektir. Ölüm saati yaklaştıkça daha da titrek bir hal alır. İnanılmaz bir biçimde en sonuncu, yani Carlos ölüme bu kadar yaklaşmışken

attığı iddia edilen imza, bir delikanlının gücünü ve kaygısızlığını yansıtır.

Konuya yabancı olan bir kişi yanılabilir. Bu nedenle biz yargı mercilerine danışmanlık yapan, biri Veronalı, öteki Napolili iki grafoloji uzmanından yardım istedik. Kuzey İtalyalı bir kadın ile Güney İtalyalı bir erkek, birbirlerinden olabildiğince farklı tiplerdi. Elbette, bu araştırmayı neden yaptırdığımızı da kendilerine belirtmedik.

İlk yanıt kuzeyden geldi. Doktor Marina Tonini şöyle yazdı:

3 Ekim 1700 ve Nisan 1700 tarihlerinde atılmış iki imza örneği incelendiğinde, vasiyetteki imzanın özgünlüğü konusunda ciddi bir soru işareti ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Nisan 1700'e ait imzada Yo El Rey imzasında 'L' harfinin dayanma çizgisi yoktur. Bu, A5 diye adlandırılan metinde yer alan imzanın ağır olarak rahatsız birine ait olduğunu belli eder. Bu noktada özne, vasiyette bulunan imzadan çok daha çözgün ve yumuşak bir yazı karakteri kullanmıştır.

Buraya kadar yürütülen gözlemler sonucu, incelenen metinlerin sadece fotokopi olmasından doğan sınırlama da göz önünde bulundurularak, yüksek bir olasılıkla vasiyetin altındaki imza öteki belgeleri imzalayan kişinin eli tarafından atılmış bir imza değildir.

"Yüksek bir olasılıkla" ifadesi Tonini'nin gene de en düşük olasılık payını bırakmak istediğini göstermektedir; bu grafoloji uzmanları arasında sık rastlanan bir durumdur çünkü özgün yazıyla değil, imzaların her ikisinin de fotokopisi üzerinde inceleme yapmıştır. Elbette mektupların orijinallerini ele almamız kolay olmayacaktı çünkü söz konusu belgeler İspanya ve Avusturya'da bulunuyordu.

O halde, daha fazlası gerekiyordu. Nihayet daha ayrıntılı bir yanıt Napolili avukat ve grafoloji uzmanı Andrea Faiello'dan geldi. Bu kez daha şanslıydık: Avukat Faiello, üniversite dönemlerinden beri İspanya Tahtı sorununa ve kentinin arşivlerine aşinaydı. Bu nedenle Tonini'nin ciddi gözleminin bir adım ötesine geçmişti. Faiello bizzat Napoli Hükümeti Arşivi'ne girmiş ve orijinal belgeler üzerinden II. Carlos'un başka imzalarını incelemişti. Bu da

onun konuyu daha kusursuz biçimde sonuçlandırmasına yardımcı olmuştu. Ve sonuç bize gelmişti. Vasiyet konusunda Faiello'nun yorumu şuydu:

...bu imza 'yatakta yazılmış' olmanın taşıması gereken yataylığı, titrekliği, üst üste binmeyi, düzeltmeyi ve hatta yorgun bir elin belirginliğini taşımamaktadır.[...] (Üstelik o dönemde II. Carlos'un sağlığının ne kadar bozuk olduğu malumdur.)

Yazı 'akışkandır' (Grafolojik açıklama: Yazının akışkan olması, sağa güven duygusu ile yatık olan, dikeyden çok yatay olmaya meyleden, bunun yazı anındaki telaş ya da sakinlikle bir bağlantısı olmamasından ve mektupların yazılış ânındaki saygı ve çabadan bağımsız olmasından kaynaklanır; duygularda ve iradede coşkunluk ve dinamiklik belli olur).

Bunun yanı sıra imzada harflerin gözle görünmeyen o satıra oturmaması söz konusudur; yani çizgisiz bir kâğıtta harfler yukarıya ya da aşağıya sarkar ve bu imzada bu durum söz konusudur. [...] Kesinlikle Krala ait olduğu bilinen imzayla karşılaştırma yapıldığında son parafta farklılık görülmekte, bu yazının geri kalanıyla karşılaştırıldığında da belirlenmektedir. Ayrıca, harflerin ya da harf bölümlerinin, gerçek ya da hayali temele dayanan çizgi üzerinde sıralanmadığı, ancak, aşağıya ya da yukarıya doğru sarkan yazıya özgü, "canlı yazı", grafik göstergenin varlığına dikkat çekelim [...]. Otograf yazıyla karşılaştırıldığında kuşkusuz imzanın son parafının [= mühür] ilk hareketi ile diğer karşılaştırmalı yazılara uyan öğeler arasında, "birleşme"nin ("bacak", düşen çizgi ile "kuyruk", yükselen çizgi arasındaki ara) oluşmasının belirgin bir aykırılığı gözümüze çarpar. Söz konusu birleşme, gerçekte, Carlos'un hayatının çeşitli anlarında, ölümüne neden olacak kadar onu zayıflatacak karmaşık hastalıklarının ilerlediği zamanlarda attığı imzalarınkinden kesinlikle daha az (sıkışık) bir yoğunluk ibraz eder... Dahası bu imzada bacakların ve kuyrukların farklı bir yönelim açısı vardır.

Birlik çizgisi önemli ölçüde taşan renk izi, rötuş, mürekkep lekesi, duraksama ve yeniden gözden geçirmeden yoksun bir şekilde ortaya çıkar. Yine harflerin bitiş kısımları olduğu kadar başlangıç kısımları da içinde yüceliğin bulunduğu durumdan farklı bir fiziksel durumda ve aynı yazınsal, biçimbilimsel gelişimin gerçekleşmesine imkân sağlayan alıştırmadan kaynaklanan icra akıcılığıyla çizilmişti.

Sonuç

Aşağıda imzası olan ben hiçbir baskı altında kalmadan ve vicdanen rahat olarak şu sonuca vardığımı bildiririm:

– 3 Ekim 1700 tarihini taşıyan vasiyetnamenin altındaki imzayı atan kişinin imzasının Habsburglu II. Carlos'un özgün imzasıyla kesinlikle benzerliği yoktur.

– Bu nedenle bu metin DÜZMECEDİR.

Demek ki doğruydu. XIV. Louis'nin torunu Philippe D'Anjou'yu tahta aday gösteren II. Carlos imzalı yazı sahteydi; II. Carlos böyle bir belgeyi asla imzalamamıştı. Belki de onun Avusturyalı bir Habsburgluyu tayin ettiği mektup yok edilmişti. Ama bütün bunlar varsayımdır. Kesin olan tek bir şey vardır: Bourbon Hanedanı İspanya Tahtına hileyle oturmuştur ve onun şu andaki temsilcisi de orada sahte bir imza sonucunda oturmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Bourbon Hanedanı'ndan Juan Carlos'u tahta davet edenin bizzat Francisco Franco olduğu şeklinde bir itirazda bulunulabilir. Ama Franco'nun seçtiği gene bir Bourbon olan V. Felipe'nin soyundan gelen bir kişiydi ve o da sahte imzanın yararını gören kişilerden biriydi.

Bu iki bilirkişi raporu bir noterlik tarafından güvenceye alınmıştır:

Dr. Stefan Prayer
Notariat Dr. Wiedermann und Dr. Prayer
Vivenotgasse 1/7
A-1120 Viyana-Avusturya
Tel. +43-1-813 13 56
Fax +43-1-81313 56 23

İsteyen herkes bizzat noterliğe giderek ya da masraflarını karşılayarak birer fotokopi isteyerek, bu bilirkişi raporlarını inceleyebilir. Böylece bu aşikâr hilenin kanıtlarını elleriyle tutabilir, gözleriyle görebilir.

İki grafolog tarafından incelenmiş olan özgün imzalar şu belgelere aittir:

1677: Viyana, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, İspanya, Hofkorrespondenz 7 (Fas. 10), C. 1.

1679: *ibidem*, C. 12.

1687: L. Pfandl, *Karl II –Das Ende der spanischen Machtstellung in Europa*, Münih 1940, s. 176.

1689: Viyana, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, İspanya, Diplomatik Yazışmalar 59, c. 503.

1700: Pfandl yayını, s. 448.

Faiello'nun raporu Napoli Tarih Arşivi'nde bulunan orijinal II. Carlos imzalı belgelerle karşılaştırma yapılarak tutulmuştur.

– Arşiv: "Giudice Caracciolo di Villa": Parşömen belge bölümü, zarf no. 134.

– Arşiv: "Sanseverino di Bisognano": Parşömen belge bölümü, zarf no. 29.

– Arşiv: "Giudice di Cellamare": Parşömen belge bölümü, zarf no. 94, belge no. 15.

II. Carlos'un vasiyeti, İspanya'da Simancas Arşivi'nde saklanmaktadır. Estado K. Zarf 1684, no. 12.

Görüş mü, Arabuluculuk mu?

Albani, Spada ve Spinola'nın XII. Innocentius'u hiçe sayarak İspanya Kralı adına bir Fransız vâris tayin etmeleri komplosu olayların ışığında belirginleşmiştir. Kendinden sonra gene bir Habsburglunun tahta oturmasını isteyen İspanya Kralının vasiyetinin de sahtesini hazırlamışlardı. Böylece iki hile birbirini onaylayacaktı: Papalık görüşü de sahteydi, Carlos'un vasiyeti de. Bu kusursuz bir suçtu ve herkes inanmıştı. Şimdiye dek.

Her şey 1700 ilkbaharında II. Carlos'un bir vasiyetname hazırlattığı ve vâris olarak Habsburg Hanedanı'ndan birini seçtiği söylentisinin yayılmasıyla başladı. Kralın seçtiği isim, Viyana İmparatoru I. Leopold'ün on beş yaşındaki oğlu Avusturya Arşidükü idi.

Gerçekten de 27 Mart tarihinde Papalığın Madrid Elçisi, Roma'ya şöyle yazar: "Kralın, vâris olarak bir Fransızı değil, Avusturya Hanedanı'ndan, kendi kanından bir prens seçmesi gayet doğaldır." Anlaşıldığı üzere Carlos'un niyeti Habsburg Haneda-

nı'ndan birini seçmekti. (M. Landau, *Wien, Rom und Neapel. Zur Geschichte des Kampfes zwischen Papsttum und Kaisertum*, Leipzig 1884, s. 455, n.1)

Maria'nın, Atto'ya yazdığı mektuplarda gördüğümüz üzere (O. Klopp, *Der Fall des Hauses Stuart*, VIII, Viyana 1879; s. 496) bu durumda II. Carlos kuzeni I. Leopold'den oğlunu, on beş yaşındaki Avusturya Arşidükünü, Viyana'dan Madrid'den yollamasını ister. Carlos'un onu vâris tayin edeceği bellidir. Ama arada Pek Hıristiyan Kral vardır: Durumu öğrenir öğrenmez, Elçisi aracılığıyla II. Carlos'a haber göndererek, böyle bir kararın barışın bozulmasına neden olacağını bildirir. Hemen Tulon'a bir donanma gönderir; İspanyollarınkinden çok daha güçlü olan bu gemiler Avusturya Arşidükünü İspanya'ya getiren gemileri bombalamak üzere görevlendirilmiştir. Leopold oğlunu bu tehlikeye atmak istemez. Bunun üzerine II. Carlos genç Arşidükü İtalya'da bulunan İspanya bölgesine yollamasını önerir. Ama Leopold tereddüttedir: İmparator iki yıldır Doğu'da Türklerle savaşmaktan yorgun düşmüştür ve kendini savunmak için tebaasını maceraya sürüklemek istemez. Fransa Kralı da bunu bilir. Louis artık ölümcül darbeyi vurma ânının geldiğini anlar. İspanyolları daha da korkutmak için, Krallıklarının iki yıl önce Hollanda ve İngiltere ile toprakları bölüşmek üzere imzaladıkları anlaşmayı kamuya duyurur. Endişelenen II. Carlos telaşla Escorial'den Madrid'e döner. Sarayda alarm verilmiştir: Meclis Fransa'dan korkmaktadır ve bir Fransız işgaline uğramamak için Pek Hıristiyan Kralın torunlarından birini Kral adayı olarak karşılamaya da hazırdır.

6 Haziran Pazar günü İspanya Meclisi toplanır ve XIV. Louis'den bir torununu Kraliyete vâris olarak göndermesini ister. (Landau, aynı eser.)

Bunun üzerine 13 Haziran'da II. Carlos Papadan yardım ister (Galland, "Die Papstwahl des Jahres 1700 in Zusammenhang mit den damaligen kirchlichen und politischen Verhaltnissen", *Historisches Jahrbuch der Görres Gesellschaft*, III (1882), s. 226 ve L. Pfandl, *Karl II...*, s. 442). II. Carlos aynı anda Viyana'ya, kuzeni II. Leopold'e de bir mektup yazarak Papadan arabuluculuk yapmasını istediğini bildirir ve Papaya yazdığı mektubun bir kopyasını buna iliştirir.

Viyana'da durumu tartışmak üzere toplanan Bakanlar Kurulu'nda, isteğin amacı şöyle değerlendirilir: "İspanya Kralının mektubu hakkında: O, Papadan arabuluculuk yapmasını istediğini bildirdi." (Orijinal metinde şöyle der: *Remissio ad meditionem:* 6 Temmuz 1700 İmparatorluk Kurulu Toplantısı protokolü, Viyana, Haus, Hof- und Staatsarchiv, *Geheime Conferenzprotokolle*, Conferentia vom 6.7.1700 ve A. Gaedeke, *Die Politik Österreichs in der spanischen Erbfolgefrage*, Leipzig 1877, II. s. 188-189.)

Bu arabuluculuk isteğini içeren mektup bu kurulda görüşülmüş ve belgelere eklenmiştir; ama daha XIX. yüzyılın sonunda çoktan kaybolduğu ortaya çıkmıştır. Klopp bunu boş yere Viyana arşivlerinde, olması gerektiği yerde arar: (O. Klopp, *Der Fall...*, VIII, s. 504).

Bu da yetmez. 24 Temmuz günü uzun bir bekleyişten sonra Lamberg, Roma'da Papa tarafından kabul edilir. Konu İspanya Tahtına kimin geçeceği sorusuna gelince, Papa sözü kısa keser. Lamberg'in aktardığına göre Papa, Orange Prensi (yani Protestan olan İngiliz Kralı III. Willem) ile konuyu görüşemediği için kendisi de duruma arabuluculuk edemeyecektir (L. Lamberg, *Relazione istorica umiliata alla maestà dell'augustissimo imperatore Leopoldo I* [Yüce İmparator I. Leopold'e Sunulan Rapor], s. 30, Viyana Ulusal Kütüphanesi). Gene Lamberg, Papaya İngilizlerle Hollandalıların konuyla doğrudan ilgili olmadıklarını bildirir. Aslında ana sorun Fransa'dır. Papa bunu şöyle yanıtlar: "Bu uğursuz bir dava. Ama elden ne gelir? İsa'nın Vekili olarak sahip olduğumuz yetki elimizden alınıyor ve bize hiç özen gösterilmiyor."

Papa burada kime gönderme yapmaktadır? Olasılıkla en yakınında bulunan kişilere. Bunlardan ilki Devlet Bakanı olan Spada, ötekiler de bakanlar Brevi, Albani, Spinola di San Cesareo olmalıydı. Bu kişiler yetkiyi ele geçirip istedikleri gibi kullanabilecek pozisyondaydılar. Ne var ki bu noktada düzmece görüş hazırlanmış ve İspanya'ya doğru yola çıkmıştı bile.

II. Carlos, Papanın görüşünü aldığında da kendi düşüncesini değiştirmez. 23-24 Ağustos 1700 tarihinde Viyanah bakanların toplantısının kayıtlarında (Viyana, Haus- Hof- und Staatsarchiv, Geheime Conferenzprotokolle 23-24 Ağustos/Redlich O. Geschichte

Österreichs, Gotha 1921, VI, s. 503); II. Carlos, Madrid'de bulunan İmparatorluk Elçisi Ludwig Harrach aracılığıyla Avusturya İmparatoruna, İspanyol monarşisini bundan sonra da Habsburg Hanedanı'nda tutmak istediğini bildirir. 10 Eylül günü toplanan Devlet Konseyi'nde Kral, meclisin bir Fransız Prensi vâris ataması konusunda yaptığı baskıdan rahatsız olduğunu dile getirir. İspanya Kralı II. Carlos çok hastadır; neredeyse alildir ama sahip olduğu birkaç aydınlık düşünce arasında hiç vazgeçmediği şu inancı korumaktadır: Krallığını bir başka Habsburg'a bırakacaktır; çünkü dediği gibi "Bir Habsburg'luya layık olacak kişi ancak bir Habsburg'ludur."

Burada da bitmedi. Carlos Viyana'da bulunan Elçisi Dük Moles'e bir mektup yazar (F. M. Ottieri, *Istoria delle guerre avvenute in Europa per la successione alla Monarchia delle Spagne* [İspanyol monarşisinde tahtı ele geçirme konusunda Avrupa'da yapılan savaşların tarihi], Roma 1728, s. 391) ve imparatora, kendi vârisinin bir Habsburg'lu olması konusunda güvence vermesini ister.

Ne kadar hasta ve güçsüz olsa da, Kralın Fransa lehine bir vasiyetname imzalamayacağı gün gibi aşikârdır. Bu nedenle tek bir çözüm vardır: Vasiyetnamenin bir başkası tarafından imzalanması. Ve böyle de olur.

Hız Rekoru

Papalık görüşünün hazırlanış biçimi de dikkat çekicidir.

İspanya Elçisi Uzeda Dükü 3 Temmuz günü XII. Innocentius tarafmdan kabul edilir. Bu durum hayret uyandırır çünkü Uzeda bir önceki gün gene Papa ile görüşmüştür. Yanında İspanya Kralının imzasını taşıyan 13 Haziran tarihli bir mektubu vardır ve az önce kendisine acil olarak iletilmiştir: Bu İspanya Kralının Papadan bir ricasını içermektedir.

1708 yılında Uzeda, bu görüşmeyi dostu Mareşal Tessé'ye aktarmıştır (R. de Fralay, Mémoires Paris, 1806, s. 178). Papa başlangıçta zorlanmıştır; bu kadar hassas bir konu üzerine görüş bildirmek istememiştir ve ancak Uzeda'nın kendisine yalvarması sonucunda onu, hukukçuların ve teologların bilirkişi raporlarını getirece-

ği konusunda temin etmiştir (Landau, s. 452). Uzeda o dönemde çoktan Fransa yanlısı olmuştu ama hâlâ imparator ve Lamberg ile dost olma numarası yapıyordu. Lamberg bunu çok sonra fark etmişti. (Rapor, s. 8) Papayı, İspanya Kralına bir mektup yazması konusunda ikna edebilmek için, Uzeda, Papanın en yakınında olan üç kişiden yardım ister: Devlet Bakanı Spada, Resmî Yazışmalar Bakanı Albani ve Başkardinal Spinola di San Cesareo (Landau, s. 453).

Ayın 12'sinde yaşlı Papa teslim olur. Lamberg'in (aynı rapor) daha sonra açıklayacağı üzere Uzeda "ana noktadan kaçtı" ve *Sanctissimum humani pectoris bonum est** inancına karşı geldi. 14 Temmuz günü Papa resmî olarak üç Kardinali bu konuda bir görüş bildirmeleri ve rapor yazmaları konusunda görevlendirir.

16 Temmuz günü Papanın II. Carlos'a yanıtı yola çıkar (Voltaire, *Le siècle de Louis XIV*. Lyon, 1791, s. 180).

İspanya Tahtına kimin geçeceğine karar verebilmek için üç Kardinale 14 Temmuz'dan 16 Temmuz'a kadar iki gün yetişmiştir. Böyle hassas bir konuda Kardinallerin de toplantılar yapmaları, hukukçulara, tarihçilere ve hanedan hakları uzmanlarına ve benzeri kişilere danışmaları beklenirdi. Bir ya da iki hafta değilse bile iki günden daha uzun bir süre içinde görüşler alınmalı, toplanmalı ve yargıya varılmalıydı. Oysa bunların hiçbiri yapılmamıştı: Albani, Spada ve Spinola kararı kırk sekiz saat içinde verebilmişlerdi. "Uzun ve ciddi bir incelemeden sonra (!) varılan görüş Papa tarafından kabul edilmiş ve Kardinal Albani tarafmdan adı gizli tutulan bir kâtibe yazdırılarak acil bir ulakla Madrid'e gönderilmiştir" (Galland, s. 226, Ottieri ve P. Polidoru bahsi; *Vita Clementis XI*, Urbino, 1727, s. 40).

Papalık Sarayı'nın dünyanın yazgısını belirleyecek yanıtı böylece hazırlanmış oldu. Yaşlı ve hasta, ölmeye yatmış bir Papa ve Avrupa'nın en beceriksiz bürokrasilerinden biri inanılmaz bir biçimde hız rekoru kırmış oldu. Tuhaf mı? Gene de tarihçiler, bugüne kadar buna inandılar.

Pek az ve ürkek ses Papalık görüşünde başka izlere rastlanabileceğini söyleyerek karşı çıkmıştı. Bu istisnalardan bir tanesi İspanyol tarihçi Dominguez Ortiz idi: "Papalık yanıtının orijinal metni yoktur ve Fransız yanlısı olan ve üç Kardinal tarafından ha-

* İnsan yüreğinin kutsal iyisi.

zırlanan bu görüşün düzmece olma ihtimali vardır" (A. Dominguez Ortiz, "Regalismo y relaciones Iglesia-Estado en e siglo XVII", *Historia de la Iglesia en la España de los siglos XVII y XVIII* bölümü, *Historia de la Iglesia en España*, Madrid, c. IV, s. 88-89, Madrid 1979; R. Menéndez Pidal, *Historia de España*, Madrid 1994, XVIII, s. 155).

Kaldı ki Papanın yanıtını değiştirmek ya da sahtesini hazırlamak hiç de zor değildi: XII. Innocentius belgeleri bizzat imzalamazdı. XI. Clemens adıyla ondan sonra Papalık Tahtına oturan Albani'nin başka türlü davranmış olması dikkat çekicidir: "Bizzat XI. Clemens tarafından yazdırılan ve düzeltilen belgelerin sayısı şaşırıcı biçimde yüksektir. Pek az Papa bu kadar çok mektup yazmıştır ve hiçbir Papa imzasını bu kadar sakınmamıştır." (L. Pastor, *Geschichte der Päpste*, Freiburg 1930, XV, s. 10). Yoksa Albani, kendisinin bir önceki Papaya yaptığı gibi, uyanık bir Kardinalin yazılarını taklit etmesinden mi korkuyordu?

Kanıtlar Yok Oluyor

Carlos'un bir görüş değil de arabuluculuk ricasında bulunduğuna ilişkin belgeler ve Papanın yanıtı bize kadar ulaşsaydı bunu kanıtlamak çok daha kolay olurdu. Oysa, bu yazışmaların önemine karşın elimizde tek bir satır bile bulunmamaktadır. Carlos'un isteğine ilişkin üç, XII. Innocentius'un yanıtına ilişkin iki belge olduğu bilinir ve görülmüştür. Ama bunların tümü yok olup gitmiştir. İşte kaybolmuş belgelerin dökümü:

Roma, Vatikan Gizli Arşivi'nden kaybolan belgeler arasında ne Carlos'un görüş bildirilmesini isteyen mektubu ve ne XII. Innocentius'un ona yazdığı yanıt vardır; oysa Vatikan arşiv görevlileri bu belgelerin yerlerinde olması gerektiğinde ısrar etmektedirler. (Belgelerin kaybolduğu daha 1800'lü yıllarda ortaya çıkmıştır: Galland, s. 228, 5 numaralı kayıt.)

İspanya'da Simancas Arşivi'nden hem II. Carlos'un mektubunun orijinali hem de XII. Innocentius'un yanıtının kopyası yok olmuştur. (İspanyol arşivinin müdürü 1882 yılında bu kayba işaret etmiştir. Galland: Aynı eser.)

Daha önce söylendiği üzere II. Carlos'un Papaya yazdığı mektubun kopyası da, Carlos'un I. Leopold'e bizzat yazdığı mektup

da bulunması gerektiği yerde, Viyana Devlet Arşivi'nde yoktur (Bu da XIX. yüzyılın ikinci yarısında saptanmıştır. Galland kişisel olarak bunu tespit etmiştir. Klopp da bu belgelere ait bir iz bulamamıştır. *Der Fall...* VIII, s. 504.)

Son olarak, C. Hippeau tarafından bulunan ve yayınlanan (*Avènement des Bourbons au trône d'Espagne*, Paris 1875, II s. 229-230 ve s. 233-24) mektupların iki düzmece kopyası da Paris Dışişleri Bakanlığı Arşivlerinden kaybolmuştur. Bu belgeler de o denli hızla yok olmuşlardır ki Hippeau dışında onları görebilen bir tarihçi olmamıştır.

Böylece, belgelerin tuhaf biçimde kaybolmadığı hiçbir Avrupa başkenti yoktur.

Hippeau'nun yeniden yayınlamış olduğu, iki düzmece mektup konusuna son kez değinelim. 1702 yılında II. Carlos'un mektubu olduğu söylenen bir belge İtalya'da dolaşmıştır; yanında XII. Innocentius'un yanıtı, yani Papanın Carlos'a Fransız vâris seçmesini öğütlediği mektup da vardır. Lamberg (gene Klopp) artık XI. Clemens adını almış olan Albani'ye gider ve bunun hesabını sorar; çünkü bu yanıtı hazırlayan Kardinallerden biri bizzat Albani'dir.

Albani'nin yanıtı, "... o mektupta bir nebze gerçek payı ama bol miktarda sahtekârlık bulunduğu, ne II. Carlos'un mektubunun, ne de XII. Innocentius'un yanıtının öyle olduğu," biçiminde olur.

Sonra Papa, Lamberg'e bu sözlerini basmasını ve yaymasını öğütler (Klopp, aynı eser, Galland, s. 229-5).

Papanın onaylamamasına karşın bu iki düzmece mektup (belki de elde daha iyisi olmadığından) XVIII. yüzyılın bazı tarihçileri tarafından iyi bir malzeme olarak değerlendirilmiştir. Bu belgelerde, görüşün gönderilme tarihi olarak 16 değil 6 Temmuz yazılıdır. Bu da bugün hâlâ tarih kitaplarında yer alan bir dizi tarihsel hatanın oluşmasına neden olan büyük bir yanlışlığın başlangıcı olur.

Papa Albani ve Atto Melani

Papalığa seçilen Albani, Atto'ya hemen yakınlık gösterir: Papalık mevkiine seçilmesinden iki ay sonra Devlet Bakanı Kardinal Paolucci'yi Fransa'da bulunan Elçileri Monsenyör Gualtie-

ri'ye bir mektup yazmakla ve Melani konusunda minnetlerini bildirmekle, vermiş olduğu hizmetler için teşekkür etmekle görevlendirir (Floransa, Marucelliana Kütüphanesi, Melani elyazmaları 3; s. 280):

Bay Rahip Melani'nin bu saraya yapmış olduğu hizmetler Yüce Rabbimiz indinde malumdur ve o Papalık makamının ve onun bakanlarının hizmetinde saygın bir yer sahibidir çünkü değişik görevlerde gösterdiği üstün başarı hepsinin bilgisi dahilindedir. (...) Papa Cenapları onu sadece minnetle anmakla kalmayıp Bay Melani'nin bundan sonraki hizmetlerinin Papalık Sarayına yararlı olacağı görüşünü yinelemek ister.

Rahip Melani'nin Villa Spada'ya gitmeden önce ölmekte olan Papanın sağlığını soran ve birçok Kardinalin yaklaşmakta olan mecliste nasıl davranacağını soruşturan sayısız mektubu Floransa Devlet Arşivi'nde (Fondo Mediceo del Principato, dosya 4807) bulunmaktadır. 4 ve 8 Ocak 1700 tarihinde Toskana Grandükünün sekreteri olan Gondi'ye yazdığı mektupta XIV. Louis'nin bütün Kardinallere 20 Ocak civarında toplanacak Meclis için Roma'ya gitmelerini buyurduğunu bildiriyor. Sonra 25 Ocak'ta bir mektup daha yazarak Papanın sağlığının sürekli iyiye gitmesi üzerine pek çok Kardinalin yola çıkmadığını vurgularken, bazı erguvan pelerinlilerin gene de ilk haber üzerine yola koyulmuş olduklarını haber veriyordu.

Bu arada Atto, XII. Innocentius'un iradesinin aylardan beri hastalık bahanesiyle yardımcılarına geçtiğini biliyordu; oysa Connetablesse'e yazdığı mektupta bu söylentileri yalanlıyordu. 1 Şubat 1700 günü Gondi'ye şöyle yazıyor:

Sarayda bulunan Kardinaller her ne kadar gerçeği saklamaya çalışsalar da Papa XII. Innocentius'un sağlık durumunun fazlasıyla değişkenlik gösterdiği ve görevlerini yardımcıları arasında paylaştırdığı bilinmektedir; kamuoyu Papa Cenaplarının yapmakla yükümlü olduğu görevleri bizzat yaptığını sanmaktadır.

ELBETTE, GERİ KALANI DA DOĞRUDUR...

Maria ve Louis

Maria'nın İspanya'da yaşayarak Fransa için casusluk yaptığına kuşku yoktur. Ömrünün sonuna kadar XIV. Louis ile son derece gizli bir ilişki içinde bulunduğu da kesindir. Bu ilişki Atto Melani aracılığıyla kurulmuştur. Daha sonra belirtilecek olan ve yazarlar tarafından bulunmuş olan belgeler bunu kanıtlamaktadır.

Atto Melani gerçekten de Maria Mancini'nin yakın bir dostu, ayrıca onun ünlü kız kardeşlerinin de hayranıdır. Bu kız kardeşlerden, Ortensia yazdığı anılarında (*Mémoires d'Hortense et de Marie Mancini*, Doscot Yay. Mercure de France, Paris 1965, s. 33) *"un eunuque italien, musicien de M. le Cardinal, homme de beaucoup d'esprit"**nin dikkat çektiğini; *"également pour mes soeurs et pour moi."*** Ayrıca şunu da ekler: *"l'eunuque, son confident (de Maria Mancini) qui demeurait sans crédit par son absence, et pan la mort de M. le Cardinal, entreprit de se rendre nécessaire auprès du moi; (...). Cet homme avait conservé un accès assez libre auprès du Roi depuis le temps qu'il était confident de ma soeur (Maria)."**** (R. L. Weaver, *Materiali per le biografie dei fratelli Melani* [Melani kardeşlerin biyografileri için materyal]; *Rivista italiana di Musicologia* [İtalyan Müzikoloji Dergisi], XII, 1977, s. 252)

Maria'nın Atto'ya yazdığı ve Connetablesse'in Melani aracılığıyla Silvio ve Lidio lakaplarıyla Güneş Kral'a seslendiği mektuplar gerçekten vardır. Bunlar yazarlar tarafından, Maria'nın taht savaşlarından hemen önce İspanya'dan Atto'ya yazdığı raporlarla birlikte Paris'te bulunmuştur. Bu raporlar Maria'nın casusluk çalışmalarını ayrıntılarıyla belgeler. Fransız kontağı her zaman, Atto olmuştur; o da Maria'nın mektuplarını XIV. Louis'nin bakanlarına gösteriyor, açıklama ve yorumlarda bulunuyordu. (Maria'nın mektupları ve ilgili yazılar C. P. Roma- ek. 10 – *Lettres de l'abbé Melani*, 120-185-187-206-222-259-281-282-285.)

* Kardinalin müzisyeni, hayli zeki bir İtalyan hadım.

** Aynı zamanda benim ve kız kardeşimin de...

*** Onun yokluğundan ve Kardinalin ölümünden dolayı (sarayda) teklifsizce oturan [Maria Mancini'nin] sıradışı hadım, kendisini benim için vazgeçilmez kılmaya girişti; (...) Bu adam kız kardeşimin [Maria] sırdaşı olduğundan beri, Kralın yanına serbestçe girip çıkmayı sürdürdü.

Bu kadar tehlikeli bir görev yürütmesine karşın sanki Louis'nin imgesi daima gözlerinin önünde açık seçik duruyormuş gibi davranıyordu: Aynen 9 Ağustos 1701'de Atto'ya Toledo'dan yazdığı mektupta V. Felipe hakkında söylediklerinde olduğu gibi: *"Je suis attendrie quand je le voie, me souvenant de son grand Pere quand il étoit de son age."**

Bugüne dek hiç kimse Atto ve Maria Mancini arasmda kırk yıl süren bu yazışmalardan haberdar değildi; ne de bunlarda şifreli olarak sözü edilen XIV. Louis'nin varlığı anlaşılmıştı.

Bu nedenle Maria Mancini hakkında yazılmış ve hatta tükenmiş pek çok belgesel biyografi arasında (L. Perey [Luce Herpin'in takma adı] *Une principesse romaine au XVII. siècle,* Paris 1896; C. Dulong, *Marie Mancini,* Paris 1980) hiçbiri onun Hükümdarın hayatındaki gerçek anlamını ortaya çıkaramamıştır.

Bugüne dek bilinmeyen ve yazarlar tarafından Floransa'nın Marucelliana Kütüphanesi'nde bulunan (Melani'nin elyazmaları 157-158) Maria'nın Hükümdara yazdığı ve Melani tarafından gizlice teslim edilen veda mektubu romanda dördüncü günde anlatıldığı gibi yaşanmıştır. Gerçekte Atto, o mektuba şöyle bir göz atmakla yetinmemiştir: Bunu teslim etmeden önce iyice kopya etmiştir. Bu gerçekten bizim için büyük bir şans olmuştur, çünkü Maria Mancini ve XIV. Louis arasmda süregiden yazışmadan elimize kalan tek örnektir. Bu da Atto tarafından kopya edilerek, kendi evrakı arasmda saklanmış ve temkinli davranmak için tarih, yollayan ve alıcı belirtilmeyerek hassas bir mektup olarak nitelendirilmiştir. Hatta mektupta Kralın gelecekteki eşi olan İspanya Prensesinden Eleonora diye söz edilmektedir.

Size veda ediyorum efendim ve hâlâ her ikimizin de bulunduğu ve her ikimizin de yola çıkmak üzere hazırlandığı saraydan yazıyorum. Bundan sonra düşeceğimiz yollar birbirinden çok ayrıdır: Siz bütün uyruğunuzun kalbine sevgi ve neşe götürmek üzere Fransa'ya gidiyorsunuz; bir Kraliçeyle hayatınızı birleştirmeye, kendinizi onun kılmaya gidiyorsunuz. Ah, efendim! Böylesine hüzünlü bir gösteriye tanıklık edebile-

* Onu gördüğüm zaman büyük babamın onun yaşındaki halini hatırladım ve duygulandım.

ceğimi mi düşündünüz?Eleonora ile hayatlarınızı birleştirerek kalbime son hançeri saplamış oluyorsunuz. Hayatta kalabilecek miyim, Tanrım? Sizi bir başkasının kolları arasında görebilecek miyim? Bu hüzünlü düğünü Size önerenin ben olduğumu söyleyeceksiniz belki de Efendim! Ah Efendim; bilirsiniz ki, daima onurumun bana işaret ettiğini yapmışımdır. Ama bu benim daha az acı çekmeme yardımcı olmamıştır. Sizi özgürlüğünüze, vatanınıza, halkınıza, bütün acımasızlıkların üstesinden gelen bir geline emanet ediyorum. Bu onuru talep etmemiştim: Benden başkasına da yâr olmamanızı isterdim belki. Bu konuda hiç hayal kurmadım ama benim perilerim acayiptir, bilirsiniz. Sizin sıradan bir şövalye olmanızı dilerdim. O zaman, şimdi bulunduğunuz mevkide benim için yaptıklarınızın çok daha fazlasını ben Sizin için yapardım. Ah, ne biçim bir düşünce bu! Bu durum beni hâlâ oyalıyor ve düşüncelerimde rastladığım tek duygu dehşet ve umutsuzluktur. Düğün töreninizi yaptığınızda hâlâ yaşıyor olursam, bu hayatımın geri kalanını katı kuralları olan bir yerde geçirmeyi seçeceğim anlamına gelir. Dehşet verici, korkunç demir kazıklar artık ikimizin arasına yerleştirilmektedir. Gözyaşları ve hıçkırıklar yüzünden elim titremekte. Görüşüm bulanıklaşmakta, daha fazla yazamayacağım. Ne dediğimi bilmiyorum. Elveda efendim; bundan sonra elimde kalan kısacık hayatı, Sizin anılarınızla dolduracağım. Ah o tatlı anılar. Ben sizinle ne yapacağım, siz benimle ne yapacaksınız? Aklımı yitiriyorum. Son kez için elveda Efendim.

Başka pek çok ipucu, Güneş Kral'ın da hayatının son yıllarında hâlâ ve yoğun olarak ilk aşkını düşündüğünü göstermektedir. Birkaç küçük örnek bunu kanıtlamaya yeter. Bir gün saray müzisyenlerinden Philidor'u, Krallığı sırasında sahnelenmiş operaların envanterini çıkarmakla görevlendirir. İkisi bu konuda uzun süre tartışırlar: Philidor, *Ballet des Plaisirs* operasında Pan'ın öyküsünü anımsayamamaktadır. Bunun üzerine Güneş Kral bütün dizeleri ezbere söylemeye başlar. "Neredeyse altmış yıl önce Louvre Sarayı'nda eşliğinde dans ettiği bir aryayı hâlâ hatırlıyordu; olasılıkla sevgili Mariası ile Tuileries bahçelerinde ya da daha uzaklarda Renard bahçelerinde gezinirken bütün bir mevsim ıslıkla bu aryayı çalmış olmalıydı." (Combescot, *Les petites Mazarines*, Paris 1999, s. 402)

1702 yılında bir sözde Kapusen rahibi casusluk kuşkusuyla tutuklanır ve Bastille'e getirilir. Onun gardiyanı, muhafız d'Ar-

genson delikanlının üzerinde mektuplar, pek çok sevgilisine ait saç lüleleri bulur; bu sevgililer arasında yüksek mevkili hanımlar da vardır. Bunlar arasında Maria'nın adı da anılır; onun serüvenci kişiliğinden etkilenmiş olan delikanlı Maria ile bir ilişki yaşamış hatta yeni İspanya Kralı V. Felipe'ye bile takdim edilmiştir.

Bu söylenti Güneş Kral'ın kulağına kadar gelir. Rahibin sevgilileri arasında kendi eski sevdalısı olduğunu duyunca sorgulamanın derinleştirilmesini ister (sahte rahip hapiste uzun zaman geçirecektir). O sırada Avignon'da bulunan Maria olayı öğrenince huzursuzlanır: Fransız karşıtı casusluk yaptığı suçlamasıyla karşı karşıya gelebilir. Ama onu asıl meraklandıran Kralın, bu karanlık kişiyle yaşadığı ilişkiyi öğrenip öğrenmediğidir. Daha önemli olan casusluk suçlaması, bu kuşkusuyla iyice ağırlaşır ve onun asıl derdi Kralın ne duymuş olduğu haline gelir.

Neredeyse kırk yıl sonra 1705'te Maria Paris'e döner. Harcourt Dükü aracılığıyla kendisine Kraldan Versailles'a davet ve ekonomik yardım önerisi gelir. Kadın her ikisini de reddeder. Eski sevgilisinin yüzündeki çizgileri görmesinden hoşlanmayacaktır. O zaman buluşmadıkları gibi bir daha hiç karşılaşmazlar.

Maria, ölüm onu nerede yakalarsa orada gömülmek ister. Öyle de olur: 8 Mayıs 1715 tarihinde, ağır bir hastalık yüzünden Pisa'da ölür. Kendi isteğiyle mezar taşma şöyle yazılır: *Pulvis et cinis* yani toz ve kül. Mezar taşı bugün hâlâ Santo Sepolcro Kilisesi önündeki ana altarda görülebilir.

Ölüm haberinin evlatlarının bulunduğu Roma'ya, buradan da bütün Avrupa'ya Paris'te bulunan Güneş Kral'a ulaşması bir ay alır. Bu bir rastlantı olabilir ama Maria'nın ölüm haberini aldığında Kral XIV. Louis hastalanır. Birkaç gün sonra Versailles'ı terk eder ve Marly'deki rezidansına yerleşir. Pentekot Yortusu yeni bir haberle gelir: Cerrah mareşal, Madam Maintenon'u Kralın iyileşme umudu olmayan bir yola girdiği konusunda uyarır. Karısı bu habere kızar ve hekimi susturur. Ama Louis gözle görülür biçimde erimektedir; öyle ki Ağustosta herkes ondaki kangreni fark eder. 1 Eylül tarihinde ölür.

Artık çok yaşlanmış olan Rahip Melani bir yıl önce ölmemiş olsaydı belki de duygulanarak şöyle diyebilirdi: "Louis ve Maria birbirlerinin yanıbaşında yaşayamadılar ama birlikte gitmeyi başardılar."

Giambattista Guarini'nin yazdığı, Louis ve Maria'nın birlikte okudukları ve mektuplarında alıntılar yaptıkları *Pastor Fido* operası geçmiş yüzyılların en büyük başarılarından biridir. Ferrara Sarayı'nda sahnelendikten (1598) sonra XVIII. yüzyılın sonuna kadar bütün Avrupa'da büyük bir şöhret kazanır.

Fransa Sarayı'nda bulunan pek çok duvar halısında Guarini'nin eserinden sahneler işlenmiştir; François de la Planche ya da Atto'nun romanda söz ettiği adıyla, van der Plancken ve oğlu Raphael bu dokuma sanatçılarından bazılarıdır. (*Objet d'art* dergisinin Mayıs 2001 sayısında duvar halılarına ilişkin bir yazı vardır: *Delices et Tourments* [Haz ve Eziyet] Galeri Blondeel-Deroyan/Paris)

Maria'nın Kadırga bahçelerinde Fouquet'ye söylediği teşekkür sözleri de gerçektir. Atto Melani'nin sözünü ettiği ve bu sözlerin geçtiği mektup Paris'te bulunmaktadır. (Ulusal Kütüphane, Ms. Baluze 150/ C. Dulong s. 101.)

Maria Mancini'nin Kadırga'da ilk görünüşündeki hali de gerçeğe çok yakındır. (Anonim bir çağdaşının yazdığı pusula; Mektup: *Memorie della S. P. M. M. Colonna, connestabilessa del regno di Napoli* [Napoli Krallığı Connetablesse'i S.P.M.M. Colonna'nın Anıları]; Köln 1678). Ayrıca Güneş Kral'ın bütün sevgilileri hakkındaki bilgiler ve anekdotlar tamamen gerçektir. (Dönemin pek çok vakanüvisi ve Simone Bertière'nin: *Les femmes du Roi Soleil* [Güneş Kral'ın kadınları], Paris 1998).

Maria'nın İspanya Sarayı ve II. Carlos ile ilgili anlattığı her şey belgelere dayanmaktadır. (Ludwig Pfandl, *Karl II - Das Ende der spanischen Machtstellung*, Münih 1940.)

Maria Mancini'nin mektubunda Atto'ya anımsattığı Solon'un kehaneti (Tanrı çok kişiye mutluluğu tattırmış ama sonra onları mahvetmiştir) gerçekleşmiştir: 1711 ve 1712 yılları arasında Pek Hıristiyan Kral kendi soyundan gelen hemen hemen herkesin ölümünü görür. Dauphin'in babası Büyük Dauphin ve Majesteleri Pek Hıristiyan Kralın oğlu 1711'de ölürler. Bir sonraki sene sıra Majestelerinin yeğeni Dauphin'in karısı, Marie Adèlaide de Bour-

gogne can verir. Onun iki evladı tahtın tek vârisleridir. Marie Adelaide 12 Şubat gecesi kızamıktan öldüğünde daha yirmi altı yaşındadır. Üzüntüden perişan düşen ve hastalığın kendisine de bulaştığı kocası Dauphin de altı gün sonra ölür. Sonra sıra oğullarına gelir. Birincisi, beş yaşında güzel bir oğlan olan Bretagne Dükü Louis 8 Mart günü kıvranarak ölür. Küçük kardeşi de hastalanır ama o kurtulur. Sadece iki yaşındaki bebek sütten henüz kesilmemiş, konuşmaya yeni başlamıştır.

Kader, insandan intikamını alır. Pek Hıristiyan Kral titremektedir: Artık yaşlıdır ve yerine bir vâris bırakamadan ölmek onu müthiş korkutur. Bunun üzerine V. Felipe adıyla İspanya Tahtına oturmuş olan Angiou Düküne başvurur: O da Louis'nin torunudur hatta tacını bile ona borçludur. Ne var ki Felipe, dedesinin yerine tahta geçme düşüncesine hiç sıcak bakmaz; o yeni ülkesinde, Madrid'de Kral olmayı yeğler.

Üst üste yaşadığı yaslar yüzünden avuntu bulmaz bir sessizliğe gömülen Pek Hıristiyan Kral, kaderin tuhaf bir cilvesi sonucu, İspanya Kralının on iki yıl önce düştüğü durumda bulur kendini: Avrupa'nın en güçlü devletinin başındadır ama bir tek vârisi bile yoktur. Kim bilir daha kaç hastalığa yakalanacak olan iki yaşındaki küçük torunu, Krallığın korunması, soyun sürmesi için henüz çok küçüktür.

Louis *post mortem** bile şanslıdır: Küçük bebek yaşar, büyür ve XV. Louis adıyla tahta geçer. Ama bugün onun Bourbon soyundan gelen kimse kalmamıştır. (Hanedanlık hakkıyla övünenler Orleans'lardır). V. Felipe'nin soyundan gelen Bourbon Hanedanı ise bugün hâlâ bereketli biçimde sürmektedir (Juan Carlos'un pek çok erkek kardeşi ve oğlu vardır).

Böylece Capitor'un son kehaneti de gerçekleşmiştir: XIV. Louis sahte vasiyetnameyle İspanya Tahtını yasal vârisinden yoksun bırakmıştı; ne yazık ki o vasiyet yüzünden İspanya Tahtının, kendi tahtını vârissiz bırakacağını tahmin edememişti.

29 Temmuz 1714 günü Rahip Melani'nin büyük bir korkusu gerçekleşir: XIV. Louis gayri meşru evlatlara da taht yolu açan bir ferman yayınlar. Bu andan itibaren, Atto'nun söylediği gibi artık

* ölümden sonra.

sadece Kraliçenin çocukları değil, her kimden doğmuş olursa olsun bütün evlatlar Kral olabilecektir. O zaman halktan biri "Neden ben değil?" diye sorma hakkını kendinde bulacaktır. İşte bu sorunu çözmek için günün birinde giyotin çıkacaktır ortaya.

Atto ve Maria

Rahip Melani'nin Maria Mancini'ye beslediği aşk yaşlılık yıllarında da sürdü ve ölene dek duygularında bir değişme olmadı. Onunla yazışmayı aksatmadan sürdürdü ama onu bir daha asla göremedi. Birbirlerine sürekli değerli armağanlar gönderiyorlardı (Belzoar taşı, gümüş ve altınla işlenmiş Hint deniz kabuğu gibi) ve Maria birkaç kez Atto'nun Pistoia'daki evinde konuk oldu; gidip onun akrabalarıyla bile görüşüyordu. Bugüne dek bilinmeyen bir gerçek, yazarların Floransa'da bulunan Marucelliana Kitaplığı'nda yaptıkları bir araştırma sonucu gün ışığına çıktı; İtalyan Hükümeti'nin bir antikacıdan satın aldığı Atto Melani mektuplarını kapsayan dokuz ciltlik elyazması Kültür Bakanlığı tarafından bu kitaplığa bağışlanmıştı. Maria Mancini'nin hayatını yazan pek çok yazar, onun son yıllarını nerede geçirdiğinden habersizdi: Atto Melani'nin mektupları bu gizemi de çözmüş ve Connetablesse'in uzun dönemler boyunca Atto'nun Pistoia'daki malikânesinde kaldığını, yazlarını onun yazlık konutunda geçirdiğini ortaya koymuştur.

Bir hayat boyunca sürmüş olan bu aşk, önce Atto'nun kardeşi Jacinto'ya, sonra da onun oğlu olan ve Melani ailesini sürdürecek olan vârisi Luigi'ye yazdığı mektuplarda gözler önüne serilmektedir.

Yaşlı kastratonun ölmeden bir ay önce ailesine yazdığı ve 27 Kasım 1713 tarihini taşıyan son mektup da bu dinmeyen aşkın onu nasıl üzdüğünü belli etmektedir. (Marucelliana Kitaplığı, Melani Elyazmaları 3, s. 423-424.)

Bu ayın dördünde yazdığımız mektubu okurken Connetablesse Hanımefendi'nin hâlâ Pistoia'da olduğunu öğrendiğimde rüya görür gibi oldum...

"Rüya görür gibi oldum": Hayatının son dönemini yaşayan ve neredeyse doksan yaşında olan bir yaşlının dudaklarından dökülme-

sini beklemeyeceğimiz duygusallıkta sözlerdi bunlar; Maria onun son âruna dek hayaller kurmasına neden olmuştu. Sonra da onun Pistoia'daki malikânesinde sıkılmasından endişe etmeye başlar:

(....) onu nasıl eğlendirdiniz bilmem, belki o hanımların (Melani Malikânesi'nde yaşayan kadınlar) ziyaretini kabul etmiş ve bir el hombre oyunu oynamayı kabul etmiştir.

Maria yıllardır İtalya'da, özellikle de Toskana bölgesinde dolaşmaktadır; oysa kendisi Fransa'da Güneş Kral'ın yanından ayrılamamaktadır; üstelik Kral onun bir süreliğine Pistoia'ya dönme arzusunu da sürekli reddetmektedir. Atto artık bu işkenceye dayanamaz ve Connetablesse'ini görme arzusu aklını başından alır. Bunun üzerinde kış geçtikten sonra, pek mecali kalmamış bile olsa Versailles'a kadar olan yolculuğu göze almaya ve gidip Krala bizzat yalvarmaya karar verir:

Dua edin de önümüzdeki Nisan aymda Versailles'a gidebileyim ve mutlaka Kralın huzuruna çıkıp ondan ne olursa olsun iki yıllık izin isteyebileyim.

Ama kader ondan yana çıkmayacak ve Atto kışı atlatamayacaktır. 1714 yılının 4 Ocak gününün ilk saatlerinde Paris'teki evinde ölür.

Bundan iki yıl önce 27 Haziran 1712 tarihinde (Marucelliana Kitaplığı, Melani Elyazmaları 3, s. 407-408) Maria'nın Atto'nun Pistoia dışındaki Castel Nuovo çiftliğinde olduğunu öğreniriz. Seksenlik rahip bu haberin onda uyandırdığı heyecanı bastıramaz ve dostu için bir ev giysisi yollayacağını müjdeler:

Connetablesse Hanımefendi'nin Pistoia'ya dönmeye razı olduğunu öğrenince müthiş heyecanlandım ve yaşanan sıcaklardan sonra hanımefendinin Castel Nuovo'nun serin havasında rahat edeceğini düşündüm. Buralarda öyle sıcaklar yaşandı ki, termometre 33 dereceyi aştı... İlk fırsatta Connetablesse Hanımefendi'ye sıradan taftadan dikilmiş bir ev giysisi yollayacağım; bana da, bunu yaratan Nevers Düşesi Hanımefendi tarafından yollandı ve belki bu moda hoşuna giderse, giysinin modelini kullanabilir.

Connetablesse artık Atto'nun yeğenlerinin evinde olmalıdır: Toskana Grandükü III. Cosimo, 3 Mayıs 1712 tarihinde, Melani'ye hanımefendinin rahibin yeni doğan küçük yeğenini ziyaret ettiğini yazar. (Floransa Devlet Arşivi, Mediceo del Principato, dosya 4813a)

Söyleyebilirim ki, bu kentte (yani Floransa) bulunan Connetablesse Hanımefendi bana sizin evinizin güzelliğini ve Pistoia'da bulunan villanızın güzelliğini pek övdü ama asıl övgü konusu Tanrının sizlere bağışlamış olduğu küçük yeğeninizdi ve onu Lucca İsa'sına benzettiğini anlattı.

Gene aynı mektupta (Marucelliana Kitaplığı, Melani Elyazmaları 3, 148-149; 156-157; 192-193;) zehirlere karşı etkili olan Belzoar taşı ve altın ve gümüşten işlenen deniz kabuğu biçimindeki ilaç kutusundan söz edilir; Maria'nın bu iki armağanını Atto, villasında yanından ayırmamaktadır.

Paris 27 Aralık 1694

Madam Colonna bana harika bir oryantal Belzoar taşı yolladı; geçtiğimiz aylarda ortaya çıkan minik kanamalarım yüzünden kendimi rahatsız hissettiğim için taşı ben istemiştim.

Paris, 14 Şubat 1695

Madam Colonna, ona Ana Kraliçe tarafından armağan edilen bir taş yolladı; bir tavuk yumurtası büyüklüğünde olan taşın pahası belli değildir çünkü Doğu'dan gelen bir taştır ve İspanya'dan dönen bütün Elçiler bir tane edinmeye bakarlar; burada ağır ateşli hastalıklar için çok kullanılır, çünkü insanı terletme özelliği vardır ve zehirlenmeye karşı iyi gelir. Bu taş bir hayvanın bedeninde bulunur ve bana da bir ilişki vaat etmektedir.

Paris 14 Ocak 1696

(...) limonata pastilleri. Marki Salviati geçen gün bana bunlardan verdi ve Madam Colonna'nın bir aşk nişanesi olarak bana gönderdiği, Hindistan'dan gelen güzel, altın ve gümüş işlemeli kutuma koydum.

Birlikte yaşlanmış bir çifti andırsalar bile bir daha hiç görüşmediler. Atto, 11 Şubat 1697 günü, gururla Madam Colonna'nın seksen frank ödeyip ona hediye ettiği değerli ve pahalı bir bastondan söz eder. Atto, ona güvendiği kadar kimseye güvenmemektedir: Maria ilaç tavsiye ettiğinde, rahip yeğenlerine karşı çıkma pahasına onun sözünü dinler (7 Aralık 1711).

Capitor, Papağan Portresi, Virgilio Spada

Piç, gerçekten de 1659 Martı'nda Capitor'u peşine takarak Paris'i ziyarete gider. Hemen bunun üzerine Mazarin'in Louis ve Maria'ya karşı tutumunun değiştiği de doğrudur. Onları ayırmak için elinden geleni yapar ama kimse bunun nedenini anlamaz.

Atto'nun Capitor ile birlikte Mazarin'in karşısında söyledikleri şarkı, bilinmeyen bir sanatçıya ait olan ve 1677 Milano baskılı *Canzonette spirituali e morali* [Ruhsal ve ahlaksal şarkılar] kitabında yer alan *Passacalli della vita*'dır.

Capitor'un üç armağanını gözler önüne seren ve Felemenk ressam Pieter Boel'ün *Yerküre ve papağanlı ölüdoğa* adlı tablosu, bugün Viyana'da Gemaldegalerie der Akademie für bildende Künste'de (env. no. 757) korunmaktadır. Capitor oraya geldiğinde Boel, Paris'e yerleşeli az olmuştur ve Mazarin'e gelen armağanları resmetmesinde şaşıracak bir şey yoktur. Tepside resmedilen iki deniz tanrısının ve onların ne birine ne ötekine aitmiş gibi görünen, üst üste binmiş dört bacağı, tablodakinin aynıdır (internette www.kgi.ruhr-uni-bochum.de/stilleben/data/html/c/3/1.htm adresinde ya da idw-online.de/public/zeige/-bild.html?imgid=514 görülebilir).

Capitor'un armağanlarının yer aldığı öteki tablo (Atto'nun anlatışına göre nesnelerinden ayrılmadan bir resimlerinin yapılmasını emreden Piç'in siparişi olan) Jan Davidsoon de Heem'in bir yapıtıdır; daha önceleri Koester Koleksiyonu'ndayken, günümüzde Zürih Kunsthaus'da sergilenmektedir. İlginç olanı, bu ikinci tabloda (Mazarin'e verilen yerkürenin kardeşi olan) gökküre ve üzerinde kentauros bulunan kadeh varken en önemli

nesne yoktur: Altın tepsinin bir kısmı bir örtüyle örtülmüş olduğundan sadece Neptün ve Amphitrite'nin arabasını çeken denizatları görünür; tepsinin ilginç ve güzel olan tanrılar kısmı gözlerden gizlenmiştir. Belki de Tetràchion sırrı meraklı gözlerden saklanmak istenmiştir.

Kahramanlar

Elpidio Benedetti ve Rahip Melani arasındaki kişisel ilişkiler de belgelere dayanmaktadır. Romanda Atto'nun belirttiği üzere, Benedetti, Fransa'ya Nicolas Fouquet'nin sarayında Vaux-le-Vicomte'u ziyarete gider. (D. Di Castro Moscati, *L'abate Elpidio Benedetti* [Rahip Elpidio Benedetti], *Güzel Sanatlar Antolojisi*, Yeni Seri, 33.-34. sayılar, 1988, s. 78-95.)

Benedetti vasiyetinde Atto'ya, dört büyük oval tablo bıraktığını bildirir; bunlar altın yaldız ve ceviz çerçeveler içinde deniz manzaralarıdır; iki yuvarlak tablonun biri Galata, öteki Avrupa konuludur ve yaldızlı çerçeveler içinde bulunmaktadır. Fransa Kralının çocukken Romanelli tarafından yapılan tablosu daha küçük ve sıradan bir çerçeve içindedir. Yukarıda adı geçen iki tablo da Romanelli tarafından yapılmıştır. İkinci bir armağan da sert taşlarla işlenmiş mücevher kutusudur. Bunların Paris'te uzun süreli ikameti sırasında Atto'nun ona ettiği yardımların karşılığı olarak kabulünü rica etmektedir. (Roma Devlet Arşivi, Otuz Kent Noteri; 30. Ofis; Noter Thomas Octavianus, cilt: 305, sayı: 479.)

Benedetti bütün Melani ailesine bağlanmış olmalıydı; vasiyetinde Atto'nun öteki iki kardeşine de hayrı dokunur. Filippo'ya "kara ve yaldızlı çerçevede Salvucci'nin iki küçük perspektif çalışmasını" bırakır. Alessandro Melani'ye bıraktıkları ise, birlikte yaşadıkları günleri anımsatacaktır: "Çok iyi yapılmış dört melek başı" dışında şarabı soğuk tutmak için kullanılan bir dizi değerli aletin yanı sıra "sıcak çikolata içmek için taslar ve fincanlar" vardır.

Atto ve Buvat gerçek hayatta da dosttular ve işbirliği yapıyorlardı. Buvat, anılarında Atto'nun onun amirleriyle konuştuğunu ve cılız maaşının yükseltilmesini önerdiğini anlatır. Buvat'nın yazılarındaki yakınmalardan, bu önerinin kabul edilmediği anlaşıl-

maktadır. (*Mémoire-Journal de Jean Buvat*, Kütüphane dergisi, Ekim-Aralık 1900, s. 235-236).

Paris Ulusal Kitaplığı'nda (Mss. Fr. N. 11220-11222) *Nouvelles à la main* 1700-1721; bulunur; bunlar Atto'nun biriktirdiği iç ve dış siyaset haberleridir. (Kendisi 1714'te öldüğüne göre, başkaları da bunları biriktirmeyi sürdürmüştür. Bu haberlerin büyük bölümü kitaplık kataloğunda da yazdığı üzere Jean Buvat'nın elinden geçmiştir.)

Ayrıca Jean Buvat baba Dumas'nın *Le Chevalier d'Harmental* adlı romanında da yer almıştır.

Sfasciamonti de yaşamış olan bir kişidir. XVIII. yüzyılın Romalı vakanüvislerinden olan Francesco Valesio (*Diario di Roma* [Roma güncesi], Milano 1977, II (1702-1703), s. 272-273) aynı muhafızın romanda geçen yıllardan sonra yaşadıklarını kaydetmiştir; 6 Eylül 1702'de Sfasciamonti kendine yakışır bir davranışta bulunmuştur: Bir fahişenin giysilerini haczetmeye kalkışmıştır. Ama arzusuna ulaşamaz; Sfasciamonti ve başka bir muhafız Kont Lamberg'in korumaları tarafından kovulmuşlardır, çünkü bulundukları mekân Konta aittir ve polisin girme hakkı yoktur. Atto'nun Sfasciamonti'yi poposundan vurması da olasılıkla onda bir iz bırakmıştır. Valesio'nun bildirdiğine göre Sfasciamonti topaldır.

Monsenyör Retti adındaki bir kişi tarafından önerilen Papalık polisinin reformu konusu romanımızda önce sıcak çikolata içerken, sonra körebe oynarken gündeme gelmiştir ve gerçekten de XI. Innocentius'un Papalık döneminde gerçekleşmiştir. (G. Pisano, "I 'birri' a Roma nel '600 ed un progetto di riforma del loro ordinamento sotto il pontificato d'Innocenzo XI" [1600'de Roma'daki muhafızlar ve XI. Innocentius yönetimi sırasında düzenlerinin reforme edilmesi tasarısı], *Roma – Rivista di studi e di vita romana* [Roma – Roma hayatına ilişkin incelemeler dergisi], X, 1932, s. 543-556).

Ne yazık ki, bu da pek çok başka bilgece reform gibi, uygulamaya konmamıştır.

Chiavarino, yani asıl adıyla Giuseppe Perti de tarihsel bir kişiliktir (Valesio I-434). Kısa ve hareketli hayatı 8 Temmuz 1701 tarihinde, saat 14'te sona erer: Hırsızlık ve cinayet suçuyla Sant'Angelo Köprüsü'nde idam edilir. Ölüm karşısında imanlı bir tutum sergiler. Son anlarda pişman olduğunu ve bağışlanmak

istediğini söyler. Darağacına geldiğinde orada biriken kalabalıktan, ruhu için *Salve Regina* duasını okumalarını ister. Yirmi iki yaşındadır.

Corelli, Nicola Zabaglia veya Lamberg gibi kişilikler de (fiziksel ve ahlaksal bakış açılarından) gerçektir. (Lamberg'in ateşli kişiliğinin açıkça söz edildiği rapor Viyana'da muhafaza edilmektedir: Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Botschaft Rom-Vatikan I, Nachlassa Gallas/G. Rill, *Die Staatsräson der Kurie im Urteil eines Neustoizisten (1706)*, Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs, XIV (1961), s. 317.)

Arcangelo Corelli, *Follia* adlı yapıtını *Opera V* dahilinde 1700 yılında besteler.

Kadırga'daki Uçan Hollandalı, Giovanni Henrico Albicastro, İtalya'ya özel sevgi besliyor olmalıdır. Asıl adı Johann Heinrich von Weissenburg iken özellikle İtalyanca bir adla tanınmak istemiştir. Utrecht Üniversitesi'nden Rudolf Rasch'm titizlikle incelediği kemancı, besteci ve asker kimliği (yazarlar elde ettikleri bilgiler için özel olarak teşekkür ederler) gene de karanlıktan pek sıyrılamamıştır. Takriben 1660-1730 yılları arasmda yaşamıştır; Bavyera asıllıdır (Sebastian Brant hakkındaki derin bilgisini bu açıklayabilir), erişkin yaşında Hollanda'nın Leyda kentine gelir ve sonra romanın sonunda açıkladığı gibi, İspanya'daki taht savaşında yer almak üzere bu ülkeye döner. Pek çok eser bırakmıştır (yaylılar için üçlü sonat, keman için sonat, konçertolar ve kantatlar) ve bunlar ancak son on yılda hak ettikleri değere kavuşmuştur. Chiara Banchini yönetimindeki Ensemble 415, onun *Follia* yorumunu çalmış ve Harmonia Mundi HMA tarafından yayınlanmıştır.

Sebastian Brant'ın *Çılgınlar Gemisi* yüzyıllar içinde şansı en bol olan Alman kitaplarından biridir. 1494 yılında Basil'de karnaval nedeniyle yayınlanmış, Albrecht Dürer tarafından tahta baskı olarak desenlenmiştir.

Villa Spada'nın personeli (don Paschatio, don Tibaldutio ve bütün öteki çalışanlar) adları ve soyadlarıyla Roma Devlet Arşivi'nin Spada-Veralli aile bilgileri arasmda yer almaktadır.

Atto, Kardinal Spada'nın düşman edinmekten daima kaçındığını anlatır. Bu psikolojik ayrıntı da uydurma değildir. Spada'nın sayısız akrabasına yazdığı ve Roma Devlet Arşivi Spada-Veralli fonunda bulunan mektuplar bunun kanıtıdır.

Atto'nun Kolu, Auxerre Kadınları ve Kardinaller Meclisi'nin Gizleri

Atto, on bir yıl önce, 1689'da Paris'te kolundan yaralanmış olduğunu anlatırken doğruyu söylemektedir. Floransa Devlet Arşivi'nde (Mediceo del Principato, dosya 4802), ötekilerle birlikte saklanan bir mektup, Atto'dan Prens III. Cosimo de Medici'nin kâtibine yazılmıştır ve 12 Eylül 1689 tarihini taşımaktadır.

Altı gün içinde karantinam bitecek olsa da kolum ve omzum beni rahat bırakmıyor, daimi ziyaretler olmasa üzüntüden ve umutsuzluktan ölmüş olurdum. Bu kaza olmasaydı Chaulnes Dükü ile Roma'ya gidecektim. Gene de daima Tanrının dediği olur; bu Uğursuz yılda başıma başka dertlerin açılmaması için dua ediyorum, o çukurda ölmediğim için Tanrıya her gün şükredeceğim.

O sefer yaralanan gene sağ koludur ve bunu mektupların Atto'nun elinden çıkmamasından anlarız; demek ki kaza yüzünden kalemi eline alamıyordu (Atto solak değildi) ve mektuplarını bir mektup kopyalayıcısına yazdırıyordu.

Atto'nun altıncı gün dile getirdiği saray halkının Auxerre'den geçişi de doğrudur. Melani'nin Gondi'ye yazdığı ve gene Floransa Devlet Arşivi'nde bulunan (Mediceo del Principato 4802) mektubun tarihi 5 Temmuz 1683'tür.

Saray halkı Versaille'a dönmek için sabırsızlanıyordur çünkü araba yolculuğu onları perişan etmiştir. M. di Louvois kötü bir karın ağrısına yakalanmış, üç kez kanı çekilmiş ve öyle rahatlamıştır. Kral zayıf düşmüştür ve bütün kadınların başına güneş geçmiştir. Kadınlarının hepsinin birbirinden güzel olduğu söylenen Auxerre'den geçeceklerdir. Yerli halk Kraliçenin arabasında yer alan soylu kadınları görmek için yola çıkmıştır; soylular da sokakta ve pencerede üşüşen halkı merak ettiği için başlarını arabadan çıkarmıştır. Auxerre halkı 'Ne de çirkinlermiş, ne de

çirkinlermiş!' deyince Kral buna pek güler ve bütün gün bundan başka söz etmez.

Romanda Atto tarafından yazılan ve sonra Cerreto'lular tarafından çalınan rapor da gerçekten vardır. Yazarlar Paris'teki bir arşivde bu raporla ilgili elyazmalarını bulmuşlar ve pek yakında bastırmayı düşünmektedirler. Adı şöyledir: *Mémoires secrets contenant les evénements plus notables des quatre derniers conclaves, avec plusiuers remarques sû la cour de Rome.* [Roma Sarayı hakkında birçok açıklamayla birlikte, son dört Kardinal Meclisi'nde geçen kaydadeğer olayları içeren gizli anılar] Bu pek keyifli el kitabında Roma Papalık Sarayı'na ilişkin ilginç notlar ve anekdotlar yer almaktadır; Fransa'nın Pek Hıristiyan Kralının lehine çalışacak Papanın seçilmesini kolaylaştıracak meşru ya da gayri meşru hareketler anlatılmaktadır.

Albani, Spada ve Spinola'nın bugün Rus Büyükelçisinin konutu olan ve Abemelek adını taşıyan Torre Villası'nda buluşmaları da gerçektir. (Valesio'nun kitabı, I, 26)

Cerreto'lular, Hacılar, Ebeler

Romanda Sfasciamonti tarafından pek de dürüst olmayan yollardan sorgulanan iki Cerreto'luya ilişkin tutanak gerçektir. Onları görme şansını elde eden iki araştırmacı, bu tutanakları yayınlamıştır. (Roscio'nun tutanağı: A. Massoni, *Gli accattoni in Londra nel secolo XIX e in Roma nel secolo XVI* [XIX. yüzyılda Londra'da ve XVI. yüzyılda Roma'da dilenciler], La Rassegna Italiana, Roma 1882, s. 20; hem Roscio hem Geronimo'nun sorgulama tutanakları için: M. Löpelmann, "1598 yılında Roma Ponte Sisto Hapishanesi'nde serserilerin, dilencilerin, berduşların sorgulanması. Bütün bu kişilerin konuştukları *Zerga* dili hakkında açıklayıcı bilgiler. Ein Beitrag zur Kenntnis der italianischen Gaunersprache im 16. Jahrhundent": *Romanische Forschungen*, XXXIV, (1913) s. 653-64.)

Massoni'ye göre ilk tutanak Vatikan Gizli Arşivi'ndedir ama kayıt numarası belirtilmediği için buna ulaşmak mümkün olmamıştır. Löpelmann'a göre, her iki tutanağın yer aldığı belge ise Ber-

lin Kraliyet Kitaplığı'ndadır; kayıt numarası *ital, fol. 17. fo. 646r.-659v* (en azından 1945'te kent yerle bir edilene kadar öyleydi.)

Zerga dili sadece var olmakla kalmayıp bütün Avrupa dillerinde köklü bir geleneğe sahiptir. Bütün hecelerin önüne *tre* öneki koyarak yapılan basit dil bugün hâlâ Roma'nın büyük Porta Portese pazarında, müşterilerden gizli konuşmak isteyen satıcılar arasında kullanılır. Buvat'nın başvurduğu ve yazarının belli olmadığı sözlüğün adı; *Modo nuovo d'intendere la lingua zerga*'dır [Zerga dilini anlamanın yeni yöntemi], Ferrara 1545.

Cerreto'luların çeribaşılarının son konuşması yazılı kayda alınmıştır ve günümüzde Milano Ambrosiana Kitaplığı'nda korunmaktadır (elyazması A 13 bilgi. Jacopo Bonfadio).

Cerreto'luların kökenleri ve onların din yetkilileriyle ilişkileri bugün de gizemini korumaktadır. Don Tibaldutio'nun kahramanımıza açıkladığı üzere XIV. yüzyılın sonunda, Cerreto'lular, Cerreto kentinde dilenme hakkına sahiptiler ve bu da Beato Antonio tarikatı hastanesi yararına yapılıyordu. Kiliseden verilen bu izin *ab origine** Cerreto'luların hareketlerinin hoşgörülmesi anlamına geliyordu.

Bu bilgi doğru idiyse 1380 yılında yenilenen Cerreto kenti yasaları buna ilişkin bir iz taşımalıydı ama ne yazık ki bu belgeler kaybolmuştur. XVI. yüzyıla ilişkin bir kopyası vardır ama –gene don Tibaldutio'nun söylediği gibi– konuyla ilgili bölüm meçhul eller tarafından yırtılmıştır: Bunu gözünüzle görmek isterseniz Cerreto Belediye Arşivi'ne gitmeniz yeterlidir.

Romanda sözü edilen Cerreto'luların ve öteki dilencilerin bütün gelenekleri, törenleri, alışkanlıkları ve kötü huyları en ufak ayrıntılarına kadar gerçektir. (Ötekiler arasında en büyük övgüyü P. Camporesi'nin 1973'te Torino'da yayınladığı *Il libro dei vagabondi* [Serserilerin kitabı] hak eder.) Santa Elisabetta Birliği için Ribton-Turner'ın *A history of vagrants and Vagrancy and Beggars and Begging*, New Jersey 1972, kitabına bakılabilir.

* Başlangıcından beri.

İnlerine girenleri korkutmak için Ugonio ve öteki Aziz Avcılarının kâfur ile yaptıkları gösteri ve Atto'nun Kadırga'daki görüntüleri açıklamak için verdiği bilgiler, aynen Atto'nun söylediği gibi M.L.L. De Vallemont'un *La Phisique occulte*, Paris 1963, kitabında yer almaktadır. Yazarlar, kâfur ile yapılan bu denemenin başarılı bir sonuç verip vermediğini görmek için uygulama yapmaya cesaret edemediklerini itiraf ederler.

Jübile konusunda aktarılan, hacıların kaçırılıp tarlada zorla çalıştırılmalarına kadar, bütün anekdotlar tamamıyla gerçektir. Don Tibaldutio'nun Jübile Affı konusunda söyledikleri de hakikattir. (F. A. Zaccaria, *Dell'Anno Santo. Trattato storico, cerimoniale e polemico* [Kutsal Yıl, tarihsel, törensel ve polemik görüşler], Roma 1824.)

Cloridia ebelik ve bebek bakımı konusunda bildiklerini aktarırken Scipione Mercuri'nin 1626 yılında Venedik'te yayınladığı *La Commare* [Ebe] adlı kitabını okuduğunu belli eder. Üç başlı İspanya Kralı Gerynoeus örneği de bu kitapta yer almaktadır. Tetràchion benzeri kusurlu bebekler de gerçektir ve U. Aldrovandi'nin *Monstrorum historia cum paralipomenis historiae omnium animalium*,* Bolonya 1642 ve A. Paré, *Deux livres de chirurgie*, İkinci kitap: *Des monstres tant terrestres que marins avec leurs portraits**, Paris 1573 yapıtlarında yer alır.

Kadırga'nın Gizemi

Okurun, Kadırga gerçekten var mıydı diye sormayacağından eminiz. Yaratıcısı Elpidio Benedetti'nin 1663'te inşasına başladığında verdiği adla Villa Benedetta'nın kalıntıları bugün hâlâ San Pancrazio yakınlarında, Gianicolo Tepesi'nde görülebilir. Atto'nun ziyaretleriyle konu edilen villaya ve bahçelerine ilişkin bütün anlatımlar, Atto ve arkadaşının Tetràchion'u gördükleri (ya da öyle sandıkları) terastaki odada bulunan deforme eden aynalar, Benedetti'nin takma bir adla yazdığı kitabındaki tanımlara bire bir uygun olarak aktarılmıştır. (M. Mayer, *Villa Benedetta*, 1677, ikinci

* Hem kara, hem deniz yaratıkları ve portreleri.

** Bütün hayvanların tarihinin tamamlanması ile beraber canavarlar tarihi.

baskı da P. Erico'nun ekleriyle yayımlanmıştır, Augusta 1694). Kadırga ve Benedetti ile ilgili bütün ayrıntılar Carla Benocci'nin 2003 yılında Roma'da yayınladığı *Villa Il Vascello* adlı belgesel kitabında bulunabilir.

Aynen Atto'nun dile getirdiği gibi, Benedetti mirasında villayı Mazarin'in yeğeni, Maria'nın erkek kardeşi olan Nevers Dükü Filippo Giuliano Mancini'ye bırakmıştır; ama o burada hiç oturmamış hatta ziyaret bile etmemiştir çünkü Roma'ya bir daha hiç dönmemiştir. 1700 yılında villada kiracı var mıydı, yoksa boş mu duruyordu, bunu bilmek olanaksızdır. O yıllara ilişkin mahalle bilgilerinin yer alması gereken S. Angelo alle Fornaci-Vascello kayıtları kayıptır.

Villanın tarihinde (A. Chiarle ile Carla Benocci görüşmesi, "Villa del Vascello", *Hiram*, 3-2002) "anomalilerin ve şaşırtıcı ayrıntıların" olması dikkat çekicidir; yapının gemiye benzeyen biçimi Hıristiyanlıkta sevilen bir simgedir ve Kadırga'nın burnu da Vatikan'a yöneliktir. Fransız Sarayı'na gönderme yapan pek çok simgesel çağrışım "sanki bir örtünün arkasında gizlenen yenilikçi ve derinlemesine ahlaki bir dünyayı gizlemektedir". Ayrıca terastaki odada bulunan deforme eden aynalar "huzursuz edici bir etki yaratıyordu, hayret uyandırıyordu ama aynı zamanda gerçeğin ardında gizli bambaşka bir gerçeklik olabileceğini de akla getirmek ister gibiydi".

Atto ve arkadaşının duvarlarda okudukları satırlar değişik belgelerden alınmıştır: Bunların en başta geleni *Il Principe Buono, ovvero le obbligazioni del Principato*'dur [İyi kalpli Prens ya da Prensliğin zorunlulukları], Roma 1661; bu eser Conty Prensi Armand de Bourbon'un yazdığı bir kitabın İtalyancaya çevrilerek Roma'da Benedetti tarafından bastırılmış halidir. Kitapta Prensin dinsel eylemlerinin temelinde var olanlar ve onun ilahî erdemlere ve Hıristiyan kurallarına uymasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu son derece radikal bir yeniliktir: Ama gene de Hıristiyan ahlakının dışına çıkılması akla gelmemiştir.

On sekizinci yüz yıl boyunca Roma'ya gelerek Kadırga'yı ziyaret eden pek çok kişinin birleştiği nokta, yapının olağanüstü bir özgünlüğe sahip olduğu ve derin ahlaki değerler barındırdığıdır.

Villa, o dönemin turizm rehberlerinde mutlaka görülmesi gereken noktalardan biri olarak gösteriliyordu; gerçek bir mücevher olarak tanımlanıyor ve en muhteşem soylu evleriyle yarışabileceği vurgulanıyordu.

Ama her şeyin bir sonu vardır. 1849 yılında Roma Cumhuriyeti çarpışmaları sırasında Giuseppe Garibaldi askerleriyle Kadırga'ya yerleşmişti. Tam karşısında, Quattro Venti'de bulunan Casino Corsini'de de Roma'yı kuşatıp Papaya iade etmeye niyetli Fransız birliği konuşlanmıştı. İtalyan Birliği'nin kurulmasında emeği geçen en büyük adlar burada çarpışmışlardır: Bixio, Mazzini, Saffi, Armellini ve elbette Garibaldi. Papaz Ugo Bassi'nin duaları arasında pek çok kişi burada can verdi. Bunlar arasında gelecekteki İtalyan Cumhuriyeti'nin ulusal marşının bestecisi olan Goffredo Mameli de vatansever ve ünlü Belçika Prensesinin kolları arasında can vermiştir. Top atışları yirmi yedi gün sürmüş ve Gianicolo Tepesi'nde bulunan bütün yapılar –Torre ve Spada villaları da dahil olmak üzere– yerle bir olmuştur. Ama en büyük zararı elbette üs olarak seçilen iki villa görmüştür: Kadırga neredeyse bütünüyle yıkılmıştır.

Bütün villalar eninde sonunda restore edilmiş ya da yeniden yapılmış; asla terk edilmemişlerdir. Bir tek Kadırga'nın kendi haline bırakılması şaşırtıcı bir durumdur.

Top atışlarından sonra geriye kalanlar ilginçtir. Yarım daireli girişi ve oryantal süslemeli yan cephesiyle, birinci kat olduğu gibi ayaktadır. Villa Benedetti'yi ayakta tutan ilk kat duvarları bugün perişan bir yıkıntı olmasına karşın kilometrelerce uzaktan görülebilmektedir. Tepenin dört bir yanından vuran ışıklar duvar fresklerinin ve süslemelerinin hâlâ parlamasına yol açmaktadır. Dönemin ressamları için bu yıkıntı hemen gözde bir konu olmuştur.

İtalyan Birliği için savaşanları kovan ve Roma'yı Papaya iade eden Fransızlar bir zarar hesabı yaparlar: Askerlerinin yağmalarının bombardıman kadar zarar verdiğini kabul ederler. Onarımın maliyet hesabını çıkardıklarında yirmi bin *scudo* olarak saptarlar ve suçun üçte ikisini üstlenirler. Ama sonra esrarengiz nedenlerle kimse hiçbir şey yapmaz. Değişik mal sahipleri gelir geçer ama politika hep aynıdır; villa sadece basit bir bağ olarak korunur.

1870 yılında Roma İtalya'ya bağlanır; Kadırga "kahramanlıkların mekânı" olarak adlandırılır; 1876 yılında Kral II. Vittorio

Emanuele, 1849 savaşında sağ kolu olan General Giacomo Medici'ye Kadırga Markisi unvanını verir. General ertesi yıl Kadırga'yı satın alır ama tek bir tuğla bile koymaz; hatta birinci ve ikinci kattan geriye kalanı da yıktırır.

1897 yılında Kral I. Umberto ve eşi Kraliçe Margherita ziyarete gelirler; Kral, İtalyan Birliği'nin simgesi olarak Kadırga'yı yüceltir ama o da restorasyon sözünü ağzına almaz.

Benocci'nin kitabında da sözü edildiği üzere, düşünüldüğünde tuhaf görünen, son yıllarda villanın restorasyonunun kültürel bir mücadeleye dönüşmesi ve uluslararası bir boyut kazanmasıdır. İngiliz şair John Ruskin'den, Eugène Viollet-Le-Duc ve Camillo Boito gibi mimarlara dek pek çok sanatçı seslerini duyurmuşlardır.

Yalnızca bu kadar değil. Kadırga'nın karşısında, iki adım ötesinde bulunan ve bir zamanlar Fransız birliklerinin üs olarak kullandıkları Casino Corsini ai Quattro Venti 1857-1859 yılları arasında restore edilir; o yapı değer ve güzellik bakımından Villa Benedetti ile boy bile ölçüşemez.

1897 yılında Medici sınır komşusu araziyi satın alarak bahçesini genişletir ve oraya yeni yapılar yaptırır. Para vardır ama harap olmayı sürdüren yapıya kimse el sürmez. Garibaldi ve Mazzini'yi barındıran kahramanlık yuvası orası değil miydi? Vatansever ve asker Medici (üstelik soylu aile armasına Kadırga'nın resmini koydurmuştu) eviyle hiç ilgilenmez.

Günümüzde bütün bu yapıdan geriye sadece zemin katın duvarlarının bir bölümü kalmıştır; buraya da kiralık bir daire yapılmıştır. Sahipleri; Giacomo Medici'nin mirasçıları Pallavicini Medici del Vascello Markileridir.

Pietro da Cortona'nın *Seher*'i gibi olağanüstü değerli fresklere sahip olsa da Kadırga'nın böylesine uzun zaman boyunca terk edilmesi ve yeniden ele alınmaması hâlâ açıklamalar beklemektedir. Benocci bu durumu sanki *damnatio memoriae** diye açıklamaktadır. Unutulmaya mahkûm edilmiştir: Neden acaba? 1600'lü yıllarda sapkınlığın, 1800'lü yıllarda Garibaldi devriminin yuvası olması iki yüz yıl sonra hâlâ insanları korkutmakta mıdır, diye sorar araştırmacı.

* Hafızanın silinmesi. Roma İmparatorluğu'nda bir imparator yerine rakibi iktidara geldiği zaman yeni olanın eskisinin imajını silmek için yaptırdığı çalışmalar, zorla unutturma teşebbüsleri.

Kadırga, ezoterik bir mekân mıdır? Atto ve arkadaşının tanık oldukları gizemli görüntüler gerçekten geçmişe ait görüntüler midir? Yoksa yaşanmış olmaları gerekirken, yaşanamayan olaylar mıdır?

Şu anda içinde yaşayan kiracılar bir şeyler bilebilir. Zemin katındaki daire de zamana yenik düşmüş; son kiracı olan ünlü reklamcı ölmüştür. Kadırga'nın kaderinde boş kalmak vardır sanki.

Bahçe ikiye bölünmüştür. Bir tarafta hâlâ binanın yıkıntıları durur. Villanın orijinal girişinin de dahil olduğu öteki tarafta Kadırga'nın yıkılmasından sonra General Medici'nin inşa ettirdiği XIX. yüzyıl yapısı vardır. Bugün o yapıda gene tanınmış bir örgüt yerleşik durumdadır; ismi biraz karmaşık görünebilir ama ezoterik konulara aşina olanlara tanıdık gelecektir: Palazzo Giustiniani Büyük İtalyan Mahfili Masonik Derneği (Via di Porta S. Pancrazio no. 8). Yazarlar villanın içini ziyaret etmelerine ve bir zamanlar Kadırga'dan görünen Vatikan manzarasını seyretmelerine izin verdiği için dernek üyelerine teşekkür ederler.

Villa Spada

Villa Spada yerinde durmaktadır: 1849 çarpışmalarında o da yıkılmış ama sonradan restore edilmiştir. Bugün İrlanda'nın Vatikan Elçiliği binası olarak kullanılmaktadır (Via G. Medici 1). Sefire hanım, yazarları olağanüstü bir zarafetle villaya kabul etmiş ve hem yapıyı, hem bahçeyi dolaştırmıştır. Bu bahçe, İkinci Dünya Savaşı'nın bombardımanından kurtulmuş mekânlara, altmışlı, yetmişli ve seksenli yıllarda neredeyse savaştan daha büyük zarar veren parselleme zihniyetine kurban giderek oldukça küçülmüştür.

Ayrıca Capodiferro Alanı'nda bulunan Spada Malikânesi'ne ait iç (Borromini'nin perspektif galerisi ve güneş saati salonu) ve dış anlatımlar da bütünüyle gerçektir. Kardinal Fabrizio Spada düğün sırasında malikânede gerçekten büyük restorasyonlar yaptırmıştır. Bugün malikâne Devlet Meclisi'ne aittir ve ancak bir bölümü ziyaret edilebilir.

Virgilio Spada'nın ilginç koleksiyonu Roma Vallicelliana Kitaplığı'nda gene Filippini pederlerinin koruması altındadır. Ne yazık ki XIX. yüzyılda Napolyon orduları tarafından yağmalanmış-

tır. Büyük koleksiyondan günümüze pek az değerli ve küçük bir bölüm kalmıştır. Orijinalinde neler olduğu bilinmemektedir: Yağmalama sırasında envanterler de kaybolmuştur.

Clemente Spada ve Maria Pulcheria Rocci'nin düğünü gerçekten 9 Temmuz 1700 günü yapılmıştır. Konuttaki süslemeler, bahçelerdeki çiçek düzenlemeleri, şölenlerin mönüleri, düğün sahnesi, don Tibaldutio'nun yönettiği nikâh ayini ve hatta Villa Spada'nm bahçıvanının aynı adı taşıyan dedesi Tranquillo Romàuli bile gerçektir. Bütün bunlar döneme ait denemelerde, güncelerde yer almaktadır. Bunlardan biri F. Posterla'nın *Memorie istoriche del presente anno di Giubileo MDCC* [MDCC Jübile Yılının tarihî anıları] adında 1700-1701 yıllarında yazılan eseridir.

Gene günlüklerde ve denemelerde kanıtları bulunan bazı konular da o günlere ilişkin dedikodular, söylentiler, Villa Spada yemek ve pikniklerinde konuşulan konulardır. Sözü geçen Kardinaller, Soylular, Elçilerin dostlukları ve düşmanlıkları, fiziksel görüntüleri, takıntıları, tikleri hepsi bire bir doğrudur. Sözgelimi Atto, Kardinal Delfino'nun, Kardinal Buonvisi'nin ve Venedik Elçisi Erizzo'nun dostu olmakla övünürken, gerçeği söylemektedir.

Delfino, Atto'nun iyi bir mektup arkadaşı ve muhbiridir: Roma'da bulunan kişisel bir koleksiyonda Delfino'dan Atto'ya yıllar boyunca yazılmış mektuplar vardır. Paris'te de Dışişleri Bakanlığı'nın Siyasi Yazışmalar Arşivi'nde *Lettres de l'abbe Melani c70.* başlığı altında bunların izine rastlanabilir. (Delfino, 3 Nisan 1700 tarihli mektubunda yakınlarda toplanacak Meclis için Kardinal Ottoboni'nin yanında durduğunu ve Fransa lehine çalışmalar yaptığını anlatmaktadır.)

Her ikisi de Kardinal olan Gerolamo Buonvisi ve yeğeni Francesco da Atto'nun kırk yıl boyunca her hafta yazıştığı kişilerdir. Erizzo'nun ricası üzerine Fransa lehine yapılan çalışmalar Atto'nun kendisinin de söylediği üzere ona Venedik'te soylu bir unvan kazandırmıştır.

Villa Spada'daki şölenlerde düzenlenen oyunlar ve eğlenceler, döneme ait el kitaplarında sık sık rastlanan türden oyunlardır; av-

da tazıların kullanılması, kuşların yumurtaları ve hatta şahinle avlanma böyle elde edilmiş bilgilerdir. Bütün bunlar için tek bir örnek vermek gerekirse: Bolonyalı Giuseppe Maria Mitelli *La caccia giocosa* [Neşeli av] Bolonya 1684, adlı eserinde romanda konu edilen türden avlar anlatır.

Düğün konuklarının seyrettiği ve Epifanio Gizzi'nin yazdığı *Amore premio della costanza* [Sabrm ödülü aşktır] adlı tiyatro gösterisinin metni 1699 yılında Roma'da yayınlanmıştır.

Kutsal Küre

Günümüzde San Pietro'nun kubbesine romanda anlatıldığı gibi çıkılmaz. Son bölüme eklenen demir bir merdiven sayesinde kubbenin iki katmanı arasındaki bölüm büyük adımlarla aşılabilir. Geçen yüzyılın '50'li yıllarından sonra küreye giriş tamamen yasaklanmıştır. Buraya sadece Sampietrino olanlar girebilir. Bizim gibi faniler için bu hiç de fena sayılmaz çünkü bu ziyaretler son dönemde sadece yüksek aristokrat sınıfına bir ayrıcalık olarak tanınmıştı.

Bir derdine avuntu arayan (asansöre binmemek tercih sebebidir) yürüyerek kubbenin altındaki terasa çıkabilir: Manzara her zaman soluk kesicidir. Küreye doğru ilerlemek Rudolfo de Matteı'nin bir yazısını okuyarak hayali olarak gerçekleştirilebilir (*Ascesa alla "palla"* [Topa çıkış], Ecclesia No. 3, Mart 1957 s. 130-135); bu yapıtta ayrıca küreye tırmanmış Goethe ve Chateaubriand gibi ünlülerin adları ile bazı inşaat ayrıntıları yer almaktadır.

Sampietrino'lardan birine sorulursa bronz küreye ve dört ana yönde yer alan, sabahın ilk ışığını içeriye alan pencerelere ilişkin bilgi edinilebilir. Sampietrino'lar hâlâ küreye ve hatta daha da yukarı tırmanmaktadır. Kemerler, kancalar yardımıyla, hayatlarını tehlikeye atarak önce küreye, sonra oraya asılmış olan büyük haça çıkarlar ve bazilikanın gerçek tepe noktası olan paratoneri düzenli aralıklarla değiştirirler.

Dinler tarihi uzmanı Rita Monaldi ile 17. yüzyıl müziği üzerine uzmanlaşan müzikolog Francesco Sorti'nin 20 dile çevrilen, 45 ülkede yayımlanan ve yoğun ilgi gören kitapları *Imprimatur*'dan sonra yazdıkları *Secretum*, 300 yıl önce Roma'da geçen tarihsel olayları irdeliyor.

Yazarların Devlet ve Vatikan arşivlerinde tarihçilerin gözünden kaçan belgelere dayanarak yazdıkları ve kendi ülkeleri İtalya'da kimsenin yayımlanmaya cesaret edemediği *Secretum*'da sır perdesi aralanıyor...

Pek çok önemli konuğun davetli olduğu Spada Malikânesi'nde düzenlenen görkemli düğün töreninin ardında Avrupa tarihini karartan entrikalar dönmektedir.

Güneş Kral XIV. Louis'nin ajanı Rahip Atto Melani, tarihin yönünü değiştiren bir aşk, yeni papanın seçimi, Kardinaller Meclisi, taht kavgaları ve sırlar malikânenin bir hizmetlisinin ağzından anlatılıyor...

ISBN 975-08-1090-2
26 YTL
9 789750 810909